Casa
Gab. R
Est.
Tab. 37
N.° 11

R
37
11

Tractatus restitutio-
num vsurarũ et excó
municationum.

UNIVERSIDADE LIVRARIA DA

Incipit tabula restitutionū vsurarū ⁊ excōmunicationū: edita per venerabilem dñm fratrem Franciscum de platea ordinis minorum.

Restitutio primo.

Vtrum restitutio sit de necessitate salutis. §. i

Restitutio. ñ. §. i

Quis teneat ad restitutionē. §. i

De restitutione damnificantiū in bonis anime.

Quid si aliquis retraxit aliquem a religionis ingressu. §. 2

De his qui inducunt aliquos ad peccatum.

Vtrum inducēs aliquem ad peccatū cōsulendo et cetera teneatur ad restitutionem. §. 3

Quid de illo qui tentat pudiciciam alicuius mulieris. §. 4

Quid de illo qui vituperauit aliquem iniuste. §. 5

Ad quid teneatur seducēs vel deflorans virginem. §. 6

Ad quid teneatur cōfessor absoluens aliquem quē nō poterat. §. 7

Ad q̄d teneat damnificās aliquē ex fraudulento cōsilio. §. 8

Ad quid teneat clericus qui dimittit officium. §. 9

Quid de illo qui fecit pnīam sibi impositam in peccato mortali. §. 10

Quid de sacerdote qui p̄misit dicere missas sancti Gregorij. §. 11

Quid de dñis tp̄alibus q̄ denegāt pnīas damnatis vltimo supplicio. §. 12

De restitutione damnificantiū in bonis corporis.

Ad quid teneat damnificans. §. 13

Quid si statim moritur nec aliquē expense facte sunt in medicis. §. 14

Quid si nullā hadnit artem. 15

Vsq; ad quod tempus estimabunt opere quibus carituras est. §. 16

Ad q̄d tenet occidēs aliquē in necessitate ineuitabili. i. gr̄a sue defensionis. §. 17

Quero cum in crimine lese maiestatis ex sola scientia teneat reuelare ad q̄d teneatur nisi reuelauerit. §. 18

An isti partiales cadāt in crimen lese maiestatis. §. 19

Ad q̄d teneat qui cōmittit p̄ditionē cōtra vnū tyrannū p̄ italie. §. 20

Quid ō statuētib⁹ leges fures occidi. §. 21

Quid de spiculatore cui p̄cipit interficere p̄iudicem lata sn̄ia. §. 22

Quid de dñis terrarū qui mutilāt homines p̄ter animalia que capiunt cōtra eorum voluntatē. §. 23

Quid si ex domo tua p̄iectū est aliq̄d p̄pter q̄ mortuus est pater meus. §. 24

Quid si equ⁹ tuus calce me p̄cussit. §. 25

Quid si pecunia accepta intelligat remisisse actionē iniuriarū. §. 26

Quid si quis p̄curet aliquē iniuste in seruitutem redigi. §. 27

Quid de medico imperito ex cuius culpa moritur infirmus. §. 28

De restitutione damnificantium in bonis fortune.

De raptore. §. 29

Restituere tenet fur rē cum fructib⁹ p̄ceptis et q̄ p̄cipi p̄nt. §. 30

Vtrum necessitate famis vel nuditatis liceat furari. §. 31

Vtrum liceat furari cā pietatis. §. 32

De nouē generibus fautor⁹ q̄ obligantur insolidū.

Iussio. §. 33

Consilium. §. 34

Consensus. §. 35

Palpo. i. adulator. §. 36

Recursus. §. 37

Participans. §. 38

Ictus. §. 39

Non obstans. §. 40

Nō manifestans. §. 41

De restitutione ementiū de furto p̄reda vel rapina.

De rapina. §. 42

Quid de p̄redam ementibus. §. 43

Quid si emptor hoc nesciebat p̄babiliter tamē hoc credebat. §. 44

Quid si sciebat factum sed ignorabat ius facti. §. 45

Quid si raptor donator vel venditor sa⁹tisfecit plenarie de p̄reda data vel venditā. §. 46

Quid si quis emat rē de p̄reda bona fide

vt restituat.§. 48
Quid si non potest reperiri dominus vel nescitur.§.
De restitutõne comedentiũ de rapina vsura vel furto.
De his qui comedunt vel in alios vsus conuertunt.§. 49
Quid de his q̃ comedũt et induũt.§. 50
Quid de predicatoribus qui comedunt de his.§. 51
De restõe acq̃sitor̃ p meretriciũ.
An meretrix teneat restituere.§. 52
Quid de muliere que recepit pecuniã p̃ opere carnali.§. 53
Quid de seculari q̃ recipit p̃ ope carnis a cõiugata.§. 54
Vtrũ regularis possit auctoritate ꝓpria restituere qõ accepit.§. 55
Quid de filiis illius qui viuẽte vxore sua duxit aliam.§. 56
Quid de adultera que concepit filium ex ad ulterio.§. 57
Quid si mulier habet filiuin de adulterio occulto.§. 58
De restitutione dotis.
An dos restitui debeat mulieri adultere.§. 59
Quãdo dos debeat restitui.§. 60
Cui debeat dos restitui.§. 61
Quid si fundus estimat⁹ datus est in dotem.§. 62
An vir possit cogere patrem vt det dotẽ filie sue.§. 63
An maritus possit expellere vxorẽ nõ soluta dote p̃missa.§. 64
Quid de viro qui recipit filiam raptoris vel vsurarij in cõiugem.§. 65
De restitutione bellantiũ.
An capta i bello subiaceãt restõi.§. 66
De quinq̃ cõditionib⁹ requisitis ad hoc vt bellũ sit iustum.§. 67
Quid si aliq̃ p̃dictor̃ defuerit.§. 68
Quid de sequentibus dominũ in iniusto bello.§. 69
Quid si p̃babiliter dubitãt vtrũ iustũ vel iniustum sit.§. 70
An sequẽtes ipsum dominũ teneant insolidum.§. 71
Quid si neuter raptorum erat dñs sed simul cõuenerunt equaliter.§. 72
Quid si omnes sequunt etiam si vnus solus potuisset per se facere an tenentur insolidum.§. 73
Quid si post multa damna fiat pax et dampna hinc inde remittant: an remissio se extendat ad homines vtriusq̃ partis.§. 74
Quid de subditis mouẽtibus bellũ ex imperio dñor̃ suor̃.§. 75
Quid de his q̃ rapiunt in ecclesijs in bello iusto.§. 76
Quid de his qui incendũt ecclesias in bello iusto.§. 77
Vtrũ sacrilegis regib⁹ indicẽtibus bellũ teneant subditi milites obedire.§. 78
An occupata hodie p̃ principes christianos in bello auctoritate ꝓpria subiaceant restitutioni.§. 79
Quid de comitibus qui sine auctoritate principis vasallos ꝓprios bello exhereditant.§. 80
Quid de bellis factis ab vna ciuitate alteri ciuitati sine auct̃e p̃cipis.§. 81
Quid de p̃cialibus expulsis cõtra ciuitatem bellantibus.§. 82
Quid de socialib⁹ gentiũ armor̃ qui ad suũ libitũ discurrũt.§. 83
Quid de his que recuperant ab hostibus p̃ milites.§. 84
An in bello iusto liceat pugnare nõ solum cõtra iniuriantẽ: sed etiã cõtra suos vasallos.§. 85
Vtrũ recuperãs rem sibi subtractã furto vel violẽtia: vel equipollentẽ furtiue vt violenter teneat restituere.§. 86
De famulo furtũ subtrahẽte a domino ꝓpter mercedẽ negatã.
An teneat restituere qõ subtraxit.§. 87
De restõe acquisitor̃ in ludo.
An acq̃sita in ludo subiaceãt restõi.§. 88
De restõe notarior̃ damnificantium aliquẽ ꝓpter imperitiã.§. 89
Quid si faciat falsum instrumentũ.§. 90
Quid de artificib⁹ asserẽtib⁹ se p̃itos i arte sua si ignorãtia aliquẽ ledãt.§. 91
De restitutione medicor̃.
De medico curã egri derelinquẽte vel male secãte egrũ.§. 92
Quid de medicis qui gratia lucri ꝓlongant morbos.§. 93

Quid de medico imperito. §. 94
De restõe acquisitor̃ p litigiũ. et primo de accusatoribꝰ criminũ.
An taliter acq̃sita subiaceãt restõi. §. 95
Quid de illo qui pecunia accepta desistit ab accusatione. §. 96
De restõe iudicis qui dolo seu imperitia inique iudicat. §. 97
Quid si sufficiẽs est sed negligit studere et sic male iudicat. §. 98
Quid si recipit pecuniam: vt inique iudicet. §. 99
Quid si accepit pecuniã vt bñ iudicaret: aut simpliciter vt iudicaret. §. 100
Quid si accepit pecuniã vt nõ iudicaret: aut vt male. §. 101
Cui fiet restitutio cum datio fit mala intentione. §. 102
Quid si iudex male iudicauit ignoranter p imprudentiã assessoris. §. 103
Quid de officialibꝰ iudicũ incitãtibꝰ eos ad iniuste iudicandũ. §. 104
Quid de iudicibus et administratoribus qui negligunt facere iusticiã et defendere oppressos. §. 105
Quid de iudice qui omittit cõdemnationem expensarũ. §. 106
De restitutione aduocatorꝝ.
De eo q̃ fuerit in culpa: q2 nõ erat idoneꝰ puta de psonis ꝓhibitis. §. 107
Quid si recepit immoderatum salarium. §. 108
Quid si p ignorantiã vel negligentiã dicentulus suus amisit litẽ. §. 109
Quid de illis dolo quor̃ cõtingunt dãna vel fraudes. §. 110
De corruptis testibus. §. 111
Vtrum testis possit accipere sumptus necessarios. §. 112
Cui reddet testis pecuniã acceptã p testimonio lato. §. 113
Quid de teste nolẽte manifestare veritatẽ et vna ps leditur. §. 114
De extorquentibus elemosynas p mendaciũ et hypocrisim.
Vtrũ q̃ simulatõe religionis requirit aliquid teneat ad restitutionẽ. §. 115
Quid de diuite mentiẽdo se paupẽ acq̃rente aliq̃d. §. eodem.
De mendicantibꝰ validis qui fingunt se infirmos. §. 116
Littera quã debẽt habere questores elemosynarũ ab epis. §. eodem
De restitutione facientiũ elemosynas de alieno.
An cõmittant furtum. §. 117
Vtrum monachus possit facere elemosynam. §. eodem
Vtrum vxor possit facere elemosynã sine licentia viri. §. 118
Vtrũ filiusfamilias possit facere elemosynam sine cõsensu patris. §. 119
Vtrum fur faciendo elemosynam de furto liberet. §. 120
Vtrũ liceat furari causa pietatis. §. 121
De restitutione acquisitorũ p malos artifices.
An talia subiaceãt restitutioni. §. 122
De restitutione clericorum symoniacorum.
De illo qui recipit beneficium symoniace scienter. §. 123
Quid de symoniaco in ordine et dignitate. §. 124
Quid fiendum de pecunia symoniace accepta. §. 125
Quid de recipiente simplex beneficiũ symoniace. §. 126
Quid de clericis male administrãtibꝰ administrationẽ ecclesie. §. 127
Quid de his qui donãt sua inhonestis psonis. §. 128
Cui fiet restitutio a talibus psonis male recipientibus. §. 129
An isti ecclesiastici qui male dederũt debeant restituere de bonis ecclesiasticis an patrimonialibus. §. 130
Quid de prelatis ecclesiarũ qui aliquid legatis impendunt vt a subditis plus extorqueant. §. 131
Quid de clerico cui epus cõfert beneficiũ vt cognoscant matrẽ: vt sororẽ. §. 132
De restitutione suspensorũ.
An clericꝰ suspensus ab officio teneat ad restitutionẽ beneficij et fructuũ. §. 133
An impediens aliquẽ p̃secutõe beneficij teneat ad restitutionẽ. §. 134
Quid de illo q̃ violẽter occupat beneficium aut sciẽter se intrudit in eo. §. 135
Quid de excõmunicato reconciliato an

fructus tempore excõmunicationis restituat.§. 136
Quid de his qui steterũt in sentẽtia longo tempore.§. 137
Quid de cõferentibus talibus beneficia scienter.§. 138
De restitutõe religiosor.
An monasterium teneatur restituere egredienti id quod tempore ingressus ipse donauerat eidẽ monasterio.§. 139
Quid de religiosis qui obligati erant in seculo aliqd restituere.§. 140
An regularis possit restituere propria aucторitate.§. 141
De restõe dñor temporaliũ
An male acquisita per eos debeant restitui.§. 142
Quid si restitutio sit difficilis qr forte nõ sufficiũt bona.§. 143
An possit dominus aliquid exigere a subditis.§. 144
An auferentes res extra bannũ portatas teneant restituere.§. 145
Quid de dominis exigẽtibus a subditis talias.§. 146
Quid de exigentib⁹ pedagia et thelonea antiqua.§. 147
Quid de ponentib⁹ noua pedagia.§. 148
Quid de pdẽtibus leges iniqs.§. 149
Quid si dominus nõ facit id propter quod impositũ est pedagiũ.§. 150
Quid de dñis negligẽtib⁹ facere iusticiã miseris ac defendere.§. 151
Quid de vtentibus malis officialibus et nõ corrigẽtibus eos.§. 152
An solus princeps possit imponere collectas.§. 153
Quid de vendetib⁹ officia publica.§. 154
De restitutõne subditorum facienda dominis.
Vtrũ tales teneant ad restitutionẽ dñis de male ablatis.§. 155
De fraudantibus pedagia.
An fraudãtes datiũ teneant ad penã impositã in foro cõscientie.§. 156
Quid de portãtibus merces phibitas adptes paganor.§. 157
Quid de furante christianos captiuos a saracenis detentos.§. 15
Quid si christianus captiuus furet a sar
ceno qui eũ detinet.§. eodẽ
Quid de subditis damnificantibus dominos.§. 159
De restitutõe subditor inter se de bis qui ad inuicẽ extorquent.
De ciuibus qui collectas diuiserunt supalios.§. 160
Quid de estimantibus res plus vel min⁹ odio vel inuidia.§. 161
Quid de malis electorib⁹.§. 162
Quid de exactorib⁹ tributor plus exigentibus debito.§. 163
De restitutõne cõtrahentiũ.
Ad quid tales teneant.§. 164
Quid de cõmodatario.§. 165
Quid de vtente cõmodato vltra locũ determinatum.§. 166
Qui dicant casus fortuiti.§. 167
Quid de depositario.§. 168
Quid de bidello cui assignasti libror tuor et alteri tradidit.§. 169
Quid de creditore pignoris.§. 170
An inter emptorem et venditorem cadat restitutio.§. 171
De quo teneat socius.§. 172
De restõe ei⁹ qui ob causam accepit et cã nõ est secuta.§. 173
Quid de illo qui accepit pecuniã propter nuptias q nõ sunt secute.§. 174
Quid de accipiente aliqd vt seruũ manumittat et nõ facit.§. 175
De restitutione gerentium aliena negocia.
De tutore ob cuius causam adulto vel pupillo damnũ illatũ est.§. 176
Quid si quis volebat dare aliqd pupillo et tutor impediuit.§. eodem
De restõe negocior gestor qñ dãnum incurrit sua causa.§. 177
De restitutione socior: quãdo alter in ea facit expensas: vel ali⁹ est dominus.§. 178
De restitutione accipientis indebitum.§. 179
De restitutione damnor datorũ ab animalib⁹ si animal tuũ mihi damnũ intulit.§. 180
Quid si equus tuus calce me percussit et crus fregit.§. 181
Quid si animal tuũ incitauit meũ: q meũ

dedit alteri damnū. §. 182
Quid si bos tuus comedit herbam meā ⁊ canis carnes. §. 183
Quid si animalia quis mittit in campuz meū: et fruges depascunt. §. 184
Quid si per se pecora intrauerūt in campum et frumentū comederūt. §. 185
Quando dominus ſ. liberat dando aīal damnificans et quādo nō. §. 186
Quid si animal mordax tenes iuxta viā: et ledit hominem. §. 187
An si inuenio ouem tuam in campo meo: possum tenere illam quousq; mihi satisfeceris. §. 188
Quid de ledentib⁹ agrū vel domū alteri⁹ igne aut iumēto malitiose. §. 189
Quid de bone coniugata non custodito a dño et ledit alium. §. 190
Quid si equus tuus insidiando mulā meam crus meū frangat. §. 191
Quid de habentib⁹ columbaria. §. 192
Quid de venatoribus qui cōculcant agros quorum canes occidunt animalia pauperum et similia. §. 193

De restitutōe excōicatoꝝ.

Utrū durāte excōicatione clericus possit fructus sui beneficij. §. 194
Omnis excōmunicatus tenetur ad restitutionem. §. 195
Quid de his excōicatis qui tpe excōicationis acquirūt aliq̄d. §. 196

De restitutione inuentorum a casu et fortuna.

An talia subiaceāt restitutioni. §. 197
Utrū quis possit ꝓhiberi piscari in voluminibus publicis. §. 198
Quid de feris bestijs piscibus et volucribus. §. 199
An fera bestia a te vulnerata efficiat tua si alter capiat eā. §. 200
An apes ⁊ volucres super arboze tua sint tui iuris. §. 201
Quid de feris factis mansuetis: vt pauones apes columbe. §. 202
Quid de animalibus māsuetis. §. 203
Quid de thesauro inuento. §. 204
Quid de insula nata in mari. §. 205

De restitutione acquisitorum in naufragio. §. 206

De restitutione damni qđ causa alicuius datum est. §. 207
Quomodo possit exemplificari damnum culpa cōtigisse. §. 208
Quid de eo qui aperuit cisternā et aīal alterius cecidit in eam. §. 209
Quid si inimicus tuus incendit domū tuam: et meavritur. §. 210
Quid si heres vendit rem depositā aut cōmodatā defuncto. §. 211
Quid de officiali qui negligit inquirere: an officiales sui recte gerant se in officijs. §. 212
Quid de officiali qui negligit punire criminosos. §. 213
Quid si quis culpabili negligētia damnum dedit. §. 214
Quid de his qui sunt in mora tradendi res domini. §. 215

De restitutione fame.

An infamans aliquem teneatur restituere. §. 216
Quot modis damnificet quis aliū in sua fama. §. 217
Utrum aliquis possit reuelare malū alicuius sine peccato. §. 218
Quot modis fiat detractio. §. 219
Quid si quis de diuersis et a diuersis infamatur. §. 220
Quid si quis nō imponit crimen: sed murmurat indiscrete. §. 221
An accusatus negans verū crimē sibi in publico impositum peccet mortaliter. §. 222
Utrum satisfaciendū sit detractoribus quibus modis potest. §. 223

De restōe qua vn⁹ tenet ꝓ alio.

An pater teneatur ex cōtractu filij facto cum extraneo. §. 224
Quid de mercatoribus qui ꝓponūt institores suis appotbecis. §. 225
An dñs ⁊ pater teneant ex cōtractu gesto per seruū et filium. §. 226
An principalis teneat fideiussori suo pro eo quod soluit. §. 227
Quid de eo q̄ facit fugere debitorē. §. 228
Quid de occultāte officialē tempore sindicatus. §. 229
Utrū vxor teneat si maritus male administret officiū publicum. §. 230
Quid de vxore que fecit furtū ante matri

monium vel prius. §. 231
Quid de notarijs cõficientibus instrumẽta vsuraria. §. 232
Quid si filia dotetur in fraudem creditorum. §. 233
Quid de viro qui accepit filiam raptoris vel vsurarij. §. 234
Quid de sepelientib⁹ vsuraros. §. 235
Quid de ministris vsuriorꝝ. §. 236
Quid de procuratore tutore et curatore. §. 237
De restitutione edificantiũ in solo suo cũ damno vicini. §. 238
De restitutõne edificantiũ in solo alieno de sua materia: et alijs multis casibus. §. 239
Quid si quis plantet plantam in alieno solo. §. 240
Quid si seminaui in agro tuo frumentum meum. §. 241
Quid si scripsi in aliena carta vel pinxi in tabula aliena. §. 242
Quid si ꝙs ex aliena materia vel ex sua et aliena fecit materiatũ. §. 243
Quid si ꝙs bona fide suit vestimento suo manicã de aliena purpura. §. 244
Quid si quis cõfundat materiam ppriam cum aliena. §. 245
De restitutione fructuum perceptorum. §. 246
Quid de asportantibus fructus de campo. § 247
Quid ꝺ inuasore rei alteri⁹ ĩmobil. §. 248
De restitutõe alienatõis facte in fraudẽ creditorum. §. 249
De restitutõne alienationis facte per metum. §. 250
De restitutione faciẽda ei ꝙ vtiliter gessit negociũ meum.
Quid si soluisti creditori meo: et me liberasti. §. 251
Quid si tutor more ciuitatis mixta exenia magistro noĩe pupilli. §. 252
Quid si redimo filiũ tuũ ab hostibus sine mandato tuo. §. 253
De restitutione expensarũ in iudicio factarum.
De his qui temere litigãt. §. 254
De restitõne recipientiũ ab his ꝙ alienare nõ possunt. §. 255
De restitutõe ytentiũ rem alienã cõtra dñi voluntatẽ. §. 256
Restituere tenet qui cõmisit furtũ in vsu rei: licz nõ in ipa re ad estimationẽ illi⁹ vsus. §. eodem
De restõe faciẽtiũ fraudẽ legj. § 257
De restõe damnificantiũ aliũ in seruo vel debitore vel aiali.
De occidẽte alienũ seruũ vl aial. §. 258
Quid si quis cõpellit animal alterius precipitari. §. 259
Quid si ex misericordia dissolui seruum alienum vel debitorem. §. 260
De restõe miscentis turpitudinẽ in viuo alieno. §. 261
De restõe dãnificãtiũ aliquẽ pjcieẽdo l effundẽdo aliqd de domo. §. 262
De restitutõe damni dati ab arbore vel a flumine. §. 263
Quid si per alluuionẽ terra agri mei adjaciatur tuo. §. 264
De restõe damnificantiũ rempublicam aliquo modo.
De exactoribus tributorũ qui aliquid retinent. §. 265
Quid de eo qui pecuniã sibi datam in administratõe reipublice partem retinet vel totam. §. 266
Quid de his qui faciunt vt annona carior vendatur. §. 267
De restõe plagiariorꝝ. i. qui subtrahunt filios patribus. §. 268
Quid de abducẽti b⁹ vxorẽ alteri⁹. §. 269
De restõne raptorꝝ virginũ viduarum et sanctimonialiũ. §. 270
De multiplici restitutione fienda reipublice. §. 271
De restitutione vendentiũ officia publica et dignitates. §. 272
De restitutõe iniuriarũ. §. 273
De cõmunicatõe fratrũ facienda post mortẽ patris. §. 274
De restitutione heredũ. §. 275
De ordine restituendi creditoribus et legatarijs. §. 276
Quid de expẽsis factis ab herede. §. 277
Pro quota ꝙte teneant heredes si sunt plures simul. §. 278
Pone ꝙ aliqs moriẽs hz tres marchas auri: quarũ vna est de vsura: et dimittit eas trib⁹ filijs suis nõ determinãs ꝙ sit de vsa si gñaliꝫ dicẽ vnã illaꝝ eẽ. §. 279

Pone ꝙ vni constat ꝙ vtio voluit restituere.§. 380
Restitutio tercio.
Cui debet fieri.§. i
Quid de illo qui plurib⁹ tenet et vult ptē soluere:cū nō possit totū.§. 2
Qui sunt portiores inter creditores.§. 3
Cui sit faciēda restitutio rei furtiue.§. 4
Restitutio quarto.
Quādo debeat fieri.§. i
Quid si is qui tenet restituere nō ptinduci ad restitutionē statim faciendā: nec creditor vult dare dilationē.§. 3
Restitutio quinto.
Quemadmodū vt debitor apud deū ⁊ hōmines satisfaciat.§. i
Quid si aliquis offert totā pecuniā creditori ostendens plenariā voluntatē cum nō habeat.§. 2
Vtrum remissio semel facta per penitentiam reuocetur.§. 3
Quot sunt modi satisfaciēdi.§. 4
Restitutio sexto.
Quid sit restituendū.§. i
Vtrum debeat iniungi in foro cōscientie ꝙ ꝗs soluat penā quā incurrit defraudando pedagiū.§. 2
Quid teneť restituere fur.§. 3
Quid de emente eam.§. 4
Restitutio septimo.
Vbi facienda sit.§. i
Restitutio octauo.
Quādo debitor nō est soluendo.§. i
Quando debitor non est soluendo:an teneatur petere veniā vel dilationē.§. 2
Quid si debitor nō potest induci ad restitutionē statim.§. 3
Quid si fur vel raptor sit in extrema necessitate.§. 4
Quot sunt modi restituendi quibus cōsulitur debitori ne in desperationem labatur.§. 5
An qñ debitor nō est soluendo sacerdos possit dare dilationē.§. 6
Quid de illis qui si vellent dimittere superfluas expensas possent rapta restituere.§. 7
Quid agere debet penitēs quādo nō est soluendo.§. 8
Quid si discrepāt inter se spoliati in danda dilatione.§. 9
Restitutio nono quantum ad ordinem.
Cui prius fienda sit.§. i
Restitutio decimo.
Quib⁹ debet fieri restitutio incertop.§. i

Finit tabula restitutionū.

Incipit tabula vsurarum.

Vsura primo scilicet in cōtractu mutui.
Quid sit vsura.§. i
An quibus rebus cōmittitur.§. 2
An sit mutuum si quis dederit decem vlnas panni pro alijs decem reddendis ad certū terminū.§. 3
An vsura excusetur ex pacto cōuentionali partium.§. 4
Vtrū sola spes facit vsurarium.§. 5
Vtrum vsurarius intentionarius teneatur ad restitutionem.§. 6
Quare vsura sit peccatum.§. 7
Quare recipere aliquid vltra sortem in mutuo sit peccatum:et pro re locata nō §. 8
Quare iudex secularis patitur vsurarios viuere cum sint fures:et alios raptores non.§. 9
Quare iudex ecclesiastic⁹ plus intromittit se de pena vsuriariorum:ꝙm aliorum furum.§. io
Vtrū in lege veteri ꝓmissum erat iudeis dare ad vsuram alienigenis.§. ii
Vtrū mutuans posset naturalem obligationem deducere in ciuilem.§. i2
Vtrum mutuans posset vltra sortem recipere seruitium facti vel verbi.§. i3
Vtrum mutuans pecuniam rustico:vt laboret possessionem eius sit censendus vsurarius.§. i4
Respōdeo ad argumentū in ꝓtariū.§.i5
Quid si vellem emere vsq; ad certū tempus terrā fructificantē.x. singulo anno:et feci ti me cessare a tali emptōe et tibi mutuare pecuniā.⁊ ego dico ꝙ ꝓtē tor tibi mutuare cū B ꝙ tenearis mihi dare singlo āno tm ꝙtū esset fructꝰ illiꝰ possessionis:si emisset an sit vsa.§. i6

Pone q̄ habebā pecuniā ⁊ volebā ire ad nundinas et ibi merces emere et ad alium locum deferre: vel seruare certo tpe vt lucrarer. Tu indiges pecunia illa: recipis illam mutuo offerēs te paratū illam restituere cum lucro sperato: an sit vsuara. §. 17
Quid si frumentum est carissimū et data nunc certa pecunia sit pactū q̄ certo tē poze reddat ei tm̄ frumenti q̄tum tunc poterit habere pro illa pecunie: an liceat. §. 18
Quid si mutuo tibi frumentū ad renouandum: an liceat. §. 19
Quid si quis accepit pecuniā ad vsuram et postea eandē mutuat amico suo vt restituat sortem: et dictam vsuram vsurario. §. 20
Utrū inimicis quibus p̄t licitū bellū inferri liceat dare ad vsurā. §. 21
Quid de his qui volunt dare dilationem debitori veniente tempoze solutōis nisi p̄ pecunia. §. 22
Utrū liceat mutuare cū hoc pacto vt des aliquid pauperibus. §. 23
Pone q̄ quis mutuat pecuniā ticio vt vadat ad molendinū suū: alis nō mutuaturus: an est vsura. §. 24
Sed cui fiet restō in p̄dicto casu. §. 25
Ex q̄d si molendinari⁹ donat pecuniā vt vadam potius ad molendinum suū q̄ vicinorum. §. 26
Utrum in aliquibus casibus liceat recipere vltra sortem: dicitur q̄ sic in .xij. casibus. §. 27
Primo rōne feudi. §. 6
Secundo ratione beneficij violenter occupati. §. 26
Tercio ratione dotis. §. 30. vsq̄ ad §. 34.
Quarto rōne interesse. §. 35
Quinto rōe liberalis donatōis. §. 36
Sexto rōne moze. §. 37
Septimo rōne pene. §. 38
Octauo rōne termini. §. 39
Nono ratione retractionis rei vendite. §. 40
Decimo rōne dubij. §. 41
Undecimo q̄n pecunia sigillata cōcedit vel locatur. § 42
Duodecimo quando accipitur vsura ab inimicis fidei. §. 43
Quid si mutuaui tibi .x. corbes frumenti vsq̄ ad pasca: quādo valet corbis .xx. solidos: et postea in pasca q̄n est tempus solutōnis valet .xl. an est vsura si .x. corbes frumenti recipiā. §. 44
Pulcre cōclusiones in materia montis. §. 45. et. §. 46
Quid si quis mutuat nauiganti vel eunti ad nundinas certā pecunie quantitatē recepturus aliquid vltra sortē p̄ eo q̄ recipit in se periculū pecunie vt merciū. id est si pecuniā vel merces saluas portauerit. §. 47
Quid de illo qui mutuauit pecuniā recepturus ad terminū alteri⁹ generis monetā vel aurū vel argentū. §. 48
Pone q̄ debitor vsurarij mutuauit socio pecuniam: eo pacto q̄ restituat vsurario sortē et vsuras: deinde currētes ad talis mutuās sit vsurarius. §. 49
Quid de illo qui mutuauit pecuniā cōmunitati: hoc pacto q̄ durāte debito nō teneret ad collectas. §. 50
Pone q̄ iniurias intuli sempronio quam obrem mihi inimicatur. propter quod me oportet subire expensas florenorū .x. immense p̄ securitate mea. vnde ip̄i sempronio egenti mutuo centum: cum pacto q̄ mihi remittit iniuriam: vel etiā sine pacto sed hac sp̄e ductus primaria vt eius gratia vel beniuolentia vel venia ab eo recepta essent expense p̄dicte. Nō aūt ex aliqua charitate quā habeā ad illū: an sim vsurarius. §. 51
Quid si mihi debes decem que non possum recuperare: et mutuo tibi alia .x. tali pacto vt mihi satisfacias. q̄ infra dictū tempus mihi solues viginti. an sit vsura. §. 52

Vsura secundo circa aīalia.

Quero quare locādo equum licet aliquid accipere et non mutuando pecuniam. §. 1
Utrū quādo cōmittunt aīmalia nutrienda: puta oues boues et porci possit interuenire fraus vsuraria. §. 2
Quid de illis qui emunt oues vel boues a pauperibus quos forte non habent. §. 3

Pone ꝙ do alicui pecora cū pacto ꝙ percipiā omnes fructus pecoꝝ quoadusqꝫ consequar totū meū capitale: et postea sint cōmunia. §. 4

Quid de illis qui tradūt boues ad mediationē p certis sextarijs bladi: eo pacto ꝙ si morianꝝ: vel deterioranꝝ conductor subeat medietatē periculi: si aūtem melioranꝝ habeat medietatē cōmodi. §. 5

Quid de ouibus et aīalibus que traduntꝝ ad incrementū. §. 6

Pone ꝙ dedi asinā meam in socidam in quinquennijū: ⁊ est de cōsuetudine ꝙ in fine quinquennij dividatur asina et fetus vel pecudes et fructus eaꝝ interim asina perfit naturaliter: nunqd rusticꝰ mihi tenebitꝝ ad aliquid. §. 7

Pone ꝙ dedi boues cuidā cū pacto ꝙ dare debeat. xx. staria grani ī anno. §. 8

Usura tercio in emptionibus.

Utrū liceat emere redditꝰ p̄diales ad vitam sine vicio vsure. §. 1

Quo iure vendens aliqd ad vitā p̄t illud retinere quādo emens patrū superuixit emptionem. §. 2

Quid de bis q̄ emūt redditus aliqs ad vitā vēditoris seruatis debitis circumstātijs ex etate et sanitate emptoris. §. 3

Utrum liceat emere redditus p̄diales hereditarie. §. 4

Nunqd p̄t vendi redditus p̄cipiendi ꝓcio minori eo ꝙ statim emēs soluit cū si solutio singulis annis differret. §. 5

Utrū gratie expectatōis rei vendite liceat plus accipere a venditore vel minus dare ab emptore. §. 6

Quid de illis qui agro seminato emūt fructus p̄cipiēdos illo anno. §. 7

Quid si q̄s debeat tibi soluere centū ducatos post tres annos: et ad p̄ns soluit cū pacto ꝙ retineat sibi. xv. ducatos ꝓpter intercurrēs tps triū annoꝝ quoꝝ terminū p̄venit: an sit vsura. §. 8

Quid si emi ab habente possessiones censum. x. corbiū frumenti ꝓ p̄cio quo haberent possessiones: ex quib⁹ haberent verisimiliter dicte. x. corbes adiecto ꝙ de oībus bonis suis me indifferēter soluere teneat. §. 9

Quid de his qui emūt ab ecclesijs vel monasterijs certas possessiones tenendas toto tpe vite sue ita vt post eoꝝ mortē ad ecclesias redeāt. §. 10

Quis petit a me mutuū offerēs ꝓ securitate mutui hypothecā suoꝝ bonoꝝ. ego nolo mutuare: ⁊ paratus sum emere ꝓ eodē p̄cio: et vsqꝫ ad certū tps reddere ꝓ eodem. §. 11

De cōtractu emptionis cum pacto de renendendo. §. 12

Quid si quis vendat percipiendoꝝ redditum ius ꝙ tempore cōtractus valet centum: et quia expectat solutionē fiendam certis terminis vult habere centumviginti. §. 13

Quero an aliquo casu liceat vendere ad credentiā. §. 14

Utrū liceat emere redditus pecuniarios hereditarie vel ad vitā. §. 15

Quidā pulcher casus de anticipatōe solutōis p̄cij rei vendite. §. xvi. 17. et §. 18

Quid si rem: puta frumentū nō erā venditurus: et rogasti me vt tibi venderē: an possum petere illud qđ valebit tpe quo intendebā vendere. §. 19

Quid si vendat precio qđ ad p̄ns currit: sed si plus valet vsqꝫ ad pascha vult ꝙ illud plus sibi detur: si vero minus valet nō vult ꝙ precium minuat. §. 20

Quid si habens merces volebat eas portare ad aliū locū: vbi verisimiliter erāt cariores: et inuenit in loco vbi erat qui sibi dat tantū quantū habere potuisset in loco ad quem illas intendebat deferre. §. 21

Pone vendit quis fructus terre predij ad temp⁹. puta decē annoꝝ ꝓ mille cum fructus illius predij cōmuniter valeant annuatim centum quinquaginta est ne licitus iste contractus ex pte emptoris. §. 22

Pone ꝙ petrus habet centum libras in banco alieni⁹ red[illegible]ēdas vsqꝫ ad quatuoꝝ mēses: vtrū alicui liceat mere eas ꝓ. 80. §. 23

Quero de tali casu aliqs p̄tauit [illegible]nue: et vēdidit ipm cōitat[illegible] certo p[illegible] p̄cipiēdo qñ alijs q̄ añ po[illegible]uerūt sacꝫ ipe ⁊ eidē cōitati vendidi[illegible]ūt fuerit

satisfactū. Talis autē vendens nolens
cāto tpe expectare solutionē fiendā ven
dit iura sua q̄ habet sup cōitatē minori
p̄cio q̄ debeat recipe. §. 24
Pone q̄ quis emit terrā ab aliquo multo
minori p̄cio q̄ valeat restituitur⁹ eā p
p̄cio eodē infra certū tempus: siue qñ
cūq; voluerit vēditor. §. 25
Quero de hoc casu. Petr⁹ existēs ianue:
emit a martino turonēses recipiēdos ī
francia in talib⁹ nūdinis. §. 26
Quid si vēdo tibi bladū vel rē meā vt red
das mihi tm̄ q̄tū valebit in tpe q̄ car⁹
erit hoc anno an liceat. §. 27
Quid si q̄s vendit bladū alteri p. xx. soli
dis in mēse: qđ est tm̄. xv. in p̄fixo termi
no fm̄ boni viri estimationē valiturū et
postea veniat caristia. et dict⁹ illud bla
dū vēdat: nunq̄d prim⁹ venditor aliq̄d
emptori restituere tenet. §. 28
Quid si tpe quo mensurandū est granū p
q̄ tibi nūc centū dedi: puta do tibi p̄cū
tpe messiū et mensure debent in pasca
qñ granū plus valebit.. §. 29

Vsura quarto in contractu so
cietatis.

Quero de hoc casu. aliquis ciuis ianuen
sis cōmittit pecuniā bone fidei alteri⁹
vt inde lucret et iuste: et habet inde q̄tē
in lucro: vtrū liceat. §. i
Quero quō in ꝯmissione talis pecunie cō
mittat vsura. §. ij
Quot modis variatur contractus socie
tatis. §. 3
Pone q̄ aliquis ponit in societate operā
tm̄: alius ponit libras. xxx. ad terciam
partē lucri et damni: hoc est ad lucrū et
damnū. x. libras. xx. remanētib⁹ sp̄ sal
uis: an liceat. §. 4
Quid de his qui mutuant pecuniā ad ne
gociandū: hoc pacto q̄ capitale sit sal
uum: et si quod lucrū interueniat illud
diuidatur. §. 5
Quero quādo vnus ponit pecuniā tantū
et alter operā: ex quibus partibus in
telliguntur socij tam in lucro q̄ in da
mno. §. 6
Pone q̄ in diuisione societatis post lon
ga tpa et multos labores precedentes
nō inuenitur nisi solum capitale saluū:
an totum ip̄m capitale debeat habere
idē ille qui ip̄m posuit an vero debeat
equaliter diuidi. §. 7
Pone q̄ ip̄m capitale est perditū vel di
minutū aduersa fortuna: nunq̄d ille q̄
ponit operā teneat aliquid cōferre ei q̄
posuit pecuniā. §. 8
Pone q̄ in societate vterq̄ ponit mixtim
pecuniam et operā: sed vnus maiorē pe
cuniā q̄ alter: nunq̄d partes lucri erūt
equales. §. 9
Quero exempla de damnis. §. 10
An dans pecuniaz mercatori vt de lucro
ptē habeat ꝯmittit vsurā. §. ii
Pone q̄ pactū est inter duos q̄ vnus po
nit mille alter; operā: de his mille parū
restat casu fortuito: vnde oparius non
vult operā ponere: vel rem suā que ma
gna est cum re socij que parua est quid
iuris sit. §. 12
Pone q̄ duo sunt socij omniū bonoz pu
ta filius legitimus et spurius modo pa
ter instituit filiū legitimū heredē queri
tur vtrū aliq̄d acquirat supurio. §. 13
Pone q̄ plures sunt socij oīm bonoz vn⁹
istoz ex vsuraria prauitate q̄situit mul
ta: et cōicauit socio vel fratri. §. 14
Pone q̄ ego z tu cōtraximus societatem
duraturā quinquēnio: hoc pacto q̄ ego
ponā mille et tu operā. deinde casu for
tuito ante quinquennium ptierūt: nunq̄d
ego cogar iterato ponere. §. 15
Nunquid ille qui debet ponere operā pu
ta nauigādo: vel circumcirca negocian
do debeat ponere istam operā suis ex
pensis. §. 16
In quot casibus possit q̄s dare pecuniaz
suā et inde recipe lucrū. §. 17
Duo alij pulchri casus ī societate. §. eodē

Vsura quinto in cōtractu loca
tionis.

Quō ꝯmittit vsura ī hoc ꝯtractu. §. i
Nota differentiam cōtractus. §. 2. et. §. 3
De nautico fenore. §. 4
An cōductor teneat de cāu fortuito. §. 5
An locator teneat remittere mercedē cō
ductori. §. 6
In quot casib⁹ inquilinus pōt expelli de
domo q̄ip̄m cōducta. §. 7

Vsura sexto in ꝯtractu pignoris

Vtrū tenens aliquā rē pignoratā teneatur eā restituere cū fructibus si sibi solui tur capitale ꝓ q̄ fuit pignorata. §. 1
Vone q̄ quis pignorat equū ꝓ mutuo sibi facto: et soluit cibaria eius. et ille cui pignoratus est vtitur equo ad negocia an est vsura. §. 2
Alius pulcher casus similis. §. 3
Vsura septimo in cōtractu permutationis in arte numulariorū.
Vtrū ars campsoria sit licita. §. 1
Quot modis dicit permutatio. §. eodem
Quare campsor ꝓt recipere lucrū pmutādo pecuniā. §. 2
Vone q̄ quis dat marcham argenti pro alia marcha soluenda in certo termino an sit vsura. §. 3
Vone q̄ alios habēs pecuniā quā timet tpe futuro minorandā suo pcio fm statutā terre. et ideo nō vult eam dare mutuo nisi reddat sibi in equali pcio in q̄ tpe mutuit: an liceat. §. 4
Vone q̄ deposui pecuniaz apud cāpsorē sine aliq̄ pacto: q̄ campsor cū dicta pecunia fuit multū lucratus: et soluit mihi pecuniā cū. r. p. c. an sit vsura. §. 5
Vone recipit quis pecuniā vehendā vltra mare: et ibi reddendā certo pcio cōstituto an sit vsura. §. 6
Quero campsor cambiendo recipit vnū denariū ꝓ floreno. vel in distanti loco facit pecuniā numerari: et ergo hic do an sit vsura. §. 7
Quid de campsore qui accipit aliquid vt pecuniā quam sic hic soluo faciat alibi numerari. §. 8
Vsura octauo cōsequēter ad restitutionem scz quid restituendū sit.
Vtrum quis teneat ad restitutionē vsurarum. §. 1
Vtrum quis teneat rem eandem numero restituere. §. 2
Vtrum sufficiat q̄ quis nō restituat plus cōsequēter accepit. §. 3
Vtrū homo teneat restituere ea que legitima mercantia lucratus est de bonis vsurarijs. §. 4. et. §. 5
Vtrū vsurarius teneat ad damnū q̄d incurrit ille a q̄ vsuras extorsit. §. 6
Vsura nono consequēter ad restitutionē cui facienda sit.
Cui debet fieri restitutio vsurarū et casus in quibus non debet fieri ei a quo iuste extorte. §. 1
Vone q̄ ꝑlatus ecclesie iniuste subtraxit cui fieri debet restitutio. §. 2
Vone q̄ christianus recepit vsuras a iudeo cui restituet. §. 3
Vone q̄ est culpa ex pte accipiētis et dantis: sed tñ est sine iniuria alicuius. vtrū accipiens possit retinere. §. 4
Sed quid si pecunia data sit symoniace in iniuriam ecclesie. §. 5
Vsura. x. scz q̄s teneat ad resti.
Quero an notarij qui scienter cōficiūt instrumēta super vsuras teneant ad restitutionem. §. 1
Quid de ꝑlatis sigillantibus et subscribētibus se in instrumentis vsurarijs. §. 2
Quid de his qui tpe messiū vel vindemiarum emunt vilius frumenta et vina: vt vendant carius. §. 3
Quid de mercatoribꝰ q̄ ea intentōe emūt moneras et alias res venales. §. 4
Vone q̄ vsurarius emit prediū de pecunia vsuraria et donat rē illā alteri: et postea fit nō soluendo. vtrū ille qui soluit vsuras possit cū effectu petere rem emptam de vsuris ab ipo possessore cui donata est: et vtrū ille in foro pnie teneat restituere. §. 5
Quid si talis possessio queniat ad illū qui soluerat vsurā ex cā lucrativa. §. 6
Quid de heredibꝰ vsurarij. §. 7
Qui si alter heredū factus nō est soluēdo nūquid alter teneat insolidū. §. 8
Quid de illis dñis qui multa recipiunt a iudeis vsurarijs ꝓ vim. §. 9
Quid de genero raptoris vel vsurarij nūquid ꝓt accipe dotē a socero. §. 10
Quide de creditore nunq̄d ꝓt accipe q̄d sibi teneat ab vsurario. §. 11
Quid de seruitoribus vsuriorū q̄ eis seruiūt in officio fenerandi. §. 12
Quid de eo qui cū vellet alicui mutuare pecuniā gratis induxit me q̄ nō mutuarem nisi sub vsuris. §. 13
Quid de eo qui consuluit alicui vt fenere tur. §. 14
Quid de eo qui pecuniā dat amico vel cōsanguineo gratis vt fenereat. §. 15
Quid de eo qui cōtrahit societatem cum

alio ad fenus exercendū.§. 16
Quid de eo qui mutuat pecuniā vsurario ad pticipationē lucri vsurarū.§. 17
Quid de eo qui pecuniā deponit apud vsurarios.§. 18
De vsurario intentionario.§. 19
An mutuās secūdario sub spe aliqd habē di peccet:et teneat ad restitutionē.§.20
Dtrū creditor cui ex charitate mutuanti debitor aliqd vltra sortē ptulit nō volū tarie:sed ne indiscret⁹ reputet vel de ce tero non inueniat mutuantē teneat ad restitutionem.§. 21
Quid si nō sit corrupta intentio creditoris debitor tñ ꝓpter mutuū acceptū vel vlterius retinendū dat ei aliqd:nunqd creditor tenet restituere.§. 22
Quid de illis qui aduenīēte solutōis termino nolūt dare dilationē debitori q̄ iuramēto astrictus est soluere nisi data ei pecunia:vel equipollenti.§. 23
Nunqd clerici vsuras q̄s habuerūt de rebus ecclesie restituere p̄nt.§. 24
Quidā ꝓsuluit q̄ feneraret:vel dedit alicui pecuniā gratis vt feneraret:nunqd iste tenet insolidū ad resti.§. 25
Dtrū vxor teneat ad restitutionē ꝓ mari to defuncto vsurario.§. 26
Dtrū vxor viro viuente.et ip̄o ignorante possit restituere.§. 27
Dtrū vxor et familia teneant ad resti.eorum q̄ cedūt in vsum vite eox.§. 28
Quid de recipientib⁹ ab vsurarijs munera elemosynas et oblatōes.§. 29
Quid de vxore vsurarij qui quicquid habet est de vsura.§. 30
Quid de curatore et tutore qui dant pecuniā pupilli vel adulti ad vsurā.§. 31
Quid de fuiētib⁹ et mercēnarijs vsariox et de emētib⁹ ē et vendtib⁹ ab eis.§. 32
Dtrū fautores vel retinentes vsurarios in terra sua teneāt ad restitutiōz.§. 33
Quid de illo qui mutuauit nomīe alieno ad vsuram.§. 34
Quid de tutore et curatore.§. 35
Quid de illo qui gerit negociū alienū et sine mādato eius fenerat ad opus illi⁹ cuius negociū gerit.§. 36
Quid de illo q̄ bona fide rogat vsurariū ad īstantiā paupis vt illi mutuet.§. 37
Quid de ciuitatibus et collegijs dantib⁹ pecuniā ad vsuram:nunqd oēs tenent ad restitutionē.§. 38
Sed nunqd oēs tenent insolidū.§. 39
Quid de regibus et alijs dñis q̄ cogūt debitores soluere vsuras.§. 40
Dsura vndecimo quādo scz debeat fieri restitutio.
Quero qñ debet fieri restō vsurarū.§. 1
Pone q̄ aliqs nō p̄t restituere sine grandi dispendio suox bonox forte qz nō inuenit q̄ vult bona sua emere:vel qz ille cui restō fiēda est nimis distat:nec hz q̄ velit ad eū deferre pecuniā.§. 2
Pone q̄ ille qui debet restituere est multum indigens.§. 3
Dtrū sufficiat vsurario in ꝑiculo mortis existenti cōdere testamentū sup restitutione male ablatox.§. 4
Quid si is qui vsuras extorsit ad inopiā deuenerit.§. 5
Quid agendum sit in foro penitētiali de tali inopi.§. 6
Quid si q̄s det vsurario modiū bladi pro vsura qđ mō valet.x.et post annū valet xx.nūqd vsurari⁹ tenet restituere modium bladi illi q̄ dedit in valore in q̄ mō est:vel quo fuit qñ dedit.§. 7
Dsura duodecimo.s.cūtum ad locum vbi debet fieri restitutio.
Quero vbi dz fieri resti.male ablatox.§.1
Dsura terciodecimo cūtum ad ordinem et modū restituendi.
Dtrum restitutio vsurarū debet fieri publice vel p̄uate.§. 1
Dtrū p̄ius sit fienda restō male ablatox cūz solutio debitox et legatox.§. 2
Dtrū p̄ius restituenda sunt male ablata cūz soluenda debita.§. 3
Dtrū fiēda sit restō p̄i⁹ vni cūz alteri.§.4
Quid si hereditas nō sufficiat ad satisfaciendū oībus:nunquid satisfaciendum sit p̄imo venientibus.§. 5
Dsura.xiij.cūtū ad penā vsuriox
Quero de pena vsurioz.§. 1
Quid si certū ē et notoriū aliquē feneb:ē pecuniā exegisse:et cōstat q̄ debitores qui soluerūt nō remittūt:dz repetere nō audēt ꝓpter potentiā exactox.§. 2
Dsura.xv.cūtū ad accipientē.
An licitū sit recipere ad vsurā.§. 1
Finit tabula vsurarum.

Incipit tabula excõmunicationũ.

Excõicationes maiozes. excõicatio primo cõtra psonas ecclesiasticas. §. i
Quicũcz gerit sep papa nõ electo a duabus partibus cardinaliũ cũ omnib9 cõsentientibus sibi. §. i
Episcopus grecus nõ obediẽs latino per quẽ fuit deputatus. §. 2
Quicũcz clerici audiunt leges vel physicam. §. 3
Clerici q̃ manifestis vsurarijs alienigenis ad fen9 exercendũ domũ locant. §. 4
Clerici et quicũcz alij q̃ in cimiterijs cozpora sepeliũt tpe interdicti. §. 5
Clerici religiosi et moniales cõtrahentes matrimoniũ. §. 6
Clericus hñs officiũ vicecomitis. §. 7
Clerici et religiosi inducentes ad vouendũ vt sepulturas apud ecclesias suas eligãt vel electã nõ mutẽt. §. 8
Clerici qui scienter hereticos et eoz fautozes tradũt ecclesiastice sepulture. §. 9
Sacerdotes absoluentes ab excõmunicationibus p̃ pcessum Eugenij quarti promulgatis. §. 10
Contra religiosos. §. 2
Religiosi qui exeunt claustrũ suũ ad audiendũ physicã vel leges. §. i
Religiosi pfessi qui temere habitũ suum dimiserint. §. 2
Religiosi religionũ abolitarũ recipiẽtes aliquẽ ad suũ ordinẽ. §. 3
Religiosi mendicãtes q̃ de nouo recipiũt loca sine lnia sedis aplice. §. 4
Religiosi qui quouis mõ retrahũt audiẽtes a solutõne decimarũ. §. 5
Religiosi qui cõfitentib9 sibi nõ faciũt cõscientiã de decimis soluẽdis et p̃dicatozes requisiti nõ p̃dicantes. §. 6
Religiosi q̃ decimas ecclesijs debitas sibi appropriant siue alio modo defraudant. §. 7
Inuentozes nouarũ religionũ vel capiẽtes ip̃arum habitũ. §. 8
Religiosi qui nõ seruant interdictum q̃ matrix ecclesia seruat. §. 9
Fratres minozes recipiẽtes fratres vel sozores de tercio ordine ad diuina tempoze interdicti. §. 10
Monachi vel regulares canonici transferentes se ad curiã romanã vt p̃latis suis aut monasterio damnũ inferãt. §. ii
Monachi infra septa monasterioz̃ suozũ tenẽtes arma sine lnia abbatis. §. 12
Mulieres que begine vocant̃ et eas fouẽtes. §. 13
Religiosi quicũcz q̃ absq̃ lnia ꝓprij sacerdotis solẽnizãt mrimonia, sacra eucharistie p̃ferũt et extreme vnctõis. §. 14
Religiosi q̃ excõmunicatos a canone absoluunt. §. 15
Religiosi inducentes aliquos ad vouendum vt eligãt sepulturas apud eos vel electas nõ mutent. §. 16
Religiosi q̃ tpe interdicti sepeliunt cozpa in cimiterijs aut excõicatos publice: aut vsurarios aut interdictos. §. 17
Religiosi p̃trahentes matrimoniũ. §. 18
Religiosi qui tradũt hereticos ecclesiastice sepulture. §. 19
Religiosi mendicantes q̃ transeũt ad aliquẽ ordinẽ monachalẽ. §. 20
Religiosi qui p̃curarent vsurpari per aliquem patronatũ custodiã alicuius vacantis ecclesie. §. 21
Abbas vel pzior faciens verberari aliquẽ clericum per laicũ. §. 22
Cõtra impugnatozes fidei. §. 3
Quicũcz incidit in heresim iam damnatã vel nouã adinuenit. §. 1
Officialis secularis q̃ cognosceret de crimine heresis. §. 2
Inquisitozes hereticoz̃ nõ recte exercentes officiũ suum. §. 3
Inquisitozes hereticoz̃ qui quouis mõ exzorquẽt pecuniã a quibus sub p̃textu officij sui. §. 4
Qui per assessinos quempiam christianũ interfici fecerit. §. 5
Quicunqz hereticis et vioclisistis arma seu p̃sidia ministrant. §. 6
Portãtes arma seu vendẽtes ꝯ xp̃ianos piraticis saracenoz̃ aut q̃buslibz alijs impendẽtes auxiliũ cõsilium in dispendium terre sancte. §. 7
Ordinati ad ordies p̃ scismaticos aut abeis recipientes ecclesiasticas dignitates. §. 8
Cõtra impugnatozes ecclesie et ministrozum eius. §. 4
Qui dicit romanã ecclesiã non esse caput

omium eccleſiaꝝ nec ei tanq̃ capiti obe diendum.§. i
Qui incẽdit vel frangit ecclesiã vel locuꝫ religioſum vel que in eis ſunt.§. 2
Incendiarij aliaꝝ rerũ q̃ eccleſiaꝝ.§. 3
Faciẽtes ſtatuta ſeu obſeruantes vt ſeruari mãdantes cõtra libertatẽ eccle.§.4
Quicũq; de nouo vſurpãt cuſtodiã vacãtiũ eccleſiarũ vel pioꝝ locoꝝum.§. 5
Offendentes quouis modo romipetas et peregrinos romã accedentes.§ 6
Falſificãtes litteras domini pape vel falſis vtentes ſcienter.§. 7
Impũgnãs lr̃as pape añ cozonatoꝫ.§.8
Inſecutoꝛes cardinalium vel eoꝛum participes.§. ix
Officiales q̃ nõ fecerint obſeruare ea q̃ ſtatuunt q̃ inſecutoꝛes cardinaliũ.§. io
Inſecutoꝛes epiſcopoꝝ quouis modo.et inſecutoꝛibus prebẽtes aſſenſum.§. ii
Imponentes eccleſiaſticis vel clericis exactiones aliq̃s vel grauamina.§. iz
Cõpellentes p̃latos ſeu capitula ſeu eccleſiaſticas p̃ſonas ad ſubmittendũ ſe laicis vel alienandu; bona immobilia et vſurpantes.§. iz
Quicunq; exigunt datium ab eccleſiaſticis perſonis.§. i4
Dñi tpales qui ſubditis interdicũt neꝓſonis eccleſiaſticis aliquid vendant vel obſequia exhibeant.§. iy
Injiciens manus violẽtas in clericũ vel religioſum vel cõuerſum.§. i6
Impedientes ne victualia adducant ad curiam romanã.§ i7
Quicũq; detinẽt vel inuadũt hoſtiliter ciuitates et inſulas curie romane ſubditas.§. i8
Quicũq; quouis mõ offendũt currẽtes ad ſedẽ aplicã aut ꝓcuratoꝛes eoꝝ ſuper cauſis et negociis aliquib⁹.§. i9
Faciẽtes pactũ vel ex pacto recipiẽtes aliquid p aliq̃ iuſticia vel gratia obtinenda in curia romana.§. 20
Euntes ad terram ſanctã ſine licentia ſedis apoſtolice.§. 2i
Recipiẽtes in curia romana litteras pape ab alio q̃ a vicecancellario vel a papa vel bullatoꝛibus.§. 22
Quicũq; dederũt licentiã grauandi illos qui ſuas excõicationis ꝓtulerunt vel quoꝝum occaſione ꝓlate ſunt vel ipſas obſeruantes.§. 23
Cõcedentes repreſalias cõtra eccleſiaſticas perſonas.§. 24
Quicũq; impedit officiũ delegati vel iudicis eccleſiaſtici vel imperatoꝛis litterarũ dñi pape ſuꝝ cauſis q̃ de iure ſpectant ad foꝛũ eccleſiaſticũ quominus libere iuſticiã obtineãt.§. 25
Dñi tpales compellentes clericos reaſſignare ſua beneficia.§. 26
Cõtra impugnatoꝛes religionũ.§.5
Bloſantes in ſcripꝭ declaratoꝫ Nicolai tercij ſup regulã fratrũ minoꝝ.§. i
Ingrediẽtes monaſteria monialiũ ordinis predicatoꝝ ex̃ caſus cõceſſos.§. 2
Ingrediẽtes monaſteria monialiũ ſancte Clare ſine licentia pape extra caſus cõceſſos.§. 3
Qui iniecerint manus violẽtas in religioſum religionis approbate vel cõuerſum vel nouiciũ: et mandãs ſeu ratũ habẽs ſuo noĩe factum.§. 4
Impedientes in officio ſuo viſitatoꝛes monialium.§. 5
Doctoꝛes vel magiſtri qui ſciẽter docent dimittentes habitũ.§. 6
Cõtra impugnatoꝛes ſacramentoꝝ et primo baptiſmi.§. 6
Grecus rebaptizãs baptizatũ a latino q̃ lauãs altare in q̃ latin⁹ celebrauit.§. i
Matrimonij.
Cõtrahentes matrimonia ſciẽter in gradibus cõſanguinitatis.§. 2
Penitentie.
Extoꝛquentes aliquo mõ abſolutionẽ q̃ ſuſpenſione q̃.§. 3
Euchariſtie.
Compellentes celebrari in loco interdicto q̃.§. 4
Cõtra impugnatoꝛes ſepulture.§.7
Qui coꝛpus alicui⁹ defuncti inciderit vt decoꝛerit ꝓſſibus trãſferendis.§. i
Qui ſepeliũt coꝛpa tpe interdicti aut publice excõicationis vel interdictos.§.2
Clerici et religioſi q̃ inducũt ad vouendũ de eligẽdo ſepulturã apud eos.§. 3
Sepeliẽtes hereticos et defenſoꝛes q̃ fautoꝛes eoꝝum.§. 4
Cõtra impugnatoꝛes electoꝝũ q̃ malos electoꝛes.§. 8

Brauantes per se vel per alios electores vel amicos eorum. §. i
Qui loquit secrete vel mittit alicui cardinali occasione electionis pape quando sunt inclusi. §. 2
Rectores et officiales q̄ nō seruāt cōstitutionē. C. vbi. piculū. ex de ele. §. 3
Dirigentes moniales in electionib⁹ nisi abstineāt ab his p̄ que posset inter eas discordia oriri. §. 4
Eligētes vel noiantes īperatorē p̄ncipē aut quēuis alteri⁹ potestatis seu dignitatis in ꝑpetuū seu ad tps ī senatorē romanū seu vltra annū ⁊ obediētes eis⁊ electi si ꝓsenserint et fautores eor. §. 5
Cōtra īpugnatores gr̄e spūssancti. §. 9
Dīs symoniacus quocūq; modo. §. i
Facientes pactū vel p̄missionē p aliq̄ gr̄a aut l̄r̄is obtinēdis a sede aplica. §. 2
Quidā casus speciales. §. 10
Magister vel scholaris tractans cū aliq̄ ciue Bononien. de cōductione hospitij nō requisitis inquilinis. §. i
Quādo papa aliquē excōmunicauit noīatim solus absoluit. §. 2
Quādo quis p̄ticipat cū excōicato in crimine dando auxiliū ⁊c. §. 3
Procurās q̄ conseruatores ꝑuilegior̄ dari se intromittāt de his q̄ nō licz eis. §. 4
Fingens aliquē casum ꝓpter quē aliquis iudex vadat ad aliquam mulierem pro testimonio. §. 5
Qui absolutus fuit in mortis articulo si aduenīente sanitate nō se repn̄tat ei a quo fuerat absoluendus. §. 6
Qui absolut⁹ est a se. a po. vel a legatis et iniungit ei q̄ se repn̄tet ordinarijs vel alijs suscepturꝰ pn̄iaz ⁊ offensis satisfaciat si nō fecerit cū ꝓmode possit. §. 7
Rectores ciuitatū ⁊ officiales qui statuta faciunt p̄ que quis cōpellatur soluere vsuras ⁊c. §. 8
Omnes pirate et latrunculi marini et receptores eor̄. §. 9
Imponētes noua pedagia ī terris suis. §. 10
Excōmunicatus a legato pape post annū a solo papa p̄t absolui. §. ii
Qui impedit sequestrationē fructuū illi⁹ q̄ bn̄ficiū ante p̄trienniū nō possederat lata ꝓtra ip̄m sn̄ia in curia. §. 12
Excōmunicatio secūdo, de eo qui gerit se p̄papa non electus a duabus partibus cardinaliū. §. i
Quid si cardinales dent potestatē noiandi papā duob⁹ vel tribus. §. i
Quid si cōsentiūt in illum qui gessit se p̄papa cum nō esset a duabus partibus electus. §. 2
An papa possit eligere sibi successorē. §. 3
An alij cogant si vnus vel duo nolunt cōpromittere. §. 4
An electꝰ a minori p̄te gerens se p̄papa vitet excōicationē. §. 5
An in numero duarū partium cōputetur electus. §. 6
An cardinales possint tollere talē cōstitutionē et aliter ordinari. §. 7
Quid si papa sit hereticus. §. 8
Quid si symoniacus. §. 9
Quid si bigamus. §. 10
An vxor poterint pete electū ī papā. §. ii
Quid de infante. §. 12
Quid de laico. §. 13
Quid si nō sit canonice electus. §. 14
Quid de intronizato per seditionem vel ingenium. §. 15
De episcopo greco deputato per episcopum latinū. §. 2
Dñ ciuitas hz populū diuerse lingue nō ꝓpter hoc habebit plures epōs: sed eps prouidebit viros idoneos. §. i
An eps grecus nō obediēs latino sit ipso iure excōmunicatus. §. 2
Nōne loci p̄t vnus eps p̄esse alteri. §. 3
An de iure possit vnus eps alium sibi vicarium cōstituere. §. 4
An talis vicarius habebit iurisdictionē ordinariā vel delegatā. §. 5
De clericis p̄sonatus habentibus q̄ audiūt leges vel physicā. §. 5
Quid est p̄sonatus. §. i
Quid de his qui habēt beneficia quibus est cura animarū annexa. §. 2
Quomodo intelligit nisi infra duoꝝ mensium spaciū. §. 3
Quō faciūt p̄dicti cū leges sint vtiles et ecclesie eis vtat in iudicando. §. 4
De locantibus domos suos vsurarijs publicis alienigenis. §. 5
Q. hec cōstitutio facta est ꝓpter florentinos et alios. vide ibi. §. i
Ad hoc vt hec cōstitutio habeat locū re-

quiritur vt nō sit inde oriundus.§. 2
Qui dicant vsurarij manifesti.§. 3
Quis dicat oriundus in ciuitate.§. 4
Quid si talis sit oriundus in vna ciuitate et tñ in alia ciuitate eiusdē dñi p̄mittitur habitare.§. 5
Queritur q̄n currat tp̄s triū mensiū.§. 6
Quid si vn⁹ simplr denūciat dño.§. 7
Quid si locaui vsario quē vsurariū ignorabā vt nō locaui ad exercēdū fen⁹.§.8
Quomodo intelligitur hec clausula. Vel alio titulo cōcedat.§. 9
An expulsis vsurarijs terre erunt interdicte.§. 10
De his qui tp̄e interdicti sepeliunt corpora in cimiterijs.§. 5
Nota q̄ intelligit̄ de quocūq; masculo:femina:clerico:laico:religioso.§. 1
Nota q̄ intelligit̄ de cimiterijs ab episcopo solēniter benedictis.§. 2
Nota tres rōnes qualiter corpora sepeliunt̄ in cimiterijs.§. 3
Quid si sepeliāt i āpliatōe cimiterij.§.4
Quid si sepeliāt corpora clericoꝝ seruantium interdictū.§. 5
An tp̄e interdicti liceat sepelire in q̄ttuor festiuitatib⁹.s.natiuitat̄ dñi.pasce.pētecostes.et assumptōis v̄ginis ma.§.6
Nota q̄ intelligitur de excōicatis maiori excōmunicatione.§. 7
Quis dicat̄ publice excōicatus.§. 8
Quādo quis tp̄e interdicti sepelit excōicatos vel interdictos necessaria est cimiterij reconciliatio.§. 9
Si q̄s esset occulte excōicatus et sepelies sciret nō est locus huic pene.§. 10
Quis dicat̄ vsurarius manifestus.§. 11
Quid si in tali appareāt signa p̄enitentie an poterit sepeliri.§. 12
Quid si sepelies ignorabat istū quē sepeliuit vsurariū vel excōicatū ꝛc.§. 13
Quid de portantib⁹ ad sepulchrū vel cōmittentib⁹ funus aut fodientib⁹ sepulchrū seu p̄latis et clericis ecclesiarū illarū in quibus sepeliunt̄:sine de portātibus cereos et cruces:similiter de dicētibus officiū sup̄ funus.§. 14
Qui dicant̄ nōiatim interdicti.§. 15
Quid de sepeliēte publice excōicatū: nominatū:interdictū:et vsurariū manifestum tp̄e interdicti.§. 16
An tales sepulti debeāt exhumari.§. 17
Quibus debet fieri satisfactio.§. 18
An hec pena habeat locū in sepelientib⁹ eos in alijs casibus.§. 19
An excōicatis minori excōicatione neganda sit ecclesiastica sepultura.§. 20
De clericis in sacris et religiosis cōtrahentib⁹ matrimoniū.§. 6
Quid si coacte cōtrahant:an incidant in banc penam.§. 1
Quid si cōtrahat sed nō cōsumit.§. 2
Quid si cōtraxit solum sponsalia p̄ verba de futuro.§. 3
An intelligat de religiosis p̄fessis tacite vel exp̄esse.§. 4
Quis dicat̄ tacite p̄fessus.§. 5
Quid si quis p̄traxit cū moniali ignorās eam esse monialē.§. 6
An tales possint absolui ab ep̄o.§. 7
An papa possit dispensare vt existens in sacris cōtrahat.§. 8
De clerico qui habet officiū vicecomitis vel p̄positi secularis.§. 7
An sacris cōstitutus nō p̄t habere officiū aliquod temporale.§. 1
Quid de cōstitutis in minoribus.§. 2
Quid de officio annexo dignitati sue.§.3
An sit canon late sn̄ie.§. 4
Contra religiosos.
De religiosis exeuntibus/claustrū vt audiāt leges vel physicā.§. 8
Quare facta sit hec p̄hibitio.§. 1
Quid si nō exeant claustrum sed studeant aut legant in claustro.§. 2
Quid si vadit ad audiendum vt honoret amicū suū in p̄incipio studij.§. 3
Quid si vult continue exire vt honoret ipsum.§. 4
An persona ecclesiastica possit aliquibus socijs priuatim legere vel audire/leges in claustro.§. 5
Q̄n incipit cursus duorū mensium.§. 6
Quid si post exitum mutato p̄posito vadit ad theologiam.§. 7
Quid si destiterint infra duos menses postea iterato ceperint.§. 8
Quid si tm̄ tempus fluxit de duobus mensibus vt nō possit infra duos menses redire ad claustrū.§. 9
Q⁹ monachi nō possunt studere in sciētia humana.§. 10

An hec pena habeat locum in tacite vel expresse pfessis.§. ii
Cōtrafacientes sunt priuati spe promotionis ad dignitates nō ad ordies.§. 12
Quid si quis accedit ad studiū theologie sine licētia ꝛc.§. 13
Quid si plat⁹ religioso studioso et docili nolit dare licentiā studendi.§. 14
De quo plato intelligitur.§. 15
Quid si abbas vult accedere ad studia sine lnīa alicuius.§. 16
Quid si vadit ad studendū sine lnīa plati ꝛ nō dimittit habitū vl̄ecōtrario.§. 17
De religiosis qui temere habitū sue religionis dimiserūt.§. 9
Quid si portet habitū sed absconsum.§. 1
Quare dicitur temere.§. 2
An in lectulo debeat deferri habit⁹.§. iij
De fratribus cassate religionis ꝙ de nouo aliquē reciperēt.§. 10
De religiosis mēdicantib⁹ q̄ domos vel loca de nouo reciperēt.§. ii
Quō intelligit̄ istud de nouo.§. 1
Quia dicit̄ sine lnīa papetan sufficiat licētia legati a latere.§. 2
De religiosis dicentibus aliqua verba vt retrahāt a solutōe decimarū.§. 12
Ad hoc vt hec pena habeat locū duo req̄runtur vide ibi.§. 1
Intelligit̄ hec pena in oībus quibuscūꝙ sermonibus priuatis seu publicis.§. 2
Hec pena non se extendit ad clericos seculares.§. 3
De religiosis qui cōfitentib⁹ sibi nō faciūt pscientiā de decimis.§. 13
An sint absolnendi retentores decimarū si qui inueniantur.§. 1
Nota de p̄dicatorib⁹ requisitis nō predicantibus de eor pena.§. 2
An teneant̄ talia p̄dicare clericis.§. 3
An teneant̄ si nō fuerint requisiti.§. 4
Quid si requirunt̄ in alīs tp̄ibus c̄ꝙ in cōtentis in tertu.§. 5
Q⁹ tenent̄ informare populū qualiter teneatur ad decimas.§. 6
Qui sunt isti a quib⁹ p̄nt requiri.§. 7
De religiosis qui decimas ecclesiis debitas vsurpant.§. 14
Hec pena non habet locum in clericis secularibus.§. 1
Hec pena cōprehendit etiam feminas religiosas.§. 2
Hec pena intelligitur in decimis ecclesiis debitis: sed si alīs priuatis psonis deberent̄ nō habet locū.§. 3
A quibus officiis sint suspensi contrafacientes.§. 4
De religiosis non seruantibus interdictum quādo matrix ecclesia seruat.§. 15
Hac constitutione non ligantur clerici seculares.§. 1
An intelligat̄ de interdicto a iure.§. 2
Pone q̄ matrix ecclesia tale interdictum vult obseruare an religiosi nō obseruātes sint excōicati.§. 3
Que sit matrix ecclesia.§. 4
Quō intelligitur matrix ecclesia obseruare interdictum.§. 5
An ecclesia metropolitana dicatur matrix quo ad interdictum totius p̄uincie ita vt religiosi non obseruantes ligentur hac pena.§. 6
Quid si sit interdicta villa vel castrū non habens matricē ecclesiā.§. 7
Quō intelligant̄ religiosi scire q̄n matrix ecclesia seruat interdictū.§. 8
Quid si interdictū sit nullum ꝓpter appellationem.§. 9
Quid si matrix ecclesia non seruat vbi est seruandum an religiosi teneantur seruare.§. 10
Sed quid si eps mandat seruari et capitulum mandat cōtrarium.§. ii
Nota penas quas incurrūt.§. 12
De fratribus minoribus recipientibus ad diuina fratres de tercio ordine.§. 16
Quid si alīq religiosi vel clerici eos recipiant.§. 1
Hec pena habet locū nō obstantibus quibuscunꝙ priuilegiis.§. 2
Quid si fratres minores recipiāt eos sed nō in suis ecclesiis.§. 3
Isti de tercio ordine gaudent priuilegio clericali.§. 4
De monachis et canonicis regularibus qui transferūt se ad curias principum.§. 17
Hec pena habet locum in eis qui habent

aliquã administrationẽ.§. i
Duo requirunt ad excõicationẽ hãc.§. 2
Quid si intrant curiã aĩo damnificandi et tñ nõ damnificant.§. 3
De monachis qui sine lnĩa abbatũ infra monasteria tenẽt arma.§. 18
Hec pena nõ extenditur ad regulares canonicos.§. i
Quid si teneant arma extra monasteriũ.§.2
Quid intelligit noĩe armoꝝ.§. 3
Quid si teneant arma nõ ad offensam sed ad alium vsum.§. 4
An clerici portantes arma peccent mortaliter.§. 5
De religiosis ministrantibus sacramenta eucharistie absq; lnĩa ꝓpriꝰ sacerdotis.§. 18
An credat religiosus ꝓchiano dicẽti se habere licentiã.§. i
Quid de secularibus mercẽnarijs et similibus.§. 2
An sufficiat licẽtia parrochialis qui nondum est ꝓsbyter.§. 3
An sufficiat lnĩa vicarij qui gerit curã ordinariã illius ecclesie ꝓchialis et est cõstitutus ab epõ.§. 4
An sufficiat licẽtia diocesani.§. 5
Quid si ꝓchianus dicat do tibi lnĩam vt recipias a quouis.§. 6
Quid si ꝓchianus dicat do tibi lnĩam vt des sacramẽta subditis meis.§. 7
An religiosi cõferentes sacramẽta baptismi incidãt excõicationẽ.§. 8
Quilibet sacerdos põt sibi assumere quẽcunq; in adiutoriũ ad tempus sine cuiusq; licentia.§. 9
De religiosis qui absoluũt excõmunicatos a canone.§. 20
An religiosi absoluẽtes a snĩa lata ab homine incidãt in excõicationẽ.§. i
Qui sunt isti casus in quibus possunt absoluere.§. 2
Quid si religiosi habẽt privilegiũ vt possint absoluere a casib⁹ in iure positis.§.3
Que sunt iste sententie a quibus non possunt absoluere.§. 4
An ꝑlati collegiatarũ ecclesiarũ possint facere statuta sine cõsensu epi vel capituli cathedraliũ.§. 5
Quid si absoluant sociũ vel religiosum a predictis.§. 6
An absoluti incidant tanq; participãtes in crimine.§. 7
Pone q; frater minor absoluat ꝓcussorẽ clerici nõ a snĩa excõicationis sed a peccato: nunq̃d ligat hac pena.§. 8
An ꝓcutiens clericũ et ingrediẽs religionem possit absolui.§. 9
An sacerdos absoluẽs aliquẽ ab illis peccatis a quib⁹ nõ ꝑt peccet mortaliter.§.10
De clericis secularib⁹ et religiosis inducentibus ad vouendũ iurandũ vel ꝓmittendũ de eligendo sepulturam apud eos.§. 21
Nota si ꝓtrafactũ fuerit talis electio erit irrita.§. 1
Quid si inducant ad iurandũ ꝛc. sed inducant vt eligant.§. 2
Quid si inducant ad vouendum ꝛc. de eligendo sepulturam apud non suam ecclesiam.§. 3
Quid si quis ꝓprio motu juraret vel voueret.§. 4
De restitutione facienda ab illis qui illicite sepeliunt.§. 5
Quare ex delicto vnius taliter contrafaciẽtis tota ecclesia patiat damnũ.§.6
Quid si ecclesia cuius clericꝰ sic deliq̃t est parrochialis sepeliendi.§. 7
Quid si ecclesia apud quam de iure debebat sepeliri erat interdicta.§. 8
An illa que debebant restitui ecclesie in q̃ debebat de iure sepeliri si nõ fuisset interdicta debebunt ecclesie ad quã corpus tranffertur.§. 9
Quid de viatoribꝰ decedẽtibus.§. 10
Pone q; quis in ecclesia nõ poterat sepeliri: q; civitas erat interdicta et alibi sepultus est de facto et multa oblata sunt ibi: an illa ecclesia debeat hre illa vel ꝓchialis de illis quartã.§. 11
De quocũq; qui incidit in heresim iam damnatã vel nouã adinuenit ꝛ generaliter ꝺ quocũq; heretico.§. 22
Quis dicat hereticus.§. i
An heretici possint reconciliari post mortem.§. 2
Quis dicat hereticꝰ ꝓpter dubiũ fidei.§.3
An iudei sint excõicati tãq; heretici.§.4
An heretici occulti sint excõicati.§. 5

Qui dicunt credentes hereticos. §. 6
Quid de audientibus sermones et predicationes eorum. §. 7
Qui dicant receptatores eos. §. 8
Qui dicant defensores eos. §. 9
Qui dicant fautores eos. §. 10
Utrum qs dicat fauere hereticis vbis. §. ii
De dñi tpalibus qui inquisitores debent officio inquisitionis. §. 23
De inquisitoribus q quouis mo omittunt procedere contra hereticos. §. 24
Quid si omittat timore vel propter vitandum scandalum. §. i
Quis dicat suspectus et de qua suspitione et contra quempiam procedi. §. 2
Quid si vacat sedes aplica an possit absolui a collegio cardinaliu. §. 3
An pene suspensionis et excoicationis ligent occultos. §. 4
De inquisitoribus qui extorquent pecunias rone sui officij. §. 25
Quantu debent satisfacere. §. i
De his qui mandat xpianos occidi per assassinos. §. 26
Qui dicant assassini. §. i
Quid si mandat occidi iudeos vel paganos. §. 2
Quid si mandauit quis occidi xpianos et re integra reuocauit. §. 3
De scismaticis et qui innitunt eorum ordinationibus. §. 27
An ordinatus a scismatico recipiat caracterem. §. i
An suspensio procedat in infinitu. §. 2
Quis dicat proprie scismaticus. §. 3
Utrum sint heretici et incurrant penas hereticorum. §. 4
Utrum oes scismatici sint excoicati. §. 5
Que dra sit inter scisma et heresim. §. 6
De ferentib⁹ ferru arma lignamina ad impugnandu xpianos. §. 28
Quid si hmoi sunt delata sed ea intentione vt impugnent. §. i
An sit alia pena vltra excoicatione. §. 2
Quid ptineat appellatoe armor. §. 3
Quid de his q exercent gubernatione in piraticis nauibus saracenor no contra christianos. §. 4
De fractoribus seu incendiarijs ecclesiaru et alior locoru. §. 29
Differetia inter incendiarios ecclesiaru et religiosor locoru et aliaru rerum. §. i
Qui dicant incediarij. §. 2
An ille q hz ius indicedi bellu iustu incendiari⁹ dicat vel q ei⁹ noie incedit. §. 3
Quid de illo qui incendit propriam domu vel segetem. §. 4
Quis dicat fractor ecclesie. §. 5
An fractor occultus sit excomunicat⁹ ipo iure. §. 6
An sacrilegi sint excomunicati. §. 7
Quid si aliquis committit in ecclesia aliquid enorme. §. 8
A quo debent denunciari tales. §. 9
An vigore consuetudinis tales sint excomunicati. §. 10. ditionalis. §. ii
An excuset metus vel coactio quecunq co
De statutib⁹ p libertate ecclie. §. 30
An scriptores consiliarij rectores et ceteri sint ipo iure excoicati. §. i
Querit qn dicat negligentes i delendo. §. 2
Quid si certificat de nocte vel in die festo qn psiliu generale no potest fieri vel certificat dum est infirmus. §. 3
Quid si consiliar⁹ dedit contrariu psiliu. §. 4
An liget vniuersitas propter statutu factu per aliquos. §. 5
Quid si intelligit fieri cotra libertatem ecclesie. §. 6
An imperatores et reges cotrafacientes ligentur hac pena. §. 7
Qualiter debeat idonee cauere. §. 8
Quid si fiat contra particulares psuetudines aliquaru ecclesiaru vel psonaru. §. 9
Quomodo intelligat fieri cotra libertate ecclesie. §. 10
Statutum factum per laicos non coartat clericos. §. ii
Utrum violatores no tm ecclesie sz etia immunitatis sint ipo iure excoicati. §. 12
An clerici vel scholares ad sua psilia possint in ecclesia congregari. §. 13
An ordinarij possint dare lias laicis cotra immunitate ecclesie. § 14
Que sint vetita in ecclesijs fieri. §. 15
An ptractus facti in ecclesia teneat. §. 16
Quid si fieret statutu qd no possit ecclesijs donari. §. 17
Quid si fiat statutu generale qd veniat includere clericos. §. 18
De his qui vsurpant sibi custodiam vacantiu ecclesiaru. §. 31

An mulieres que hoc facerent sint excõ municate. §. 1
Que dicãt regalia. §. 2
Quãdo dicãt de nouo. §. 3
Quõ dicant talia ꝓcurare. §. 4
Clerici ꝓ tpe quo nõ defendũt eccleſiã ꝓ uentus recipe ꝓhibentur. §. 5
Quid de illo q̃ iuſto titulo dz habere cuſtodiam vacantis eccleſie. §. 6
De falſificãtibꝰ lr̃as dñi pape. §. 32
Quid ſi falſitas eſt ita latẽs q̃ videri etiam a ꝓto nõ poſſit. §. 1
An impetrãs litteras dñi pape tacita veritate vel ſuggeſta falſitate ſit ipo iure excõmunicatus. §. 2
Quid de illo qui vtit litteris aplicis ſub alio noĩe impetratis. §. 3
Qui ſũt mõi falſificãdi lr̃as papales. §. 4
An inueniẽs lr̃az dñi pape cꝰ efficacia iã expirauit ludo ñ intentõe vtẽdi lr̃az male formatã reformet vt punctũ. §. 5
De inſecutoribꝰ cardinaliũ. §. 33
Nota. xix. penas cõtra inſecutores cardinalium. §. 1
Quid ſi quis percuteret cardinalem ſe defendendo. §. 2
Multis modis dicit quis delinquere hoſtiliter inſequẽdo. §. 3
Quid ſi receptator inſequẽtis cardinalẽ ſit cõſanguineus receptati. §. 4
Quid ſi q̃s talẽ inſecutionẽ habuit ratãtñ nõ fuit noĩe eius facta. §. 5
Dicit hic q̃ eiꝰ edificia debẽt dirui: q̃d ſi habuerit cõmunẽ domũ. §. 6
Que dicant vicine ciuitates. §. 7
Quõ dicat cauere idonee. §. 8
Quid ſi xp̃iani nihil poſſideãt vltra mare q̃ tales debẽt ꝓgere acturi pñiam. §. 9
Quomodo intelligat quis dare auxiliuz et fauorem. §. 10
De rectoribus ciuitatũ qui nõ puniunt inſecutores cardinaliũ. §. 34
De inſecutoribꝰ eꝓz ꝛc. §. 35
Nota decẽ penas eoꝝ. §. 1
An be pene habeãt locũ in ꝓſequẽte epm qui renũciauit epiſcopatui. i. loco nõ odini. §. 2
An habeat locum hec pena in perſequẽte electũ nondũ cõſecratũ. §. 3
Quid ſi q̃s ꝓcurit epm ſe defendẽdo. §. 4
Quid ſi quis mandauit talia fieri ꝛ tñ nõ eſt ſecutũ maleficiũ. §. 5
Quid ſi iſta nõ ſunt facta eius noĩe et ratum habuit. §. 6
Quid ſi aduocatus vult talem defendere in iudicio. §. 7
An ꝓſecutoꝝ filij qui inhabiles ſunt ad beneficia obtinẽda in tali dioceſi ſint habiles in alia. §. 8
An tales priuent bñficijs iã obtẽtis. §. 9
Quid faciendũ de illis candelis cũ q̃bus ſunt excõmunicandi. §. 10
Quõ intelligat cõmode poſſe ſe repreſentare ſedi aplice. §. 11
An in hoc credat abſoluto. §. 12
An credat in foro pñali. §. 13
An capiẽs equũ p quẽ equitat vel res q̃s ſup̃ ſe portat excõicatus ſit. §. 14
An hic facta ſatiſfactõe abolitũ ſit interdictum ciuitatis. §. 15
An ſocius excõicatus teneat euitare ſocium excõmunicatũ. §. 16
Dans conſiliũ incurrit excõicationẽ.
De q̃ conſilio intelligit hic. §. 17
Quõ dicat ciuitas delinquere in epm vt interdicto ſubiaceat. §. 18
Si q̃s inſultauit aliquẽ ſub porticu: an dicatur inſultaſſe ad domũ. §. 19
De exigentibus et extorquentibꝰ talias vel collectas a clericis. §. 36
Quid ſi nõ exigunt ab inuitis ſed clerici ſponte ſoluunt. §. 1
Eccleſiaſtice perſone nõ debent grauari angarijs. §. 2
Quid de fratribus tercij ordinis ſancti Franciſci et hmõi. §. 3
Quid ſi occurrit neceſſitas nec tps conſulendi papã vtrũ ſi grauetur eccleſia incurrant pene. §. 4
Que dicant expeditiones. §. 5
Que mñera ſeu collecta ſubeat eccia. §. 6
De quo habet rector talis ſatiſfacere an req̃ abſoluatur. §. 7
Quid ſi nouus ſucceſſor operã dedit q̃ damnũ emẽdaret: ſed nõ ꝓt. §. 8
De bis qui ꝓpellũt ꝓlatos ſeu capitula ad ſubmittendũ laicis vt alienã dũ bona immobilia. §. 37.
Hic exprimit causa q̃re hec ꝓſtitutio fcta ſit. §. 1
Hec ꝓhibitio ſolũ habet locũ in rebꝰ immobilibus ꝛ iuribus eccleſie. §. 2
Jura incorꝑalia inc̃ immobilia iudicãt. §. 3

Modi submissionis prohibite in textu' numerati.§. 4
Pena plator et clericor ꝫfacientiũ.§. 5
Propter delictum dñi terra potest interdicto subiici.§. 6
De exigentib⁹ pedagia et guidagia a ꝑsonis ecclesiasticis.§. 38
Quid significent pedagiũ tributũ vectigal census pensio.§. 1
Clerici immunes sunt in reb⁹ q̃s nõ defe-runt cã negocij.ergo si cã negocij defe-runt immunes nõ sunt.§. 2
Cui debꝫ satisfieri de tali trãsgressiõe.§.3
An emptores reddituũ clericorũ vel rerũ eisdẽ priuilegijs vti possint.§. 4
Quis dicat ꝑprie negociator.§. 5
An clerici teneant vendẽdo fructꝰ de ꝓbẽda si fiat statutũ ꝙ si quis vẽdat teneatur dare duos denarios regi ꝛc.§. 6
De his qui cõcedunt reꝓsalias ꝓtra ꝑsonas ecclesiasticas.§. 39
Nota penas tã cõcedentiũ represalias q̃ vtentiũ cõtra tales ꝑsonas.§. 1
An hec pena habeat locũ si clericus ꝓncipalis debitor captus est cuius occasione reꝓsalie sunt cõcesse.§. 2
Que sunt ꝑsone ecclesiastice ꝓtra q̃s non debẽt cõcedi reꝓsalie.§. 3
Utrũ possit cõcedi ꝑ credito clerici vni⁹ diocesis ꝛ clericos alteri⁹ diocesis.§.4
An ꝑ istã decretalẽ corrigat illud.c. quo cõcedunt reꝓsalie qñ ciuitas vindicare negligit qđ a suis ĩprobe factũ est.§.5
Quid si.j.mensem fuerit ecclesiastica ꝑsona ꝑ alio ꝓignorata.§. 6
De impedientib⁹ officiũ cuiuscunq; iudicis ecclesiastici.§. 40
Utrũ talis pena sit in priuata ꝑsona ꝛ q̃d de clerico sic agente.§. 1
Que sunt cause que spectant ad forũ ecclesiasticum.§. 2
De ꝓpellẽtib⁹ reassignare bñficia ꝛ detinẽtib⁹ citatos romã ne vadãt.§. 41
Quid si q̃s detinet laicũ citatũ romã.§.1
Quid si essent alibi citati.§. 2
Quid si citat⁹ ꝑcurat se capi ꝑ ꝓlatũ ecclesiasticũ.§. 3
Quid si detineãt mlieres regulares.§.4
Ad penã excõmunicationis incurrendaꝫ sola captio sufficit.§. 5
An tales q̃ priuant bñficijs obtẽtis: etiã ad obtinẽda sint inhabiles.§. 6
Iste suspẽsiones sunt sciende q̃ etiã occultos ligant in foro pniali.§. 7
De ꝓcutiẽte religiosũ vl̃ quersuz.§.42
An cõuersi ecclesiarũ secularũ gaudeant tali priuilegio.§. 1
Quid si quis ꝓcutit vnũ de tercio ordine sancti Francisci.§. 2
An mandãs occidi clericũ ꝛ moriẽs ante reuocationẽ thc incurrat excõicationẽ q̃ nũcius mandatũ exequit.§. 3
Qualiter ĩtelligat enormis iniectio.§.4
De impedientib⁹ officiũ visitatorũ monialiũ seu canonicarũ.§. 43
An debeat ꝓcedere monitio impedimẽtũ vel ecõtra vt sit locus huic pene.§. 1
An sufficiat monitio generalis.§. 2
De doctorib⁹ q̃ sciẽter docẽt illos q̃ dimiserũt habitũ sue religiõis.§.44
Quid si monach⁹ habet domũ iuxta scholas ꝛ audit in domo sua.§. 1
Quid si monachus nõ vult exire: an possit expelli extra scholas.§. 2
Quid aget doctor si nõ ꝑt expelli.§. 3
De cõtrahentib⁹ matrimoniũ in gradu cõsanguinitatis.§. 45
Quid si q̃s cõtrahat cũ habente maritũ vel iudea vel pagana vel cognata spirituali vel legali.§. 1
Quid si q̃s ꝙbat.j. gradus ꝙsanguinitatis vl̃ affinitatiꝫ cũ dispẽsatõe pape.§.2
Quid si q̃s ꝓtraheret ignorãter ignorantia facti ꝓbabili nõ affectata.§. 3
Quid si q̃s ignorabat ius vsq; ad quotũ gradũ extenderet ꝓhibitio.§. 4
An ambo ligent si solũ vnus ꝓtrahentiũ scienter cõtraxit.§. 5
Quid si ignorãter ꝓtraxit a ꝓncipio postea supuenit noticia.§. 6
Quid si ꝓtrari cũ ea quã credebã cõsanguineã: sed in veritate nõ erat.§. 7
De his q̃ ꝓvim vel metũ extorquẽt absolutionẽ ab excõicatione.§. 46
Quid si iniusta erat excõicatio.§. 1
De q̃ suspẽsione loquat hic textus.§. 2
Quid si excõicatio est ꝓ metũ extorta.§.3
Quid si quis intulit metũ tñ iudex ꝓpter hoc noluit absoluere.§. 4
Quid si ñ excõicat⁹ intulit metũ ꝟ ali⁹.§.5
An in predicto casu excõicatus ꝛc.incurrit hanc penam si alius pro eo vel eius

nomine metum intulit.§. 6
Quid si absolutor qui p̄ metū absoluerat postea ratū habuit.§. 7
Quid si quis nō inferat metū in cor̄pe sed p̄ penā amissionis rerū.§. 8
Quid si cōpulit p̄ vanū metū.§. 9
Quis dicat̄ iustus metus.§. 10
Quō cognoscetur vtrū metu publice protestatis aliquid gerat̄.§. 11
An metus cōminate excōicationis sit cen sendus iustus.§. 12
Sicut requirit̄ met⁹ q̄ possit cadere in cōstantē virū ita requirit̄ dol⁹ q̄ possit cadere in prudentissimū.§. 13
De cōpellentibus celebrari in loco interdicto.§. 47
Quid si episcopi cōpellant.§. 1
De quo interdicto hic loquit̄ textus.§. 2
Quid si occultū est q̄ locus sit interdict⁹: tū clericus scit.§. 3
Quid si prohibeāt excōicatos exire nō a missa sed ab alīs diuinis officijs.§. 4
De qua admonitōe loquit̄ textus.§. 5
Quid si faciunt celebrari in suis oratorijs.§. 6
An tpe interdicti possint campane pulsari p̄pter predicationē vel capitulum cōgregandum.§. 7
Publice excōicati et interdicti si moniti nō exeūt cū diuina celebrant̄ aliā incurrunt excōmunicationē.§. 8
An ligatus pluribus sentētijs possit vna absolutione absolui.§. 9
De sepelientibus hereticos.§. 48
De grauātib⁹ electores eo q̄ nolue rint eligere eos p̄o quibus rogati sunt.§. 49
Quid si epi hoc faciant.§. 1
Que dicant̄ psone ecclesiastice.§. 2
Ad quos spectat electio de iure cōi.§. 3
An p̄ces inducāt symoniā.§. 4
Casus specialis in quo pcutiens laicū est excōmunicatus.§. 5
An grauātes eos q̄ nolerūt pītare illū p̄ quo rogati sunt sint excōicati.§. 6
De mittentibus cardinalib⁹ in cōclaui positis gratia electionis pape nunciū vel epistolā.§. 50
De rectorib⁹ ciuitatū in q̄bus fuerit celebrāda electio pape q̄ nō faciunt seruari p̄stitutionē ordinatā.§. 51
Quotuo papa rector ciuitatis illius dz p̄stare iuramentū q̄ ordinē illius cōstitutionis obseruabit.§. 1
Penas quas incurrit si nō facit diligēter obseruari.§. 2
Districte p̄cipit̄ p̄latis ecclesie et p̄dicatoribus vt exhortent̄ clerū et populū p̄ electōe pape orandū.§. 3
Que sunt illa ad q̄ tenet̄ dñs ciuitat̄ in q̄ morit̄ papa facere obseruari.§. 4
Q. cardinales in electōe pape nō citant̄ sed expectant̄ p̄ decē dies: secus i. alīs electionibus.§. 5
An si cardinales aliqui sint ita absentes q̄ non possent venire infra terminū. x. dier̄. Alij statim añ p̄fatū terminū possint ad electionē p̄cedere.§. 6
An aliq̄s cardinalis nō debito tpe expectatus possit agere de cōtemptu.§. 7
Quid si isti p̄sentes essent pauciores q̄ tercia pars.§. 8
Que sit necessitas q̄ cardinalis possit habere duos seruitores in cōclaui.§. 9
An cardinalis p̄pter infirmitatem possit voci renunciare et rediens iterum admittatur.§. 10
An cardinalis veniens post diē inclusiue octauum teneat̄ vitam sicut alij agere in pane et aqua.§. 11
Vbi debeāt conuenire cardinales q̄n papa morit̄ in mari.§. 12
Quid si electio pape sit facta in ciuitate interdicta.§. 13
Cardinales tenent̄ eligere idoneū.§. 14
Quid si laicū illiteratū eligant.§. 15
Nota cautelā adhibēdā circa p̄clause.§. 16
De his qui vocantur ad dirigēdas moniales ⁊c.§. 16
Qui sunt isti qui possunt incurrere hanc excōmunicationē.§. 1
Quid si vocarent̄ mulieres p̄faciētes.§. 2
Hec pena etiā se extēdit in electōe illa p̄ q̄ viuūt sicut canonici seculares.§. 3
De electoribus et electis ad regimē vrbis rome.§. 52
Rō quare facta fuit hec cōstitutio.§. 1
Pene quas tales incurrunt.§. 2
Ciues romani p̄nt esse senatores dummō nō vltra annū.§. 3

De magistris et scholaribus bononiensibus ꝙducentib⁹ hospitia alioꝝ ante ꝙductōis tps sine licētia i'īpozum.§. 54
An locatozes incidāt in hāc excōem.§. 1
An hec cōstitutio astringat locatozē ad locandum secundo anno.§. 2
An hec cōstitutio in alīs scholaribus sit seruanda sicut bononie.§. 3
An sufficiat ep̄o bononie facere legi per scholas.§. 4
An hec cōstitutio sit late sntie.§. 5
An ℞ostitutio extendat ad scriptozes.§.6
De participante cū excōmunicato a papa in diuinis.§. 55
Quinꝯ requirunt ad hoc vt hec pena habeat locum.§. 1
De ꝓncipante cū excōicato nedū a papa sed a quocūꝯ in crimine.§.56
Hoc intelligit de excōicato post latā sententiam.§. 1
Quid si participat in locatione oratione dormitione.§. 2
Hic intelligit de ꝓsilio dante directe.§.3
De his qui ꝓcurāt ꝙ cōseruatozes dati se intromittant de his que eis nō licet.§. 57
Cōseruatozes dant a papa:et solū cognoscunt de manifestis iniurīs.§. 1
Qui dicant cōseruatozes.§. 2
Quid si negēt offensa notozia.§. 3
An cōseruatoz possit punire offensam inferendam.§. 4
Quid si ꝓpter ignozantiā se intromittūt de nō manifestis.§. 5
An tales cōtrafacientes sint etiam suspē si a beneficio.§. 6
An alius ꝙ papa possit dare istos cōseruatozes.§. 7
De eo qui fingit aliquē casum ꝓpter quē iudex vadat vl̄ mittat ad aliquā mulierē ꝓ testimonio.§. 58
Quare fuit facta ista cōstitutio.§. 1
Qui si volētes ire volunt.§. 2
Quid de matre nutrice filioꝝ.§. 3
An hec pena hēat locū i iudice laico.§.4
Si q̄s ꝓcuratoz vel ps noīat aliquā mulierē in testē ad finē hūc:vt iudex vadat vel mittat ad eā est excōicatus.§. 5
An eo ipo ꝙ quis fingat cōtra ista cōstitutionē fit excōicatus.§. 6
De eo qui absolutus fuit in articulo mortis cessante causa vt pūt̄er se illi a quo fuerat absoluendus.§. 59
Quō intelligitur cōmode.§.
Propter iustū impedimentū ꝓt q̄s absolui ab alio q̄ ab eo a quo fuerat absoluendus.§. 2
An illa absolutio q̄ ꝓcedit ꝓpter iustū impedimētū ⁊c. habeat locū in excōicatis alia rōne ꝺcta q̄ p manuū iniectōz.§.3
Cū quis absoluit ab excōicatione debet satisfacere iux̄ ꝓprias facultates.§. 4
Utrū legati de latere possint absoluere iniūctētes man⁹ violētas in clericū.§.5
An in alīs casibus reseruatis pape possint legati absoluere.§. 6
An absolutio ab excōicatione possit per ꝓcuratozem peti.§. 7
De rectozibus ciuitatū qui faciunt statuta per que quis cōpellatur soluere vsuras.§. 60
Paria sunt aliquid facere ꝓ viā directaꝝ vel indirectam.§. 1
Feneratozes debent cōpelli ad ꝓducendū in iudicio libzos rationum per censurā ecclesiasticam.§. 2
Q⁹ p̄dictus casus est specialis in q̄ quis cōpellit ꝓducere rōes cōtra se.§. 3
Q⁹ appellatōe ecclesiastice cēsure intelligit excōicatio suspēsio interdictū.§.4
Quid si dicat vsurarius vel heres suus se nō habere libzos rationū vel perdidisse eos.§. 5
Quid de herede vsurarij qui non scripsit rōnes in libzo.§. 6
Juramentū factum sup seruando iniquo statuto nō valet.§. 7
Quid de statuto q̄ō est bergomi.§. 8
Quid si fiat statutum ꝙ nullus ꝓ vsura recipiat nisi duos denarios pro libza in mense.§. 9
Excōmunicatio tercio.
Quidam casus in quibus ꝓcutiens clericum excōmunicatus est.§. 1

Explicīunt tabule operū vtilissimoꝝ.s. restitutionū:vsurarū:et excōmunicationum reuerēdi fratris Francisci de platea Bonon̄. ordinis minoꝝ ꝓfissimi in vtroꝯ iure ac in sacra theologia.

Petro drach ciui Consulari Spireñ. Jacobus wympfelingus Sletstateñ. Salutem.

Inueni nup inter volumina doctissimi viri dñi Georgij de Bẽmingen Spireñ ecclesie ꝓpositi libellũ Francisci de platea quẽ de restitutionibus vsuris et excõicationibus accuratissima vigilantia cõtexuit. cuiꝰ paululũ introspexissem: optimis eius breuissimisꝙ scriptis plurimũ delectatus: vix potui noua lectione satiari. cum autẽ te credã tibiꝑi iamdudũ ꝓsuasisse: me tue vtilitatis memoriã cum summa benuolẽtia tenere: tuasꝙ omnis res nõ minori mihi cure ꝙ meas esse: nõ tue tñ: sed plurimoꝝ saluti ⁊ dignitati ꝓducere arbitratus sum. ea tuo labore in lucẽ prodire: quibus facile cõstare possit ꝓdicatoribus iudicib⁹ cõfessoribꝰ penitẽtiariꝭs. quibus: quãdo: quo ordine: qua deniꝙ forma: alienarũ facienda sit restitutio rerũ. Cum enĩ sine restitutõe possibili nemo satisfecerit vniꝙ. et multi hac labe infecti sint: operepreciũ fuit: clare tantos nodos euoluere et extricare. qs enĩ hominũ status ꝓpemodũ immunis est a cõmercio rei aliene? Nonne ꝓncipes plerũꝙ subiectum gregẽ onerant impẽsis insolitis: nouis et grauissimis exactionibus: seruitꝭs coactis supra modũ? Nonne sinunt siue voluptatis causa: a feris miserorũ alimenta depasci flebiterꝙ corrodi? Nonne violenta temeritate mittunt ꝓsepe falcem in messem alienã? Nonne ea q̃ natura cunctis cõmunia ꝑbuit: ꝑi nõ assentientib⁹ quidẽ iustissimarũ legũ adminiculis: sed falso consulũ blandimẽto sibi vsurpant asciscũt et ꝓacerbissimã tyrannidẽ: si quos forte cõmuniũ animantium deprehensores offenderint: atrociter eos in carceres precipitant excecant trucidant? Quid de principibus ecclesie. Nonne et hi iniustas quãdoꝙ penas ⁊ exactiones clero infligũt? Nonne per simoniã patrant ab eis complurima? Non soli fures. Non soli pirate raptores simoniaci et iezite hoc graui morbo laborãt: sunt et qui ludo qui bello pariunt aliena. sunt mechanici operã suã fraude ⁊ dolo velantes: opus quoduis maiori ꝑcio ꝙ norint esse dignũ estimãt. Quando te in numero pondere mensura rerũ venaliũ et aridarũ et liquidarũ fraudes interueniũt? Quid de restitutione rerũ casu fortuito inuentarũ: quarũ redditio est ꝙrarissima? Quid qd̃ pleriꝙ confessores etiã religiosi cũ audiãt quotidie a quibusuis aliena detineri. et eis veros dños aut here des certo cõstare. facile tñ impositis capiti manib⁹ ꝓteꝙ spolij vel ad ecclesie fabricã vel ad suũ marsubiũ recepta: ꝓmodico questu: suas alioꝝñꝙ aias damnãt? Quid de his q̃ sine aucte sese ingerunt et intromittũt de vagis restitutõibus? Nunq̃d ceci cecos ducũt vt ambo cadãt in foueã? Taceo de aduocatis et ꝓcuratoribus qui iniustas causas defendũt. Taceo de iudicibus q̃ iniꝙs sentẽtiꝭs innocentẽ partẽ ꝯdemnãt. Taceo de notariꝭs et rabellionibus qui modicũ laborẽ et impensam multo ꝑcio cõpensant. Taceo de validis mendicantib⁹: de his qui ꝓ mendaciũ et hypocrisim elemosynã extorquent. Taceo de questoribus qui ꝓ mille dolos fraudes nugas: ꝓ falsas indulgẽtias fictas reliquias superstitiosas benedictõnes. ꝓ inaudita miracula. ꝓ excogitatas laudes diuinas et obsequia: qualia in ecclesiꝭs et hospitalib⁹ sue promotioni cõmissis crebro vigere iactant. ꝓ spem incolumitatis quã certo pollicent: trahunt animos simpliciũ: pauperrimos decipiunt bursas exhauriũt. vina tollũt. arcas vacuãt. lanã linũ canopũ lardũ lintheos mẽsalia mappas abducunt. verũ tante ꝑde minima vix portio ad ecclesias aut hospitalia vnde missi fuerãt redundat at maxima: in sumptus nugigeruloꝝ. in equos. in caupones. in scorta. in ludi consortes trãsfert. Taceo de ceteris summo deo sacratis q̃ christiani supflua patrimonꝭ pauꝑib⁹ debita: ingluuie lenocinio ludo venatu aucupio deuorãt: ꝓdigiũt dilapidãt. Taceo de restitutõe fame. de restitutõe incertoꝝ. de executorib⁹ vltimaꝝ voluntatũ. Nunq̃d etiã agricole alienos agros glebam fructus temere sibi vendicãt. Quocirca ꝓ serenandis cõscientiꝭs ꝓ salute aiaꝝ. ꝓ pace et tranq̃l liori cõuictu: hic liber accomodatus erit. Ceterũ nõ minus vtile fuerit: inter multiplices discernere extractus. si q̃ forte inter legitimos fucato fenore subrepserint. Deniꝙ multiformes excõicationũ laqos legere operepreciũ erit. Quas ꝓncipes Tyranni Religiosi Impugnatores ecclesie et religionũ. quasꝙ locãtes domos publicis vsurariꝭs et ceteri pleriꝙ sustinere parũ verentur. Vniuersus harũ rerũ laborynthus suo ordine extricat⁹ est. Nec de doctrina aut vita ꝓceptoris nr̃i dubitandũ. Quippe qui sacratissimã religionẽ coluit. nec in eo loco vbi dissolute viuit̃ sed in quo primi auctoris Francisci instituta mouimẽtaꝙ laudabiliter obseruant̃. Vale Ex Spira kal. Junij Anno salutis. Mcccclxxxix.

Tractatus Restitutionū eximij doctoris fratris Franciſci de platea ordis fratrū minorū Bononien. Incipit feliciter.

Restitutio primo

Trum restitutio ſit de neceſſitate ſalutis. ℟. ſcōm Scotū in. iiij. di. xv. q. ij. ar. iiij. ī ꝓncipio ꝙ ſic Quia ſicut auferre alienū eſt peccatū mortale. et cōtra preceptū diuinū negatiuū. ſ. nō furtū facies. ita et tenere alienū, Et ideo ſicut neceſſariū eſt ſeruare precepta negatiua. ita neceſſariū eſt nō tenere alienū inuito dño. et per cōſequens vel actu ſtatim reddere vel ſtatim velle reddere cum fuerit opportunitas. Unde nō eſt reſtitutio faciēda neceſſario. vt pars quedā ſatiſfactionis. nec generaliter accipiendo ſatiſfactionem nec ſpecialiter. Generaliter enī accepta reddit ꝓ peccato equiualens ei in quē peccatur. nō ſic iſta reſtitutio. quia abſq; omni redditione pro peccato poſſet reddi ꝓximo qđ ſuum eſt. ſicut in mutuis reddit creditori abſq; omni ſatiſfactōne pertinēte ad reconciliationē peccatoris. Cōſimiliter nō eſt ſatiſfactio ſpecialis que eſt tercia pars penitentie. quia de cōgruo requiritur reſtitutio ante omnē partē penitentie. ſicut ceſſatio voluntaria in actu vel facto a peccato. Sed ſatiſfactio que eſt tercia pars penitētie nō requiritur ante alias duas ptes penitentie. imo ſequitur cōtritionē et cōfeſſionē. vt iniuncta a ſacerdote. Reſtitutio enī nō iniungitur a ſacerdote: ſed a lege diuina. ꝛ eſt ſimile in alijs peccatis. ſi quis teneret fornicariā vel magis adulterā. reſtituere eam viro ſuo: non eſt niſi ceſſare a peccato. vel a trāſgreſſione huius ꝑcepti. nō mechaberis. Et iſtud precedit omnē partem penitētie ſacramētaliter accepte. et ideo ſicut tenens adulteram nō eſt capax penitentie: ſed irriſor. et ideo ſi talis veniat ad penitentiā: addit peccatū peccato. Ita et detinens alienū et voluntate et facto. dum talis eſt: nō eſt capax alicuius partis penitentie. Dec ipe ad litteram. cōcor. Landol. in. iiij. di. xv. et. q. ij. et Aſten. in ſum. li. v. ti. xix. dicens. ꝙ reſtitutio eſt de neceſſitate ſalutis. quia eſt actus iuſticie cōmutatiue. Ad obſeruā dum autē iuſticiā omnes tenētur. ideo q̄libet tenetur iniuſte ad reſtitutionē rei ablate. Unde Auguſti. in epiſtola ad macedoniū. et habetur. xiij. q. vi. c. i. nō remittitur peccatū: niſi reſtituatur ablatū. ſi reſtitui poteſt. Dec Auguſti. et ſi nō poteſt reſtitui: debet reddicio fieri in equiualenti: ſi ſit poſſibile. ex ne lite pendente. c. ij. Si vero equiualens reddi nō poſſit. tenet qui damnū intulit reſtituere qđ poteſt ad arbitriū bonor virorū. Dec ille.

Quid ſi ꝓcipitur a ꝓfeſſore vt ſtatim reſtituat. Rñdet Fran. de mar. in. iiij. diſ. xv. q. ij. ꝙ ſi nō facit: moraliter peccat. qz preceptū de nō retinendo rem alienā: obligat ſemp et ad ſemper.

Reſtitutio ſecundo ſcz quis teneatur ad eam. i

Quero q̄s teneat ad reſtitutiōz. ℟. fm Sco. di. xv. q. ij. ar. iiij. et fm Ric. ibidem. ꝙ damnificās tam principalis q̄ fautor tam bonor anime q̄ corporis q̄ fortune et fame. Unde primo dicet de damnificantibus in bonis anime. Secūdo de damnificantibus in bonis corpis. Tercio de damnificantibꝰ in bonis fortune.

De reſtitutione damnificantiū in bonis anime. ij

Quid ſi aliquis retraxit aliquē a religionis ingreſſu. Reſpondet Sco. in. iiij. di. xv. q. iij. in rñ. ad. ij. argumentū ꝓnci. ꝙ ſi abſtraxit aliquē iam obligatum ad religionem. intelligo obligatione ꝓfeſſionis tenetur ad reſtitutionē. vt. ſ. agere q̄ ille redeat. Sed ſi aliquem diſpoſitū ad intrādum retraxit ne intraret. quia intereſt inter habere et prope eſſe: nō tenetur ad tantam reſtitutionē religioni: ad quantam ſi fuiſſet in religione. ſed tenetur ad aliquaz reſtitutionē. vt puta ad aliqualē inductionem alterius equiualētis. ad ingreſſum iſtius religionis. Et hoc intelligendū eſt ſi aliquē retraxit intentione damnificandi religionē. Si autem intentione cōſulendi vtilitati ꝓprie ſine fraude: nō tenetur religioni. ſed in primo caſu et ſecūdo tenetur perſone quā retraxit. vt in ꝓſuaſionibꝰ et alijs bonis ſpiritualibꝰ ad equipollentiā

bonis illis in quibus illū retrahēdo dāni ficauit. Cōcor. Aſten. in ſum. li. v. ti. xxix. Idem Ric. in. iiij. diſt. xv. ar. v. q. iiij. dicens. q retrahēs vtilem pſonā religionis ab ingreſſu religionis eiuſdem intentione damnificandi religionē: teneť illi religioni ad intereſſe ad arbitriū bonor virorū. Si aūt hoc faciat nō ꝓpter hoc: ſed vt pſulat vtilitati ſue ſiue temporali ſiue ſpirituali nō ſuggerens aliquod falſum nec in fraudē: nō teneť religioni ad aliquā reſtitutionē. ſed pſone cuius ꝓfectū ſpirituale impediuit: teneť in ſpiritualib⁹ reſtitutionem quā poteſt. Franciſcus vero de ma. in. iiij. di. xv. querit. Quid de illo qui impediuit aliquē ab ingreſſu religionis. Reſpondet q teneť eum efficaciter inducere ad hoc. vel melius a quo retraxit eū. Sed ſi quis exire faciat aliquā perſonā de religione vel impediat ingreſſum. dicit q debet ſeip̄m dare ꝓ illo. vel ꝓcurare equiualentē. vel facere qđ in ſe eſt. iij.

De his qui induxerūt aliquos ad peccatum.

Vtrū inducēs aliquē ad peccatū cōſulendo. ſuadendo. rogādo ꝛc. teneat ad reſti. Reſpōdet Sco. vbi. s. q ſic. modo ſibi poſſibili. ſ. inducēdo eū ad penitentiā efficaciter et ad actus virtuoſos. et ſi ſola inductio nō ſufficiat. q⁹ facilius eſt puertere q̄z puertere. tenetur et ꝓ ſe orando et per alior⁹ orōnes ꝓcuratas impetrare ſibi cōuerſionē. q ꝓ alios pſuaſores efficaces. dū tm̄ illis nō ꝓdat pcim̄ occultū alteri⁹. Et ꝓ hoc ptz q̄ntum peccatū eſt et periculū alium ſollicitare et inducere ad peccatū. q⁹ vir poteſt digne reſtituere. cū voluntatem iam allectā ad peccatū vir poſſit pſuaſionibus et alijs multis vij̄s reducere ad virtutem. Ratio huius patet. cū virtutis bona ſint maxima ſm Auguſt. ꝓmo retractationū. plus damnificat qui in iſtis damnificat q̄z in quibuſcūq; alij̄s. et ꝓ conſequens plus ſm iuſticiā teneť ad reſtitutionē ꝓmo q̄ntum ſibi poſſibile eſt. Idē Aſten. li. v. ti. xxix. qui q̄rit. vtr̄ damnificās aliquē in bonis aīe teneatur ad reſti. Et rn̄det q ſic. multo magis q̄z damnificans in bonis corporis. q⁹ bona aīe ſunt multo meliora illis. Dn̄. vi. q. i. c. ſunt plurimi. dicit. multum damna morū diſtāt a dānis rerū temporaliū. cū iſta ſint extra nos: illa vero in nobis ſint. Nullus aūt aliū damnificare poteſt in bonis aīe niſi diſpoſitiue. ſ. eū inclinando verbo vel exēplo ad peccandū. Et ideo talis teneť ad reſti. ſ. eū diſponendo ꝓput ꝓt ad bonū. bono verbo q exemplo ꝓ eo orando vel orōnes ꝓ eo impetrando. Itē Ric. in. iiij. di. xv. ar. v. q. ij. iiij

Quid de illo qui attemptat pudicitiā id eſt caſtitatē alicuius mulieris interpellando eā de luxuria. et ei pſuadens blando ſermone pollicēdo ei maria et montes. Rn̄det dn̄s Jo. de pla. inſti. de iniur. ſ. iniuria. ꝑ. ſine cuius. q teneť ei actōe iniuriarū et viro eius. quia eius pudicitiā corrumpere temptat. Simliter inſectās mulierē et poſt eā vadens quocūq; vadat: tenetur ei actione iniuriarū. q⁹ ꝓpter aſſiduam eius frequentiā et inſectationē infert mulieri multā infamiā. vt. d. ſ. iniuria. et eſt tex. in. l. item apud labeonē. ſ. appellare. et. ſ. aliud. Secus ſi nō frequenter inſectetur. ſed aliq̄ gratia ſolatij̄ et ludi honeſti. Et hoc verū: q̄n interpellat de luxuria mulierē honeſtā. Secus ſi veſte meretricali eſſet induta. q⁹ tunc eā interpellās et inſectans: nō tenetur ei actione iniuriarum. d. l. item apud labeonē. ſ. ſi quis virginem. ff. de iniur. v

Quid de illo q̄ vituperauit aliquē iniuſte. Rn̄det Aſten. vbi. s. ſm Tho. q ſicut dignitatē pſone ei⁹ in opinione hoīm maculauit ꝓ illationē cōtumelie: ſic repet eā ꝓ exhibitionē reuerentie. vi

Vtrum ſeducens vel defloꝛans virginē teneať ad reſtitutionē eā ducēdo dotādo. Reſpōdet Hoſti. in ſum. in ti. de matrimonio. ſ. qualiter cōtrahitur. ꝑ. hec in iudicio. q vbi cauſa decipiendi et tm̄ carnalem copulā ex⁹quēdi cōſentit aliquis in aliquā. ſi deceptor verā vult agere penitentiam: neceſſe habet illam ſine fictōne aliqua ducere in vxorē. vel ſi hoc nō poteſt fieri: debet ei dare virum q̄uenientem. vel aliter ſatiſſacere ſcđm Ray. et melius ꝓbat in. c. i. et. ij. de adul. tria. Cōcor. Alex. de ales in ſcđo tractatu de ſtupro. Cōcor. Ric. in. iiij. di. xv. ar. v. q. ij. Concor. Jo. de pla. inſti. đ publicis iudi. ſ. itē lex iulia.

dicens qualiter punitur stuprum de iure canonico. dic q mulier nō punit. sed stuprans virginē cogitur eā dotare et in vxorem recipere. si ipsa et pater eius velint. Alias si nolint: cogitur eam dotare iuxta ip̄i⁹ stupratoris facultatē et puelle dignitatem. et habita cōsideratione q̄ntū plus rōne defloratiōis datura est alteri viro. Aut si stuprator noluit eā recipere in vxorem: tunc verberibus castigatus a iudice put ei visus fuerit. ac etiā excōicat⁹ detrudat in monasteriū actur⁹ penitentiā. Hec omnia habent. c. i. et. q̄. de adul. Et nota q licet hec sit pena legis veteris: tamen fm Sco. quādo lex humana cōcordat cū lege veteri est seruanda. Hec dicit in. iiij. di. xv. q. iij. ar. q̄. vij.

Vtrum confessor qui de facto absoluit aliquē quem de iure absoluere nō poterat teneatur ei ad restitutionē sc̄z notificādo q eum absoluere nō potuit. Rñdet guil. q sic. et peccat mortaliter fm Ric. in. iiij. di. xviij. q. v. viij.

Vtrum damnificans aliquē in bonis anime vel corporis ex fraudulento ꝓsilio teneatur ad restitutionē? Rñdet Ric. in iiij. di. xv. ar. v. q. q̄. q sic. Et dicit q appellatione fraudulenti cōsilij cōtinetur malū cōsilium datū ex ignorantia. cuius bonum cōsilium dare crederet. si homo debitā diligentiā non adhibuit ad sciendum. quia negligentia crassa prope dolum est. xij. q. iij. c. sepe. ix.

Quid de clerico qui tenetur ad officiū et ex negligentia vel lasciuia illud pretermittit: an teneatur ad restitutionē. ita vt redicere teneatur: cum damnificauerit se in bonis aīe. Asten. li. vi. ti. xxi. dicit scōm Henricū. q si aliquis dimittat aliquā horam ex industria sine necessitate: mortaliter peccat. secus si ex obliuione. Quando tamē illā negligentiā recolit: tenetur supplere vel illud quod obmisit vel equiualens. Sed primū credo melius Anno. in c. i. de celebra. mis. dicit. videt quibusdam q siue ex necessitate siue ex voluntate. vel etiam ex negligētia accurata ꝓtermittat clericus officium ad quod tenebatur. non q vlterius peccet si officia omissa nō redicit. sed penitentia est ei indicenda de peccato omissionis: tñ satis est cōueniens q sacerdos in eo ei penitentiaz imponat: in quo delinquit sc̄z in dicēdo eadez officia que obmisit. sed si in hoc nō crederet ei p ficere: mutabit ei in aliā penitentiā. Hdē dicit Hosti. nisi esset tanta multitudo officij reficiēdi. q quasi esset impossibile reficere. ff. de re iudi. impossibilium. de pac. c. fi. x.

Quid de illo qui fecit penitentiam sibi iniunctam in peccato mortali. vel ieiunauit in peccato mortali pretermisit ieiunium vel pretermisit audire missam vel fregit quadragesimam: an teneatur ad restitutionē reficiendo omnia ista? et an sit sibi iniungendū ꝓ penitentia q reficiat? Respōdet Ricar. in ꝓmo sui quolibet. q. xx. q sic. Cōcor. Sco. cum eo in. iiij. di. xv q. i. ar. iiij. tracta. de satisfactione facta in peccato mortali. Et dicit ponendo opinionē Ricar. q et si satisfactio exterior ꝓ vno peccato possit separari a satisfactione ꝓ alio vt quādo orat: tunc nō dat elemosynam. tamē satisfactio exterior fieri de vno peccato ita q remaneat iste laborans in alio peccato. Et probatur. quia placaret deum. et tamē esset eius inimicus. Et quo ad hoc oportet satisfactōnes coniunctas esse in voluntate saltē habitualiter. licet nō in effectu nec in voluntate tunc actualiter. Sed ista sententia videtur nimis dura ꝓtra peccatorēs: et occasio maioris obstinationis. Si enim iste peccator est vere penitens et humiliter recipiens satisfactionē. puta ieiuniū trium dierū. cras recidiuet in peccatū mortale et de illo nō penitens. secunda die ieiunat quia sibi impositū est. Si dicas q ieiuniū istud secunde diei non est aliqua satisfactio exterior: magna est occasio inducēdi hūc iā lapsum vt secūda die nō ieiunet. et ꝓsequens ad nouū peccatū mortale. q trāsgrediendo penitentiā a sacerdote receptā: videt peccare mortaliter cū sit trāsgressio p̄cepti ecclesie ⁊ vicarij dei in isto actu. Ex isto posset formari talis rō. si post lapsum et ante penitentiā nouā nō exequit pnām pristinā sibi impositā: peccat mortaliter nouo peccato. Agit si exequit bene facit. q facit actū obediētie sed nō facit actū obediē

tie nisi incẽptũ illud impositũ est sibi vt ꝑs satisfactionis. Dico igit̃ sine ꝓiudicio. q̃ qui semel vere penitet et recipit penitẽ/ tiã. vel satisfactionẽ ꝑdignã sibi impositã ab ecclesia. claue nõ errante. cũtumcunq̃ postea recidiuet nunq̃ tenebit̃ nisi ad illã vnicã satisfactionẽ implendã. et si eã im/ pleat in charitate melius est. q̃ nõ tm̃ sol uit penã: sed meret̃. Sed si impleat eã vo/ luntarie ex̃ charitatẽ: soluit penã sed non meret̃ gratiã. si aũt ipa a deo exigat̃ extra charitatẽ: soluit quidẽ penã licet ipe non soluat̃. Et in ꝓmo quidẽ est satisfactio sim pliciter. q̃ reconcilians et placans. In se cundo aũt est satisfactio. q̃ volũtaria red ditio sed nõ simpliciter. q̃ nec reconciliãs nec placans. In tercio aũt est satispassio vltra quã non exiget̃ vlterior pena. Ex secũdo mẽbro sequit̃ q̃ si magnã ptem sa tisfactionis imposite expleuit in peccato mortali. et post iterum penitet de peccato nõ est itez̃ imponẽda satisfactio ꝓ primo peccato de quo satisfecit. licet ex̃ charita/ tem: sed tm̃ de nouis peccatis que fuerũt causa q̃ satisfactio fuerit mortua. Et si ar guas: fuit mortua. ergo nõ fuit satisfactio nõ sequit̃ nisi in tantũ cũtum est satisfactõ reconcilians et placãs in amicicia. Et si ar guas igit̃ nõ est satisfactio: non sequit̃. q̃ sufficit deo q̃ aliq̃s volũtarie soluat penã debitã ad punitionẽ peccati cõmissi. quia sufficit. qđ multominus videt̃ satispassio qđ patet in actibus humanis. Si enim ali/ cui offense in regẽ correspõdeat pcise fm legẽ abscisio manus. et isti etiã inuito ab/ scidatur manus: satis patit̃. et regi satis/ fecit sufficiẽter. quia fm iusticiã nõ debet ab eo exigere vlteriorẽ penã. et tamẽ non recipit eũ in gratiã et amicitiã. igit̃ mul/ tomagis pt̃ sufficere ꝓ punitione culpe. si aliquis debitã sibi penã infligeret licz nõ ad gratiã vel amicitiã iudicis offensi.

Ex tercio mẽbro posset dici q̃ si talis ꝓ/ pter nouũ peccatũ in qđ recidiuauit dam naretur antecz̃ totã penitentiã sibi impo sitã cõpleret̃ in inferno tpali pe/ na correspondẽte illi que nõ fuit hic solu/ ta post qđ tempus non puniret̃ aliq̃ pena ꝓ illis peccatis ꝓ quib⁹ fuit ista pena im posita. sicut ꝛ de veniali. q̃ moriẽs in pec cato mortali simul cũ veniali: nõ puniret̃ eternaliter ꝓ veniali. vt tenet Sco. li. iiij. di. xv. q. i. et eodem mõ in ꝓposito. ex q̃ enim fm plenã iusticiã punitiuã semel est impo sita pena tpis isti de peccato de quo peni/ tuit vere: nunq̃ isti ꝓ isto peccato debebit̃ nisi pena tpalis. et ista soluta nulla alia si bi debebitur. xi.

Dtrũ sacerdos qui ꝓmisit dicere. xxx. missas dictas siue appellatas beati gre/ gorij decẽ ꝑsonis sepatim satisfaciat dicẽ do solũ. xxx. an vero teneat̃ dicere ꝓ quoli bet istoz decẽ quibus ꝓmisit dicere. xxx. et si dicat solũ. xxx. ꝓ oĩbus decẽ teneatur ad restitutionẽ et satisfactionẽ et supple/ mentũ aliarũ omniũ quasi damnificans in bonis anime istos q̃bus ꝓmisit vel mor tuos eoz. Dñs Bona. in. iiij. di. iiij. q. iij. ponit hanc questionẽ. q̃rens cui magis ꝓ sunt suffragia. an ei qui magis meruit an ei ꝓ quo specialiter fiunt? Et respondet q̃ aliquoz opinio fuit vt ꝓpositum q̃ suf/ fragia ecclesie siue specialiter siue genera liter facta. magis ꝓsunt ei q̃ magis me/ruit. Et ponũt exemplũ. sicut si candela ac cendatur coz̃ diuite nõ tm̃ prebet sibi lu men sed etiã alij⁹. et eis qui melius videt maius lumen ꝓbet. exemplũ etiã ponunt in lectõne que tm̃ valet si legat̃ omnib⁹ in cõmuni: cũtum si in speciali. et plus valet assistenti qui melius intelligit. etiã si pro alio legat̃ specialiter q̃ minus intelligit. Si ergo ita est in lumine creato: multoma gis in sacro. etiã si ita est in lectione: quõ nõ in oratione? absq̃ dubio ita dicunt. Et si obij̃ciatur cõmunis mos ecclesie. rñdet q̃ hoc qđ specialiter ecclesia magis facit ꝓ aliquo: nõ est ꝓpter hoc qđ magis illi ꝓ/ sint. sed q̃ libentius facit homo ꝓ eo quẽ diligit specialius: et magis animat̃ ad fa/ ciendũ. Dñ si istud esset notũ simplicib⁹: nõ ita libẽter facerẽt suffragia. Sed istud nõ credo: q̃ sicut dicit Aug⁹. de cura pro mortuis agẽda q̃ sepultura valet in loco sancto ꝓpter orationẽ sanctoz̃ qui orant ꝓ eo ad cuius tumulũ memorant̃. amplio⁹ suf fragia sunt ad soluendũ penã siue reatũ. sed plus est satisfacere ꝓ debito multoz: cũ vnius. et facilio⁹ satisfit ꝓ debito vnius ergo pluribus indigent suffragijs duo cũ

vnus solus. Si ergo dividunt inter eos: vterq; habet minus. ergo nō videt q̄ eq̄liter se extendāt ad oēs. Et ideo dicendū q̄ illud nō est simile. qz ibi lumē in luminario totā speciē rei in se defert ad oculū. et similiter lectio totā similitudinē vocis sed nō sic est in solutione: sicut in aspectu lectōis auditōe. cū enī duo creditores equaliter possint et simul debere vnū aureum: nō tñ pñt equaliter soluere duobus. sic intelligendū est in ꝓposito qđ ꝑ suffragia fit. Dñ refert vtrū fiant ꝑ pluribus: aut ꝑ vno. Et ideo distinguendū est hic q̄ suffragia ecclesie aut fiunt in communi aut in speciali. Si in cōi: ꝓsunt ei magis q̄ magis meruit. vt ꝑdesset alīs cōditionibus paribus. qz nō tm̄ dignitas sed etiam necessitas ꝓsiderat. et sic hoc ꝓbāt prime rōes. Si aūt fiant in speciali: ei magis ꝓsunt ꝑ quo fiunt. et sic hoc ꝓbant rōnes sequētes. Cōcor. Ri. in. iiij. eadē di. et ar. et. q. qui querit. xij

Vtrū suffragia facta ꝑ pluribꝰ tm̄ ꝓsint cuilibet: q̄tum si fierēt ꝑ illo solo. Et rñdens ad istā questionē dixit ꝓpositiuꝰ et sui sequaces q̄ suffragia facta ꝑ pluribus tm̄ ꝓsunt cuilibet. q̄tū si fierent ꝑ illo solo. nisi q̄ sibi maior reuerētia fieret: sicut accensa candela ꝑ pluribꝰ. et lectio lecta ꝑ pluribus tm̄ quēlibet iuuant: q̄tū eū iuuarēt si ꝑ illo solo candela accenderet vel lectio legeret. Sicut enī spiritus existens in q̄libet ꝑte sui loci cuilibet tñ ꝓsens est totus. sic spirituale bonū pluribꝰ cōicatū a quolibet totū habet. alꝫ enī recipienti multos ad ꝑticipationē bonoꝝ suoꝝ sua bona opa essent nimis vtilia qđ falsuz est cū talis receptio opus sit charitatis. Alij dicūt cōtrariū. qz si ita esset vt dicit opinio ꝓdicta: ille qui ꝓ vno defuncto tenet dicere vnā missam et vnā ꝑ alio si diceret vnā ꝓ illis duobus quilibet solueret ad id qđ sibi tenet. Preterea bonuz finitum qđ sufficeret ad plenariā liberationē vnīꝰ anime de purgatorio sufficeret ad liberationē oīm aliarū ad equalē penā obligatarū. Preterea cōsuetudo ecclesie esset inutilis que suffragia aliqñ facit ꝑ specialibus ꝓsonis: q̄ oīa falsa sunt. Ite ꝓ hac opinione facit. xvij. ꝓpositio de causis.

Omnis virtus vnita plus est infinita q̄ virtus multiplicata. i. vehemētioris virtutis. vt ptz in cōmento. ergo suffragium cōmunicatū pluribꝰ minoris est virtutis respectu cuiuslibet: q̄ si ad vnuz solū esset vnitū. Tenendo ergo hanc opinionē quā tenet ipe Ric. nō obstat si dicas q̄ cū plura fiant suffragia ꝑ diuitibꝰ q̄ ꝑ pauperibus: melioris cōditionis essent diuites q̄ pauperes. cōtra illud Mat. v. Beati pauperes spū ꝛc. qz rñdet idem Ric. q̄ suffragia ꝓsunt defunctis et ꝑ viā satisfactōnis et cōsolationis. eo q̄ ꝑ charitatē cōmunē quilibet de bono alterius ꝓsolat. Primo modo suffragia facta specialiter pro vno tm̄: magis ꝓsunt illi q̄ alīs. imo alīs nō ꝓsunt de lege cōi. Secūdo mō adhuc magis ꝓsunt illi q̄ alīs si charitatē habent equalē. qz ceteris paribus magis gaudet quilibet de bono suo q̄ alterius. tñ alius ꝑt tantā charitatē habere: q̄ plus cōsolat de suffragio qđ fit ꝑ alio q̄ ille ꝑ quo fit. Qđ ergo arguis q̄ melioris cōditionis essent diuites q̄ pauperes cū plura suffragia fiant pro eis. Dico q̄ nō est incōueniens pauꝑes simpliciter esse melioris cōditōis q̄ diuites. q̄uis diuites in hoc melioris ꝓditōis sint. Jux illud puer. xij. redēptio aīe viri divitie sue. q̄uis fm glo. ibi ꝑ diuites bona opa intelligant. Item nō obstat dictū Jero. de cōse. di. v. c. nō mediocriter. vbi dicit q̄ cū ꝑ centū animabꝰ psalmus vel missa dicit: nil minus q̄ si ꝑ vno q̄libet ipoꝝ diceret accipit. qz rñdet Ric. dicēs q̄ verbū Jero. debet intelligi de valore ꝑ viā ꝓsolatōis. vt dicūt quidā Sed tñ adhuc nō videt verū. qz plus gaudet quilibet de bono ꝓꝓrio q̄ alioꝝ. dicer go q̄ referendo alioꝝ opinionē ibi loquit Jero. Ite nō obstat q̄ bona glorie pluribus cōmunicata nō muniunt singulis. ergo a simili nec bona gratie. Suffragia autē bona gratie pluribꝰ cōicata sunt. ergo rñdet idē Ric. q̄ nō est sic. qz gloria respicit oībus vnū bonū cōe et pñs. sed suffragiū gratie respicit reatū pene in singulis diuersum. Ad exempla aūt q̄ ꝑ prima opinione adducebant. Rñdit q̄ non valent. qz lumē candele et vox doctoris se cōicant ꝑ nature necessitatē. sed suffragia

cõicanť ꝑ suffragãtis intentionẽ. Ad illud etiã qđ tactũ fuit in q̃stione. q̃ recipienti multos ad ꝓticipationẽ bonoꝝ suoꝝũ. sua opa bona minus essent vtilia. dicendũ q̃ nõ sequiť. qz plus cõfert sibi illud op⁹ charitatis in bona sua cõmunicando: q̃ꝫ sibi detrahať etiã quo ad pene sue remissionẽ de fructu bonoꝝ suoꝝũ cõicandoꝝ. ꝛ bona etiã sic cõicata facięti ea in nullo sunt minus vtilia. sed magis q̃ ad augmentũ prę mij in vita eterna. Dec ℞ic. nõ obstat fm Bona. q̃ oblatio precij in cruce equaliter ꝓsit: ac si esset oblata cuilibet per se. et tm̃ ꝓdest cuilibet q̃ꝫtũ meruit. ergo oblatio sacrificij in altari pari rõne. cũ sit illius oblationis memoriale. qz rñdet idẽ Bona. q̃ q̃ꝫuis idẽ sit nõ tm̃ vtrobiq̃ vniformiter operať. nã in cruce effusum fuit prećiũ in omnimoda plenitudĩe. sed in altari habet effectũ determinatũ cũ quotidie assumatur. et ꝓpter hoc prima oblatio. s. in cruce nõ iterať: sed secũda iterať. et ideo illa rõ nõ valet. qz ꝓcedit ac si esset equalis effectus. et itez illa ꝓ oĩbus est oblata: hoc autẽ specialiter ꝓ fieri. Nec obstat illud Jero. q̃ cũ ꝑ centũ aĩabus ꝑsalmus vel missa dicit: nil minus q̃ꝫ si ꝑ vno quolibet diceret accipiť. dicendũ ei q̃ Jero. sicut patet ex adductis. loquiť q̃ꝫtum ad meritũ faciẽtis: nõ q̃ꝫtum ad vtilitatẽ eius ꝑ quo fiũt hec bona. Cõcoꝝ. Tho. in. iiij. di. xlv. Licet aliter dicat Archi. in. d. ca: non mediocriter. in glo.

Quid de dñis tpalibus q̃ damnatis vltimo supplicio denegãt sacramentũ penitentie et eos sine ꝓfessione occidi faciunt: ℞ñdeo. ꝓcipiť eis ne hoc faciãt: sed petentibus ꝓmittant cõfiteri. et ꝓcipiť ordinarijs vt eos moneant. et si necesse fuerit ecclesiastica censura cõpellere nõ omittant. Alia aũt restitutio hic fieri non ꝓt nisi q̃ erit aĩa taliũ dñoꝝ ꝑ aĩa taliter occisoꝝũ sine pnã. vt in. c. i. de pe. et re. in cle.

De restitutione damnificantium in bonis corporis. xiij.

Quero ad quid teneať damnificãs ali quẽ in bonis corpis? ℞ñdet Sco. in. iiij. di. xv. q. iij. ar. ij. q̃ aut intulit vltimũ dãnũ. s. mortẽ. aut citra aliqđ aliud damnũ vltimũ. i. citra mortẽ. et illud est duplex. s. remediabile et irremediabile. Exemplũ. mutilatio est irremediabile. et qz impedit ex toto actũ humanũ q̃ cõpetit homini fm illud membrũ. puta. abscidit manũ dexteram. ℞emediabile sive curabile vt vulneratio vel alia lesio curabilis. Si in mutilatione. hoc dupliciter. vel quia enormis q̃ ex toto impedit aliquẽ actũ humanũ qui cõpetit boĩ fm istã partẽ amputatã vt in amputatõe man⁹ dextre. Vel nõ enormis. i. nõ impediẽs actũ humanũ. vt est amputatio digiti vel ꝓtis eius. Pro primo damno. s. vite ablatõe regulariter in multis cõitatibus statuta est lex talionis. s. vt homicida moriať. et rõnabiliter. qz hoc nõ solum competit legi moisi: sed etiã naturali rõni. et approbatũ et ꝓfirmatũ in lege euangelica. Mat. xxvi. oĩs qui gladio occidit: gladio ꝑibit. et ꝑ cõsequens vbicunq̃ lex talis de vita ꝓ vita reddenda est statuta: iuste de hoc ℞odol. vt dicit Alstẽ. in sum. li. i. ti. xxxiij. q. iij. in ꝓn. de hoc etiam in sum. confes. li. q̃. ti. vi. q. iij. debet homo patienter soluere istã penã. q̃ si aliter nõ fit sibi statuta. null⁹ debet sibi inferre mortem. qz nullus debet esse homicida sui sine speciali ꝑcepto dei. sed expedit sibi q̃ exponat vitã suã in oĩ causa iusta. vtpote cõtra inimicos ecclesie et ꝓ restitutõe facienda illi cuius vitã abstulit. q̃ si tantaꝝ restitutionẽ nolit facere. nõ ꝓt omnino eẽ immunis sine restitutõe sicut quidã fatui absoluũt homicidas nõ eis ostendẽtes restitutionẽ necessario incumbentẽ. q̃ si facilius possit ꝓtrãsire homicida q̃ꝫ. vt ita dicam. bonicida et canicida. qz si occidisset bouẽ ꝓximi sui vel canẽ: nõ absolueret sine restitutõne. Tenenť ergo ad restitutionem specialẽ faciendã equivalentẽ vite: quã abstulit. sicut ꝓt esse equivalẽtia in talibus nec hoc solũ: sed si interfectus sustẽtabat aliquos. s. patrẽ et matrẽ vel ꝓpinquos: tenetur interfector oĩb⁹ illis ad tantam restitutionẽ quantã illis abstulit ꝑ interfectionẽ illius ꝑsone. et qz vix posset ali

quis digne recõpensare ꝑ actões qõ ab-
stulit homicida: expediret simpliciter aĩe
talis q̃ solueret ꝑ passiones volũtarias
vel patiẽt suscepta. vt. s. occidit ꝑ homi
cidio. et ideo optime a cõi. talibus ꝓuisuꝫ
est: vt occidẽs occidatur. Idẽ Rodol. vt
dicit Alsten. in sum. li. i. tit. xxxiij. q. iiij. in
ꝓu. et de hoc etiã in sum. cõfes. li. ij. ti. vi. q
iij. In alia vero damnificatione in corpe
scz mutilatõne enormi vel nõ enormi. cõ-
muniter nõ est statuta in ecclesia restitutio
nisi pecuniaria. et illa debet correspon-
re nõ solũ damno qõ incurrit quis ꝑ muti
lationẽ ꝑ toto tpe futuro quo vsurus esset
quis mẽbro isto abscisso: sed etiã expensas
expositas in curatione. eẽ de iniu. et dam.
da. c. i. et sumitẽ Exo. c. xxi. vbi dicit. Si ꝑ-
cusserit alter ꝓximũ suum et ille mortuus
nõ fuerit sed iacuerit in lecto: qui percusse
rit opas eius et expẽsas in medicos resti-
tuat vltra placationẽ ipius legis que re-
quireret etiã si non esset talis mutilatio.
Itẽ debet correspõdere restitutio cõsola
tioni ipius afflicti. qr ꝑpetua est sibi deso
latio de tali mutilatiõe. Plus enĩ est pon
deranda mutilatio paupis q̃ diuitis. qr
magis indigebat pte abscisa ad victũ ne-
cessariũ acquirenduꝫ. qr plus fuisset vsus
pte illa ad sibi necessaria ꝓcuranda. licet
ex alia pte sit aliqua cõditio ꝑponderans
scz dignitas ꝑsone. sed hoc parũ est respe-
ctu prime cõditionis. Cõcor. Landol. in
iiij. di. xv. qui dicit. q̃ damnificans aliquẽ
in membro corpis. puta mutilando: tenet
ad restitutionẽ. ꝑ cura medici ꝓsoluenda
ꝑ victu assequendo quo caret ꝑpter mem-
brũ mutilatũ toto tpe vite sue. vt in. c. i. de
iniuꝝ. et dam. da. ff. ad. l. aquil. l. qua actio
ne. Itẽ tenet ad cõsolationẽ afflicti. et q̃
humiliet se sibi. Vide etiã de hoc Istẽ. in
summa. li. v. ti. xxix. qui allegat dictũ Sco
ti. Istẽ dicit Specu. in ti. de iniuꝝ. et dã.
da. ꝯ. sequit. ver. sed nunq̃d dices. Sed
nunq̃d pro libero hoste occiso ꝑt agi aqui
lea? Rñdeo sic. et cũ liberũ corpus nõ re-
cipiat extimatiõꝫ. vt. ff. si quadru. pau. fe.
di. l. i. agetur ad mercedes medicor et ali
as expensas factas in curatione. Veniet
etiã estimatio operarũ quib⁹ ꝑter occisi
carnit aut caritur⁹ est, aut estimatio liber-
tatis vel cicatricũ vel mẽbrorꝫ eius. ff. de
iniuꝝ. l. ex hac lege. et. ff. de his q̃ deie. vel
effu. l. fi. Concordat Ricar. in. iiij. distin.
xv. riiij

Quid si statim obiit nec alique impen-
se in medicis facte sunt. Respondet idem
Speč. vbi. s. q̃ tunc estimabunt ope qui-
bus ꝑter occisi cariturus est. vel si ꝑter
occisus est: estimabit ꝑres opas illas q̃s
amisit et habere potuit tpe vite sue. puta.
qr erat cerdo vel pelliparius vt mercator
vel aduocatus. xv

Quid si nullã habuit artẽ? Dicit vbi
supꝝ. q̃ estimabitur interesse. vt ar. ff. de li.
cau. l. si. ⁊ ar. ff. ꝺ vsu. l. arborib⁹. ꝯ. de illo

Sed vsq̃ ad qõ tps estima- xvi
bunt ope quib⁹ cariturus est? Rñdet idẽ
q̃ vsq̃ ad tps quo verisimiliter est illũ oc
cisum viuere potuisse iuxta estimationẽ le
gis. ff. ad. l. fal. l. hereditatũ cõputationẽ.
ff. de transac. l. cum hi. xvij.

Sed q̃d si quis occiderit in necessitate
ineuitabili. i. gratia sue defensionis mor-
tem aliter euitare non valens suũ occidit
vel mutilat inuasorẽ. Rñdet sic tex. dicit
in clemẽ. i. de homici. q̃ nullã penã incur-
rit nec irregularitatẽ ⁊ dicit ibi glo. vt qr
sic artatus erat q̃ fugere nõ poterat. nec
se clamore vel aliter iuuare. nã defensio si
ue ꝓpulsatio iniurie est de iure naturali. vt
insti. de iure naturali gentiũ et ciui. ꝯ. ius
autem gentium. dummodo fiat cum mo-
deramine inculpate tutele. quod modera-
men cõsistit circa tria. videlicet. in facto-
rum qualitate. in temporis cõgruitate. et
in necessitatis euitabilitate scõm glosaꝫ.
in. l. i. capi. vnde vi. Primo ergo in facto-
rum qualitate debet esse paritas. vt equa
lance et equo modo et actu cõgruenti resi
statur. Vnde offensus sine armis non po-
test cum armis offendere nisi aliud suade
at virium inequalitas. vnde si pugnus v-
nius plus potest q̃ ensis alterius: licitum
est ense percutere. vt ibi vult glo. ff. de pe-
nis. quia defectum virium potest supplere
cum iuuamine armorũ. presumitur enim
iuuenis potentior sene ad labores corpo-
ris supportandos. l. aut datũ. ꝯ. quicunq̃.

et ibi glo.ff.de penis. et de renuncia. ca.i. et sanus potentior infirmo.C.de men.va li.l. .li.xi.

Quid si quis insultauit me cũ baculo et ego eũ peremi cum gladio: an puniar? Bal. decidit p theoricã glo. dicta.l.i.C. vñ vi.q̃ aut insultatus poterat se aliter defendere:et punit.aut nõ poterat: et tũc nõ punit. Et eodẽ modo dicit de eo qui insultauit me sine aliq̃ genere armor̃ volẽs mihi dare maxillatã manu vacua. ego ne hoc accideret nõ debeã expectare me p̃ri9 p̃cuti. vt glo.in dicta.l.i. eũ gladio p̃emi. nam si poterã me aliter defendere:tũc punior.quia nõ seruaui modũ defensionis ꝫ fuit excessus nimi9 vltra terminos defensionis:et vindictã assumpsi. Si autẽ constet q̃ aliter euadere nõ poterã quin cum vituperio p̃cutere:et tunc nõ punior.nam si hoc licet p̃pter res defendendas.vt dicta.l.i.multo fortius p̃ter p̃sonã et corpus nostrũ qd̃ est dignius.vt.l. in seruor̃. §.fi.ff.de penis. An dubio añt vtrum potuerim me aliter defendere: p̃sumit̃ q̃ sic inter pares.secus inter impares. propter inequalitatẽ viriũ vt dictũ est. vnde multe circumstantie ponderande sunt.vt alias notat̃ in.l.i.C.de sicca.

Sed quero an quis teneat̃ aufugere? Rñdet q̃ sic.cum sibi non nocet et alteri p̃dest.l.q̃.§.item varr̃s.ff.de aqua plu.arcenda. Fallit vbi infertur violentia circa res ad earũ occupationẽ vel destructionẽ quia fuga traheret secũ p̃iculum circa res l.iq̃.§.si quis autẽ.ff.de vi et vi arma.et.l. i.C.quãdo liceat sine iudi.se vindi. Secũdo fallit vbi infertur violentia circa p̃sonas.et fuga esset periculũ allatura. puta: quia inimicus est sibi ad spatulas et vertendo terga ad fugam posset de facili vulnerari.ff.ad.l.aquil.l.scientiã.§. qui cum aliter. Tercio fallit qñ fuga importat p̃iculum honoris.quia honor omni lucro est p̃ferendus.l.iulianus.et glo.ff. si quis omissa causa'test. Dixi secũdo q̃ moderamen cõsistit in temporis cõgruitate.nã debet incõtinenti flagrante adhuc maleficio violentie inuasor repelli.l.iq̃.§. cũ igitur.ff.de vi et vi arma.et hoc est verum de violentia illata p̃sone in qua videtur fieri ad defensam.ne iterato percutiat̃ si fiat incontinenti.l.si ex plagis.§. tabernarius.ad.l.aquil.et.c.olim.de resti.spo. Si autem fiat rixa separata.et sic nõ incontinenti tunc videtur fieri ad vindictã. ideo nõ licet vt notat glo.in verbo repellere.in c.significasti.de homi.Si tamẽ p̃cussus insequatur percussorẽ fugientẽ et eum p̃cutiat:mitius punietur sed tanq̃ culpabilis nõ tanq̃ dolosus.quia difficilimũ est iustũ obtemperare dolorẽ.l.si adulterũ.§.imperator.ff.de adul.

Sed quero cum nõ debeã expectare me percuti:cum nullo remedio tollatur illata p̃cussio.vt no. in.l. si quis p̃uocat9.C. de appel.et.l.in bello.§.fieri.ff.d̃ capti.an debeam expectare aliquem actum fieri ab offendente? Glosa dicit q̃ sic.in.d.l.vt armis.insultari clamorẽ ꝛ nimis terreri.nã omnia ista p̃uenire nõ possum. quia inceptor rixe est ille qui potest impune offendi.l.si ex plagis.§ tabernarius.ff. ad.l.aquil. An autẽ mine sint sufficientes metus vel terror? glo. tangit in.l. metus.ff. ex quibus ca.maio.et.xv.q.v.c.i.et Bar. in.l.metum.C.eo.dicit q̃ sic. si est homo q̃ p̃sueuit exequi facto aliter nõ.vt sic ex p̃sonis hominũ facta pensemus.l.i.C.si quis imperator male. Bal. dicit q̃ verbis cõtra verba est resistendũ.non ad manus et ferrum veniendũ. Ad hoc facit quod not. Specu.in titu.de accu.§.illo ver. Quid si vocaui te latronem.et hoc nisi moza esset periculũ allatura.vt quia forte minator expectabat socios venientes quibus resistere nõ potuisset.quia tunc licet ante tempus occurrere.l.i.C.quãdo li.sine iudi.se vindi. Dixi tercio q̃ moderamẽ p̃sistit circa necessitatis euitabilitatẽ. nam moderate et ad defensionẽ dicitur fieri quod ex necessitate fit.vt dicta.l. scientiam.§. quia cum aliter.ff.ad.l. aquil. nec curam9 equalitatem vbi nõ possumus euitare necessitatem. Nam necessitas facit delictuꝫ probabile et excusabile: quod aliter non esset.ff.de manu.testa.l.qui potuerunt.cessante eĩ necessitate dicit̃ poti9 offensio vel vindicta q̃ defensio vt innuit glo.ĩ.d.l.q̃.

C.vnde vi. Jn dubio autem an quis intelligatur percutere ad defensam vel vindictam dicit Bal. in. d. ff. tabernarius. q̄ sc̄z dum es in actu p̄cutiendi p̄cutio te p̄ius: q̄ tūc est ad defensam. Secus si p̄cutiam etiā in cōtinenti post cū me p̄cussisti. q̄z tunc dicit̄ advindictā. nisi facerē ne|itera to p̄cuteres. Si vero nō apparet q̄ p̄cussio p̄cesserit: in dubio p̄sumit̄ culpa eius q̄ p̄uocauit. l. i. p̄uocauit. ff. cū arietes. ff. si quadru. pau. fe. di. et ibi dicit Bal. q̄ insultatus in dubio p̄sumit̄ fecisse ad sui defensionē. p̄ quo vide glo. in. c. significasti. de homi. q̄ p̄ Jnno. in. c. si vero. de sen. ex. Et adde q̄ vbi est licita offensio: est illicita defensio. sed debet equo animo tolerare. vt glo. tenet in. l. vt vim. ff. de iusti. et iure. et hoc est clarū vbi infert̄ a publica p̄sona. vt a iudice vel ab|executore iuste suū officiū exercēte. l. q̄ restituere. ff. de rei vē. et. l. si q̄s missus. ff. ne vis fiat ei. et. l. non videt̄. ff. qui iussus. et in glo. ff. de re. iur̄. et ideo licite captū a familia potestatis recalcitrantē q̄ resistentē licet familie in subsidiū occidere. l. si seruus. C. ō his qui ad eccle. cōfu. et. l. quēadmodū. ff. iiij. ff. ad. l. acquit. Jdē etiā vbi infert̄ licite a p̄ina p̄sona. ideo nō licet filio resistere patri corrigenti. nec seruo dño. l. nec quicq̄. ff. cōminari. ff. de offi. p̄consu. et lega. C. de emen. seruo. et de emen. p̄pin. l. i. nisi esset nimia seuicia. q̄z tūc licet eis officiū iudicis implorare si fiat seuicia cōtra officium pietatis. Jnsti. de his q̄ sui vel alie. iuris sunt. ff. si. Jdē Alex. de ales. in. iij. sup. illo p̄cepto. nō occides. dicēs. q̄ quidā distinguūt necessitatē euitabilē et ineuitabilem. si sit necessitas euitabilis q̄ possit aliunde euadere nō occidēdo: q̄ occidat est homicida. als secus. put dicit August. sup. math. cū aliq̄s ab hoīe occidat̄: multū differt vtrū vlciscendi cupiditate fiat. sicut fit ab inimico. vel iniuste aliquid auferēdi sicut a latrone. vel obediētie ordine. sicut a iudice. vel euadēdi vel subueniendi necessitate. p̄mo casu homicida est: secundo non. xvij

Quero cum in crimine lese maiestatis ex sola sciētia quis teneat̄ nisi reuelauerit vt. l. quisq̄s. C. ad. l. iul. ma. Pone q̄ q̄s sciat: tamē nō potest p̄bare an eū puniēs sit homicida. Rñdet Jo. de pla. insti. de publi. in. ff. publica aūt iudicia. q̄ sic. nam illud quod dicit̄ q̄ ex sola scientia q̄s tenetur: intelligit̄ q̄n sciētia est p̄babilis. p̄ l. qui accusare. C. de edendo. Ad quid enī tenet̄ q̄s reuelare q̄d nō potest p̄bare. certe nemo tenetur se subīcere tormētis que hoc casu delatori infligunt̄. l. iij. C. ad. l. iul. maiest. nec subīcere se squalori carceris. C. de accusa. l. fi. Nulla enī culpa est in discrimine vite se nō ponere. vt voluit glo. in. l. neminē. C. de infa. qui ergo solū audiuit et nō reuelauit. q̄z p̄bare nō potest: immunis est a delicto p̄ tex. in. l. a nostris. in fi. C. de alū. Et idem dicit consuluisse Bal. in quodā suo consilio q̄d incipit. Quāq̄ ablata sint multa et pulcra. q̄ dicit assessores eūtes p̄ officia q̄ occidēret hoīes p̄pter solū nō reuelare secretū nō p̄babile oēs sunt homicide. et p̄ cōsequens tenent̄ ad restitutionē. de qua sup̄. quia visus videt velit vel nolit. auris audit velit vel nolit. q̄z sensus q̄ primi motus nō sunt in potestate nostra. vt no. glo. in. l. i. ff. ius naturale. ff. de iu. et iu. in ver. cōiugatio.

Quero an seditiones et xix cōspirationes que fiunt tota die in ciuitatibus vbi sunt p̄tialitates p̄ quas cōspirationes vna pars cōspirat aduersus aliam deponendā. et statum assumendū cadant in crimen lese maiestatis: vt sic bona publicent̄. et alie pene. d. l. quisquis. C. ad l. iul. maiesta. vendicent sibi locū. glo. voluit q̄ sic. in. l. fallaciter. C. de aboli. in v. p̄dita. alia glo. voluit cōtrariū in. l. ij. ff. eodem. in verbo. in vrbe. Sali. p̄cordat in. d. l. fallaciter. q̄ si hoc fit vt eruatur ciuitas de subiectione imperij vel pape: tunc non est crimen lese maiestatis. Si autē fiat p̄pter deponendū regentes: tunc est crimen seditionis. q̄d licet sit capitale naturaliter vel ciuiliter scd̄m cōditionē p̄sonarū. vt no. in. l. i. C. de seditio. tamē nō infligit omnes penas p̄o crimine lese maiestatis impositas. nisi fieret in vrbe romana. vt dicta glo. et ibi per An. de perusio. xx

Quid aūt si q̄s p̄mittit p̄ditionē cōtra vnū ex istis tyrānis italie q̄ hodie regnāt

nunquid habeat locū pena lese maiestatis
Rñdet idem vbi sup̄. q̄ aut nō recogno-
scit superiorē. et habet locū et de eo vt de
principe est iudicandū. ar. eoꝝ que notant
docto. in. l. hostes. ff. de captiuis. aut reco
gnoscit. vt qz est vicarius imperij. et tunc
licet crimen lese maiestatis habeat locū.
l. i. §. ne cuius opera. ff. eodē. nō tamē pe-
na incapacitatis extendit ad filios. vt. d.
l. eoꝝ. fm Sa. in dicta. l. quisquis. C. ad. l.
iuliam maiesta. xxi.

Quid de legibus statuentib⁹ fures oc-
cidi: Respōdet Sco. in. iij. di. xv. q. iij. q̄
sunt iniuste. et per cōsequens occidentes
sunt homicide. Ad argumentū Scoti di-
cendum: q̄ lex vetus penā talionis dedit.
sed lex euangelica nullā statuit penā. Lex
aūt naturalis penas statuit. et ideo lex eu-
angelica nō punit illum: sed lex naturalis
Et hoc est qđ dicitur. nouis supuenienti-
bus que pertinēt ad legem nouā. Vetera
proijcietis que inducit lex vetus. et come-
detis vetustissima veterū. i. vtemini quib⁹
pertinēt ad legē naturalē. hec sentētia ha-
bet in. iij. Petri. Jo. di. xxxix. in. vij. p̄ce-
pto. vbi tenet q̄ licet occidere furem. nam
scdm q̄ habet. xxiij. q. v. c. si non licet. Et
intitulatur August. li. i. de ciui. dei. qui di
cit q̄ his exceptis quos lex iusta generali
ter vel specialiter iubet occidi quisq̄s ho-
minē occiderit crimini⁹ reus erit. Que au
tem sit lex iusta ipe determinat in li. i. de li
bero arbitrio. q̄ breuiter nulla nisi q̄ vel
descendit a lege diuina sicut cōclusiones
practice a principijs practicis. vel que cō
cordat legi diuine. vel ad minus que non
discordat. de hac materia vide Hosti. in
sum. li. i. ti. xxxiij. q. iij. in p̄n. qui allegat
Rodonen. Item vide in sum. cōfessorū.
li. ij. ti. vi. q. iij. Ad p̄positū lex diuina ab-
solute phibuit hominē occidi p̄cepto ne-
gatiuo. nō occides. et nulli licet inferiori
in lege superioris dispēsare. Ergo nulla lex
positiua constituens hominē occidi iusta
est. si in illis casibus statuat in quibus de
us nō excipit. Excipit autem in multis vt
patet in Exo. scz blasphemia homicidio
adulterio et multis alijs. Hoc verū videt
nisi furto adiunctum fuerit homicidiū vel
in re vel in presumptione. vel cōtemptus
iudicis. vel frequentia vel huiusmodi. tūc
videtur posse occidi. vt ponit glo p̄ quer. vi.
super verbo. et liberabit se. Nullus igitur
iuste fm legem occidit vbi lex positiua nō
infligit homicidiū. si nō excipit iste casus
a deo phibente homicidiū. imo lex diui-
na voluit furem puniri pena pecunialiter
et nō pena mortis. Cōcordat Landol. et
etiam lex humana ciuilis. s. generalis. ni-
si in frangente pacem et stratam. qui po-
test etiaz p̄ quinq̄ solidis suspendi. vt in
li. feudoꝝ. de pace tenenda. §. si quis quin
q̄ solidos. xxij.

Quid de preposito lictore sine spicula-
tore cui p̄cipitur interficere lata sententia
per iudicē: Respōdet Alex. vbi sup̄. q̄ si
sentētia iudicis exprimat errorē vel iniu-
riam: nō tenetur eū interficere sed tenetur
facere quod in se est vt liberet innocentē:
quod si nō possit creditur nō peccare. tūc
enim imputabitur iudici nō preposito. et
in hoc casu valet illa auctoritas. Ille fa-
cit cuius auctoritate fit. Aug⁹. in li. i. de ci
ui. nō ille occidit qui ministeriū debet iu-
benti sicut adminiculum gladij. xxiij. q. v.
miles. vbi dicit glo. super verbo imperij.
q̄ ratione mandati excusatur aliquis eti-
am si cōtra cōscientiā faciat. ex de offi. de
le. iudi. pastoralis. §. quia vero. xxiij

Quid dominis terrarū qui excecāt vel
mutilant homines p̄ter lepores. ceruos.
et huiusmodi animalia que capiuntur cō-
tra eoꝝ voluntatē: Rñdet Aste. in sum.
li. v. ti. xxix. q̄ mortaliter peccāt. et si faci
ant libidine vindicte aut amore huiusmo
di animaliū aut libidine venādi hmōi ani
malia que nullius sunt hominis. aut si p̄
pter vnicum actum hoc faciant cum nō de
beant ita seuere p̄cedere nisi cōtra cōsue-
tos ad talia. Credo etiam q̄ si sit cōsuetu
do illius loci q̄ pro vno actu infligat tan
ta pena: consuetudo est iniqua. nec obser-
uanda. et obseruātes eam: mortaliter pec-
cant. xxiiij

Quid si de domo tua eiectum vel effu-
sum est aliquid propter quod pater meus
mortuus est vel corpus meum debilita-
tum: an mihi tenearis ad expensas me-
dicorum. Respondet Specula. in titulo
de iniuē. §. sequitur. ver. quid si de domo

tua.q̄ sic. Itē possum petere operas qui bus carui et carituras sum. vt.l.i.§.i.et.l. pe.ff.de his qui deie. vel effu.et.ff.de acti. et obli.l.ex maleficijs.§.is q̄z. xxv.

Quid si equus tuus calce me percussit: an tenearis mihi ad expensas medicorū. vide.j.de restitutione damnorū ab animalibus datoz.§.clxxxi. xxvi.

Quid si q̄s pecunia accepta remittat iniuriā: nunquid intelligit remisisse actionem iniuriarū? Respondet specu. in ti.de accusatore. ℣.quid si vulneratus.q̄ non. quia ex iniuria due nascuntur actiones.et acto de vna potest agi de altera.vt.ff. de cōdi.fur.l.si q̄ fure.§.i.et.ff. de iniur̄.l. p̄tor.§.fi.vnde remittit̄ actio iniuriarū: nō autem expense. xxvij

Quid si aliquis procuret aliquē iniuste in seruitutē redigi.? Rñdet Aste.li.v.ti. xxxij.fm Ric.q̄ damnificans aliquē iniuste in sua libertate.s. iniuste procurando eū in seruitutē redigi: tenetur se facere seruū p eo si nō potest eum aliter restituere libertati. nisi forte esset talis cōditio que psone intulit damnū q̄ hoc notabiliter redū daret in cōmunis boni p̄iudicium. quo casu nō tenetur se facere seruū. quia vt dicit̄ ff.de reg.iur̄. Libertas inestimabilis res est. xxviij.

Quid de medico impito ex cui⁹ culpa ignorantia vel negligentia moritur infirmus. vide.j. de restitutione medicorum. §.xciij.

De restitutione damnificantium in bonis fortune. xxix.

Restituere tenet̄ manifestus raptor. et si restituat vel destituendo caueat in vita vel in morte: ad penitentiā et sepulturam admittitur. Sed si in vita cauere nō vult cum tamē possit. et in morte nō potest clerici illius sepulture interesse nō debēt. nec elemosynā accipere: aliter clerici cōtrafacientes vel ei⁹ criminis p̄tices: sunt deponendi ꝑpetuo ab ordine et beneficio ir recuperaliter. et irrenocabiliter q̄ intelligitur sine licentia pape fm Anto. de but. Hec habentur p̄ tex. in. c. ij. ex̄ de raptoribus. Nota ergo fm Anto. de bu. q̄ nō satisfacienti de damno rapine vel securitatē nō p̄stanti: in horrorē delicti denegatur sepultura nō solū illius peccati: sed alioz penitētia. quia nō dimittitur peccatū nisi ꝛc. Et illud Jacobi. desleat peccatoz ꝛc̄ Circa quod crimen nota tres casus. quia si raptor durat in cōtumacia satisfaciēdi vsq̄ ad mortē: et penitētia sibi denegat. quādoq̄ in vita perseverat in cōtumacia. In articulo autē mortis paratus est satisfacere vel cauere: et tunc nō denegatur ei penitentia. nec corpus christi: nec sepultura. penitētia tñ non est ex toto fructuosa etiā quantū ad penā temporalē purgatorij. Clerici nō debent interesse sepulture nec elemosynas ab eis recipere. Et ex isto nota intellectū regule: nō dimittitur peccatum ꝛc̄. quia aut nō restituit q̄z nō vult. et p̄cedit regula. aut quia nō potest: et sic eius cessante culpa dimittitur. Alius casus est quādo fuit in culpa in nō restituendo in vita et nō potest in morte. dū tamen cōteratur: remittitur peccatū quo ad penam eternā. nō quantū ad penam temporalem purgatorij nec quantū ad penā ecclesie. quia eius sepulture clerici interesse nō possunt. Vide Alex. in. iij. Cōcor. moral. in summa in ℣. raptorum.

De restitutione furis. xxx.

Restituere tenetur fur rem cum fructibus p̄ceptis. et qui percipi potuissent. et si res pereat perit sibi. et ad estimationē tenetur. insti. de obli. que ex delicto nascunt̄ §. furtum. et. l. in re furtiua. ff. de p̄ditione furti. Et p furto manifesto tenetur fur ad quadruplum. p nō manifesto vero ad duplum. vt insti. de obli. que ex delic. nascuntur. §. furti pena. q̄ pena etiā de iure canonico peti p̄t licite. xiij.q.v.c.fi. in glo.vl. nisi sit furtū domesticū a filio patri factū vel ab vroze marito. vt.ff. de penis. l. respiciendum. §. furta domestica. et. l. si q̄s vxori. §. i. et. ij. ff. de furtis. In foro tñ cōscientie fm doctores q̄s tenetur stare cōtentus q̄ sibi restituatur simplum cū omni dāno sibi ex tali furto secuto. xxxi.

Sed vtrū necessitate famis vel nuditatis liceat furari? Glo. dicit q̄ sic. in. c. iij. extra de furtis. sicut licet occidere cum se aliter tueri non potest. vt in clemen. i. de homi. Sic enī casu necessitatis multa alia

prohibita cõceduntur.et precipue vsus rerum.tali enĩ tempore omnia sunt ꝯmunia de iure naturali et ciuili.vt insti.de rerum diui.§.i.et.q̃. et notatur.xliiij.dis.sicut hi. Vnde talis nõ dicitur in dolo qui vtitur re cõmuni.quia poterat credere in tali necessitate dominũ ꝯmissurum.et peccaret mortaliter si negaret.vt dicto.c.sicut hi. lxxxvij.dist.pasce. et hoc casu monachus potest facere elemosynas sine licẽtia abbatis.Concor.Ric.in.iij.di.xxxvij.ar.iij. q.iij.addẽs ꝙ nullũ ius positiuũ posset statuere ꝙ tẽpore necessitatis nõ liceret furari.qđ tñ ꝓprie furtũ nõ dicitur.quia furtum est cõtrectatio rei aliene tempore non necessitatis cõtrectatur res facta ꝓpria iure naturali.qđ fortius est iure positiuo.qz est immutabile.vt insti.đ iure naturali.§. sed naturalia quidẽ.nam ius naturale potest tollere positiuũ.sed nõ ecõtrario.Cõcor.Vonal.qui addit:ꝙ si necessitas nõ esset magna: restituere debet.et agere penitentiam de furto.vt extra de furtis.c.si quis.in glo. xxxij

Vtrum liceat furari causa pietatis rẽ vsurarij vel auari vt inde fiat elemosyna. Respondet Alex.in.iij. in tractatu huius precepti.ꝙ furari alienũ vt de furto subueniatur alij̃s:peccatum est.Illa vero auctoritas Job.xxix.Conterebã molas iniqui et a dentibus illius auferabam predã intelligitur de iudicibus quorũ interest vt fures puniant̃.et furta restitui faciant.

De nouem generibus

fauorꝫ qui obligantur insolidum.

Sequitur videre de restitutõne damnorum circa bona fortune. Vnde Ricar.in iij.dist.xv.ar.iij.q.iij.dicit ꝙ nõ tm̃ ille qui executor est damnificat iniuste.et ad restitutionẽ tenet̃ insolidũ.sed etiã oẽs participãtes in illo crimĩe ad resti.tenet̃ insolidũ.Participare añt ꝙuenit.ix.modis q̃ his versib⁹ cõtinent̃ fm Ric. Sco.in.iij. dist:xv.q.ij.ar.ij.x.ij.et Alex.de hales.et Vonal. Iussio.cõsiliũ.cõsensus.palpo. recursus.Participans.mu[illegible].nõ obstans: nõ manifestans. xxxiij.

Primo iussio.Ille enim qui iubet fieri principalior causa videt̃ ꝙ̃ exequens. est enim causa prime.et sicut dicit̃ prima ꝓ positione de causis.Causa prima plus influit supꝫ causatũ q̃ꝫ secda.Vñ fm Alex.de ales in.iij̃.in tractatu restit. princeps qui precipit subditis vt faciant furtum vel rapinam tenetur ad restitutionẽ.nisi ille qui rapuit restituat.quia ille facit cui⁹ auctoritate fit.Vñ Mat.ij. Mittens herodes occidit omnes pueros qui erãt in bethleẽ. nam occidisse dicit̃ quia precepit occidi. Nec valet argumentũ ꝙ nihil habz de furto vel rapina ergo nõ tenet̃.quia licet nihil habeat:tamẽ tenetur quia fuit in causa furti vel rapine.

Quid si pater p̃cipiat filio et magister discipulo quẽ tenet sub virga ꝙ rapiat vt furetur.Rñdet Alex.de ale.vbi.s.ꝙ tenet̃ restituere. nec filius tenetur obedire patri:nec discipulus magistro.

Pone ꝙ amicus p̃cepit amico pauperi ꝙ rapiat vel furetur vndecũq̃ possit vt diues fiat: an teneat̃ ad resti. Rñdet idẽ vbi supra.existimo ꝙ nõ. rõne qua precipit.quia nõ habet auctoritatẽ p̃cipiendi. Vñ preceptũ suuꝫ nõ habet vim precepti sed potius interpretandũ est cõsilium nisi absq̃ illo cõsilio alias nõ fecisset.vt.j.pri me dicetur.et ideo iubens occidi christianum per assismos est excõmunicatus ꝓncipaliter et tenet̃ ad resti.de qua dictũ est sup̃.§.i.vt habetur in.c.ꝙ humani.de homi.li.vi. xxxiiij

Cõsilium.i.quãdo quis alicui cõsuluit vt furetur vel rapiat tenetur ad resti.vt insti.đ obli.que ex qua.delic.nas.§.interdũ. nisi ille alias sine suo cõsilio nõ fuisset furat⁹.vt ibi gl. Et fm Alex.de ales⁊ Alex. de alexãdria.Ric.et Sco.sec⁹ si fuisset alias facturus.i.fuisset in firmo ꝓposito furandi illud.nec plus vel minus facit propter consiliũ sibi datũ.Vñ Job.xij̃.Adducit ꝯsiliarios in stultum finẽ. hec Alex. Et hoc habet locũ tam in cõtractibus q̃ in delictis qñ cõsilium est fraudulẽter datum.aliꝫ nõ tenetur.vt in.c. nullus. de re. iu.li.vi.vbi dicit regula. nullus ex cõsilio dum fraudulenter nõ fuerit obligatur.ff.l. cõsilij̃.ff.de re.iu.et ratio huius regule colligitur ex canone.xiij̃.q.i.qđ p̃cipit̃. et in c.cũ olim.de arbitris.et.l.q̃.in fi.ff.mãdati.§.tua gratia.Vñ possunt

poni multa exempla tã in cõtractibus ꝙ
in delictis scõm glo.in dicto.c. nullus.in
ꝓtractibus ponit dñs.Jo. exemplũ in.d.
J.tua gratia. dicẽs. puta cũ scires eũ cui
mutuabã facultatibus labit causa tui lu
cri idoneũ fore affirmasti ꝓsulendo vt mu
tuarẽ.qõ dicit notandũ cõtra ꝓsonetos q̃
sepe fraudulẽter inducũt ad emendũ ꝛ vẽ
dendũ sui lucri causa. nã tenet de suo cõsi
lio fraudulẽto.l.fi.ff.de ꝓsonetis. Itẽ in
ec q̃ cõmodauit vasa viciosa et fraudulen
ter cõsuluit vt ponerẽ vinũ in eis:et hoc fe
cit aĩo vt destrueret vel effunderet.vt.ff.
cõmodati.l.in.comodato. Si autem nõ sit
fraudulentũ cõsiliũ datũ in cõtractib9 nõ
tenet cõsulens si bona fide cõsuluit. Itẽ
si aliquis volebat alicui legare vel dona
re in testamẽto vel aliud beneficiũ facere.
et ego odio vel inuidia mot9 cõsului et ꝓ
suasi ne legaret vel faceret tale beneficiũ.
et ex verbis meis motus est nõ facere qõ
sine verbis meis fecisset:teneor ad restitu
tionẽ fm fratrẽ Alua.ꝓ tex.in cle.religio
si.de ꝓuilegijs. Jn maleficijs autẽ ip est
fraudulentũ.et ideo tenet cõsulens:nõ tñ
illi cui cõsuluit.sed cõtra quẽ cõsilium de
dit. Nã si consuluit occidi homicida est.l.
di.si quis viduã. et de homicidio.c. sicut
dignũ.et ibi vide plura per Jnno. Itẽ si
cõsuluit seruo vt fugeret vel furtũ faceret
tenetur furti vel serui corrupti.ff.de seruo
corrupto.l.i.§.ꝓsuadere. Itẽ si consuluit
vt mihi fieret iniuria:tenet mihi actõe in
iuriarũ.de pe.di.i.nõ solũ idẽ vbicũq̃ ca
dat nomẽ maleficij.hec glo.in.d.c.nullus
Itẽ cõsiliarij ciuitatũ.quoꝝ cõsilio epus
bannit vel ꝓcurit vel ꝓsecutionẽ parit.in
cle.si q̃s suadente.de pẽnis. Itẽ ꝓsiliarij
ciuitatũ in quib9 fiunt statuta q̃ vsure sol
uant vel solute nõ repetantur.vt in cle.ex
graui.de vsuris.et ideo beati sunt illi cõ
siliarij hodiernis ꝛpibus de q̃bus dici põt
Beatus qui nõ abijt in cõsilio impioꝝ.vt
si vadit nõ ꝓsentit more illius Joseph iu
sti de q̃ dicit.hic nõ consenserat cõsilio et
actib9 eoꝝ.sed heu ꝛ pauci sunt. Puniunt
etiã q̃nq̃ ꝓsiliarij in plus cꝫ ꝓncipalis de
linquẽs.lxxxvi.di.tanta.vbi redarguitur
ꝓsbyter q̃ die dñico añ celebratioꝫ exara
bat messem.et parcit ei rõne senectutis.et
cõsiliarij excõicant. Itẽ ꝓsiliarij ciuitatũ
in quib9 fiũt statuta cõtra libertatẽ eccle
sie vltra excõicationẽ: tenent ad damnũ.
qõ tñ incurrũt si volũt absolui.vt in.c.no
uit.et.c.grauẽ.de sen.excõ. xxxv

Consensus.i. q̃n quis consentit furi in
furto.alꝫs nõ furaturo exꝑsso ꝓsensu sine q̃
damnificatio nõ fuisset secuta.ij.q.i.notũ
sit. Vbi videt ꝙ facientem et cõsentientẽ
pari pena cõstringit.puta cũ a ꝓside pete
retur inĩa impune furãdi ꝓsentit.vide pri
mo ad Rom. Qui talia agũt digni sũt mor
te.nõ solũ qui faciũt sed qui ꝓsentiũt faciẽ
tib9.i.quoꝝ auctoritate delinquit.vt no.
glo.in.d.c.notũ.et.lxxxiij.di.si q̃s.vbi di
citur. Si q̃s eps fornicationi ꝓsbyterorũ
diaconoꝝ ꝓcio vel precib9 interueniẽte cõ
senserit:ab officio suspendat:Et ideo qui
cõsentit aliquẽ spoliari iniuste et ejci ab
ecclesia sua:tenet ad ꝓcurationẽ vt resti
tuatur.vt in.d.c.notũ. Itẽ cõsecrans
et cõsentiens cõsecrari a simoniaco:est su
spensus.i.q.i.de cetero. Itẽ incestuosi et
eis ꝓsentiẽtes sunt infames.iij.q.iij. Cõ
sanguineoꝝ. Itẽ raptores facultatũ ec
clesie et ꝓsentiẽtes tenent.xvij.q.iij.oẽs.

Palpo.i.adulator qui utĩ xxxvi
laudat et strenuũ reputat rapientẽ vel in
iuste damnificantẽ et sibi se familiarẽ ex
hibet ꝙ multũ ꝓbabilit ꝓsumit ꝙ ex hoc
motus fuerit damnificãs ad damnifican
dũ vel ad nõ restituendũ damnificato qõ
intẽdebat restituere.qr talis adulatio est
quidã ꝓsensus.xciij.di.si inimicus. Nã vt
dicit in.l.i.§.ꝓsuadere.ff.de seruo corrup
nõ oportet laudando augeri maliciã. Et
Esa.ix. Errant q̃ beatificãt populũ istũ se
ducentes.et qui beatificant ꝓcipitati.

Recursus.i.ille apud quẽ xxxvij
latet latro cũ spoliꝫs dummõ habeat spo
lia in potestate sua:tenetur illa restituere
vero domino.nec est crimine proditionis
redarguendus si spolia furto habita resti
tuat.imo potius exequitur quod iusticia
requirit.nec ex hoc fidẽ violat.quia in tur
pi voto debet rescindi fides.vt dixit Jsi.
imo si illa reciperet cum aĩo conseruandi
furi vel sibiꝑi essꝫ furti ꝓceps.et re9 mor
tis fm legem humanã. Propter quod necesse

habet illa restituere. quod intelligimus esse sine ꝓditione ꝓsone. ⁊ si immineret aliquod periculum sibi vt si timeret ne crimen furti sibi imponeret: posset illa ꝓmittere ꝓsone ecclesie. s. sacerdoti sub sigillo cōfessionis ad restituendū. ꝑ hoc Esa. iij. Rapina pauperis in domo vestra. hec alex. de ales. Cōcor. Ric. vbi. s. dicens. ꝙ ille ad quē est damnificantium recursus sicut ad patrociniū ꝓstantē. xi. q. iij. qui cōsentit. vbi dicit. qui cōsentit peccantibus. et defendit aliū delinquentē: maledict⁹ erit apud deū ⁊ hoīes. et corripiet increpatōe seuissima. Incetiā quidā sanctissim⁹ pater ait. Si qs peccantē defendit: acri⁹ ꝙꝫ ille q̄ peccauit coherceat. Et. xxiij. q. iij. c. qui alioꝫ. dicit. qui alioꝫ defendit errorē multo est damnabilior illis qui errant. qz nō solū ille errat sed etiā erroris alys offendicula ꝓparat. Dñ notat fm glo. ī cle. i. de penis. ꝙ est quidā defensor. i. auctoritator delicti. et talis grauius punit ꝙꝫ agens. de offi. dele. c. i. Est et alius defensor qui etiā post delictū defendit. puta impediendo ne delinquens ad iudicē veniat examinandus vel puniendus. xxvij. q. i. li custos. facit. xxi. q. v. ꝑ totū. vel ne fiat executio. de offi. dele. ex litteris. et ī. c. felicis. post ꝓn. ibi postea receptauerit vel defensauerit. de penis. li. vi. dicit tñ ibi glo. ꝙ nō intelligitur si defendit ne ledat a priuato se vindicare volēti vel cōsanguineis eius. Itē de illo qui celat rem furtiuā ꝓpter qd̄ impeditur restitutio fm monal. participās. i. qui inferēdo damnū assistit coadiuuās damnificantē. ꝓticipat in preda. qz talis maximū ꝓstat fauorē. xxiij. q. vlti. si q̄tuor. ex de homi. c. sicut dignū. ℣. illi aūt. hec Ric. Dñ Esa. i. Principes tui infideles ⁊ socij furū. et ps. Si videbas furē currebas cum eo. Prestās ergo opē et auxiliū furto: tenet furti. vt insti. de obli. q̄ ex delic. nas. ℣. interdū. l. is qui opē. ff. de fur. et. l. nihil interest. de sicca. puta fm dñm Jo. in. d. ℣. interdū. cōmodat scalas vel ferramēta ad furtū faciendū sine quibus factū nō fuisset. Nota tñ ꝙ socius delicti dicit duobus modis fm glo. in cle. i. de penis. Nā quandoqꝫ plures sunt socij quoꝝ nullus est principalior. quādoqꝫ vnus est principalis alter cooperans.

Quid ergo si plures sint raptores q̄ss pares quia nullus inducit aliū ad eundū nec est dñs aliqs alteri⁹ sed q̄libet per se vadit. Rñdet monal. in sum. in tracta. restitutionū. ꝙ si vadūt insimul quasi onus exercitus: quilibet tenet insolidū. qz vnus sine alijs nō auderet ire. vel nō posset damnū inferre. qz in tali casu quilibet iuuat alios et facit eos fortiores. et sūt q̄si squa me sese premētes. et omnes sunt cooperatores. ar. ex de homi. c. sicut dignū. Si vero nō erant simul sed quilibz ꝑ se faciebat damnū nō ꝓuocans alios ad damnū dandum: tunc tenet quilibet ꝓ eo qd̄ fecit. vel forte in vtroqꝫ casu posset tolerari ꝙ quilibet satisfaciat de bis que habuit. et inducat alios ꝓ posse ad satisfaciendū. Huius opinionis fuit Jnno. in. c. sicut dignū. de homi. sed qd̄ primo dictū est rutius videt et hoc intelligitur q̄n vnus sine alteri adiutorio vel societate dedisset damnū. alio quin ex eadē equitate. Item essꝫ dicendū in eodē casu cum exercitus aliquis qui sub est vni dño facit rapinā. s. ꝙ quilibet de illo exercito excepto principali domino teneretur ꝓ illa parte damni quā intulisset Certum est enim ꝙ dñs qui actor est principalis in solidū tenet. xxix

Jutus. i. ille qui videṡ alium damnificari iniuste. et scit ꝙ verbo suo sine periculo facere posset vt subueniatur iniuriā patienti et tacet. vnde prouer. xxiiij. Erue eos qui ad mortē. et qui trahuntur ad interitū. liberare ne cesses. hec Ric. et Alex. de ales. Vnde. xxvi. q. ij. de puellis. dicit eos qui rapuerint puellas cooperantes ⁊ coadiuuātes raptoribus decreuit sancta synodus. vt siquidem clerici sunt decidāt a proprio gradu. si vero laici: excōmunicentur. Coadiuuare enim est scire reatum cui potest ꝓuideri et claudere oculos fingendo se nō videre: sicut faciūt officiales.

Quero vtrū teneat quis defendere ꝓximum? Rñdet Ambro. in li. de officijs. ⁊ transumptiue. xxiij. q. iij. nō inferenda. vbi dicitur. Qui enī nō repellit a socio suo iniuriā si ꝑt tm̄ est in vicio q̄si tū ille qui fecit Dñ moises cū videret hebreū ab egiptio

patiente iniurias defendit:ita vt egiptiũ ꝓsterneret atq; in arena absconderet. itẽ Anastasius ad Dama.xxiij.q.iij.c.qui po test.dicit.qui potuit obuiare et ꝓturbare ꝓuersos et nõ fecit:nihil aliud est q; faue re.nec caret scrupulo societatis occulte q̃ manifesto facinori desinit obuiare. Ydẽ ostendit ꝓpheta in psalmo vbi dicit.eripi te pauperẽ:et egenũ de manu peccatoris liberate.nec illos immunes esse a scelere q̃ ꝓmiserũt principibus christum interfice re cum pro multitudine timerẽt et possent illos a facto et se a cõsensu liberare. Qui desinit obuiare cum possit:cõsentit et qui iurat nõ nocere intelligit iurare q; ꝓhibe bit ne alius noceat.vt.ff. loca.l.in lege. et ff.de verbo.obli.l.in illa stipulatõe.et no tat glo.xxiij.q.v.c.de forma.de hoc tñ vi de qualiter intelligat in.§.primo. xl

Nõ obstans.i.ille qui nõ obstat dãnifi cantibus iniuste cum possit et sibi ex offi cio incumbat et manifesta sit sibi iniuria. lxxxiij.di.error. q; negligere cum possis ꝓturbare peruersos nihil aliud est q; faue re.nec caret scrupulo societatis occulte q̃ manifesto facinori desinit obuiare. ex de homi.c.sicut dignũ.§.illi autem.vel scdm Sco.nõ obstans faciendo restitui ablatũ cum sibi ex officio cõpeteret.vnde.lxxxiij. di.c.i.dicit.Si quis epi fornicationi pre sbyterorũ diaconor.vel crimen incestus in sua parrochia ꝑce vel precio interuenie te cõsenserit.vel cõmissum auctoritate of ficij sui nõ impugnauerit: ab officio suspẽ datur.et in.c.cõsentire.e.di.dicit.Cõsen tire videt erranti:qui ad resecanda q̃ cor rigi debent nõ occurrerit. Et ideo non de fendens clericũ.cum ad eius officiũ perti net ne excutiatur incidit in canonẽ.quia fa nere videtur.qui cum possit desinit mani festo facinori obuiare. de sen.excõ.quãti. xxiij.q.v.administratores. Sed vtrum quis teneatur defendere proximũ si nõ sit in potestate cõstitutus? Glo.in.c. nõ infe renda.xxiij.q.iij.vbi dicit.qui nõ repellit iniuriaz a ꝓximo si potest tam in vicio est q; ille qui facit. Exponit si potest id est si est in potestate positus alꝫ nõ teneꝫ.xxiij. q.iiij.forte.Si enim quilibet teneretur a lium defendere;ergo si aliq̃s reciperet pe cuniã ꝓ defensione alicuius teneret eam restituere.qd̃ est verum.vt.ff. quod metus causa.l.metum.§. sed licet.et.ff.de dona. l.si pater.§.i. cuilibet tamẽ licitũ est de fendere aliũ si vult.vt.ff. q; metus causa. l.sed et paruus.Archi.in.d.c. nõ inferen da.dicit q; potest defendere si vult.i. sine peccato. sed nõ tenetur si non est in pote state positus. Nec obstat quod hic dici tur de moise qui defendit hebreum ab egi ptio depressum.Nam est argumentũ a mi nori.quasi dicat si moises hoc faciẽdo nõ peccauit qui ad hoc non tenebatur:multo plus qui potestatẽ habz.vide quod notat Anno. de sen.excõ. si vero. Sed videt q; quilibet teneatur alꝫ crudelis est.xxiij.q. iij.ipsa pietas.vbi dicit. Item si aliqui in vna domo simul habitarent quã certissi me sciremus ruiturã nobisq; ꝓnuncianti bus illud nollet credere atq; in ea manere ꝓsisterent.si eos possemus inde eruere vel inuitos quibus illã ruinã ꝑdemonstrau mus vt vlterius redire sub eius piculo nõ auderent.nisi faceremus.puto nõ immeri to crudeles iudicaremur. Hec sunt verba Augus.ad Bonifaciũ.Alex.de ales in.iij in tractatu iudicialiũ preceptor dicit. q; licet moises hoc fecerit ad defensionẽ ipi israelite:nõ tamẽ excedere debebat modũ Excessus aũt fuit in occidendo.qd̃ patet per Augus.loquentẽ de moise et petro qui dicit vterq; nõ detestabili immanitate sed emendabili animositate iusticie regulas excessit. Si ergo peccauit moises cum ad huc nullaz legitimã potestatẽ gereret nec diuinitus acceptam nec humana societa te ordinatã. Vnde mat.xxvi. Omnis qui acceperit gladium:gladio ꝓibit. Accipere enim gladium videtur cum nulla est cõsti tutio iudiciaria potestate. Vnde Augus. cõtra faustũ. Ille vtitur gladio qui nulla superiore ac legitima potestate vel iubente vel cõcedente in sanguine alicuius ani matur. Nõ obstat dictũ Ambros̃ in.d.c. nõ inferenda. quia respondet Alex. q; li cet nõ peccauit defendendo hebreũ:pecca uit tamen modũ excedendo. xli.

Non manifestans.i.ille qui interroga tus a iudice vel ab alio ad quem pertinet si sciat illum qui res acceptas iniuste de

tinet ⁊ celat scienter. cū tamē sciat se posse sine vllo periculo suo respondere veritatē ex̄ de fur. c. qui cum fure. ix. q. iij. quisquis. vbi dicit. vterq; reus est: et qui veritatem occultat et qui mendaciū ꝓfert. quia ille ꝓdesse nō vult et iste nocere desiderat. hec Ric. Idem Sco. dicēs nō manifestans. i. requisitus in iudicio vbi posset sententialiter restitui res dño suo. et tamē dicendo veritatē nō imminet sibi ꝑiculum sui status vel persone et quilibet predictorū tenetur in solidū: vno tamē restituēte alij nō tenent restituere damnificato. sed si partem aliquā habuerūt: restituere tenentur illi qui totū restituit. sm Ric. in. iiij. di. xv. et Sco. ibidē. Nota ergo ꝙ quis tenetur indicare furē. vt. d. c. qui cum fure. Vbi dicitur nō solus fur sed ille reus tenetur qui furti cōscius querente possessore non indicat. Glo. et Inno. adducūt multas cōcordantias. Sed an peccet quis accipiendo pecuniā vt indicet cum ad hoc teneat? Respondet Anto. de bu. ꝙ de iure ciuili potest recipere. secus de iure canonico sm Hosti. qui dicit ꝙ licet sm leges nō cōpellatur indicare furē. iudex potest tamen ex officio ipm cōpellere. ff. de offi. ꝑsi. l. iij. in fi. Item sm canones nō debet indicare vbi adest ꝑiculum mortis. xij. q. ij. ne q̄s. Potest tamē sm vtrūq; ius facta indicatione recipere ꝓciū gratis oblatū. vt in. c. dilectus filio. ⁊ de symo. Item dicit Anto. de bu. ꝙ nō tenet indicare furē si est in ꝑiculo mortis aut detruncatōis membri si indicetur: et hoc maxime in clerico. Et hoc patet ad sensum. Ad hoc faciūt notata in c. dilectoꝝ. de testibus cogēdis

De restitutione ementium de preda furto vel rapina. xlij

Restituere tenentur ementes de rapina. In quib⁹ sic ꝓcedendum est sm Sonal. in sum. in tractatu restitutionū. quia si scit venditorē iuste et in iusto bello habuisse: licite potest emere. nec tenetur restituere durante bona fide. Qui vero nesciebat de iusto bello sed credebat ꝓbabiliterna omnes vicini sui vel maior pars ad minus sapiētes credebāt. ita ꝙt sibi emptori videbatur. iste sibi nō tenetur durante hac bona fide. sed si postea sciat restituere debet et rem et fructus extantes. De consumptis enī nō tenetur bona fide durāte. similiter si iudicialiter. i. auctoritate et ꝓsententiā iudicis restituerit. poterit a venditore etiā inuito ꝓciū petere. xxij. q. ij. vulturane. Si vero simpliciter sine auctoritate iudiciaria in penitētia restituerit: tenetur venditor in pniali iudicio ad interesse. sed in iudicio causarū non poterit ad hoc cogi. ff. de emp. l. si rē. ex̄ de emp. et vendi. c. si venditori. Item qui emerunt de rapina. et in iudicio anime dicūt illud fecisse ignoranter: si fuerit ignorantia iuris non excusat in hoc casu. si ignorantia crassa et supina. sꝛ quia omnes vicini vel ꝓmaiori ꝑte vel etiā pauciores. sed sapiētes dicebāt illud bellū esse iniustū et contra deuꝫ, vel forte qđ ecclesia prohibebat vel excōicabat publice actores ⁊ ꝓncipes ipius belli: tenētur ad restitutionē. xij. q. j. qui et humanis. xliij

Quid de predam ementibus? Rndet Hosti. in ti. de penis. §. quibus. ℣. quid de predā. ꝙ si quis emat scienter vel credens probabiliter ꝙ preda sit. tenetur indistincte. nec liberat vendendo. nec qualitercūq; alienando. nec amissione vel morte rei. vel aliquo alio casu interueniente. quo minus teneat restituere ꝓciū sm ꝙ plus valuit ex quo emit. vel plus vendidit q̄ emerit. vel tempore cōtractus valuit. et quicquid ex re habuit vel habere potuerit nullas expensas deducendo. qꝛ talis contrectando rem alienā furtum cōmittit: et fur semper in mora est. ad hec. C. de furtis. l. ij. et. ff. de furtis. l. qui inuenta. ff. de cōdi. furti. l. in re furtiua. ff. comoda. l. si vt certo. §. interdū. C. de rei ven. l. certū. ⁊ quod dictū est de primo emptore: idem intelligas de secundo tercio et millesimo. qꝛ si ꝑ plures manus ambulauerit idē iuris erit ff. de mino. l. sed vbi. ff. de peti. here. l. sed si lege. §. sicut aūt. Si autē scit ꝙ de iusto bello est: oīno excusat cū a vero dño emat Item dicit monal. in sum. in tracta. restitutionū. addēs ꝙ p̄ciū qđ dedit. nō pōt repetere ab eo cuius est res. nec expēsas q̄s ibi fecit. et oēm vtilitatē quā ex illa re ha-

buit:tenetur restituere. et si restituat rem deteriorē ꝙ ad ipm puenit: nō liberatur. Similiter si alio medio tpe res fuit melior ꝙ fuerit tpe emptōis. siue cū postea vendidit alteri eius qđ pluris fuit: estimatio erit facienda ad maiorē estimationē totiꝰ tpis medij. vt. d. l. qui inuenta. xliij.

Quid si emptor hoc nesciebat ꝓbabiliter tñ hoc credebat pura ꝙ oēs vicini sui vel maior ps et maxime sapientes et bone fi homines ita credebant. durāte hac bona fide nō teneꝝ. sed tenetur si postea audierit veritatē. et curet alias cautius negociari. C. đ fur. l. ij. Et si iudice sententiā te restitutionē fecerit: ꝑt agere cōtra venditorē vt ipm seruet indemnē. xij. q. ij. vulterane ecclesie. Si aūt hoc faciat ad ꝑcepta sacerdotis in foro penitētiali: in eodem foro inducendus est venditor vt ipm seruet indemnē. sed in foro cōtentioso ipm nō poterit emptor cōuenire. ff. de euic. l. si rem. c. fi. de empti. et vendi. xlv

Quid si emptor sciebat factū sed ignorabat ius. vel ignorantia facti ductꝰ crassa et supina nō ꝓbabili rem raptā emerit Rñdet Hosti. vbi. s. ꝙ tenetur in iudicio aīe ad restitutionē. de cle. ex. mini. c. apostolice. Dicit aūt crassa et supina ignorantia qñ cōiter alij vicini dicebāt et credebant ꝙ res esset de ꝓeda et de bello iniusto. ff. de verbo. sig. l. late culpe. vel qñ ecclesia hoc ꝓhibebat et tales publice excōmunicabat. vnde nō excusaꝝ emptor tali ignorātia ductus. xij. q. ij. qui et humanis. xvi. q. i. si cupis. de ordina. ab epō qui renun. episcopatum. c. i. §. fi. et. c. ij. Et si de hoc nihil cogitabat qñ emit nec inqsiuit ꝙtū potuit: in culpa est. idē monal. xlvi

Quid si raptor. i. donator vel venditor satisfecit plenarie de ꝑda data vel vēdita Rñdet Hosti. vbi. s. donatariū vel emptorem liberatū. Verū quicquid habet de lucro ꝙ ꝓcipit ante restitutionē factā: debet in vsus pauperū erogare vbi fuit male fidei. ar. xiij. q. v. qui habetis. et. c. se. et ſm Ric. hoc intelligi potest de cōsilio. nā purgatum est vicium. ex quo dicit plenarie satisfactū q ad restitutionē faciendā. vel si aliquid deest quo ap restitutionē: restituēdum est damnū passo. Vel dic ꝙ etiā vbi plenarie satisfactū est sibi talis penitētia iniungenda est vt puniaꝝ in eo in quo deliquit. de temp. ordi. litteras. Et vt penitentia sibi in ꝓtrariū iniungaꝝ. Idē monal. in sum. in trac. resti. xlvij

Quid si quis emat rem de ꝑda scienter tñ hoc facit bona fide nō vt lucreꝝ. sed vt ipam restituat dño recepto ꝑcio et interesse suo. cum aliter dñs rem suā recuperare nullo mō posset: vel nō ita de facili? Rñdet Hosti. vbi. s. ꝙ talis nō cōmittit furtum. ff. de furtis. l. falsus. §. i. imo vtiliter gerit negociū eius. Et si non totū poterit recuperare preciū et interesse suū etiam si res sine culpa sua perimaꝝ vel amittaꝝ: vt quicquid ꝓceperit ex tali re vel occasione ipius totum cōpenset vsq ad quantitatē cōcurrentiū ſm Ray. ar. ff. de nego. gest. l. sed an vltro. §. ij. de accu. cum dilecti. §. fi. Idem monal. qui addit breuiter dicēdo ꝙ quicquid sibi adest ex illa re. vt pensio. merces. fructus et similia. teneaꝝ restituere. et quicquid sibi adest potest repetere: et est ratio. quia gessit negocium illius cuius est. xlvij

Quid si nō potest reperiri dñs vel nescitur vbi sit? Rñdet Hosti. vbi. s. ꝙ debet pauperibus erogari. et hoc etiā publice fiat ꝑmisso bāno in ecclesia: et diligenti inquisitōne facta: vt omnis suspitio euitetur. de clā de. despon. cum inhibitio. et qui matri. accu. possunt. c. cuz in tua. Et si hoc facto nō inueniaꝝ cuius res sit: liberabiꝝ dando pauperibus. s. ꝙ anima illius cuius res est. quia in hoc vtiliter gerit negocium sui. ar. xij. q. ij. quatuor. circa fi. Idē mo. dicens. Sed quid si fecit diligenter inquiri postq̄ emit rem bona fide. Inquiri dico vt restitueret rem vero dño. et nō potuit inuenire cuius esset res cōsulendū est ei. imo de necessitate dicendū: ꝙ quicquid illa res valet vltra id qđ sibi debetur: eroget in pias causas ꝓ anima illius cuius res fuit. et hoc fiat publice vt euitetur oīs suspitio. et erit liberatus.

De restitutione cōmedentiū de rapina vsura vel furto. xlix.

Restituere tenent ſm Alex. de ales in iij. in tractatu restitu. qui comedūt vel in

alios vsus cõuertunt aliquid de vsura furto vel rapina scienter: siue sint religiosi siue alij. et similiter si dubitent an sint huiuscemodi: cõmittunt se discrimini. Habetur enī ꝑ regula ꝙ quicũqꝫ habet conscientiã de re ꝙ sit aliena: tenet illã restituere. Pro hoc facit Thobie. ij. c. Videte ne furtũ nobis sit qꝛ nõ licz nobis aliqd ex furto edere vel cõtingere. Idē Host. q̃ dicit. Quid de comedentibus de preda siue recipientibus ex dono siue scienter siue ignoranter: sed postea audiuit veritatē? Rñdet in ti. de peni. §. quibus. x. quid de his. ꝙ quatenus habuerũt tenent restituere. ff. si cer. pe. l. si ad me et ticiũ. ff. de cõdi. inde. l. nam hec natura. l

Sed q̃d de his qui comedũt vel induũt Rñdet idē vbi. s. videt ꝙ vxoꝛ et familia qui nõ habent vnde aliunde viuant: excusent. dum tñ peccato nõ cõsentiant. si raptoꝛē inducant ad restituendũ et coꝛrigēdum: ar. xi. q. iij. quoniã multos. ex de sen. excõ. inter alia. et. c. si vero. Et hoc dicit Ray. verum esse si spes sit de coꝛrectione et cum moderamine tali vt per hoc nõ subtrahat facultas restituendi spoliatoꝛi in totũ vel in magna ꝑte. ar. ij. q. vi. anterioꝛ legũ. §. illud. li

Quid de ꝓdicatoꝛibus? Rñdet idē vbi supꝛa. ꝙ quia negociũ gerunt expoliatoꝛũ: in hoc casu ꝓpter hoc excusant. de sen. ex. c. cum voluntate. i. rñso. §. i. cũ modificatione tamen. q̃ ꝑime dicta est. s. §. primo. de vxore. Cõcoꝛ. monal. dicẽs. Item quicũqꝫ accipit de rapina ex dono vel comedẽdo vel bibendo. vel in alios vsus necessarios. vt vxoꝛ raptoꝛis et ceteri de familia tenent de omnibus que sic accipiũt vel expendũt. nisi in casu cum agunt spoliatoꝛũ negocium monendo et inducendo ipm raptoꝛē ꝑ posse ad restitutionē. quia tunc nõ tenent. quoniã qui alterius negociũ gerit vtiliter etiã ignoratis et absentis. licite recipit expensas siue secuta fuerit vtilitas siue nõ. Vnde ꝓdicatoꝛes qui vadunt ad raptoꝛes vt eos inducãt ad penitentiã in generali predicatõe aut in ꝓsuasione specialis restitutõe facienda excusant si comedunt apud illos. maxime si comestionē nõ possunt apud alios inueni re. xi. q. iij. q̃m multos. et. ff. de nego. gest. l. ij. et extra de accusa. ex ꝑte. de sen. excom. c. cum voluntate. §. ꝓdicatoꝛes. Et hoc intelligas q̃n habet spes ꝓbabiliter de coꝛrectione raptoꝛis. vel si ꝓpter eoꝛ expensas ipi raptoꝛi nõ subtrahat in toto vel in magna ꝑte facultas restituendi. ar. ij. q. vi. c. anterioꝛ. §. illō. Alex. de ales. in. ij. tractatu de ꝓplexitate ꝙscientie dicit. ꝙtum ad vxorē. ꝙ cuius mulier sit subiecta viro suo in his que ꝑtinent ad thoꝛ fm qō dicit apꝰs. i. Corinth. vij. c. mulier nõ habet potestatē coꝛporis sui sed vir: tñ nõ debet cõmunicare viro in his que sunt in cõtumeliã creatoꝛis. Vnde abstinere debet a re fenebꝛi. et lucrari opus manuũ suarũ. vel querere sibi necessaria a parentib⁹ vel aliquãdo ab aliquibus bonis viris mendicare. Si vero cogeret eã ad vtendũ bonis illis illicite acquisitis: potest dimittere eum ad tēpus quo ad thoꝛũ ꝓpter causam fornicationis spiritualis. Jonal. in sum, vbi. s. dicit. Item vxoꝛ familia q̃n nõ habet spes de coꝛrectõe raptoꝛis vel viderit eũ vergere ad inopiã et fieri nõ soluendo: tunc si sunt ibi aliqua de iusto de illis sepatim ꝑt expendere et comedere. alio quin de rapina. i. de ipa re rapta in specie vt de oue rapta vel capta vel de fetu eius. etiã nato vel cõcepto apud raptoꝛē nullo mõ comedat nisi sit casus vltime necessitatis. Si autē sit res empta de re rapta: poterit inde comedere etiã sine casu vltime necessitatis cũ ꝓposito eam restituẽdi. vel aliunde sibi victũ querat ab amicis et cõsanguineis suis vel laboꝛando manib⁹ suis. vel alio quocunqꝫ modo honesto. nec reputat quantũ ad hoc inhonestũ querere in tali casu elemosynas ostiatim. Similiter dicendũ est si sunt ibi aliq̃ de iusto: sed ita mixta ꝙ nõ ꝑnt discerni: vt licz ꝑnt discerni marit⁹ tñ iniq̃tate plen⁹ nõ ꝑmittit eã comedere nisi de reb⁹ raptis. Si tñ mixta sunt licite ꝑt comedere nisi de reb⁹ raptis. si maritus est soluendo dum tamen habeat in mente et intendat comedere de licite acquisitis potest comedere que sunt mixta. Si autē nõ est soluendo. quia quicquid habet non sufficeret ad satisfactionē: tunc idem dicendum est qō in precedenti

casu qñ nihil habet nisi de rapina. Item quãdo nihil inuenit vxor apud virum nisi de rapina: tũc ne moriatur fame subest ei triplex auxiliũ. Vnum est. si potest habere de dote quã potest recuperare etiã cõstante matrimonio qñ vir vergit ad inopiam. Secundũ remediũ vt denũciet talib⁹ amicis q ei suadeant qui possunt ꝓdesse et nõ obesse. et si necesse est potest adire episcopum vt cõpellat eum pascere ipam de iusto. ñ. q. i. si peccauerit. xxñ. q. v. hoc videt. ex de iureiur. c. quẽadmodũ. vel tradat ei sponsaliciũ. vel partẽ. vel cõmittat alicui honeste ꝑsone que de honesto lucro pecunie que fuerat data in dotem de qua negociabitur illa ꝑsona cui cõmittet: et ꝓuideat ei. ex de pig. c. ex litteris. et in. c. per vestras. de dona. ꝓter nup. Terciũ remedium est q si est in arto posita q nec inueniret quid comederet etiam per elemosynã. nec posset vlterius sine ꝑiculo sustinere necessitatẽ famis tunc si aliud nõ haberet et de rapina et de alijs vndiq viuere posset. q2 necessitas nõ habet legẽ. extra de re. iu. c. qõ nõ est. et de cõse. di. i. c. sicut. Item quicqd expendit vxor et familia de rebus raptis: doleat. et in animo firmiter ꝓpo nat q cito poterit etiã necessitate coacta quicqd inde expenderit restituet. In omni tamẽ casu tenet vxor debitũ reddere viro nisi subsit aliud impedimentum. xxñ. q. v. si dicat. Dicũt tñ quidã q vxor feneratoris vel raptoris nullo mõ debet comedere de vsura vel rapina: nisi habeat vnde restituere possit. et tunc comedere potest cũ ꝓposito restituendi imo plus debet dimittere cohabitationẽ viri cui cohabitare nõ debet si eã cõpellit peccare. Qõ enĩ dicit apls. mulier nõ habet potestatẽ sui corporis sed vir. verũ est q licet nõ cohabitet: tenetur tamẽ debitũ reddere viro ꝓloco et tpe. Et si dicat q vxor nõ debet dimittere virũ nisi causa fornicatõnis. dicendũ q hoc intelligit scõm glo. nõ solũ de fornicatõe corporali sed etiam in spirituali que est in omni peccato mortali. Tenet añt mulier obedire viro saluo dñio summi sponsi. Idem dicendũ de familia eorundem. quia nõ debet comedere nec stipendia recipere de rapina vsura et furto.

De restitutione acquisitorũ ꝙ meretricium. iij

Vtrum acquirẽs aliquid ꝙ fornicatiõnẽ puta meretrix meretricando: teneat ad restitutionẽ? Rñdet Alex. de ales in. iij. in tractatu restitu. q qui fornicando aliquid acquirit iure possidet quod acquirit Dicit etiaz Aug⁹. q meretrix turpiter agit: q2 meretrix. sed nõ turpiter agit: q2 recipit. Vnde licet acquirat meretrix meretricando: tamen nõ tenetur restituere. quia nõ cõmittit fraudẽ acquirẽdo. Recipit enĩ precium sui corporis locati ad fornicationẽ ꝓpetrandã. nõ tñ licz facere publicã oblationẽ. Dñ Deu. xxiij. Nõ offeres mercedẽ ꝑstibuli. nec preciũ carnis in domo dñi dei tui. Quicqd illud est qõ voueris: abominatio est apud dñm deum tuum. nõ tamen scõm eundem vbi. s. q. viti. Omnis oblatio que fit cum scandalo: illa enim abominabilis est. sicut si meretrices traberẽt currũ ad fabricã ecclie: vel darent pannũ sericum vel fenestrã vitreã in ecclesia. talia nõ debet ecclesia recipere a cõgregatione meretricũ. ne videatur approbare opus earũ. sed priuatas elemosynas dare pauperib⁹ de pecunia sic acquisita licitum est. vt offerre candelas et huiusmodi: licitũ est eis. Vide Ric. in. iiij. di. xv. ar. v. q. viij. Ioual. vero in sum. in tractatu restu. in ver. restituere tenetur in casu querit. iij

Quid de muliere que recipit pecuniam pro opere carnali? Et respondet si recepit ab aliquo de rebus ꝓprijs non ecclesiasticis: nõ tenetur restituere. Si sit monialis cui datum est. nec acquirit sibi sed acquirit monasterio quod sic accepit. Honestũ tamẽ est q monasteriũ nõ retineat: sed ergẽt in pios vsus. Si autẽ a clerico seculari datum est de rebus ecclesie: facienda est restitutio ecclesie fm q dicũt magistri. nisi episcopus velit dispensare cũ illa que recepit q retineat illud si secularis est mulier: aut cum monasterio si regularis. Si autẽ accepit a ꝑsona regulari de reb⁹ monasterij. qõ ꝓsumendũ est nisi de cõtrario constet. distingue. quia aut recipit ab

habente administrationē. aut a simplici claustrali. ¶In primo casu facienda est restitutio monasterio vł prioratui vel administratori de cuius bonis datū est. et ꝑt fieri restitutio eidem psone q̄ dedit si adhuc remaneat in administratōne illa. maxime si iam credat correctus. vel securius est q̄ ei nō reddat: sed fiat q̄d dictū est. Si tamē tali nō correcto facta est restitutio: liberata est que accepit. Si aūt amot⁹ est ab administratōne illa aut si claustralis sit simplex qui dedit. facienda est restitutio monasterio vel prioratui vel administratori. nec liberatur si soluerit illi qui dedit. nisi tunc demū cōuersum sit in vtilitatē monasterij prioratus vel administratōnis. nec poterit retineri a monasterio regulariꝫ mulieris hmōi q̄d accepit a regulari alterius loci nisi de cōsensu abbatis et cōuentus. si magnū fuerit donū. aut abbatis solius si paruū aut mediocre. Q.d autē dictū est de rebus taliter datis a psonis regularibus: idem intelligas de rebus datis a psonis secularibus et laicis qui sui iuris non sunt. sicut est seruus et filiusfamilias. q̄n donat ob talem causam de rebus etiā peculiaribus. nisi illarū rerū ita liberā habeat administratiōnē: q̄ quasi paterfamilias possit disponere de eisdē. ¶Idem q̄d dictū est de moniali respectu viri regularis: teneas ecōtrario q̄n vir regularis recipit aliquid a muliere regulari. Contra habet in restitutionibus sancti Bernardini sermone. xxxix. ar. ij. c. iij. vltra mediū qui quōcunq̄ pecunia data sit debet dari illi in cuius iniuriā data est. liij

Quid de seculari qui recipit ꝓ ope carnis a ꝓiugata? ℟ñdet idē vbi. s. q̄ restituere debet marito si illa dedit de reb⁹ dotalibus aut cōibus. Si aūt dedit de reb⁹ parafrenalibus vbi ꝙsuetudine habēt mulieres ꝓafrenalia. aut si mulier soluta sui iuris dedit amasio aliq̄d de rebus ꝓpr̄ijs: licet honestū sit q̄ illud expendat in pias causas nō tamē credendū est q̄ teneat̄ nisi velit. poterit etiā restituere ei qui dedit q̄d melius videt̄ si peniteat vel egat. lv

Sed nunquid regularis ꝑsona poterit auctoritate ꝓpria q̄d accepit ꝓ carnali operе vel q̄d habuit de furto vel rapina restituere? ℟ñdet idem vbi. s. q̄ si cuicūq̄ cōpetit date rei petitio. distingue. q̄r si extat adhuc res data penes illū cui data est. sed nō audet vel timet aut nō ꝑt impetrare q̄ fiat restitutio per ꝓlatū collegij: tunc restituat auctoritate ꝓpria fm formā supra dictā etiā cōtradicente ꝑlato. q̄r plus est obediendū deo q̄ homini. Si aūt nō extat q̄r iam cōsumpta est tunc inanis est actio quā excludit inopia debitoris. Si aūt nō est cōsumpta penitus sed cōuersa est in vtilitatē monasterij. vel habet aliquid q̄d cōparauit ex re sibi data si nō ꝑt aut nō audet. aut timet impetrare q̄ fiat restitutio per ꝓlatū: gerat bona fide negociū monasterij restituendo cui debet. sicut dictus est. vel si fuit datū de bonis ecclesie seculares impetrādo dispensatiōnē episcopi q̄ possit retineri a monasterio vel erogari in pios vsus: nō tamē ꝓtradicente ꝑlato hoc fiat ꝓpter bonū obedientie. nisi sit illa res cōparata de pecunia ecclesie aut persone priuilegiate in hoc q̄ tunc rem emptā de sua pecunia possit vendicare: sicut miles et pupillus in quo casu etiā cōtradicente ꝑlato potest eam restituere si eam habet. vt dictū est de re adhuc extante penes eā ꝑsonam que accepit. lvi

Quero quid de filijs illius qui viuente vxore sua duxit aliā tā ipo q̄ superducta sciente impedimentū de filijs in q̄ctū suscep tis de secundo matrimonio illo. nunq̄d possunt succedere in hereditatē patris. et an teneant̄ totū restituere filijs primi matrimonij. aut alijs veris heredibus? ℟ñdet idem vbi. s. q̄ si ꝑscripserunt eā bona fide non tenent̄ aliq̄d restituere maxime si adhuc post cōpletam ꝓscriptionē retinent bonā fidē. Si aūt nō est cōpleta legitima ꝓscriptio tenentur totā hereditatē cum fructibus male fidei cōsumptis restituere q̄tumcunq̄ oportet eos indigere vł mendicare. nisi q̄tum fuerat eis datū vel remissum a veris heredibus. et hoc quādo parati sunt huiusmodi possessores sine dolo et fraude totū eis restituere si velint recipere. lvij

Quero quid de adultera que cōcepit filium ex adulterio qui filius putatiuus mariti defraudat verum heredē hereditate

an teneatur ad restitutonē? Rñdet Sco/ in.iiij.di.xv.q.ij.ar.penul. q circa hoc di/ uersa est sīa. Vno mō q ipa habet reue/ lare crimen suū filio suo spurio. et induce/ re eū ad dimittendā hereditatē vero here di. quia iniuste occupat cū ipse non sit he/ res. Alij dicunt. qđ minus valet. q debet reuelare culpā suaz marito. vt assignet he reditatē vero heredi qđ licitū est scđm iu/ ra impialia nisi testans ꝓmo in testamēto instituit heredē Cōtra primā determina/ tionē arguitur sic. qz aut filius credet ma tri aut nō. Si aūt crederet: nō est ꝓbabile q ꝓpter hoc dimitteret hereditatē. qz pau ci inueniuntur ita pfecti q ꝓpter iusticiā seruandam in foro dei dimittāt magnas possessiones quas possunt tenere iure exte riori. nec ꝑt hoc mater presumere nisi mul tum prius expta fuisset voluntatē filij sui. nō autē debet se exponere certo piculo dif famatōnis apud filiū suū ꝓpter incertam correctionē filij. Si vero nō credit: tūc se/ quuntur duo mala. quia et ipa tunc est in/ famata et ipse tenet hereditatē vt prius. Cōtra secundā determinationē arguitur sic. qz si dicit viro primo se diffamat. et se exponit piculo mortis. et maritū periculo vxoricidij. qz talis possit esse zelotipus. vt sunt multi. qui ipam occiderent vel saltē ꝑpetuo haberēt odio et a se et ab actu cō/ iugij depellerēt. Ad ista mala diffamatio nis mortis vel saltē odij vel discordie que sunt valde ꝓbabilia videtur vt in plurib⁹ euentura nō debet se mulier exponere ꝓ/ pter incertū bonū hereditatis restituēde. Et ꝓter hoc in terris vbi primogenit⁹ vni uersaliter est heres pater si crederet vxori nō posset auferre a spurio hereditatē. nisi in foro publico ꝓbaret causam talē. et tūc oporteret mulierē diffamari nō tm apud maritū sed apud totaz patriā. Dico ergo q mulier debet laborare q̄tū ꝑt quo hoc vt reddat hereditas vero heredi q̄tum in se est. Dico etiā q mulier nō debet se dif/ famationi exponere: sed ex alijs causis ho nestis filiū spuriū q̄tum ꝑt inducere vt di mittat hereditatē Vnus modus honest⁹ est vt intret religionē. ali⁹ vt fiat clericus et recipiat bñficia ecclesiastica. de his q̄si sufficientibus cōtentus hereditatē dimit tat alij fratri laico remanēti in seculo. sed si per nullam honestā ꝓsuasionē ꝑt mater flectere coz filij spurij vt dimittat: nō vide tur vt debeat se ꝓdere illi. qz nō ē certa q talis imperſuasibilis ab ipa et alijs hone stis ꝑsonis ꝓpter illud flecteret. imo forti⁹ et tenacius teneret cōcipiens ne ꝑ talē di missionē notaret spurius infamia. et talē notā multū cauēt male nati. et tunc debet mulier laborare aliunde restitutionē fieri vero heredi q̄tum ꝑt et correspondentiā iusticie. qz nō dico q teneat restituere eq/ ualens toti hereditati. qz multū differt ha bere et ꝓpe esse. iste enī nunq̄ habuit here ditatē licet prope fuerit scđm iusticiā. Et ideo minus q̄ equivalēs hereditati suffi/ cit sibi ꝓ restitutione et illud minus deter/ minetur arbitrio boni viri. Videtur tamē q sibi debeat ꝓuidere de victo honesto ⁊ vestitu si fuerit hereditas pinguis vt pos/ sit sufficere heredi ad duplū vel ad triplū istius. Q. đ si nec hoc possit esse fiat qđ di/ citur in.c.iij. extra de solu. c. oldrad⁹. Cō/ cordat Landol. in.iiij.di.xv. ⁊ Ric. in.iiij di.xv.ar.v.q.iiij. dicens. lvij

Quid si mulier habet filiū vel filios de adulterio occulto: pōt ne facere eos here/ des saltē in partē hereditatis sue cum le/ gitimos filios nō habeat. vel si habet nū/ quid pñt de cōsensu eoz quasi legitimi ad/ mitti ad portionē hereditatis. Similiter q̄tum ꝑt ipa vel quicūq̄ alienare de here ditate sua. Rñdet moral. vbi. s. Ad pri/ mū fm iura scripta potest quilibet siue ex/ traneū. dum tamē nō sit turpis vel ꝑsona indigna. siue nū de filijs quē maluerit he redem instituere in totū vel in partē reser uata legitima liberis suis. sed aliud est de cōsuetudine in aliquibus locis. In que/ stione ergo ꝓposita retinenda est cōsuetu/ do regionis. Mater etiā de cōsensu legiti morū filiorum vel heredum aliorum po/ test facere legitimos filios suos cohere/ des. scz legitimorū nisi repugnet consue/ tudo loci.

De restitutione dotis

lix

Quero an mulieri adultere cuius occa/

de dote

sione facta est separatio cohabitatōnis teneatur vir vel eius heredes reddere dotē. ℜñdet Jo. de pla. insti. de publi. iudi. §. item lex iulia. q̄ nō. quia mulier probato adulterio: perdit dotē que cedit lucro viri. l. si dotē. C. de iure dot. et. l. lutius. ff. solu. ma. et. in. c. plerūq;. de dona. inter vi. et vxo. Alii aūt heredes viri pñt obj̄cere vxori adulteriū. et per cōsequens dotis amissionē sicut ipe vir. de hoc sunt opiniones. Vide Alu. de bu. in. c. plerūq;. extra. de dona. inter vi. et vxo. lx

Quero quādo dos debet restitui. ℜespondet Jo. de pla. insti. de acti. §. fuerat antea. q̄ si dos ꝓsistit in pecunia maritus vel ei⁹ heredes habent dilationē anni. Si aūt cōsistit in immobilibus debet restitui in cōtinenti post solutū matrimoniū. vt dicto. §. fuerat. et. l. i. §. exactio. C. de rei vxo. acti. Et si heres mariti vel alius obligat⁹ ad restitutionē nō restituat infra dicta tēpora: tunc post morā in rebus immobilibus tenet etiā ad fructus. vt. d. §. exactio. et. l. fruct⁹. solu. ma. ſm solutionē. l. diuortio. ff. solu. matri. Sed in rebus mobilib⁹ vel incorporalibus q̄ hoc casu loco mobilium cōtinent. licet aliꝰ faciāt terciā speciem per se. l. mouentiū. ff. de ver. sig. tenet restituere eas et vsuras earum estimationis vsq; ad terciaz centesime. que sunt xxxiij. et terciū ꝓ centenario. et hoc de iure ciuili. vt. d. §. exactio. sed de iure canonico quo prohibentur vsure solum potest petere interesse q̄ incurrit post morā. ſm Jo. an. in. c. salubriter. de vsuris. Et attē de diligēter q̄ licz martinus vel ei⁹ heres habeat dilatōz. vt nō teneat restituere mobilia nisi infra annū: sed solū post. vt sunt naues. iumenta. et similia. tamen fructus percepti ex dictis reb⁹ mobilibus. vt pensiones nauium et iumentorū et similia. nō lucratur sed interim habet comodū medij temporis. et tenetur restituere vna cum rebus post annū. Secus in eo quod lucrat cum pecunia quā debet restituere ꝓ dote: quia illud lucrum sibi acquirit et nō restituit. et ita intelligit Sali. et Ange. in. d. §. exactio. ⁊ Bar. in. l. cōstante. §. quotiēs. ff. so. ma. Ite attende q̄ licz infra annū marit⁹ ⁊ eius heredes non teneantur restituere res mobiles datas in dotem tamen tenent infra annū alere vxorem si nō habz vnde se alat: vt notat in. d. §. exactio. Et in hoc casu cum heredes dicant quodammodo sustinere onera matrimonij: ꝓpter prestationē alimentoz lucrant fructus vt est glo. notabilis. et ibi ꝙ Bar. in. l. diuortio. ff. solu. ma. qđ tñ ibi intelligit Bar. vsq; ad condecentem q̄titatē alimentorū et ab inde sup̄ debent fructus restituere vxori. ar. l. fi. ff. de peti. here. et. l. insulā. §. fructus. ff. solut. ma. Limita tñ hoc qđ dictū est sup̄. scz q̄ heres tenet prestare alimenta si nō habet aliunde vnde se alat. hoc est verum si heres tñ habet qđ prestare possit. Si autē nō habeat nisi q̄tum sufficiat sibi soli: tunc oīs ordinata charitas incipit a seip̄o. l. pñs. C. de serui. et aqua. Et hoc vult glo. i. paruula. in. l. si maritus. in ℵ. illud. ff. solu. ma. nisi heres esset artifex. vt aliunde posset sibi querere victum. vt voluit alia glo. in. d. l. si maritus. lxi

Sed cui debet dos restitui? ℜñdet idē vbi. s. q̄ qñ mulier est sui iuris et dat dotem vel etiā qñ est in potestate et dat dotem aduenticiā tunc debet sibi dos restitui. et ipa est illa que agit in iudicio ꝓ dote etiā sine cōsensu patris vt tenet glo. in auten. q̄ locū. C. de colla. ⁊ in. l. ij. in p̄n. ff. solu. ma. Et idem in dote aduenticia sibi donata a patre. que donatio valet fauore dotis. casus est in. l. pomponius. philadelfus. ff. fa. hercis. Si autē pater dat dotem ꝓfecticiā ꝓ filia in potestate. tunc est cōmunis actio patris et filie. nec vnus p̄t p̄ iudicare alteri post talē acquisitionē. pater tñ bene habet exercitiū actionis cōsensu filie. que semper presumitur cōsentire. nisi habet iustam causam cōtradicendi. l. ij. §. voluntatem. ff. solu. matri. Et postq̄ filia est facta sui iuris morte patris vel emancipatione vel etiam si fuisset exhereredata: actio de dote in totum cōsolidatur in personam filie etiam si pater sibi soli fuisset stipulatus. vt tenet glo. in. l. vna. §. videamus. C. de rei vxo. actio. Si autem extraneus dat dotem pro muliere: tunc in dubio acquiritur actio mulieri nisi fuerit pactus vel stipulatus sibi reddi. Et intelligitur extraneus omnis qui nō habet in

potestate. ꝛ ideo si pater dat pro filia emā
cipata: pater censetur extraneus. et acqui
ritur actio filie nisi fuerit pactus vel stipu
latus. vt. d. l. vnica. §. accedit. et. §. extra
neum. de re. vxo. actio. lxij

Quid si fundus estimatus datus est in
dotem. ℞ñdet idem vbi. s. ꝙ talis estima
tio facit emptionē. et transfert periculum
in maritū. nec plus tenetur ad fundū. sed
ad estimatiōz. l. plerūqꝫ. §. si aūt. ff. de iure
do. ꝛ. l. estimate. ff. so. ma. et ideo si mulier
cuius vsu attriuit vestes datas in dotē ta
men maritus tenetur reddere eius estima
tionem. l. moꝛ. §. res in dotem. ff. de dona.
cau. moꝛ. Secus si nō fuerunt estimate. vt
d. l. plerūqꝫ. in ꝑn. lxiij

Quero pone ꝙ q̄s recipit vxoꝛē simpli
citer nlla habita mētione doris: an postea
possit cogere patrē vt restituat sibi dotem
sm cōditionē personarū et quantitatē sui
patrimonij. prout potest pater cogi facere
officio iudicis ante matrimoniū. l. que li
beros. ff. de ritu nup. et. l. fi. C. de dotis ꝓ
missione. vel si pater est absens et impedi
tus iudex cōstituit dotē. l. ꝓfecticia. ℞. sed
et si ꝓponas. ff. de iure do. ℞ñdet idē vbi
s. ꝙ glo. vult ꝙ sic. in. l. obligamur. ff. de
acti. et obli. sed Bar. cōtra. ratio quia cuz
sit nupta cessat causa ꝓpter quā prius co
gebatur. s. vt nubere posset. et est casus in
auten. de nup. §. si quis sub potestate cōsti
tutus. colr. iij. Dicit tamē Bar. ꝙ si filia
se maritaret et dotē ꝓmitteret eo ꝙ pater
eā nō maritabat: ꝙ tunc pater posset cogi
l. si filius. ff. ad mace. et. l. et ideo. §. fi. ff. de
in rem versis. lxiij

Sed an maritus possit expellere vxoꝛē
remittēdo eam ad domū patris ex quo pa
ter nō soluit sibi dotem ꝓmissam. Bal. di
cit ꝙ sic. l. si donatari⁹. ff. de cōdi. ob cau
sam. quia marit⁹ nō debet decipi: nec vxo
rem habere sine dote. xxx. q. v. nullum sine
dote. et allegat glo. quā dicit hic innuere
in auten. de nō eligen. secū nubē. §. fi. colr.
i. et addit tex. in. c. ꝓ vestras. de dona. in
ter vi. et vxo. ibi qui vxoꝛē suā a se repule
rat. vbi videtur casus. lxv

Quid de viro qui recipit filiam raptoꝛ
is vel vsurarij in vxoꝛem que nihil habet
nisi de male acquisito. ℞espōdet Alex. de
alex. sm quosdā ꝙ dotem quā accipit cū
filia nō tenetur reddere, si nō crassa vel ꝓ
babili ignoꝛantia est ductus. quia crede
bat sociū nō esse vsurariū. aut ꝓter illā do
tem habere sufficientiā ad restituendum.
Tu vero dic ꝙ ex quo dos accepta erat ne
cessaria ad soluendū alia debita: reddere
tenetur nec potest talē dotē cum bona cō
scientia retinere si certi sunt hi quib⁹ ꝓri
us debebatur. quia de rebus aliozū nulla
tenus sm deum potuit illa dotari. Si ta
men vxoꝛ eius non pateretur illam reddi:
tunc foꝛte sufficit illi ꝙ ipe nō precipitat
de bonis illis. Aste. in sum. tenet primā
opinionem. li. iij. ti. iiij.

De restitutione bellan
tium. lxvi

An capta in bello subiaceant restitu
tioni? ℞ñdet monal. in sum. ꝙ nō tenent
nec principes. nec milites si bellum est iu
stum. i. di. ius gen. xxiij. q. vij. si de rebus.

Bellū aūt ad hoc vt dicat iustū lxvij
requirit quinqꝫ. scz psonā. rem. causam. a
nimum: ꝛ auctoꝛitatē Primo personā scz
vt persona cui liceat bellare sit secularis
nō ecclesiastica. cui nō licet sanguinē fun
dere. xxiij. q. viij. clerici. et. c. bis a quib⁹.
nisi in necessitate ineuitabili. ℞es scz vt si
at ꝓ rebus repetendis vsqꝫ quo sit ei satis
factum de omni damno iniuste ab hosti
bus illato. ar. xxiij. q. ij. c. i. et. q. iij. foꝛtitu
do. et. q. viij. si nulla. Causa scz necessaria
ꝓ defensione. ex de resti. spoli. olim. cū cau
sa sit licita. Animus scz vt nō ex odio vl
tione vel cupiditate. sed ad coꝛrectionem
vel ꝓpter charitatez iusticiā et obedientiā
xxiij. q. i. quid culpat. et. c. militare. vbi di
citur. Militare nō est delictum: sed ꝓpter
predā militare peccatū est. sed vt per bel
lum pax queratur. Auctoꝛitas superioꝛis
xxiij. q. i. quid culpatur. et. q. ij. c. i. Dicit
enim imperatoꝛ. nulli ꝓrsus nobis insciis
atqꝫ inconsultis quoꝛumlibet armoꝛ mo
uendoꝛum copia tribuat. C. vt armoꝛum
vsus insscio principe interdict⁹ sit. l. i. li. xi.
Ite Hosti. in sum. in ti. de peni. §. q̄bus.
℟. q̄d de rapina et preda. q̄ addit ꝙ fieri
p̄t etiā cū auctoꝛitate ecc̄ie p̄cipue vbi pu
gnat ꝓ fide. Cōcoꝛ. etiā Alex. de alex. vi
de. s. bellū. Et si aliquis p̄dictoꝛ quinqꝫ

defuerit dicet bellum iniustū. fm Jonal. Idē dicit Jo. de pla. q̄ iustum bellū est qđ indicit imperator vel papa vel sui legati vel, officiales. q̄ aliqui se rebellauerunt imperio vel ecclesie. vt no. Bar. in. l. hostes. ff. de capti. & insti. de act. §. rursus. in glo. et quicq̄d capit in isto bello efficit capientis. vt insti. de rerū diui. §. item ea. nisi capiant victis hostibus. q̄ tūc capta debent poni ad butinū vt distribuant inter milites fm merita. vt. l. ius militare. ff. de capti. in. c. ius gen. di. i. lxviij

Sed si aliqd predictor quincz defuerit: nunqd tenebit restituere quicqd adeptus est de hmōi bello ille qui mouet illud Rūdet idē monal. q̄ q̄uis bellū sit iustuz ex causa et ex aīo et ex psona et ex auctoritate: si rō res subsit. s. q̄ p rebus repetendis factum sit. nō tenet qui mouit bellum restituere qđ ibi cepit. nisi ceperit vel damnificauerit aduersariū suū vltra q̄z ipse aduersarius habuerat vl damnificauerat iniuste de bonis monētis sibi bellū. et hoc est dicendū fm iudiciū fori pniālis vbi habet locū ꝓpēsatio. etiā vt liqđi ad liquidū q̄ nō habz locū in foro ptentioso. Vnde si quis in foro pniāli cōfiteat se p furtū habuisse decē de rebus illi⁹ qui manifeste abstulerat ei. x. facere cōsueuit et bene iudex penitentionarius recōpensationē. nec iniunget ei restitutionē illoz. x. nisi aduersarius eius postmodū restituat ei. x. ablata. iniunget ei tamē pniam de furto cōmisso. Cōcor. Hosti. vbi. s. qui dicit. Hoc tñ teneas q̄ is qui iuste pugnat: nō tenetur ad restitutionē prede sed sit capientis. dist. i. ius gen. xxiij. q. vij. si de rebus. Et hoc intelligatur siue capiat de rebus iniuste pugnantis. siue vasallor siue hominū suorū quousqz iuste pugnanti de debito suo vel iniuria. vel offensa illata vel damno dato sibi vel suis. & interesse suo sit iuxta ꝑ pria et sanā cōscientiā plenarie satisfactū. vel donec hostis paratus sit satisfacere. vel iuri peritor offerat. illos aūt intelligas suos qui plus hominē q̄ deū timētes sequūtur dñm suū in bello illicito. fm illud qđ legitur. xi. q. iij. inlia. et. c. dominus. Alios autē qui ei nō prestant cōsilium auxilium et fauorem nō credimus puniendos. quia pena suos nō debet egredi auctores. extra de his q̄ fi. a ma. par. capi. c. que sunt. lvi. di. satis peruersuz. de ꝓfti. c. ꝙnoscentes. i. q. iiij. c. i. lxix

Qđ aūt dictum est illos teneri qui dominum in iniusto bello sequunt: intelligas quādo de hoc certi sunt vel ꝓbabiliter credunt iniustū esse bellum. maxime vbi ecclesia hoc ꝓhibebat et tales excōmunicabat Si vero certi essent vel ꝓbabiliter crederent q̄ iustum esset: in nullo tenerent. nisi forte haberent corruptā cupiditatis intētionem. sed hoc reputo periculosum. quia sola cōscientia nō facit iustum bellū. imo auctoritas iuris vel iudicis est. q̄tum ad hoc ptinet. requirēda. hec Hosti. lxx

Quid si ꝓbabiliter dubitat vtrū iustū sit vel iniustū: Rūdet idē vbi. s. q̄ adhuc ꝑpter bonū obedientie excusatur. xxiij. q. i. quid culpatur. fm Ray. Hoc dicas vtrū si inquisiuit q̄tum potuit. et piciores consuluit: et semp dubius remansit. alioquin affectator ignorātie sicut nō expers scientie punietur. de clā. despon. cum inhibitio §. si quis vero. Nec excusatur ꝑpter timorem amittendi feudū. vel incurrendi damnum a dño temporali. xxxij. q. v. ita ne. licet metus culpā in partē attenuet quo ad penitentiā iniungendā certa ieiunia et orationes. extra. qđ me. cau. c. sacris. sed auctoritas iuris vel iudicis requiritur. Vbi ergo habetur auctoritas iudicis: dici pōt q̄ et si iudex errauerit ad pugnātis tamē cōscientiā recurratur. et in hoc potest habere locū distinctio dicta in foro penitentiali. secus in cōtentioso. nisi error aperte detegeret suo tpe. vt patet in his que notātur de sentē. et re iudi. sub rubrica. q̄ eius species. hec Hosti. Concor. Ricar. in. iiij. dist. xv. q. iiij. dicens. q̄ qui in guerris scienter inferunt damna innocentibus: tenētur illis ad restitutionē. Illi autem in guerris innocentes non sunt. qui habenti iniustum bellum fauent directe vel indirecte de ꝑsonis vel rebus. hec Ric. lxxi

Sed nunquid hi qui sequuntur tenētur in solidum? Distingue vtrum scirent predam committi debere vel ignorarent tamen timentes a preda non abstinuerunt

simo alios adiuuerunt.et tales et etiam hi qui cōsilio vel auxilio vel adulatōe vel detractione seu causa simili induxerūt tyrānum ad prædā faciendā vel guerrā mouēdam iniuste:tenētur insolidū. si ꝓpter hoc sciunt vel credunt ꝙ tyrannus ad hoc sit inductus. alꝫ facturus vel nō facturꝰ tm̄ quo ad id qđ plus fecisse credit ex tali instigatione.ar.de homi.c.sicut dignū.xvij q.iiij.oēs.et.q.ij.votū.lxxxiij.di.c.error.z c.facientis.Si vero sciunt vel credūt ꝙ ꝓpter hoc adhuc nō fuerit motus.nec ꝓpter talia plus vel minus fecit:tunc nō tenetur nisi inquantū ad eos ꝓuenerit vel de his quæ expenderūt.et inōꝫtum damnū dederūt pse vel familiā suā directe vel occasionaliter.ad ℔ de sen.et re iu.c.cū aliqbꝰ.el.i.et exī de eta.et q̄li.c.tuā.xiij.q.iij.qm̄ multos ff.si cer.pe.l.si et me et titiū.de iniurijs.c. fi.hec Hosti. lxxij

Quid si neuter raptorum dñs erat nec vnus magis aīauit aliū ꝙ alius sed simul cōuenerunt de faciendo tali insultu vel tali rapina cōmittenda. ℞ndet idem vbi.s. ꝙ quilibet tenet insolidū. lxxiij

Sed nunqđ omnes qui sequunt etiā si vnus solus potuisset ꝓ se hoc facere tenentur insolidū? ℞ndet idē ꝙ sic.vt ꝓbatur apte.ff.ad.l. aquil.l.si ita vulneratꝰ.§.fi. et.ff.arborꝫ furtū.cesar.l.si plures.ff. ō furtis.l.vulgaris.et.ff.si quis ex testamento. li.esse iuſ.fue.l.i. Alij qui dicūt ꝙ sufficit ꝙ quilibet ꝓ ꝑte sua satisfaciat.sed primū nō solū tutius est sed verius. lxxiiij

Sed pone ꝙ guerra fuit inter duos milites vel ꝓncipes et hinc inde multa dāna data sunt q postea facta est pax inter ipos et damna hinc inde data remissa sunt: nunquid hec remissio extendit ad hoīes vtriusq; ? ℞ndet Hosti. in sum. in ti. de pe. ꝙ nō videtur.nisi esset de ꝓsensu eorundē sic facta.ar.C. de transl.i.et.l.transactōis placitum.et.l.pñs.et.l. vbi pactū. de maio.et obe.c.fi.ff.de transac.l.ij.et.l.cū tutoribꝰ et.l.nulli.ff.de pactis.l.vnus.§.pacta.v. et in sum.et.l.si cū venerit. Vel vbi forsitan aliter nō posset haberi pax.ibi enī vtiliter ꝓtis gerit negociū vtriusq;.et sic pōt intelligi.ff.de pac.l. cōuentionem. Aliter quō possum remittere ius boīs mei cū nec possem ab eodē tantundē extorquere sine rapina.hec Hosti. lxxv

Quid de subditis monētibus bellū ex imperio dñoꝝ suoꝝ. ℞ndet mona.vbi.s. ꝙ subditus q mouet bellū ꝓ dño sibi mandante et scit bellū esse iustū:nō tenet ad restitutionē eoꝝ que accepit ab hostibꝰ. iuxta edictum dñi.nec peccat nisi habeat corrupta intentionē ꝙ cupiditatē vel odiū vel similia.Si aūt sciebat bellū esse iniustum: tenetur restituere.qz plus timuit hominē qđ deū.Si vero dubitabat vtrū bellū esset iustū vel iniustū siue rōe ꝑsone siue rei aut cause animi aut auctoritatis. Ex his enī omnibus causis posset bellū esse iustū:vt dictū est.s.eadē ꝑte.§.vbi tractat de bello iusto vel iniusto:nō tenet. Vnde si vasallus ducis vel comitis vocetur ad bellum mouendū ab eodē comite vel duce contra hostem suū cōtra quē nō licet ei auctoritate ꝓpria mouere bellū.vasallus excusatur si dubitet vtrū idem comes vel dux habeat auctoritatē a rege sup hoc.excusat enī sup bonū obediētie licet forte peccet ꝓtra deū ibi male ꝓcipiendo.xiij.q.i.qđ culpat

Sed nunqđ similiter excusant amici et cognati mouentis bellū qui nō sunt ei subditi.et milites et seruiētes stipendiarij et extranei si credebāt esse bellū iustū? ℞nder vbi.s.ꝙ nō.qz non excusat bonū obedientie sicut subditos.nec debēt se cōmittere discrimini:et in dubio.vt iuuent alique in ꝓiudiciū alterius. Quia sicut dicit Ambro.si nō ꝓt alicui subueniri quin grauetur alter:cōmodius est neutrū iuuari qđ grauari alterū.xiiij.q.v.denicq;. Nec est simile de aduocato quē excusat bona fides qđiu credit causam esse iustā quam fouet.licet in veritate sit iniusta. quia ibi est iudex superior qui causam examinat et iudicat de allegatis. In bello vero siue guerra viribus corporalibus negociū nitit nō ꝓpter rationē diiudicantis.

Quid de bis que rapiuntur lxxvi in ecclesijs aut de bonis clericorum aut ecclesiarum que sunt in terra illius contra quem iuste geritur bellum; nunquid qui

rapiũt ea tenentur ad restitutionẽ. ℟ñdet idem vbi.s.q̃ sic.nisi auctoritate prelati ecclesiastici hoc fiat. ℚuid de illis qui cõfugiunt ad ecclesiã imminentibus hostibus et ibi capiunt ab eis:nunq̃d capiẽtes debẽt eos dimittere liberos? ℟ñdet idez vbi.s.q̃ sic.nisi incastellauerint ecclesias aut inde impugnauerint hostes. ℑn hoc enim casu cũ ipi immunitatẽ ecclesie violent impugnãdo nõ debẽt gaudere immunitate ecclesie. Similiter dicendũ si ibi reponãt victualia sua de quibus sustentant in impugnatõe hostiũ suoz. scz q̃ si rapiãtur ab aduersarijs iuste bellantibus nõ tenentur ad restitutionẽ:et forte nõ peccant etiã rapiendo. lxxvij

ℚuid de illis qui incendũt ecclesias in bello iusto nunq̃d tenent de damno dato? ℟ñdet idẽ vbi.s. q̃ si nõ sunt incastellate et hoc ex ꝓposito:tenent. Si aũt sunt incastellate:aut si nõ ex ꝓposito incendant. sed casu dum illi iuste bellantes ꝑstant operã rei licite dum incendũt machinas hostium aut castrũ aut villã quã alʒ nõ ꝑnt expugnare:cõmode dicendũ est q̃ non tenentur. lxxviij

℧trũ sacrilegis regibus indicentibus bellum teneant subditi milites obedire? ℟ñdet ℳlex.de ales in tractatu iudicialium ꝓceptoz. q̃ vir iustus si sub hoc sacrilego militer:recte ꝑt illo iubente bellare. si vere pacis ordinẽ seruãs q̃ sibi iubetur videt nõ esse cõtra dei ꝓceptũ. vel vtrũ sit certũ nõ est. ℰt ideo legio ℂhebeoz potius voluit mori q̃ꝫ a iubente sacrilego imperatore ꝑsequi christianos. vt legitur in legenda ℳauritij et socioz eius. ℧ñ ℳugusti. cõtra manicheos. si humana cupiditate bellũ gerit supple a principe. nõ nocet sanctis. i. subditis in quo nõ habet quisq̃ꝫ potestatẽ nisi a deo siue sinẽte siue iubẽte.

ℚuero an occupata hodie lxxix ꝓncipes christianos inter se bella et guerras ꝓpria auctoritate vt temeritate mouẽtes et q̃ vnus quiete et pacifice possidet et ab antiquo possedit aliqui denuo violenter occupant:an licite teneant? ℟ñdet ℳnto.de bu.c.q̃ sup bis deuoto. fm ℧o. q̃ nõ videt q̃ iuste tenẽãt. nec videt qualiter ꝓfessores eoz peccata quanq̃ notoria palpitent et dissimulẽt. nec qualiter ab eis dem castra possessiones et alia dñia scienter accipiant et absoluãt et ꝑ cõsequẽs nõ videt qualiter in italia prescribi possit. de ꝑscrip.c.fi. ℧ñ dicit. caueãt et sibi ꝓsulãt vnde timendũ est. ne cateruatim ad inferos innumerabiles populos secũ trahãt. xl.di.si papa. ℙeniteant ergo et qõ sciũt esse alienũ:restituãt. xiij.q.v.ꝑ totũ. et.q. vi.c.i.si voluit ꝑ verã penitentiã reparari. de sum.tri.c.i.§.sacrũ. lxxx

ℚuid de comitib⁹ nostris qui tota die sine auctoritate principis arma sumũt et sumi faciũt. et vasallos ꝓprios exheredãt ℟ñdet idẽ ℳost.in ti.de treu.et pa.§. q̃d sit iustũ. nõ dubito quin ad restitutionẽ teneant nisi seruẽt iuris ordinẽ q̃ est. ℧t si vasallus vult stare iuri:audiat. si ꝓtumax est:impugnet. qõ ꝑt fieri auctoritate iuris vel iudice ꝑcipiente. ff.de rei vendi.l. q̃ restituere. ℙulli enĩ licet arma mouere ad alium impugnandũ sine auctoritate iuris vel iudicis. aliter penã incurrit cũ intelligat violentiã inferre. ff.qõ me.cau.l.extat Si ergo dñs qui immediate subest ꝓncipi de vasallo ꝓprio cõquerat et vellet tutiorẽ ꝑtẽ eligere. i. quo ad aiaz. cõsulo q̃ nõ dicat sibi ius. sed vel auctoritate principis gladiũ assumat:vel ad dioceſanũ vasalli recurrat. ad cuius monitionẽ si obedire noluerit:excõicabit rõne peccati. ex de iudi. c.nouit. et de maio.et obe.c.solite. de cẽsi. ois aia. et si per annũ steterit excõmunicatus:extunc dioceſanus ipm et res eius exponat. hec ℳost. lxxxi

ℚuid de istis bellis indictis q̃tidie ab vna ciuitate alteri sine auctoritate ꝓncipis? ℟ñdet ℳo.de pla.insti.qui.mo. ius patri.po.sol.§. sed ab hostibus. q̃ dicunt latrunculi. ideo ab eis capta subiacent resti. vt.l.vlt.§.qz latronibus. ff.de testa.

ℚuid de istis partialibus lxxxij ciuitatum quando vna pars expulsa indicit bellum ciuitati? ℟espõdet idẽ vbi.s. q̃ nõ dicitur bellum. sed dissensio ciuilis ex qua respublica leditur. et ideo in tali bello nõ habent locum statuta de bello licito l.si quis in gemina.§.in ciuilibus. ff.de captiuis. et ideo in eo capta:subiacent restitutioni. lxxxiij

Quid de istis socialibus gentium armorũ qui ad suũ libitũ discurrunt territoria ciuitatũ faciẽdo redimere? Rñdet idẽ q latrones sunt. et de oĩbus q eos cõmissis tanq latrones puniendi sunt. vt. l. hostes. de captiuis. lxxxiiij.

Quid de his qui recuperant ab hostibus per milites et stipendiarios? Rñdit Jo. de pla. insti. qui. mo. ius patrie potestatis solui. ſ. sed si ab hostibus. q debent in pristino statu reponi. vnde bestie ablate p hostes et a nostris stipendiarijs recuperate debẽt restitui eis quoz primo erant. di. i. sicut liberis. et. l. ab hostib⁹. l. ij. ff. de captiuis. Et hoc verum est in reb⁹ que habent postliminiũ qđ est ius qđ deberur captiuis postq a captiuitate liberati sunt. sicut sunt equi. naues onerate. currus. et boues et alia ꝓpter vsum belli parata. de quib⁹. l. ij. et. i. ff. de captiuis. Ite fallit in armis recuperandis que nõ restituuntur illis qui amiserant. quia vituperose amittunt. l. i. ff. de captiuis. sed in rebus hostiũ captis distinguit. aut sunt res immobiles: et debent publicari nõ autem efficiuntur capientiũ. l. si captiuus. ſ. expulsis. ff. de captiui. Si sunt res mobiles efficiunt capientiũ. l. si quid in bello. ff. de captiuis. nisi capiant victis hostibus. qz tunc debent distribui ꝑm merita vt dictũ est. s. lxxxv

Quero an in iusto bello non solũ cõtra principalẽ iniuriantẽ sit licitum pugnare ipm et psonas suas capiendo sed etiã vassallos et subditos ac cõplices et eũ cõtra iusticiã adiuuãtes? Rñdet Jnno. in. c. sicut. de iureiu. q aliqui dicunt q sic. ar. de offi. dele. c. i. Alij dicunt q pñt q̃diu sunt in actu belli. nõ aliter si pugnãt cõtra mouentem bellũ. vel nisi de rebus eorũ. puta. si in castris vel edificijs alijs lederent.

Vtrũ ille qui recuperat rem lxxxvi sibi subtractã furto vel violentia vel equipollentẽ furtiue vel violenter teneat ad restitutionẽ rei quã sic recuperauit. Rñdit Alex. de ales in. iij. in tractatu restitutionum. sine ꝑiudicio opinando iuxta aliquorum sententiã q cũ aliquis furtiue vel violenter recuꝑat rem nõ suã. sed equipollentẽ rei sue ii hoc in cõtinenti fiat scz sine interpellatõne tpis: nõ tenet ad restitutionẽ rei illius. nisi fur vel raptor restituat illud qđ abstulit ei. qz licitũ est vim vi repellere in cõtinenti Exẽpli gratia. Alicuis aufert alĩ equuz suũ vel furatur. ille cui ablatus est equus insurgit statim in eũ et cũ nõ possit ei auferre equũ quẽ spoliator abstulit illi: aufert illi suũ. In hoc casu nõ tenet ad restitutionẽ nisi fur vel raptor restituat illi quod abstulit. nisi forte melior fuerit equus spoliatoris q̃ spoliati. qz tunc tenetur ad restitutionẽ tãti quãti valet plus seu ꝑualet. qđ aũt possit recuperare rem suã in continẽti rapiendo vel equipollentẽ rei sue: videt per simile sumptum in lege Deutro. xix. vbi loquit q cũ aliquis nõ de industria interfecerit aliquẽ ꝓpinquus occisi impune poterit in cõtinẽti occidere occisorẽ: dummõ dolore stimuletur. licz prior occisor nõ fuerit reus mortis. Multa enĩ ꝑpetrata instante dolore remanẽt impunita. q̃ si cessante dolore fierent essent punienda. vnde spoliat⁹ re sua si in cõtinenti manente dolore z dãno sibi illato recuparet rem sibi furtiue vel violẽter subtractã furto vel rapina rei equipollentis facta spoliatori: nõ credo q teneat ad restitutionẽ Sed si tpe interpellato cessaret dolor: nõ videt mihi q posset cuz recta cõscientia rem suã recuperare furto vl rapina rei equipollẽtis. qz hec res nunq fuit sua sed ꝑiudiciũ rem suã debet recuperare. sed si ꝑiudiciũ rem suã ꝓpriã recuperet furto vel rapina vel violẽtia: non tenetur ad restitutionẽ. Nõ obstat q nemo debet sibi facere ius cũ nõ sit iudex. qz respondet idẽ q hoc dicit ꝓpter cõseruationem reipublice. Periculũ enĩ maximũ imineret reipublice: si quilibet faceret sibi ius. vnde vbi nullũ periculũ reipublice vt pote qñ aliqs sine oĩ scandalo recuꝑat rẽ sibi ablatã: bene licet sibi facere ius teneat ad restitutionẽ Sed ꝑm modũ predictũ dicendũ est ad ꝓdicta iux sniam iurispitoz q ꝑm distinctionẽ illoz q̃ sunt ꝑiti in iure diuino ꝓt dici q qui sine scãdalo rẽ suã latenter vel ꝑ violentiã accepit vel rẽ eq̃polentẽ rei sue: nõ tenet restituere. qz simpliciter nõ facit furtũ. et si dicat q ꝓtractat re alienã: dicendũ q nõ vt alienã.

De famulo furti sub

trahente a domino ꝓpter mercedem ne
gatam. lxxxvij

Quid de illo qui seruiuit dño fideliter et dñs non vult ei reddere mercedē suā. et furatur dño equiualēs mercedi sue: an teneatur ad restitutionem? Rñdet Alex. de ales vbi. s. q nec tpe negate mercedis nec post licitū est ei spoliare dñm suū. qz nihil qđ dñs hz est vel fuit seruiēdo. neq ipe seruiēdo et iā cōpleto seruitio efficit qđ suū essz sed qđ suū eē debebat. Causa ei efficiens meritoria nō est vere et ꝓprie causa mercedis quā meret. sed ipe dans vel reddens mercedē. sicut cuz aliqs p charitatē meret vitā eternā: ipe nō ē ꝓprie causa vite eterne. sed deus qui eam dat nec est sibe Josue. vij. vbi dicit. q filij israel ceperūt ciuitatē ay p insidias. vt dicit Aug⁹. cum quis iustū bellū susceperit: vtrū apta pugna an insidijs vincat nihil ad rē ptinet. qz dñs iam cōtulerat terrā ꝓmissionis filijs israel. Item nō obstat Exodi. ij. q filij israel postulauerūt mutuo ab egiptijs aurū et argentū q nō reddiderūt eis. quia fuerunt serui egiptioꝝ. nec habuerūt mercedem. qz illud p̄cepit dñs cuius maxime erant res egiptioꝝ. vñ trāstulit dominiū earū reꝝ. Idē Ric. in. iij. dis. xv. dicit. q peccat in modo recipiendi. licet nō ad restitutionē teneat. xiij. q. v. nō sane. Concor. Alsten. in sum. li. v. ti. xxix.

De restitutione acqui

sitorum in ludo. lxxxviij

Quero an acquisita in ludo subiaceāt restitutioni. Rñdet Ric. in. iij. di. xv. ar. v. q. vij. Quidā ludi sunt ita ꝓhibiti q tñ nō p̄cipit restitui homini qđ lucratur sm legē illius ludi sicut sunt torneamēta. Vnde illi qui lucrant tali ludo q̄uis peccent quia faciunt cōtra ꝓhibitionē ecclesie: tamē restituere nō tenent. Sunt et alij ludi ꝓhibiti ita q etiam p̄cipit restitui illud qđ ludens tali ludo lucrat cuiusmodi est ludus aleaꝝ et taxilloꝝ. Et q tales sint ludi ꝓhibiti. habet di. xxxv. episcop⁹. et. ff. de alea. p totū. et in aut. de sanc. epi. §. interdicimus. et extra de vi. q bone. cle. in. c. clerici officia. in tex. et glo. Nō tamē est ꝓhibitū ludere nisi ex cupiditate et p cōmuni cōuiuio faciendo. ff. de al. l. vl. q in cōuiuio vescendi causa ponitur in eandem rem familia ludere ꝓmittit. Qui autē restituere teneatur qđ lucrat in ludo aleaꝝ vel taxilloꝝ sm q ꝓhibitus est in. d. c. episcopus. et glo. et. ff. de alea. l. vl. in. d. c. clerici officia. in glo. qđ aliqui sic esse credunt intelligendū scz q p iudicem ad restituendum ꝓt de iure cōpelli. si tñ p sententiam iudicis nō cōpellitur: restituere non tenetur. qz talis restitutio p̄cipit in penā lucrantiū tali ludo. nec iura ad hoc allegata dicunt: q teneant restituere ipo iure. sed q ab eo ꝓt de iure peti. Aliquis enī qñq aliquid licite retinet antequ p sententiam dimittere cōpellatur. qđ tñ p sniam iuste latā restituere cōpellit. electio enī excōmunicati minori excōicatione nō est irrita ipo iure. est tñ irritanda. extra de cle. excō. mi. §. si celebrat. Interficiens etiaz hominē iniuste potest per sententiā iuste priuari hereditate. sed tamē ante sententiam nō tenet illam dimittere. Cōmunis tñ opinio. que est securioz. tenet q eo mō q ludus taxilloꝝ est ꝓhibitus. homo tenetur ipo iure ad restituendū illud qđ lucratus est p talē ludū. qz nō tm ꝓhibet ille ludus sed etiā acquisitio lucri p talē ludum qz tñ vt aliquibus ꝓbabiliter videt talis restitutio nō p̄cipit p ius canonicū: sed tantummō p ius ciuile: nō videt q ad hāc restitutionē sint obligati de necessitate. nisi illi qui de iure legibus subsunt imperialibus nisi alibi sit talis cōstitutio p ꝓsuetudinem approbatā. Videt tñ aliis ꝓbabiliter: q talis restitutio p̄cipiat implicite in iure canonico. qz leges imperiales nō cōtrarias iuri diuino nec abrogatas p ius canonicum nec per aliquā aliam contrariam cōsuetudinem rationabilem iura canonica obseruandas decreuerunt. x. di. de capitulis. in. c. quis autem. et duobus capitulis immediate sequentibus. Item Hostien. in titul. de pe. §. quibus. ver. sed et sunt. addit dicens. sed et sunt persone quibus est indistincte restituendum quicquid ab eis in ludo lucratum siue extorquum est. puta furiosi. prodigi. minores. xv. annis. et maxīe pupilli. Item mente capti

surdi.ceci.et perpetuo morbo laborãtes. quibus tutores et curatores dandi sunt. et sic ꝑ se etiã ꝑpriẽ nõ libere administrãt ff.de pupil.substi.l.i.in fi.et.l.ñ.et insti.de cura.i.rñso. Idem de monachis et claustralibꝰ.ar.xñ.q.i.nolo.ꝛ.c.nõ dicatꝭ.ꝛ de sta.mo.c.cum ad monasteriũ. Idẽ in vxore ludente res mariti ꝛ in filiofamílias ludente res paternas. et in administratore ecclesie ludente res ecclesie que pauperũ sunt. In quibus omnibus tutori vel curatori abbati marito patri.et ecclesie est restitutio faciẽda. Ray.aũt distinguit vtrũ aliqs ludens voluntarius et ex cupidita te amiserit.ꝛ talis nõ potest repetere.et si lucretur saltẽ in iudicio aĩe teneť restitue re. Coactus aũt inuitus attractus vel per nimiã importunitatẽ inductus. et si talis amittat ꝑt repetere. et si lucraťnon teneť restituere debet tñ pauperibꝰ erogare. Et idem dicit de illo qui cum infirmus esset causa recreatõnis modicũ lusit dum tamẽ aliũ inuitũ nõ cõpulerit. Et scõm hanc distinctionẽ dicit Hostiẽ.iura et opiniones sup̃ dictas posse ad cõsonantiã reduci.ar. ad hanc di.xliij.q.v.nõ sane.eť de simo.di lectus.i.ff.si qua.pau.fe.di.l.i.§.cum arietes.C.ad.l.iuli. de vi pub. vel priuata.l. qm̃ multa.et.ff.ad.l.aquil.l.si ex plagis.§ tabernarius. Alex. vero de ales in.iij.tracta tu resti.dicit.qꝺ aleatores nisi fraudez immisceãt in ludis suis:nõ teneňt de stricto iure ad resti.pactũ intervenit inter ꝑtes qꝺ vtriqꝫ parti placet et obligatio cõdicti. Dñm pactũ illud et obligationẽ cõdicti nec ille qui amisit ꝑt de iure repetere.nec ille qui lucratus est teneť restituere.et quia antiqua iura iubent illud restitui et ꝓcedunt actionẽ repetẽdi:magis videtur esse ciuilis satisfactio et pena ꝑ peccato qꝫ obligatio ad restituendũ. Non est enĩ honestũ hmõi lucrũ nec honesta occupatio in talibus.imo sepe multũ damnosa efficiť reipublice.cum rõne ludi distrahantur possessiones et exheredentť successores et posteri. Vnde et Justinianꝰ dicit qꝺ alearũ vsus ꝓdit in lachrymas.vñ ad cohibitionẽ mali subsequẽtis data est lex illa de aleatoribꝰ.sicut in foro penitẽti ali iniungit sepe satisfactio pecuniaria nõ solũ eis qui lucrati sunt:sed etiã eis ꝙ amiserunt.vt reprimaťinhonesta occupatio et malũ subsequẽs. Sco.vero in.iij.di.xv dicit qꝺ illa lex vltima de aleatoribus que ꝑmittit repeti perditũ in ludo:et per cõsequens restituí.ligat solũ illos qui vinẽdo pollicite subsunt legi imperiali qui forte nulli sunt hodie.qz vbi lex illa.s. imperialis cõsueuit habere locũ:municipia ꝑsudicant imperialibus vt ꝓz in italia.

De restitutione notariorum. lxxix.

Quid de notario ꝙ damnificat aliquẽ ꝑpter eius imperitiã? Rñdet dñs Jo.de pla.insti. de obli.que ex ꝙsi male.na. i ꝑn. qꝺ teneť ad interesse partis.vt.l. fi.C. de magistratibus ꝓueniendis. Hinc est qꝺ tenetur iura scire saltẽ ad eiꝰ officiũ spectãtia.vt a ꝓtractibus illicitis se abstineat. vt notat glo.in.l. generali.C. de tabula. li.x. xc

Quid si faciat falsum instrumentum? Dic qꝺ multomagis puniť.vt insti. de publi.iudi.§.itẽ lex cornelia.de falsis. Et imponiť pena mortis seruo et deportatõis ꝛ publicatõis bonoꝝ libero hoĩ qui scienter falsuꝫ testamentũ vel instrumentũ scripsit signauerit recitauerit vel signũ adulterinũ ĩposuerit.vbi vide pulcra ꝙ dñm Jo. de pla.et in.l.apitores.C.de exac.tributorũ.li.x.vbi dicit qꝺ exactores tributoꝝ tenentur scribere nomẽ soluẽtis mensem et diẽ.ꝛ cꝫtũ soluit ex qua causa.vt.l.i.C.de apo.publicis.aliter incurrũt magnũ damnũ et manus amputationẽ.vt in auten. de man.ꝑn.§.coges.col.iñ. Et eadẽ pena punitur etiã notarius scribẽs cõtractus alienatõis ꝓhibite.vt in auť.de ꝓhi. feu.alie. ꝑ fede.c.imperialẽ.§.scriba vero. col.iiij.

Quid de alĩs artificibꝰ cuiusxcj cũqꝫ artificij̃ asserentibus se ꝑitos in arte sua. Rñdet idẽ insti.de obli.ꝙ ex quasi male.na.qꝺ teneňt si aliquẽ ignorãtia ledant l.fi.§.i.et.ñ.ff.si me.fal.mo. di.et no. glo. in.l.si ꝙs fundũ.§.celsus.ff.locati.

De restitutõe medicoꝝ

Sequitur de restitutione xcij medicoꝝ. vñ dicit tex. insti.ad.l.aquil.§.

ptereā si medicus. Q.ꝫ medicus curam egri derelinquēs vel malesecans egrū. est in culpa. et ideo aquilea teneā ad restitutionē. aliter estimationē fm quātiplurimi valuit infra annū. Cōcor. l. quia actionē. §. si. cum. l. se. ff. ad. l. aquil. Et nota scōm Jo. de platea. in. d. §. ptērea si medicus. ꝙ culpa cōmittitur ante factū nō puidendo et in ipo facto vt malesecando et post ipm factū vt derelinquendo egrū. vt. d. §. ptērea. et no. glo. in. l. idem iuē. ff. ad. l. aquil. Vnde nota fm eundē ꝙ medicꝰ de relinquēdo curā egri est in culpa saltē leui vel leuissima fm ꝙ infirmus erat in reconualescentia. ꝛ sic derelinquēdo: videtur pbere causam mortis. et ideo punitur. Si autē medicus gratis curabat: dicit glo. in d. l. idem iuris. ꝙ tenetur de culpa leui ad similitudinē gestoꝝ negociorū. Jtem nota fm eundem ꝙ impericia medici annumeratur culpe. vt. d. §. ptērea. et. l. si quis fundū. §. cellius. ff. locati. et. ff. de re iud. l. impericia. et ibi glo. et ꝓ Dy. de re. iuē. c. non est sine culpa. et ibi glo. i. q. i. c. non est putanda. in fi. xxix. di. c. fi. de eta. et quali. c. ad aures. de homi. c. tua. Ex hoc est verum in medico et iudice et quocūq artifice asserente se peritū in arte sua. quia tenetur nō solum de dolo et lata culpa: sed etiam de imperitia. et ideo medicus imperitus teneā de sua imperitia. vt in iurib⁹ allegatis. et. l. illicitas. §. sicuti. ff. de offi. pſi. q. imperitus medicus repzesentat pzonō medico. vt no. in. l. ꝙ si nolit. §. mancipium. ff. de edil. edic. et fauore publice vtilitatis medicus semel approbatus ptreprobari si nō est sufficiens. l. sed et reprobari. ff. de excu. tu. Similiter iudex eoipo ꝙ locat se ꝓ iudice et assessore: videā assererе se peritum. et ideo teneā. vt. l. si iudex ff. de varijs et extraor. cog. et no. glo. in. l. q̄. ff qđ quisq; iuſ. quinimo rōne asserte ꝓitie lata culpa equiparat dolo. vt. l. ad cōmentariensem. ff. de custo. reoꝝ. xciij

Quid de medicis qui gratia lucri ptelant morbos infirmis? De quibus dicendum ꝙ absq; dubio ad restitutionē tenentur. quia si medicus bonoꝝ fortune. i. iudex et aduocatus ex ptelatione litis tenetur ad restitutionē petendo sup̄fluas dilationes. multomagis ptelans infirmitatē in detrimentū corporis infirmitatis.

Quid de medico imperito? xciiij

Rñdet Hosti. in sum. in ti. de pnīa. §. quibus. ℣. teneā etiā iudex. ꝙ medicus imperitus teneā ad restitutionē. de eta. et qua. c. ad aures. et is qui talē scienter eligit: de culpa ipius tenetur de officio. Archi. c. eaque. Jtem idem Hosti. in sum. in ti. de homi. §. pe. ℣. ideo licet. dicit sic. Jdeo licet medico imputeā culpa ante factū. puta qz intromittit se de medicina cū sit ideota et culpa in ipo facto. puta. quia licet discretus sit in arte: nō tamē sequit traditōnes artis. sed capitaneā voluntatem. et culpa post factum. puta qz peritus erat etiā traditiones artis sequit. sed nō adhibet diligentiā circa custodiā infirmi. si tamē neꝙ ante factū neꝙ in facto neꝙ post factū in culpa deprehendat: nō imputatur ei si infirmus aliter fatuitate sua vel auaricia vel casu fortuitu moriat. Recurrat ergo quilibet medicus ad cōscientiam suā. vt supᵖ de eta. et quali. c. ad aures. et de homicid. tua. ff. de offi. pſi. l. illicitas. §. sicuti. ff. ad. l. aquil. l. idē iuē. et insti. ad. l. aquil. §. imperitiā. Sed in hoc casu ꝓpter graue scandalum interdicit ei executio q̄uis nihil deliquerit de homicidio. c. ex litteris. Est etiā ꝓsiliū Goff. ꝙ ꝓmoti et maxime ꝓmouendi ad sacros ordines ab ope practicali et potissimo cyrurgico. qđ incisionē et adustionē requirit. abstineāt. ex ne cle. vel mo. c. sententiā. de homi. c. tua nos cū in nullo vacillare debeat sīa ꝓmouendi. xxiij. di. laici. hec Hosti.

De restitutione acquisitorum per litigiū. xcv

Quero an male acquisita ꝓ litigiū subiaceant restitutioni et primo q̄d de accusatoribus et denunciatoribꝰ criminū. Rñdet Host. in ti. de pnīa. §. quibus. ℣. quid denūciatoribꝰ. ꝙ si calūniose hoc fecerint teneā ad resti. dāni dati. Jtē teneā penitentiā agere si ex odio ad hoc ꝓcedant. qz ex charitate debēt talia ꝓcedere. xxiij. q. v. c. ꝓdest. xxi. q. v. c. nō vos. in. c. si peccaverint. v. q. iij. c. i. xcvi

Jtem fm moral. crimē cōcussionis cō-

mittit.et tenetur ad restitutionē. q2 pecunia accepta desistit ab accusatōe. in sum. in tractatu resti. vel qui accepit pecuniam vt accusaret tenet ad restitutionē ei in cuius iniuriā vel ei qui dedit qñ nō turpiter dedit.i.q.iij.iubemus.

De restitutōne iudicis

Quid de iudice qui dolo seu xcvij. imprudentia.i.ignorantia sua iniquā sententiā tulit? Rñdet monal.q tenet ad tō tñ interesse illi qui ex tali snīa lesus est.ni si possit inducere illū p quo sententiā tulit ad plenā satisfactionē leso. C. de pena in.qui ma.iudi.l.vlti. et.ij.q.iij. quatuor. Et scōm leges multas alias penas debet sustinere.debet etiā et tenet ꝓpter imprudentiā restituere leso sm leges ad arbitrium boni viri iudicantis.ff. de va. et exor. cog.l.vl.et insti. de obli. q̄ ex qua. ma.na. in pn.qđ intelligit dñs Jo.de pla.verū nisi pars appellauerit et succubuerit. q2 tunc nō tenet.l.a pcōsulibus.C. de appellationibus. Jn iudicio etiā aīe tenet. q2 fuit in culpa cū sciuit vel scire debuit se insufficientē.et tamen iudicare talē causam psumpsit. Sed hoc videt quibusdā durū ꝑtum ad iudices delegatos admin9 quibus delegātur cause scienter a papa p eo q sunt boni viri licet iuris ignari: nō enī videtur q isti teneant si ferant iniquā sententiam.dū tamē hoc faciāt bona fide et de cōsilio peritor. aliter bene tenerent si in inquirendo cōsilium fuerūt negligētes aut culpabiles. Jtem dicit Jo.vbi.s.ꝙ. tenet etiā.vbi sic dicit. tenetur etiā iudex vel assessor qui se sciebat imperitū et se de iudicio intromittit.iusti.de obli.q̄ ex qua. ma.nascun.i.rñso.

De negligentia iudicis.

xcvij

Sed quid si sufficiens est quo ad scientiam si vellet libros reuoluere et studere. sed quia negligens est et nō vult studere: ita q quē debuit cōdemnare absoluit vel ecōuerso? Rñdet monal. vbi.s. q tenet si omittit aliquid de cōtingentibus dando operā rei illicite minus tñ agendū est cū isto q̄ cū illo qui dolo fecit. xcix

Sed quid si recipit pecuniaz vt inique iudicet. Rñdet q tunc tenet restituere nō tamē ei qui turpiter dedit: sed ei in cuius iniuriā accepit.i.q.i. iubemus.et ar.xvij. q.iij.si quis in atrio.ff. de calum.l. generaliter. §. alius. Jdem Alex.de ales q̄ de hoc tractat in.iij. in tractatu iudicialium preceptorum. C

Sed quid si pecuniā accepit vt bene iudicaret aut simpliciter vt iudicaret. Rñdet monal.vbi.s. q cum ex officio suo teneatur iudicare bene et gratis:turpiter accepit.et crimen cōcussionis cōmittit. Crimen enī cōcussionis est cum quis in officio cōstitut9 extorquet aliqđ p metū a subdit aut qñ nōvult facere ad qđ tenet nisi pecunia sibi data.aut cū aliq̄s officialis aut miles vltra sibi cōstituta stipendia extorquet. Cōtra illud. Estote cōtenti stipēdijs vestris.et tenent p̄dicti ad restitutionem. Jdem Hosti.vbi.s. Ci

Similiter qui accepit pecuniā vt nō iudicaret vel etiā vt male iudicaret.i.q.i.iubemus.ij.q.iij.nō licet.xiij.q.v.non sane. ex̄ de symo.nemo.et.c. dilectus.li.i. et tenetur restituere illi qui dedit si bona intētione dedit.s.vt ius et equitatē sibi seruaret.vt.d.c.sane.et.c.dilectus. Si vero dedit vt animū iudicis sibi mala intentione inclinaret:nō tenet illi.sed pauperib9 vel illi in cuius iniuriam data fuit talis pecunia restituenda est.vt.d.c.nō sane. Cij

Jtem tenet iudex ad litis estimationē ei qui p eius negligentiā lesus est qñ nullo modovoluit sententiā ferre.xxiij.q.ij.c. dñs.et.q.v.c.administratores. Ciij

Jtem si iudex per imprudentiā assessoris male iudicauerit ignoranter: erit excusatus.et erit culpa assessoris qui ꝓpter scientiam p̄cipue eligi debet.ff. vt quisq̄ iuris.l.ij. Jdē Jo. Si iste assessor ab oībus iustus et ꝓbus credebat:et ipe tenet. Jtē tenetur officialis q̄ habet certos reddituſ assignatos quicq̄d a litigatoribus extorquet.lxxxvi.di. nō sane.xxiij.q.i.c.militare. Secus tñ si nō habet stipendiū sibi assignatū.xiiij.q.v.nō sane. Ciij

Quid de officialib9 iudicū qui incitāt iudicē ad iniuste iudicandū ex certa scientia et cōtra ꝓscientiā. Rñdet Jo.vbi.s.

q̄ teneñ ad restitutionē. Lv

Quid de iudicibus et alijs secularib⁹ administratorib⁹ qui negligunt facere iustitiam et defendere oppressos ecclesiasticos viduas et pupillos. Dic q̄ ipso iure sunt excōicati post tertiā monitionē. nec p̄n absolui nisi p̄ius de damno satisfaciant. vt dicit tex. iuncta glo. in. c. administratores. xxiij. q. v. vide. j. §. Lxlvi.

Quid de iudice qui omittit Lvi cōdemnationē expensarū. Rñdet Jo. de pla. in. l. obseruare. C. de decu. li. x. q̄ tenetur de suo refundere eas p̄ti. l. ꝑerandum. §. sinaūt alterutra. C. de iudic̄. et in glo. in. d. l. obseruare. quod intellige si fuerunt petite. aliter ius perit causa negligētie scz p̄tis nō petentis et iudicis nō condemnantis melior ē causa cōuenti. l. si seruum. §. si sequiē. in fi. ff. de ver. obli. Pōt tñ cōdemnare si vult licet nō sit petitū. cū hoc emergat post litē ꝓtestatā. et sic ad ei⁹ officium spectat. l. ediles. §. sciendū. ff. de ediē. edic.

Quid de iudicibus faciētibus baratarias? Dic q̄ debent puniri. l. iulia repetē. vt insti. de publi. iudi. §. sunt ꝑterea. vbi vide plene p̄ dñm Jo. de pla.

De restitutione aduocatorum. Lvij

Quid si aduocat⁹ fuerit in culpa q̄ nō erat idoneus puta erat de p̄sonis ꝓhibitis aduocare. vt religiosus vel in sacris. Rñdet Host. in sum. ti. de penitētia. §. q̄bus. x. quid de aduocatis. qui in hoc casu non credit q̄ teneaē ad restitutionē illi a quo accepit salariuz si aliter diligenter officiū suū exequaē. nec in culpa sit amissionis cause: sed aḷs est ei iniungendū. vt illud expendat in pias causas et subueniatur peccatori oꝛōnibus et suffragijs ecclesie et illoꝛū qui elemosynā recipiūt. ar. xiiij. q. v. non sane. xij. q. ij. glozia epi. et. c. aurum. Lviij

Sed quid si recipit immoderatū p̄ciū seu salariū. Rñdet idē vbi. s. q̄ id plus teneē restituere illi a q̄ plus extoꝛsit. Lix

Quid si p̄ ignoꝛantiā vel negligentiā dientulus su⁹ amisit litē. Rñ. idē vbi. s. q̄ tenetur restituere salariū et dāmnū q̄ ob hoc clientul⁹ suus incurrit. ar. ff. ad. l. aq̄. l. idem iuris. et de eta. et quali. c. ad aures Jtē si p̄ cauillationē abstulit aduersario suo bonā causam vel ip̄az grauauit vt ꝑ ali quo petēdo dilationē sup̄fluā vel allegando falsa cōtra cōscientiā vel faciēdo positionē duplicē vel cauillosam vel p̄ instructionē falsi testis. vel q̄ induxit clientulū suū ad veritatē negandaz: teneē in solidū quo ad verum interesse. Cōcoꝛ. monal. in sum. in tractatu restitutionū. Lx.

Jtem teneñ aduocati de damnis cōtingentibus eoꝛ dolo et fraude. puta q̄ñ voluit impedire administrationē alicui⁹ tutoꝛis: faciunt eum accusari de suspectoꝛ: scientes q̄ lite cōtestata in causa suspitionis immediate interdicit tutoꝛi administratio. vt. ff. de soluē. l. q̄ si forte. et insti. quib⁹ mo. tute. fi. §. desinunt. Jtem tenentur ad restitutionē parti aduerse de omni damno illi aduocato qui instruūt clientulos suos negare veritatē et falsum respondere. de quibus vt dicit glo. in. c. i. de confessi. li. vi. et. l. di. sepe. que etiā dicit q̄ solent aduocati dicere clientulo si hoc cōfiteris: p̄des causam. nec dicūt. p̄des aīam si negaueris. ex̄ de simo. c. matheus. Jtē qui petunt sup̄fluas dilatōes et terminos de quib⁹ dicit̄ p̄ glo. in. c. statutū. §. fi. de rescrip. li. vi. vbi dicit̄. Cōsueruūt aduocati suā dolositate et imperitia nesciētes aliter p̄tes iuuare dilatōes iuris petere ad testes vltra marinos vel extra p̄uinciā p̄ducendos. iij. q. ij. spaciū. Unde p̄t iudex si de malitia p̄sumit. s. vt id fieret causa ꝓtelandi negociū suū sacramentū exigere. sed si iurabaē videbatur danda dilatio. Cōsueruunt iudices aliter p̄uidere sm̄ formā decretalis. de fide iusso. cōstitutis. s. ibi cōmittere receptionē testiū recepta cautione ab illo q̄ vadat vel mittat ad videndū illos iurare. Super quo vide qd̄ ibi notaē. hodie puto melius p̄uisuz p̄ hāc literā. Si enī dicet pars habeo testes vltra marinos: et iudex rñdebit ꝓtus sum illos citare et expectare. depone salariū p̄ expensis testiū in eundo veniēdoꝛ standa quod si facere nollet: causam non differat iudex.

Quid de illis aduocatis qui sequūtur

doctrinā ſathane poſitā a Specu. in ti. de aduocato. §. cōſequenter. et. §. ſequitur. ⁊ §. vtriuſq;. vbi deſcribit cautelaſ quas debent habere aduocati tā actoris q̄ rei. et q̄ vtriuſq; ꝑtis. licz in fine dicat q̄ hec doctrina ſalutē anime non informat. imo ſicut dicit pſalmus. qui malignant̄ exterminabuntur. Vnde dicit. cōſulo q̄ ꝯpareat in termino fideliter: et ſe iurib⁹ et nō fraudibus tueat̄. Tamē primo dat doctrinam dicens: q̄ aduocatus actoris habeat aſtutiam ſerpentis ne alterius inſidijs ſupplātetur. vi. q. i. ex merito. in fi. xvi. q. i. ſi cupis. imo potius habeat vulpinā ſimplicitatem. Oſtendat enī ſe ſimplicē: et ſic aduerſarius eius eū minus verebit̄ et cōtra eum parū ſibi ꝓuidebit. Si enī eū aſtutū eſtimaret: ſollicitus eſſet ad vulpeculā capiendā. ex̄ de purga. cano. inter ſollicitudines. i. rñſo. Juxta illud. Da occaſionē ſapiēti: et ſapiētior erit. xxiij. q. iij. vides. in fi. Item ſit cautus tanq̄ inops ſpecialium ſemp ſtet in generalibus. vt ſic ſimplicitas p̄tendat̄ ne eius intentio cognoſcatur. ff. de iure fiſ. l. ita. Item vtat̄ etiā ambiguis et duplicibus ſermonibus: tanq̄ ꝓpriox ignarus: vt poſſit ad diuerſos trahi ſenſus. xxxvij. diſt. relatū. Ille enim dixit. Reginā interficere bonū eſt: timere nolite. et ſi oēs cōſenſerint: ego nō cōtradico. Dec enī verba poſſunt ad bonū ⁊ ad malū retorqueri intellectū. et tunc accipiētur verba ꝑ eo et eius ſtabitur intentioni et interpretationi. ff. de iudicijs. l. ſi quis ambigua. ff. de ver. obli. inter ſtipulantē. §. i. Item caueat ne alleget publice legē ꝑ eo expreſſe facientē. ſed eā iudici. cū neceſſitas fuerit. ad aurē dicat. et ꝑ eam ipm informet ne aduerſarius cōtra illā ſeſeva leat reſponſionibus p̄munire. q⁹ nihil tā indubitatū eſt q̄ nō recipiat quandā ſollicitaz dubitationē. in auten. de tabellio. §. ſi vero. colr. iij. Item cautus ſit ne aliq̄d coram iudice reuocet in dubiū et ſup hoc faciat iudicē ꝑ eo interloqui ne reus eum poſtea valeat recuſare. In cauſa criminali cautius ꝓcedat. Debet enī aduocatus accuſatoris cōmendare ꝑſonā in quā crimen dicit̄ eſſe cōmiſſum. ar. ff. de re mi. l. omnes. §. i. et qualiter potentes debent eſſe ſpeculū ſucceſſoribus. C. de ꝓua. car. l. i. ⁊ qualiter facilitas venie incentiuū tribuit delinquēdi. c. vt clericoꝝ. de vi. ⁊ ho. cleri. Quantū aūt ad aduocatū rei dicit: q̄ in primis officiū eius eſt cauſam extenuare fugere et differre. in aut̄. de litigio. §. omnē. colr. viij. ſic tñ fugiat ne cōtra eū ex nimia fuga iudex ꝑſumat. iij. q. ix. decernimus. Item die termini nō cōpareat mane: ſed ſinat aduerſariū ꝓuenire ⁊ tamdiu expectare: donec tedio affectus recedat et tunc veniat vel ſaltē vltima hora diei iudice ꝑ tribunali ſedente. quia tota dies ei cedit niſi dictū ſit. vt hora certa diei cōpareat. inſti. de ver. obli. §. iudicē. Et ſi viderit aduerſariū abſentē pōt tempeſtiue venire et eū iudici accuſare: et priuſq̄ venerit recedere. Tamē actore recedente vl ſi vltima ꝑte diei venerit p̄miſſa de mora qualitercūq; excuſatione oſtendit ſe voluntarie cōparere. et paratū in cauſa ꝓcedere: et de dilatione dolere vt ſic iudicem placat et nō ꝓuocet. Si vero actor inſtet ſedeat aduocatus rei ⁊ taceat. et ſe dormire fingat ſicut ſagaces ſepe faciūt aduocati. Et cum iudex dixerit ei reſpōde obiectis: tunc lente et pigre ſurget quaſi excitatus a ſomno. et ſupplicet iudici ꝑ audientia benigna. deinde iudicē cōmendet et q̄tum poterit blandiat̄ ei. Item ſit cautus vt ſi ſperet ſententiā cōtra ſe ferri: nō abſit eo tpe quo fer̄. Ad q̄d aūt teneāt̄ tales falſi ⁊ cauilloſi aduocati ex dict̄ in p̄cedenti. §. Lix. ppendi p̄t. Item ſit cautus vt a conſpectu iudicis ſine aduocato actoris nō diſcedat. ne ille aliquid in eius abſentia ꝓponat q̄ iudicē mouere poſſit.

De reſtitutione teſtiū

Quid de teſtib⁹ corruptis? Cri Rñdet Jo. vbi. s. q̄ ſi ꝑ dictū ipoꝝ falſiz aliqua partiū amiſerit cauſam ſuā: tenet̄ ad reſti. faciendā ei q̄ damnificat⁹ eſt. ar. xvij. q. iij. ſi q̄s in atrio. ff. de calum. l. generaliter. §. illud. i. q. i. iubemus. Si autē recepit ꝓpter teſtimoniū verū ferendū tenetur hoc pauꝑibus erogare. nā et venalia teſtimonia ſicut et iudicia venalia ꝓhibentur q̄uis teſtis expēſas ſuas modera-

tas recipere possit. Cōcor. monal. in sum. in verbo. restitutio. et in verbo. testis. dicens. q̄ testis falsus dicēs p̄ter penā falsi teneť in iudicio aīe ad omne interesse p̄ti quā suo testimonio lesit. ar. eo de testi. sicut. et ℟ic. in. iiij. di. xv. dicit q̄ testi nō licet vendere testimoniū. q̄ quilibet interrogatus loco et tp̄e teneť testimoniū veritati p̄hibere: aliter est simoniacus si recipit aliq̄d p̄ veritate dicēda. Sed aduocatus p̄t vendere patrociniū suū: et iurisperitus cōsiliū suū. q̄n a iudice vel a curia nō recipiūt salariū suū p̄ quo ad ista adhibēda teneanť. nec p̄t dici q̄ isti vendant iusticiā et veritatē: sed laborē suū et sollicitudinē. ℳlex. vero dicit q̄ solū est simonia facere testimonium p̄o pecunia in causis ecclesiasticis: in alijs vero graue peccatū.

℣trū testis possit recip̄e ℒxij sumpt⁹ necessarios: ℟ñdet ℳlex. de ales in. iij. tractatu iudicialiū p̄ceptor̄. q̄ aliud est p̄ testificatōe munus accipe: aliud sumptus necessarios p̄cipere. ℙrimū enī nefas est et p̄uaricatio veritatis. ℳñ ℌrego. si spes muneris subtrahať cōfestim a cōfessione iudicis recedit. vñ dicit de iusto. qui excutit manus suas ab omni munere: iste in excelsis habitat. Et idē de iudice. xiij. q. v. non sane. ℳnde ℌeda sup̄ ℳarcū. ℳbij̄t iudas ad summos sacerdotes et cōstituerunt illi pecuniā dare. dicit cū p̄ muneribus falsum cōtra quemlibet testimoniū dicūt: p̄fecto veritatē p̄ pecunia negāt: quasi dñm p̄ pecunia vendūt. ℳp̄e enī dixit. Ego sum veritas. Secundum vero licitū est ꝛ̄ sumptus necessarios p̄cipere in p̄dicto casu cū oportet ad locum remotū p̄ testimonio ferendo p̄cedere. ℕemo enī teneť p̄p̄rijs sumptib⁹ militare. Et ideo dicit in decretis. iij. q. ij. c. venturis. et. xi. q. iij. nō licet. ℙer quos fuerint postulati sumptus cōperentes ministrenť. etiā si in pecuniaria causa sint testes ab altera p̄te p̄ducendi. sumptus dico in eundo stando redeundo. ℒ. de testibus. l. q̄m. et notat glo. ī. c. statutū. ℌ. fi. de rescriptis. li. vi. ℳmo nedum sumptus ꝛ̄ etiā mercedē dierū q̄bus stetit occupatus p̄ testimonio reddendo et amisit opas suas debz̄ habere. vt no. ℳa. but. in. l. si q̄n ℒ. de testibus. vbi dicit nō oportet p̄ alienis cōmodis suas inuenire difficultates.

Sed cui reddet testis pecu ℒxiij niā quā accepit vt testimoniū ferret? ℟ñdet monal. ſm quosdā nō debz̄ restitui ei q̄ dedit. q̄r videť testē corrumpere voluisse ar. ff. de cōdi. ob tur. cau. l. ij. ℌlij dicūt cōtra. si nō dedit eo aīo vt testē corrumperet sed vt sibi iusticia obseruetur. ar. xiij. q. v. nō sane. eo de simo. dilectus. ℒxiij

℣trū testis qui noluit manifestare veritatē p̄ter q̄ p̄s damnū incurrit: teneatur ad restitutionē. vide. s. ℌ. xli. ℕon manifestans.

De extorquentibus eleemosynas p̄ mendaciū vel hypocrisim.

℣trū qui simulatōne reli ℒxv gionis aliq̄d acquirit sicut facit hypocrita: teneat ad restitutionē. ℟ñdet ℳlex. de ales. in. iij. in tractatu restitutionū q̄ sic. rō huius est. q̄r ille q̄ dat aliquid hypocrite que estimat bonā et religiosum nō dat p̄sone p̄ se loquēdo hypocrite sed interp̄retatiue viro religioso. vñ nō trāsferť dominiū rei date ad hypocritā. ℳnde hypocrita nō est possessor iustus rei date: sed vsurpatiue et inuito dño. ergo rei aliene cōtractor est: p̄ter q̄ teneť ad restitutionem ℕec obstat q̄ ille cui cōfertur p̄benda ab ep̄o q̄ creditť esse bonus licet nō sit nō teneatur ad restitutionē. q̄r rñdet idē q̄ nō est simile. q̄r licet ille qui cōfert illi p̄rebendā credat illū esse castū: tñ ille cui cōferť nullam fraudē cōmittit p̄ter quā illi cōferť. q̄r ille nō simulat se castū tali intentione. ℳñ licet ingrediēs sit malus vtputa fornicator: licitus est ingressus ad p̄rebendā vñ nō teneť restituere. sed acquirēs aliq̄d p̄ hypocrisim teneť. q̄r ingrediēs est vicios⁹ q̄ vicios⁹ ingressus. q̄r fraudē q̄ dolo ingreditť ꝛ̄ si ingrederetť p̄ter fornicatōz̄ sicut si ep̄s matrē vel sorōrē clerici cognosceret et hoc ei daretur: teneretur clericus resignare cognita veritate.

℣trū si dives mentiendo se pauperem acquiret aliq̄d teneat ad restitutionē. ℟espondet idē ℳlex. vbi. s. q̄ teneť ad restitutionē eius: q̄d p̄ simulationē acquisiuit sed nō teneť restituere ei a quo accepit. q̄r ille meritū habz̄ apud deū q̄ dedit inuitu

pietatis et paupertatis. sed tenetur dare pauꝑib⁹ q̄bus ille dedisset si nō errasset si cōstet illi q̄ sunt. nec obstat de Jacob qui sustulit primogenita esau fraudulēter. q̄ rn̄det idē Alex. vbi. s. q̄ nō fuit ista fraudulētia sonās in malū. Licuit enī Jacob surripere ꝑmogenita esau tanq̄ violento possessori. q̄ dns cōtulerat primogenita Jacob qđ intellexit Jsaac cōfirmando bn̄dictionē dicēs. et eris benedictus.

Quid de mendicantibus validis qui fingūt se infirmos. et sicut dicit glo. in. l. de mendi. va. li. xi. pn̄t fingere cū herbis q̄ alīs medicamētis deformitates mēbroꝝ q̄ egritudies corporū? Rn̄det dn̄s Jo. d̄ pla. q̄ inspiciēda ē ꝓditio eoꝝ vt si eis fuerit corꝑm integritas q̄ animoꝝ robustitas eoꝝ inertia sine vlla miseratione puniat̄ hoc mō. Vt si fuerint serui subdunt̄ dn̄o accusatoris. si vero liberi: efficiunt̄ ei⁹ coloni ascripticij et hoc q̄n̄ fingunt infirmitatē. Sed q̄n̄ est valid⁹ q̄ nullā fingit infirmitatē: tunc si est forensis expellit̄ et ad ꝑtes suas remittit̄. Si aūt est de vrbe: debet cōpelli ad opa et artes q̄ exercitia publica operāda. vt. d. l. i. et in auten. de q̄storib⁹. §. si vero iurſ. colt. vi. Nā vt dicit ibi glo. cū sint robusti et sani auferunt panē vere debilibus et infirmis. et ꝑ cōsequēs tenent̄ ad restit. Esurienti enim panis vtiliter tollit̄ vt eius inertia cohibeatur. v. q. v. non oīs. Et vt dicit glo. sup̄ Jath. Justius feceris si iniuste petentē correxeris: q̄ si ei q̄d dederis. Dn̄ de ꝓditionibus elemosyne est glo. lxxxvi. di. non satis. et in. c. quiescamus. xlij. di. Similit̄ puniunt̄ hospitalarij sancti Jo. q̄ mittūt laicos et illiteratos ꝑ q̄stis et falsi q̄stuarij. vt in. c. tuarū. eo. de priui. vbi dicit tex. Verū qz priuilegiū meret̄ amittere q̄ ꝑmissa sibi abutitur ptāte. fraternitati tue mandamus quaten⁹ si q̄s clericos aut laicos a dictis fratribus ꝑ colligendis elemosynis cruce false signatos inueneris. vbis a q̄bus ipos missos esse cōstiterit per totā ꝓuinciā exortationis officiū interdicas. si laici fuerint: excōis mucrone ꝑcellas. si clerici: ab officio beneficioq̄ suspendas nullo ꝑsus ꝓuilegij bn̄ficio vel apostolico remedio ꝓualente. Et in cle. j. de peni. et remiss. dicit̄. Abusionibus q̄s nō nulli elemosynarū q̄stores in suis ꝑponūt ꝑdicationibus vt simplices decipiant: et aurū subtili vel fallaci potius ingenio extorqueāt: ab eisdē animarū cedat ꝑiculū q̄ scandalū plurimoꝝ viā ꝑut est possibile. ꝑcludere cupientes iuxta statutū cōcilij generalis duxim⁹ ꝓhibendū districte ne q̄stores aliqui nisi apl̄icas vł dioc̄esani epi lr̄as exhibuerint quōlibet admittant̄. nec ꝑmittant̄ cū solū ipis cōpetat indulgentias sibi cōcessas insinuare populo. et charitatiua subsidia postulare simpliciter ab eodē populo nullatenus ipi populo ꝑdicare. nec aliq̄d exponere q̄q̄ qđ in litteris cōtinet̄ supradictis. lr̄as q̄z apl̄icas diocesani epi. ne q̄d fraudis cōmitti valeat. ꝑ easdē anteq̄ admittant̄ q̄stores ipos examinēt diligēter. Ad hoc cū aliqui ex huiusmodi q̄storibus sicut ad nostrā audientiam est ꝓlatū nō solū multa temeritatis audacia q̄ deceptōe multiplici aiaꝝ indulgētias populo motu suo ꝓꝓrio de facto cōcedant sup̄ votis dispēsant. a piurijs q̄ homicidijs et alīs peccatis sibi confitentes absoluāt. male ablata incerta data sibi aliqua pecunie q̄titate remittāt. terciā vel quartā ꝓtem alīs de penitētijs iniunctis relaxent aias tres vel plures parentū vel amicoꝝ illoꝝ qui elemosynas eis cōferūt de purgatorio. vt asserūt mēdaciter. q̄ abstrahāt: et ad gaudia paradisi ꝓducūt. benefactoribus locoꝝ quoꝝ q̄stores existūt remissionē plenariā oīm peccatoꝝ indulgeant. et aliqui ex ipis eos a pena et a culpa. vt eoꝝ verbis vtamur. absoluāt. Nos abusus hmōi ꝑ q̄s cēsura vilescit ecclesiastica et clauiū ecclesie auctoritas deducit in cōtemptū oīmode abolere volētes: ea ꝑ quoscūq̄ q̄stores fieri vel attēptari de cetero districtius inhibemus oīa et singula priuilegia si qua sup̄ p̄missis vel eoꝝ aliq̄ sint aliquibus locis et ordinibus vel ꝑsonis q̄storꝝ hmōi quōcūq̄ cōcessa: ne ipoꝝ ꝓtextu sit eis materia talia vlterius ꝑsumendi auctoritate aplica q̄tū ad p̄termissa penitus reuocātes. Questores aūt qui deinceps in p̄missis vel aliq̄ p̄missoꝝ deliquerit vel alīs etiā quibuscūq̄ suis priuilegijs abusi fuerint: sic ꝑ locoꝝ episcopos

puniri volumus nullo prorsus eis priuile
gio in hac pte suffragante. etin. c. cū ex eo.
de peni. et re. dicit. qui ad q̄rendas elemo
synas destinant: modesti sint et discreti.
nec in tabernis aut alīs locis incōgruis
hospitent. nec iutiles faciāt aut sumptuo-
sas expēsas. cauētes oīno ne false religio
nis habitū gestent.

Littera quam debet ha

bere hospitale sancti Johannis.

Item ibi exprimit forma litteraꝝ quā
debēt habere ab epis. s. talis. Quoniā vt
ait apls. oēs stabimus ante tribunal chri
sti recepturi ꝓut in corpe gessimus siue bo
num fuerit siue malū. nos oportet diē mes
sionis extreme misericordie opibus ꝓue-
nire ac eternoꝝ intuitus seminare in ter-
ris qō reddente dño cū multiplicato fru-
ctu recolligere debemus in celis firmam
spem fiduciāq; tenētes. qm̄ qui ꝑce semi-
nat: ꝑce et metet. et qui seminat in benedi
ctionibus: de benedictionibus et metet vi
tam eternā. Cū igit̄ ad sustentationē fra-
trū et egenoꝝ ad tale cōfluentiū hospitale
ꝓprie nō suppetāt facultates vniuersitatē
vestrā monem⁹ q exhortamur in dño. atq;
in remissionē vobis iniungimus peccato-
rū quatenꝰ de bonis vobis a deo collatis
pias elemosynas et grata eis charitatis
subsidia erogetis. vt ꝑ subuentionē vestrā
ipoꝝ inopie cōsulat̄. et vos ꝓ hec q alia bo
na q̄ dño inspirāte feceritis: ad eterna pos
sitis gaudia ꝓuenire.

De restitutione facien-

tium elemosynas de alieno. Lxvij

Quid de datis ꝓ hypocrisim. et primo
an faciētes elemosynā de alieno ꝓmittāt
furtū? Rñdet Aler. de ales in. iij. in trac.
noui precepti q sic. et ꝓhibetur per illud
preceptum.

Utrū monachus vel alius religiosus
possit facere elemosynā? Rñdet Host. in
sum. in ti. de peni. §. q̄bus. ℣. quid de faciē
tibus. videt q nō. qr nō voluntatē nec ꝓ-
priū habz. xij. q. i. nolo. et. c. nō dicatis. Et
hoc verū est de puro claustrali nullā admi
nistrationē vel nullū officiū habente. nisi
hoc faceret de lnīa abbatis de rebus cōi-
bus. xvi. q. i. placuit. c. monachi. de postu-
c. ex parte. de cōse. di. v. nō oportet. vel ni-
si videat hominē ad mortē esurientē. tūc
enī hoc ꝑt facere de lnīa summi abbatis. i.
dei. lxxxviij. di. pasce. ℣. c. nō satis. qr in ta
li casu oīa sunt cōia. xlvij. di. sicut hi. non
obstante etiā ꝓtradictōe abbatis inferio-
ris. xi. q. iij. qui resistit. viij. di. q̄ cōtra mo
res. Si vero administrationē habet: tunc
nō solū ꝑt: sed debet quicq̄d supest paupe
ribus erogare. xi. q. i. qr tua. in fi. et. c. au-
rum. lxxxvi. di. nō satis. xlvij. dist. sicut hi.
xvi. q. i. qm̄ quicquid.

Quid si religiosus accedat ad scholas
vel alꝰ in pegrinationē vadit de lnīa ab-
batis nunquid ꝑt facere elemosynas. Rñ
det idē vbi. s. q sic. qr eoipo q abbas li-
centiauit ipm: videt ei cōcessisse q faciat
oīa bona q̄ honesti scholares et pegrini fa
cere ꝓsueuerūt. ar. ff. de ꝓcur. l. ad rē mobi
lem. et. l. ad legatū. de offi. dele. ꝓterea. ff.
de iureiu. l. ij. ff. de iudi. l. si longius. ita ꝛ
q moderate hoc faciat. Lxvij

Quid de vxore nunq̄d sine lnīa viri ꝑ
elemosynā facere? Rñdet Host. vbi. s. q
si habet res parafernales et ꝓprias ꝓter
dotē: ꝑt inde facere elemosynā etiam viro
inuito. C. de pac. cōuen. l. hac lege. Sed et
de q̄busdā rebus viri scz de pane et vino
similibꝰ q̄ bono et approbato more cōsue-
uerūt ad dispensationē vxoris ꝓtinere: ꝑt
tēperate dare ꝓ deo. formās sibi ꝓscientiā
q marit⁹ debeat hoc ratū habere licet for
te ore hoc ꝓhibuerit aliqñ maritus. Vo-
lent enī mariti ꝓhibere talia ad terrorem
et si nō in toto nō tēperet se a tāto. ꝑt etiā
sibi formare ꝓscientiā ex qualitate paupe
ris de q̄ credit q si maritus eū videret:
ei porrigeret. ar. in sti. de obli. q̄ ex delicto
nas. §. placuit. sed et de licētia viri hoc pōt
et debet facere indistincte. Si autem mo
dis omnibus credit q marito displiceret
si daret: nec ꝑt suā ꝓscientiā formare: tunc
doleat. qr dare nō potest nullatenus tamē
det cū scandalo mariti. sic intellige. xxiij.
q. v. q deo. Et hoc est verū nisi videat pau
perē fame morientē. tunc enī posset elemo
synā facere de lnīa summi spōsi. sicut dixi
s. de monacho. Et nota q sicut de rebus
mariti nō ꝑnt vxores dare elemosynā: sic
nec de rebus dotalibꝰ quarū dñs est ma-

ritus. C. de rei vendi. l. dote. et. C. de iure do. l. in rebus. Ite caueāt vxores a mendacio sc̄z ne cū dederint mentiant dicētes se nō dedisse forte ꝓpter metū viroꝝ ne in tp̄alem eterna quam meruerāt retributio commutet. sicut legit de obstetricibus. xxiij q. ij. si qualibet. Cxix

Quid de filiofamilias? Rñdet idē vbi s. q de castrensi et quasi castrensi peculio pōt facere elemosynā. Nā q̄tum ad illud paterfamilias censet. ff. ad mace. l. i. §. fi. et. l. ij. C. de inoffi. testa. l. fi. De aduēticio autē et ꝓfecticio q̄uis primū suū sit q̄ ad ꝓprietatē. scdm vero q̄ ad spem successionis et sic intellige q̄ quodammō dñs reꝯ paternarū etiā viuēte p̄e intelligit. insti. de re. q̄li. et diffe. §. sed et sui. nō p̄t nec debet facere elemosynā nisi sicut. s. dixi de vxore et monacho. et alijs casibus in quibus p̄t alis donare. quos notaui de dona. §. q̄s possit. v. q̄ dixi. Qui casus sunt quatuor. s. si iusta rōne motus cā mortis donet: si habet peculiū castrense vel quasi. si habet liberā administrationē peculij ꝓfecticij: z hoc ip̄m specialit̄ ꝯcessum sit. Ite si est filiꝰ comitis vel marchionis vel senatoris. aliter nō q̄tumcūq̄ magnus sit et discretꝰ. ff. de dona. l. filiusfa. in ꝓn. et. §. i. et. ij. Nā et si vouit elemosynā dare de ꝓfecticio peculio: p̄t dare cōsiderata patris volūtate et elemosyne q̄titate. vt not. idē Hosti. in ti. de voto. §. q̄s ponere. v. q̄d ergo si vouerit. Cōcor. Ric. in. iiij. di. xv. ar. ij. q. vi. dicēs. q̄ ordo naturalis exigit: vt inferiora a superioribus regulent̄. et ideo illi q̄ sunt sub aliena p̄tate cōstituti: de his in quibꝰ alijs subijciunt̄ ordinare nō debent aliter q̄ eis fuerit a superioribꝰ cōmissum. et q̄ nullus homo est alij subditꝰ q̄tum ad interiores intellectus et voluntatis actus nisi soli deo: ideo de illis bonis ordando et corde remittēdo iniuriā oībus elemosinā facere licet. sed q̄ monachus ꝓprium nō habet: ideo de bonis exterioribus nō pōt facere elemosinā sine lnīa abbatis exp̄ssa vel ꝓbabiliter p̄sumpta. nisi dispēsatio aliquoꝝ bonoꝝ monasterij sibi sit ab abbate cōmissa. tunc enī de illis p̄t facere moderatas et rōnabiles elemosinas fm ꝓportionē bonoꝝ q̄ sibi cōmissa sunt ad dispensandū. Quia etiā vir est administrator bonoꝝ tā q̄ mulieris caput: iō nō debet dare mulier elemosinas sine ꝯsensu viri exp̄sso vel p̄sumpto exceptis cōibus elemosynis et quis p̄ cōparationē ad possessiones eoꝝ: nisi p̄ter dotē q̄ ordinat̄ ad sustentāda matrimonij onera habeat aliq̄s res. vel ex ꝓprio lucro vel p̄ aliū licitū modum. tūc enī de illis irreq̄sito assensu mariti p̄t facere elemosynas moderatas. Filij aūt familias ꝓprias possessiōes nō hñt neq̄ ec̄ serui imo serui sūt possessio dñoꝝ. ideo facere elemosynas non dñt nisi forte aliq̄s modicas de q̄bꝰ p̄ñt p̄sumere q̄ p̄ri vel dño placeat. nisi aliquoꝝ bonoꝝ esset eis a patribꝰ vel dñis dispēsatio ꝯmissa. Dēs tñ p̄dicti licite debēt et p̄ñt in casu necessitatis extreme indigētibꝰ subuenire etiā assensu superioꝝ nō habito expresse nec presumpte. Cxx

Utrū fur faciēdo elemosynā de re furtiua libereꝫ a restitutōne. Rñdet Alex. in iiij. in tracta. resti. q̄ nō. imo plus peccat q̄ si apud se reseruaret. Dñ nō licet ei eā dare ne se reddat ipotentē ad restituendū Dñ Ecci. xxxiiij. Qui offert sacrificiū de substātia paupeꝝ: q̄si q̄ victimat filiū in ꝯspectu p̄ris. q̄ peccat mortaliter dādo rē alienā vt furtiuā. q: impotētē se reddit ad restituendū vñ ꝓ ip̄m nō stat q̄n paup cui abustlit rē suā moriat̄ fame. et ob hoc ꝯparat̄ homicide. Dñ sequit̄. Panis egentiū vita pauperis ē. Et q̄ defraudat illū: homo sanguinis est. Dñ peccat fur vel latro si dat rē furtiuā. Peccat etiā mortalit̄ accipiēs eā gratis nisi valde sit ei necessaria. vtputa in vltima necessitate. q: dat occasionē peccati mortal̄ ip̄i furi. Et iō tenet̄ eā restituere dño cū ꝯscia furis. z tūc vtq̄ liberat̄

Utrū liceat furari cā ꝓpietatis rē vsurarij vt auari vt inde fiat elemosyna: vide. s. de restitutōe furis. §. xxxij. Cxxi

De restitutōne acquisitorū ꝓ malos artifices. Cxxij

Quero an acquisita ꝓ malos artifices subiaceant resti. Et primo querit Hosti. in sum. ti. de peni. §. quibus. v. quid ergo. dicens. Quid ergo facit sacerdos de pellipariis sutoribꝰ pictoribus mercatoribꝰ

et ſimilibus qui vix vendunt ſex minutas aliquarū rerū quin ſepties mentiant̄ vel deierēt.et multis alijs modis iſti peccāt nō de cōſuetudine:ſed de lōgiſſima cōrupt̄ela:ℜ ñdet ad hoc dicendū q̄ quotiēs talis mendaciū ſcienter dixerit: mortaliť peccat et quotiēs p̄ mendaciū p̄rimū ſuū decipit vel carius q̄ deberet vendidit ad reſti.tenet̄.Si aūt ignoranter mētitus eſt vel ex improuiſo.q̄ lingua labilis eſt:vel etiam ſcienter hoc intēdit et ſcit illud ſibi p̄deſſe.vt ſic ſeruet ſe indemnē et p̄rimo nō obeſſe. q̄ ſatis valet res p̄ciū q̄ dat̄. et ſic nō eſt deceptio in valore:nec in re.q̄ nō vendit vnā rem p̄ alia. nec aliquo alio mō.tūc pōt dici veniale:et ſic p̄t intelligi. xxij.q.ij.primū. ſm ℜay. Veruntamē ex quo aſſidue et de cōſuetudine mentit̄ quic quid dicat ℜay.ex equitate et benignitate:tū de veritate mortale videtur.ſicut et ebrietas ſi aſſidua ſit mortalis eſt.xxv.di. §.alias.Si vero iurat et deierat:mortaliter peccat aliqñ et aliqñ venialiter ſm q̄ notaui de iu.iurā.§.q̄ pena.Dñ ſacerdos debet tales in viā rectā dirigere et inducere q̄tum p̄t vt recto fine laborēt̄ rectā intentionē habeāt et ſine omni fraude officia ſua exerceāt bona fide et cōſulere talibus q̄ de lnia ſui ep̄i ſcirēt q̄tū p̄nt vendere vel lucrari in mēſura bladi vini et ſimilia.vel q̄tum p̄ libra p̄nt vltra q̄ emerint vendere in recōpenſationē laboris et expenſarū.t̄ ſi ſic venderēt ſine mendacio ip̄os credere esſe in tuto q̄ ad peccatū negociationis.ar. de p̄traben. emp.c.i.t̄ de voto.c.i.et.c.magne.§.ſi.iiij.q.i. regēda. et ſic poſſumus intelligi.lxxxviij.di. forni carij.hi aūt qui hoc nō faciūt:ſine p̄iculo vix euadūt.et ſic p̄t intelligi q̄ dicit Leo difficile eſſe inter emētes et vendētes cōmertiū nō interuenire peccatū.de pe. diſ. v.qualitas.et.c.ſequētibus.

De reſtitutione clericorum ſimoniacorum. Cxxiij

Quero quid de illo q̄ recipit beneficiū ſimoniace ſciēter. ℜ ñdet Jonat.in ſum. in v̄bo.ſimoniacus in ordine.q̄ q̄ recipit beneficiū ſimoniace ſciēter.ſecus ſi ignoranter:teneť renūciare bñficio et reſtituere oēs fruct⁹ p̄ceptos.et qui p̄cipi potuiſſent a poſſeſſione ſufficienti diligētia.xiiij q.vi.ſi res.eī de reſti.ſpo. grauis. generaliter enī poſſidēs ſine ti. teneť ad oīa damna et lucra p̄cepta t̄ p̄cipiēda.ff.de re mili.l.ſi nauis.§.generaliť. Et vocat̄ hic ti. iuſtū initiū vel cā poſſidendi.vt emptio vēditio donatio t̄ ſimilia.Sikr ſi habet talē ti.qui p̄ nō ti.eſt habendus vt qui turpiter t̄ p̄tra legē interdicta mercatus eſt.vt ſi q̄s dolo vel metu inducat aliquē ad vendendū vel dandū ſibi aliq̄d.C. de agri.et cenſi.et colonis.l.quēadmodū. t̄.ff.q̄ me. cā.l.ſi partus. q̄ fructus reſtituī debēt deductis expenſis. Ītē intellige de fructibus q̄s nō expēdit in vtilitatē eccleſie:ſed in alios vſus.nā et qui deprædandi aīo.i. damnificandi vel furandi ſiue alio mō ad negocia mea q̄renda acceſſit habet cōtra me actionē negociorū geſtorū nō in illud q̄ ſibi abeſt.q̄ improbe ad negocia mea acceſſit ſed in q̄ ego locupletior factus ſum: ff.de nego.l.ſi pupilli.§. ſed et ſi q̄s. Sikr dicas de illo q̄ ſciēte t̄ p̄ſentiēte p̄miſſa fuit ſimonia.vel ſtatim cū ſciuit: nō renūciauit.ex̄ de ſym.c.de ſimo.et.c. ſiť.circa fi. Alius ſi eſſet bone fidei poſſeſſor.i. q̄ ipſo neſciēte cōmiſſa eſt ſimo.et diu poſſedit beneficiū.ſed poſt ſtatim cū ſciuit renunciauit beneficiū:teneť tunc dño rei nō de conſumptis ſed de extantib⁹ tm̄.C. de rei vēdi.l.certū. Et hec eſt pena clericorū. Laici vero debēt excōicari.i.q.i.reperiunť.et.c. ſi quis epiſcopus. Cxxiiij

Quid de ſimoniaco in ordine et dignitate. ℜ ñdet idēvbi.s. q̄ ſuſpendēdus eſt nec habet executionē.et ideo quicq̄d facit gerendo officium dignitatis:decipit aīas ſubiectorū.ex̄ de elec.dudū. ſecūdo. Et idē dicas in beneficio curā animarū habente q̄ de his duob⁹ idē indiciū ē habendū vt d.c dudū.et ar.ex̄ de filijs p̄ſbyterorū.c.ſi.

Quid fiendū de pecunia ſimoniace acceptā. ℜ.idē vbi.s.q̄ reſtituenda eſt a ſimoniaco.et quicq̄d ſimoniace accepit illi eccleſie in cui⁹ verecūdia fuit acceptā.maxīe ſi pecunia illa de reb⁹ eccīe fuit niſi eſſet monach⁹ ſimoniace recept⁹ in p̄mo monaſterio.t̄ p̄pter ℞ trāſferat̄ ad aliud.q̄ tūc ſecūdo monaſterio bmōi pecu-

nia dari debz quo ad vsumfructū. vt sicut habet onus ita habeat emolumentum.

Quid de recipienti simplex Lxxvi
bñficiū ammoniace? Rñdet monal. vbi. s. q tā dans q recipiēs si est occultū est su-
spensus ipo iure quo ad se. sicut qlibet in peccato mortali costitutus. i. q. i. sacerdo tes. Si vero notoriū est de iure vel de fa-
cto suspēsus est q ad alios. ex de tē. ordi. c. v. Nā et accusatus de simonia phibet exequi officiū suū accusatōe pendēte. ma-
xime si est infamatus. ex eo. ti. c. accusatū. alꝰ secus. vi. q. i. §. vtrū. in pn. et ar. ij. q. i. in primis. Lxxvij

Quid de plātis et alijs clericis tenen-
tibus administrationē ecclesiasticā q male administrantib⁹: nunqd tenent ecclesiā reddere indemnē. Rñdet Io. in ti. de pe-
ni. §. quib⁹. x. quo. q sic. in. c. q sicut. §. fi. de elec. Et hoc intelligas siue plātus de rebus ecclesie expēdat in meliorationē p
prij matrimonij. vel etiā pter nimiā dili gentiā pprioꝝ negociorꝝ neglexit negocia ecclesie pcurare. et sic ecclesia est passa da
mnum. sed et de culpa seu negligētia pcu ratoris sui seu vicarij videt teneri de offi-
cio. Archi. ea que de sta: mona. cū ad mo-
na. §. i. ff. de custo. et exhibi. reoꝝ. l. fi. Sed et si de suo aliqd expēdit in negocijs eccle sie: illa pt recuperare. vel etiā heres suus. vt sic fiat quedā cōpensatio hincinde. ij. q
vij. latoꝝ. xij. q. iiij. c. i. et. ij. et de reb⁹ eccle. non alie. c. eps. hac aūt intelligas qñ gra uis est lesio. vel etiā q ad alienationē vel diminutionē rerū immobiliū vel manci-
pioꝝ ecclesie: vel etiā reddituū eoꝝ. Nec enī pbibet plātis q minus possint de fru-
ctibus et pceptis redditibus qs suos fa-
ciunt aliqua erogare. Lxxviij

Quid de his qui donāt sua inhonestis mulieribus. vel mimis vel ioculatoribus
ppter peccata q cōmittunt vel pter car-
nalitatē vel fauorē seculi. Rñdet idē Io. vbi. s. q peccāt mortaliter. lxvi. di. dona-
re. et tenent restituere ecclesie si pprium ha bent. De his aūt que talia receperūt: non est dubiū q teneūt ad restitutionē. xviij. q. vi. si res. Si vero causa elemosine et su-
stentatōnis nature tribuant non peccant nec tenent ad restitutio. dū tñ abstineant
als a peccatis. lxxvi. di. pasce. xij. q. ij. cō-
sulo. et. c. gloria epi. xlvij. di. sicut hi. et ꝫ maxime causa hospitalitatis. licz qñ casu fortuito veniūt. nec alꝰ q comederēt de fa
cili inuenirēt. ar. xlij. di. quiescamus. xi. q
iij. quoniā multos. Lxxix

Sed cui fiet restitutio ab histrione vel meretrice qui nō debuit hoc recipe pter peccatū pmittendū: nunqd restituet illi q dedit. Rñdet idē vbi. s. q nō. sed successo
ri suo vel supiori q hoc in vtilitatē eccle sie expēdat. ar. xvij. q. iij. si qs i atrio. de offi cio oꝝ. c. cū nos. de cle. cōiu. c. diuersis fal lacijs. in fi. Nec ob. de deci. i. c. tua nobis. §. i. ꝫ. ptextu. q illud intelligit qñ is qui tenet ad resti. nō accepat a clerico illud q tenet resti. q sic nō erat clericus pticeps in delicto. sed vbi ē pticeps nō fit ei resti. vt puniat in eo in q deliquit. vt in. c. pastora li. de iu. patro. et de tē. oꝝ. c. lras. Monal. vero in sum. in tracta. resti. sic dicit. Resti tuere tenent plati ecclesiarū et alij clerici bona ecclesiastica pauperib⁹ debita q cō
sumit in vsus illicitos dando ea meretri-
cibus et histrionibus vel silib⁹ turpibus psonis. Silr dando ea psanguineis potē-
tibus nisi pter sustentationē. vel aliā li-
citam causam et honestā. sed vt faciāt eos diuites notabiliter vltra statū ꝯditionis generis eoꝝ vel parentele. vt cū epi et alij clerici de humili genere nati, cōsanguine-
as suas maritāt baronibus et silia. et hoc qz cōtrectant rē alienā inuito dño. Bona enī ecclesiastica pauperū sunt sm Hiero. et Aug⁹. xvi. q. i. qñ quicqd. xxiij. q. vij. q aūt. et. q. viij. cōuenioꝝ. et. xij. q. i. c. vlti.

Sed nunqd tenent hāc resti. Lxxx
facere de bonis pīmonialib⁹ si ea habēt aut sufficit q illā faciāt de fructib⁹ eccle-
sie qs iā hñt vel habituri sunt. Rñdet idē vbi. s. q cū quicqd supest eoꝝ vsib⁹ de p
nentib⁹ ecclesiaꝝ debeat paupib⁹ vt dictū est nō sufficit facere resti. de talib⁹ fructib⁹ ecclesiarū cū habeāt bona pīmonialia vt aliunde. qz de ecclesia acqsita nisi qtenus subtraxerit sibi de necessarijs vel qñcūqz expenderent circa vtilitatem ecclesie de bonis patrimonialib⁹ aut aliunde qz per ecclesiam acquisitis. Item meretri-
ces. histriones. et alie turpes persone que

pascuntur de bonis ecclesie et etiã cõsanguinei. qui vt dictũ est ditant notabiliter vltra statũ sue cõditionis: ad resti. tenent eoꝝ q̃ habuerũt de bonis ecclesie nisi p̃dicte p̃sone receperint causa elemosyne q̃n necessitate erant. xliij. q. iij. si res alienas. lxxxvi. di. pasce. Diuites vero et potẽtes similiter tenẽtur q̃n p̃ fraudes vel minas vel importunitatẽ nimiã vel alias recipiunt sine iusta causa. secus tñ si ꝓpter necessitatẽ vel hospitalitatẽ recipiunt. ar. xi. q. iij. q̃m multos. et. xlij. di. quescamus. Similiter si sunt benemeriti honesti et spirituales viri. et p̃sertim qꝝ iam impenderũt ecclesie suũ seruitiũ vel defenderũt eã cõtra p̃dones vel prestauerũt patrocinium in causa vel dederũt de ꝓpr̃iis bonis et sibi. Talibus enĩ tenet ecclesia rependere vicẽ xij. q. ij: quicũq; et. c. sciat. Item nota q̃ hec resti. debet fieri ecclesie cui sic iniurio se ablatũ est. vel etiã eiusdẽ loci pauperibus si hoc expedire videbit penitẽtiario. si tñ sup talibus dispondis habeat potestatẽ. ar. xvij. q. iij. si q̃s in atrio. Et hoc cõueniens est q̃ pauperibus det cum indigeant: et ecclesia abundat. alioquin si ecclesia paup est: melio est q̃ in vtilitatẽ ecclesie cõuertatur. Lxxxi

Quid de p̃latis ecclesiarũ q̃ ꝓcuratio nem vel seruitiũ aliqd impendunt legato vel alijs qui plus extorquẽt a subditis q̃ soluãt. ℜñdet monal. vbi. s. q̃ sic extorta restituere debent. ꝛ tantundẽ pauperibus erogare. et si superior cui q̃rela ꝓponit negligens fuerit in executõe hmõi statuti: debꝫ puniri. ex d immu. ec. qꝝ plericꝫ. Lxxxij

Quid de clerico cui episcopus ꝓfert beneficiũ. qꝝ cognoscat carnaliter matrẽ vel sororẽ ipius clerici. vide. s. §. Lxv.

De restitutione suspensorum. Lxxxiij

Quero an clericꝰ suspensus ab officio teneat ad restitutionẽ beneficij et fructuũ quos tpe suspẽsionis ꝓcepit. ℜñdet Io. in ti. de suspensionibꝰ. §. fi. qui incipit. q̃s sit effectꝰ. q̃ sic. vt in. c. diuersis fallacijs. de cle. cõiu. et de cle. pegri. c. fi. de supplẽ. negli. p̃lato. c. litteras. Sed nunq̃d suspẽsus ab officio intelligat suspensus a beneficio. ℜñdet Inno. q̃ sic. c. si q̃s p̃sbyter. vij. q. i. xi. q. iij. c. si epo foret. lxxxi. di. eos. in. c. pastoral. vbi hoc dicit de appel. glo. in cle. cupiẽtes. de penis. in ℣. suspensi. intelligit hoc verũ q̃n ex magno crimine vel ex magna causa suspendit vel quãdo cõdemnit suspensionẽ. nã q̃n suspensio fit ex leui causa: vt ꝓpter infamiã vel scandalũ. tunc nõ subtrahet ꝓpter hoc bñficiũ qd ex magna causa subtrahi debet. xvi. q. i. inuentum. Parũ autẽ crimẽ dicit q̃n dubitatur an sit mortale. et ibi vide multos casus suspensionis q̃s glo. enumerat. et multos casus suspẽsionũ papaliũ vide p̃ Io. in ti. de suspensionibꝰ. § quis possit dispẽsare. ℣. sunt alij casus. Cõcor. Boff. cum Io. an. scz q̃ nõ suspendit a beneficio q̃n est suspẽsus ab officio: nisi sit ex magna cã ab officio suspensus. Host. etiã in sum. de cle. excõ. mini. §. i. ℣. puniat. dicit q̃ dormientes in sentẽtia excõis vel suspẽsionis beneficia q̃ acquirũt tenere nõ ꝑnt nisi cũ eis misericorditer fuerit dispensatũ. etiã est ratio. qꝝ beneficiũ rõne officij cõfertur. lxxxi. di. si quis a mõ. quinimo nec fructus beneficiorꝝ suorũ antiquorꝝ ꝓcipere debẽt q̃diu in sñia dormiũt. qꝝ nõ cõsuevit nec ꝓcipere debet beneficiũ: qꝝ nõ facit seruitium. ex de appel. c. pastoralis. §. si. xxxiij. di. c. preter hoc. Lxxxiij

Quero an impediẽs aliquẽ a cõsecutione alicuius beneficij teneat ad restitutionẽ. ℜñdet Sco. in. iij. di. xv. q̃ tenet restituere beneficiũ nõ totũ. qꝝ multũ interest inter habere et ꝑe esse fm aliquã portionem correspondentẽ alicui parti valoris beneficij. Et hoc si directe abstulit sibi beneficium intentione damnificandi eum. si autẽ indirecte scz ꝓcurando sibi ꝑi. et cum hoc damnificando alium intendebat ꝓuidere sibi. et sic ꝓcurat sibi et per cõsequẽs alius preter intentionẽ istius damnificetur ille ad nihil tenetur illi. quia licet vnicuiq; sibi prouidere alio neglecto. ff. de noui operis nuncia. l. ij. vbi dicitur. q̃ si prescindo venas in fundo meo per quas derivabatur aqua ad puteũ alterius nocendi intentõe: teneor sibi ad restitutionẽ dãni. sed si ℬ facio sine fraude ꝛ intẽdẽs ꝙsulere

valitati ꝑprie. vt quia mihi vtile est facere
murū qui nō ꝑt ꝙuenienter fundari sine ꝑ
cisione illarū venarū: nō damnifico aliū.
qz ius habeo faciendi vtilitatē meā in fun
do meo. vt. ff. de re iu. in. l. nemo damnū fa
cit: nisi is qui id facit qđ facere ius nō ha
bet. iste aūt habet ius sibi ꝓcurandi bene
ficiū seruatis circumstantijs iustis et ho
nestis. Cōcor. Ric. in. iiij. di. xv. q. iiij.

Q. Qui violēter occupat be- Lxxv
neficiū cū cura seu sciēter se intrudit in eo
est ipo iure priuatus beneficio. similit qđ
cum cura habebat. et ideo occupantes ꝑ
pria temeritate ꝓsonatus aut alia quecū-
q; bñficia ecclesiastica: ipo iure sunt ꝓua-
ti oī iure si qđ in ipis habebāt. et ideo te-
netur tam ad resti. beneficioz q; fructuū.
tex. est in. c. eum qui beneficiū. de ꝓben. li.
vi. Si ergo habeat ecclesiā curatā et po-
stea violēter occupet simplex beneficiū nō
vacat primū: sed ꝓdit ius si qđ habeat in
secundo.

Sed qđ si habet curatā ecclesiā z vi oc
cupat prebendā vel simplex beneficiū cui
est annexa ecclesia curata: nūqđ vacat pri
ma? Dicit q; nō. sed ꝓdit ius si qđ habet
in secūda. hec glo. in. d. c. eū qui. Lxxvi

Sed nunqđ si recōciliatus fructus me-
dij tpis quo excōicatus extiterat recupera
bit? Rñdet idem Hosti. vbi. s. q; nō. sicut
nec regressio iuris postliminij restituūtur
stipendia eius tpis quo apud hostes fuit.
C. de re mili. l. stipēdia. li. xij. Dia predi-
cta ponit etiā Hosti. in ti. de sen. ex. §. qs
sit effectus. et addit. q; clerico excōicato z
suspenso fructus medij tpis quo excōica-
tus vel suspēsus fuit restitui pñt ex gratia
nec debet tñ de facili fieri: ne ꝙdemnat ri-
gor canonice discipline. ar. l. di. c. i. de cō-
sue. c. cum inter nos. de cōcess. ꝓben. c. quia
diuersitatē. Si vaūt iniusta appareat sniā:
tūc sunt ei restituendi. vij. q. v. sup causas

Q. Quid de his q̄ steterūt in sniā. Lxxvij
lōgo tpe. Rñ. idē vbi. s. q; si steterūt longo
tpe puta biennio vel triennio vel etiā an-
no pñt oībus bñficijs suis ꝑpetuo spolia
ri. ad hoc de cle. ex. minis. c. postulastis. de
cle. ꝓiu. c. diuersis. de cle. nō resi. c. ad hoc.
ij. q. iij. rursus. z. c. quicūq; de peni. c. fi. de
bere. c. excōicamus. §. i. et. ij. et. §. creden-
tes. z tales nec eligere pñt nec eligi. de cō
suetu. c. cū dilectus. §. qz nobis. de elec. c.
cum inter. de eta. et qua. c. cū bone. de con
cessi. ꝓben. c. qz diuersitate. Lxxvij

Q. Quid de cōferentibus talibus benefi-
cia scienter? Dic q; a collatōe suspendunt
donec sup hec veniā mereant. vt puniant
in quo deliquerunt. vt in. c. postulastis. de
cle. excō. mi. Sed ꝑ quē merent veniam et
dispēsari possunt: dic ꝑ superiorē. nisi fo-
rte hac de causa in cōsilio suspensus esset. s.
quia cōtulisset beneficia talibus. qz tunc
a solo papa posset dispēsari. ar. de elec. ni-
hil. de ꝓben. graue.

De restitutione religiosorum. Lxxix

Q. Uero an monasteriū restituere teneat
res quas exp̄sse donauit monach⁹ tpe sui
ingressus. licet postea egrediatur dumm̄o
tpe donatōis fuerit bone fidei possessor?
Rñdet mona. in tracta. resti. in verbo re
stitutio furti facienda est: q; nō. nisi grati-
am facere vellet. ar. xv. q. ij. nulli liceat. et
ex de cōdi. apposi. c. verū. et in aut. de mo-
na. §. si vero. sed si hmōi res tacite et non
exp̄sse donate ad monasterium ꝙuenerūt:
tunc sequunt ꝑsonā. q̄ si egredit res hmōi
secūdo monasterio dari debēt. qđ etiā di-
cendū est de clericis qui ecclesijs aliquid
donāt. ar. ex de cle. cō. c. qđ a te. vbi đ hoc
in glo. xvi. q. v. de lapsis. Lxl

Q. Quid de religiosis q̄ obligati erāt ali-
quid in seculo restituere. Rñdet mona. in
sum. in tractatu restitutionū. in verbo. re-
stituere tenentur in casu. §. item nunquid.
q; tenetur petere veniam de damno dato
ꝑ se vel ꝑ interpositā ꝑsonā. Lxli

Q. Uero an regularis possit restituere ꝑ
se et ꝓpria auctoritate qđ accepit ꝑ carna
li ope. vel de furto vl rapina. vide. s. §. liij.

De restitutiōe dominorum temporaliū. Lxlij

Q. Uero an male acq̄sita ꝑ dños tpales
subiaceāt restitutōi. Et ꝓmo q̄d de talibus
q̄s iniuste exigūt vltra antiquū statutū et
ordinationē. Rñdet Ho. in ti. de peni. §.
quibus. ℞. quid de questis. q; tenētur ad
restitutionem si violenter illud exigunt.
xiiij. q. vi. si res. Secus si subditus sponte

offerat non exactis tacite vel expresse sine fraude et dolo.ar.xviij.dis. de eulogijs.i. q.ij.placuit.licet etiã inhoneste exigeret: honeste tñ recipit.ff.de va.et exor.cog.l.ij §.est quidẽ res sanctissima.et.c. dilectus. extra de simo.ij.c.et.c.si questiones.§.fi. Cõcor.monal.in sum.in tractatu.resti.

Sed q̃d si difficilis sit resti Cxliij tutio.q; forte tot exegit dñs vel p̃decessores sui.q; si venderet quicq̃d habet:nõ sufficeret ad resti.Rñdet idem vbi.s.q; scripsit Ray.q; p̃t ei mederi hoc mõ.s.q; remittat hoĩbus in recõpensationẽ aliquaz seruitutẽ ad quẽ tenent̃ ei imperpetuũ vel ad tps vel det aliquã terrã immunitatem seu libertatẽ.vel faciat aliqd̃ hospitale vt aliã elemosynã cum cõsensu et voluntate damna passor̃ vel successorũ eor̃. Cõcor. monal.vbi.s. Cxliij

Sed an possit dñs aliq̃d exigere a subditis.Rñdet monal.vbi.s.q; sic puta pro defensione patrie cum iniuste inuadit̃ ab hostibus.Ad hoc enĩ tenent̃ omnes nõ solum res suas impartiri:sed etiã corporaliter laborare muniendo se in castro vel ciuitate et vigilare.vt sic seip̃os et res suas saluent.xxiiij.q.iij.fortitudo.ex̃ de immu. eccle.c.puenit.Similiter qñ dñs maritat filiã suã:aut filiũ facit militẽ aut releuat feudũ suũ.aut auget nouũ feudũ cõparando.et cum talia videant̃ respicere ꝓmodũ subditor̃ p eo q; cum dñs maritat filiã acquirit sibi amicos.et augendo feudum:fit ditior.et inde melius p̃t post p̃cere subditis q̃z ante.et cum facit filiũ militẽ. potentior est ad defendendũ terrã. Dicunt quidam q; nõ sunt damnandi qui talia exigũt vbi cõstitutũ est vel cõsuetum. si tamẽ ad arbitriũ exigi cõsueuit: cum moderamine exigat̃. Item p̃t recipere dñs a seruis suis et petere auxiliũ moderatũ cum vadit in exercitũ seu bellũ iustum p̃ expẽsis sibi factis.Similiter qñ in eodẽ exercitu caperetur.similiter qñ vadit ad principẽ. et p̃ curat pacẽ subditor̃ cõseruare.et p̃ alijs similibus causis:p̃t petere.vt dictum est. moderatũ auxiliũ sine violentia tñ. ar.x. q.iij.vnio.circa medium.et de cẽsi.c. cum apostolus. Cxlv

Sed numq̃d dñi auferẽtes res ꝓtra bãnum portatas tenent̃ restituere illis a quibus ablate sunt. Rñdet monal.vbi.s. q; nõ.si statutũ vel edictũ factũ fuit cũ cõsilio regentiũ ciuitatẽ:et p̃ cõmuni vtilitate.nam in talibus amittendi non cõpetit repetitio et p̃ cõsequens accipiens reddere nõ tenetur.q; melior est cõditio possidentis tamẽ facerẽt melius quo ad deũ si redderent ne ex auaricia videant̃ rape.

Quero q̃d de dñis qui exigũt Cxlvi a subditis talias q̃ quest⁹.Rñdet monal. vbi.s.q; si exigũt a subditis talias vel que stus que sibi et antecessoribus suis soluta sunt ab antiquo:si hoc scitur vel p̃babiliter creditur q; ex iusta causa imposita fuerunt.et soluta licite exigere p̃nt. Si tamẽ nõ scitur nec credit̃ q; ex iusta causa: tunc nõ debent exigere.sed restituere debent si possiunt q̃d cum mala fide receperũt.xiiij. q.vi.si res.ꝛ quõ hoc sciri p̃t? Rñdet idẽ q; p̃t sciri si sup̃ hoc cõfectum est instrumẽtum.si etiã ita seruatũ est a tpe a quo non extat memoria fm Hosti.recipi p̃nt.Similiter idẽ dicendum est si iste nõ laborat mõ nec facit expensas cum nõ sit necesse: p̃atus est tñ labores et expẽsas impẽdere tpe necessitatis.ita' q; nõ solũ q̃d tũc accipet expenderet:sed etiã vltra si erit necesse.vt q̃si fieret cõpensatio annor̃ in q̃bus parũ vel nihil expendit ad alios in quibus oporꝛ eũ multũ expẽdere.si hoc ita gesserit pura et bona fide:secure recipe p̃t.Cõcor. Ho.in

ti.de censi.§.ex quibus.x.sed nunqd.

Sed quid si dñs noua pe- Lxlviij
dagia imponit? ℟ndet monal.vbi.s. q̄
nullo mō p̄t occasione illoꝝ ab aduenien-
tibus vel transeuntibus aliqd accipe sine
peccato.nisi certū sit illud a p̄ncipe vel re
ge fore statutū ꝓpter eminentē necessitatē
aliquā de supradictis.et tūc p̄cedat p̄ oīa
vt dictū est de antiqs.xxiiij.q.iij.si qs ro-
mipetas.ex de treu.et pa.ca.innouamus.
de cēsi.c.puenit.et.c.cū apls.ff. de publi.
et vecti.l. vectigalia. Dñ si vltra formaz
p̄dictā aliqd est acceptū si fieri p̄t. sinaūt
cū cōsilio eccl̄ie pauperibus eroget. qd
notat cōtra dños q̄ vendūt daciū barata
rie et cōsimilium. Lxlix

Quid de cōdentibus leges iniquas?
℟ndet Hosti.in ti. de penis.§.quib⁹.x.
quid de cōdentibus.q̄ si sunt p̄tra ius na
turale qd in lege ⁊ in euāgelio p̄tinet ipo
iure nō tenēt.viij.di. q̄ p̄tra mores.xxxij.
q.vij.flagitia. Idē est si laici statuāt in p̄
iudiciū eccl̄ie.de cōsti.q̄ in eccl̄ia.⁊ ob
ligant in solidū statuarij cōsiliarij scripto
res et iudicātes et ea seruātes vel exequē
tes.vt in.c.nouerit. de sen.ex.et.c. grauē.
Idē si fiāt cōtra ius positiuū ad paupes
oppримēdos.et iusticiā impediendā.et de
talibus p̄t intelligi qd legit Esa.x. Ve q̄
cōdunt leges iniquas et scribētes iniusti-
ciam.scripserūt vt oppримerent in iudicio
paupes et vim facerēt cause humiliū p̄pri
mei vt essent in p̄da eorū et pupillos diri-
perēt.quid facietis in die visitatōis et ca
lamitatis de longe venientes.ad cuius fu-
gietis auxiliū. vbi derelinquetis gloriam
vestrā ne incuruemini sub vinculo et cum
interfectis cadatis. Cōcor.monal.vbi.s.
qui addit. q̄ qui p̄dunt leges de soluēdis
vsuris vel solutis nō repetēdis et similia.
si aliqui damnificati sunt occasione talis
legis vel statuti: tales leges ipo iure nōva
lent cum sint cōtra deū. viij. di. q̄ cōtra.et
xxxij.q.vij.flagitia.similiter tenent in so-
lidū qui p̄ncipē induxerūt ad condendū
hmōi leges. Similiter obseruātes morta-
liter peccāt: et tenent restituere que occa-
sione taliū legū sunt lucrati. Ll

Quid si dñs tpalis non facit id ꝓpter
qd impositū est pedagiū? ℟ndet idē Io.
vbi.s.q̄ grauiter peccat nō tñ tenet ad re
stitutionē ei⁹ qd accepit ex tali pedagio.
dummō nō fecit ad qd tenebat: nisi cōsta-
ret q̄ hac de causa fuisset cōcessum q̄ibus
teneat ad satisfactionē plenariā qd plus
est si in defectū iusticie inueniat. xxij.q.ij.
dñs.et.q.v. administratores. iij.q.vij.qui
sine peccato.in aut. vt diffe.iudi.§.i. in fi.
colt.ix.C.de appella.si appellationē.ff. de
iudi.l.filius.insti. de obli.q̄ ex quasi delic.
nas.i. Rubrica. Si enī sīa ℟ay. vera es-
set: vix aut nunq̄ aliqs pedagia recipien-
tium saluaret. Lli

Quid de dñis tpalibus q̄ negligūt fa-
cere iusticiā miserabilibus p̄sonis ⁊ defen
dere ab oppressionibus? Dic q̄ sunt excō-
municati ipo iure post terciā monitionē.
nec p̄nt absolui nisi satisfaciāt de damno
qd incurrerūt ille persone miserabiles. vt
dicit tex.iūcta glo.xxiij.q.v.c. administra
tores. vbi dicit. administratores plane se
cularium dignitatū qui ad eccl̄iarū tutio-
nem pupillorū et viduarū p̄tectionē rapa
tiumq̄ refrenationē cōstituti esse ꝓculdu
bio debēt: quotiēs ab ep̄is et eccl̄iasti-
cis viris cōuenti fuerint: eorū q̄rimonias
attentius audiāt. et fm q̄ necessitas expe
tierit absq̄ negligēcia examinēt et diligē
ti studio corrigant. q̄ si dei timore p̄ ocu-
lis nō habētes negligere post secundā et
terciā monitionē inuēti fuerint oī se noue
rint cōmunione vsq̄ ad dignā satisfactio
nē p̄uatos. qd nota cōtra imponētes sti-
pendiarios in eccl̄iasticis domibus vel
hospitalibus q̄ dissipāt bona pauperū.

Quid de dñis temporali- Llj
bus q̄ vtunt malis officialib⁹ et negligūt
eos corripere vel officio p̄uare? Dic q̄ te-
nentur de damnis eorū sicut dixi.s. de ne
gligentia iudicis. Llij

Quero an solus p̄nceps possit impo-
nere collectas et supindicta.i. accrescimo
nia datiorū ꝓ aliqua necessitate emergen
te ad tps? ℟ndet dñs Io.in.l.i.C. de su
perindicto.li.x. q̄ sic. imo punit alius im-
ponēs sine iussu p̄ncipis. vt.l.placet.C. de
ere.mu.li.x. qd est verū qn̄ imponunt pro
occurrenti necessitate fiscali. sed ꝓ occur-
renti necessitate ciuitatis vel ꝓuincie vel
alteri⁹ municip̄ij: ipa ciuitas vel ꝓuincia

vel municipiū ꝑt sibi imponere imo cogi/
tur si pecunia nō sit in ꝯmuni. vt dicit glo.
in.l.i.§.quib⁹.ff.q cuiusq vni.no. et.l.fi.
et.l.oīs ꝓuinciarū.C.de opi.publi.et.C.
de immu.ne.cōce.l.fi. Et qđ no. Anno.in
c.grauē.de sen.ex. vbi dicit. q vniuersitas
cōdemnata ꝑ soluēda pena imponit colle
ctam ꝑ solidū et libr̄ā. vide de hac mate/
ria in.l.indictiones.C. de anno. et tribu.
ꝑ dñm Jo. Ex hoc patet fm eū q ciuitas
volens imponere collectā. vt donet ꝓnci/
pi nō ꝑt de iure cū cessat cā occurrentis ne
cessitatis et cessat auctoritas supior̄is. et
nisi esset ciuitas libera q̄ non recognoscit
superiorem. de qua in.l.non dubito.ff. de
cap. alꝫ nullus ꝑt imponere sine auctori/
tate supior̄is. vt.d.l.i.et.l.placet. Cliij

Quis de dñis tpalibus q̄ vendunt of/
ficia publica? Dic q tā vendētes q̄ emē
tes debent puniri. l. iulia ambitus. l. vni/
ca. in fi. de publi. iudi. §. sunt ꝓterea. si est
in centū aureis: et est infamis. vt.d.l. vni/
ca. vide. j. §. CLxxij.

De restitutiōe subdito

rum de male ablatis dñis faciēda. Clv

Quero an subditi teneant ad restitutō
nem male ablator̄ a dñis suis quibus sub
sunt. et primo quid de pedagijs an defrau
dantes antiqua vel noua irrōnabiliter or/
dinata teneant ad restitutionem? Rñdet
mona. q sic. dummō exigētes pedagia fa
ciunt illud ꝓpter qđ instituta sunt. alioq̄n
si nō pñt restitui illis quib⁹ debeāt: debēt
pauꝑibus erogari. Si aūt nō faciāt illud
ꝓpter qđ instituta sunt: nō tenent. q fran/
genti fidē: fides frangat eidē. ar. lxxi. dis.
§. his oībus. ex de iureiurā. pernenit. l. ij.
Item caueāt mercatores semꝑ mendaci
um. q si illi. vt dictū est. faciāt qđ suū est:
et aliq̄d isti subtraherēt rapina vel furtū
esset. vñ ꝑcise tenerent eis ad resti. et age
re insup pnīaz de furto et mendacio sicut
de alijs peccatis ibi cōmissis. sed si iniu/
ste acciperet ille et isti mercatores furtiue
subtraherēt ꝑ mendaciū: peccarēt ad mi/
nus venialiter ꝓpter mendaciū: ad resti.
tū nō tenent fm quosdā. Cōcor. Hosti. in
ti. de censibus. §. et quibus. in fi. dicēs. q
tā exigens iniustū pedagiū q̄ nō iustū sol
tenens: tenent ad resti. Clvi

Sed nunq̄d de fraudantibus dacijs est
iniungendū in foro pnīe vt soluāt penam
quā incidūt? Rñdet idē vbi. s. dicūt qui/
dam q nec in ꝓdicto casu nec in simili te/
netur quis ad soluendū emendā penarū.
nisi fuerit iudicatū cōtra ipm in foro cau/
sarū. q̄ talia nō debent nisi tunc demū cū
quis cōdemnat⁹ est ꝑ sniam in forma iudi
cij. vñ si q̄s furtim asportauerit pedagiū
vel inciderit alienā siluā vel cōmiserit fur
tum aut sacrilegiū aut simoniā. sup quib⁹
statuta est pena corporalis vl pecuniaria
ꝑ legē vel per canonē: nō est iniungendus
penitēti in foro pniali q̄ soluat hmōi pe/
nas. nisi tūc demū cum fuerit ꝓdemnatus
ad illas soluēdas sed sufficit q̄ soluat in/
teresse: et satisfaciat ad arbitriū boni viri si
iniuriā intulit. Clvij

Quid de christianis q̄ tpe guerre acce
dunt ad ptes paganor̄: et portāt illuc mer
ces ꝓhibitas. et ipi sarraceni seu pagani
tenēt eis fidē defendendo eos in territo/
rio suo et in mari a latronibus vel pirrha
tis? Rñdet idem vbi. s. q̄ tunc debēt ipi
christiani soluere eis pedagiū fideliter fm
statutū et pactū. alꝫ tenent eis ad restitu.
si possunt: alias debēt pauperibus eroga
re. q̄ fides etiā hosti seruanda est. xxij. q.
iij. innocens. xxiij. q. i. noli. Et intellige
de illis sarracenis q̄ nō sunt violenti pos/
sessores terrarū quas tenēt etiā qui nō de
tinent terras cōsecratas christi in habi/
tatione. Clviij

Quid si furetur christianos captiuos a
sarracenis detētos. Rñdet Host. in ti. de
peni. §. quib⁹ vero. ꝟ. q̄d si quis. q̄ nō te/
net. ar. xxiij. q. ij. dñs. et. q. viij. vt pridez.
et hoc intelligas q̄n nō est tps treuge.
Sed quid si treuga sit? dic q̄ tunc tenetur
restituere rem subtractā et extimationem
boīs vel alterius rei sublate et oīs damni
dati. ar. xxiij. q. i. noli. qđ intelligit Ray.
nisi forte sarraceni cōpellerent captiuos
idolatrare. In quo casu eriperet captiu⁹
in libertatē. ar. liij. di. nulla. et tunc nō te/
netur surripiēs eū. ex quo de peccato mor
tali vel subuersione fidei agitur magis sit
deo q̄ boībus obediendū. xi. q. iij. iulian⁹.
et. c. qui resistit.

Quid si christianus captiuus furet sarraceno qui eū captiuū detinet. Rñdet idē vbi. s. q si fuit captus dñ erat treuga quā frangebat: et sic inuenit in culpa. xxiij. q. i. noli. et nō imminebat famis necessitas: tenetur ad resti. si aūt alꝰ tpe belli captꝰ fuit vel necessitas famis imminebat cum talem teneatur sarracenus pascere: nō tenet ad resti. fm Ray. Clix

Quid de subditis damnificantibꝰ dominos? Rñdet monal. vbi. s. q restituere tenet subditus sicut fur q̄ subtraxit ō bis q̄ soluere debet dño absq; voluntate dñi sui. Soluere enī debet ea q̄ inter ipm̄ z antecessores suos plane bona fide sine dolo et coactōe cōuenit. sicut solet fieri cū mansus vel ville cōcedunt de nouo colonis vl alīs psonis de q̄ cōsuenit fieri instrumentū in q̄ ponit census z annꝰ. et ponunt alie seruitutes et pactiones hincinde. et ideo oīa talia dummō non sint turpia et cōtra dñm peti pñt z soluēda sunt. nā q̄libet in traditōne rei sue pt ponere legē quā vult: dummō honestā. ex de cōdi. appo. c. verū. xviij. q. ij. eleuterius. vbi tm̄ indiffinite positū est in instrumēto aliqō tale verbū collecta talia questa vel silia. intelligendū est q̄ debet eā moderate petere inspecto honore et facultatibus subditoz. ex de censi. cū apls. in fi. et. x. q. iij. c. fi. Similiter cum in instrumēto ptinet q̄ talis dñs pt facere taliā ad iussum vel ad placitum. aut q̄n est talis cōsuetudo sine scripto. tunc illud iussum aut placitū moderandū est ad arbitriū boni viri inspectis facultatibus subditoz. Lōcor. Hosti. in ti. de peni. §. q̄bꝰ. x. q̄d de questis et talīs.

Quero an in foro cōscientie teneat q̄s iniungere penitēti vt soluat penā quā incurrit ex pedagio non soluto. Rñdet monal. vbi. s. dicūt quidaz q̄ in p̄dicto casu nec in silibus tenet q̄s ad soluendū emendam penarū: nisi fuerit iudicatū p̄tra ipm̄ in foro iudiciali. q2 talia non debent: nisi tunc demū cū quis p̄demnatus est p̄ sniaz Dñ si q̄s furtim asportauerit pedagionē vel inciderit alienā siluā vel cōmiserit furtum aut sacrilegiū aut similia super q̄bus statuta est pena corporalis vel pecuniaria p̄ legē vel p̄ canonē: nō est iniungendū penitēti in foro pnāli vt soluat hmōi penas nisi tunc demū cū fuerit cōdemnatus ad illas: sed sufficit q̄ soluat interesse vel satisfaciat ad arbitriū boni viri si iniuriā intulit. Idē dicit glo. xij. q. ij. fraternitatis.

De restitutione subditorum de bis que inter se ad inuicem extorquent. Clx

Quero an subditi teneant ad resti. eoz̄ que inter se iniuste extorquent. Et primo q̄d de ciuibus qui collectas dimiserūt super alios? Rñdet monal. vbi. s. q̄ si scienter aggrauāt sup alios aliquē vltra quā debēt inuidia vel odio: tenent ad resti. ei. si aūt se vel alios alleuiant: peccāt mortaliter. sed nō tenent ad resti. cōitati. q2 non aggrauāt eā in hoc sed inimicos. z hoc est q̄n quātitas summe est a cōi determinata Si vero collecta est antiqua z debita dño tpali et aggrauāt inimicū: tenent ei intm̄ si aūt se alleuiāt: dño tenent intm̄. Si vero amicū alleuiāt. tenent similit dño: nisi amicus prius restituerit. Si aūt est collecta a dño nouo iniuste posita. puta ad p̄priam vtilitatē posita: nō tenent exactores dño restituere nisi inimico si grauauerint eum. ꝓterea dño nō debēt obedire cōtra p̄scientiā in collecta iniusta. Item nota q̄ collecta fit duobus modis in ciuitate. s. p̄ alios z p̄ se. p̄ alios duobꝰ modis scz determinate et indeterminate. Determinate scz q̄n determinat summa a cōi illis q̄ alīs ad soluendū imponūt. et tunc si alleuiāt se vel amicos nec aggrauāt cōe: sed inimicū tm̄. et ideo tenent tm̄mō illi. Indeterminate vero, fit q̄n summa nō determinat eis. sed ōz q̄ imponāt ciuibꝰ. x. denarios p̄ libza. Et tunc si se vel amicos alleuiāt: cōe defraudāt. scz fm quosdā nō tenent ei ad restitutionē. q2 dicūt hoc non esse de iure diuino institutū sed publico vl ciuili. scz p̄pter bonū patrie. peccāt tamē mortaliter p̄pter iuramentū p̄missoriū infra tps ōtū ad exactionē: sed nō ōtuz ad solutū. q2 hoc mō iurauerūt. sed hoc mihi nō placet. Itē q̄n fit collecta p̄ se fit similiter duobꝰ modis. Primo q̄n ōz hō manifestare iuramēto quicqd hz. et tūc si habet mille celarat se tm̄ centū hre: est ꝑiurus. scz

nō teneť restituere.qz hec datio non est de iure diuino:vt dicūt. Silr ſcdo mō fit qñ hō iurat ſe missurū.x. denarios ꝑ vnaq̄q̄ libza quā hz in archa repoſita alicui ad tē pus.infra tps illud ſp teneť et elapſo tpe piurus est ſi nō facit qđ iurauit, ſed ſcdm quoſdā nō teneť ad restitutionē. qz nō cō trectauit rem alienā.qñ adhuc dñium rei nō receſſit ab eo.et dicūt q̄ hec datio non est de iure diuino.vt dictū est. Hec eī opi nio cū p̄cedenti nō placet mihi ꝓpter dolū et fraudē quā cōtinet.q̄ nulli debet p̄ocī niari fm cano. Si aūt iurauit tm̄ dare cōi teneť ſp ex virtute iuramēti. Clxi

Quid de diſcuſſozib⁹.i. eſtimatozibus p̄imoniozꝫ q̄ dolo vel odio vel inuidia plus vel minus eſtimāt.et ꝓximū vel rempubli cā damnificāt. Rñdet Jo.de pla.in.d.l. i.C.de diſcuſſozibus.li.x.q̄ ſiue ſit diſcuſ ſoz ad inueſtigandū et diſcutiendū q̄ ſint publici debitozes et aliquē iniq̄ declaret vel deſcribat eſſe publicū debitozē qui nō ſit.vel dicat eſſe debitozē maiozis quāti tatis q̄ ſit:teneť ad restitutionē.et ipe re manet obligatus fiſco in illa q̄ntitate in q̄ aliū deſcripſit iniq̄.ſiue ſit diſcuſſoz patri moniozꝫ cā ponēdi in eſtimo ꝓ collecta vl alio grauamine reali ſoluēdo fm q̄ntitatē p̄imonij cuiuſq̄ certe in id in q̄ ꝓpera et iniq̄ plus eſtimat facultates alicui⁹ q̄ va leat ipe teneť.ꝓ tex.in.d.l.i. Caueāt ergo eſtimatozes bonozꝫ p̄imoniozꝫ aliozū: qz teneńt ad illud qđ male eſtimāt ꝓ collecti publicis ſiue ad priuatū cōmodū.vt ꝓ fi deiuſſozib⁹ dādis a tutoze fm valoze p̄ri monij pupilli.qz ſi eſtimatoz min⁹ eſtimet et ꝓpter hoc fideiuſſoz minozis q̄ntitatis datus eſt:teneť eſtimatoz pupillo.l.fi.C. de magiſtra.conuenien.et.l.i.§. diuus.ff. eo.ti.ſiue ſit eſtimatoz datus ad fideiuſſo res approbādos.ſ.an ſint ſufficiētes.l.ar bitrio qui ſatisdare coganť. Et silr teneť meſſoz agri edificij frumēti vel vini ſi do lo vel lata culpa inique metiať.l.ſi meſſoz §.i.et.ij.ff. ſi meſſoz falſum modū dixerit, et silr tabernari⁹ q̄ in ꝓputacōne fefellit.l. fi.in fi.eo.ti.de q̄ etiā in.l.ij.C. de iure fiſ. Dbicūq̄ enī generaliter q̄s inique facit: id ad qđ aſſumptus eſt a iudice vel a ꝓtib⁹ vt cū notari⁹ aſſumptus ē ad cōputationē litterarū et male cōputat:teneť.l. cōputa tionis.C.de fi.inſtru.vel medicus ꝓpera refert de q̄litate vulnerū: teneť.vt in.c. ſi gnificaſti.de homi.vel obſtetrix de ꝓgna tura ventris.l.i.ff.de ven.inſpi. tenentur. hec ille. Clxij

Quid de malis electozib⁹. Rñdet Jo. de plą.in.l. obſeruare.C. de decurio.li.x. q̄ ad officiū rectozis ciuitatis ꝓtinet cō uocare cōſiliū ꝛ facere eligi officiales.et e lectis nunciari vt poſſint ſi expedierit ap pellare.et q̄ male noīauerit aliquē ſciens eū hr̄e excuſationē.et ſic eū cā vexandi vel ex odio noīat.teneť ei ad oēs ſumptus li tis q̄s ille noīatus faciet in cā appellatio nis ſe excuſando ne eius calūnia et temeri tas trāſeat impunita.vt.d.l.obſeruare.et C.de ſumptuū recuperatōe.l.vnica.ꝛ.l.i. §.qui excuſatōne.ff.de vaca.munerū.et.l. ſciuerit.C.de excuſatōnib⁹ tutoꝝ. Clxiij

Quid de exactozibus tributoꝝ q̄ plus debito exigūt. Rñdet idē in.l.i.de exacto ribus tributoꝝ.li.x.q̄ teneńt furti ſi plus debito exigūt ſub terroze et p̄eminētia di gnitatis.vt.d.l.i.etiā ꝓ alimentis ſuis et ſue familie vel equoꝝ.l.ij.C.de lucris ad uocatoꝝ.li.xij.et teneńt in duplū ei a quo exegit.l.i.C.de ſuꝑexactozibus.li.x.

De reſtitutione contra

bentium. Clxiiij

Quero ad q̄d teneańt ꝓtrahentes. Rñ det Jo.de pla.inſti. quib⁹ modis cōtra. obli.§.i.qz ſi cōtractus celebrať gr̄a dan tis tm̄ vt in depoſito:tūc recipiēs teneť ſo lum de dolo et lata culpa. Si gratia reci pientis tantū vt in cōmodato.tunc tene tur de dolo et omni culpa.ſ. lata leui et le uiſſima. Si gratia vtriuſq̄ vt in locatiōe: teneť tūc de dolo et lata culpa et leui.vt.l. ſi vt certo.§.ij.ff.cōmodati. In mutuo aūt qz transfert dñium ideo recipiens mutuū teneť de dolo lata culpa leui et leuiſſima. et de caſu fortuito.vt inſti.quib⁹ mo.recō trahit obligatio.§.i. Clxv

Quid de cōmodatario? Dic q̄ q̄ñq̄ ſo lum teneť de dolo et lata culpa. q̄ñq̄ etiā de leui.q̄ñq̄ etiā de leuiſſima. q̄ñq̄ etiam de caſu fortuito.vt no.glo. in.d.§. in ver bo exactiſſimā.inſti.qui.mo.recōtra.obli.

nã de dolo solo tenet. puta si cõmodo vxo
ri mee vt cõpta. i. ornata veniat ad me. vt
ff. cõmodati. l. si vt certo. §. nunc videndũ.
et. §. interdũ. qñq; dolus et culpa eius le-
uis. vt si cõmodo tibi ciphũ vt oẽs amici
inuitent ad cenam. vt. ff. cõmodati. l. in re
bus. §. hec ita. qñq; leuissima. et hoc gene-
raliter vt hic. interdũ casus vt si culpa p-
cedit. d. l. in reb⁹. §. alioqn. hec glo. Item
nota fm eundẽ dnm Jo. q̃ colligit ex tex.
in. d. §. i. in ver. nec sufficit. q; licz re sua q̃s
possit male vti cũ in ea sit moderator ⁊ ar
biter. vt. l. in re manifesta. C. mãdati. tñ in
depposito vt cõmodato est determinatũ q;
debet adhiberi exactissima custodia et di
ligentissima q̃ leuissimã culpã excludit. Et
ideo si q̃s in suprascriptis reb⁹ erat diligẽ
tissimus: pariter dz esse in cõmodatis. sed
si in suis erat diligẽtior: certe in cõmoda-
tis debet esse diligẽtissim⁹. et ideo tũc de-
bet adhibere maiorẽ custodiã reb⁹ cõmo-
datis q; suis. Nã tunc in suis culpa cul-
panda est: sed in alienis est puniẽda. vt. d.
§. i. et. d. l. si vt credo. et. l. in rebus. in pn.
ff. cõmodati.

Sed q̃d q̃n etiã in suis erat diligẽtissi-
mus ⁊ nõ pt nisi vnã rem saluare? Rñdet
idẽ dñs Jo. q; tũc locus est gratificatio
nis. qz pt saluare quẽ vult. de q̃ glo. in. d.
l. si vt certo. Clxvi.

Sed quid si q̃s vtit cõmodato vltra lo
cũ determinatũ. Rñdet idẽ vbi. s. q; ĩ cul
pa est et ad eũ spectat periculũ. vt. d. §. i. ver.
alioqn. ⁊. d. l. in rebus. imo tũc ꝓmittit fur
tũ visus. insti. de obli. ex delicto. §. placuit.

Quero q̃ dicãt casus fortui. dic Clxvii
q; illi q̃ enumerant in. d. §. i. et. d. l. in reb⁹.
et. l. q̃ fortuiti. C. de pig. actõe. Nã casus
cui resisti nõ pt: dz mors seruoz cõmoda-
torũ q̃ ei⁹ culpa nõ interuenit latronũ ho
stium vt incursus qñ res est cõmodata ad
pegrinandũ ppt pirratarũ insidias. nau
fragiũ. incendiũ. fugãq; seruoz qui custo-
diri nõ solẽt.

Sz q̃ro an furtũ cõputet inter casus for
tuitos. Rñdet idẽ vbi. s. q; nõ. iõ nõ excu
sat cõmodatariũ. l. cũ duob⁹. §. dãna. ff.
cõmo. et insti. q̃. mo. recõ. obli. §. fi. nisi fi-
at a psona domestica de q̃ nõ suspicabar
vt no. Cy. in. l. i. C. depos. et. l. eum qui. §.
idem scripsit. ff. de fur.

Sed an incendiũ computet cõmodata
rio inter casus fortuitos? Rñdet idẽ vbi
s. q; nõ. si incipit in domo sua. qz sine cul-
pa inhabitantiũ nõ orit incendiũ. l. nã sa-
lutẽ. ff. de offi. pfec. vigi. sed si in domo a-
liena ⁊ cõmodatarius rẽ euitare nõ pt: bz
regressum ctra eũ qui est in culpa incẽdi. vt. l. si seruus seruũ. §. si fornicarius. ff. ad l. aq̃. et no. glo. in. d. §. fi. insti. qui. mo. re-
cõtra. obli. Clxviii

Quid de depositario. Dic q; tenet so-
lummõ de dolo et lata culpa. et mala ele-
ctio depositarii ẽ in culpa. inde etiã q̃q;
tenet depositari⁹ de casu fortuito. vt no.
glo. insti. qui. mo. recõtra. obli. §. fi. Quin-
q; enĩ sunt fm Jo. de pla. q̃ faciũt depositi-
tariũ teneri de casu. s. cõuentio. pactũ. do-
lus. culpa. mora. et obligatio. vt no. ff. de-
positi. l. i. §. sepe. Clxix

Quid de bidello cui assignasti librum
tuũ et eũ tradidit alteri: an teneat. Rñdet
Jo. de pla. dic si tradidit tuo socio vel fa
mulo tuo consueto vel alteri portanti tuũ
signũ cui verisimiliter credere debuit: nõ
tenet. Si aũt nõ assignasti ei: sed simplici-
ter posuisti in scholis. tũc tenet ad simili-
tudinẽ locatoz. fm. l. dñs orreoz. ff. loca.

Quid de creditore pignoris. Clxx
Rñdet idem vbi. s. q; tenet de dolo et la-
ta culpa et leui. qz cõtractus celebrat grã
vtriusq;. vt dicit tex. in. §. fi. insti. qui. mo.
recõtra. obli. et ideo nõ tenetur de leuissi-
ma culpa nec d casu fortuito nisi fuerit in
culpa. Clxxi

Quero an inter emptorẽ et venditorẽ
cadat restitutio? Rñdeo q; multiplex. vt
pz. J. in verbo emptio. Clxxii

Quero de quo teneat socius. dic q; te-
netur ad restitutionẽ damni emergentis
dolo et culpa sua lata. ⁊ leui: q̃ leuis culpa
estimat si nõ adhibet tantã diligentiã in
cõibus rebus: q;tã adhibere solebat in p
priis tpe societatis. vt insti. de socie. §. so-
cius. l. socius. ff. p socio.

De restitutiõe eius qui ob causaz accepit et causa nõ est secuta.

Restituere tenet qui acce Clxxiii
pit aliqd ob causam: et causa nõ est secuta

vtputa si dedi tibi pecuniã vt p me ires ad sanctũ iacobũ. et non iuisti. Secus si p te nõ steterit. vt. l. si pecunia. ff. de ꝑdi. causa data. vbi dicit. si pecuniã ideo acceperis: vt capiã eã deinde pato tibi ad ꝓficiscendũ cõditio tpis. vel valitudinis impedimẽto fuerit q̃ minus ꝓficiscaris: an ꝑditio possit. videndũ est et cũ p te nõ steterit ꝑt dici repetionẽ cessare. Sed cũ liceat penitere ei q̃ dedit ꝓculdubio repetet id quod datũ ẽ. nisi forte tua interfit nõ accepisse te ob hanc causam pecuniaz. Nam si ita res se habet vt licet nondũ profectus sit. ita tñ rẽ cõposueris vt necesse habeas ꝓficisci vel sumptꝰ q̃ necessarij sũt ad ꝓfectionẽ: iã fecisti vt manifestuz sit te plus forte q̃z accepisti erogasse: cõditio cessabit. Sed si minus erogatũ sit cõditio locũ habebit ita tñ vt indẽnitas tibi prestet eius q̃ ꝑ expendisti. Clxxiiij

Quid si dedi pecuniã viro cui nuptura erat mulier. deinde nõ sunt secute nuptie? Dic q̃ ad restitutiõz tenet. l. si mulier. ff. de cõdi. cã data. causa nõ secuta Clxxv

Quid si dedi tibi vt seruũ manumittas q̃ nõ manumisisti. vel me penitet añq̃z manumitteres? Dic q̃ ad restitutionẽ mihi teneris. l. i. ſ. i. ff. de cõdi. ob causam.

De restitutõe gerentiũ negocia aliena. Clxxvi

Restituere tenet tutor q̃ curator omne damnũ q̃ ꝑ pupillo vel adulto ꝓcessit eoꝝ dolo lata culpa vel leui negligẽtia: nõ aũt leuissima. vt. l. quicqd. C. arbitriũ tutele. vbi dicit. quicqd tutoris dolo vel lata culpa vel leui sine curatoris minores amiserũt. vel cũ pñt nõ acquisierint: in hoc iudicio venit. vt in. l. i. de tute. q̃ rõi. distra. ꝺr. in oĩbus q̃ fecit tutor cũ facere nõ deberet Itẽ in his q̃ nõ fecit cũ facere deberet rõnem reddere tenet ꝑstando dolũ et culpã et q̃ztã in rebus suis diligentiã haberet. Idem in ꝑlato vt in. c. cũ in offi. de testa. Itẽ fm Jo. de pla. insti. de obli. q̃ ex q̃si cõtrac. nas. ſ. tutoris. qñ tutor fuit negligens in exigẽdis noĩbus debitoꝝ pupilli q̃ facta sunt postea non idonea ad soluendũ cũ prius essent idonea tpe tutele: tenet. vt in. l. ꝟ. C. arbitriũ tutele. Itẽ tutori im putat q̃ ad interesse tenet si causam pupilli desperatã ducat. C. de adminis. tuto. l. bona. et. l. si nõ est ignotũ. q̃. ff. de admini. rerũ ad. ciui. ptinẽ. l. q̃tiens. ſ. sic ignoscẽdũ est cũ illi q̃ bonã fidẽ agnouit. vt. ff. mãdati. l. quintus. Dec spe. in ti. de aduocato. ſ. vtriusq̃z. ver. itẽ etiã caueãt.

Quid si q̃s volebat legare ꝟ donare pupillo aliq̃d et tutor impediuit dicẽs. lega vꝟ dona mihi. Glo. ponit hãc q̃stionẽ sabbatinã: et nõ soluit in. d. l. quicqd. sed dici ꝑt q̃ tenet pupillo ad resti. ar. cle. i. de pri ni. ℞. ꝑcipit religiosis vt nõ impediãt testatores quin legẽt ꝓchialibꝰ vel matricibus ecclesiis, vt dicit frater Alua. q̃ aliꝰ peccãt mortalit. et tenent ad resti. nã hec regula: q̃ quoties q̃s aliquẽ impedit a cõsecutõe alicius beneficij: tenet ad restitu. vide. s. ſ. Lxxxiiij.

De restitutione negociorum gestoꝝ. Clxxvij

Restituere tenet negocioꝝ gestor omne damnũ illi cuiꝰ negocia gessit q̃ ꝺ damnũ ꝓcessit dolo suo. vel lata culpa vel leui vel etiã leuissima: quã alius diligentius erat gesturus. vt insti. de obli. q̃ ex q̃si ꝓtrac. in ꝓn. an aũt teneat ꝺe casu fortuito Glo. ibi enumerat sex casus in quibꝰ tenet in verbo obligatũ: et ecõtra. tenet ad expensas q̃s fecit negociorũ gestor illi cuius negocia gesta sunt. Fallit in pluribꝰ casibꝰ enumeratis ꝑ dñm Jo. de pla. ibi. et in. l. venenius. ff. de neg. gest. ſ. primus. qñ ꝓcessit ꝓtestatio q̃ nõ gerat. vt. ꝺ. l. vẽsenius. Secundus qñ gessit pẽna affectõe. vt si nutricius pstitit alimẽta ꝑuigno vel in eũ erudiendũ expẽdit. l. q̃ paterno. C. eo. Tertiꝰ casus qñ maritus gessit maritali affectõe. puta fecit expẽsas curãdo vxorẽ egrã. nã socer nõ tenet eas restituere nec satisfacere. nec cõputat in resti. dotis. nã maritus tenet facere curare vxorẽ suis expẽsis. nisi qñ hꝫret dotẽ. vel esset expẽsa magna vltra dotẽ et vxor haberet patrẽ q̃ tenet ad hoc vel ipa hꝫret aliunde. i. alia bona ex q̃bus posset curari. nõ tenet tamẽ maritus qñ ex culpa vxoris nõ habet eã in suo obsequio fm Jaco. de are. sed ad expẽsas funeris vxoris tenet ille cui remanet dos ꝑ

ea ꝑte ꝑ qua deuenit dos ad eū. vt. l. q̄ in vxore. C. de nego. gest. Quartus ꝓpter domesticā affectionē ⁊ pietatē. et si mater expendat in faciēdo dari tutorē pupillo. l. i. C. de ne. gest. et. l. is q̄. ff. eo. ti. De hac materia vide. ī. §. CLxxiiij.

De restitutione socioꝝ

Quid si duo sunt socij CLxxvij habentes rē cōmunē et alter in ea facit expensas? Rñdet Jo. de pla. insti. de obli. q̄ ex q̄si cōtrac. §. itē si inter aliq̄s. ꝙ alter tenet cōtribuere ptē suā restituēdo ei qui fecit expēsas de suo. vt. l. si inter fratres. §. ij. ff. ꝑ socio. et. l. si vt ꝓponis. C. de bere. ꝑua. Itē nota fm eundē ꝙ vbi vn⁹ ex socijs est rixosus et deuius vel nō curat laborare terrā cōmunē vel locare domū cōmunē ꝑt socius accipe sibi ptē suā quo ad vsum et laborare et locare et sibi fructus recipe. glo. est notabilis in. l. iubemus. in ꝟbo. diuidere. C. de sacrosanc. ec. et alia glo. in. l. lucius. ff. fa. hercis.

De restitutione accipiētis indebitum.

Quid de soluēte indebitū ignoranter? Rñdet ꝙ recipiēs tenet ei ad restitutionē. pinde ac si mutuo accepisset ex q̄si cōtractu. insti. de obli. q̄ ex qua. ptrac. nas. §. fi. et insti. qui. mo. recōtra. obli. Itē si per errorē. sec⁹ si soluat sciēter: qr tūc donare videtur. vt. l. cāpanus. de op. libertoꝝ. CLxxix

De restitutōne damnorum ab aīalib⁹ datoꝝ.

Quid si q̄drupes puta equus vel asin⁹ tuus naturali feritate mihi damnuz intulit. puta fregit vasa mea vel vegetē et vinū effusum' est. Rñdet Spe. in ti. de iniu. et dā. da. §. sequit. ꝟ. porro. ꝙ mihi teneris vel reficere damnū. vel dare aīal ꝓ noxa. vt insti. si q̄. pau. fe. di. in ꝓn. CLxxxi

Quid si equus tuus calce me ꝑcussit et crus meū fregit et brachiū vel oculū effodit. vel aurē dentib⁹ scidit. vt me vulneravit, ꝓpter quā plagaz oportuit me dare. x. medicis. ⁊ alia. x. impēdi in curatōe: an petere possum. xx. et opa quib⁹ caruī et carior sum. Dicit Spe. vbi. s. ꝙ sic. vel ꝙ das ꝙmal ꝓ noxa. tex. est in. l. ff. eo. l. ex hac lege. CLxxxij

Quid si tuum aīal incitauit meū ita q̄ tuū aīal dedit alteri damnū: an tenearis? Spe. vbi. s. videt sentire ꝙ sic. idem dicit glo. insti. si qua pau. fe. di. in ꝓn. in verbo. feruore. ne aīal tuū moueat ad damnū dādum sui lasciuia et facilitate siue incētiuo amore. et ꝓsecutione alterius aīalis. vt si equus tuus ꝓsequendo equā meā frangit ostiū dom⁹ mee vel mea blada immatura cōterit. vel alit damnū mihi dat. siue suo corꝑe siue mediāte alio instrumento. vt si bos vel equus sine culpa ꝓducētis plaustrum obtriuit aīal meū: vel aliud damnū dedit. vt. ff. e. l. i. §. sui aūt. CLxxxiij

Quid si bos tuus comedit herbā meā. vel canis tuus carnes meas. vel porc⁹ farinā. vel murilegus lardū. vel mustela corrodit panuos. an mihi tenearis ad emendam dāni vel dandū animal ꝙ noxa? Respondet Spe. vbi. s. ꝙ sic. vt. l. quint⁹. §. i. ff. ad. l. aquil. et. l. q̄ seruandarū. §. fi. de ꝓscrip. ꝟ. et ꝙ Bar. in. l. hoc amplius. §. de bis. ff. de dam. infec. CLxxxiiij

Quid si oues vel alia animalia q̄s mittit in prediū meū et frumentū et ordeū vel glandes depascunt. Rñdet Spe. vbi. s. ꝙ mihi teneris. CLxxxv

Quid si ꝙ se pecora intrauerūt campū ⁊ depasta sunt frumentū. Rñdet Spe. idē scz ꝙ mihi teneris. Idē Jo. de pla. in. §. i. insti. ad. l. aquil. et hoc ꝙ. l. qui seruanda rum. ff. de ꝓscrip.

Sed quomodo estimabitur damnū datum in frumento dum est in herba. Rñdet idem vbi supra. ꝙ vel expectabit tempus messium vt sciatur q̄tum ex tanto vel simili frumento habebitur. vel cōsiderabitur quantus fructus in anno preterito ex tanto ⁊ sibi habitus est. ar. ff. ad. l. aqui. l. aq̄. si deletū. ff. de tabu. exhi. l. locū. §. cōdemnatio. xi. q. iij. nolite. CLxxxvi

Sed nunquid dominus seliberat dando animal ꝓ noxa. Rñdet idem vbi supra. ꝙ non. si ipe illud immisit. vt insti. si quadru. paupe. fecisse di. secus si casualiter intrauit. CLxxxvij

Quid si leo vrsus aper quē tenes liga-
tū iuxta viā publicā damnū dedit. Rñdet
Spe. in ti. de emptōe et vēdi. §. nūc dicen-
dū. ver. sed pone ibi quarto coperit. q̄ te-
neris p̄ tex. §. fi. instī. si qua. pau. fe. di. vñ
ibi dicit Jo. de pla. Caueāt ergo sibi qui
tenēt canes mordaces vrsos vel simias vl
alia aīalia ferocia in locis publicis. si q̄
ledūt hoīem liberū: cōdemnāt tenēs in ex
pensis curatōis et op̄aꝝ amissārū et amit
tendarū in q̄ tū iudici equū videbit̄ facta
estimatōe q̄tū lesus viuere poterat fm di
stinctionē etatuz. vt. l. hereditatū. ff. ad. l.
falci. et glo. dicit in. l. ex hac lege. ff. si qua.
pau. fe. di. Et ideo nō liberat̄ dñs dando
ferā bestiā damnū dantē p̄ noxa. vt in. c.
fi. de iniu. et dam. dato. Clxxxviij

Sed pone q̄ inuenio pecudē tuā in mea
segete damnū dantē nunc̄d ꝓpria auctori
tate illā capere possum et tenere donec de
damno mihi satisfeceris. Rñdet Spe. in
ti. de actore. ver. ꝟ pone q̄ inuenio. q̄ nō
possum capere vt teneā q̄si loco pignoris do
nec mihi satisfactū sit. possum tñ capere et
tenere donec sciatur dñs cōtra quē agere
possum. Clxxxix

Quid de his qui cum iumento vel igne
malitiose apposito vel alis ledūt agrū vel
domū alterius. Rñdet Bonal. in sum. in
tracta. restī. in. c. de restitutōe aduocatoꝝ.
ver. Jtē tenet̄ ad totū damnū q̄ tales te-
nentur ad restitutionē totiꝰ dāni. Et si vo
luntarie apponit ignē nō adhibuit diligē-
tiam debitā: tenet̄ in quadruplū maxīe in
fra annū. ex̄ de iniu. c. si egressus. et. c. si le
serit. vbi de hoc. et. c. si quis. et. ff. de incē.
l. i. Si aūt aīal pascat in alieno nō damni
ficando: dñs nō tenet̄ de pa. tenē. l. q̄m. §.
fi. colt. x. notatū fm glo. ⁊ Jn. de bu. in. d.
c. si leserit. q̄ dominus liberat̄ dando ani-
mal p̄ noxa. Cxc

Quid si bos alicuius cornupeta erat ⁊
dñs eū nō custodiuit nec diligentiā adhi-
buit ⁊ egressus bouē vicini occidit. Rñdet
mo. q̄ dñs bouis cornupete tenet̄ dare a-
lium bouē viuū equiualentē et mortuū ac
cipere. vt dicit tex. in. c. si bos. ex̄ de iniu. ⁊
dam. da. Exod. xxij. Jntelligendū tñ q̄n
dominus sciuit eum cornupetā q̄ p̄sumit̄
infra tres dies scire. et ꝓpter hoc dicit tex.
q̄ cornupeta erat ab heri et nudistercius.
Q̄n vero ignorauit. puta q̄ cōtra naturā
sui generis insurrexit et p̄tra naturā suā.
puta q̄ cōsueuit esse domesticus: tunc nō
tenet̄ ex edicto. l. aquilee. sed ex edicto. l. si
qua. pau. fe. di. fm Bo. et Bof. Jtē intel-
lige fm glo. in. d. c. si bos. cū ille bos q̄ da-
mnū dedit aggressus est aliū et occidit. ⁊
ecōuerso nō tenet̄. i. q̄n bos mortuus inci-
tauerat aggrediēdo bouē cornupetā. ff. si
qua. pau. fe. di. l. i. §. cū arietes. et. ff. ad. l.
aquil. l. itaq̄. Seu cū dubiū est q̄s bos pri
mo aggressus est. ff. ad. l. aquil. l. scientiā.
§. cū stramēta. Et ad intelligentiā dam
norū datoꝝ ab aīalib⁹ no. vt ex dictis Bo.
cōprehendi et colligi p̄t: q̄ duplex ē actio
q̄ tenet̄ dñs aīalis damnū dantis. s. lex a-
quil. ⁊ hac tenet̄ dñs aīalis damnū dātis
q̄n culpa sua aut negligēta aīal damnuz
dedit. puta si te instigāte equū ipo dolore
cōcitat⁹ recalcitrauit vel damnū dedit. aut
si q̄drupes plus iusto onerata damnū de-
dit. vel si aīal tuū in segetē meā misisti: te
neris ad totius dāni estimationē Alia est
actio q̄ vocat̄ de pauperie q̄ mihi teneris:
q̄n non culpa tua q̄drupes damnū dedit.
puta q̄n damnū dedit p̄tra naturā et p̄sue
tudinē sui generis. licz sua cōsuetudo ta-
lis sit. puta si sit equus recalcitrās. s. nā ma
ior p̄s non recalcitrat vel bos cornupeta.
nā maior p̄s nō cornupetat. ⁊ tūc liberaꝝ
dādo aīal damnificās p̄ noxa. licz damnū
excedat q̄drupedis estimationē. Si autē
sit fera bestia: tūc dādo illud aīal p̄ noxa
nō liberaris. sed teneris ad totius damni
estimationē. q̄ hmōi aīalia nō debēt tene
rī ī publico siue soluta siue ligata. nisi pu-
blicum interest. alꝰ dñs tenet̄ in duplū. vt
instī. si q̄dru. §. interdicimus. et. §. fi. et ni
hilominus actio de pauꝑie. i. p̄ dāno da-
tu locū habet. et etiā tenet̄ ad impēsas in
curatōe factas. et ad op̄as amissas vl q̄s
amissurus est ꝓpter debilitatē. nā ꝓhibet̄
q̄s verrē ap̄rū canē vrsum leonē pantherā
et generaliter oē aīal qđ nocere possit: te-
nere fm Bo. in ti. de pauꝑie. §. q̄n. v. ⁊ no
tandū. Hec colligunt̄ ex tex. glo. et dictis
doc. in. c. fi. ex̄ de iniu. et dā. da. et p̄ Bo. ī
sum. eo. ti. §. q̄n. et in ti. pauꝑie. §. q̄n. et. §.
qualis. Cxci

Quero si equus tuus insidiando mulā meam olfaciat.et mula mea recalcitrans crus meū frangit? Rñdet Hosti. in ti. de pauperie. §. qñ. ver. si vero. qꝫ cōtra te agere possum de pauperie. vt. ff. si quadru. pau. fecit. di. l. agaso. Lx Lij

Quid de detinētibus colūbaria? Rñdet Astēn. in sum. li. v. ti. xxxiij. Dicūt alii qui qꝫ si nō possunt teneri sine ꝓiudicio et damno aliterius: mortaliter peccāt qui tenent. Quidam tñ tenent qꝫ columbe plus ꝓficiant terris ꝙs frequentant stercoriza do et mala semina colligendo: qꝫ noceāt. vnde nō videt tutū sup hoc aliquid affirmare. Lx Liij

Quid de venatoribus qui cōculcant agros et vineas aliorum quorum canes occidūt anseres et oues et agnos pauperꝫ Rñdet ide vbi. s. credo qꝫ tenent restituere estimationē damni. et peccant mortaliter si nō restituāt. nisi ita modicū damnū esset qꝫ ꝓbabiliter nō curarēt illi quibus hieret.

De restitutione excōicatorum. Lx Liij

Utrū clericus excōicatus possit ꝓcipe refructus sui bñficij durāte excōicatione. Rñdet Inno. qꝫ non. in. c. pastoralis. de appel. ꝓ ulū tex. vbi dicit. Illi ꝓuentus ecclesiastici merito subtrabūtur cui ecclesie cōmunio denegat. Secꝰ si appellaret. Nā tūc nō credimus qꝫ posset nūciari excōicatus. ar. extra de sen. ex. ꝓ tuas. nec etiā beneficia subtrahi debēt. imo cum ipe se nō debeat gerere ꝓ excōmunicato. ministri ꝓbendarū tanqꝫ mercennarij pnt ei cōicare. xi. q. iij. quoniā. de sen. ex. inter. Alij tñ aliter dicūt. et est certū qꝫ post absolutionem fructus medij tpis poterit repetere. ij. q. v. §. sup causa. licet fuerit iniuste excōmunicatus. secus autē si iuste. ar. C. de re milit. l. cum allegatis. hec Inno. Cōcor. Hosti. vide. s. §. Lxxxvi. Lx Lv

Omnis excōicatus tenetur restituere si vult absolui. qr hec est vna de cōditionibꝰ requisitis ad B vt ꝙs absolui possit sm doc.

Quid de his qui excōicati Lx Lvi ꝛpe excōicationis acquirūt aliqd negociādo vel ex dono recipiēdo. Itē de his qui illicite acquirūt beneficia ecclesiastica vel castra. vel alia et inde multa perceperūt. Rñdet Hosti. vbi. s. qꝫ tenent totū restituere si aīas suas saluare volunt. vt ꝓbat de eta. et qli. or. cū bone. de de. excōi. mini. postulastis. de elec. c. ꝙ inquisitionē. et de ꝓben. c. dilec. in fi. de his q fiūt a ꝓla. cōtinebatur. de iure patro. cū dilectꝰ. in fi. de simo. c. monachus.

De restitutione inuētorum a casu et fortuna. Lx Lvij

Quero an inuēta a casu et fortuna subiaceant restitutōni. Rñdet Ric. in. iiij. di. i. ar. v. q. v. qꝫ rerū quedā sunt cōes omni iure naturali. vt volucres nō domestice. et pisces maris et cetera silia. insti. de re. di. §. et quedā. et. §. fere bestie. Quedaz sunt vniuersitatis vt illud qd ē ciuitatis in cōmuni. vt theatra stadia et similia. vt insti. de re. diui. §. vniuersitatis. Quedā sunt ꝓ prie singulorꝫ. vñ si quis inueniat aliquā rem de primo mō dictis: restituere tenet. et de talibus rebus dicit in. d. §. fere. q in nullius bonis sunt naturali rōne occupāti: cōcedunt. Si quis aūt res q sunt cōmunitatis aliq casu inuenerit: restituere cōitati tenet. similiter rē que est alicuius singularis ꝑsone. et sic intelligit qd dicit in xiij. q. v. si quid inueniſti. vbi dicit. si qd inueniſti et nō restituisti: rapuisti. et. iij. q. c. multi. dicit. Discāt hoc peccatū sibe esse rapine si quis inuēta nō reddat si sciat cuius sunt. et si cuius sunt ignoret: tñ retinere nō potest. sed debet facere qd in se est vt sciat cuius est. qr vt dicit. ff. de furtis. l. falsus. §. qui alienū. Si ꝙs aliquid iacens in terra lucri faciendi causa sustulit: furti obstringat. sive scit cuius sit sive ignoret. Et hoc rōnabile est. qr exquo scit rem suā nō esse: ꝑsupponere debet eam de iure ad aliū ptinere. Si aūt nō potest inuenire cuius sit illi cui incumbit cura de republica restituat. Cōcor. Bo. in ti. de peni. §. quibꝰ. ver. qd si quis inuenerit, dicē. Quia si ꝙs inuenerit pecuniā vel aliā rē in via publica vel alibi: dicas qꝫ debz facere ꝑconisari et in ecclesijs loci illiꝰ vbi res inuenta est. et adiacentium denunciari publice cor-

populo q talis res inuẽta est. Et si repe-
riat dñm ei reddat. primo tñ dicat ei cir-
cumstãtias ꝗs certificet vtrũ vere sit dñs
is q̃ petit. aliter forte mkti nõ dñi peterẽt.
ad hoc, ff. de fur. l. falsus. §. q̃ alienũ. qõ si
nõ inuenit dñm: ꝑt cũ ꝓsilio ecclesie ipam
rẽ retinere. et oret ꝑ eo cuius res est. Et ꝺ
intelligas qñ ẽ paup q̃ inuenit. aliter pau
peribus eroget. alioquin si nõ restituerit
iuꝝ posse: fur essz. Et sic intellige illud Je
ro. ⁊ Grego. xiiij. q. v. si q̃d inueniſti. ⁊ du
obus. c. se. Cõcor. sco. in. iiij. di. xv. qui ad-
dit: q interim debet tradi publice perso-
ne custodienda. Lxcviij.

Quero an q̃s possit ꝓhibere piscari in
fluminib⁹ publicis ⁊ ꝑpetuis sicut padus
et rhenus? Rñdet Jo. de pla. insti. de re-
rũ diui. in. §. flumina. q nõ. similiter nõ ꝑt
q̃s applicare naues ad portũ et ligare na-
ues ad ripas siue ad arbores existẽtes su
per ripis. licet tñ ripe et arbores sint pu-
blice quo ad vsum siue sint in cõi vsu. tñ ꝑ
prietas ripariũ et arbores nate in eis sunt
eis: sunt eorũ quoꝝ sunt p̃dia q̃bus adhe-
ret. Et iõ si cõcurrit dñs agri volẽs inci-
dere arbores existentẽ in ripa fluminis. et
exĩneus piscator vel nauta volẽs ligare na
uem ad illã arborẽ vel appendere retia sic
cando p̃ferẽ dñs. qz nemini debet ius suũ
detrahi. vt insti. de his q̃ sunt sui vel alie.
iu. §. sed ⁊ maior. Bz vbi ꝙcurrũt extranei
tũc si vnus p̃tendit publicã vtilitatẽ ⁊ ali
us priuatã: p̃ferẽ p̃tendẽs publicã: sed
si vterq̃ p̃tendit publicã vel vterq̃ priua
ta: p̃fertur qui ꝓmo occupauit ſm Jaco.
butri. in. l. riparũ. ff. de acqui. re. do. Sed
si vterq̃ piter occupauit: locus est gratifi-
cationi vel sorti. sic̃ dicit glo. de plaustris
inuicẽ obuiantibus in arta via dũ q̃rit qõ
plaustrũ retrocedere debeat. l. i. §. hoc in-
terdictũ. ff. ne q̃d in loco publico. Li

Quero q̃d de feris bestijs piscibus et
volucribus. Rñdet idem vbi. s. §. singu-
loꝝ. q qz in nullius bonis sunt. ideo natu
rali rõne occupanti cõcedunt. vt. d. §. sin-
gulorũ. ⁊ ideo dicit q licitũ est ingredi in
alienũ fundũ cã aucupandi et venandi. Bz
si dñs p̃uidet añq̃ ingrediaris: ꝑt te ꝓhi-
bere ingredi. q si postea ingrediaris: tene
beris iniuriarũ si tñ nõ obstãte ꝓhibitõe
ingrediar ad aucupandũ vt venandũ qõ
capies tuũ efficit. nec ꝑt tibi ꝙ dñm auser
ri. vt tenet glo. in. l. diuus. ff. de serui. ru. p̃di.
et. ff. de acqui. re. do. l. iij. insti. de re. diui.
§. ap̃ro. licz glo. in. dicto. §. singuloꝝ. tene
at ꝙtrariũ. et male. LL

Quid si vulnerasti letaliter ferã bestiã
vt ap̃rũ ceruũ et silia: et eã fugientẽ seque
ris. Rñdet idẽ vbi. s. q nõ ꝓpter hoc effi
citur tua nisi postq̃ eã ceperis. Et ideo in
terim alius eã capiẽs etiã intra laqueum
tuũ. vt. l. in laqueũ. de acqui. re. do. eã ac-
quirit. insti. de re. di. §. illud quesitũ. et. ff.
de acq̃. re. do. l. iij. §. illud. Et est rõ vt di-
cit tex. in. d. §. illud quesitũ. qz multa acci-
dere potuissent ne eã cepisses. Nam inspi-
cimus qõd euenire p̃t: qñ res ẽ ad aliud na
turaliter destinata. aliter secus. vt. l. i. ff.
de in litẽ iuran. et in. l. si idẽ cũ eodẽ. ff. de
iu. om. iudi. tñ dicit glo. in. d. §. illud. q de
cõsuetudine venatoꝝ aliter seruat. et ideo
standũ est cõsuetudini. ar. l. q si nolit. §. si
assidua. ff. de edi. edi. LLi

Quid si apes vel volucres sint supar-
borẽ tuã vel nidi earũ. Rñdet idẽ vbi. s.
q sicut dicit tex. in. §. apiũ. insti. de re. di.
Apiũ et volucrũ natura fera est. et ideo li-
cet apes vel aues vel nidi earũ cõsistant
sup arborẽ tuã: non tñ sunt tui donec eas
ceperis. Et ideo interim alius occupare
potest. et apes et fauos mellis ibi factos
et aues nidificantes sibi acquirit. nec te-
netur tibi furti. nec alia actione. vt dicto
§. apiũ. l. apiũ. et. l. naturalẽ. §. apiũ. ff. eo.
ti. l. si apes. ff. de furtis. sed bene tenet tibi
iniuriarum si anteq̃ intraret campum tu
um vel ascenderet arborẽ tuã: ꝓhibuisti.
vt dicto. §. apium. ver. plane q. si tamẽ ca
pit post ꝓhibitionẽ: suũ efficitur. vt supra
dictum est. secus autem si apes a te possi-
dentur quas tenes in aluearibus reclu-
sas que vadunt et redeunt. vel aues quas
similiter possides que vadunt et redeunt.
quia occupans eas: cõmitteret furtum. ff.
de acqui. posse. l. iij. §. aues. et. l. pompon
us. in fi. ff. fa. hercis. sed examen apium vo-
lans ex alueo tuo durat tuum q̃diu nõ au
fugit aspectum tuum. nec eius persecutio
est difficilis. vt dicto. §. apiũ. in his tam-

multum attẽditur cõsuetudo. vt dicit glo. in verbo examen. in. d. §. apium. insti. de re. diui.

LLij

Quid de animalibus naturaliter feris sed accidentaliter factis mansuetis vt pauones columbe apes cerui qui bñt ꝓsuetudinẽ eundi et reuertendi?. Rñdet idẽ vbi. s. §. pauonũ. ꝙ in istis habet locũ regula ꝙ tãdiu sunt occupãtis et possidẽtis: cũ diu detinẽt animũ et ꝓsuetudinẽ reuertendi. Et postea fiunt occupãtis: et ideo cum cõsuetudo inducat̃ ex duplici actu. vt no. glo. in. l. de quibus. ff. de lege. et. l. iij. c. de ẽpali audiẽ. videt ꝙ si ista alia non retinentur duabus vicibus horis vel diebꝰ cõsuetis: ꝙ deposuerũt animũ et cõsuetudinem reuertendi: et postea fiunt occupãtis.

LLiij

Quid de aĩalibus naturaliter mãsuetis vt gallinis ⁊ anseribꝰ domesticis. Rñdet idẽ vbi. s. §. gallinarũ. ꝙ cũ tum cunq; aufugiãt ꝓspectũ dñi possidẽtis et alio se transferãt: tñ manẽt eius et nõ acquirunt̃ apprehendẽti. imo apprehendẽs causa lucrandi ea vel ova vel pennas cõmittit furtum: et ꝑt accusari furti. vt. d. §. gallinarũ. et. ff. de acquirẽ. do. l. naturalẽ. §. pauonũ. et. §. gallinaz. vbi no. glo. ꝙ cẽ in vno ouo ꝑmittit furtũ licz sit modici ꝑcij.

LLiiij

Quid de thesauro inuẽtoz. Rñdet idẽ vbi. s. §. thesauros. ꝙ thesaurꝰ inuentus ab aliq̃ in agro suo vel in loco religioso vt sacro efficit̃ inueniẽtis: et sibi totũ acquiritur. sed inuentus in agro alieno priuato vel publico vel cesaris vel ciuitatis: acquiritur ꝑ medietate inuẽtori. et ꝑ alia medietate dño agri. vt dicit tex. in. d. §. thesauros. et glo. xiiij. q. v. si quid inueniſti. et glo. in. d. §. thesauros. declarat q̃d sit thesaurus. Et rñdet ꝙ est pecunia ab ignotis dñis vetustiori tpe abscõdita cuiꝰ pecunie depositõnis memoria nõ extat. ff. de acqui. re. do. l. nunc̃. §. thesaurus. nam si de eo extaret memoria vt q⁊ aliq̃s abscondisset causa lucri vel metꝰ vel custodie: im propꝛie dicit̃ thesaurus. ideo nihil acquiritur inuentori: sed est eius q̃ abscondit vt eius heredis. vt. d. §. thesaurus. ff. ad exhibendũ. et. l. item labeo. §. fami. hercis. ⁊. l. a tutoze. ff. de rei vendi. Et ideo mercẽna rius laboraãs in alieno a casu thesaurũ inueniens acquirit sibi medietatẽ. vt dicit glo. in. d. §. thesauros. in verbo in suo. secus si nõ sit thesaurus. puta q⁊ mercennarius in domo alicuius noviter empta inueniet pecuniã in sacculo inuolutã in fenestra. q⁊ tũc cum nõ sit thesaurus nõ est emptoris nec inuentoris: sed est venditoris. vt. d. l. a tutoze. et ita cõsultũ fuit florentie ꝑ plures doctoꝛes. Et attende q̃ in suo licitũ est dare operã inuenire thesaurum. dummõ nõ arte magica: q⁊ tunc esset fisci. sed in alieno nõ sufficit dare operã ad thesaurum inueniendũ etiã de voluntate dñi sed debet esse inuentus casu fortuito. vt acquiratur inventori dimidiũ. aliter si data opa inuenit: totũ acquirit̃ dño. l. vnica. c. de thesau. li. x. Item nota ꝙ licz lapilli gemme et margarite et alia ꝑciosa inuenta in littoze maris acquirat̃ inventori. scz postꝙ apprehendi nõ antez tñ hoc est intelligẽdum de lapillis ⁊ gẽr. is natis ex ꝓductis in littoze maris. secus si repies gemmã q̃ cecidisset alicui illinc transeunti. vt insti. de rez diui. §. itẽ lapilli. §. fi.

LLv

Quid de insula nata in mari? Rñ. idẽ vbi. s. ꝙ in nullius bonis est. et ideo occupanti cõceditur. sed insula nata in medio fluminis est cõmunis habentiũ ꝓdia iux̃ flumen ex vtraq; ꝑte. sed si nõ est in medio sed est ꝓximioꝛ alteri ꝑti est cõmunis tm̃ habentiũ ꝓdia ex ꝑte illa. Ager vero a flumine diuiso circũdatus remanet eius cuius erat primo. et si flumẽ mutauit alueũ: primus alueus efficit eoz̃ qui circa eũ prędia possidẽt. Et secũdus alueus est publicus: qui secundus alueus flumine redeũte ad antiquum alueum: efficitur eoꝛum qui circa eum prędia possidẽt. Item ager inundatus: aqua recedẽte ager remanet eiꝰ cuius primo erat. Hec dicit textꝰ insti. de rerum diui. §. insula. Sed quomodo poterit sciri ꝙ insula nata in flumine sit in medio vel ad quã partem magis pendet? Respondet glo. in verbo. mediã partẽ. ꝙ hoc sciri poterit accepta cozdula in pũcto posita in medio inter vtrunq; agrũ. Et facit ad q̃stionẽ ꝙ si aliq̃ villa vl̃ domus vel ecclesia sit inter territoꝛia duarũ ciuitatũ

et sit cõtentio cuius sit: q̃ p̃sumat esse illius ciuitatis cui sit primior. sed si nõ apparet cui sit primior: dicat̃ ptinere ad ambas et sit cõmunis. vt hic et. ff. eo. l. deo. §. insula. et. l. tricie testores. ff. de legat. i. fm Dynũ in. d. §. insula.

De restitutõne acquisitorum in naufragio. ¶Lvi

Quid de acquisitis in naufragio. Kñ det monal. in sum. in tractatu resti. q̃ restituendũ est quicqd de ipo naufragio inuẽtum est. siue illud sit acceptum de ipo naufragio siue de mari siue d littore. ff. de incen. rui. et nau. l. si quis ex naufragio. Item vltra restitutõz nõ excusat̃ a peccato mortali quicunq̃ surripit aliqd de naufragio nisi ea intentõe recipiat: vt restituat ei cuius est. nec excusat̃ aliquis aliqua cõsuetudine, vel statuto vel p̃cepto cũ hoc sit ꝓtra preceptũ dñi. Et vltra hoc est excõicatus vi in. c. excõmunicatio. ex̃ de rapto. et hoc ipo facto lata sñia fm Io. an. et Anto. de bu. sed expolians nõ naufragos nauigantes est excõmunicandus. Dñ eps vel quilibet p̃latus qui tanti criminis esset particeps vel ꝓsentiens: debet deponi. extra de accusa. c. cum dilecti. Laicus vero nisi admonitus satisfecerit: dz anathematizari. vt. xxiij. q. iij. si quis de potẽtibus. et. c. illi qui. ex̃ de treu. et pa. c. innouamus. etiã fm leges infra annũ in quadruplũ teneat̃: post annũ in simplũ. ff. de incẽ. rui. et nau. l. i. Et hoc nõ intelligas de naufragio piratico vel sarracenico. vt institutõe noua fridericiana decus. licet non sit in corpore decretaliũ. Et p̃dicte pene sẽz de expoliantibus naufragos: habẽt locũ fm doc. oẽs nõ solũ quãdo quis patiẽs naufragium in mari expoliat̃: sed q̃ nauigat etiaz p̃ alia loca et nõ naufragat̃. et expoliatus est excõmunicandus nõ faciẽdo differentiam siue nauiget per mare suũ siue p̃ alia loca.

De restitutione damni

qõ culpa opere imperitia seu negligentia alicuius datum est. ¶Lvij

Restituere etiã tenet̃ ille cui⁹ culpa ope imperitia seu negligẽtia damnũ datũ est. vel iniuriã irrogatã nec ignorãtia excusat si scire debuit ex facto suo iniuriã verisimiliter posse cõtingere vel iacturã. vt in. c. fi. ex̃ de iniur̃. et dam. da. Hec culpa q̃nq̃ p̃cedit casum. vt in eo qui cisternã fodit et ipam apertã dimisit. et bos in ea cecidit. vt in. c. q̃. de iniur̃. et dam. da. vel in mulione q̃ male cõposuit lapides in plaustro. vel in rustico qui ignẽ apposuit in stipulam in die ventoso. et ideo talis teneat̃. qz qui causam dãni dat ꝛc. Porro si oẽm diligentiã adhibuit ita q̃ nihil omisit de cõtingentibus: nõ teneat̃. ff. ad. l. aquil̃. l. q̃ occidit. §. in hac. et. l. qui foueas. et. l. idẽ iuris. §. ad mulionem. ꝛ. l. si seruus. §. si ex plaustro. et ex̃ de iniu. c. fi. Quãdoq̃ culpa sequit̃ factũ. vt in medico qui bene secuit vlcus: et postea circa curã negligens fuit. q̃nq̃ in facto vt si medicus imperite secuit. ff. ad. l. aquil̃. l. qua actõe. §. fi. et. l. idẽ iuris. Et p̃bant̃ hec tria de ea. et q̃li. c. ad aures. et de homi. c. tua nos. Culpã vero sp intelligas sic. vt dolus noĩe culpe intelligat̃ sicut apte inuenit̃. ff. ad. l. aquil̃. l. v. §. iniuria. sed nõ cõuertit̃ q̃ vbi est culpa sit dolus. Q̃nq̃ tñ de culpa nõ agitur. qz culpa vnius cũ culpa alterius cõpensatur. At vero q̃n ex vna p̃te dolus cõmittit̃ et ex altera culpa deprehendit̃: dolus culpe p̃ponderat̃. vnde imputat̃ illi q̃ se tonderi patitur in loco p̃iculoso vbi de cõsuetudine cũ pila ludebat̃. vñ nõ teneat̃ tonsor et forte nec p̃cussor nisi data opa illũ qui radebatur percusserit sic intellige. ff. ad. l. aquil̃. l. itẽ si obsterrix. §. fi. ꝛ. l. item mela. et. l. si ex plagis. §. fi. Similiter nõ tenetur q̃ amputat arborẽ sup eũ locũ p̃ quẽ nõ est iter publicũ vel p̃riuatũ nisi data opa intranseuntẽ ramũ iecerit. sed si iter erat et p̃clamauit: nõ tenetur. vt insti. ad. l. aquil̃. §. itẽ si putator. ꝛ debet ita tempestiue clamare: q̃ transiẽs p̃t sibi p̃cauere et euitare p̃iculũ secundũ. d. l. in. d. §. item si putator. idemq̃ distinguit̃ in eo q̃ facit foueã causa cernoz̃ capiendoz̃. ff. ad. l. aquil̃. l. si putator. et. l. qui foueas. v. di. hi qui arborem. Hec Hosti. in ti. de dam. da. §. qñ. ℞. hec aũt culpa. ¶Lviij

Quero quõ p̃t explicari damnũ culpa cõtigisse? Dic vt in re. iu. nõ sine culpa. li. vi. vbi dicit̃ Nõ est sine culpa qui rei q̃ ad

eum nō pertinet:se immiscet.Cōcor.l. cul pa.ff.de re.iu.et glo.ponit exemplū in cle rico iaciente lapidē.et ceco sagittante qui tenet ex damno dato.l.dis. clerico.et.xv. q.i.§.itaq;.et in monacho cyrurgico.s.de homi.c.tua.i.rūso.scire enī debet q; suum nō est ad alios ptinere.C.vñ vi.l. cū que rebatur.Est etiam in culpa ductor aīalis cuius ductoris infirmitate vel imperitia damnū datū est aīali. qz tenet.l. aquil. vt dicit tex.in.§.impetu.insti.ad.l. aqui. Est ergo in culpa fm Jo.de pla. qui ascendit equū quē nō valet retinere ꝓpter eius im potentiā vel imperitiā. et ideo tenetur si equ⁹ aliquē ledat. Currēs ergo sup equū qui eius repentino cursu puellā transeun tem premit:ē in culpa.maxime si currebat p locū ꝓhibitū.vt per plateā vel in strata publica gentib⁹ plena.et ideo punit. Se cus si in culpa nō fuit. puta vt cū equ⁹ nō bene peret habenis.sed ꝑter sessoris arbi triū saltibus lasciuiret.et ipe vt eius refre naret impetū freno intulit.equūq; calcari bus stimulauit.cūq; fracto freno equus ꝓ prio relictus arbitrio curreret festinā̄ter: quedā mulier ex oblīq; infantulū baiulās obuiauit in quā equus inbiās ꝓcul abie cto sessore puerū oppressit. cū enī nec actu nec voluntate homicidiū ꝓpetrauerit.nec operā rei daret illicite nō punier etiā q̄m nus possit diuina officia celebrare. Dicit tex.in.c.dilectus filius.de homi.c.signifi casti.eo.ti.vbiōr q; si assessor sciebat equi vicium et equū ore durum. et sic se nō suffi cere sciret ad eius retētionem q; tūc est in culpa.ꝑ tex.in.d.§.īpetu.et iō Jo.de pla. inducit hoc ad.q.q; si biruarīj qui vadūt ad capiendū hominē debitorē.et post ca ptura ꝓpter eor imbecillitatē et infirmi tatē eū nō valēt retinere:quē alīj sani reti nuissent.tenet ex culpa.qz infirmitas sua alīj nō debet esse nociua.vt dicit tex.in.d. l.idē iuris.§.i.Similiter si iudex cōmisit alicui custodiā alicuius captiui q̄ aufugit eo inuito:tenet iudex q̄si mala electio fue rit in culpa.vt insti-qui.mo. recōtra.obli. §.ꝑterea.et insti.mā.§.fi. Sed nunq̄d li berat iudex exhibendo ipm familiarē de linquentē.s.qui captiuū dimisit aufugere vide Bar.in.l.i.§.fi.ff.de publicanis.

Quid de eo qui aperuit cisternā in loco publico et nō cooperuit eā et animal alicuius in eā cecidit et mortuū est.Rñdet Jonal.in sum.in tracta.resti. q; tenet ad restitu. vni⁹ aīalis viui vel ad preciū mortui:et mortuū qō cecidit in fo ueam suū erit.vt dicit tex.in.c.ij.ex de iniu.et dā.da.qz qui causam dāni dat:damnum dedisse videt.ff.ad.l.cor.de sicca.l.ni hil interest.ff.ad.l.aquil.l.q̄ occidit.§.pe nul.et.l.ita vulneratus.in ꝓn.Secus si fo dit in loco priuato.vt dicit glo.in.d.c.ij. et.l.q̄ foueas.ff.ad.l.aqui. CLx

Sed pone q; inimicus tuus cui forte oc cidisti patrē incendit domū tuā mee vici nam ex quo etiā mea cōbusta est:queritur vtrū tu tenearis mihi. Rñdet Spc.in ti. de iniu.et dā.da.§.sequit.x.fz pone.qui dam dicūt q; sic.cū incendiū culpa tua fa ctum sit qui guerrā habes ꝓpter homici dium qō ꝓmisisti.ex de iniu.c.fi.ff.so. ma. l.in his.i.rūso.et.ff.loca.et cōduc.l.si mer ces.§.culpe.ideo videris causam dāni de disse.Ober.dicit q; in nullo tenerī.nec ob stat qui occasionē damni dat ꝛc. qz illud verū est nisi aliud medium interueniat sicut hic in ꝓposito interuenit.vt.ff.loca. et cō. l.qui domū. Absit enī vt ea q̄ preter volū tatē nostrā accidūt ꝛc.xxiij.q.v. de occidē dis.Nota q; ignorātia ascribit culpe.vt insti.de obli.q̄ ex q̄.ma.na.in ꝓn.tā in iudi ce vt supra.in.§.xcvij.In medico vt.s.§. xciij.In notario vt.s.§.lxxxix.q; in quo cūq; artifice vt.s.§.xci. CLxi

Quid si heres vendit rem depositā vel cōmodatā defuncto quā tñ ignorabat cō modatā vel depositā. Rñdet glo.in.c.cū quis.de re.iu.li.vi. q; excusat. ibi enī di cit.Cum q̄s in ius succedit alterius:iustā ignorātie causam censet habere.et ideo nō tenet ad resti.rei. sed ad estimationē rei. vt.ff.depositi.l.i.in fi.et.l.ij. CLxij

Quid de officiali q̄ negligēs est in cer tiorando se an sui officiales bene vel male gerāt officiū. Rñdet Jo. de pla. q; tenet ꝓ delicto familie sue ꝯmisso ptextu officij in quo suos ꝓponit officiales.ter.est.in.l. i.ff.ad.l.iul.repe.et in.l. obseruare.ff. ꝓfi ciscī.ff.de offi.pcō.et lega.eos tñ exhibēdo liberat.l.si post depositū.C. de assesso. Et

e

est ratio. quia debet esse sollicitus. et velle certiorari an sui officiales bene vel male gerũt officiũ. et si male gerũt: puidere. aliter de negligẽtia punit. vt in auc. vt iudi. sine quocũq; suffragio. §. volumus. ℞. scientib⁹. colr. iiij. ℒ Lxiij

Quid de officiali q̃ negligit punire criminosos: ℞ñdet Jo. de pla. in. l. p̃cipit. C. de canone largitionaliũ titulo⁹. li. iiij. q̃ debet puniri eadẽ pena q̃ criminosus. nã iudex q̃ repertũ nõ vendicat facin⁹ tegere vt cõscius criminosa festinat. l. q̃. in fi. C. de comer. et mer. l i. de ꝑua. car. naz est quidã tacitus cõsensus. l. placet. de excu. mu. li. r. ℒ Lxiiij

Quid si q̃s culpabili negligẽtia damnũ dedit. puta si ignem nõ cohibuit ne ad domũ alioꝝ vagaret. ℞ñdet Jnno. in. c. sicut dignũ. ex de homi. q̃ tenet. l. a q̃l. vt ff ad. l. aquil. l. si seru⁹ seruũ. §. si arbustũ. Sed tñ in foro pnenitẽtiali nõ videt q̃ teneatur ad emendã damni. sed tñ pnã est ei imponẽda de negligẽtia nõ de dãno satisfaciẽdo. ar: xv. q. ij. c. inebriauerũt. Ler aũt ciuilis q̃ intendit circa cõseruationez ꝓmonioꝝ cõstituit: q̃ etiã ad restitutionẽ damni teneret. bñ tñ fatemur: q̃ si aliq̃ mõ intenderet p ignẽ dare damnũ: q̃ etiam tunc in foro pnali ꝑdemnaret. et idẽ dico etiã si non intenderet sed lata culpa esset. vt si ignẽ p̃ciperet in domũ plenam stipularum. ℒ Lxv

Quid de bis qui sunt in mora tradẽdi res q̃s tenent? Dic q̃ si pereũt tenent ad resti. vt i re. iur. li. vi. vbi dicit. Mora sua cuilibet est nociua. Cõcor. ff. de re. iu. l. in cõdemnatõe. §. vnicuiq̃. et glo. in. d. mora. ponit exemplũ. puta in eo q̃ est in mora soluẽdi decimas. qz pereũt piculo suo etiã si casu fortuito pereant. xvi. q. i. c. decime. Adẽ in cõmodatario vel depositario qui fuit in mora reddẽdi rẽ sibi cõmodatã vel depositã. vt in. c. vnico. de ꝯmodata. et in c. bona fides depositor. Adẽ in fure q̃ semper est in mora. C. de fur. l. subtracto. Circa hanc tñ regulã nota fm glo. in. d. c. mora. q̃ ad hoc vt q̃s dicat morosus: requiritur q̃ sciat se debere vel scire debeat. Itẽ q̃ interpellatus fuerit a die vel ab hoĩe et q̃ habuerit possibilitatẽ dandi. Hoc habes. ff. de re. credi. l. q̃ te. et tunc tenet morosus de casu fortuito. etiaz si eodẽ modo fuisset res apud dñm peritura fm accursium. licet Martin⁹ ꝓtra. vt notat in. d. l. q̃ te. ꝙ pbat. ff. de lega. in. l. cũ res. §. vlt. fortassis enĩ dñs rei vendidisset et apud aliũ perijsset. et hoc tenet Bar. s. de cõmoda. c vnico. et. d. c. bona fides. Itẽ nota q̃ dicit mora sua. nã in duob⁹ reis debendi altero ĩterpellato alter liberat interitu speciei. sed interpellat⁹ tenet. ff. de vsu. l. mora. in fi. Itẽ mora fideiussoris sibi nocet nõ reo q̃ min⁹ liberet interitu speciei. Secus ecõtrario. ff. de ver. obli. l. cũ filius. et l. mora. et hoc qz fideiussor habet causam a reo nõ reus a fideiussore. Itẽ notat q̃ si debitor fuit in mora ꝓmo ſoluẽdi et postea creditor in mora recipiẽdi. vel ecõtra q̃ vltima mora nocet. vt. ff. de. vsuꝝ. l. debitor. et vide q̃d notat de decimis. c. cũ homines. de mora aũt et multiplici eius effectu. plene notat. ff. de vsu. l. mora.

De restitutione fame

Quero an infamãs alĩ quẽ teneat ad restitutionẽ. ℞ñdet ſDo. inti. de penis. §. q̃bus. ℞. quid de accusatoribus. q̃ obligat ad restitutionẽ. s. vbi ꝑ se vel p aliũ dicit cantilenã. vel libellũ famosum legit. Et in alĩs locis q̃bus sentit alium dicto vel facto suo infamatũ publice recognoscat errorẽ suũ. et dicat q̃ est mentitus ꝑ os suũ. ar. de purga. cano. c. inter sollicitudines. §. p̃cipias. q̃d intelligas si nõ ex tali recognitõne publica magis infamaret infamatus. ergo nõ dicat ego de tali facto infamauerã talẽ specificãdo crimen. sed sic dicat in genere. ego talẽ infamauerã de eo de quo est inter vos infamatus bñ scitis q̃d est illud. sciatis q̃ ego rã q̃ malitiosus et maliuolus inueni et mendaciũ est quicq̃d dixi nõ dicat falsum sed mendaciũ. qz cõtra mentẽ dicebat ꝓmũ infamando. et tñ verũ ꝓt esse q̃d dicebat.

Sed q̃d si diuersis infamat⁹ est. et a diuersis. nam ibi necesse est q̃ specificetur? Dic dicerẽ q̃ ad arbitriũ infamati vel si grauiter arbitraret ad arbitrium iudicis debet se purgare. ar. de iurciur. c. veniẽs. et. c. quintauallis. et de arbi. c. ij. sed et ab

infamato tenetur veniã postulare. ad hoc xiiij.q.vi. si res.v.q.i. quidã.vi.q.i. deteriores.lxxvij.di. legãt. Ki.vero in.iiij.di. pv.ar.v.q.ij.dicit. q restitutio est actus iusticie comutatiue. ad obseruandũ aũt iusticiã oẽs tenẽt. Quilibet ergo tenẽt ad restitutionẽ rei ablate iniuste si restitui pt et si nõ pt restitui: debet fieri restitutio in equiualenti si possibile est. ex ne lite pẽ.c. ecclesia sancte marie. si autẽ non pt reddi equivalẽs: tenẽt ille q̃ damnũ intulit restituere qõ pt ad arbitriũ boni viri. z quãto fama est res nobilior q̃ possessiones: tãto magis tenẽt ad restitutionẽ ille qui alĩz damnificat iniuste in fama: q̃ ille q̃ dãnificat aliũ in bonis exteriorib⁹ ceteris paribus. Idẽ Alex. de ales in.ij.m tractatu de vicio detractõis. Sed dices contra. Ad impossibile nemo tenẽt. in ptãte autẽ detrahẽtis nõ est mutare opinionẽ hoĩm malã quã ex detractione cõceperunt. Kñ deride q̃ tenẽt dicere bonũ de eo sicut dixit malũ illis quib⁹ dixit malũ. et ostẽdat se deliquisse. ex quo forte mutabit opinio. sicut ei exhibuit membra iusticie seruire iniq̃tati ad iniquitatẽ: ita tenẽt exhibere mẽbra sua seruire iusticie in sanctificatõz

Sed iterũ dices. q̃s ei pt scire apud q̃s sit fama denigrata: Kñdet idem q̃ apud oẽs apud q̃s detraxit. et alterius opinionẽ letit q̃libũ in ipo est: tenẽt famã restituere vel relarcire. ¶ Cxvij

Quero quot modis q̃s damnificet alium in sua fama. Kñdet idem vbi. s. q̃ tripliciter. Uno mõ verũ crimẽ imponendo nõ seruato ordine et modis debitis. et talis nõ tenẽt restituere famã dicẽdo se falsum dixisse. Tenẽt tñ alleuiare infamiã dicendo se nõ bono mõ ꝓcessisse. q̃ hoc ẽ verum qd̃ dixit. z tenẽt ei ad aliquã recõpensationẽ ad arbitriũ bonorũz virorũ. Alio mõ damnificat aliq̃s aliũ in fama iniuste Falsum crimẽ imponẽdo. et talis tenẽt fideliter facere posse suũ de restituẽdo famã leso. et tenẽt dicere se falsum dixisse. etiã si ex hoc reddat infamis. q̃ q̃uis magis teneatur q̃s seruare famã suã q̃ alienã ceteris paribus: tñ magis tenẽt restituere alteri famã iuste q̃ seruare famã ꝓpriã iniuste q̃ tenẽt bonũ aĩe sue ꝓponere bono sue fame. Tercio modo damnificat quis aliũ iniuste in fama indirecte falsum crimẽ sibi imponẽdo. cũ sc̃z negat verũ crimẽ sibi impositũ ab alio. et talis q̃uis peccet q̃ mentit: tñ postea nõ tenẽt tentione necessaria ad salutẽ alq restituere famã recognoscendo crimẽ sibi impositũ verũ esse. vt dicunt quidã. z ꝓbabiliter. q̃ cum alius nõ seruauerit iusticiã in accusando vel denũciando. et ꝓposuit qd̃ cor̃ã iudice ꝓponendum nõ erat. et qd̃ ꝓbare nõ poterat: videtur esse primaria causa et ꝑncipalis infamationis sue. Alij tñ dicũt q̃ tenẽt qd̃ satis durũ videt. q̃ q̃n crimẽ sibi impositũ est tale q̃ suspenderet. et filij sui exhereda rentur sustud recognosceret publice. Certum est tñ q̃ tenẽt penitere de peccato qd̃ incurrit mentiẽdo. Idẽ Sco. in. iij. di. xv q. iiij. dicit. q̃ in genere pt q̃s tripliciter aliũ infamare. Uno mõ falsum crimẽ imponendo. Secũdo mõ verũ crimẽ tñ occultum. nõ seruato ordine iuris. s. in publico ꝓponendo. Tercio mõ verũ crimẽ. sed occultum in publico tñ sibi impositũ negando. q̃ i hoc negãs notat imponentẽ de calumnia. In primo dico q̃ oꝑtet restituere famã retractando verbũ suũ. vel q̃ sibi imposuit. Et hoc si in publico sibi imposuit. q̃ aliter nõ seruat iusticiã in reddendo primo qd̃ suũ est. Nõ obstat q̃ magis debet celare famã suã q̃ primi. sed retractãdo se diffamaret. q̃ illud est verũ ordinate et sine detrimẽto fame primi quẽ infamauit iniuste accusando. In secũdo dico q̃ nõ tenẽt retractare verbũ suũ qd̃ ꝓposuit in publico. q̃ hoc faciẽdo mẽtiret cũ sciat hoc qd̃ imposuit esse verũ. et nõ tenẽt mẽtiri ꝓter qd̃cũq̃ bonũ reddendũ alteri. sed tenẽt alio mõ licito reddere sibi famã. vtpote q̃ hec verba. nõ credatis eũ talem esse. male dixi. fatue dixi. et licz hec vera sint tñ fatue dixi. q̃ nõ seruato iuris ordine. ꝓposui enĩ in publico qd̃ nõ est verũ publicũ nõ reputetis istũ esse malum: bonus est. q̃ quilibet ꝑsumendus est bonus: donec ꝓbetur cõtrariũ. ex de scripti. in ordine faciẽ. c. vnico. In tercio mẽbro dico similiter q̃ nõ tenẽt retractare negationez suã qua negauit in publico verum esse crimen sibi impositũ. q̃ nõ tenetur quicũq̃

statim in iudicio ꝓfiteri se reum nō statim cōuictus. tenet tn̄ ꝑ quedā verba sobria ꝑ ut dictū est in ꝑmo articulo. restituere famā illi accusanti quē indirecte notauit de calūnia. dicēdo nō habeatis eū ꝑ calūnia tore. qz credo q habuit bonā intentionē ꝑponēdo. forte se credidit posse ꝑbare intentū suum et deceptus fuit. Alex. vero dales dicit: q sex sunt differētie detractōis quaꝝ qs tenet restituere famā. Prima cū negat bonū qđ scimus ab aliq factū. sicut illi q̄ dicebāt Jo. ix. c. de miraculo ceci nati. Da gloriā deo. qz nos scim⁹ qz hic homo peccator est. et sic negabant factum a christo. Secūda cū tpe q̄ laudādus est alī quis: tacemus. sicut habetur Jacth. vlti. de militib⁹ q̄ nouerūt rōem resurrectōnis christi. et accepta pecunia: tacuerūt. Tercia est cū bonū qđ nō ꝑt negari quertitur. dicēdo mala intentōne eē factū. sic habet Eccle. x. Bona in mala quertens insidiatur et in electis ponit maculā. Quarta cū occultū malū reuelat eo mō q̄ nō deberet. Eccī. xxvij. Qui denudat archana amici sui: perdat fidē. Quinta est mali augmentatio. Eccī. xiij. Sic vna scintilla auget ignis et a doloso auget sanguis. Sexta est mali ndinuētio. Eccle. xiij. attēde tibi a pestifero. fabricat enī malū.

Vtrū aliquis possit reuelare malū alicuius occultū sine peccato? Rndet idem vbi. s. q reuelare malū ꝑximi ex fine et circumstātijs est distinguendū. Si enī dicat ei qui pōt et vult ꝑdesse et ordine q̄ debet et quo fine oportet et alijs circumstantijs ad alteri⁹ correctionē et cautelā nocumēti: tunc bonū est. Si vero desint ꝓditiones debite ꝑ qs trahit ad bonū: tunc reuelare malū ꝑximi malū est. maxime intentōe detrahendi. vel cū tenet celare: sicut est in eo qđ fuit detectū ꝑ cōfessionē sacramentalē vel qđ est tectū ꝑ secreti obligationē. nisi fortius vinculū supueniat. In oībus aūt his cautela maxīa est adhibenda. ne reuelet⁹ malū cui nō est reuelandū vel quo ordine vel quo mō nō est reuelandū. et ita de alijs. Potest enī error vel libido de facili admisceri. et ꝑ hoc pōt patere: q̄ ex vna q̄q ꝑte obiectū est. Reuelare et malū alteri⁹ rōne detrabēdi vel ex leuitate siue impetu quod est occultandū: malū est. Et sm̄ hoc intelligit illud Eccī. xvij. Denudare amici misteria est desperatio aīe infelicis. Jtē ꝑuer. Qui ambulat fraudulēter reuelat archana. q̄ autē fidelis est: celat amici cōmissum. Reuelare tn̄ in casu bonū est sicut cū seruat ordo correctōis charitatiue. de qua Jacth. xviij. Si peccauerit in te frater tuus ꝛc̄. Vel cū interuenit preceptū superioris in his q̄ ptinent ad suū officiū. cū aūt fit denudatio ei cui debet fieri ad cautelā nocumēti qđ ꝑt accidere vt si qs machinetur mortē alicuius vel virginis defloratiōnē. vñ dicit in decre. Qui pōt ꝓturbare quersos et nō facit: nihil aliud est q̄ fauere impietati eorū. nec caret scrupulo societatis occulte q̄ manifesto facinori desinit obuiare. et Aug⁹. Qui desinit obuiare cū possit: consentit. Jtem Leuit. v. Si peccauerit aīa et audierit vocē iurātis. testisq fuerit q aut ipe vidit aut cōscius est nisi indicauerit portabit iniquitatē suā.

Quero quot modis fiat detractio. Rndet Alsten. in sum. li. ij: ti. xv q multipliciter. qz q̄nq fit verbis planis q̄nq verbis artificiosis. i. artificiose excogitatis siue cantilenis. q̄nq nutibus et signis. q̄nq etiā in scriptis qui dicunt libelli famosi. vt cum qs scribit cartā in iniuriam et infamiā alterius. et ꝑijcit occulte in ecclesia. vel in platea vel in domo vt inuenta et lecta alius infamet: et talis mortaliter peccat. Et ꝓtra cōfectores talium libellor⁹ necnō et ꝓtra inuenientes eos et nō statim destruētes sed dolose manifestātes: pene grauissime sunt institute tā sm̄ leges q̄ sm̄ canonē. vt flagellatio et excōicatio sm̄ canones. v. q. v. q̄ in alteri⁹. et. c. bi qui. et si cōstet qs fecerit: pōt accusari et deponi cū sit graue peccatū et accusatiōe dignissimū et ꝓdemnatōe. xxv. di. si qs famosus. In foro aūt pn̄ie tenent ad restitutionē damni dati. si tn̄ aliter sine hui⁹ infamatōe nō incurrisset illud damnū: tenet etiā ad restitutionē fame. si forte alius est ꝑpter hoc infamat⁹. qđ fiet hoc mō scz vbi publice dixit verbis vł ꝓ cantilenā ꝑ se vł per aliū. vel etiā vbi ꝑiecit libellum famosum. necnō et in alijs locis vbi intelligit illum cōtra quē acta sunt infamatū. hoc est

occasione sui dicti et facti vel signi publice et simpliciter: recognoscat errorē suū ⁊ culpā ꝑ se si audet. vel ꝑ aliū si nō audet ⁊ ꝑ posse remoueat vel saltem alleuiat infamiā. Tenet etiā secū cōponere de iniuria: et humiliter veniā postulare in ꝓpria ꝑsona si audet. vel ꝑ aliū si nō audet q̄ ꝑ se postulet tacito suo noīe. Probant hec. xiij. q. vi. si rē. v. q. i. quidā. hec Kay. Si tñ homo ille qui infamauit ex recognitōe erroris sui magis infamaret infamatū: nō dicat. ego in tali facto infamauerā talē: sed dicat sic. ego infamauerā talem de eo de q̄ est inter vos diffamatus bene scitis quid est illud. sciatis q̄ ego tā ꝯ malicios⁹ et malus hoc adinuenī. et mendaciū est quic quid dixi. nō dicat. dixi falsum sed mendacium. q⁹ cōtra mentē dicebat ꝓ primū infamando. et tñ verū ꝑt esse q̄ dicebat.

Sed q̄d si de diuersis ¶ Lxx infamatus sit et a diuersis: tūc est necesse q̄ specificet. Rñdet Hosti. q̄ faciat hoc ad arbitriū infamati. sed si graniter arbitraret: ad arbitriū iudicis deberet se purgare. ar. ex de iureiurā. c. veniēs. et. c. quintavallis. et. ar. c. q̄. Dec hos. Nota ergo sanū ꝓsiliū ꝑ cōfessoribus. vt q̄n aliq⁹ infamauit publice aliquē ꝑsuadeat ei vt tacito noīe eius si infamatus ignorat eū velit q̄ cōfessor vadat ad infamatū et arbitrio eius fiat restitutio. ¶ Lxxi

Quero quid si aliquis nō inposuit crimē in publico. sed murmurauit indiscrete cū alio vel alicubi corā multis narrat. tñ nō tanquā sibi certū sed sic se audiuisse nūq̄d tenet restituere. Rñdet sco. vbi. s. rara fides iō. quia multi multa loquūtur. Et iō dicens se audiuisse nihil ex modo dicendi ostendat aliquam minorem certitudinem quā ex cōi relatione nō aufert ex natura actus de opinione illorū aliorum famam isti. q⁹ et si illi firmiter cōcipiant illū de q̄ est sermo criminosum esse leues sunt. quia qui cito credit: leuis est corde. Eccle. xix. Verū tamē quia a scādalo pusillor oportet cauere iuxta illud Pauli primo ad corinth. si ꝓ primū scādalisarē. nō māducabo carnes in eternū. Et iō multi sūt tales pusilli leues ad credēdū malū. iō piculosum est corā eis talia audita ex relatu eis referre et hoc si fiat aīo ledēdi illū de quo ē sermo nō est facile excusare q̄ nō sit cōtra caritatē. ⁊ ꝑ consequēs peccatū mortale. Si aūt faciat corā talibus ex incōsideratiōe durū est q̄ exeat genus peccati venialis. quia lingua in lubrico posita est. Et q̄ nō offendit verbo. hic ꝓfectus est vir. secūdū Jacobū apost. Cōcor. lan. in iij. di. xv. q̄ dicit. q⁹ qui dicit se aliq̄d audiuisse de tali nō tenet restituere nisi sic dicendo ille notā īfamie incurrisset. qr tūc tenet se dicere falsum audiuisse et se minus caute locutū fuisse. Cōcor. astē. in sum. li. v. in ti. xxix

Quero an accusatus negās ¶ Lxxij verū crimē quod nō pōt in publico ꝓbari peccet mortaliter. Rñdet sco. i iij. di. xv. q. iij. videt q⁹ sic. qr mētit mēdacio pnicioso rei publice. que īpedit ab eius īpunitione iusta. et nocet accusanti q̄ incurrit notam de calūnia. Rñdeo iuste quod iustum est exequeris. vt dicitur deutero. c. xvi. nō ergo debet respublica omnia mala punire sed que cum hec q⁹ sunt punienda potest illa potestas iuste punire. Alia autē sunt q̄ corā iudice reipublice nō pñt sufficienter ꝓbari et iō nō ledit respublica si diuinū iudiciū excedat iudiciū eius. Vt illa referuet iudicio diuino sup q̄ ñ potest esse iustū iudiciū reipublice qr nō videt ea q̄ patent dñs aūt intuet Cor. pec. ad Corinthi. xij. Et in hoc patet solutio. ar. de ꝓiudicio rei publice. Et cū dr q⁹ ē pnicios⁹ contra caritatē ꝓximi qui eū accusauit Dico q⁹ nō sed ipe est sibi pnicios⁹. qr nō eo mō ꝓponit. q̄ deberet ꝓponere. imo deberet nō ꝓponere. et imputet sibi si qua infamia sequit Quia ipe est cā. nō aūt ille negans. qr defendit innocētiā in publico. vbi. s. in publico nō est noceus. nec habendus ꝓ nocente: donec fuerit conuictus. Sz remanet difficultas si peccat mentiēdo ꝑ se. durū videt q⁹ q̄libet accusatus in publico ab vno. statim teneatur de necessitate salutis publico confiteri: et sic statim exponere se periculo. et in iudicio sanguis. sed etiam habendo occultum non tamē ad penam. scilicet ad honestum et inhonestum. non appareret quod ille honeste ⁊ secundum rectā rationem debeat confiteri coram tali iudice Quia ipe plusq̄ quicūq⁹ alius singularis

accusans aufert sibi famã. qz cõfitenti cõ-
tra se in iudicio credit. Quid ergo danda
est rnsio iuristarũ nego narrata put nar-
rantur et ꝓposita put ꝓponunt. et hoc qui
dem sine mendacio ꝑt dici in ꝓposito. qz
ꝓponunt in publico et vt publica et publi
ce ꝓbanda. sic ea negare ꝑt qs si scit ea nõ
posse ꝓbari in publico. q si iudex vrgeat
eũ vt cõfiteat ꝓpositũ vel vt publice neget
rndere ꝑt q ipe rndit sufficiẽter ad accu-
sationẽ. et sicut est modus iurisperitis re-
spondere nec ab illa rnsione vult declina-
re facit iudex ex accusante quid iuris est.
Cõcor. Ian. in. iiij. di. xv.

Sed nunqd si neget intendẽs tñ nega-
re. vt ꝓpositũ est. s. vt publicum. sicut fa-
cit sacerdos de sibi cõfesso dicẽs. nihil ma
li scio istũ fecisse. qz loquit in publico. au-
diuit aũt eũ in priuato: nunquid iste tenet
qui sic negauit de ista negatione penitere
Rndet Sco. vbi. s. q. iiij. qõ bonarũ men
tiũ est, etiã ibi culpã cognoscere vbi culpa
nõ est. di. v. ad eius. q intitulat Bze. mul
to magis vbi dubitat an sit culpa et qlis
culpa bone mẽtis ẽ culpã cognoscere. Et
ideo in tali casu tutũ est post talẽ negatio
nẽ penitere indistincte tã cõ de tali qle est
vt puta sub tali distinctõe si mortale est tã
cõ de mortali. si veniale tan cõ de veniali.

De restitutione qua

Vtrũ satisfaciendũ sit detractoribꝰ quibus modis fieri ꝑt cũ di
cat Bze. q vocãdi sunt detractores q trã
quille admonendi. eisq satisfacere oĩbus
modis debemꝰ. scientes q de iudeis veri-
tas dicit: ne forte scandalisemus eos. Rn
det Aler. de ales in. ij. tracta. de vicio de-
tractõis. q satisfactio accipit duobꝰ mo
dis. Vno mõ est ũ remediũ ꝓpr̃ peccati.
Alio mõ est in cautelã alieni. qñ est in re-
mediũ ꝓpr̃ peccati: nõ oportet iustũ satis
facere peccatori q detrahit. Qñ vo est in
cautelã peccati alieni: oportet satisfacere
et excidere causam scandali fm q scanda
lũ est dictũ vel factuz minus rectũ ꝓbens
occasionẽ ruine. Si vero non oĩno ꝑt sub-
trahi occasio in ipis detrahentibꝰ: faciẽ
dum est fm ꝓsiliũ euangelij. dixit enĩ dñs
dicẽti sibi. Scis qz audito hoc verbo scan
dalisati sunt iudei. sinite illos, ceci sunt et
duces cecoꝝ.

vnus ꝓ alio tenet. Cclxxiij

Quero an pater teneat ex ꝓtractu filij
facto cũ exneo si est versuz in vtilitatẽ pa-
tris? Rndet Jo. de pla. insti. q cum eo.
§. in rẽ autẽ. q sic. qtũ est versum in vtili
tatẽ patris. vñ si totũ est versum in vtili-
tatem patris: in solidũ tenet pater. Si pro
pte: ꝓ parte tenet. et iõ qñ cõuertit in rẽ
ne cessariã patri: pater tenet. puta si reci-
pit pecuniam mutuo ꝓ soluẽdo creditori
paterno vero vl putatiuo. vt. l. iij. §. in rẽ.
ff. de in rẽ verso. vel in rem patris vel dñi
ruentẽ reparet. Secꝰ si dñs exornauit ex-
pensis voluntarijs. qz nõ dicit versum nisi
ex mandato dñi fecerit. sed pater tenet di-
mittere auferri si sine lesione dñs auferri
possit. vt. d. l. iij. §. sed si mutua. Ite tenet
pater si recipit frumentũ ad alimoniã fa-
milie patris. vel vestimẽta cõparauit ꝓ fa
milia patris. vel ꝓ se fm ꝓsuetudinẽ pris.
scz fm modũ quo pater cõsuevit eũ indue
re. vt. d. §. in rẽ aũt. etiã si illud frumentũ
emptũ et repositũ in horreũ patris corru
ptum sit. qz sufficit q vtiliter emit. vt. d. l.
iij. §. idẽ labeo. vel si filius mutuã pecuni
am accepit ꝓ dotanda filia sua vel sorore
quatenꝰ minus ꝓ filia vel nepte daturus
sit. et creditor hoc aĩo mutuauit vt patris
negociũ gereret. vt. ff. de in rẽ verso. l. ij. §.
fi. cũ. l. de hac materia vide ꝓ eundẽ. insti.
de actio. §. in ꝑsonã.

Quid si filius vel seruus decepit credi
torẽ asserẽdo se vellevertere ĩ vtilitatẽ pa
tris vel dñi: nec cõuertit. Rndet idẽ Jo.
q nõ tenet pater vel dñs etiã si seruꝰ vel
filiꝰ sic accipiẽs fuerit cõsuetus cõuertere
vt. ff. de in rẽ verso. alꝫ q cũ eo. l. q si ser-
uus. §. sz si sic accepit. nec calliditas q ma
licia filij vl serui nocere pri vel dño debz.

Quid si mutuaui frumentũ patri vl ma
rito ex q nutriuit filios vel vxorẽ: an vxor
et filij in subsidiũ teneant qsi in eoꝝ vtili
tatẽ versum sit? Rndet idẽ vbi. s. q non.
Sed Bar. tenet ꝯtrariũ in. l. cũ is. ꝓ illum
tex. ff. de cõdi. inde:

Quid si mutuaui. x. filiofamilias in rẽ
patris cõuertendã et ipe perlusit. deinde
revicit q in rẽ pris querit, an mihi inde te

neatur pater de in rem verso? ℞ñdet idē vbi.s.q̄ nō.q̄ glo.l.minor.xxv. annis filiofamilias.ff.de mino.q̄si ex noua acquisitione nō ex mutuo dicat facta versio.q̄ quo facit.l.quid ergo.ff.de dona.inter vi. et vx.Hoc verū dicit Bar.in.d.l.minor.si in alio ludo ex interuallo vicit.secus si in cōtinenti in eodē ludo. ar.l. plericq̄.ff. de ritu nup.

Quero an pater teneat̄ p filio ꝯdemnato in iudicio ex delicto soluere ꝯdemnatione de sua legitima.℞ñdet Jo.de pla.in. sti.de obli.q̄ ex q̄si ma.nas.§. si filiusfa.q̄ nō.vt est casus in.l.si cōdemnamus.ff. de nox.actio.Vide etiā q̄ eundē insti.q̄ ꝑsonas nobis acquirit.§. si filius.

Sed q̄d si pater ꝯsentit in decurionatū filij.Dic q̄ tenet̄ p eo insolidū de indēnitate reipublice.et etiā ipius p̄is heredes facta tñ p̄ius executōe de ipo filio principali debitore.l.i.de decu.li.x.Et dicuntur decuriones sm dñm Jo.i.cōsiliarij q̄ habent deliberare cū p̄ioribꝰ cuiuscūq̄ ciuitatis.l.i.ff.de decre.ab or.fa.

Quid si filius nō vertit in vtilitatē patris sed ipe filiꝰ:nunq̄d pater tenet̄ de peculio? ℞ñdet idē insti.q̄ cū eo.§. ꝓterea. q̄ sic.deducto tñ p̄ius q̄ patri debet̄.l. sed si damni.§.peculiū.ff.de peculi.et hoc intelligit̄ de ꝑfecticio.Similiter tenet̄ pater ex malefacto filij de peculio q̄ peculiū est locupletatū q̄ ipm maleficiū. puta per furtū factū a filio.l.liceat.§. ex causa furtiua.ff.de cōdi.furti. ℒLxxv

Quid de mercatoribꝰ et alijs artificibus q̄ponunt institores suis apothecis: an ex eoꝝ cōtractibꝰ teneant̄.℞ñdet idem vbi.s.§.institoria.q̄ sic.si cōtractus noīe dñi facti sunt.et maxime q̄ in eoꝝ vtilitatem est versum.vt.l.quicūq̄.§.i.et.ij.ff.de iusti.l.iij.e.ti.vñ si scribat ī libro q̄ apud mēsam sui dñi.Ticius hz centū in deposito tenet̄ dñs. ℒLxxvi

Quero an dñs et pater teneant̄ ex contractu gesto p seruū et filiū eoꝝ iussu.℞ñdet idē vbi.s.§.i.ꝛ fi .q̄ sic.vt.l.i.ff.q̄ iussu nā p̄ et dñs vident̄ cōtrahere cū p alium ꝯtrahūt.vt in re.iu.qui p aliū facit et cōtrahentes similiter:vident̄ contrahere cū ꝓponēte q̄n ꝯtrahūt cum ꝓposito.vt.l. si institorē.ff.si cer.pe.idē in exercitore navis.l.i.in p̄n.ff.de exercitoria.idē q̄n versum est in vtilitatē aliquoꝝ istorū dñoꝝ. l.i.in p̄n.ff.de in rē verso. ℒLxxvij

Quid de fideiussore an p̄ncipalis teneatur ei ad resti.eius q̄d̄ p eo soluit.℞ñdet Jo.de pla.q̄ sic.insti.de fideius.§. si q̄s. aut p illū tex. Sed nunq̄d fideiussor p̄t soluere sponte'et nō expectare q̄ fiat sibi mandatū.℞ñdet idē vbi.s.q̄ sic.put dicit glo.in.d.§.si q̄s autē.nā tenet̄ agnoscere bonaz fidē.l. idemq̄.§. fideiussores.ff. mandati.

Sed q̄d si iudex p iniuriā aliquē ꝯdemnauit:an possit agere mādati.℞ñdet idē q̄ nō.si non appellauit.l.si p̄o ea. in fi.C. mandati.

Quero an fideiussor possit repetere vsuras a debitore q̄s p̄o eo soluit.℞ñdet Jo.an.in.q. mercuriali. in regula. dāniū q̄d quis sua culpa sentit.li.vi. tāgit hanc materiā.P̄o cuiꝰ intelligētia dñs Lan. ponit.xi.cōclusiones extractas ex Jo.an.

P̄rima cōclusio nō repetit a debitore fideiussor vsuras q̄s soluit creditori suo. nec aliud indebite solutū si obligationē fideiussoris creditor ignorauit.l. si quis.ff. de ne.ges. Secūda nō repetit fideiussor a debitore sciēte ꝛ p̄tradicente vsuras suo solutas creditori.nec etiā sortē.vel quicquid aliud vtiliter impensuz.ff. mandati. l.si p̄ te.et.l. si remunerandi.§.si passus. C.de ne. ges.l.fi. P̄lus enī est cōtradicere:q̄ nō cōsentire.vt.in.c. sicut tuis. de simo.et in.c.pe. de homi.Fatuus enī fuit ingerēdo negocia debitoris eo inuito. Tercia cōclusio nō repetit a debitore scientē ꝛ patiente sed nō mandante obligationē fideiussor vsuras vel indebitum solutas vt̄ solutum creditori. Quia sibi imputet in hoc.quia se obtulit ad soluendum indebitum.ar.c.bona fides.de deposito.et.ff.ea. l.i. Repetet tamen sortem et debitū quod soluit. C.manda.l.fideiussor.ꝛ.ff.manda. l.si remunerādi.§.si passus Quarta cōclusio ñ repetit a debitore sciēte ꝛ patiēte et mandāte ipm obligari tñ p sortē fideiussor soluēs vsuras.tū q̄ fines mādati excessit.ff.manda.l.diligēter. tñ q̄ ad illas

obligatus nō erat. vt. ff. de fideiussoribus l. fideiussor. et. C. eadē. l. fideiussor. Quinta conclusio non repetit fideiussor vsuras a debitore sciente et mādāte ipm in omnē causam. vel simpliciter obligari siue fideiubere generaliter. qr in generali mādato non includit̄ q se obliget ad indebitū. scz ad vsuras. de quo etiā in speciali verisimiliter nō mandasset. ff. de condi. indebi. l. si ꝑcur. 7. c. fi. de officio vica. li. vi. 7. c. in generali. de re. iu. li. vi. Sexta cōclusio nō repetit a debitore sciēte et mādāte ꝑ vsuris fideiuberi ipe fedeiussor soluens vsuras si nō iurauit creditori vt interfuisset debitoris ꝑter pignora data l aliā cām. et hoc in foro iudiciali Sz in foro cōscientie secū dū theologos tenet̄ debitor fideiussorem seruare indēnē. Septima cōclusio q repetit fideiussor vsuras a debitore sciēte et mādante ipm ꝑ vsuris sub noīe sortis inclusis vt ē moris obligari siue fideiubere qñ iuste credere potuit illas esse d̄ sorte. puta Quia mutuabat creditor x. ducatos 7 dixit in instrumēto de. xx. ꝓ quib⁹ fideiussor se obligauit. quoniam iuste credere potuit illos esse de sorte. extra de ꝓsump. c. quia verisimiliter. ff. de ꝓba. l. cum indebito. Et sic intelligit Jo. an. decretalem secundam de fideiussoribus. Octaua conclusio q fideiussor repetit vsuras solutas a debitore sciente et mandante noīatim ꝑ vsurz fideiuberi si iurauit illas soluere. Et hec est communis opinio. quia ratione iuramenti non potest fideiussor recipere contra creditorem vsuras petentē. vt in. c. debitores de iure. iurā. licet quidam dicant hoc verum si non potuit petere absolutionem a iuramento per decretalem. i. d̄ iure iuran. Et ita sentit hostien. in sum. de fideiusso. §. ad quid fideiussor. 7 spe. in ti. de fideiuss. §. i. ver. sed quid de fideiuss. Alij dixerunt q neutro casu a debitore repetet. licz bene a creditore cui soluit. Sz primā approbat Jo. an. respondens ad secundam. q licet fideiussor teneatur ercipere. nō tamē est iure expressum q teneatur agere. Jtez fideiussor potest omittere exceptionē ihonestā ex ꝑsona sua. ff. mādati. l. idem. §. generaliter. Et bñ facit vt. ff. ea. l. quint⁹ mutius. alias incipit. si quis sub vsurz. vbi dz q bñ facit fideiussor ꝓcens pudori suo soluēdo vsuras quas ꝓmisit licet in stipulatione nō venerit illas repetit. Si ergo ꝑt omittere exceptōez. multomagis actionē si eis exceptio grauaret opinionē suā posset ei a vulgaribus de fidei fractiōe notari. d̄ iureiurā. c. tua. q̄d sibi nō expedit vt alias cū ipe indiguerit inueniat creditores. Habet ergo fideiussor opinionē soluēdi vt absolutionē petendi a iuramēto. Ad terciaz opinionē rñdet similit̄ q habet opinionē licite repetēdi a debitore er q̄ licite soluit forte enī execrat̄ litē cū creditore q̄d est cōmēdabile. de ℞. sig. c. ij. li. ff. de alie. iudi. l. item si. Et sic bene concor. Jo. an. l. quintus mutius. q videbat̄ obstare. Preterea nihil ꝑcipuū haberet fideiussor q̄ sine culpa soluit ad illū q fuit in culpa. Nona cōclusio repetit a debitore sciēte et mādāte noīatim ꝑ vsuris fideiuberi ipe fideiussor vsuras creditori solutas. etiā si nō iurauit creditori illas soluere. Sz ipe fideiussori debitor indēnitatē iurauit vel etiā si dictā indēnitatē non iurauit. dūmō alias ꝑter pignora data vel aliā cām debitori fuerit expediēs vsuras solui. vt. ff. mādati l. si q̄s ꝑ eo. et sic legit Host. decreta. istā. puenit. de fideiusso. Decima cōclusio q oī casu q̄ pōt a debitore fideiussor vsuras repetere debet. intellige si non interuenit fraus ꝑsone ad ꝑsonā. s. ꝑsone se cōstituēt̄z fideiussorē vt facit qñ vnus vsurari⁹ vt alter lucret̄. vt no. de ꝑui. c. q̄to. 7 ī. c. significāte. de pig. ꝑ Jo. an. Undecima cōclusio q oī casu q̄ fideiussor a d̄bitore vsuras repetere neq̄t. illas repetet a traditore cui soluit. ff. mā. l. si fideiuss. §. in oībus ꝑm. Jo. an. C Cxxviij.

Quid de illo qui eximit vel corꝑaliter subtraxit vl arripit vl alio mō fugere facit debitorē detentū tā ꝑ debito fisci q̄ ꝑuati. Rñdet Jo. de pla. in. l. q̄tiens. de eracmibuto. li. x. q tenet̄ soluere illud totū q̄d ille debebat fisco vel ꝓuato. vt dic̄ tex. in d. l. q̄tiēs. C Cxxix.

Quid d̄ occultāte officialē tpe sindicat̄ vel officialē. Rñdet idē ubi sup̄ q tenetur in q̄druplū scd̄m bal. in. l. ij. et bar. C. de assesso. C Cxx

Quero vtrū vxor teneatur si maritus

male administret officiū publicū? Dic q̄ nō, tex. est in. l. vxorē. C. de decu. li. x. Ha regula ē q̄ vxor nō teneat̄ p̄ marito. l. ob maritoz̄. C. ne vxor p̄ marito. et ecōuerso. maritus nō teneť pro vxore nisi q̄n nutrix scdo nupsit nō reddita rōne nec p̄ pupillo de tutore. l. ꝯ. C. in qui. cau. pign. ca. cōtra. ℭ Lxxxi

Quid de vxore q̄ fecit furtū ante matrimoniū vel etiā post p̄ se vel cū viro. Et q̄d si vir solus furatus est aliq̄d et vxor p̄ticipauit cōsentiendo vel comedēdo volūtarie vel inuite. nunq̄d licebit vxori de rebꝰ cōibus sibi et viro satisfacere eo inuito damnificatis. Rñdet mo. in sum. in tracta. resti. in ℞o. resti. furti faciēda est. q̄ vbi de cōsuetudine regionis vir et vxor cōmunicant sibi debita et credita ex p̄tractu vel maleficio si res furtiua quā mulier subripuit ante matrimoniū vel post matrimoniū solo vel cū viro. vel q̄ vir solus subripuit ante matrimoniū vel post. et stat adhuc in eoz̄ ptāte: dicendū q̄ p̄ illā rem restituere vero dño etiā p̄tradicēte marito. Si aūt cōsumpta est vel si vir solus furatꝰ est et si mulier p̄ticipauit cōsentiendo vel comedēdo spontanea et inuita p̄ vxore si vir nō cōtradicat negociū mariti gerēdo et seipam liberando estimationē rei cōsumpte restituere vero dño latēter de cōibꝰ bonis si aliter nō p̄t. nec erit furtū. q̄ nō est fraudulenta p̄tractio. nec aīo lucrificandi. p̄ bibente aūt viro nō est faciēda hmōi restitutio fm quosdā. cū ipsa nō habeat rerum administrationē de rebꝰ cōibus: sed maritus. si tñ in ℟ casu faceret restitutionē de rebus cōibus bona fide latēter: nō est dicendū q̄ esset ei pnīa iniungenda quasi p̄ mortali aut q̄ peccaret mortaliter. xiij. q. vi. c. fi. ℭ Lxxxij

Quero an notarij p̄ficientes instrumēta vsuraria teneant̄ ad restitutionē? Rñdet Alex. de alex. q̄ cartarij qui solū stant p̄ illis q̄ volūt recipere mutuū ab vsurario nō tenent̄. qui vero stant p̄ parte lucro vsurarij tenent̄. si nō sic sunt cooperati ad hoc q̄ absq̄ eoz̄ cooperatōe illa vsuraria p̄stario nō esset facta. Inter p̄cipuos aūt coopatores censendi sunt p̄cipes qui inducūt reddi vsuras. aut ex quoz̄ indebito fauore potētius vsuras exercent. Notarij vero qui sciēter faciunt cartas de debito vsurarū ac si sit debitum legitimū et absq̄ vsura: tenent̄ reddere vsuram acceptā. q̄ eoz̄ instrumentū est efficaciter cooperatiuū ad ℟. vt vsurario soluatur vsura. Si vero in nota vel instrumēto facta est exp̄ssa mētio de vsura: tunc nō teneť. q̄ tūc nō cooperat̄ nisi vbi esz̄ p̄suetudo p̄ talia instrumēta cogere debitores ad soluēdas vsuras vsurarijs. Cōcor. Biral. obdonēsis. vide Archi. in. c. si q̄s obligatus. xiij. q. iij. et in. c. sicut nō suo. lxvi. di. Et Io. de lig. in. c. supeo. de vsuris. ℭ Lxxxij

Quid si filia dotet̄ in frau dem creditoz̄. Rñt dñs Io. de pla. in sti. de actio. §. rursus. q̄ talis dos reuocat̄ a creditoribꝰ: et gener teneť eis ad resti. ff. q̄ in frau. creditoz̄. l. fi. §. i. C. eo. l. ij. ℭ Lxxxiij

Quid de viro q̄ accepit filiā raptoris vel vsurarij in vxorez̄. vide s. §. lxv. ℭ Lxxxv

Quid de sepelientibꝰ vsurarios. vide in tractatu nostro excōicationis excōmunicatio. i. §. i. ℞. v. ℭ Lxxxvi

Quid de ministris vsurarioz̄. Rñdet Biral. obdonensis. q̄ si absq̄ oī inductōne tradūt eoz̄ pecuniā ad vsurā. nec postmodū coactiue exigūt eā: nō tenent̄ ꝯdōm quosdā restituere nisi solū illa q̄ sibi de vsuris retinuissent. Illi vero q̄ p̄iudicia et litigia coactiua eas exigūt: tenent̄. q̄ isti efficaciter coopant̄. et p̄mi sunt solū q̄si vasa intermedia. ita q̄ absq̄ ipis ille viure fierēt et darent̄. Quidā tñ distinguunt de ministris. q̄ quidā sunt ad vtilitatē officij vsurarij destinati. ita q̄ apud eos residet q̄si p̄ncipalis auctoritas dñi sui. et istos dicūt teneri. quidā ℞o sunt ad solum actualē et manualē tributionē mācipati. ita q̄ ipi nō tangant p̄ciū vsurarioz̄. nec cū eis cōtrahit̄ pactū de vsura. cuius ipis p̄sentibꝰ et pecuniā tradētibus fiat. Et tales nō tenent̄ restituere p̄pter causam p̄dictam: licet mortaliter peccāt. vide in tractatu de vsur̄. vsura. x. ℞. xij. ℭ Lxxxvij

Quid de p̄curatore tutore et curatore. Rñdet Hosti. in sum. in ti. de vsur̄. §. fi. in fi. et Host. eo. ti. §. itē quid si q̄s. et Archi. in. c. sic nō suo. et An. de bu. in. c. michael.

extra devsuꝝ. Et ita dicit Lan. de pinu. in practica seruari. Et dicũt oẽs ꝓdicti doc. ꝙ solũ tenentꝰ in subsidiũ ad resti. vsurarũ ꝗs extorserũt. i. qñ principalis nõ est soluendo. alʒ nõ. Anno. xo in. d. c. michael. indistincte tenet ꝙ tenentꝰ. Jonal. xo dicit ꝙ tenentꝰ qñ ꝓncipalis nõ est soluendo vel nõ vult soluere. vide in tracta. de vsu. vsura. r. x. xxi.

De restitutione edificã

tiũ in solo suo cũ dãno vicini.

Quid de his q̃ edifi- CLxxviij

cant in solo suo cũ dãno vicini. puta qz ꝓcidit venas' putei vicini q̃ transeũt ꝑ domũ edificãtis. vel alterius tollit edificiũ vel obfuscat luminib⁹ vicini domũ? ℞ñdet glo. in re. iu. li. vi. locupletari nõ dz aliquis cũ alteri⁹ iniuria vl̃ iactura dici solet cũ facio aliq̃d in meo ex quo alĩ noceo aut immitto puta trabẽ in alienũ parietẽ. et tũc nõ licet. vt. ff. si serui. vẽdice. l. si testatrix. et. l. alterius. C. de seruitu. vbi dz An pariete vero tuo si fenestrã vi vl̃ clam fecisse: cõuincat̃ ꝗs sumptib⁹ suis op⁹ tollere in integrũ parietẽ restituere ꝑpellit̃. et loquit̃ de eo q̃ fenestrã facit ĩ pariete vicini. vt. l. in ꝑietes. C. de serui. rusti. ꝓdio. dicit̃ ꝙ ꝓmittit̃ ꝗs aquã ducere de flumĩe publico. ita demũ si sine alteri⁹ iniuria illud fiat. et. ff. de serui. rusti. ꝓdio. l. si fistulã. Aut nõ immitto nec opus facio in alienũ: sed in meo. et tunc aut id dolo facio vt noceam alteri et tunc ꝓhibeor. ff. de aqua plu. ar. l. i. Aut nõ facio dolo sed solũ eo ꝓposito vt mihi ꝓsit. licet ꝑ illud alteri noceã. et nõ ꝓhibeor. vt. ff. de aqua plu. ar. l. i. ℸ. idẽq;. vbi dicit̃. denicq; marcellus ait cũ eo q̃ in fundo suo fodiẽs vicini fontẽ auertit nihil posse agi si nõ aĩo nocendi vicino sed suũ agrũ meliorẽ faciendi id facit. Nã quis ꝓt eleuare edificiũ suũ vsq; ad celuz. Vñ in. d. l. alti⁹ dicit̃. Altius quidẽ tollere edificia si domus seruitutẽ nõ debeat: dom⁹ eius minime ꝓhibet̃. Cõcor. etiam glo. in. c. cum ecclesia vulterana. de ele. in verbo. iniuriarũ. et in. c. nisi. specialis. de auctoritate et vsu palĩ. q̃ dicit. ꝙ quis ꝓt vti iure suo. etiaz si alteri noceat. dummõ nõ faciat aĩo nocendi. sed qñ aliquid sibi nõ ꝓdest et alteri nocet: nõ debet ꝗs auẽ ri. l. in fundo. ff. de re. vendica. vide supra ℸ. Lxxxiiij.

De restitutione edificã

tium in alieno solo de sua materia z alijs multis casibus. CLxxix

Quid si aliquis edificat in alieno solo de sua materia: an dñs terre teneat̃ ad restitutionẽ edificij. vel edificat in suo de aliena materia: an teneat̃ ad restitutionem materie? ℞ñdet idẽ Jo. de pla. insti. de re. diui. ℸ. cũ in suo. ꝑ tex. et glo. ibi. ꝙ aliquis edificat in suo solo ɔ aliena materia et habet locũ qɔ dicit̃ in. d. ℸ. cũ in suo. qz efficit̃ dñs edificij cuz edificiũ cedat solo. nõ aũt efficit̃ dñs materie scz tignorũ et lapidũ. imo remanet domus ꝑ q̃ erat. sed licet remaneat dñs: nõ tñ ꝓt vẽdicare materiã. puta tignũ. i. suã trabẽ positã in edificio. etiã si edificãs vellet tignũ eximere et sibi restituere. et hec est rõ. scz ne edificium deformet̃ ruina. vt. d. ℸ. cum in suo. et l. ij. C. de edi. priuã. et. l. ꝓses ꝓuincie inspectis. ff. de offi. ꝓsi. sed edificãs tenet̃ et ad restitu. tigni. vt. ff. de tigno imũcto. l. i. sed si fecit sciẽter et mala fide: tenet̃ furti. nõ tñ tenet̃ eximere: sed estimationẽ ꝓstare cuꝫ dñs tigni iurauerit. vl̃ si velit dñs expectare donec edificiũ ruat: poterit postea suã materiã vẽdicare si ei⁹ estimationem nõ fuerit cõsecutus. Et sumit̃ hic tignũ ꝑ omni materia ex q̃ fit edificiũ. vt cõprehẽdat trabes domus et vinee ex quib⁹ fiũt ꝓgulata z tegule dom⁹. l. i. ff. de tigno imiũcto. Aut ꝗs edificat in alieno solo de sua materia et habet locũ. ℸ. ex diuerso. insti. de re. diui. qz dom⁹ edificiũ efficit̃ eius cuius est solũ sicut in ꝓcedenti casu. ꝛz dominiũ materie ꝓdit edificãs. et ideo diruꝑto edificio nõ ꝓt materiã vendicare. sed si edificãs ẽ in possessione edificij: et dñs soli petat solũ et edificiũ si edificans fuit ꝓtinue male fidei. nullã hz exceptiõz nec remediũ ad aliqɔ sibi retinẽdũ qz ẽ in culpa sciẽter edificãdo i solo alieno iõ donatevi deꝫ. Si aũt fuit ꝓtinue bone fidei sibi ꝓsulitur ope retentõis ꝑ exceptiõz doli vt nõ teneat̃ restituere edificiũ nisi dñs soluat sibi ꝓciũ materie z mercedẽ mgrorꝫ. Si aũt

fuit a ꝓncipio bone fidei: tꝑe edificꝫ ma
le fidei: tūc eligit quedā media via. vt di
cit glo. in. d. §. ex diuerso. scz qꝫ possit tolle
re edificiū sine dispēdio dñi soli. vt. l. iu
lianus scribit. si in aliena. ff. de reivendi.
aut quis hoc edificat de aliena materia
in alieno solo. et habet locuz. l. ij. de rei vē
di. et similiter dominus soli efficitur do
minꝰ edificij sz nō materie. ideo dirupto
edificio materia eius reuertit ad priorem
dñm siue bona fide siue mala hoc edificiū
fuerit ꝓstructū. vt. d. l. ij. Sed interim pōt
agere cōtra dñm soli ad instar tigni iniun
cti et etiā cōtra edificantē. i. materiā alie
nam subripientē mala fide. et vno soluēte
alter liberat sicut in tigno dz. insti. de rer
diui. §. cū in suo. ℂ Cxl

Quid si qs plantet plantā in alieno so
lo. ℔ ñdet idē vbi. s. §. si ticius. qꝫ siue qs
plantet alienam plantam in suo siue suaz
in alieno planta efficitur, dñi postꝙ egit
radices nō añ. et iō nō tenet ad restitutio
nē arboris. Item arbor mea q̄ est ī campo
meo vel in cōfinio campi mei ī agat radi
cem in fundo tuo: efficit tua Et si cōiter in
tuo et meo: efficit cōis. qz arbor intelligit
esse illius: in cuiꝰ fundo egit radices. z sic
mutatione radicū de vno fundo in alterū:
mutat inde z dñium arboris. vt. d. §. si. ti
cius. z. ff. ea. l. adeo. §. fi. Et hoc si arbor vi
uit et alat ex radicibus nouiter porrectis
in cāpo tuo. Si añt viuit et alat ꝑ maiori
ꝑte ex ꝑmis radicibꝰ mei campi: tūc rema
net mea cū a meo cāpo traxit originē. licz
postea aliqs radices extraxerit cāpo tuo.
l. si plures. §. fi. ff. arborꝫ furtim cesarū. et
in glo. in. d. §. si titius. An añt ꝓpria au
ctoritate possum incidere radices q̄s tua
arbor egit in campo meo. vel incidere ꝓ
pria auctoritate arborē tuā q̄ pendet sup
domū meā? Dic qꝫ cū auctoritate iudicis
possum. alꝫs nō. vt. d. l. si plures. §. penul.
nisi primo tibi denuncie vt tollas. z est cō
siliū vt de hac denunciatōne fiat publicū
instrumentū. et te negligēte remouere pos
sum: et ꝓpria auctoritate incidere. nō solū
qꝫ superexcurrit domū meā: sed etiā a stirpe
et mecū ligna portare nemīe phibēte. l. i.
§. si arbor. ff. de arbo. ceden. Et sic edifi
catū in alieno qō pendet. s. meū nullo iu
re seruituꝫ: nō possum tollere ꝓpria aucto
ritate. l. quēadmodū. §. si ꝓtectū. ff. ad. l.
aquil. et. l. si cōclaue. ff. de dam. infec. nisi
precedente dicta denunciatōe. vt. d. §. si
arbor.

Quid autē si sint due arbores vnite in
eodē stipite: an appellabit vna arbor vel
plures. ℔ ñdet idē vbi. s. dic qꝫ si iunctu
ra et cōiunctio apparet sup terrā: censetur
vna. alꝫs censent plures. l. si gemina. ff. ar
borū furtim cesarū. et ideo tūc puniat de
damno dato in duplici arbore ex forma. l.
vel statuti. ℂ Cxli

Quid si seminaui in agro tuo frumentū
meū. ℔ ñdet idē. insti. de re. diui. §. q̄ rōe.
qꝫ siue bona fide siue mala efficit tuū. nā
semē cecidit solo: postꝙ coluit. sed si semi
naui bona fide opere retentionis: si sum
in possessione possum mihi cōsulere. vt nō
ꝓmittā te colere nisi soluas ꝑciū et impē
sas. vt. d. §. qua rōne. et nō solū sata ꝑ aliū
cedūt solo: sed etiā semina et plante q̄ er se
nascunt. diuina tñ natura cooperante ce
dunt solo. vt no. glo. ff. eo. ti. qua rōe. §. fi.

Quid añt si q̄s seminat alienū semē in
alieno solo vel plantat alienaz plantā in
alieno solo quibꝰ casibus etiā semē et plā
ta cedūt solo cōtra quē agā an cōtra plan
tantē et seminantē: an cōtra dñm soli. Di
cit glo. in. d. §. q̄ rōne. qꝫ cōtra dominū so
li. vnde versus. Quicquid plantat seritur
edificatur. Omne solo cedit: radices si ta
men egit. ℂ Cxlij

Quid si scripsi in aliena carta vt pinxi
in aliena tabula. ℔ ñdet idē insti. de rerū
diui. §. littere. qꝫ qualitas semꝑ cedit sub
stantie. cum sine ea esse nō possit. vnde scri
ptura semꝑ cedit carte. et pictura tabule.
et sic liquidū cedit arido taz in pictura qꝫ
in carta. ff. de rei vēdi. l. in rem. §. sed et id
qui vel in scriptura z eam parificat pictu
re. et in. d. §. littere. ℣. sed necesse. et ℣. in
omnibus. Fallit autem in vno casu scz qñ
qualitas est preciosior qꝫ ipa substantia.
quia tūc per prevalentiā qualitas trahit
ad se substantiā. quia tunc plus est in ma
nus ope qꝫ in materia. l. mulieris. §. pe. ff.
de ver. si. et iō vbicūqꝫ scriptura ē ꝑciosior
qꝫ carta: tūc carta cedit scripture. et iō cū
bodie scriptura cōiter sit preciosior: carta

debet cedere scripture. vt tenuit glo. ff. e. l. qua rõne. §. littere. licet tenuerit oppositũ insti. de re. diui. §. littere. Similiter vbicũ q̃ pictura est p̃cios̃ior tabula: trahit ad se tabulã ꝓpter p̃ualentiã. secus si nõ est p̃cios̃ior. q̃ si sit quedã pictura rudis et informis. ideo notat̃ tex in. d. §. littere. facit mentionẽ de nobilissima pictura et de vili tabula. sed remota hac p̃ualentia. q̃ scriptura vel pictura sit paris vel minoris p̃cij cũ carta et tabula: tũc semp̃ cedit carte et tabule. veluti sue substãtie. et qđ dixi de p̃ualentia intellige de p̃ualentia cõmuni nõ singulari. q̃ talẽ singularitatẽ nõ cõsiderauit legislator. puta q̃ quis faciat sibi scribere lr̃is aureis qđ cõmuniter nõ fit. vñ licet nũc scriptura p̃ualeat et sit p̃cios̃ior carta: tñ quia est singularis nihilominus cedit carte. vt. d. §. littere. in p̃n. Ite attende q̃ aliud est in pictura rei immobilis puta muri. q̃ tũc pictura licet sit p̃cios̃ior: semp̃ cedit muro. vt tenet glo. in. d. §. littere. ille ergo qui scripsit in carta aliena scienter et mala fide: nullo iure p̃t sibi cõsulere ꝓ estimatione et solutione scripture. nec p̃ actionẽ si nõ possidet. nec p̃ exceptionẽ si possidet cũ donasse videat̃. insti. de re. diui. §. certe. ℞. scienti. Sed qui scripsit in carta aliena ignorãter et bona fide putãs cartã esse suã: si possidet cartã scriptam p̃t se tueri exceptõe cõtra dñm carte eam petentẽ denegãdo ei restituere donec sibi soluat p̃ciũ scripture. sed si scriptor nõ possidet cartã scriptã sed dñs carte: p̃t agere cõtra dñm carte actõe in facti. vt dicit glo. in verbo. bona fide. Et sic cõcludit q̃ si ille q̃ scripsit bona fide in aliena carta credẽs esse suã: siue possideat siue non possideat tenet̃ dñs carte ei satisfacere ꝓ scriptura.

Sz quid si bona fide scripsisti vel pinxisti multũ informiter et vituperose in mea carta pulcra vt tabula. et ego nolo scripturam vel picturã turpissimã. sed estimationem cartarũ vel tabule. an tenearis solvere? Glo. in. l. nõ solũ. ff. de rei ven. dicit q̃ nõ. si fuit bone fidei possessor. p̃. l. si q̃d possessor. §. sicut añt. ff. de peti. here. vbi dicit q̃ quis nõ debet culpari de administratõe rei quã tenet vt suã bona fide. Et sic nõ debet teneri nisi inquantũ est locupletior sit ut possessor hereditatis et cõuentus cõdictione indebiti. l. in sum. §. penũ. ff. de cõdi. indebi. ℒ Xliij

Quid si quis ex aliena materia vel sua et aliena fecit materiatuz. puta ex alienis asseribꝰ fecit capsam? Rñdet idẽ insti. de re. diui. §. cum ex aliena. q̃ materia cedit materiato quãdo tale materiatũ nõ est reducibile ad primã materiã. et sic faciens materiatũ efficit dñs materie. nec tenetur ad restitutionẽ eius. sed si ẽ reducibile ad primã materiã: tunc materiatũ cedit materie. q̃ materia tũc nõ dicit̃ quodammõ assumere novã formã siue speciẽ. ex quo de facile est reducibilis ad primã materiã.

Ad hoc tñ vt materia cedat speciei siue materiato. et sic faciẽs materiatũ efficiat̃ dñs materie. tria sunt necessaria q̃ ponuntur in glo. in. d. §. cum in aliena. s. q̃ faciẽs speciẽ ex aliena materia faciat bona fide et suo noĩe. et q̃ nõ sit reducibilis ad primã materiã. qñ añt sunt duo facientes materiatũ. vnus bona fide alius mala. vel si in diuersis materijs vel in vna ptim est habita bona fides ptim mala. dic q̃ in ea re et in ea pte in qua cõcurrunt p̃dicta tria efficitur facientis materiatũ in alia re. et in alia pte efficit̃ dñi materie. Ite nõ soluz post factã speciẽ et materiatũ specificãs efficit̃ dñs: sed etiã efficit̃ si species est in fieri. dummõ rudis materie nomẽ exierat. ut dicit glo. i. d. §. cũ ex aliena. et. ff. e. l. adeo. §. cũ quis. Ite nota ex. d. §. cũ ex aliena. ibi fructũ ad spicas reduci. iuncta glo. in verbo. spicas. q̃ frumentũ cedit specificãti et sic triturans bladũ alienũ bona fide putãs suũ efficit̃ dñs grani. et sic ꝑm glo. corrigit̃. ff. e. l. adeo. §. cum quis. in fi. vbi dicit̃ q̃ excutiẽs frumentum de spicis nõ adiicit novã speciẽ seu formã. sz que erat latens detegit. Ite nota q̃ licet faciens materiatuz de aliena materia efficit̃ dñs materie: tñ quia nõ est equũ aliquẽ locupletari cũ aliena materia: tenet̃ ad estimationẽ materie. vt dicit glo. in. d. §. cũm ex aliena. in verbo. spicas. Ite nota q̃ appellatione materie nõ cõtinet̃ materiatũ qđ ad suã materiã nõ p̃t reduci. vt hic. et. l. q̃situm. §. illud fortasse. ff. de lega. iij. Et sic

videk q̄ statutū ꝓhibet portare frumentū extra districtū sub certa pena q̄ portans farinā nō incidit in penā cū farina nō sit reducibilis ad primā materiā. Sed cōtrarium determinat Bar. in. d. §. illud fortasse. q̄ appellatōe frumēti cōtinetur farina. donec sit deducta ad effectum finalem ad quē est inuēta. i. donec fiat panis. ar. l. sicut lana. ff. de leg. iij. cōtrariū tn̄ tenet gandinus in. c. de rebus veteris. et Alberi. de rosato. ñ. ꝓte statutoꝝ. c. v. ¶ Cxliij

Quid si quis bona fide intexuit et fuit vestimēto suo manicā vel gironē de aliena purpura. Rñdet idē instī. de re. di. §. si tamē alienā. q̄ efficit dñs illius purpure. licet teneat ad estimationē vt. s. §. primo. q̄ accessoriū sequit̄ naturā sui principalis. vt in. c. accessoriū. de reg. iur. li. vi. nec curat̄ an accessoriū sit maioris valoris q̄ principale. nā sepe emit̄ principale ꝓpter pciositatē accessorij. l. si in emptione. ff. de ꝓtraben. emp. Et hoc q̄ nobilius accedat viliori. et est verū q̄n ponit̄ loco accessorij Si aūt vilius apponeret̄ loco accessorij nobilioris. vt vestimentū grossum causa cōseruandi purpurā: tunc vestimentū accedit purpure. Si aūt neutrū apponit̄ gratia alterius: tunc neutrū alteri accedit. vt dicit glo. in. d. §. si tn̄ alienā. Item nota q̄ licet dñs purpure intexte alieno vestimento amiserit dominiū purpure: tn̄ si dolose et furtiue fuit sibi subtracta vel ablata p̄t agere de cōditione furtiua cōtra surripiētem. vt. d. §. si tn̄ alienā. maxīe si talis surripiēs erat sartor qui fecit vestimentū. vt dicit glo. que allegat̄ ꝓiuncta tertui. q̄ q̄n totus pannus nō est positus in vestimēto presumit̄ subtract⁹ a sartore. qd̄ notat̄ cōtra sartores. q̄ est p̄sumptio cōtra eos.

Quid si quis cōfundat ¶ Cxlv vnā materiā ꝓpriā cum materia alterius. Rñdet idem instī. de re. diui. §. si duoꝝ. q̄ cōfusione queritē dominiū et cōmixtione. et ideo si voluntate tua cōfudero et cōmiscuero meū vinū cū tuo. vel cōflauero meum argentū cum tuo vel meū mel cum tuo vino vt fiat mulsum. et sic est species tercia per se. vel meum argentū cum tuo auro vt fiat electrū. vel etiā si p̄dicta sint cōfusa et cōflata casu fortuito sine voluntas dominoꝝ. in omnibus casibus istis cōfusa et cōflata efficiunt̄ cōmunia. et si cōfusa et cōflata sine sint eiusdē materie sine diuerse et sine cōfundant̄ voluntate dñoꝝ sine casualiter efficiunt̄ cōmunia: nisi separari possint. vt dicit glo. Secus aūt si alter dñoꝝ vel extraneus sine voluntate alterius dñi cōfundat vel cōflet rem suā cū aliena bona fide faciendo terciā speciē. quia tunc nō est cōmunis: sed efficit̄ ꝓpria specificantis vt dicit glo.

De restitutōe fructuū

Quid de fructibus ¶ Cxlvi ꝓceptis? Rñdet idem instī. de re. diui. §. si quis autē a dño. q̄ bone fidei possessor facit fructus industriales suos. ideo eos cōsumptos restituere nō tenet̄. Secus in male fidei possessore. et ideo cōclude vna cum glo. in. l. ex diuerso. ff. de rei vendi. q̄ nullus possessor facit fructus naturales suos l. fructus. ff. de vsu. ideo eos extantes dñs vendicat a quocūq̄. sed de cōsumptis nō tenet̄ possessor bone fidei nisi in q̄tum est factus locupletior. q̄ tunc tenet̄ ex equitate legis. si et me et ticiū. ff. si cer. pe. sed fructus industriales qui exigūt̄ ꝓ industriā et ministeriū hominis. vt segetes lac lana et similia bone fidei possessor. cum ti. et sine ti. facit suos et eos lucratur ꝓpter industriam et culturā. vt nō possit ab eo aduocari. s. postq̄ sunt cōsumpti. nec ad eorum preciū tenet̄. vt. d. §. si quis aūt a nō dño. et. l. bone fidei. ff. eo. et. l. certum. C. de rei vendi. sed si nō sunt cōsumpti et extant: tenetur restituere. vt instī. de offi. iudi. §. illorum. sed male fidei possessor si nō habz ti. tenet̄ et de cōsumptis et de extantibus. l. pe. C. de cōdi. ex. l. et de pcipiendis. vt. d. §. illoꝝ. sed si habet titulū: similiter tenet̄ de cōsumptis et extantibus. sed excusat̄ a pcipiendis ꝓpter titulū: nisi in. iiij. casib⁹ notatis in glo. in. d. §. si q̄s aūt a nō dño. in quibus tenet̄ a pcipiendis etiā si habet titulū. puta si quis cōpulit aliquē p metū sibi vendere. Item si quis emit in fraudē creditoꝝ. Item in eo qui scienter emit cōtra ꝓhibitionē legis vel statuti. Item et quarto in eo qui sciēter emit a fisco nō solenniter. l. i. C. de fide instru. li. x. ff. de rei

vendi.l.sed et partus.et.C.eo.l.si fundū. Cōcor.monal.in sum.in verbo.fructū.dicens.Fructuū alij industriales.vt frumentum vinū oleū ⁊ similia.Alij naturales vt poma ficus et similia.Fructus naturales non facit suos possessor etiam bone fidei. Dñ tenet reddere vniversos postq̄ incepit habere ꝓscientiā rei aliene.ff.de vsu.l. vsus. Item fructus dicunt qui supsunt deductis expēsis que fiunt gratia fructuum querendor colligendor et cōseruandorū. et habet locū tā in bone fidei q̄ in male fidei possessoribus.et etiā predonib⁹.ff.de peti.here.l.si aliqd.§.fructus.et.l.plane. in fi.et.C.de fructu et li.expē.l.1.in fi.Nā nullus casus interuenire ꝑt qui hoc gen⁹ deductōis impediat.ff.fa.her.l.fundus.⁊ solu.ma.l.fructus.Item fructus intelligūtur deducij necessarijs impēsis.ff.de opi. seruo.l.i.fructus.et.ar.xij.q.ij. nobiscum. hac distinctōe tenet bone fidei possessor. Necnō ⁊ oīs violentus tenet reddere oēs qui ꝓbant ad eū pueniſſe.C. de rei vēdi. l.si fundus.Si vero fuerit violētus possessor:tunc tenet restituere ꝓceptos.et eos q̄ ꝓcipi potuissent ꝓ veros possessores.et de resti.spo.grauis.et.c.cōquerēte.de officio dele.c.cū causa.xij.q.ij.nō licet.

Quid de asportantib⁹ fructus de campo alterius aīo lucrandi? Rñdet dñs Jo.de pla.insti. de obli.q̄ ex delic.nas.§.furtor.q̄ ꝑt accusari de furto ꝓ illū tex.et hoc q̄n fruct⁹ sunt maturi. Si aūt sunt immaturi:tūc tenet de damno dato actione legis aquilee.l.si seruus seruū. §.si oliuā.ff.ad.l.aq̄t.et.l.nauta.§. in que cum q̄.ff.nauta.cau.l.si fur descripserit.ff. de vsufruc.nā damnū distinguit a furto. q̄r furtū est amotio rei. sed damnū est rei destructio fm Bal.in.d.§.si oliuā.

Quid de inuasore rei alterius immobilis. Rñdet Jo.de pla.insti.vi bonor rapto.§. q̄r tenet. q̄ tenet eā restituere cū fructibus.l.fi.C.vñ vi.et hoc si dolose occupauit. si aūt sine dolo: tenet eam restituere sine fructib⁹.l. inuasor.C. vnde vi.

De restitutione alienationis in fraudē creditorū facte.

Quid si fiat alienatio in fraudē creditorū.puta quia debitor donat vt creditores ꝓtinent sibi debito. Rñdet Jo.de pla.insti. de acti.§. rursus. q̄ talis donatio reuocat.et ꝑ ꝓtequēs accipiens tenet ad resti.l.si aūt.§.simili mō.⁊ l.ait ꝓtor.scdo rñso.ff.q̄ in frau. credi.

De restitutione alienationis facte ꝑ metū.

Quid de illo qui metu cōpulit aliquē ad alienandū? Rñdet idē insti.de acti.§. item actio de eo q̄ met⁹ cā.et.l. metus.ff. ex quib⁹ cau.maio. Et requiritur q̄ fuerit metus qui possit cadere in cōstantē virū. scz timor mortis vel cruciat⁹ corporis vel simul.qđ totū residet in iudicis arbitrio. vt.l.ij.in fi. cū quincz legib⁹ sequēnt⁹.ff. q̄ me.cau.et ē glo.magistra.et ordinaria. vt in.c.cum dilectus.et̄ q̄ metus cā. Ojne ergo nō est sufficiēs metus nisi tribus cōcurrentib⁹.s.q̄ ꝓsona sit potēs ad minas exequendū. Item q̄ minas cōsueuerit exequi. Item q̄ mine ꝓtineant atrocitatem facti.de hoc est glo.xiiij.q.iij.c.i.

Sed quid de metu reuerentiali. puta si vxor aliquā obligationē vel alienationē cōtrahat de mādato viri:vt cleric⁹ de mādato epi? Idem rñdet q̄ restituit qđ gestum est tali metu reuerētiali officio iudicis.vt glo. no.in.l.i.§. que honorande.ff. quarū re.actio non dat.et idē si subditus nō aks alienatur alienet rogatu dñi. nā rogamē supioris ꝓceptū est.vt dicit glo. in verbo exhortamur.in cle.i.de resti.⁊ no tat Jnno.in.c.petitio.de iureiur.

De restitutione facienda ei qui vtiliter gessit negociū meū:

Quid si sine mandato meo soluisti creditori meo et me liberasti soluendo noīe meo? Rñdet idem insti. de actio.§.actionē.q̄ cogor habere ratū. et obligor tibi actōe negocior gestorū ad restitu.pecunie quā ꝑ me soluisti.Sec⁹ si nō vtiliter soluisti.vt q̄r mea intererat vt nō solueres.l.cū pecunia.ff.de nego.ges.

Quid,si tutor more ciui tatis mittit exenia noīe pupilli magistro et suis coniunctis? Rñdet idem vbi.s. q̄ pupillus tenetur tutori actione negocior

gestorũ.l.cum plures.§.cũ tutor.ff.de ad-
mi.tu.nam talia exenia ex quo sunt cõsue-
ta dicunt quasi debita.vt dicit glo.in.l.i.
§.sed nõnullos.ff.de tute.et rõni.distra.

Quid si tui cõtempla- CLiij
tione sine mandato tuo redimo ab hosti-
bus vel latronibus filiũ tuũ vel ad aliam
rem tuã necessariã quã redimere teneba-
ris.Rñdet idẽ vbi.s. q mihi teneris acti
one negocior gestorũ.imo in hoc casu pos
sunt viri expendere dotẽ p redimẽdis p-
sonis necessarijs vxoris.l.sed si ideo.ff.so
lu.ma.nã si pater filiũ captiuũ vel ecõuer
so vel alius successur9 redimere negligat:
priuat successione.vt in auten. si captiui.
C.de epi.et cle.de hac materia.s. negocio
rũ gestorum.vide.s.§.Clxxvi.et.Clxxvij.

De restitutõe expensa

rum in iudicio factarũ. CLiiij

Quid de his qui temere et pterue liti-
gant:Dic q tenent ad damna ⁊ interesse
tã litis cũ viatici.l.perandũ.§.sin aũt al
terutra.et.l.sancimus.C.de iudicijs.⁊ in
sti.de pena temere litigan.§.hec aũt oia.⁊
p Jo.an.in.c.statutũ.§.insup.de rescrip.
li.vi.et in.ca.finẽ litibus.de dolo et cõtu-
macia.et p glo.ij.q.i.c.in primis.in ꝟbo.
moderatas expensas.dñs Jo.de pla.in
d.§.hec autẽ oia.dicit.q ex sex causis li-
tigans tenet ad expẽsas litis.Primo ra-
tione temeritatis.l.eũ quẽ temere.ff.de iu
di.vt si feci citari Ticiũ in genere cũ plu-
res essent et cõparuit ille quẽ nolebã.d.l.
eum quẽ temere.Jtẽ si feci quẽ citari co-
ram iudice nicõpetenti nõ adhibita ꝑmo
diligẽtia vidẽdi:an esset cõpetens.et idẽ
si loco et tpe incõpetenti.vel si vocaui eũ
in ius qui vocari nõ debuit.l.i.et p totũ.
ff.de in ius vo.Jtẽ si actor post cõparitio
nẽ rei nõ habet libellũ paratũ:sed petit di
lationẽ ad ꝓducendũ fm C.y.in.l.i.C.de
dila.Jtem si quis post aperturã testiũ vi
det se nõ habere ius et tamẽ ꝓsecutus est
litẽ fm Bar.in.l.si quis inficiatus.ff.de
posit.et.l.perandũ.§.sin aũt alterutra.
C.de iudi.et sic patet q temere vocare in
ius dicit qui nullã iustã causã errorꝭ ha
buit in sic vocando.vt.d.l.eũ quẽ temere.
in glo.si aũt habuit iustã causam errorꝭ:
tunc absoluit ab expẽsis.l.i.§.pe.de sepã.
et.l.qui solidũ.§.etiã.deleg.ij.Jn pdictꝭ
ergo casibus et in alijs vbi qs temere liti
gauit siue actor siue sit reꝰ.nisi doceat de
iusta causa erroris vel ignorãtie ꝓbabilis
cõdemnat aduersario in expẽsis itineris
et litis.vt.d.l.eũ quẽ te.et ceteris dãnis.
l.sancimus.C.de iudi.et.l.nõ ignorat.C.
de fructi.et litis expen.Jtẽ in expẽsis ci
barioꝝ si aduersarius cõsueuit se pascere
ex arte sua a qua oportuit modo vacare.
l.si hereditas.§.i.ff.ad exhiben.Et multo
magis tenet quis ad oĩa ista si nõ temere
sed q calumniã litigasset.vt.d.l.nõ igno-
rat.Secũdo tenet ratione cõtumacie ad
expensas:nõ solũ litis sed ceteroꝝ damno
rum.l.sancimus.C.de iudi.Et hoc habet
locũ siue contumax fuerit.q⁊ nunq̃ venit.
vel venit et recessit et respõdere noluit.et
hoc siue fuerit actor siue reus.nã post cõ-
missam cõtumaciaz nõ audit nisi refectis
expensis.de quo vide glo.in.d.c.finẽ liti-
bus.de dolo et contu.et per Jnno.c.sepe
cõtingit.de appel.Tercio rõne retardati
ꝓcessus.vt si actor impetrauit rescriptuz
post litẽ cõtestatã causa ꝓtelandi iudiciũ
corã longinquo iudice corã quo nõ ꝓba-
uit:distulit vel cõtumaciter se absentauit.
nam cõdemnat in expensis litis itineris
et ceteris damnis.v.d.l.nõ ignorat.⁊ idẽ
si quis opposuit exceptiones friuolas ꝓ-
pter quas diu fuit ꝓtractum iudicium:et
tandem succubuit.vt.d.c.finem litibus.⁊
idem si appellauit ab aliqua interlocuto-
ria per quam appellationẽ negociũ prin-
cipale ꝓductum fuit extra terminos in-
fra quos debebat terminari.l.intra vtile.
ff.de mino.et in.c.cum appellationiꝰ fri-
uolis.de appellatione.li.vi.vel cum quis
ex cõtradictionibus et subterfugijs⁊ dila
tionibus maioribus debito datis aduer-
sario impeditus est reprobare executionẽ
suam infra terminũ.l.si cum ipe.de excusa
tione tutoꝝ.Quarto rõne emendationis
vel mutatõnis libelli.Cõdemnatur enim
mutans vel emendans in expensis.insti.
de actio.§.si minus.nam tenet reficere ex
pensas ꝓcuratorũ et aduocatorũ quas fe
cit reus.quas non fecisset si non petijsset
plus debito.Quinto rõne renunciatõnis

litis.vt si renunciat liti.ut.l.postꝫ liti.C. de pac.et.l.destitisse.ff.de iudicijs.qr cō scientia male litis motis credit renuncia re.vt in.c.p tuas.in fi.de simo. Sexto ra tione victorie.nā hec est regula qꝫ victus victori cōdemnat in expensis.vt.d.l.ꝑpe randū.et.l.oēs.in fi.C.de epi.et cle. in au ten.de iudicijs.§. oportet.colr.vi.et in.c. calumniā.de penis.nisi ex iusta cā ignorā tie.puta qꝫ successit in ius alterius.l. q in alterius.ff.de re.iu.vel ex iusta causa liti gandi.l.qui solidum.§.etiā.ff.de leg.ij.et ideo qui obtinuit sententiā in causa prin cipali:habet iustā causam ꝓsequēdi in cā appellationis.et ideo licet succūbat in ea: nō cōdemnat in expensis.vt no. glo.in.l. generaliter.§. sinaūt nō rite.C. de rebus creditis.Et adde qꝫ iudex tenet cōdemna re partē ad dictas expēsas si sunt petite: nisi iusta causa subsit.alꝫs tenet resarcire de suo.vt.d.§.sinaūt.aut.alterutrā. si aūt nō sunt petite:potest condemnare si vult. sed nō artatur.

De restitutione recipiē

tium a ꝓsonis alienare nō valentibus.

Quid de his qui reci- C.Clv

piunt ab his q alienare nō pñt.et quibus est interdicta bonoꝝ suorū administratio vt puta a pupillo sine auctoritate tutoris. Ñdet idē qꝫ tenet ad restitu.vt insti. q. alie.licet vel nō.§. nunc admonendi.Cō cor.Sco.in.iiij.di.xv.q.ij.ar.ij.dicens. qꝫ dñs alicuius rei nō ꝓhibitus a lege vel a superiore a cuius voluntate dependet in dando vel donando pt dare rem suā alte ri volente recipere.Probat. qr erquo per actū voluntatis fuit dñs:ergo p voluntā tem pt cessare esse dñs. et nō ꝓhibet eam superior istū desinere et istū incipere esse dñm.igit per donationē istā fit vere et iu ste dñs.Ex hoc patet quid requirat ad iu stam donationē.quia liberalis translatio nis donatio ex parte donantis et volūtas recipiendi ex pte eius cui fit donatio et li bertas ex pte amboꝝ hoc donandi et alte rius recipiendi.et qꝫ nulla superiore lege ꝓ hibeant iste vel ille nec pactū alterius a q dependeat in ista translatōe. Et ꝓpter istū defectū primi nō potest aliqs dare pecu niam fratri minori.qr ipe nō vult esse do minus.ꝓpter defectū rei secundi nō potest monachus sine licētia abbatis nec filius familias sine volūtate patris.nec etiā cle ricus et in aliquo casu sine voluntate.vel saltē cōtra voluntatē dñi pape.vt habet in de censi.c.romañ. ad cuius capituli ob seruationē penā posuit Gre.ix.qō.c.est in vi.s. qꝫ visitātes a visitatis nō recipiant munuscula.et si recipiūt:tenētur duplū re stituere.alꝫs nō absoluant a maledictione quā incurrūt ipo facto.vt dicit Julianꝰ iiij.in suis cōstitutionibꝰ. Huic aūt trans latione dñij correspondet in translatione vsus liberalis accōmodatio.et habet simi les leges ad hoc qꝫ sit iusta. qr requirit in cōmodante liberā voluntatē et in recipiē te qꝫ velit recipere rē cōmodatā ad vsum: et qꝫ nō sit aliqua volun tas legis vel ꝓ cipis obsistētis illi accōmodationi.

De restitutiōe vtentiū

re aliena ꝓtra voluntatē dñi. C.Clvi

Restituere tenet qs quādo cōmisit fur tum in vsu rei licet nō in ipa re ad estima tionem illius vsus. aliter non esset pur gatū furtū.xiij.q.vi.si res.et.l.di. qui se cum.ff.de fur.l.qui iumēta. et ideo furtuꝫ cōmittit creditor q pignore sibi obligato vtit:vel alteri cōmodat.vt insti.de obli.q ex q.delic.na.§.pena.et.l.q vias.§.si ego. ff.de fur.Sic ꝓmodatarius vtēs re ad aliū vsū ꝙꝫ fuerit sibi ꝓmodata.vt.d.§.pēa. et §.placuit:vt si ꝓmodet rē alteri sine ꝓsen su dñi Et idē d fullone et sarcinatore.vt.l. fullo et sarcinator.ff.de fur.Et gñaliter vbi cunꝙ est facta contrectatio rei aliene vel vsus cōtra voluntatē dñi cōmittit furtū. vt.ff.de fur.l.fi.et tenet ad resti.vsus et in teresse.Et ideo si accomodaui tibi equum vsqꝙ mantuā et iuisti mediolanū: ꝓpter qd interim nō potui expedire mihi necessaria et ex hoc dānū incurri:teneris ad restitu tionē eiusdē damni. Et hoc intellige nisi pcauerit dñm ꝓmissurū qd nō presumit. Est ergo consulendū in foro cōscientie vt notificet cōmodanti sibi rem.et siquidem ratificet et attente cōtentet qꝫ aliter vsus fuerit:bene quidē nō tenet ad restitutio nem. Si vero non ratificat:restituat. Nec

monal.in sum.in verbo. furtū cōmittit. et Jo.de pla.in.d.§.pena.et.§.placuit.

De restitutōe facientiū fraudē legi. CLvij

Quando fraus fit legi vt canoni necessaria est restitutio.qđ.iiij. modis cōtingit fm monal. Primo de psona ad psonā.vt si vxor velit donare marito et ecouerso cū nō possit pstante matrimonio.ex de dona. inter vi.et vx.c.vl.vbi glo.et si ponit aliā psonā cui donat nō valet donatio ꝓpter fraudē.ff.de dona.inter vi.et vx.l.hac rōne.§.nō tm. Secūdo fit fraus de re ad rē. vt cū phibitū sit ne filiofamilias pecunia mutuet.et ipe aliā rē recipit fraus fit.puta si dedisti sibi frumentū vel siliā. q̄ venderet et pecuniā haberet.ff.ad mace.l.iussu.§.mutui.et.l.iij.§.i. Et similiter in vsura.vt si do aliquā rē vt vendas q̄ pecuniā mutuo habeas.xiiij.q.iij.plerīq;. Jdē fit de cōtractu ad ꝯtractū.vt si vxor q̄ nō ꝑt donare viro vt dictū est vēdit ei vt sub simulatu cōtractu donet nō valet.ff. de do. inter vi.et vx.l.si sponsus.§ circa. Jtem quarto fit de cōtractu ad ꝯtractū. puta si mulier q̄ ꝓ alio fideiubere nō ꝑt principalem se faciat debitricē qđ nō valet.qz fit i fraudē.ff.ad velleia.l.cuius.§.si cū essem. Et sic patet q̄ qui facit aliq̄d in fraudē legis:cōtra ipam legē facere videt.ff. de legi.l.cōtra legē.et.l.se.

De restitutione damnificantis aliū in seruo vel debitore vel animali. CLvij

Quero quid de occidente alienū seruū vel quadrupedē. Dic q̄ tenet ad emendationē damni.vt insti.ad.l.aquil.in ꝓn.qđ verū intelligit Jo.de pla.nisi canis fuisset mordēs.qz licet trāseunti se defendere a cane.quinimo tenet dñs de damno si canē ligatū nō retinet.l.i.§.sed canis.et.l.ij. ff.si q̄.pau.fe.di.et.l.qua vulgo.ff. de edi. edic. Jtē nota fm eundē q̄ occidens aīal alterius nō solū tenet ad damnū rei pempte:ꝫ ad oē aliud qđ ei⁹ occasione secutū est.tā in ꝓdendo q̄ nō in acquirēdo.vt insti.ad.l.aq̄l.§.illud. Nō ex verbis.oīs enī vtilitas q̄ ꝓter rē ꝑemptā ꝑcipiebat etiā in aliꝭ rebus. et sic alie res ꝓter mortē illius deteriorate sunt.habet rō.l.inde vē racius.§.in sum.et.l. proinde.§.i.ff. ad.l. aquil.q ideo si vnus ex duob⁹ qui bn ibat ad aratrū est occisus rōne damni et interesse eo q̄ alius nō ibat eq̄ bene ad aratrū cū illo nouiter empto.vt.d.l.ꝓinde.§.i.

Quid si q̄s cōpellit aīal CLix alterius ꝑcipitari? Dic q̄ tenet.licet suis manib⁹ nō ꝑcipitet.qz q̄ causam dāni dat damnū dedisse videt.et de hoc ē casus insti.ad.l.aq̄l.§.si ibi ꝑcipitaret. CLx

Quid si ex mīa dissoluit seruū vel debitorē alteri⁹ ligatū qui aufugit. Rñdet q̄ tenet damnū emendare. vt dicit tex.insti. ad.l.aquil.§.fi.in fi.qz nō licet facere elemosynā de alieno.sed pot⁹ est species furti de alieno largiri.l.si pignora.ff. de fur. Sed dissoluens ligatū dolose vt fugiat et nō soluat:tenet furti.qz faciat aīo lucrandi alteri debitori qđ sufficit.vt insti.de obli.ex deli.§.interdū.vñ notat in fi.ter. dicti.§.fi.q̄ licet dño seruū suū incarcerare auctē ꝓpria.et ligatū tenere si suspectus ē de fuga.vt.l.i.C.de emē.seruo. nō aūt licet sine causa cōtra eū nimis seuire.vt insti.de his qui sunt sui vel alie.iur.§. si hoc tpe Et sic ꝓ pater filiū detinū carceri mācipare.vt.l.iij.C.de patria ptāte.hoc idē

De restitutiōe immiscētis turpitudinē in vino alieno. CLxi

Quid de illo qui imposuit turpitudinē vel herbā aliquā vel fel vel acetū vel aliquid aliud immiscuit in vino vt oleo meo ꝓpter qđ eius naturalis bonitas immutatur? Dic q̄ tenet ad emendationē damni vt dicit tex.insti.ad.l.aquil.§. scōm caput. ver.deniq;.

De restitutiōe damnificantis aliquē ꝓiciendo vel effundēdo aliquid de domo. CLxij

Quid si ex domo tua in q̄ habitas ꝓiectum vel effusum est aliq̄d qđ destruit vestimēta mea. Rñdet Spe.in ti.de inin.§. sequit.x.quid si de domo.q̄ mihi teneris Jdem si tenebas appensum aliquid extra domuz vnde iter fit:qđ nocuit teneris ad damnū.insti.de obli. q̄ ex q̄si ma.nas.§.itē is ex cuius cenaculo.et.l.ex maleficiꝭ.§. is q̄q̄ ex cui⁹.ff.de actio.q obli.et hoc sine

deiectū siue effusum damnificauerit in p̄sona vel rebus vel vestib⁹. non tñ fm Ioh. de pla. tenet dñs dom⁹ qui eā locauit. vt l. i. §. hoc in fact̄. ff. de his qui deie. vel effu. sed tenet ille qui ibi habitat cū sua familia siue sit domus sua ꝓpria siue ꝓducta siue gratis cōcessa. vt. d. §. itē is. et nō solū ipe tenet si ipe deiiciat vel effundat: ꝙ etiam tenet de deiecto vel effuso a sua familia. vel ab vroze liberis et seruis. vt. d. §. itē is. ver. qz plerūqꝫ. et insti. p q̄s p̄so. no. acqui. in p̄n. vbi plene tractat de hac materia. dic ꝙ si damnū datū est in persona transeuntis appendēs: vel effundēs tenet ad īpensas ī curatiōe factas. ꝙ ad salaria medicoz et ad opas quib⁹ lesus caruit. et charituꝰ est facta estimatōe q̄tum viuere potuit.

De restitutione damni

dati ab arboze vel a flumine. ℒℒlxiij

Quid si arboz mea nēdet sup domū tuam vl cū radicib⁹ dāificat: ℝndet Spe. vbi. s. ℣. si vero. ꝙ teneris eā incidere. an añt posset eā incidere ꝓpria auc̄te. vide. s. §. ℒℒxxviij. ℒℒlxiiij

Quid si p alluionē fluminis terra mei agri adiiciat agro tuo: an tenearis mihi ad resti. ℝndet Ioh. de pla. ꝙ nō. Secus si apparēter adiiciat terra et arboꝛes q̄ remanerēt mea nisi post q̄ terra sit vnita et arboꝛes radicib⁹ apprehēse. vt insti. de re. diui. §. ꝓterea ꝙ p alluionē. Illud ergo terre mee inundatio ꝙ ꝓturbatio fluminis latēter applicuit agro tuo p alluionē. i. p incrementū adeo latēs vt discerni nō possit efficit tuū. sed si nō latēter ꝫ apparēter inundatio fluminis asportauit partē agri mei et arboꝛis et adiecit agro tuo nō acq̄ritur tibi: sed remanet mihi vt ꝓmo erat. et illā possum vendicare et tu teneris mihi restituere. dū tñ tibi cau eā de damno p̄terito et futuro. et oīa adiecta tollā: ita ꝙ nō tollā vtilia ꝙ inutilia dimittā. vt. l. hoc amplius. §. alphinus. ff. de dā. infec. ꝙ B tenerꝫ mihi restituere: donec t̄ra mea nō sit vnita cū tua. et arboꝛes radices nō egerit de q̄ stat iudicio rusticoz tanq̄ ḡitoz ī arte sua. vt dic̄ glo. i. d. §. ꝓtea. in ℣. lōgioza.

De restitutione damnificantiū rē publicā in pecunia vl annona.

Quid de exactoꝛibus ℒℒlxv tributoz ꝙ collectarū qui aliq̄d retinēt de eo q̄ exigūt. Dic ꝙ tenent ad duplū. text. est ī. l. omissi opinatoꝛes. ℒ. de exacto. tri. li. x. et ibi p Ioh. de pla. ℒℒlxvi

Quid de eo qui pecuniā sibi datā ꝓ aliqua administratōe publica exercēda vel aliquo ope publico faciēdo nō expēdit in dicta administratōne vel ope: sed totā vel partē sibi retinet. ℝndet Ioh. de pla. insti. de publi. iudi. §. fi. ꝙ tenet ad restitu. et punit vltra restitutōz in tercia p̄te pl⁹ p̄. d. l. iuliā. de residuis. vt. d. §. fi. et. l. q̄. ꝙ iiij. §. sed et qui. ff. ad. l. iul. pecu. et. l. sacrilegij capite. §. eū q̄qꝫ. e. ti. Idē in illo qui recipit pecuniā sibi datā vt cōduceret vel emeret aliquā rē ꝓ republica. Idē in illo qui recipit pecuniā publicā suo ꝓpiculo trāsferendā quā in suos vsus cōuertit. l. sacrilegij. §. is añt. ff. eo. ℒℒlxvij

Quid de his qui q̄is mō faciūt vt annona carioꝛ vendat. puta impediēdo vel impediri faciēdo vel detinēdo naues vel nautas annonā cōducentes. Dic ꝙ tenētur ad resti. vt ponat eā in bono foꝛo ac si ille naues venissent. ꝙ grauiter puniunt. s. pena. xx. aureoz. l. q̄. in fi. ff. ad. l. iul. de annona. et coꝛporaliter etiā ex oꝛdinē. l. annonā. ff. de exoꝛ. cri. Idez in illo qui fecit campionē vel munitionē bladoꝛū vt emēdo oēm q̄ntitatē bladoꝛū q̄ inueniri possit et ꝑseruando tp̄ib⁹ minus fructuosis carius possit vendi. l. annona. et in glo. ff. de exoꝛ. cri. Al rusticis añt blada ad ciuitatē cōducentib⁹ bene licet emere in grosso nō ad hūc finē. sed ne ip̄i stantes diu ad vendendū ad minutā subducant ab op̄ib⁹ rusticalibus. l. q̄. ff. de nundinis. Et nō solū est ꝓhibita cōuentio inter aliq̄s facta de emendo omne granū vt postea sequētib⁹ tp̄ibus carius vendat. vt. d. l. q̄. in p̄n. ff. ad. l. iuliā. de annona. sed etiā ꝓhibita est cōuentio facientiū monopoliū. i. venditionē de quibuscūqꝫ speciebus vel materieb⁹ pertinentibus ad victū vel quemcūqꝫ vsum per ip̄os solos vēdendis in damnū et

caristiã reipublice.casus ẽ in.l.vnica.C. de monopolijs.Et cõtra facientes debẽt oĩbus denudari bonis imperpetuũ mitti exiliũ.vt ibi. qui ergo dedit arras in emptionẽ oĩm aromatũ ciuitatis vt ipe solꝰ postea carius vendat cũ pſciuerit naues conducentes foze ſubmerſas:dicit facere monopoliũ in ciuitate. et incidit in dictaz penã.vt.d.l.vnica.et põt cõpelli a pfecto vel ab alio officiali ad quẽ ſpectat.l.i.§. cura carius.ff.de offi. pfec. vr.vel etiã ab eẽpo illius loci.l.fi.§.itẽ epi.ff.de mune.et bono.cogi vendere.vt.d.§.cura carius.et ibi glo. iuſto pcio ſtatuendo ſm veritatez tpm ꝛ ſterilitatẽ rerũ.l.fi.ad.l.iuliã.de an nona.et.l. precia rerũ.ff.ad.l.fal.Et ſi eſt tps neceſſitatis et caristie cogit quis etiã minus iuſto pcio vendere.l.ij.§.cum in eadem.ver.et oĩm.ff.ad.l.rodiã. de iactu.et ibi notat.Itẽ poſtq̃ erpoſuit frumentuz vel aliã rẽ venalẽ in foro põt cõpelli vt illam amplius domũ repozrare nõ poſſit q̃ uſq̃ vendat.l.nemo.la.ij.C. de iudi.et.d. §.item epi.Itẽ ꝓ ferrilitate in cõi habenda et caristia euitãda põt ſtatui q̃ quilibet mercatoz teneatur irevel mittere ad alias ptes ad emendũ granũ ꝛ in cõi vendendũ et qlibet põt cõpelli ad hoc mutuare pecuniam.l.vnica.C.vt ne.li.in emp.ſpe.ſe.excu.li;x.et ibi glo.Itẽ poteſt ſtatui ne qs vltra indigentiã ſuã emat ne alijs res cariozes vel incõmoditatẽ habendi reddat l.i.C.de epali audiẽtia. Dec Jo. de pla. inſti.de publi.iudi.§.ſunt pterea.

De reſtitutione abducentiũ filios aut vxozẽ alteriꝰ. CLxvij

Quid de his qui ſubtrahunt filios patribus. Rñdet Jo.de pla.inſti.de obli.q̃ ex q̃ſi delic.naſ.§.interdũ. q̃ furti tenent. vt ibi dicit tex. et pater põt eũ vẽdicare ad ſimilitudinẽ rei in qua habet dñium verũ qz pater ĩ filio habet q̃ſi dñium.l.i.§. per hanc.ff.de rei vẽ.et põt vendicare et ꝓ cõſe quẽs ille tenet reſtituere opas quibus pater caruit iſto tpe.vt tenet glo.ff.de fur.l. eum qui.§.ſi filius.nã filius tenet operari patri:vel ei in cuius ptãte eſt.vt dicit glo. in.d.§.ſi filius,ſicut vxoz tenet opari viro.l.ſicut.de ope.libe.Patri aũt nõ tenetur filius opari, qz nõ habet eũ in ptãte. et ideo mater nõ agit furti ſm glo.in.d.§. interdũ.et.ff.de fur.l,matri. Sed quid ſi filiꝰ neſcit aliquid opari? Rñdet idẽ q̃ tenet ad ſeruicia cõia q̃ quilibet ſciret ſm eſtimationẽ iudicis.ar.l.ſi qs a liberis.ff. de liberꝫ agnoſcẽ.imo habet locũ pena de plagiarijs q̃ eſt capitalis cũ quis abducit filiũ alteriꝰ cauſa ꝓuandi patrẽ.vt.ff. ad l. faueã.de plagiarijs.l.i.et inſti.de pub. iu.§.eſt inter publica.et dicit plagiarius ſm dñm Jo.in.d.§.eſt inter publica. qñ quis orbat patrẽ ſcienter et doloſe filio et eũ abducit ad remotas ptes.vt.C.eo.l.ſi q̃ſi inferẽs magnã plagã et dolorẽ patri ſic orbato ꝓprio filio. CLxix

Quid de abducentibꝰ vxorẽ alterius? Rñdet idẽ inſti.de publi.iu.§.eſt inter publica.q̃ debet puniri.l. fauia.de plagiarijs.vt.d.§.eſt inter publi. et ecõuerſo qñ vir mulieris abducit et vir põt petere operas vxoris ſi erat lucroſa.vel ſi nõ erat alia cõia vt.s. ꝓximo.§.dictũ eſt in filio.

De reſtitutõne raptoꝝ virginũ viduarũ et ſanctimonialium.

Quid de raptoribus virginũ? Dic q̃ nõ põt abſolui niſi eas parẽtibꝰ reſtituãt.xxxvi.q.i.c.pe. et vltra hoc puniri debẽt ſm leges capitiſ amputatõe et hoc ſiue ſit virgo ſiue vidua ſiue monialis.vt inſti.de publi.iu.§.ſi aũt ꝓ vim raptus,et in.l.vnica.C.de raptu vir. quinimo in moniali nedũ punit raptus: ſed eſt etiã attentatio.l.ſi qs nõ dicã rapẽ.C.de epi.et cle.ſecus ſi fuerit meretrix.vt dicit glo.in.d.l. vnica. Nã raptus meretricis nõ punit hac pena.vt.l.verũ.ff.de fur. qz coitus cum meretrice remanet impunitus l.ſi vroz.§.ſed in ea.ff.de adul.niſi ſit nupta.vt.l.q̃ adulteriũ.C.de adul.vel diuertit a viro aĩo meretricandi.l.ſi mulier.C. de adul.et hec pena nõ habet locũ in rapiente vxorẽ ſuã cum detur ei interdictũ de vxori exhibenda.l. fi.C. de libe.exhi. niſi añ carnalẽ copulã religionẽ ĩtrauerit.qđ põt.vt ĩ.c. ex publico.đ ꝙuer.ꝓiuga. ꝙuis

nō possit post carnalē copulā viro invito. vt in.c.cū causa.de rapto.tñ habet locum hec pena in rapiētē spōsam suā de iure civili.vt.d.l.vnica.ℵ.cōnumerauimus.licz de iure cano.secus in sponsa volēte.qz nō dicit raptor q̄ habuit mulieris assensum. vt.d.c.cū causa.in ꝑn.secus si nō habuit. qz raptus est illicitus coitus a corrumpēdo dictus. Ñ q̄ rapte potit: stupro fruit vt dicit tex.xxvij.q.ij.c.raptus.nec ꝑt mulier rapta de iure ciui.nubere raptori suo. aliꝰ priuat bonis raptoris sibi a lege applicitis.vt in.c.cū serui.de here.li.vi.ℵ in aut.de mulierib⁹ raptz.colt.ix.nec ꝑnt parentes ei⁹ cōsentire.aliꝰ incurrūt penā de portatōis si ꝓsentiāt.vt.d.l.vnica.et ī aut.de rap.muli.§.illo. De iure aūt cano. qđ ꝑualet in hoc casu rapta bñ ꝑt nubere raptori suo.vt.d.c.cū causa.et.c.accedēs. de rapto.et ꝓpellit eā dotare.xxxvi.q.ij.c. tria.hec Jo.de pla.insti.de publi.iu.§.si aūt. Quid autē si q̄s p violentiā capit virginē quā ꝓsternit in terrā quā carnaliter cognoscat:an punietur de raptu:Rñdet idē vbi.s.q̄ non.sed de stupro.qz rape est cū mulier p vim rapit et de loco ad locum ducit.vt.d.l.vnica.de rapto. Alex.ℵo de ales in.ij.in tracta.huius vicij dicit scdm qđ dicit in cano.xxxvi.q.ij.c.si aūt ex cōdictione raptus nō est ꝓsona raptoris cōueniens vnq̄ hmōi copulari rapte anteqū vicium rapine aboleat.sed cū illa patrie ptāti fuerit instituta et raptor sue rapine penitentiā egerit.et volūtas parentū in vnum cōueniret nō ꝓhibent ad invicē copulari.

De multiplici restitutione fienda rei publice. ℂ Clxxi

Quid de furantib⁹ ℵ in vsus ꝓprios convertentibus pecuniā.Rñdet idē vbi.s.q̄ vltra restitutionē debēt puniri pena capitali.vt insti.de publi.iudi.§.lex iulia peculatus. Item qui miscet ferrū vel, similē rē auro vl argēto publico.l.i. in fi.ff.ad.l. iuliam peculatus. vel cū monetari⁹ public⁹ qui ꝓpē monete publice signat ꝓ se:et sibi retinet.vt.l.sacrilegij.§.q cū.ff.eodē. Officiales ergo publici renētes sigillū florenorū.et miscentes sigillo florenos nō bonos et sic ledētes rē publicā incidūt in peculiatū.ar.d.l.i.ff.ad.l.iul.pe. Item q̄ damnificat rempublicā delēdo vel aliter maculando librū vel scripturā publicā cōtinentē mensurā agroꝝ vel viarū publicaꝝ vt.l.q̄ tabulā.ff. ad iul.pecu.facit.l.si q̄s ad quid.ff.de iurisdic.om.iu. Item qui damnificat simulādo se creditorē fisci. et recipiēdo pecuniā q̄tūcūq̄ ꝓinatū a debitore fisci.l.sacrilegij.§.eo.ff.ad.l.iul.pecu

De restitutōne vendentiū officia et dignitates. ℂ Clxxij

Quid de vendentib⁹ officia publica et dignitates.Dic q̄ tenent ad resti. pecuniarū.licet nō illis qui dederūt sed pauperibus.et taliter emētes debēt graviter puniri edicto legis iulie de ambitu.vel.l.i.ff. ad.l.iuliā ambitus.et insti.de publi. iudi. §.sunt ꝓterea.sm dñm Jo.ibi vide supra §.Cliij. ℂ Clxxij

De restitutōe iniuriaꝝ

Quid de inferente alteri iniuriā. Dic sm Aste.li.i.ti.xv. q̄ tenet ei civiliter.i. pecunialiter satisfacere arbitrio iudicis. et etiā pōt criminaliter puniri.vt insti. de inin.§.in sum. Et ideo dicit Sco.et Lan. q̄ si q̄s infert iniuriā mutilādo aliquē ꝓ desolatōe ꝓpetua:tenet ei tpaliter satisfacere.vt.s.§.xiij.ℵ Ric. dic q̄ si q̄s abstraxit ꝓsonā vtilē religioni tenet religiōi ad arbitriū boni viri Similit de faciēte libellū famosum sm Ray. Addit mo.in sum.in verbo iniuriarū actio.q̄ licet cordis rancorē q̄liber remittere teneat:tñ iniuriā ꝓriā sine satisfactōe remittere nō tenet.de peni. di.v.c.fi.ex de male.c.i.vbi de hoc in glo. Item sm eundē q̄ñq̄ q̄s patit iniuriā in seipo.q̄ñq̄ in filio quē habet in ptāte.vt insti.de iniur.§.patit. Sic r epus in clericis: abbas in monachis:dñs ī seruo.vñ isti tales iniuriā sibi factā remittere nō pñt q̄tum ad pecuniariā estimationē sm eoꝝ superiores.ff.de pac.l.ꝓsonā.et.ff. de iniur. l.i.§.vsq̄.et ar.ex de sen.excō.c.tua nos.ℵ ibi glo.insti.de iniur.§.seruus aūt. Item patit q̄s iniuriā in vxore q̄ si sit filiafamilias in tribus personis cōpetit actio iniuriarū.s.mulieri iniuriaz passe.patri et viro. nec actio vna per aliam consumitur. Sed si iniuria fiat viro:actio nō dat vxori

quia vxores a viris defendi debẽt: nõ viri ab vxoribus. ff. de iniur. l. i. §. ij. Item iniuriarũ actio dat sponso si iniuria fiat sponse. ff. de iniur. l. item apud labeonẽ. §. sponsum. Item dat actio heredi ppt iniuriã cadaueri defuncti irrogatũ cui heres extitit vt si fama defuncti fuerit lacessita. ff. de iniur. l. i. §. p semetipos. et nõ solũ dat actio cõtra facientẽ: sed cõtra eũ q̃ procurauit vt alius faceret. insti. de iniur. §. nõ soluz. ff. eodẽ. l. nõ solũ. si mandati.

De cõicatõne fratrũ facienda post mortẽ patris. CLxxiiij

Quid de eo qõ donat filio in vita pris an teneat cõicare fratribus post mortẽ patris? Rñdet Jo. de pla. insti. p q̃s personas nobis acquirit. in pn. q si donat filio beneficio vel occasione vel ptemplatione pris tã q̃ ex causa pria et immediata: tũc censet peculiũ pfectitiũ. et tũc bene tenetur cõicare fratrib⁹ post mortẽ pris. secus si pater sit causa remota et mediata. vt si habui noticiã cũ vno dño cõtemplatione: tñ pris mei q̃ dñs. qz sibi seruiui. diligit me plus q̃ patrẽ meũ: ideo mihi donauit. certe hoc erit peculiũ aduenticiũ. hãc distinctionẽ facit tex. in l. sociũ q̃ in eo. in fi. ff. p. socio. Quid si det aliqd vni fratrũ ppter negociationẽ cõem cũ alijs fratribus? Rñdet. debet illud diuidere cum eis. Si vero det ei ppter aliqd seruitiũ speciale quo sibi meruit aliquid dari nõ diuidet cũ alijs. insti. p q̃s pso. no. acqui. §. ij. et. §. pterea. hoc habet in sum. Alsten. li. iij. ti. xij. ar. v. Quid de ambasiatoribus an sibi donata teneant restituere cõitati qui eos misit in ambiasiariã? Rñdet Bar. in d. l. sociũ q̃ in eo. q nõ. Quid de donatione facta spõse a cõsanguineis viri: an censeat facta ptemplatione viri vt soluto matri. restitui dz heredibus viri? Rñdet idẽ Jo. de pla. vbi. s. q sic. secus in facta a cõsanguineis vxoris. Concor. Bar. vel Bal. in. l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulga. et pupil. substi. Quid de dote quã lucrat filius ex forma statutoz: an dicatur de peculio aduẽticio. vt sic nõ veniat fratrib⁹ cõferendũ. Rñdet idẽ Jo. q sic. Quid de lucro qõ acqrit filius mercando cũ pecunia patris: an ps. que attribuitur p se dicet aduenticiũ vt non teneat post mortẽ patris cõicare cũ fratrib⁹. Rñdet idẽ vbi. s. q dicet aduenticiũ. et ideo medietas lucri cũ vn⁹ ponit rẽ alter industriã lucrũ debet esse cõe. l. i. C. p socio. et l. si nõ fuerit. ff. eodẽ. Si filius ex centũ habitis a pre lucratus fuit alia centũ: debet primo de centũ lucratis habere quinquaginta. et de alijs quinquaginta. et de centum p sorte debet diuidere equaliter cum fratre. qñ equaliter sunt heredes patris. et sic illa quinquaginta q̃ lucratus est cũ industria ppria psone sunt sua ppria. nec tenetur diuidere cũ patre vel fratre.

De restitutione heredum. CLxxv

Restituere tenet quilibet heres siue sit filius siue extraneus siue sit heres raptoris siue alterius. fm iura canonica oĩa debita defuncti siue fuerit ex ctu. vt ẽ emptio vẽditio locatio cductio mutuũ et silia. vel q̃si ex ctu. vt tutela. negocioz gestio. Silr siue fuerit ex maleficio vt furtũ et rapina et silia. vel q̃si scz iudex p imperitiã iudicat vel cũ de domo alicui⁹ aliqd ẽ eiectum vel effusuz qõ nocuit transeũti p viã siue ꝓuenerit res illa p q̃ debitũ fuit ctũ ad heredes siue nõ. siue lis fuerit cõtestata cũ defuncto siue nõ. xvi. q. vi. si epm. et de pig. c. ex pentiũ. et de solu. c. i. de vsuris. c. tua nos. de rap. c. in lris. et de sepul. c. vlti. de sen. ex. c. a nobis. in fi. ar. ff. de cõdi. fur. l. si p fure. §. si cõdictio. et hoc fm Lan. e. ti. et Jo. et alios q̃plures. Item qñ hereditas nõ sufficit ad debita persoluenda: videt q si heres nõ facit inuentarium: nihilominus tenet ad oĩa. si vero fecit: nõ tenet nisi q̃tum hereditas sufficit. C. de iure deli. sancimus. Sed ñ in iudicio aĩe nõ tenet heres fm quosdã: nisi q̃tũ hereditas sufficit. Distinctio tñ est inter debita et legata siue relicta. qz debita tenet psoluere absq̃ detractõe legitima. De legatis añt pt detrahere suã legitimã si tot sũt q illis solutis legitima nõ remaneret sibi. nã in legitia pr non pt grauare filiũ suũ p legata vel fidei cõmissa. qz legitima debet ei iure nature. grauat tñ excludit a toto cõmodo hereditatz si nõ sufficit hereditas ad debita psoluenda. similiter

in legatis ad pias causas nō deducit falcidia. C. ad. l. fal. Similiter et in aut. de ecclesia. titu. §. si aūt. q ex de testa. c. cū esses in glo. Hec monal. in sum. in verbo. restituere tenet q̄libet heres.

Quero quid sit inuentariū: Rñdet idē vbi. s. q̄ est scriptura quā debet heres fm leges inchoare infra. xxx. dies a morte testatoris. vel postq̄ scit se esse heredē instituū: et debet ibi scribere oēs res defuncti sub testibus. q debet illā scripturā pficere infra. xl. dies. vel infra annū si res sunt remote. et tunc nō tenebit creditoribꝰ vltra id qđ inuentū fuerit in hereditate. alias si nō fecerit inuentariū: tenebit in solidū.

De ordine restituendi

Quid si creditores et legatarij simul veniāt? Rñdet idē vbi. s. q̄ primo est creditoribus satisfaciendū. sz si venerint separatim: liberabit heres soluendo p ordinē cuilibet venientī siue legatario. dum tū nihil facit in dolo vel fraude. Creditores enī sunt quibꝰ testator aliquid dare tenebat ex quocūq̄ cōtractu vl maleficio. Legatarij vero sunt quibus ex mera liberalitate aliquid relinquit in testamento. Veruntū si legatarij p̄ueniant creditores. et accipiāt vel posteriores creditores vel si priores et posteriores vl potiores in iure p̄ueniūt: creditores postmodum venientes nō debēt inquietare heredē nec illos qui cōparuerūt res ab eo quarū preciū in legata vel fidei p̄missa vel alios creditores p̄cesserūt nisi remāserit heredi de hereditate: vñ posset eis adhuc satisfacere. sed habēt tanq̄ poriores in iure ius saluū p̄tra legatarios q primo acceperūt Similiter et anteriores creditores habēt ius saluū p̄tra posteriores qui primo acceperūt. ar. C. de iure delibe. l. sancimus.

Sed quid de expensis factis ab herede? Rñdet idē vbi. s. q̄ licz obligatio testatoris trāseat ad heredem: p̄t tū heres ante oia deducere oēs expensas necessarias q̄s fecit ī funere siue in inuentario vel testamēti cōfectione: vel siki. et inueniter sic. vt qñ debita totā hereditatem exhauserūt: debet esse immunis a lucro ita et q grauamine. C. de iure delib. l. sancimus. § et si p̄fectū.

Pro quota parte heres teneatur. CClxxviij

Quid si sunt plures heredes? Rñdet idē vbi. s. q̄ q̄libet tenet p̄ pte hereditatis. C. de here. ac. l. i. q. ij. Excipiunt tamē quīq̄ casus. Primo si aliqđ indiuiduū ē in obligatōne. tūc enī q̄libet tenet in solidū. vt si testator p̄misit se aliqđ opus facturū. vel p̄misit p̄se q heredē suū nō fieri quominus p̄ fundū suū cui ire agere liceat hic q̄libet heredū erit in solidū obligatus ar. ff. de ver. obli. l. in executoribꝰ. §. ij. Secundo si res q̄ debet restitui in solidum ab vno possideat. C. de here. actio. l. ij. et. ff. cōmo. l. sz mihi. §. heres. Tercio alimētis legatꝫ q̄ p̄ voluntate defuncti vel iudicis ab vno in solidū vel a pluribus p̄ ptibꝰ designatis petunt. ff. de alimētis lega. l. iij. Quarto si testator ab vno herede legauerit creditori hereditario cōpensandi aīo. tunc etiā heres ille vsq̄ ad q̄titatē legati onus illius debiti sustinebit. ff. de lega. l. ij. cū ab vno. Quinto in expensis funeris vxoris. que nō tm̄ astringit heredes p hereditarijs portionibꝰ sed etiā iuris p̄portione q̄ ad eū pervenit p̄ dote sue vxoris. puta ad eū p̄uenerūt. C. tm̄ et in here. sunt ducenta. et ipe vir tenet p̄ tercia. et heredes p̄ duabus p̄tibꝰ. ff. de reli. l. quotiēs. et. l. veluti. CClxxix

Quero pone q̄ aliq̄s paterfamilias decedet q̄ habet tres marchas auri q̄rū vna est furtiua. et dimittit eas tribꝰ filijs cuilibet vnā nō determinās q̄ sit furtiua. sz generaliter dicēs vnā illaꝝ eē furtiuā: an q̄libet eoꝝ teneat restituere marchā: an oēs simul. ita q̄ nullus p̄ se. et videt q̄ nullo mō. qz nullus obligat ad soluendū totum debitū p̄ris: sed ad p̄tē tenet tm̄. qz tm̄ in p̄te hereditatis succedit. Rñdet Aller. de ales in iij. in tractatu resti. q̄ q̄libet eorū tenet tm̄ restituere terciā p̄tē. et nō valet hoc argumentū quilibz per se dubitat an habet marcham furtiuā. ergo quilibet cōmittit se discrimini si ñ restituit totā marchā. qz licet q̄libet dubitat an hz marchā furtiuā: nō tm̄ cōmittit se discrimini. si totam non restituit. qz restitutio debet fieri

ab oībus tribus. vñ quilibet illoꝝ peccat nisi portionē suā restituat: nisi aliquis illoꝝ totā restituat. ℒ Clxxx

Quero. pone qꝫ vni cōstat qꝫ duo nolūt restituere aliq̄d ex marcha illa: teneꝝ ne tercius totā illā restituere. Rñdet idē vbi s. sine ꝓiudicio qꝫ nō. Nō enī tenebaꝫ quilibet illoꝝ ad restitutionē insolidū. sed vnusquisq; ad portionē suā sicut receperūt portionē suā sicut receperūt portionē ī bonis patris. Si enī oīa bona patris essent ad vnū devoluta: estimo qꝫ teneꝫ.

Restitutio tercio cui debet fieri restitutio. i

Vero cui debet fieri restitutio? Rñdet Sco. in. iiij. di. xv. qꝫ dānificato: si tñ sit possibile. Possibile inq̄; vt si nouit eū. et si habet eum ꝑsentez vel habere ꝑt. vt sibi mittaꝫ sine maiori incōmodo q̄; sit illud qđ mittendū est esset vtile ei. et intelligo de ipo vel de aliquib⁹ eius ꝓpinquis si mortuus est. vl si absens est. qz ꝑsumiꝫ lege nature qꝫ iste magꝫ velet restitutionē fieri ꝓpinq̄s suis. Et ideo in duobus casib⁹ nec illi nec suis debet fieri restitutio. vtpote si nesciꝫ cui: vl eo mortuo nesciunꝫ ꝓpinqui. Secūdo si maiores sumptus fierent in mittēdo: q̄; valeat restituenda. Et in istis casibus debet pauperibus erogari vice illius. qz cui nō pōt ꝑsonaliter subueniri: debet spiritualiter. qđ maxime fit reddēdo pauperibus ꝓ illo. Si ergo agat in remotis et maior fieret sumptus in mittēdo: q̄; sit illud qđ restituendum est. nō est maior sumptus ponendus in missione q̄; valet illud qđ mittiꝫ. sed expectanda est ꝑsentia ꝑsone si q̄nq; credaꝫ haberi: nec nuncius intercedat. Del tradendū est parentibus. qui si nō adsint: tradendū est pauperib⁹. vniuersaliter eī dando elemosynā pauperi ꝓ aliquo: datur illi bonū spirituale. et in hoc fit illi restitutio possibilis q̄n nō potest sibi reddi bonū tēporale. Cōcor. Ric. in. iiij. di. v. q. iiij. Si vero nō fieret maior sumptus: debet mitti expēsis vsurarij vl raptoris. ar. ff. de ope. liber. l. ope. Jonal. in sum. dicit qꝫ restitutio sp est regulariter fienda spoliatis vel eoꝝ heredibus si ꝑnt inueniri. iij. q. i. fere ꝓtotū: et hoc q̄n spoliatus fecit testamentum. si aūt mādauit in testamento distribui per executores quicq̄d ad ipm spectabat de mobilibus et debitis: tūc facienda est executoribus eius restitutio ꝓrata. et vxori ꝓrata. si ipa et liberi debeant habere aliquā ptem in rebus testatoris. aut de iure aut ex dispositōe testatoris. Si autē cōtempsit facere testm: tunc debet fieri restitutio heredi ab intest. ij

Quid de illo qui pluribus teneꝫ et vult partē soluere cū totū nō possit: nunq̄d pōt gratificare vni soluēdo ei in solidū: an teneꝫ singulis soluere ꝓrata. et si teneꝫ ex cōtractu et maleficio: nunq̄d prius soluendū est in hac causa q̄; in illa. Item nunquid anterioribus creditoribus prius ē soluendū q̄; posterioribus. et habentibus pignora vel hipotheas priusq̄; habētibus ꝑsonales actiones. Item inter hipothecarios creditores q̄s cui preferend⁹ sit. Rñdet idē monal. qꝫ si creditor vigilauit exigendo debitū in iudicio vel extra: pt ei debitor soluere debitū anteq̄; bona debitori auctoritate iudicis incipiāt possideri. qz postea iura paria facta sunt oīm creditoꝝ qui nō habent pignora vel hypotheas. vel nō sunt priuilegiate ꝑsone. Item si debitor vult vni creditori gratificare: debet illud oībus cōicare: et ab eis licentiā obtinere. Similiter si vnus creditor deuenerit alq̄ ne accipiat a debitore in fraudē: videt ille versari si accipiat. Vbi aūt nō vigilauit creditor exigēdo debitū: nō videt qꝫ debitor teneaꝫ ei gratificare iure tñ poli. et si nō iure fori excusareꝫ. vt dicūt quidā. debitor si pietate motus gratificaret plurimū indigēti creditori. nec est dicendū qđ aliqđ priuilegiū plus habeāt illi quib⁹ teneꝫ ex maleficio vel q̄si q̄; illi quibus teneꝫ ex cōtractu vel quasi. iij

Quero q̄ sunt potiores inter creditores Rñdet idē vbi. s. qꝫ ceteris parib⁹ īter creditores potiores sunt illi q̄ acceperūt pignora his q̄ hñt ꝑsonales actōes tm̄. potiores inq̄;. vt soluaꝫ eis q̄ tū valet pign⁹ Inter hipothecarios aūt et creditores q̄ prior est in tpe potior est in iure. nisi ī quibusdā casib⁹ spēalibus q̄ solēt notari. ℒ. q̄

potior in pigno.habeat. Inter eos autē qui habent actiones psonales.tātum;estimantur priuilegiati nō er tempore: sed ex causa videlicet.qr fiscus et mulier in dote pferendi sunt ceteris priuilegiū nō habētibus similiter ex causa. quia actio tutele et actio depositi et similia ꝓuilegiate sunt ne prius soluat qđ debet ꝙ quod debetur ex alijs actionibus priuilegiatis.vbi aūt sunt paria priuilegia aut personarū aut actionū equaliter cōcurrunt in satisfactionē faciendā nisi de aliq illorū ꝓbetur ꝙ sit alteri preferendū fm legem.que autem dicta sunt:notari solent.C. de bo. aucto. iudi.possi. Item cū restitutio est pluribus faciēda. Primo debet fieri mulieri. quia mulier prefert omnibus creditoribus pso nales habentibus actiones:vel tacitas hipothecas.nam fiscus habet priuilegiū cū muliere.vt.habet.C.dt priui.fisci. ꝙuis fiscus nō preferat creditoribus expressas habentibus hipothecas.ff.qui po.in pig. habe.l.si pignus.et hoc habes ex de pig. c.ex lris.in glo. iij

Quero cui sit faciēda restitutio rei furtiue. Rñdet Jonal.in sum.ꝙ faciēda est ei:cui res subrepta est si eam habet ex causa honesta.vt in pignore cōmodato vel simile.ff.de fur.l.is cuius. Si vero ille cui res subrepta est fur erat:nō ei sed vero domino est restituenda.tamē cuicūq illorū restituat liberatus est.qñ vero dño restituit eam mediante penitentiario vel alia pson religiosa:caute fiat suppressio noīe furis ita ꝙ nesciat.

Restitutio quarto quā do debet fieri restitutio. i

Vero qñ debeat fieri restitutio? Rñdet Sco.in.iiij.di.xv.ꝙ nō licet aliquo tpe tenere alienum dño inuito.i.nolente.et fm rectā rationē nolle vel velle debente.et p cōsequens statim regulariter restitutio faciēda est. sicut statim cessandū est ab actu cuiuslibet peccati mortalis.nō tantū interius sed exterius. vel nō tm exterius:sed interius. Sed in casibus qñq licet differre restitutionē exteriorem posita iam tamē interiori.s.voluntate restituendi cum occurrerint circumstantie oportune. Illi autē casus vniuersaliter cōtinentur sub hac maxima scz.nō licet detinere rem alienā:quādo ille debet velle rōnabiliter eam detineri.sed in quibusdam casibus debet quis velle rem suā ab alio detineri de facto.posita tamē iam voluntate restituendi eam aduenientibus circumstantijs oportunis. Deberet enim quilibet velle sibi restitutionē nō fieri tūc quādo est in prēiudiciū cōmunitatis vel eius cui debet fieri restitutio.qr debet diligere bonū suū et cōmune. et ita dilationem illius restitutōnis boni vtilis vt saluetur maius bonū. Et similiter quādo esset infamia restituentis statim.qr debet potius velle famā ꝓximi:ꝙ illud modicum cōmodum de acceleratione restitutōis.cōsimiliter debet magis velle vt vitet maius incōmodū ꝓximi restituentis: ꝙ modicū incōmodum suū.vel nullū in illa breui dilatione restitutionis. Ex his sequit ꝙ quādo restitutio esset damnosa reipublice vel ei cui faciēda est.vel diffamatoria restituentis.vel notabiliter damnosa:nō tenetur ad statim restituendū: sed sufficit ꝙ statim ex effectu restituat cessantibus inconuenientibus hincinde. Et si obijciat restituere est actus precepti negatiui.s.de non tenēdo alienū.ad obseruationē autē ꝓceptī negatiui tenet quilibet semꝑ et ꝓ semper. R°.ꝙ tenere alienum iniuste.i.inuito dño est semꝑ ꝓhibitū.et ideo semper et ꝓ semꝑ oportet non tenere.isto mō. Sed qñ aliquis habet voluntatē restituendi ꝓ tē poze opoztuno:et tūc tenet dño volente.ꝫ si nō actu licito:tñ actu debito.qr dñs debet velle ꝙ ille qui habet suū:teneat illud quousqz possit reddere oportune. ꝙ si dicas.dñs est inuitus qr nō vult ꝓ ꝙtumcūq tempus teneri suū. R°.dño male et inordinate volente statim habere suū.ꝫ per cōsequens inordinate nolente ꝓximū. tenere ilico tenens nō tenet iniuste.quia etiam depositū de cuius restitutōe est lex strictissima:ꝓt licite teneri dño inuito voluntate inordinata. Et ad istam particulā quādo scz debeat fieri restitutio: possunt reduci multi alij casus a predictis minus speciales. Quādo enī ablatio fuit occulta:non tenetur ablator prodere se.nec per

cõsequẽs per seipm restituere sed ꝑ aliã ꝑsonam secretam et fidelẽ. et expedit ꝙ ꝑ cõfessorem. quia sibi est crimen detectu in cõfessione et de cuius fidelitate ꝙ restitutat fidei sue commissum satis debet credi. Potest igitur hec redditio differri quousq; voluntas talis ꝑsone. et opportunitas habeatur. Alius casus quãdo quis est impotens ad reddendũ: talis enĩ ꝑ tunc nõ tenetur. tenetur enĩ postea cum venerit ad pinguiorẽ fortunã. sicut ꝓbatur extra de solu. c. oldradus. et ibi glo. que dicit ꝙ illa actio nõ aspirat per inopiã debitoris: sed sopit. Vnde illi⁹ inanis est actio quã excludit inopia debitoris. sed ius agendi manet sicut obligatio in debitore licet sit sopita. Cõcor. Lan. in. iiij. di. xv. qui enumerat quinq; casus in quib⁹ quis nõ tenetur statim restituere. Primus qñ est in ꝓiudicium cõmunitatis. Secundus quãdo est in ꝓiudiciũ recipientis. puta si daret gladiũ furioso q̃ vellet se interficere. Tercius qñ est infamia restituẽtis. puta quia est fur occultus. nã debz captare tempus quo sine infamia restituat. Quartus qñ est inopia in restituẽte. qz inanis est actio quã excludit inopia debitoris. sed tñ non extinguitur sed sopit. quia tenetur si ꝓuenerit ad pinguiorẽ fortunã. Quintus qñ quis est in extrema necessitate. nam nõ tenetur. quia tunc omnia sunt cõia: cum distinctione tñ posita. infra restitutio. viij. §. iiij. Alex. vero de ales ĩ. iij. in tractatu resti. querit. vtrũ aliquo casu restitutio recipiat dispensationem dilationis tpis. et rñdet ꝙ sic. vtpote quãdo nõ est soluendo vel qñ nõ inuenitur dñs rei furtiue vel heres eius. nam tunc per cõsilium ꝓbati põt fur vt raptor reseruare rem furtiuã penes se: donec inueniat dñm verũ. et si nõ potest inueniri: debet reddi ecclesie. et ecclesia sine ꝓbatus potest furi vel raptori si valde indigens est dare. quia in hoc casu efficit res illa ecclesie. et tunc ecclesia potest dare cui voluerit. et hoc ꝓbatur per legẽ que habet Num e. v. Vir siue mulier cum fecerint ex omnibus peccatis que solẽt hominibus accidere. et ꝑ negligentiã transgressi fuerint mandatũ dñi atq; deliquerint: peccatũ suũ cõfitebunt. et reddẽt ipm capud: quintãq; partem desuper ei in quem peccauerũt. si autẽ nõ fuerit qui recipiat: dabũt dño. erũtq; sacerdotis. Si vero inuenitur dñs: nõ licet raptori differre restitutionem sine licentia dñi impetrata sine fraude. Multi enĩ impetrãt cũ fraude dicentes se nõ posse reddere cum possint. et si nõ possint impetrare: tenent statim restituere ex integro. Hosti. vero in sum. ti. de penitẽ. §. quibus. ℣. sed que forma. q̃rit. Quid si fur vel raptor nõ põt statim restituere: et Rñdet ꝙ ꝓt cum voluntate illius cui debet satisfieri paulatim singulis mensibus vel annis vel alijs tpibus emendare qd̃ poterit. vel cõponit. vel cõueniat amicabiliter cum ipo leso siue spoliato eidẽ de suis redditib⁹ moderate. ita ꝙ sibi vita remaneat quousq; plenarie satisfactũ fuerit. ij

Quid si immineat tale periculũ vt is qui tenet restituere nõ potest induci ad restitutionẽ statim faciendã. nec is cui debz fieri restitutio ad dilationẽ aliquã concedendã: Rñdet idẽ vbi. s. puto ꝙ discret⁹ sacerdos ꝓt suã cõscientiaz formare ex eo ꝙ intendat gerere vtiliter negociũ creditoris. nam si videt ꝙ nõ ꝓt aliter recuperare imperpetuũ. vel nõ ita cito vel nõ ita cõmode: potest recepto iuramento et alia sufficienti cautione si habere ꝓt dilationẽ cõcedere. et sub hac cõditione. si hec adimpleuerit infra diẽ statutũ absoluere peccatorẽ. vt sic creditor quod ei debetur recuperet. et peccator nõ recedat a presbytero desperatus.

Restitutio quinto quã

tum ad modum. i

Restitutio ꝗtum ad modum restituendi. vt debitor apud deũ et homines satisfaciat. Quero vtrum sufficiat vsurario vel raptori in foro conscientie remissio sibi facta in foro cõscientie ab his quib⁹ debetur sine reali et actuali restitutione: Rñdet Lan. ꝙ triplex fuit circa hoc opinio. Vna aliquoz theologorum dicentiũ ꝙ nõ sufficit remissio facta in foro cõscientie: nisi res actualiter offeratur a debitore creditori. et tunc si retradatur et donetur a creditore: debitor est

liberatus.et hoc vt appareat liberalis re-
missio ex parte creditoris.et liberalis sa-
tisfactio ex pte debitoris. Secūda opi-
nio tenet mediā viam.et est Jo.an.super
glo.in dicta regula peccatuz.qui dicit. q
aut gerit in mente vsurarius restituere si
ille a quo extorsit vsuras noluit remittere
et tunc si remittit:liberat⁹ ē. aut nō gerit
hec in mente.et tunc licet remittat: nō est
liberatus. Vide que scripsit in additioni
bus a Spe.in ti.de vsuris.ad fi. Vñ dicit
monal.in sum. sunt aliqui vsurarij qui ni-
tuntur decipe deū q̄ numerata vsura q̄ ac
cepta:tunc exponūt eā danti credentes q̄
nō recipiat.qz si crederēt q̄ retineret:non
p̄sentarēt at ille verecūdia vel timore du-
ctus:nihil vel parū recipit. residuum do-
nans eis q̄ isti tales dicūt se satisfeciſſe qđ
nō est. Jdē de his qui cōcordant recipiē-
do vsuras. oportet ergo vt postmodū de
nouo satisfaciāt ostendēdo liberā volun-
tatē. Jdē alex.de ales vbi.s.restō .§.

Tercia opinio fuit glo.in regula iuris.
peccatū.li.vi.que dicit.verū est q̄ nō re-
mittit peccatū:nisi restituat ablatū.nisi li
beraliter remittatur a creditore debitori.
quia sufficit qualitercūq̄ satisfaciat.vt.ff.
qui.mo.iuſ.hypo. sol.l. item liberat. Vñ
Frede.in ope suo.c.xvij̄.et.xxij̄. vbi hunc
passum disputauit.firmat indistincte opi
nionē dicte glo.sic dicēs.q̄ si is cui debet
restitui pecunia vsuraria vel male ablata
nō coactus nō deceptus vel circumuētus
et omni dolo et calliditate vi et metu ces-
santibus:etiā precib⁹ vel seruitoꝝ exhibi
tione inductus pecuniā sibi debitā nō ab-
latā nec restitutōe paratā vsurario dimit
tat:liberatus est vsurarius.nō tn a pecca-
to qđ incurrit exercēdo vsuras.nisi de illo
peccato penitētiā agat. Et cōcludit finali
ter q̄ si vsurario p̄seueranti in crimine.et
nō disposito ad aliquā restitutionē. et is
qui debet vsuras recipere remittat illas
motu p̄prio vel ad p̄ces vsurarij:liberatus
est ipe vsurarius a restitutōe rei nō dico a
peccato qđ cōtraxit faciendo vsuras.nam
in re male ablata obligat quis pene eter-
ne per peccatū mortale qđ cōtraxit aufe-
rendo rem a p̄rimo illicite.et obligat ei-
dem ad restitutionē ipius rei.sicut enī du
os offendit.s. deū et p̄rimū sic duobus sa
tisfacere tenetur.vt ex de vsur.c.cum tene
tur.et de homi.c.sicut dignū.§.eos. Hāc
opinionē videt etiam formare Hostiē. in
sum.de vsuris.§.que pena.ver.quid si fe-
neratoz.et ꝛ.dicenduz est ergo.ad hoc de
pigno.ar.l.si rem.§. omnes. Jdē Archi.
de vsuris.c.ij̄.li.vi.vbi sup̄ verbo.satisfa-
ctm.dicit.satisfactū accipimus quomodo
cunq̄ volūtati creditori satisfaciat. Jdē
Lap̄.in.c.in ciuitate.eo.ti. Et p̄bat hanc
opinionē fre.primo in maioribus crimini
bus sicut in furto vel rapina.re furtiua vl̄
rapta remanente apud furē vel raptorem
de voluntate dñi purgat̄ vicium furti seu ra
pine sine aliqua restitutione.l.si fur.ff. de
vsuca.ff.de p̄ca.l.certe.§.iulianus.ergo q̄
in vsura que est minus.q̄ sit minus p̄bat̄
ex genere peñ. Jtem de male ablatis suf-
ficit diguā facere satisfactionē.c.ij̄.de ra-
pto.et vsuris.q̄to.et.c.ij̄.eo.ti.li.vi.de se
pul.c.fi.sed satisfactū intelligitur quomo-
docūq̄ desiderium creditoris adimpleatur
etiā si pecunia nō soluatur.vt.ff.qui satis.
co.l.i.de pig.acti.l.si rem.§.satisfactū au-
tem accipimus. Si enim creditoz remit-
tit actionē sibi cōpetentē ex quo hoc spon
te fecit:sibi satisfactū intelligitur. Jtē qz
potest donare post restitutionez creditoz
quod est plus.vt notatur de rescrip.c.sta-
tutum.li.vi.ergo multomagis ante resti-
tutionem restituere. Jtem quidā sunt spe
ciales casus in quibus obligatis ad resti
tutionē non sufficit remissio.vt in.c.statu-
tum.de rescrip.li.vi.et.in.c.exigit.de cen-
si.eo.li.ergo in alijs sufficit remissio.ut pa
tet de cle.nō re.c.i.et.c.peccatū.de re.iur̄.

Sed dices dato q̄ p̄rimo satisfecerit p̄
remissionē sibi factam:quomō potest deo
satisfacere si corde indurato in mente ge-
rit nō satisfacere p̄rimo nisi sibi remittat.
sed per exemplum videbis huius argumē
ti solutionem. Pone q̄ creditoz male gra
tibus tuis te inuitū et renitentem compu-
lit ad vsurarū restitutionē auctoritate iu
dicis.deinde vero vsuras illas tibi donat
nōne poteris satisfacere deo absq̄ alia re
stitutione.illasq̄ tenere vt tuas. certe sic.

et tamē cꝫtum fuit in te nō restituisti. cur ergo nō idem. si est tibi facta remissio qui non eras restituere paratus. et ideo ꝓinde est ac si fuisset satisfactū erquo spōte remisit taciti quidē et expressi equa est cōditio. nec refert quid ex equipollentibus fiat. ex quo enī ad duo tenebaris. s. in satisfaciendo deo per cōtritionē et ad restitutionē primo. et vltima per remissionē sit sibi sublata remanet sola prima. s. penitētia de peccato. quia vsuras fecit. et qꝛ nō intendebat restituere nisi fuisset sibi facta remissio. Monal. in sum. in verbo. restitutio furti facienda est. tenet hanc opinionē dicens. ñ

Pone ꝙ aliquis quondā vsurarius offert libere totā pecuniam creditori ostendens plenariā voluntatē cum nō habeat quia si crederet qđ aliquid acciperet: non offerret. creditor autē nihil penitus vult accipere. sed liberaliter dimittit totū: iste plenarie satisfecit proximo sed non deo. et ideo postmodū sufficit sola cōtritio vt satisfaciat deo. vnde cōsulendū est nō cōtritis: vt ad mīnus hanc liberam satisfactionem proximo faciant. Concordat Astēn. nam fm Hosti. intelligit esse satisfactum creditori ex quo remisit ei ex corde qualitercūcꝫ fuerit dictum. dummō fuerit talis ꝙ remittere possit. Alstē. vero in sum. li. iij. ti. ij. querit. quid si fenerator partē pecunie fenebris ei a quo habuit vel heredi eius restituat. et de eius volūtate ptē retineat. Rñdet. dicūt quidaꝫ eū nō liberatū nisi offerat totū. Scōm vero Gof. ꝛ hosti. si hoc ex pacto fiat. liberatus nō est. ar. ex de simo. c. veniens. Si vero ptē liberalit ꝛ sine pacto offerat et soluat ꝛ de residuo misericordiā petat. et creditor liberaliter remittat. liberat⁹ est debitor. Sꝫ vltra ex certis coniecturis animi sui motū formabit Si eī debitor sit paupꝫ et vsurarius diues et potens. nō est ꝑsumendū ꝙ creditor ex corde remittat. sed hoc facit vt saltē illud modicū habeat: et nō totū perdat. Si autem sit diues ꝛ potēs qui solet etiā tantūdem de suo tradere: ꝑsumi potest ꝙ hoc faciat ex corde. Ad hoc enī ꝙ restituens fm quosdam restituat ad salutem: duo debet ostendere ei cui tenetur. scꝫ velle et posse. et ad mīnus velle si nō habet posse. et ita siue totuꝫ siue parū siue nihil accipiat creditor: absolutus est debitor. Nam aliꝙs est qui habet posse ꝛ nō velle. qui dicit creditori. si volueris cōcordare mecū ego cōcordabo tecū: hoc est tibi satisfactū. si volueris ad voluntatē meā nō ad tuā. qꝛ credit ꝙ si totum vellet recipere nihil daret. vnde creditor vult potius aliquid habere cꝫ nihil. Talis enim satisfactio nō est salutifera. qꝛ nō satisfacit alteri: sed sibi. Ste alius ostendit velle et nō posse dicens. libenter tibi restituerē omnia: sed nō habeo Vnde nec ista est salutifera si potest restituere. quia creditor audiēs impotentiam velit vl nolit oportet ꝙ absoluat eū. quia inanis est actio quam excludit inopia debitoris. íñ

Q. uero vtrū remissio ex quo semel facta est ꝓ creditorē possit per penitentiā eius reuocari si eum penitet remisisse. Rñdet Hosti. ꝙ non. íí ñ

Quero quot sunt modi satisfaciendi? Rñdet Io. vbi. s. ꝙ quinqꝫ. quoꝝ primꝰ cum pecunia libere offertur sine malitia et fictione. et hic est ꝓfectus. Secundus cum nō hꝫ pecuniā: sed offert pignora sufficiētia. Tercius cū nō hꝫ pecuniā nec pignora sufficiētia: facit tñ instrumentū vt postea tam ipse cꝫ ipius heredes possunt ad solutionē cōpelli quādo venerit ad pinguiorē fortunā. Quartus est cum mediante sacerdote vel religiosa ꝑsona fit libera et volūtaria cōcordia. ista tñ media persona semper debet ostendere creditori liberū velle et posse debitoris. ita ꝙ nulla sit coactio creditoris directa vl indirecta. Quintus est cum de omni modo cōsensu et voluntate creditoris ponit aliquaꝫ possessionē in manu alicuius viri honesti er cuius fructibus ꝓcessu temporis omnia debita persoluantur et postea possessio redeat ad heredes. vel ita remaneat imperpetuū si debitor voluerit pro male ablatis incertis. Et sciendū ꝙ licet fm quosdam hoc fiat de licentia episcopi vel sacerdotis discreti: si tamen fiat absqꝫ libera voluntate creditoris nō sufficit ad salutē quādo sciunt certe persone quibus restitutio facienda est. Concor. Monal. in sum. in verbo. restitu?

tio facienda est ei.

Restitutio sexto quid

sit restituendum. §.i.

Vero quid sit restituendum. Rñ. Sco. in. iiij. di. xv. q̄ nō solū tenet quis ad restituendū rē ablatā ad vsum rei: sed etiā interesse et fructū percep tū de re si sit res ex se fructifera. nō autē fructū qui p̄uenit ex industria vrētis illa re. Ex hoc sequit q̄ lucrū acquisitū ex pe cunia fenebri: nō tenet fenerator reddere. alioquin ille q̄ p̄cipit posset iuste esse vsu rarius. q̄ recipe de sua p̄pria pecunia fru ctū p̄uenientē ex industria alterius: est fa cere vsurā. et hoc forte est qđ magis indu cit hoīes ad vsurā. q̄ de vsura lucrātes nō tenent restituere lucrū. imo suū est qđ per eius industriā est acquisitū: alienū aūt re stituendū est. Ric. i. iiij. di. xv. ar. vi. q. vi. dicit ad istā questionē. Dicunt aliq̄ q̄ ta les nō tenent restituere lucrū p̄dictū. lu crū tm̄ de re furtiua vel rapta restituere te nent. q̄ vsurari⁹ dns est rei quā lucratus est p̄ vsuram. fur aūt nō est dns rei furate nec raptor rei rapte. Sed cōtra. quicūq̄ ē dns alicuius rei est dns ei⁹ aliq̄ iure nō in iuria: sed rei acquisite p̄ vsurā vsurarius nō est dns aliq̄ iure. q̄ nec iure emptōnis nec iure liberalis donatōis nec iure loca tionis. Certū est enī q̄ in locatōe nō trans fertur dn̄ium rei locate. nec iure permuta tionis. et sic de alijs: nec iure mutui. q̄ ac cipere plus p̄ mutuo nō est ius sed iniuria Vsurari⁹ ergo nec iure diuino nec iure ca nonico est dns rei: quē acquisiuit per vsu ram. Ideo dicūt alij q̄ vsurarius nō solū tenet ad restituendū vsurā: sed etiā qđcun q̄ lucratus est iusta mercatōe de re p̄ vsu ram acq̄sita. p̄ius tm̄ deductis laboribus et expensis. Fur aūt vel raptor de lucro iu sta mercatōe acq̄sita: nō dz inde deducere nec labores nec expēsas. q̄ miti⁹ agendū est cū vsurario q̄ cū fure vel raptore. Sz ꝯ hec est rō. q̄ p̄ re sterili nullus dz exigere fructū: sed pecunia de se ē res sterilis. nul lum enī de se p̄t parere fructū nisi p̄ labo rē et sollicitudinē vrētis. ergo lucrū de pe cunia q̄s exigere nō debet. videt mihi er go dicendū ad questionē regulariter que dā sunt que habēt vsum fructū. cuiusmodi sunt res quarū vsus nō est earū p̄sumptio seu destructio. et si q̄s talē rem extorserit p̄ vsurā nō solū tenet ad restituendū ipā rem: sed etiā fructus p̄cepto deductis la boribus et expensis. q̄ tales fructus sunt fructus rei⁹ quarū alius dns est. Quedā aūt sunt res q̄ nō habēt vsumfructū p̄in cipaliter: cuiusmodi est pecunia. lucrū enī de pecunia p̄ueniens nō est fructus eius: sed humane industrie ⁊ laboris. et ideo q̄ homo dns est sui laboris ⁊ industrie luc⁹ q̄ iusta mercatōe acq̄siuit de pecunia ex torta p̄ vsurā restituere nō tenet. q̄ tm̄ pe cuniā alterius p̄ter eius absolutā volun tatē detinuit si ille cui faciendа est restitu tio ex hoc aliq̄ damnū incurrit: ali⁹ sibi tenet cum restitutōe vsure ad restitutionē damni. Monal. vero in sum. in verbo. re stituendus est spolia. dicit. q̄ in verbo re stitutōis nō tm̄ res ablate veniūt: sed etiā damna et fructus p̄cepti a violēto possessore. ⁊ qui p̄cipi potuissent a violentia pas so si rē possedisset. Similiter restitui debz oīs cōmoditas et vtilitas quā habiturus fuisset eiectus a die eiectōis sue. ff. de vi et vi armata. §. ex die. et. §. nō solū. ff. de ver. sig. l. cū p̄eter. iij. q. i. p̄ totū. et de restitu. spo. grauis. vbi de hoc in glo. et expensas q̄s fecit repetere nō p̄t. vt insti. de re. diui. §. ex diuerso. q̄

Vtrū debeat iniūgi in foro cōscientie q̄ q̄s soluat penā. puta. si quis defrauda uit pedagiū sup̄ quo statuta est pena co rporalis vel pecuniaria p̄ legē vel canonē. Rñdet monal. in sum. in verbo. restituen dus. q̄ nō. q̄ hmōi pena etiam banna nō sunt ex iure diuino: sed humano. Dñ tunc demū q̄s tenet ad ea cum p̄sona fuit cōde mnata. q̄ nō ligāt cōscientiā sed bursam. Cōcor. glo. xij. q. ij. c. fraternitas. vide. s. restitutio. ij. §. Clvi. ij

Quero quid tenet restituere fur? Rñ det idē q̄ licet res furtiua pereat casu fo rtuito: tenet tm̄ ad restitutionē fur cū sit in mora restituendi. nec liberat rem deterio rem restituendo. sed debet eā restituere cū oībus fructib⁹ p̄ceptis et p̄cipiendis. nec potest deducere expensas etiā si meliora uit rē pascendo forte equū et porcū furti uum vel simile. Secus autem si domū vel

agrum et similia rapuisset.et per artificiū expensas fecisset:qm̄ illas deducere posz. Sed fm leges.oīa alia damna et lucra pceptā et pcipienda restituere tenet̄ fur vel raptor.et fm illud tps debet res estimari et restitui:ī q̄ plurimi valoris fuit.ex̄ de resti.spo.grauis.ff.de cōdic.fur.l.in re furtiua.et.ff.de rei vendi.l.nauis.§.generaliter. Itē si fur obtulit rem dño tpe cōgruo et loco.non tenet̄ tunc ex casu fortuito. qz iam purgauit morā.vt.d.l.in re furtiua.

Quid de emente eā. iiij

Rñdet idē q̄ qui emit ignorāter et bona fide:et publice poterit petere preciū a vēditore.xij.q.ij.vulterane. et talis p̄t retinere expēsas q̄s fecit existens bone fidei possessor circa hmōi rem cōseruandam et meliorandā.et nō tenet̄ de fructibus pceptis et psumptis durāte bona fide. Si aūt extaret adhuc tenet̄ ad restitutionē eorum ex quo incepit habere malam fidem. ex̄ de resti.in integ.c.req̄siuit.et de rebus eccle. nō alie.c.ad nostrā.ff.de acqui. rerū do.l. bone fidei emptor. et.C.de rei ven:l. certū. Itē si durāte bona fide emptoris res perit vel eā alienauit.in vtroq̄ casu excusatur ppter bonā fidē.ar.ff. de fur.l. p q̄s. §.vlti.et ar.a cōtrario sensu.ex̄ de alie.iudi.mu.cau.fa.c.i.et.ij. Itē male fidei possessor tenet̄ ad verū preciū cū circumstantijs supradictis reddita vel alienata. q̄ tumcūq̄ publice emat ī publico foro. nec precium a vero dño petere p̄t postq̄ deprehenderit rē esse ipius.C. de fur.in ciuile. nec poterit se defendere rōne alicui⁹ statuti sup hoc editi.cū sit tale statutū cōtra deum.viij.di.q̄ contra.xxxij.q.vij.flagitia.sed bone fidei possessor tenet̄ restituere rē sibi si habet.si aūt nō habet de lucro tenet̄ intm̄ q̄tū factus est locupletior.ff.de pe.here.l.si possessor.§.restituere.et.l.si et rem. et.l.vtrum.

Restitutio septimo vbi

facienda sit restitutio. i

Vero vbi facienda sit restitutio? vide.s.restitutio.iij.§.i. et in tractatu nostro de vsura.§.xij. Et ad de fm monal.in verbo.restituendus. q̄ restituenda sunt oīa in eodē loco vnde sunt reuocata.si ad alia loca fuerūt trāslata. iij.q.i.re integranda. et hoc sumptibus raptoris vel violenti.ff.de rei ven.l. si reo.

Restitutio octauo quā

do debitor nō est soluendo. i

Vid si debitor nō est soluēdo.vide.s.restitutio.iij.et.v. ij

Quero an q̄n debitor nō p̄t soluere teneatur petere veniam vel dilationē a creditore. Rñdet monal.in sum.in verbo. restituere tenet̄ in casu.§.itē nunq̄d tenetur. q̄ q̄n quis damnificat⁹ est ab aliquo indebite et sit q̄ damnificat⁹ est: tenet̄ dānificās venia petere p seip̄m si p̄t vel p aliū si nō p̄t aut si nō audet p se:dz tn̄ talis media psona subticere nomē et circūstātias psone p qua intercedit si p expressionē periculum vel scandalū timeat̄. Qui enī offendit aliquē cū eoip̄o offenso habeat aliqd aduersus eum:debet offendēs ire et reconciliari fratri suo fm qd habet̄ in euangelio.debet in q̄cūq̄ ire p se vel p aliū vt dictum est. Si autē qui damnificat⁹ est nescit:credendū est q̄ licet tuti⁹ sit petere venia. vt dictum est quādo nō potest satisfacere:tn̄ nō tenetur.quia nō est in mora in hoc casu quo ad iudiciū diuinū.cū damnificat⁹ nescit:et damnificās sit impotēs. Si autem satisfacere potest: semp est in mora donec satisfecerit aut dilationem impetrauerit. Hoc etiā obseruandum est vbi aliquis debitor est alicui ex cōtractu vel quasi cōtractu. Hoc etiam obseruandū est in regulariibus qui recolunt se esse debitores alicui ex eo q̄ fecerunt in seculo. iij

Quid si immineat tale periculum q̄ is qui tenetur restituere nō potest induci statim ad restitutionē faciendam. nec is cui debet fieri restitutio ad dilationē aliquā cōcedendam.vide supra restitutio.iij.§. vltimo. iij

Quid si fur vel raptor sit in extrema necessitate ita q̄ nō habet vnde viuat ipe vel eius familia. Rñdet Alex.de ales. in.iij. in tracta.resti.q̄ si fur sit in extrema necessitate et vxor et liberi ipe potest de re quā tunc tenetur restituere: retinere quantum sufficiat vni refectioni.et residuum totum tenetur restituere. Si enim facit quod debet:nō derelinquet eum dns sed q̄uidebit ei.vnde p̄s.xxxvi. nō vidi iustū derelictū

nec semen eius querẽs panẽ. ¶ Math. vi. Respice volatilia celi q̃m nõ serunt neq; metunt. neq; cõgregant in horrea. et pater vester celestis pascit ea. nõne vos magis plures estis illis. et q̃ ita sit respondendũ patet q̃ illud Math. xix. vende oĩa que habes et da pauperibus. Si enĩ licitum est omnia sua alienare a se ita q̃ postmodũ remaneat alienans pauper et nihil habens. multo fortius iustũ est oẽm rem furtiuã abiicere a te restituendo. ita q̃ restituens remaneat paup̃ et nihil habens. Nec obstat Deutro. xxiij. vbi dicit. Ingressus vineã p̃rimi tui comede vuas q̃tum placuerit. foras autẽ ne asferas tecũ. Rñdet idẽ Aler. q̃ vue quas comedebat sue erant. scz comedẽtis nõ dñi. quia dñs celestis qui est dñs dominoꝝ transtulerat dñium in comedentẽ. vel soluitur q̃ nõ est simile de restitutione et de illa lege. quia illa lex iudicialis fuit et mõ nõ manet. restitutio vero pure moralis est et semp̃ manet. Item nõ obstat Esa. lviij. omnes debitores nostros repetitis. vbi dicit Hiero. Qui repetit nõ habentẽ: dño facit violentiã. quia rñdet idẽ aler. q̃ talis raptor vel fur nõ est iudicandus ex toto nõ habens. cum multa habeat que reddere possit salua vita sua. Ional. vero in tracta. resti. in verbo. restituere tenetur. indistincte dicit. Item si hmõi p̃sone restituentes rem vel estimationẽ rei adeo pauperes remanent forte cum filiis et familia q̃ non habent aliquid vnde viuãt si potest sciri p̃sona cuius fuerit res ostendat p̃positum restituendi. et etiã necessitatẽ suã. et p̃nt petere dilationẽ vel etiã remissionẽ siue quitationem. parati tamẽ sine simulatõne et fraude restituere si creditor nõ vult sibi remittere et aliter nõ possunt p̃sulere anime sue. tunc si spoliatus notificata tamẽ sibi p̃ius quãtitate restitutõis intuitu dei et elemosyne remittat eis totũ vel partẽ liberantur: alioquin debet facere posse suũ. xiiij. q. vi. si res. debent enim restituere vsq; ad venditionẽ hereditatis et omniũ bonorum etiã si oporteat ipm et familiã suã mendicare. Sco. vero in. iiij. di. xv. querit Quid si restitutio est damnosa reipublice puta quia fiendo petro est damnosa paulo restituenti. qui paulus est magis necessarius q̃ petrus. Et respondet. q̃ si illud iniuste detentũ est a paulo: nõ est ei necessarium simpliciter. sed tantũ ad seruandũ statũ suum solennẽ Dico q̃ nõ licet alteri statũ solennẽ tenere de bonis alienis: nec tantũ valet reipublice status istius solennis quẽ tenet nõ restituendo: q̃tum valeret fidelitas eius et iusticia cõmunis. Aut detinens ẽ in extrema necessitate et ille cuius est res nõ. sed habet aliqua extra extremam necessitatẽ. et tunc dico q̃ ista res fit ipius detinẽtis iure poli. quo in extreme necessitatis articulo ad p̃uidendũ sustentationi nature via omnib⁹ in extrema necessitate positis p̃cessa est. ex de ver. signi. c. exijt. li. vi. Si aũt vterq; ẽ in extrema necessitate: si ad illa p̃ius p̃uenit dñs q̃ retinens debet sibi reddi duplici iure. Tum quia p̃ius erat dñs. tum etiam. quia in illa necessitate iam facta est sua. Si autem peruenit ad istam necessitatẽ detinẽs iam factũ est suũ. et ideo dño postea deuenĩti ad istam necessitatẽ nõ debet reddi. q; cessauit dominiũ eius in re ista: et facta est alterius iure poli. Si autẽ simul ambo deueniant: debet reddi dño. quia i le nunq; decidit a dño. Et si arguas q̃ q̃libet debet se plus diligere q̃ p̃rimũ. et p̃ cõsequens magis vitam suã corporalẽ q̃ p̃rimi. et ideo potest istud simpliciter sibi necessarium magis retinere sibi q̃ primo dare. Rñ⁰. magis debet diligere vitã suã ordinate vt est diligibilis ad vitam eternã. et ita magis ad p̃seruationẽ iustã vite sue q̃ cõseruationẽ vite p̃rimi. Sic enĩ latro magis debet sustinere suspendiũ q̃ occidere suspendentẽ vt euadat. Et est ratio. q; dilectio vite corpalis iniuste custodite non est dilectio ordinata. q; nõ est ad dilectõꝫ dei nec aie. Ista aũt detinẽtis in casu vltimo custoditio vite de re aliena ẽ iniusta. et cũ hoc etiã est homicida. q; iniuste occidit alium. quia subtrahit sibi necessarium q̃ sibi debetur. Sed nunquid si deueniat detentor in primo et secũdo casu post extremam necessitatẽ ad pinguiorem fortunam tenetur restituere? Respondet idẽ vbi supra. q̃ res talis simpliciter necessaria non potest esse nisi aliquid pertinens

ad victum. et tunc cõsumeretur et iuste. qz ille cõsumens fit dñs. tenet tamen postea deueniens ad pinguiorem fortunã redde re equiualens. quia obligatio ad equiualens videtur habuisse ortum ab illa prima occupatione rei alieni que fuit iniusta ante extremam necessitatem. q illa obligatio per extremam necessitatem non fuit extincta sed sopita. Sed si nunq̃ ante extremam necessitatem occupasset: tunc simpliciter iuste accepisset rem suã: q illã nunq̃ tenetur restituere. Cõcor. Ric. in. iiij di. xv. ar. v. q. v. vidè in tractatu nostro de vsuris. vsura. xi. v. iij. v

Quero quot sunt modi restituendi quibus consuli potest debitori vt non habeat causam labendi in desperationẽ. vide. s. Restitutio. v. vi

Utrum quãdo debitor nõ est soluendo sacerdos possit dare dilationẽ restituendi vel quitare aliquid absq̃ consensu spoliatorum? Ñdet monal. q nõ. vij

Quid de illis qui si vellent dimittere superfluas expẽsas possent rapta restituere? Item quid de illis q̃ resignãt omnia bona sua in manu penitentiarij ꝓmittentis q cum damnificatis tm̃ facient: q habebunt se ꝓ pagatis et satisfactis. putãt enĩ q pro modica quantitate quitabunt eos cum damnificati putent se totum amisisse Quid etiam de illis qui nõ resignarẽt in manu penitentiarij nisi crederẽt q penitentiarius eis restitueret totum vel partẽ quãdo nescitur cui facienda est restitutio nunquid tales sunt in statu saluandorum Ñdet monal. in sum. vbi. s. q nõ. Oportet enim q bona fide sine fraude faciat raptor quicquid potest. ita q aut damnificatis satisfaciat si nouit eos. aut pauperibus eroget si nõ nouit. alioquin non est absoluendus si cõstiterit penitentiario de eius impenitentia vel praua intentione. Non est tamen necesse q fiet hec resignatio in manu penitentiarij. dum tamẽ alias sit paratus ad arbitriũ eius satisfacere vel alterius boni viri. viij

Quid agere debet penitẽs quãdo non est soluendo? Ñdet idem q agere debet penitentiã cum dolore. et ꝓponat restitue re q̃cito poterit bono modo. xiiij. q. vi. si res. C. de cessi. bo. l. i. Si autem potest sed nõ valet absq̃ magno detrimẽto et piculo familie sue et suo: tunc studeat penitentiarius rectificare voluntatẽ eius ad restituendũ. et dicat ei q petat dilationẽ a spoliatis. vel de consensu eorum assignet eis amicabiliter certam partẽ de redditibus suis de qua sibi satisfaciat successiue et de hoc bonam faciet eis cautionem. Si vero omnes sibi denegẽt dilationẽ et postulẽt q ipe cedat bonis: tunc credendum est q ipe tenet absq̃ dilatione satisfacere vt cedere bonis. quia fur et raptor semp sunt in mora. et ideo semper augẽt peccatũ. vt. ff. de cõdic. fur. l. in re furtiua. et ar. ex de simo. c. cum ecclesia. ix

Quid si discrepãt inter se spoliati in dãda dilatione. qz alij volũt dare quinquennalem. alij vero nolũt sed petũt cessionẽ? Ñdet idẽ vbi. s. q maiori parti standũ est. et intellige maiorẽ partẽ vbi maius et fortius est debituz. Unde si vni debitori teneat in plus q̃ reliquis alijs oĩbus qui forte sunt. x. vel plures: stabitur voluntati solius de dilatione quinquẽnali dãda vel cessione petenda. Si vero par sit debitum hinc inde: standũ est maiori numero creditorum. sed si oĩa sint paria: eligẽda est clementior sententia. s. que dat dilationẽ ꝫm distinctionẽ legis fi. C. quibus cessi. pos. Hoc aũt intellige vbi petentes cessionem vel sibi satisfieri statim nõ possunt induci ad dandã dilationẽ. tunc enĩ satisfaciẽdũ eis in foro penitẽtie ꝓ pte substãtie q̃ eos cõtingit. ꝑsertim si ita egeant: q non ꝑnt cõcedere absq̃ piculo suo et familie. v. di. c. baptisati. Similiter tenet debitor restituere creditori q̃tuz restituere ꝑt habita rõne ne egeat. quia nõ est fraudandus alimentis quotidianis. ff. de solu. l. quibus. et ex de solu. c. pe. vbi de hoc in glo.

Restitutio nono scilicz q̃tũ ad ordinẽ cui prius faciẽda sit. i

Uero quando plures cõcurrunt debitores: quibus debet fieri prius restitutio. vide. s. restitutio. ij. §. C. lxxvi. et restitutio. iij. §. ij. Et in tractatu nostro de vsuris. vsura. xij. v. iij.

bus debeat fieri restitutio incertoꝝ. i

Quero cui debꝫ fieri restitutio in certorum: ꝛ Rñdet monal. in sum. ꝙ quãdo sciri possunt persone spoliatorum facienda est eis restituto. iñ. q. i. reintegranda. sed vbi nõ possunt sciri: debet penitens simpliciter et absq; pacto et conditione et absq; fraude et simulatione totum quod habet resignare in manu epi scopi vel penitentiarij discreti. et non est autẽ facienda huiusmodi reassignatio de necessitate. quia sufficit ꝙ ad cõsilium epi scopi vel penitẽtiarij discreti disponat de rebus illis. et tunc episcopus vel penitentiarius si viderit eum pauperem et egentem: det sibi partem vel etiam totũ si fuerit necesse. Potest etiam ei dare dilationẽ si viderit expedire. ne alꝫ ipe cum vxore et filijs fame pereat. In quo casu scz extreme necessitatis licet indignus sit tamẽ preponendus est sanctis et iustis pſonis nõ eque egentibus. Alias si equaliter indigeant: debent ꝓponi meliores vbi melius possit geri negociũ spoliatoꝝ quo ad vtilitatem anime cui ꝓsunt ista incerta pauperibus erogata. et postea si quid residuũ fuerit vltra partem remissionis factã isti: pauperibus alijs distribuat. et iste faciat quicquid boni poterit orando. et alia bona faciendo ꝓ his quorũ res fuit: et si venerit ad pinguiorẽ fortunã: eroget in vsus pauperũ quod poterit ꝓ animabus illoꝝ. ar. xij. q. ij. gloria episcopi. et. c. aurum habet. Qui ꝛo noluerit satisfacere iuxta formam predictã: non est absoluendus. Hec monal. Caueant tamẽ religiosi. qz precipitur eis in virtute sancte obedientie. et sub interminatione maledictionis eterne ne male ablata incerta sui vel sui ordinis fratribus singularibus vel cõuentibus in aliorũ preiudiciũ fieri vel erogari procurent. in cle. religiosi. de priuilegijs. Et dicit Aluarus ꝙ fit in preiudiciũ alioꝝ scz episcoporũ sine quorũ licentia fit vel aliorum pauperũ: quibus fieret per episcopũ distributio. Et dicit ꝙ in nullo casu est licita fratribus incertoꝝ dispensatio scdm declarationẽ clemẽtis. Sed posset argui ex tex. ꝙ imo a cõtrario. Nam ꝓhibet sibi vel fratribus sui ordinis ne ꝓcurent erogari. ergo a cõtrario sensu possunt consulere vt alijs erogentur. Et nota ꝙ scdm Burk. in spe. ꝙ quando nesciuntur persone quibus fienda est restitutio: debet publice edictum in locis proponi a quorum incolis sunt ipa incerta extorta. scz ꝙ oẽs a quibus sunt extorta veniant. Et si q̃ appareant quibus fides sit adhibenda: potius illis restituatur q̃ pauperibus erogetur. De hoc de homici. sicut dignum. §. eos. Concor. Io. an. et Asten. in summa. li. iij. ti. iij.

Tractatus restitutionũ Francisci de platea finit feliciter.

Sura. Quid est i
primo scz in cõtractu mutui
Quero quid sit. ℞ñdet mo-
nal. in sum. in verbo. vsura.
q est lucruz ex mutuo pacto
debitũ vel exactũ. nõ enĩ vsura cõmittitur
vbi gratis recipiť vel offerť. ar. xiiij. q. iij.
vsura. et. xviij. dis. de eulogijs. Nulla enĩ
oblatio suscipiẽti culpe maculã ingerit q̃
nõ ex ambientis petitõne ꝓcessit. i. q. vj. si
cut. Item vsuraz est quicquid sorti acce-
dit ex intentione corrupta a parte credito
ris qui nõ mutuasset principaliter nisi ꝓ-
pter spem lucri. xiiij. q. iij. plericꝫ. ꝛ. c. item
causa. Sola enĩ spe vel expectatõe cõmit-
titur vsura q̃n mutuať principalit ꝓpter
lucrũ: in quo casu teneť creditor totũ resti
tuere quacũcꝫ intentõe dederit ei debitor
siue ex dilectõe extorta ꝓpter mutuũ siue
ꝓpter aliud. ex̄ de vsur̄. c. consuluit. vbi de
hoc in glo. Quod intelligis verũ esse q̃n
causa mutuãdi principaliter ponit̄ in spe
vel expectatiõe lucri siue emolumẽti. alio
quin si ob charitatẽ ꝛ dilectionẽ principa
liter mutuat: secũdario tñ aliq̃d expectat
retributõis nõ videť vsura esse. lxxvij. dis.
c. in singulis. et. lix. di. si officia secularia.
et. lxi. di. quid ꝓderit. qz cum q̃s liberali-
ter mutuat: scire debet debitorẽ sibi esse
naturaliter ad antidota obligatũ. ff. d̃ pe.
bere. l. sed et si. §. cõsuluit. et ex̄ de testa. c.
cum in officijs. et ideo de retributõe spera
re ꝑt. i. q. vj. q̃cpio. ex̄ de simo. c. tua. Quã-
do vero sola spe cõmittit̄ vsura vt quidaz
dicũt nõ est opus restituere ſm Goff. sed
sufficit sola pnĩa sicut in simonia mẽtali.
ex̄ de simonia. c. mandato. Vbi aũt debi-
tor ex sola dilectõe dat creditori nõ ꝑt re-
petere illud: similiter si nõ sit corrupta in
tentio creditoris sed debitoris tñ qui ꝓ-
pter mutuũ dat aliquid vltra sortẽ. nõ te-
netur creditor restituere ſm quosdã q̃diu
ꝓbabiliter credit q ex sola dilectõne gra-
tis seruiať ei. Sed si credit vel ꝓbabiliter
dubitet q ꝓpter mutuũ receptũ vel vlteri9
retinendũ seruiať ei a debitore: restituere
illud teneť. qz volũtas acquirẽdi aliq̃d ex
vi mutui ꝓpter sortẽ: vsurã inducit. ſm il-
lud. Date mutuum nihil inde sperantes.
Vtrũ aũt sola spes faciat vsurã: ꝛ vtrum
vsurarius intentionarius teneať ad resti
tutionẽ. vide. §. v. et. §. xix. et. §. xxij. ij

Quero in quibus rel- cõmittit vsu-
ra. ℞ñdet idẽ vbi. s. q ꝓpie in cõtractu
mutui. mutuũ aũt cõtrahit̄ in his rebus q̃
cõsistunt in numero pondere vl mensura.
id ẽ in his que numeranť: vt moneta q ꝓ-
prie numerať. Pondere vt ere argento et
auro que ponderanť. Mensura vt frumẽ-
tum vinũ oleũ et similia. insti. qui. mo. cõ-
tra. obli. circa ꝑn. xiiij. q. iij. vsura. i. q. iij.
nullus. iij

Quero an sit mutuũ si quis dederit de
cem vlnas panni ꝙ alijs decẽ reddẽdis ad
certum tps cum talia videanť cõsistere in
mensura. ℞ñdet monal. in sum. q potius
est contractus ꝓmutationis q̃cꝫ mutui. Et
uomẽ mensure hic restringit̄ ad modios ꝛ
lagenas et alia vasoꝝ genera q̃bus mẽsu
rari solẽt liquida et grana. Potest tñ hu-
iusmodi ꝓtractus in fraudẽ fieri vsuraꝝ.

Quero an vsura excusetur iij
ex pacto cõuentionali ꝓtiũ cum cõtractus
ex quentione legẽ accipiãt: nã q̃s licite ac
cipit q̃ volũtarie sibi dať. xviij. di. de eu-
logijs. i. q. vj. placuit. de simonia. c. dilect9
Sed in vsura nedũ volũtarie imo etiã q̃n
cꝫ rogatus a dante accipit vsurari9. ℞ñ-
deo. dic quedã sunt q̃ de sui natura sunt il
licita: et in his ꝓdicta ꝓcedũt. et sunt que
dam que de sui natura nõ sunt licita rõne
pacti et cõtractus: vt in vsuris. vñ cõtra-
hentes nõ ꝓnt facere licite q̃ de sui natu
ra est illicitũ. ar de foro cõpe. si diligenti.
de sen. excõ. cõtingit. vide. j. §. vij. v

Vtrum sola spes faciat vsurariũ. ℞ñ-
det Alex. de ales in. vj. in expositiõe euan
gelicorum ꝓceptoꝝ in expositõne illius
Math. v. Volenti a te mutuare da illi. et
Luc. vi. Mutuũ date nihil inde sperãtes.
q cum diuerse sint scie diuersas hñt que-
stiones vel ꝓsideratões. et a diuersis scie
tibus rõ diuersimode cõsiderať. Dicit est
q ſm humanas leges volũtas sola nõ fa-
cit vsurarios. qz lex hũana manũ cohibet
nõ animũ. ſm ꝺo legẽ diuinã q̃ animũ co-
hibet sola volũtas facit vsurariũ. Potest
tñ mutuãs sperare illud ad q̃d teneť acci-
piens. qz in cõsimili casu necessitatis tene
tur sibi dare mutuũ et teneť similiter etiã

si nō dedisset prius. Dñ ꝑt illud mutuās sperare ab accipiente nō tamen ex vi mutui sed ex charitate accipiētis mutuū. mutua eni beneficia accedūt charitatē: et qz etiam ex ꝓcepto dei debet indigēti mutuū dare. Dñ cōcedendū est qꝫ mutuās ꝑt ab eo q̄ recipit in simili casu sperare mutuū. qz ad hoc tenet alius. Tñ si hac intentōe tradit sibi mutuū nō est meritoriū. qz nō ponit deū finē. Dñ dicit Luc. vi. Mutuū date nihil inde sperātes. supple ab hoīe ſz a deo. Nota verbū. Nihil. siue sit pecunia siue sit aliud. Dñ Iero. sup Ezech. c. vi. Et habet in glo. sup Exo. c. xviij. Putant quidā vsuras tantū esse in pecunia qđ ꝑtendens diuina scriptura oīs rei aufert superabundantiā vt nō plus accipias q̄ dedisti. Quidā enī solent ꝑ pecunia fenerata munuscula diuersi generis accipere: et non intelligūt scripturā: vsurā superabundantiā appellare quicq̄d illud ē. si absq̄ eo qđ dederint plus acceperint. Item Ambro. Plericq̄ refugientes ꝓcepta legis cū dederint pecuniā negociatoribꝰ nō in pecunia vsuras exigūt: sed de mercibus eoꝝ alia qua vsurarū emolumēta ꝓcipiunt. Ideo audiāt qꝫ lex dicit. Neq̄ unq̄t escarū vsuram accipies neq̄ oīm rerū. Et capit ex illo textu Deutro. xxxiij. Nō fruges nec aliquā aliā rē. Item subdit rō. Esca vsura est et vestis vsura est: et quodcūq̄ sorti accedit vsura est. qđ velis nomē imponas vide. j. ff. xiij. et. xxiiij. Dtrū aūt sit licitū mutuare vt des aliq̄d pauperibus vide. j. ff. xiij. et. xxiiij. vi

Dtrū vsurarius intentionarius teneatur ad restitutionē. vide infra. ff. xix. versi. vsura. x. vij

Quero quare vsura sit peccatum. ℟ñdet Alex. de ales sic. quia facit ꝓtra naturā rei et finē inuentōis pecunie. Pecunia enī vt dicit. i.. pol. inuēta est vt fiat cōmutatio inter vendentē et ementem ꝓpter necessaria vite et nō vt pecunia augeat pecuniā sic facit vsurari⁹. Item qz facit ꝓtra naturā cōtractus mutui. qz debet esse gratuitus. Item qz possidet sine titulo: nā ei⁹ dominiū. nō transfert. Nā dñium trib⁹ vijs transfert. Aut ꝑ naturā: vt in successionibus qñ. s. res devoluit a patre in filios qđ nō est in vsura. Aut dono mere liberalitatis. vt in donatōe qđ nō est i vsura qñ intētio ꝓcedit vt pactū interponit vt exactio subsequit. Aut fit translatio equitate iuris sicut in venditionib⁹ et ꝑmutatōibus qđ nō est in vsura. Item quia res mutuata statim fit illius cui mutuat et eius stat periculo. Et ideo valde iniquū qꝫ ex re aliena q̄ alterius ꝑiculo stat velit lucrū. Vide. j. ff. primo. et. j. vsura. ij. ff. i. viij

Quero quare recipe aliquid vltra sortem in mutuo sit vsura: recipe aūt ꝓ re locata nō. ℟ñdet ℟ic. in. iiij. di. xv. ar. v. q. v. qꝫ ratio est. quia mutuum est de illis rebus quarum' ꝓncipalis vsus nō ꝑt concedi sine re ipsa eo qꝫ ille vsus est earum cōsumptio: vt patet in esibilibus et potabilibus. vt distractio. vt patet in pecunia que ad hoc inuenta est ꝓncipaliter vt expendatur in emptione aliarū rerū. Et ꝓpter hoc cum tales res alijs cōcedāt trāsfertur in illos dñium. Unde mutuare est de meo tuū facere. Cum ergo cōcedere ꝑncipalē vsum taliū rerū sit cōcedere ipsas res ille qui vltra recōpensatiōz rei exigit aliq̄d ꝓ vsura exigit ꝓ eadē re recōpensationē bis. aut recōpensationē ꝓ eo qđ nō est: qđ est cōtra equitatē iuris naturalis. Locatio aūt est de reb⁹ quarū vsus cōcedi ꝑt sine re: qz earū vsus nō est eaꝝ cōsumptio. Dñ ꝑt dñium dom⁹ vendi retētovsu et cōcedi vsus retēto dñio. Et ideo ille cui restituit domus locata si vltra hoc exigit preciū ꝓ vsu nō recipit ꝓ eadē re recōpensationē bis: neq̄ recōpensationē ꝓ eo qđ nō est. Sed dices. vsurari⁹ nō dz ꝓtracta re rē alienā inuito dño. Dñs enī vult bene vt vsurari⁹ habeat leuissimā vsurā. et multum gaudet qñ inuenit q̄ ei dat ad leuissimā vsurā. ergo videt qꝫ accipe vsurā non sit furtū nec peccatū. ℟ñdet alex. de ales vbi. s. qꝫ duplex est volūtas. ſ. volūtas absoluta: et volūtas cōparata. De volūtate absoluta nō vult dñs hmōi pecunie qꝫ vsurarius habeat cā ex quo. ſ. vsurari⁹ nō vult mutuū dare gratis. ergo cōtractat rē alienā inuito dño: et ℔ dño inuito vicz ꝑ volūtatē absolutā nō cōparatā vide. s. ff. iiij.

Querit Alex. de ales. quare ix cū vsurari⁹ sit fur: iudex secularis patitur

vsurarios viuere.et nō patiť alios fures.r raptores viuere. Cū enī vsurarij publici maīfeste sint malividet iudex facere ꝯ ꝓceptū. Maleficos nō patiet viuere. Rndet ipe alex.de ales vbi.s.q iudex secularꝫ rē pub.gerit cōtū ad tpalia. Dñ cuis vsurarius sit fur:tñ qr fur est domesticus r nō p violentiā furať qr etiā ex furto illi⁹ ꝓueit aliq̄ vtilitas reipublice cōtū ad tpalia.ꝓpť hoc ꝓmittit viuere vsurarios cū tñ alios fures puniat. x

Querit etiā q̄re iudex ecclesiastic⁹ plus intromittit se de pena vsurariorū cū alio rū furū. Rndet idē vbi.s.q iudex ecclesiasticus q̄ subtilius inspicit cū secularis ꝓse quiť vsurarios ꝓpter damnū spūale qđ ex vsura accedit.et qr vsurarij de inhonore r cōtemptu dei.hoc est de pcō suo fecerunt sibi officiū et modū viuendi. xj

Sed nunq̄d ꝓmissum erat iudeis dare ad vsurā alienigenis.deutro.xxiij. Nō fenerabis fratri tuo sed alieno. Rndet ales. de ales in.xj.in expositōe.vi. Mādati de calogi:q dare ad vsurā fm se:et ī se malū est et ꝓhibitū. Permissum aūt fuit illis sicut dare libellū repudij ad duritiā cordis sui. Peccabāt tñ mortaliť fenerādo alieno:sed ꝓmittebať eis duplici de causa.s. ne facerēt peius.s.ne fenerarenť fratrib⁹ suis. Et qr duri erāt r paulatim trahēdi ad ꝓfectionē Ex q̄ trahiť argumentū q si nō possumus obtinere ab vsurarijs vt totū reddāt debem⁹ facere vt ptē saltē reddāt.

Vtrū mutuās possit naturalē xij obligatōz q̄ ei debitor teneť ad antidota deducere in ciuilē.i.in pactū. Rndet Do. q nō.r hoc tz glo.xiiij.q.ij.c.i.in glo.ij.r ꝑ Goff.in sum.eo.ti.§.fi.ver.qđ si tibi.et Ray.in sum.e.ti.et glo.in cle.vnica.e.ti. et ibi.Ste. Et est rō fm Gof.qr deducere ī pactū sapit spē lucri. Itē arch.assignat aliā rōem q̄re añ pactū nō est debitū specialiter. Et iō cū deduciť in pactū nascit obligatio et ita plus ꝓmittit q̄ sit mutuatū et sic ē vsura. Nō ob.c.significasti.de p ben.vbi dicit q data fuit ꝓbenda vni sacerdoti ꝑ canonicos cū ꝫ pacto vt singula die debeat celebrare missam de btā virgine.et dicit ibi q nō est simonia. Rndet archi.q illud on⁹ erat ex natura rei. et iō cū deducit in pactū nō est nisi declarare illud qđ prius inerat ei. Cōcor.mo.in sum. Et iō fm eos nō ꝓt deduci in pactū q debitor teneat mutuare creditori in casu necessitatꝫ. Nec de hoc spē ꝓcipalē habere alꝫs est vsura.vide.j.§.primo. xiij

Vtrū mutuās possit recipe vltra sortē seruitiū facti vť verbi.puta q mihi re mutuet vel ꝓme patrocinet vť intercedat roget vel instruat vt aliq̄d mihi scribat.glo. rndet q nō.xiiij.q.iij.c.i. Itē archi.Bof. in sum.eo.ti.§.qđ si tibi. Et Ray.in sum. eo.ti.et hosti.in sum.eo.ti.§.fi.in ℟. qđ si tibi.et Jo.cal.c.fi.ex de vsur.vbi sic ꝓbat Quotiecūq̄ aliq̄d ꝓcipiť plus q̄ daťest vsura.quicq̄d illud sit.xiiij.q.iij.c.i. Ibi vel q̄libet aliud.et.c.ij.vbi dicit. Dis rei supabūdantiā.et.c.iij.ibi.quicq̄d sorti accedit. Itē sicut in simonia ꝓhibitio muneris includit nō solū mun⁹ a manu sed a lingua r obsequio.i.q.i.sunt nōnulli.ī cle. et li q̄stiones.ex de simo.ita et in vsura.vide.s.§.v. Sz no.q due sunt glo.in iure ciuili q̄ videnť sibi ꝓrie ī hac materia. Una est.ff.si cer.pe.l. rogasti.§. si tibi. q̄ sentit q vsura ꝓmittať.et iō nō ꝓt agi ex tali pacto. Allia q̄ sentit oppositū est in.l. sed et si q̄s.§.fi.ff.si quis te. Sed bar.in.l.rogasti. reducit eas ad cōcordiā dicēs. Quotiens cūq̄ iuxta ꝓtractū mutui apponiť ꝓmissio facti ꝓ q̄ aliq̄d adest creditori est vsura. et ꝓcedit glo.in.l.rogasti. puta mutuo ticio centū cū pacto vt vadat ꝓ me romā vť scribat ꝓ me libros. Sed quotiēs aliq̄d factū ꝓ q̄ nihil adest mutuāti sed est sibi cautū vt qr ꝓ q̄ritate mutuata ꝓmisit venire ad iudiciū et suscipere ꝓceptū iudicis sub certa pena:nō est vsura.et ita loquiť alia glo. Et sic intelligunť notata in.l.cū allegas. C.de vsur. xiiij

Vtrū mutuās pecuniā rustico vt laboret possessionē ei⁹:sit censensus vsurarius Rndet Lau.fm mgīm Gze.de arimino. q nō. Si nihilomin⁹ de fructu illarū possessionū dicto rustico satisfit vť alꝫ aliūde iustū ꝓciū tribuit opaꝫ suarū.s.ipi rustico. Nō ob.q dñs intēdit sibi opas ꝓstari ꝑ colonos rōe mutui r coloni eaď rōe ipas exhibēt alꝫ nō exhibituri.r sic ꝓpť mutuū dñs lucꝫ ꝓcipit r colon⁹ ꝓdit.qr ꝫ nō ēveniā lz sic mutuātib⁹ exhibeāť ope a colonis ille tñ ope non cedūt lucro dñi cū illas iu

sto ꝑcio emat. Sed si q̃d de iusto ꝑcio operarũ dñs detraheret ꝓpter mutuũ. aut si ꝑter opas iusto ꝑcio emptas alꝫ a rustico exigeret: tũc esset vsura. Et ꝓbat idẽ magister Gze. ꝑ vnũ sike. Pone q̃ dñs cõducat colonũ ad certũ tps ꝓ certo ꝑcio et ꝑciũ tradat antecꝫ colonus incipiat opari. postmodũ vero nolẽte colono operari nisi dñs mutuet ei certã summã pecuniarũ. et dñs mutuat vt operẽ et alꝫ non mutuaret: nã talis dñs nõ est vsurarꝰ: et tñ mutuat colono vt operetur. alꝫ nõ mutuatur⁹ ⁊ operatur colon⁹ accepto mutuo aliter nõ oparaturꝰ cꝫuis etiã sine ℔ ad operandũ esset obligat⁹: nã suũ dũtaxat dñs recipit: hoc est opas sibi debitas. et nihil ex tali mutuo lucratꝰ. et sic nec vsurarꝰ est cẽsendus nec aliter peccat. quinimo si pcm̃ in aliq̃ ꝑte cõmittitꝰ ex hoc peccat colonus q̃ debitas opas dño retrahit ⁊ illũ improbe gravat vt mutuet. Et cõfirmatꝰ etiã hoc alia rõne. qz si dñs diceretꝰ in hoc cõmittere vsurã. Ergo cũ ad restitutionẽ teneretꝰ colonus reciꝑet duplũ iusti ꝑcij et dñs in duplo cꝫ sit iustũ preciũ emeret operas eius. Preterea sequeretꝰ ⁊ aliud q̃ nõ liceret alicui iniuste detinenti suã possessionẽ mutuare aliquã cꝫtitatẽ pecunie et illã possessionẽ in pignꝰ recipe nõ cõputando fructus in sortem: qđ tñ falsum est. vt. c. i. de vsu. Preterea pone q̃ occupasti rẽ meã vel ꝑ potentiã tuã vim mihi facis in rebꝰ meis: vel nõ restituis rẽ tibi mutuatã vel comodatã vel locatã nec vis restituere nisi mutuẽ tibi mille. Quo facto restituis: nunq̃d dicar vsurarius vel nunq̃d peccẽ? Absit. Nihil enĩ lucroz sz ꝓdo. s. lucrũ qđ cũ illis mille feciſſet. Redimo enĩ veratonẽ meã et meã recupo qđ licet. vt in. c. dilectus. i. de simonia. Sed nunq̃d peccat in casu ꝑmisso dñs cũ mutuat colono vt operas ꝑeũ mutuo debitas et ꝓ quibꝰ a dño ꝑciũ receperat si habeat intentionẽ recipe illas opas in recõpensationẽ mutui. Rñdet idẽ magister q̃ si ꝓdictã intentiõz haberet: praua foret. Debet q̃ mutuare cũ intentione recõpensatõis iusti ꝑcij: qđ priꝰ soluerat rustico nõ hñdo respectũ ad mutuũ. Sed cõtra hoc facit qz licet redimere veratonẽ suam quã iniuste rusticus facit. Itẽ fatẽdo dictũ magistri oportꝫ vt dicamus hoc verũ q̃ peccat: qñ hac intentõne primarie ductus pecuniã rustico mutuat: secus in secundario. xv

Sed ꝑ hoc arguitꝰ. nã licet tm̃ intendat recipe dñs opas colono dũtaxat in recõpensationẽ iusti ꝑcij qđ ꝓ illis dederat rustico. nihilominus pure aliq̃d recipit ꝓ mutuo: qz ꝓpter mutuũ colonus ei ꝓ iusto ꝑcio suas opas vẽdit q̃s ei nullatenꝰ vendidisset. Rndet dñs Lau. q̃ ex isto ꝓtractu venditõis fm se nullũ est lucrũ ipi dño qz nulla pecunia vel ꝑcio estimari ꝑt q̃ sit aliud a ꝑcio ipius rei vẽdite. alioquin sequeretꝰ q̃ vbi nullũ intercederet mutuum vendẽs posset exigere a rustico ꝑciũ ꝓ vẽditione: et aliud preciũ ꝓ opibꝰ venditis. et sic venderet venditõz vno ꝑcio rẽ venditã alio ꝑcio. ⁊ pari rõe posset exigere ꝑciũ de venditõe vẽditionis. et sic infinitũ qđ nullus sane mẽtis diceret. xvi

Quid si cũ vellẽ emere vsq̃ ad certum tps terrã valentẽ singulis annis. x. libras in redditu ⁊ feciſti me cessare a tali emptõne: et tibi mutuare illã pecuniã q̃ volebaz emere illã terrã. et ego dico tibi q̃ cõtentoz mutuare cũ hoc pacto q̃ teneariſ mihi dare singulo anno tm̃ q̃ntũ esset fructus illius possessiõis si emiſſez an sit vsura. Rñdet mo. q̃ nõ. dummõ prioz ꝯctus emptionis fuisset licitꝰ si feciſſem. alꝫ secus.

Quero pone habebã pecu- xvij niã et volebã ire ad nundinas: et tibi merces emere vel ad aliũ locũ deferre vel seruare certo tpe vt lucrarer. tu indigis illa pecunia recipiſ illã mutuo offerẽs te patũ illã restituere cũ lucro spato ĩ termiõ ⁊ loco an sit vsura. Dicit Jn. in. c. fi. eẽ de vsuris. q̃ putat hũc ꝯctũ vsurariũ. nec scit q̃liter possit excusari. Ray. in sum. in ti. de vsuris. x. itẽ aliqs in fi. ⁊ Do. in. c. salubriter. de vsuris. et in sum. de peni. §. quibus. x. quid si paratus. dicit q̃ talis est mihi obligatꝰ q̃ ad interesse lucri qđ facturꝰ eram verisimiliter ex pecũia. dummõ nil fiat in fraudẽ vsurarũ. et dummõ nõ cõsueverim pecuniã dare ad vsurã. Jo. an. in. d. c. fi. approbat dictũ Jnno. dicẽs q̃ illud qđ dicitꝰ de interesse habet locũ post morã debitoris: et q̃ ex hoc cõtractu pararetꝰ via ad fenus. nã staret vsurarius paratꝰ cum capello ⁊ calcaribus dicẽs se ad nũdinas

velle ire. Cõcor. Jo. cal. in. d. c. fi. Jo. de ligna. tenet cũ Host. dũmõ nõ fiat in fraudem. Jonal. in sum. tenet q̃ nõ sit vsura si recipio cũ lucro spato: quia illud recipit rõne interesse. Vide pe. de anca. in. c. i. de vsuris. li. vi

Quid si charissimũ est xviii frumẽtũ: et data nũc certa pecunia fit pactuz q̃ certo tẽpore reddat ei tantũ frumẽ tũ q̃tum poterit habere tũc pro illa pecunia. Rñdet Archi. post Dgolinuz. xiiij. q iiii. Si q̃s. q̃ nõ est vsura q̃uis pl' in q̃ti tate sit frumentũ Et est rõ: qa iste intelligitur ei vendere frumentũ nũc q mutuare ei pecuniã gratis quã sibi vult reddi in frumento tpe solutõis. fatet tñ q̃ posset intervenire pactũ fm prauã intentionẽ mutuantis: et sic secũdũ Lau. vt qa modiũ nũc valz. v. solidos postea valebit duos: q hoc fine dat vt plus accipiat. xix

Quid si mutuo tibi frumẽtũ ãtiquũ ad renouandũ. i. vt tu nouuz mihi restituas. Rñdet gof. in sum. e. ti. ad. fi. v. si quis. q̃ si ideo facit vt melius recipiat vsura committit. Si aũt ideo vt suũ nõ peat vel forte graciam recipienti faciat. Secus idem Ray. q Hosti. in sum. de vsuris. §. Sed an aliquo v. Quid si quis. alĩ tenent cõtrariũ q̃ etiam p̃mo cãu nõ committit vsura Secũdũ Jo. de ligna. in. c. in ciuitate. extra de vsuris. dũmõ nõ essent circũstantie hisikes: vt si esset putrefactũ nil valens q casu sic cõtrahens obligaret restõi. Vide archi. xiiij. q. iij. Nullus. Idem. Jonal. in sum. q addit hoc vum: dũmõ nõ auferãt p̃rio libertatẽ soluẽdi veterez ãnonã sicut mutuo accepit si interim vult se liberare. xx

Quid si q̃s accepit pecuniã ad vsuras et postea eãdem mutuauit amico suo vt restituat sortem et dictã vsurã. exinde currẽte vsurario. Rñdet monal. in sum. q̃ tenetur ad restitutõz: eidẽ amico suo qa ipe p̃ncipalis fuit in hac vsura. Si autẽ esset tantũ mediator et fideiussor ita q̃ obligatio esset de amico ad vsurariũ facta: tũc nõ teneret. Archi. xiiij. q. iij. c. vsura. tenet contrariũ. s. q̃ nõ teneat ad restõez: nã ex tali mutuo nihil q̃cipit creditor. ergo non põt dici vsurarius. xiiij. q. iij. c. plericz. Item si soluisset p̃ vtilitate socij iã posset ab illo repetere sortẽ q vsuras. extra de fideiuss. c quenit. q. c. Consti. g multo forti' poterit retinere q se p̃ceptõz tueri Preterea effectiue pinde est ac si illius noĩe q pro illo sub vsuris a tali creditore mutuũ recepisset. et ipe cui mõ eo pacto pecuniam tradidit ratum habuisset. Jo. cal. post opiniones doctoz recitatas dicit. q̃ si tunc oĩo intendebat satisfacere vsurario de illa pecunia quã socio mutuauit: et nõ est vsura nec peccat. qz hic nõ fit stipulatio vsuraz sed vt damnũ euitet et aliq̃d noui sibi accrescat. ad hec. xiiij. q. iij. si q̃s oblit' timore ibi aliq̃ incremẽta. et. c. qm ibi questũ. et qd ibi notat. Nec enĩ cũ dãno suo tenebatur socio subuenire. xiij. q. v. si nõ. licz solum enĩ damnũ euitat qd erat euitaturus vñ nihil sibi germinat talis pecunia et in eo deficiũt rões diffinitõnis vsure. p hoc facit qd notat Inno. i. c. i. de vsuris. vbi dicit. q̃ si teneris mihi ad centũ ad diẽ. et qz nõ soluisti recepi ab alio sub vsuris: restituere teneriz. adiecit etiã qd notat Guil. de eo q̃ mutuauit cõitati cũ pacto q̃ durãte debito nõ teneret ad collectas: nã talis nõ est vsurari'. qz lucrũ nõ capit licet damnũ euitet. vt no. in Spe. de vsuris. ver. sed pone verbũ. imo plus videt teneri in illo casu qz ibi euitat damnũ a q̃ aliter nõ poterat se tueri et volebat. hic poterat et nolebat q fecisset si nõ mutuasset socio. Si igit ille nõ tenet qui maiorẽ videt habere vtilitatẽ: multo min' ille de q̃ queritur in q̃stione q̃ penitus nullã hz. Credit tñ Jo. cal. q̃ si collecte imponẽde essent: certe is de q̃ loquit Guil. nõ excusaret. Sed si dubitat an durante debito sit aliq̃ collecta imponẽda hz locũ dictũ Spe. et hoc tãgit Jo. an. in. c. cõsuluit. vbi vero nõ intendebat satisfacere vsurario cessant p̃dicte rõnes. Et iõ si tũc a socio cui mutuat vsuras p̃cipit teneat ad restitutõz. Idẽ tenet Pe. de anca. in. c. i. de vsuris. vide. j. §. xlix.

Utrũ inimicis quib' xxi p̃t iustũ bellũ inferri liceat dare ad vsurã. Rñdet Alex. de ales vbi. s. q̃ quidã dicunt q̃ in nullo casu vsurã esse exigendã. Et qd dicit Ambro. Ab illo exige vsurã cui nocere iuste desideras. intelligit nõ de vsura p̃prie sz de minima pensione q tribuo ab infidelibus exigendo: vt tali onere

pregrauati cõuertant. Alij vero illud dictũ intelligũt ad lrãz. q exquo iustũ bellũ mouet ex edicto ꝓncipis ab hostib⁹ licite vsura exigit dũ tn nõ fiat vicio cupiditatis sed zelo charitatis. vt scz macerent vsuris q nõ ꝑnt domari armis. Nã cũ eos possumus occidere. et oĩa eoꝝ bona possumus nra facere iure belli. Et ꝫ videt esse intentio Ambro. Dñ statim sequit. ab eo vsurã exige cui iure inferunt arma. Duic legitime inferunt vsure quẽ bello vincere nõ potes. Ab hoc vsuram exige quẽ nõ sit crimẽ occidere. Tñ ꝓprie loquendo in hoc sensu nomẽ vsure trahit a ꝓpria significatione: qr nõ ẽ vsurpatio rei aliene. Cõcor. Host. in sum. de vsuris. §. an aliq. §. vltĩ. vide de hoc. j. §. xlĩj. xxij

Quid de his q volũt dare dilationẽ debitori venĩẽte tpe solutõis nisi ꝓpecunia cũ debitor sit astrict⁹ iuramẽto soluere in tali termino. ℞ ñdet mo. in sum. q vsura est et tenet ad restitutionẽ. ex de vsuris. c. cõsuluit. vide. j. vsura. x. §. xxĩj. xxiij

Vtrũ licitũ sit mutuare cũ hoc vt des aliqd pauprib⁹ vel pri meo indigenti. ℞ ñdet Alex. de alesvbi. s. q nõ. qr sicut nõ licet mihi exvi mutui transferre dñium rei aliene in me ita nec in alĩ. Addit Ho. in sum. in ti. de vsurꝫ. §. an aliq. in ꝓn. q etiã ꝓredimẽda aĩa captiui nõ ꝑt exerceri vsura. ex de vsuris. c. quia. et. c. qm̃. et. c. super eo. Nõ enĩ ꝓtextu pietatis ẽ impietas cõmittenda. i. q. i. nõ est putãda. de cõuer. in fide. c. i. xxxiij. q. v. si dicat. xiiij. q. v. c. ij. et c. ne quis. vide. s. §. v. xxiiij

Quero pone q qs mutuat ticio pecuniam vt vadat ad molendinũ vel furnũ suũ. vel vt intret scholas suas. alĩs nõ mutuaturus: an est vsura. ℞ ñdet Jo. cal. in. c. naviganti. q si ex hoc recepit cõmodũ vel vtilitatẽ q ꝓnt pecunia estimari est vsurari⁹ et tenet ad restitutionẽ: et nõ intelligo de mercede quã accipit ꝓ labore quã etiã acciperet alter: sed de vtilitate quã hz. alias puta qr ex hoc molẽdinũ vel furnũ vl scholle sue habebũt maiorẽ ꝯcursum ꝑsonarũ: et efficit doctor maioris fame. Ista enim bñ ꝓnt pecunia estimari vicz tm̃ q ꝑtũ reputat vel reputare dz illud comodũ vl honorẽ ꝓpter hoc q titius iuit ad molendinũ vl furnũ suũ: vel intrauit scholas suas q nõ feciss̃ si pecuniã nõ mutuasset. Jonal. dicit q si debitores ꝓpter hoc nõ sunt damnificati nõ tenent creditores ad restituendũ eis aliqd nisi quaten⁹ estimari dz libertas molendi. vbi volebãt pẽsatis etiã circumstãtijs de maiori et minori rõe molendinoꝝ et facultate molẽdi et q̃litate.

Sed q̃ro cui fit restitutio xxv in ꝓdicto casu. Illi enĩ q hmõi facit seruitiũ nõ qr sibi nihil adest: et nihil ꝓstitit dño molendini. nisi mercedẽ quã alteri ꝓstitisset etiã sine mutuo. Credo ergo ĩ hoc casu q restitutio sit pauprib⁹ facienda q sp succedũt qñ nõ constat cui fit restituendũ. ex de vsu. c. cũ tu. et qd̃ notat ex de symonia. de hoc satis cõcor. Jo. an. in regula. peccatũ nõ dimittit. de re. iu. li. vi.

Sed qd si molendinari⁹ xxvi donat mihi pecuniã vt vadã poti⁹ ad molendinũ suũ q̃ vicinoꝝ: et tm̃ si alio iuissez tm̃ laborẽ habuissem: et tm̃ de pẽsione soluissem. nunqd cõmitto vsurã? Dicit Jo. an. q nõ in mercuꝝ. sup regla. peccatũ. cũ vsura materialiter generet de ipo mutuo: hic aũt nullũ mutuũ intervenit. xxvij

Vtrũ in aliquib⁹ casib⁹ liceat recipe vltra sortẽ vel exigere vsuras. ℞ ñdet Alex. de alexan. in suo tracta. de vsuris. q cum vsura sit de se malũ. qr est quedã excrescentia accedẽs sorti in mutuo vitiosa: et ꝓtra legẽ dei q cõtra legẽ gratuiti. ideo tali excrescentia nũq̃ ꝑt exigi ipa remanẽte sub rõne illiciti et mali: quia ipsa remanente sub ratione mali: nõ cadit in ea dispensatio sicut ꝓbat ex de vsurꝫ. c. sup eo. ℣. vbi dicit. q cũ vsura ꝓhibeat vtriusq̃ testamẽti pagina: nõ cadit in ea dispensatio. sicut nec in mendacio. sed tñ aliq̃ circumstãtia posset tollere rõem vicij ab ista excrescentia: ita q excrescẽtia licite posset fieri mutuanti: tñc liceret exigere tales excrescẽtias vltra sortẽ sicut autẽ est in quibusdam casibus. xxviij

Primꝰ est qñ ecclesia accipit in pignore a vasallo suo feudũ qd̃ tenet ab eadem. Tñc enĩ ecclesia nõ tenet cõputare in sortẽ fructus. ex de vsurꝫ. c. cõquestus. vbi dicit q monasteriũ detinẽs terrã ti. pignoris dz ꝯputare fructus in sortẽ et recepta sorte dz reddi terra debitori. et ꝫ nisi terra sit de feudo monasterij. Tñc enĩ sic glo.

dicit fructꝰ nō cōputāt in sortē. Interim tñ nō dz recipe seruitiū a vasallo. Nec tūc est ibi vsura. q̄si dicat glo. ideo iste casus est licitus. qz tollit viciū vsure: qz ecclesia rōe feudi nō dz accipe alienū. Accipet aūt si interim vasallꝰ teneret ad seruitiū. Rō ergo feudi tollit rōem vicij. et iō ponit excrescentiā sub rōne liciti. Hocidē habet. ex de feu. c. i. vbi determinat q̄ in tali casu fructꝰ nō cputant in sortē: ita tñ q̄ vasallꝰ nō tenet interim ad seruitiū. Cōcor. monal. Dz vtrū hoc solū hēat locū i feudo ecclesie. Rñdet Hosti. Fz q̄ dicit idē Alex q̄ nō inuenit in alio feu. expressum videt tñ q̄ posset pbari q̄ hēat locū in alijs. qz aut est licitū aut illicitū. Si licitū: ergo in laico. qz vbi est eadē rō et idē ius. Si aūt illicitū multominꝰ dz cōcedi clerico q̄ laico. qz licet vsura respectu laicoz sit mala: respectu tñ clericoz est execranda. Idem glo. et An. de bu. et Io. de ligna. Rō aūt q̄re abolet hoc viciū in hoc casu est. qz vasallus nō est dñs q̄uis hēat vtilē actionē vel fm alios nō est magis dñs. Presumit etiā velle dare fructꝰ. qz ad antidota ē naturaliter obligatꝰ. Cōcor. Ric. in. iij. di. pv. ar. vl. q. v. Cōcor. mo. et hos. Itē q̄d de emphiteota vsufructuario et colono an idē sit q̄d in vasallo. Rñdet idē ho. in sum. de vsuris. §. an aliq̄. q̄. nō. xxix

Secūdus casus est vbi possessio ecclesie est assignata clerico in beneficiū. Tūc enī pt clericꝰ fructꝰ hui⁹ bñficij p̄cipere vltra sortē. ex de vsur. c. i. vbi mandat q̄ fructꝰ cōputent in sortē q̄n possessio ē obligata loco pignoris nisi forte beneficiū ecclesie fuerit q̄d redimendū est hoc mō de manu laici q̄ tenet eā iniuste et violēter. Cōcor. Alex. de ales i tracta. euāgelicoz p̄cepto rū in. iij. et Monal. Ric. vero vbi. s. dicit generaliter q̄ cū q̄s mutuat illis q̄ violēter vel fraudulēter rē suā detinēt mutuās restituere nō tenet illud q̄d accepit vltra mutuū: qz sic nō accipit alienū fz ad se trahit q̄d suū est p. d. c. i. in tex. et in glo.

Tercius casus est. ex de xxx
vsuris. salubriter. vbi dz. Sane genet ad fructꝰ possessionū q̄ sibi a socero p numerata dote pignori obligatarū cputandos in sortē nec credimꝰ cpellendū. Assignat aūt causam: qz frequēter doris fructus nō sufficiūt ad onera matrimonij supportāda Est ergo intelligendū hoc eē licitū q̄n maritus portat onera mrimonij: alr nō. Cōcor. Ric. vbi. s. Aliā cām assignat hos. vt s. dos salua remaneat mulieri. alr enī contingeret eā cōsumi et lederet respublica.

Sed an heredes mariti xxxi
habeāt ꝑuilegiū q̄diu relictā alere tenent: nec tenent dotē restituere vsq̄ ad annū post mortē mariti. vt. C. de rei vxo. ac. l. i. Rñdet Io. an. et Io. d lig. q̄ nō. Nā est diuersa rō in marito et heredib⁹. qz heredes statim pñt reddere pignꝰ obligatū p dote. secꝰ in marito. in. c. tua. el. ij. de iureiuran. Et qz soluto mrionio desinit esse dos. De restitutōe dotis. s. q̄liter et q̄n fieri debet. vide restō. ij. §. lvij. xxxij

Querit an si gener possessionē sibi obligatā cum iure q̄d ibi bz cedit alteri recepta ab eo summa pecunie q̄ pmissa fuerat ei p dote. nunq̄d ille aliꝰ recipiēs talē possessionē poterit lucrifacere fructꝰ ꝓceptos vsq̄ dū soluta fuerit pecunia p̄dicta sicut poterat gener. Ad hoc rñdet Rodol. q̄ si gener aio donandi trāsfert ius totū q̄d bz in pignore in talē: nō ꝓpter ꝓtractū pecunie quā accepit ab eo: sed ꝓpter amicitiā et affinitatē. vt qz aliter sibi ꝓiunctus est: et ille numerat sibi pecuniā ꝓpter gratiaz et dilectionē et nō ꝓpt fructꝰ lucri faciēdos tūc nō est vsura. qz non est ibi vera rō mutui. Abolet vero viciū vsure, qz gener concessit sibi ius q̄d bz in possessione. et p ꝓse quēs donat sibi fructꝰ q̄s ipse pt p̄cipere. Sed si tñ deductū sit in pactū q̄ gener teneat numerāti reddere pecuniā si ille voluerit recipe: tūc est vsura si numerās pecuniā vellet lucrifacere fructꝰ: et ꝓpter hoc mutuauit. Cōcor. Bal. C. de vsuris. sup Rica. et monal. frater minor in sum. xxxiij

Sed pone casum. s. vt ponamꝰ solutum matrimoniū et heredes mariti obligēt mulieri aliquā possessionē p dote sua. qz non bñt vñ soluāt: nunq̄d fructꝰ cputabunt in sortē. dico fm Io. q̄ sic. nō enī est eadē rō in primo q̄ in secūdo. et iō nō idē ius. Cōcor. Io. in sum. de vsuris. §. an aliq̄. x. vi. et Anno. et Io. an. in. c. salubriter. ex de vsuris. xxxiiij

Sed pone q̄ gener non recepit pignus sed cautionē de numerata dote certo ter-

mino et interim recepit ex pacto certos denarios pro libra nunqd est vsura. videt qꝫ nō. qr qua rōne nō debet ꝯputare fructus pignoris in sorte. vt. d. c. salubriter. eadē rōe nec istos numos. Cōtrariū tz Jo. an. 2 ad dictū. c. salubriter. rndet qꝫ loquit de fructu pignoris q̄ supponit diuino iudicio et ad rōem tex. dicit rnderi p. c. p vestras. de dona. inter vi. et vxo. et ibi glo. Cōcor. ibi Jo. de lig. Nā possessiones sunt apte nate ꝓducere fructum nō pecuniam. licet Pau. de liaza. ꝯtrariū tenuerit. xxv

Quartus casus est rōe interesse. et hoc pluribꝰ modis. Primo vt cū fideiussor ꝓ defectu debitoris cōpulsus ē creditori soluere capitale et vsurā. Tūc enī fideiussor ꝑt recipe vtrūq; qr seruari dz indemnis. ex de fideiuss. c. cōstitutꝰ. Cōcor. Ric. Jo nal. et Alex. de ales. Vide. xij. pulcras cōclusiones dñi Laurētij. s. restitutio. ij. §. ij. qñ mutuās incurrit damnū ex hoc qꝫ ille q̄ accepit mutuū nō reddit in termino assignato. ex de fideiuss. c. puenit. Debet enī mutuans seruari indēnis. Aboleꝫ aūt hic viciū vsure: qr vsura ido est viciū. qr rōne mutui sperat lucrū. Dic aūt nō accipiē ex crescētia nisi rōe dāni vitandi et nō lucri habēdi. Cōcor. Ric. xxvi

Quintus casus est qñ sine oī pacto datur aliqd vltra sortē gratis rōne libertatis donatōis. Caueat autē sibi recipiens de praua intentōe. qr si q̄s ꝓpter hoc ꝓncipaliter mutuat: aliter nō mutuaturꝰ indu cendus est in foro pniali ad restitutōz. ex de vsuris. c. cōsuluit. et. c. in ciuitate. Abo letur aūt hic viciū vsure: qr vsura iō viciū est. qr corrūpit libertatē ⁊ gratuitū: qđ dz esse in mutuo. Gratuitū aūt non destruit gratuitū: sed magis auget vbi. s. Dñ dicit idē Alex. in. ij. c. istiꝰ tractatus. qꝫ si nullo pacto interueniente ab initio: nec exactione ex ꝓmo facto habita: debitor aliqd gratis offerat creditori illud sine aliq̄ peccato ꝑt recipe: dummō mala intentōe ab initio caruerit. nullā enī maculā oblatio suscipienti ingerit: q̄ nō ex ambientis pactione ꝓcessit. i. q. ij. sicut ep̄m. Si tñ creditor intentōe recipiēdi inductus ꝓncipaliter aliqd mutuauit: aliꝫ nō mutuaturꝰ. licz in foro iudiciali nō possit censeri vsurariꝰ. di. cto. c. in ciuitate. tñ in foro pniali inducendus est vt restituat. Ric. vero tz qꝫ licz pec cet tñ restituere nō teneꝫ. ex. c. cōsuluit. vide. s. §. i. et. v. xxvij

Sextus casus est rōe more. vt si debes mihi centū ad certum terminiū et noluisti ꝓsoluere in termino: et iō oportuit me recipere pecuniā sub vsuris: teneris mihi soluere illas vsuras si ꝓsolui. et si nō solui liberare me ab obligatōe: sed ille casus nō dz numerari ꝓtra quartū. qr hic est interesse sicut dicebaꝫ ibi: nec hic petiꝫ aliqd sicut vsura. fz sicut interesse nec causa lucri sed cā damni vitādi. Cōcor. Alex. de ales vbi. s. Cōcor. monal. f. qñ ꝓpter moram creditor incurrit damnū: nō aūt si lucrum nō acqsiuit vt in ꝯtractibꝰ bone fidei. f. l. socius. ff. ꝓ socio. ff. de actio. empti. l. si sterilis §. cū ꝓ vēditorē. xvij. q. iij. si q̄s. xxviij

Septimus casus est cū petiꝫ vsura canonica. i. pena a canone imposita: q̄ ꝑt exigi vltra sortē. xv. q. ij. in legibꝰ. Sed qđ si pena est cōuentionalis in ꝯctu mutui apposita vt debitor metu pene pareat. Rndet Ric. vbi. s. qꝫ exigē talē penā nō teneꝫ ad resti. si nō fuit apposita in fraudē vsurarū: sed intentōe artādi accipientē ad obseruationē fidelitatis ꝓmisse: qr vt dr. ff. de rei iudi. l. qđ a quoda pene noīe exactū ē eidē restituere nemo cogit. Qđ verū intelligit mo. dummō sp̄ sit intētio recta. s. vt creditor nō ea intentōe mutuet qꝫ credat vl speret qꝫ talis recipiēs mutuū incidet in penā. ar. xxxiij. di. quā q̄z. ex de arbi. c. dilecti Si aūt ille q̄ talē penā apposuit consueuit esse vsurariꝰ p̄sumit qꝫ in fraudē vsurarū apposuit. ff. de actio. emp. l. putas. §. i. vbi aūt sine fraude apposita est pena ꝑt exigi pena illa tota. qr publice vtilitaꝫ interest pacta seruari. et creditores debitoribꝰ nō fraudari. Itē p̄sumptio est qꝫ sit vsura si p̄ singulos mēses vel annos paciscaꝫ penā cōmitti: et est ꝓtra quosdā mercatores q̄ apponūt pactū de pena soluēda ad singulas nūdinas sibi succedētes. C. de vsuris. aucꝫ. adhuc. In foro aūt ꝓscīe standū est sue ꝓfessioni. xxix

Octauus casus ponit ex de vsuris. c. cōquestus. in glo. vt cū vendo tibi prediū et

trado⁊ ꝓcipis fructus:nec soluis mihi ꝑ
cium ad terminũ:potero vsuras petere la
pso termino cum fructus reivendite facis
tuos:et nihil mihi soluisti. Reducit autez
hic casus ad quartũ ſm glo.q⁊ est de inter
esse:q⁊ nõ accipit aliq̃d sicut vsura ſz sicut
interesse. Et qñ dr q est quicq̃d accipit vl
accedit sorti. hoc intelligendũ est ī mutuo
vel etiã qñ aliq̃d excogitat in fraudẽ vsu
rarũ:vel qñ ex pacto aliq̃d exigit:vel qñ
fit cã lucri nõ cã vitandi damnũ. Si autẽ
ꝑcise fiat ꝓpter vitandũ damnũ nõ est vsu
ra. Cõcor.ho.in sum.ti.de vsuris.§.an ali
quo.ver.vij.dicẽs. Dic isto casu cõpetere
actionẽ er ꝓtractu vel officiũ iudicis non
advsuras sed ad interesse:qđ verius est vt
ff.de dolo.l.elegãt.§.non solũ.et.C.de a
ctio.emp.li.i. xl

Nonus casus est quẽ ponit eadẽ glo.in
d.c.cõquestus.vt si vẽdo tibi rẽ tali pacto
vt qñcũq̃z soluero tibi preciũ q̃ mihi das
res ad me reverteť. Ju casu isto emens lu
crat fructus si iustũ sit preciũ:vel aliter si
modicũ est ꝑciũ ꝑsumit ex his ꝓiecturis.s.ex eo q̃ modicũ
est preciũ respectu valoris rei. Jtẽ ex eo
q̃ aliq̃d persoluit vltra summã receptã.
puta fuit venditũ prediũ ꝓ centũ:et in pa
cto est q̃ cum vult rehabere reddant cen
tum viginti. Jtẽ quãdo emptor cõsueuit
exercere vsuras.extra de empti. et vendi.
c.ad nostrã.et de pigno.c.illo vos.vide.ī.
vsura.iij.§.ij. xli

Decimus casus est rõne dubij.extra de
vsuris.c. nauiganti. sicut enī ibi dicitur.
Si quis dat.x.solidos vt alio tẽpore.puta
ta in autumno totidez sibi grani vini olei
vel aliox mensure reddantur.que licz tũc
plus valeant:tñ q⁊ vtrũ plus vel min⁹ so
lutionis tẽpore valiture fuerint.i.verisi
militer dubitat:nõ debet ex hoc vsurari⁹
reputari. Dicit autẽ verisimiliter dubita
tur.quia si certũ esset q̃ solutionis tempo
re plus valerent vsurari⁹ esset censendus.
Si quis enī daret.x.solidos in autumno
quãdo parui precij erat bladũ vinũ et ole
um vt in pascate totidẽ sibi bladi vini et
olei mensure reddãtur.quãdo hmõi mer
ces ſm cõmunem cursum cõsueuerunt esse
chariores vsura esset.quia nõ verisimili
ter dubitat imo ꝓbabiliter credit q̃ plus
valebunt mensure tpe solutionis q̃z vale
ant tempore cõtractus. Concor. Alex.de
ales vbi.s. Aboletur autẽ in hoc casu vi
cium vsure ꝓpter dubiũ. rõne enim dubij
excusare ꝑ⁊ facere equitatẽ iusticie.licet
plus accipiat q̃ detur eo q̃ ratio hui⁹ du
bij ponit estimationẽ in rebus ex ipa natu
ra rerũ que in tali specie possunt plus vel
minus valere. Unde causa rpis aliquid
plus nõ accipitur sed ꝓpter naturã rei que
plus valet vno tẽpore q̃z alio:er aliqñ mi
nus Cõcor.monal. Sicut etiã videtur ex
cusare ratio periculi que rerũ pensare ꝑ
superabundantiã Res enī extra piculum
existens plus valet q̃z res eiusdem speciei
existens in piculo.et sic hec recõpensatio
reducitur ad naturã rei: que ꝓpter piculũ
estimat plus vel min⁹ valere.et sic piculũ
et dubiũ viciũ tollit vsure. Ubi autẽ peri
culum nõ tollit hoc viciũ de sui natura nõ
excusat vsurã sicut in piculo qđ est in mu
tuis.de quo extra de vsuris.c. nauiganti.
vbi dicitur.q̃ si quis alicui nauigãti pe
cuniã cõmiserit ꝓpter spem alicuius lucri
nõ excusatur a vicio vsure. et si ꝓpter hoc
periculũ ꝓprie sortis acceperit sup se. Si
etiam aliquis mutuauerit alicui centũ li
bras ad.x.annos.ita q̃ si infra.x. annos
mortuus fuerit:alter ipsorũ qui debitũ ac
cepit liberatus sit a mutuo et debito. Si
vero superuixerint ambo dabit qui mu
tuũ accepit ducẽtas libras ei q̃ mutuũ de
dit tale piculũ nõ excusat:q⁊ ñ reducit cõ
tractũ ad eq̃tatẽ iusticie Periculũ etiã nõ

excusat' vbi causa tēporis plus accipiť: ꝫ vbi nō est causa tpis supabundātia accipitur: tūc rō dubij vel piculi excusare pōt qñ. s. incidit dubiū ex natura rei. Excusat aūt hoc dubiū in duob⁹ casib⁹. Vnus est p anticipationē tpis. s. qñ q̄s minus dat q̄ valeant res tpe ꝯtractus. Tñ dubitať vtrū plus vel minus valeāt tpe solutōis. de q̄ iam dictū est. s. Secundus casus est ꝓpter dilationē tpis. Rōne enī hui⁹ dubij excusať q̄ p annū granū vinū oleū vel alīs merces vendit vt amplius q̄ tūc valeant in certo termino ꝓcisē capiat. Si tñ eo tpe ꝯtractus nō fuerat vendituꝰ: alīs nō excusať. qz si tūc fuerat vendituꝰ p minori p̄cio ex certa sciētia plus recipit in alio termino vsura est. Vide hoc hēs ex̄ de vsuř. c. nauiganti. in tex. et in glo. Hoc etiā mō intelligatis qđ dictū est ex̄ de vsuř. c. in ciuitate tua. vide. j. ℔. xlvij. xlij

Vndecimꝰ casus est qñ datur pecunia ad pompā. s. sigillata ī sacculo vt ostēdat se diuitē. Videť aūt hoc vicium vsure: quia ibi nō est mutuū sed locatio. In locatiōe aūt licet aliq̄d recipere p re locata. Vñ licet qz talis pecunia locať: et eodē numero reddi dz a ꝯductore locāti. ff. ꝓmoda. l. cōtra. et nota glo. xliij. q. iij. et in. c. cōqueſtꝰ. de vsuris. Et Vo. in sum. de vsuris. ℔. an aliq̄. x. r. xliij

Vndecimꝰ casus habeť. xiij. q. iij. vbi dz p Ambro. Ab illo exige vsurā cui nocere merito desideras. Cui iure inferunť arma: huic legitīe inferunť vsure. Q. uē bello vincere nō potes ab hoc vsurā exige q̄ nescit crimē occidere. Si aūt ī tali casu abo letur vicium vsure. hoc tō est. qz solus deꝰ est verus dñs oīm rerū: et bona dant hoībus ad colendū vnū deū. Vbi ergo nō est cultꝰ dei sicut inimicis dei ⁊ fidei legitime pñt vsure exigi: qz hoc nō fit in spe lucri. sed zelo fidei et charitatis vt inimici fidei debilitent. et etiā qz bona nō sunt eoꝝ q̄ impugnant fidē ꝫ iure debent alīs. Ex hoc decreto direrūt aliq̄ q̄ ab hostibꝰ licite possumus accipe vsuras. nā et oīa eoꝝ possumꝰ licite accipere ⁊ auferre. vt habeť. xiij. q. vij. c. i: et. ij. Et quibuscūq̄ insidijs possumus nocere eis. xiij. q. ij. c. dñs. Ex hoc direrūt aliq̄ q̄ xp̄ianus p̄t accipe a iudeis ⁊ sarracenis vsuras sicut a ceteris hostibus xp̄iane fidei Alij intelligūt decretū nō de omnibus infidelibus: sed solū de inimicis reipub. quibꝰ licitū est et apte nocere et p insidias. Al ceterꝫ aūt q̄ sunt parati seruire nō licz accipe. vñ. xxiij. q. vij. c. dispar. dicit. Dispar est cā iudeoꝝ et saracenoꝝ. In illos etenim iuste pugnať q̄ xp̄ianos psequunť et de vrbib⁹ expellūt: hi aūt vbi q̄ seruire pati sūt. Q. uedā aūt glo. sup dicto decreto dicit q̄ verbū Ambro. dz intelligi negatiue. s. ab illo erigere vsurā cui nocere merito desideras. q̄si dicat: nulli debes desiderare nocere Ergo a nullo debeť exigere vsuras. Et ſm hūc intellectū a nullo licet exigere siue pagano siue iudeo. vide. s. ℔. xxi. xliij

Quid si mutuaui tibi. x. corbes frumēti vsq̄ ad pasca qñ valet corbes. xx. solidos et postea ī pasca qñ est tps solutōis valet xl. solidos. an est vsura: si. x. corbes frumēti recipiā. Rñdet Jo. cal. in. c. nauigāti. q̄ Dgoli. notat. xxiij. q. iij. Si q̄s clericꝰ. q̄ nō. et Archi. et Jo. de lig. c. in ciuitate. Pro q̄ bñ facit lex q̄ dicit q̄ restitui debet res eiusdē bonitatis in q̄litate. s. intrinseca. ff. si cer. pe. l. cū q̄d. sed nō est necesse q̄ sit eiusdē estimatōis. imo si actū fuerit q̄ tpe redderet illiꝰ tpis habebiť rō q̄ ad estimationē. alīs habebiť rō tpis q̄ fuerit petita. ff. si cer. pe. l. vinū. Si igiť mutuās tenetur recipere vilioꝝē: si facta est vilioꝝ q̄ ad estimationē. ergo nō peccabit recipiendo p̄cioſioꝝē si facta est p̄cioſioꝝ. Dicit autez Dgoli. q̄ intētio istius posset esse praua: et tūc peccaret. Q. uidam aūt distinguunt aut est verisimile q̄ ipa res mutuata non erit p̄cioſioꝝ tpe solutionis: aut de hoc p̄babiliter dubitať. et tunc nullū est vicium. vt. d. c. nauiganti. aut est verisimile q̄ erit p̄cioſioꝝ. et tunc aut creditoꝝ nō erat seruaturꝰ: rem mutuatam sed interim cōsumpturus. et tūc est vsura. aut erat seruaturꝰ et tunc aut creditoꝝ aufert debitori libertatē se libarādi: et tūc esset etiā vsura. In his enī casibus se exonare voluit: et debitorem onerare. Aut talem libertatem nō aufert debitori: et tunc non est vsura. imo posset mereri si bona intentione requireret debitorem ante terminum vt soluat ne oneretur. Sed si haberet corruptam intentionem. quia dicit sibi q̄ potest vsque

ad terminũ retinere: vt se a damno nõ rele
uet: licet nõ auferat facultatẽ se liberãdi:
et tũc si nõ sit vsura peccat tñ. Dec distin-
ctio est valde equa in iudicio aĩe. Cõcor.
Pe. de anca. in. c. i. de vsuris. li. vi. xlv

Quero de hoc casu Cõmune Januę p
varios casus ꝓtingẽres indiget frequen-
ter pecunia: et q2 nõ est mos hui⁹ cõitatis
imponere talias: sed mutua. statuit q̃ sup
hoĩes Januenses imponat mutuũ certe
q̃titatis vsq; ad modũ et q̃titatẽ eius p
q̃ in cõi expediũt: et sic impositio hoc mutuo
q̃libet ſm modũ sui dispẽdij cogit ad mu-
tuandũ siue ad soluendũ. Cõitas aũt vo-
lẽs releuare ciues suos dat ex introitibus
cõis cuilibet mutuãti ad rõem. de. vi. vel
vij. vel. x. ꝓ cẽtenario. vtrũ talis excrescẽ
tia vltra mutuũ datũ possit accipi sine vi-
cio vsure. Rñdet Alex. de ales in suo tra-
ctatu q̃ nõ. q2 rõe mutui nõ licet accipere
excrescentiã aliquã. Luc. vi. c. Mutuũ da
te ꝛc. Itẽ q2 vsura est quicq̃d solutõi mu
tuate rei accedit ipius rei vsus gr̃a. Vel
vsura ẽ quicq̃d sorti accedit ĩ mutuo. Rõ
ne ergo mutui nõ licz recipe lucrũ. Nõ ob
stat vt quidã dicũt q̃ tale mutuũ nõ sit vo-
luntariũ sed violentũ. ideo accipiẽs excu-
setur. q2 rñdet Alex. de ales q̃ licet in ta-
li mutuo nõ sit voluntariũ absolutũ. tñ est
voluntariũ mixtũ. Voluntariũ aũt mixtũ
est voluntariũ: ꝓterea licet fuerit a ꝓnci-
pio violentũ. tñ in plurib⁹ ciuibus ex spe
lucri a cõitate ꝓmissi sup̃ ꝓuentib⁹ ciuita-
tis fuit voluntarium. ꝓterea licet coganẽ
mutuare: tñ nõ coguntẽ accipe lucr̃ rõe rei
mutuate. Dicitũ autem vsure nõ est ex hoc
q̃ quis mutuat. sed ex hoc q̃ quis accipit
vltra sortem. Itẽ nõ obstat q̃ cõmuni-
tas p̃t ciues suos releuare ĩ hoc q̃ grauat
eos dũ cogit mutuare. q2 rñdet Alex. de
ales. q2 reuelatio p̃t fieri dupliciter. Uno
mõ p̃ modus gratie. puta q2 cõitas aliq̃d
donat gratis mutuãti q̃d licet. Alio mõ q2
cõitas ex post facto vel ante factũ obligat
se ad dandũ tñ mutuãti: et hoc nõ licz. Et
specialiter q2 ex tali obligatõe mutuũ in-
cipit fieri volũtariũ ⁊ fieri in spe lucri. nec
iterũ obstat si dicas q̃ hoc p̃t accipe rõne
interesse. q2 mutuãs fuisset lucrat⁹ de pe-
cunia mutuata. q2 rñdet Alex. de ales q̃
tale interesse est ab euento: q2 sicut potuit
lucrari ita ꝓdere. ⁊ iõ rõe talis interesse
nil p̃t accipe. Itẽ nõ obstat q̃ ex talibus
mutuis gubernat̃ ciuitas et cõsequit̃ inde
magnã vtilitatẽ rõne cui⁹ gratificare põt
ciues suos dando eis aliquã excrescentiã
sup̃ redditus cõitatis. q2 rñdet Alex. p. c.
sup̃ eo. ex̃ de vsur̃. vbi dr. q̃ nõ est facien-
da vsura p̃ redimẽda vita captiui q2 ꝓtex-
tu boni nõ dz fieri malũ. Usura est malus
q̃ꝺ ꝓhibet̃ vtroq; testamẽto. Uñ sicut nõ
licet mentiri ꝓ vita alteri⁹ ita nõ licz vsu
rã facere. vide. s. ℔. xxiij. Pe. de anca. in. c.
vsurarũ voraginẽ. de vsur̃. li. vi. post mul
ta q̃ loquunt̃ ibi de materia vsurarũ dicit
et p̃dicta faciũt ad q̃stionẽ q̃ pluries Ue-
netijs occurrit in dubiũ. ibi enĩ cũ guerre
et alia onera occurrerint in cõi coguntẽ ci-
ues mutuare in cõi. ⁊ cuilibet mutuãti rñ
det cõe tñ ꝓ centenario. Sortẽ vero rece-
ptã nunq̃ restituit. Et ista in vulgari ibi
appellant̃ imp̃stita. Istũ ergo annuũ red-
ditũ multi emũt et sepe reuocat̃ in dubiũ
an istud emere sit vsura. Ex p̃dictis p̃z q̃
nõ. ⁊ sic tenui in. d. c. in ciuitate. Tũ q2 nõ
plus ꝓcipit̃ q̃ de emptõe vni⁹ possessionis
fixis estimatõis. tũ q2 p̃ciũ ꝓ eis crescit et
decrescit. nã q̃nq; valeret. xxx. vel. l. nunc
aũt. lx. ducatos centenariũ. Subiacẽt etiã
piculo: q2 posset ꝯmune eis in totũ tollere
et sepe eis onera imponit sicut possessioni-
bus ita q̃ fere in oĩbus cõueniũt cũ rebus
immobilib⁹ inter quas de iure cõputant̃.
vt in cle. exiui de ꝑadiso. ℔. cũq;. de verbo.
sig. Reperio tñ inter cõsilia Federici ꝑsi-
lio ducentesimo nonagesimo secũdo. quen
dã theologũ disputasse latissime istã que-
stionẽ. et cõclusiue tenuisse q̃ q̃ ad ipos ci
ues coacte mutuãtes cõi nõ sit vsura cen-
senda: si q̃d ꝓ illa sorte coacte mutuata a-
liquid recipit mutuãs. Ab ipis aũt ꝑme-
re talẽ redditũ annuũ est vsura. cuius rõ-
nes et motiua nõ refero. q2 de iure iudicio
meo efficaciter nõ ꝯcludũt: nec tollũt rões
cõtrarias. Hn. de bu. in. d. c. in ciuitate. de
vsuris. tenet cũ Pe. de anca. rõnib⁹ supra
dictis. Quidã generalis ordis heremita
rũ multis rõib⁹ ꝓbat q̃ nõ sit vsura ĩ istis
ꝯctib⁹: tñ nõ sint liciti. et spẽaliter hoĩb⁹ di-
uitib⁹. In capitulo generali fratr̃ minor̃
Januę celebrato fert̃ determinatũ q̃ co-
acti soluere licite ꝓcipe ꝓterãt. Lã. ò flo

rentia q̄ fecit latū tractatū formal. v. dubia. Primo vtrū recta cōscientia cōitas possit talia grauamina indicere. et ad eorū solutionē cōpellere cū p̄dicto incremēto et p̄cludit q̄ sic. nā cōitas p̄t inducere collectam p necessitate sibi incumbente. l. cēs. ff. ff. de opib⁹ publicis. l. i. §. q̄ō si nemo. ff. q̄ō cuiusq̄ vniuer. no. ff. de pigno. ac. l. fi. §. fi. imo cōpellere p̄t ciues ad eoꝝ possessiones vendēdas p̄cio viliori: et ad deputandū eoꝝ nemora et molēdina vsui publico accepta tū p̄petēti mercede. l. venditor. §. si p̄stat. ff. cōia p̄dioꝝ. Facit de rei vendi. l. itē si verberatū. l. rescripto. §. fi. de mu. et bono. Item faciūt ea q̄ scripsit Anno. de sen. excō. c. graue. et spe. de sen. §. sequit. ꝟ. q̄d si vniuersas. et Bar. in. l. iiij. §. actor. de re iudi. Secūdo vtrū solutes talia onera licite possint aliq̄ recipere incremēta. Rñdetq̄ magister Grego. ordinis heremitaꝝ q̄ nō. imo ad restitutiōꝫ tenent. Itē tenuit Lapus de cast. in repetitione. d. c. in ciuitate. et plures alij magistri. Magister autē Fran. de neapoli tenuit p̄trariū in suo tractatu montis. s. q̄ p̄t aliq̄d recipere tales coacte mutuātes tali cōitati rōne sui interesse vltra sortē. Idē tenuit mgr̄ Anglicus ordinis p̄dicatoꝝ. et plures alij iuris p̄fessores hoc cū sigillo cōsuluerunt postq̄ recitauit istos. dictus Lan. ponit suas opiniones dicēs. Credo tales mutuātes nedū si coacte sed si voluntarie mutuāt. dummō ex charitate non ex spe lucri p̄maria: sed bñ secūdaria immunes esse a peccato et vsurarū vicio et nulli fore restitutōi obnoxios. Tercio vtrū per donationē seu liberationē vel remissionē quā facit ciuitas de tali lucro istis sic mutuantibus p̄ statutū sup̄ hoc factū liberentur a restitutōe et a peccato: et cōcludit q̄ sic. Quarto an tales mutuātes licite vendant ius q̄ō hñt in dicto mōte vigore talis crediti et recitat dictū magistrū Grego. tenentē q̄ si tm̄ q̄ttū mutuauerūt p̄ceperūt p̄putādo illud lucrū illicitū nō p̄nt. q: iā est exinanita sors. Sed si nō p̄ceperūt adhuc sortē tūc p̄nt vendere q̄ttū sup̄ est. vel si nihil p̄ceperūt: vel si aliq̄d nō p̄ter mutuū: sed alꝫ licite tūc totū vendere p̄nt. Idē dicit Lap⁹. Sed Lan. dicit idē se sentire: sed differentiā esse dicit q̄d intel ligat licite p̄ceptū: nā licite dicit istos p̄iuris hr̄e in ipo mōte q̄z isti sentiāt. nā multa isti dicunt illicita q̄ ipe licita sentit esse. Quinto vtrū licite aliq̄ ab ipis emāt. Rñdet mgr̄ Gze. q̄ nō. ꝟ Lap⁹ et dict⁹ Lan. tenēt q̄ sic. eo casu q̄ licet ipis mutuātib⁹ recipe a cōitate: et alteri vēdere eodē casu licꝫ emptori emere. Sexto vtrū tales emptores licite p̄cipiāt illa incremēta q̄ isti mutuātes p̄cipiebāt. Rñdet Laur. q̄ ex casu q̄ primo loco mutuās aliq̄d a cōitate licite recipit: illud idē licite vēdit et illud licite emit̄ et licite p̄cipit̄ ab emēte. sive sit sors sive sit accessio: sive lucrū et q̄cūq̄ noie nuncupet̄. et hoc sane intelligo circūscripta fraude ⁊ mēte depravata. Et egregi⁹ vtriusq̄ iuris doctor Pe. de anca. disputauit hāc q̄stionē in p̄stiro venetiarū. et tenuit ciues solutes coacte licite recipere illa quinq̄ p centenario: et similiter emptores talis crediti. hec ille.

Quero pone q̄ est cōsuetudo xlvi q̄ rectores vendunt de pecunia ciuitatis alicui p se et suis heredib⁹ dādo. v. florenos vel. x. annuatim pro p̄uētu sive lucro quā pecuniā cōuertit ciuitas in vtilitatē suā: est ne vsura. Io. de lig. in. c. fi. de vsuris. dicit q̄ cū pecunia sit mēsura aliarū rerū. ff. de fide. l. si ita. talis p̄tractus non erit licit⁹. peccātq̄ rectores nō tm̄ singulares nisi cōsequat̄ bursale p̄modū. Posset tm̄ fm eū defendi talis p̄tract⁹ vel ciuitas cōstituerit censum. v. vl̄. x. florenoꝝ qui cōcerneret bona ciuitatis non q̄ttitatis nisi fieret in fraudē. xlvij

Quid si q̄s mutuat nauigāti vel euntiad nūdinas certā pecunie q̄ttitatē recepturus aliq̄d vltra sortē p eo q̄ suscepit in se piculū pecunie vel merciū. i. si pecuniā vel merces saluas portauerit. Ric. mo. in sum. q̄ vsura est. vt i. c. nauigāti. et est rō. q: de natura mutui est q̄ sit gratuitū. vñ susceptio piculi nō facit q̄ nō possit eē gratuitū: et sic mutuet naturā suā fm glo. Dñ licet sors perimat̄ tm̄ nō p̄t aliq̄d recipe. nō obstat q̄ in alijs cōtractib⁹. puta locatione aliq̄d recipit̄. q: locator p̄t recipe mercedē. q: periculū rei locate remanet apud eum. quia fm Goff. aliud est in locatōe in qua non transfertur dominiū rei locate in conductorem. et aliud est in mutuo in quo

transfertur dominiũ in debitorẽ. Vbi ergo pecunia nauigãti sic dat ꝓtrahit nauticum fenus. Et sic intitulat Rica. i. L. et ff. nautico fenore. Cõcor. hosti. et. alex. de alex. vide. s. §. xli. xlviij

Quero qđ de illo q̃ mutuauit pecuniã receptur⁹ ad terminũ alteri⁹ generis monetã vel aurũ vel argentũ. Ad hoc rñdet Hosti. sequẽs Hoff. fm quod dicit Alex. ꝙ si hoc ideo facit vt in estimatione lucretur vsurarius est. vel dicendũ ꝙ ille qui mutuauit pecuniam recepturus pecuniã alterius generis ad certũ terminũ peccat si rõne termini dati vult habere pecuniã quã ꝓbabiliter credit plus valiturã in termino cũ̃ sit pecunia quã dedit Sperat enĩ excrescentiã ꝓpter tꝑis dilationẽ. Idem monal. in sum. dicẽs. ꝙ si q̃s mutuauit in ancona mille libras vt venetijs reddant sibi centũ aureis: et scit vel credit centũ aureos ibi plus valere. recipit tñ in se piculũ ꝙ vsura est: si in fraudẽ hoc facit. xlix

Pone ꝙ debitor vsurarij mutuauit socio pecuniã eo pacto vt restituat vsurario sortẽ et vsuras deinde currentes: an talis mutuans sit vsurarius. ¶ Rñdet Jo. cal. in. c. nauiganti. eẋ de vsuris. ꝙ si mutuãs tũc cõmo intẽdebat satisfacere vsurario de illa pecunia quã socio mutuauit nõ est vsurarius. qr q̃rit damnũ euitare nõ captare lucrũ. xiij. q. iij. Si q̃s oblit⁹. ibi aliq̃ incremẽta. et. c. qm̃ ibi ad questionẽ. Nec eĩ cũ suo dãno tenebat socio subuenire. xxiij. q. v. si nõ licet. ff. de ꝓscrip. ☞. l. qui seruandarũ. Solũ ergo damnũ euitat vnde pecunia nihil sibi germinat. et ideo in eo deficiũt rões ꝓhibitõis vsure. Jtẽ cũ vsurari⁹ cui talis soluit vsuras teneat restituere satis videt incõueniẽs ꝙ iste etiã teneret qui fecit solũ vt ꝓdesset. vbi ☞ nõ intẽdebat tũc satisfacere vsurario. cessant tũc ꝓdicte rões: vñ tũc peccat. Et si a socio vsuras recepit ad illã restitutionẽ tenet. vide s. §. xx. l

Quid de illo q̃ mutuauit pecuniã cõitati hoc pacto ꝙ durãte debito nõ teneret ad collectas. ¶ Rñdet spe. in ti. de vsur. ☞. sed pone ꝙ talis nõ est vsurari⁹. qr lucrũ nõ capit sed damnũ euitat. Jo. vero cal. dicit ꝙ si collecte imponẽde essent ex certo ꝙ illud de q̃ loquit. Spe. nõ excusaret. si vero dubitat an durante debito aliq̃ sit imponẽda vel nõ. tũc verũ est dictũ eius ꝓ c. nauiganti. quia rõne dubij excusat. vide supra. §. xx. li

Quero pone ꝙ iniurias intuli petro q̃ꝫ obrẽ mihi inimicat: ꝓpt qđ me oportz subire expensas florenoꝝ. xx. in mẽse in famulis q̃s mecũ tenere oportz armatos: vnde ipi petro egenti mutuo centũ cũ pacto vt mihi remittat iniuriã: vel etiã sine pacto: sed hac spe ductus primarie cui⁹ gratia vt benivolẽtia vel venia ab eo accepta cessant expẽse ꝓdicte: nõ aũt ex aliq̃ caritate quã habeã ad illũ: nunqđ sum vsurarius vel saltẽ peccator. ¶ Rñdet Laur. de rodulfis. videt ꝙ nõ. qr licitũ est cuilibet suã vexationẽ redimere. eẋ de simonia. c. dilect⁹. Nõ ob. si dicas ꝙ dedit causam delicto. ergo nõ ꝓt redimere vexationẽ. ar. de eta. et q̃li. c. i. quia. Et si peccauerit ille iniuriando et iste peccat in vendicãdo. Preterea hic nihil lucri ꝓcipit siue pacisc it vt speret. sed solũ damnũ qđ me subire facis ꝓpter timorẽ vindicte euitat. ar. eoꝝ q̃ notat glo. xiij. q. iij. qm̃ multi. q̃ dicit ꝙ vsure ꝑnt peti vt damnũ euitet. lij

Quid si mihi debes. x. q̃ nõ possum recuperare: et mutuo tibi alia. x. tali pacto vt optime satisfes ꝙ infra certũ tꝑs soluas mihi. xx. an sit vsura. ¶ Rñdet ho. ꝙ nõ qr nihil mihi accrescit. i

Sura secundo circa animalia.

Quero quare locãdo equũ licz accipere q̃ nõ mutuãdo pecuniã ¶ Rñdet aler. de ales in. iij. in tracta. ꝓcept⁹ decalogi in expositõe. vi. ꝓcepti. ꝙ eo mõ q̃ licz cõcedere equum ꝓ lucro: si sic posset cõcedi pecunia nõ esset vsura. si ꝯcedens aliqđ reciperet ꝓter sortẽ. Jn locatõe vero nõ transfert dñium eius qđ locat. Preterea pecunia nõ deteriorat ꝑ vsum et cũ̃ tum est de se nullã parit vtilitatẽ vrenti sicut facit domus et equus q̃ sunt locata ꝓpter. Jn mutuo vero pecunie transfert dominiũ. vnde mutuũ dicit quasi de meo tuum. et ideo periculum rei mutuate pertinet ad eũ qui mutuat. Cõtra ius naturale est ꝙ aliquis ꝓcipiat emolumentũ de vsu rei que nõ est sua. ideo igitur vsura est peccatum. et intelligitur ꝓhibitum. s. nõ furtum facies. Jtem nota fm Gor. triplicẽ

differentiã inter mutuũ et locatũ. Prima q2 in mutuo ẽ piculũ in accipiẽte i locato in eo qui dat. Scda est. q2 mutuũ ꝑprie nõ deteriozat̃ ꝓ vsum. vtputa pecunia sed locatũ sicut dom⁹ vel equus. Tercia dca est q2 mutuũ cõtũ est de se nullã parit vtilitatẽ vtẽti. locatũ vero parit vt ager equus vel dom⁹. Sz an liceat aliqd recipe ꝓ vsu rei q̃ nõ deteriozat̃. ℟ñdet ℟ic. q̃ sic. puta ꝓ vsu cyphi argẽti. ij

Quero q̃n cõmittunt̃ aĩalia nutrienda puta oues et boues et pozci: an possit interuenire fraus vsuraria. ℟ñ. aler. de ales in suo trac· q̃ sic. duob⁹ modis. Uno mõ q̃n hmõi lucrũ qd̃ ꝓuenit ex tali ꝓmissione siue cõmissione oztũ hz ex mutuo. vt si q̃s diues mutuet alicui paupi cẽtũ libras vt ex eis emat boues vel oues vel porcos nutriẽdos. ad lucrũ illius q̃ mutuat: et illius cui mutuat̃ tale lucrũ est vicioſum. q2 oztũ hz ex mutuo. Alio mõ ꝑt esse viciũ ex tali occasione q̃n excludit̃ piculũ ꝓncipalis cõmissi a cõmittente. siue q̃n committẽs taxat sibi lucrũ in tãta ꝓportione q̃ nõ recõpensat̃ labor⁊ sollicitudo nutriẽtis sm rectã estimationẽ. Si q̃s enĩ cõmittit centũ oues nutriẽdas ad lucꝝ. ita tñ q̃ centũ oues sint ſp salue. quicqd̃ cõtingat viciuz vsure ꝓmittere ꝑt ex nõ equa recompensatione laborꝛis et sollicitudinis illi⁹ cui cõmittit̃. Cũ ergo ꝑñt fieri tales cõmissiones q̃n mutuũ ⁊ ꝓmissum nõ ꝓmiscent̃ in talib⁹: sed dñium retinet̃ cũ piculo qd̃ cõiter accidere ꝑt sine culpa illi⁹ cui ꝓmittit̃. vel etiã q̃n dñium rei ꝓmisse cõicat̃ ei q̃ suscipit aĩalia nutriẽda ad lucrũ vel etiã q̃n piculũ cõicat̃ vtricz. ⁊ q̃n sm rectã estimationẽ sic taxat̃ lucrũ qd̃ recõpensari ꝑt sollicitudo et labor et sumpt⁹ illius cui ꝓmittuntur talia aĩalia. ij

Quid de illis qui emũt boues vel oues a paupib⁹ q̃s forte nõ habẽt. ℟ñdet ℑo. in sum. q̃ vbi emit q̃s a paupe vel a diuite hmõi aĩalia q̃ scit vel credit ipm nõ hre. et q̃si iã tradidisset eos locat eidẽ ꝓ certa annua pensione vsura est. vt ad min⁹ ꝑsumẽ dũ est in fraudẽ vsurarũ fieri. Ad dẽ dicendũ est de illis q̃ sciẽter emũt fruct⁹ terraꝝ ab illꝯ q̃ nõ hñt eas terras. si aũt sine fraude et bona fide fiat emptio nõ est dicendũ emptorẽ peccare q̃diu durat bona fides.

Quero pone q̃ do alicui pe- iij
cora cũ pacto q̃ ꝓcipiã oẽs fruct⁹ pecoꝝ. q̃uscz ꝓsequar totũ meũ capitale ⁊ postea sint pecora cõia. ℑo. de lig. in. c. fi. de vsuris. tenet q̃ iste ꝙct⁹ nõ sit licitus. cũ ꝓmo velim capitale certũ ⁊ lucrũ qd̃ ẽ ꝙ naturã cõtract⁹. Ite q2 saltẽ primaria intentiõe est ꝙtra. c. cõsulunt. de vsuris. Cõtrariũ tz spe. in ti. de loca. §. iã dicendũ. in fi. Et ibi ℑo. an. in additoib⁹. dicit q̃ iste ꝙtractus ꝓcedit. et eo. ti. et. §. ij. ℵ. sed ecce locaui tibi ꝑdiũ. Ite q2 pecora remanẽt in dñio meo: et meo tm̃ piculo pereũt: ergo nõ est saluũ capitale. Nec mirũ si maius emolumentũ ꝓcipio q2 mai⁹ piculũ subeo: et iõ rõe dubij videor excusari ꝓ. c. in ciuitate. de vsuris. Nõ obstat q̃ q̃n in pecunia mutuata capitale est saluũ qd̃ est vsura. q2 pecunia nõ deteriozat̃ sicut pecora. Ite q2 pecora senescũt nõ pecunia. nã has rõnes ponit in siki ℑo. in sum. e. ti. §. an aliq̃. ℵ. fz. nũq̃d ꝓ traiecticia. Ad dẽ tz dñs Laur̃. qui dicit. bene tñ fateor q̃ ꝓtractus iste esset illicit⁹. Sed in oi casu q̃ncũcz pirẽt pecora lucro habito vel nõ habito vellẽ capitale saluũ. Bal. in. l. i. C. ꝓ socio. dicit. hoc facit ad questionẽ q̃tidianã. occide ouiũ q̃ fetus lana lac et hmõi sint cõia: et nõ omnes in societatẽ date. Est tñ verũ q̃ licet capita ꝓncipalia sint mortua durat societas in ferib⁹. vt no. in. l. si id qd̃. ff. eo. et. ff. de pigno. l. grege. in ꝓn. Et q̃ dico q̃ oues in societate date nõ sunt cões. intelligẽdo mõ. vicz q̃ capitale meũ nõ est cõe. sed meliozamentũ et deteriozamentũ est ꝙmune. verbi gra. dedi agnos in soccidã: nã cztũ tũc valebant agni tanczcz capitale meũ. añ oĩa detrahã illud qd̃ accrescit: vtputa agni q̃s dedi facti sunt castrones vel porcelli porci. q̃ si tractu tpis casu est deteriozata estimatio facta inter nos ꝓ medietate deteriozatõis piculũ ptinet ad me et ꝓ alia ad te. nã hec est vera societas naturalis q̃ naturã tanczcz intrinsecã quodãmõ oĩbus ꝓtractib⁹ inest. q2 nihil est aliud lex nisi q̃dã dispositio quã lex neczcz ꝙsuetudo statuit supꝙ tractũ. vt. ff. de pac. l. si vn⁹. §. pactis. ℵ. q̃ etiã in spe. ℑonal. in sum. dicit Illud valde iniquũ ẽ cũ q̃s certa capita ouiũ tradit estimata certo ꝓcio. et sub eo pacto ꝙhibit societatẽ q̃ totã sortem recipiat

de ꝓuentibus anteꝯ alius aliq̃d de ꝓuẽ
tibus ꝓcipiat: vel si paciscat ꝙ de fetibus
reparent capita casu mortua añꝯ alio de
ꝓuentib⁹ aliq̃d ꝓcipiat. hoc enī est quasi
tradere oues immortales ⁊ generalit vex
est: ꝙ vbi ꝓbabiliter dubitat vtrū isti⁹ vel
illius deterior sit cōditio ex forma ꝯditio
nis siue pacti adhibiti in cōtrahenda so-
cietate nō est peccatū. Vbi autē ad arbi-
triū boni viri grauat cōditio alterius pec
catū est ex pte grauantis: si sciēter hoc fa-
ciat et tenet ad resti. Nō ꝑt tn̄ dari gene-
ralit doctrina sup hmōi traditōib⁹ ouiū
ꝓpt varietatē traditionū et dolos q̃ sub
talib⁹ cōditionibus cogitant a quibusdā
enormiter: ꝯ̃uis nō vltra medietatē iusti
ꝑcij in q̃ casu nō solū ecclesia sed etiā pri-
uatus tenet ad resti. et si nō iure fori saltē
iure poli. et maxime si simplicē decipit. ex
de emp. et ven. c. cū dilecti. Si tn̄ vel nol-
let restituere aliq̃d taliter decepto nō essꝫ
ei ꝓpter hoc absolutio denegāda cū iura
ciuilia sustineāt ꝙ se inuicē cōtrahentes
decipiāt. dum tn̄ sine dolo vel fraude fiat
illud. Ite fiat estimatio deceptōis huius
nō fm tps pn̄s in quo forte res multū me
liorata est ꝑsertim si ꝑ industriā emptoris
est meliorata. sed fm tps in q̃ venditio fa-
cta fuit. ex de emp. et vēdi. c. cū causa. Si-
militer nō tenet fructus q̃s ꝓcipit medio
tpe cōputare in ꝑcio. q̃ excusat ꝓpter bo-
nā fidē et iustū titulū et laborē et sikia. ex
de re. eccle. nō alie. ad nostrā. et. c. requisi-
uit. de resti. in integ.

Quid de illis q̃ tradūt boues ad media
tionē ꝑ certis sextarijs bladi eo pacto ꝙ
si moriant vel deteriorent cōductor sube-
at medietatē ꝑiculi. si autē melioret ha-
beat medietatē cōmodi. ¶ Ñdet monal. in
sum. ꝙ reuera locare boues vel equos: vel
ad diē vel ad terminū. dum tn̄ conductor
nō grauet immoderate de mercede licitū
est pactū. aut de cōicando dāno ⁊ cōmodo
rei locate iniquū ē ex pte locatoris vbi ꝓ-
babiliter dubitet. vtrū locatoris vel cōdu
ctoris melioret cōditio vel vbi credat ꝙ
cōductoris sit deterior. In ꝓposito tn̄ in
supradicto cōtractu videt cōductoris de-
terior cōditio. q̃ vix aut nunq̃ ꝑt hre tm̄
ꝯmodū de melioratōe boū ꝯ̃tū habere ꝑt
damnū de morte si ꝓtingat. Si tn̄ locator
timēs ne conductor grauaret boues. et sic
timēs de ꝑiculo mortis ex tali immodera
to grauamine subsequēter apponit hmōi
pactū firmiter ꝓponēs ꝙ si boues sine cul
pa cōductoris ꝑiret nihil exigeret ab eo-
dem: sed faceret vt rustic⁹ timēs ne immo
derate grauaret boues: nō est dicendū ꝙ
peccaret nisi ꝓpter scandalū eoꝝ q̃ ignora
ret ei⁹ intentionē. Illud tn̄ verū est ꝙ cō-
ductor rei ꝑt in se īsciꝑe periculū rei con
ducte et casus fortuitus ꝯ̃tū est de natu-
ra ꝯtractus. Sed in ꝓposito casu nō tm̄ est
locatio et cōductio, sꝫ societas in ꝑiculo ⁊
melioratōe et deterioratōe boū. Ite de ꝑ
dictis circumstātijs in iudicio aīe stat cō
fessioni ei⁹ in pnīa in q̃ diligēter examine
tur vt dictū est. vide. j. §. viij. vi

Sed q̃d de ouib⁹ et aīalibus q̃ tradunt
ad incrementū. ¶ Ñdet fm eundē ꝙ ī hac
traditōe ꝑt interuenire ꝯtractus societat⁊
tm̄ vel locatōis vel ꝯductōis tm̄: pñt etiā
cōcurrere cōtractus mutui et societatis.
Primo cōtractus societatis tm̄. vt qñ q̃s
habet. xx. capita ouiū et facit societatē cū
alio hñte totidē. ⁊ cōicant ad inuicē ipas
oues et ꝑiculū et emolumentū et expēsas
circa custodiā et pastū earū: in q̃ casu si cō
ueniāt inter se ꝙ de fetib⁹ reparent capi-
ta mortua vel de vellerib⁹ et pellib⁹ emā-
tur alia ad augendū gregē: aut si faciunt
aliud pactū licitū et honestū nō peccant.
dū tn̄ seruet eq̃litas inter eos ita ꝙ hmōi
pacto nō videat esse deterior vl melior cō
ditio vni⁹ ꝯ̃ alterius. Ite ꝑt esse locatio
et cōductio vt si q̃s hēat. xx. capita et tra-
dat ea alicui custodiēda ⁊ pascēda sub cer-
ta mercede pecunie. vel ꝑticipatōe ꝓuen-
tū gregis: in q̃ casu si dn̄s retinet ꝑiculum
sibi illoꝝ capitū nec aꝰ in pactis et ꝯuen
tionib⁹ grauet ꝯductorē licit⁹ ē cōtractus
Ite pñt cōcurrere ꝯtractus mutui ⁊ so-
cietatis: vt cū q̃s habēs. xx. capita tradat
estimata alicui: puta ꝑ. xx. solidis: ita ꝙ te
neat ei reddere medietatē sortis. s. x. soli-
dos. quicq̃d cōtingat postmodū de ouib⁹
et tunc ꝓinde est ac si creditor dedisset ei
mutuo. x. solidos. ex quib⁹ ꝯparatꝫ. x. capi
tib⁹ ꝯtraxisset societatē cū creditore habē
te alia. x. capita ita ꝙ sint cōia ⁊ ipi socio

sint in periculo et ꝑuentibus: in quo casu si cõtemplatione mutui grauaret creditor debitorẽ in cõtractu societatis vsura est. Et in hoc casu ꝑcedendũ est sicut dictum est in primo casu de cõtracta societate.

Quero pone ꝙ dedi asinã vĩ meã in socidã in quinquenniũ: et est de cõ- suetudine ꝙ in fine quinquennij diuidat asina et fetus vel pecudes et fructus earũ interim asina parit naturaliter nunqd rusticus mihi tenebit ad aliquid. dicit Bal. in. d. l. i. C. ꝑ socio. ꝙ nõ. qr esset eodẽ mõ paritura penes me etiã si sit estimata tradita. qr in cõtractib9 nõ ordinatis ad dominiũ transferendũ estimatio nõ facit emptiõ. vt. ff. eo. l. cũ duob9. §. dãna. ff. loca. l. iij. Et hoc ꝑ regulã traditã. ff. de ꝓtrahẽ. emp. l. cũ manifesta. §. nemo. Sed quid si perijt casu fortuito cui resisti non potuit. Ter. dicit in. d. §. damna. ꝙ piculũ est cõe: vnde si asina erat estimata. x. rusticus tenebitur mihi reficere. v. nã si nihil reficeret totũ meũ damnũ foret qđ est ꝓtra illũ ter. qui dicit ꝙ damnũ est cõe. Et sic aliter iudicam9 de casu fortuito: et aliter de casu naturali. Sed si interuenit culpa rustici teneꝫ emendare totã q̃titatẽ. quia ante tps societatis diuidende tota asina ꝫmea est. licet estimata fuerit tradita vt ꝓdixi. Et facit. C. de pac. l. si pascenda. Si vero postq̃ asinã debuit equaliter ꝑtiri interuenit culpa rustici tunc nõ tenet mihi nisi ad dimidiã partẽ precij: qr nõ damnificauit me in plus. viij

Quero pone ꝙ dedi boues cuidã cum pacto ꝙ dare debeat. xx. staria bladi i anno. iK nder Jo. de lig. in. c. fi. eꝛ de vsuris. aut locanꝫ õpera boũ: et licitus est contractus: quia boues deteriorantꝫ. Sed si volo boues recuperare ꝓcio quo facio estimari cum trado nec volo periculũ deteriorationis subire: q̃uis bene velim subire iudicium diuinũ. s. mortẽ naturalẽ. et tũc cõtractus esset illicitus. Vide. s. §. v. et. j. §. ꝑrimo. Item fm monal. in sum. in bob9 hoc modo posset licite ꝓtrahi societas. Talis cõcessit tali rustico ad laborandũ ad quartam partẽ lucri et damni duos boues precio. xx. librarũ suscipiẽs in se dictus rusticus tres partes piculi. dñs vero quartaꝫ partẽ quocunq̃ casu fortuito dicti boues perierint etiã diuino iudicio. Et ꝑ quarta parte laborerij dictoꝝ boũ ꝑmisit rusticꝰ deferre ad domũ suã. x. corbes frumenti: ꝫ ꝑmisit dñs se esse cõtentũ de dicta q̃tita te. etiã si plus posset habere: ꝫ si cõtigerit ꝙ dictus rusticꝰ nõ possꝫ dare dictã quartam partẽ ꝑ eo ꝙ rustico nõ remanerent tres corbes frumẽti ꝑ tribus ꝑtibus laborerij boũ illius anni deductis laboribus et expensis circa boues et opas ꝓdicti laborerij ꝓpter sterilitatẽ vel infirmitatem rustici vel bouis vel alio casu fortuito nõ teneat dictus rusticus sed tñ teneat ꝑ rata: et si nihil lucret in nihilũ teneat. sed teneatur dñs sibi reddere estimationẽ operum et laboris rustici ꝓdicti et laborerij ꝑ quarta ꝑte si rusticus ꝓdidisset opas suas et ꝓdicta teneat ꝓbare dictus rusticus ꝑ duos bonos et legales vicinos suos q̃ iurent de credulitate. et ipe idẽ rusticus iuret ꝙ ita sit reiveritas.

Sura tercio in emptionibus. vtrũ liceat emere redditus ꝓdiales ad vitã sine vicio vsure. iK nder Alex. de ales in suo tractatu. ꝙ talis ꝓtractus est licitꝰ ꝫ fieri ꝓt. dum tñ seruetur equalitas inter vendentẽ et ementẽ Oportet enĩ ꝙ inter eos seruet equalitas iuris naturalis: ita ꝙ precijũ datũ ab emẽte ꝓportionet rei vendite. Aliter si corrũperet equalitas illa esset cõtractus illicitus. et ideo qñ ibi est excessus corrumpẽs istã ꝓportionẽ siue ex ꝑte ementis siue vendentis cõtractus rescindi ꝓt sicut illicitꝰ. puta si precium notabiliter excedit rẽ: vel res excedit precijũ. dico autẽ notabiliter. quia excessus paruus ꝓcij vltra rẽ vel res vltra precijũ nõ viciat cõtractũ. sed excessus clarus et notabilis. et ideo statuerunt iura ꝙ si q̃s deceptus est vltra medietatẽ iusti precij ꝓt recedere a cõtractu vel agere ad supplementũ precij. eꝛ de emp. et vẽ. c. cum causam. sup quod dicit glo. ꝙ dimidia pars iusti ꝓcij debet sic intelligi: Ecce res valet. x. tu vendidisti eã ꝑ. iiij. partꝫ ꝙ tu es deceptꝰ in. vi. sed. vi. sunt plus dimidia que est quinq̃. et sic es deceptus vltra dimidiã iusti ꝓcij. ꝓt etiã esse deceptio

ex parte emptoris ita q; ipe est deceptus. Pone enī q; res valeat.x.q emptor soluit xvi.decept⁹ est in.vi. que sunt plus dimidia que est.v.et ideo ꝑt agere ad preciū restituendū qđ plus dederat:vel in toto recedere a cōtractu.qr deceptus est vltra dimidiā iusti ꝓcij. Nō sic autē si esset deceptus in.v.qr sunt dimidiū et nō vltra dimidiū.licz autē iura taxauerint istū excessum qñ est vltra dimidiā partē iusti precij vt alʒ nō possit agere ad supplementū vel recedere a contractu:tñ in foro cōscientie viciat cōtractus etiā si est deceptio infra dimidiā iusti ꝓcij.quia in dimidia ꝑt esse notabilis excessus et clarus corrumpens equitatē iuris naturalis. Sic ergo inter vendentē et ementē ꝑt esse licitus ꝙtract⁹ si seruat equalitas. Talis aūt equalitas ꝑt seruari quādo redditus emunt ad vitā Hoc aūt est qñ preciū est tante q̄titatis q; pensatis etate ementis et sanitate eiusdem et piculis circa fruct⁹ possessionū et laboribus et sollicitudinibus nō apparet qs habeat meliorē ptem notabiliter vtrū ementis vel vendens. Si autē talis equalitas corrumpat:certū est q; talis ꝙtractus nō ꝑt fieri:nec est licit⁹. Preterea certum est q; cū quis est dñs alicuius rei dñs est et vsus eiusdē rei. Ita tē dñs verus alicui⁹ rei ꝑt eam simpliciter transferre Potest etiā transferre vsufructū retenta sibi ꝓprietate rei:vt patz in locatis. Videt etiā posse ꝓbari ex vero dñio: qr sicut dñs rei ꝑt eā transferre simpliciter dando:vel vendēdo vel retinēdo ꝓprietatē rei et transferendo vsum ita ꝑt dare vl vendere quo ad determinatū tps.et sic possunt vendi redditus ad vitā. Preterea sicut habet ex de vsurz. c.nauiganti.rōne dubij excusat hmōi contractus. Si quis pannū vinū oleū vel alias merces vendit vt amplius q̄z valeant in certo termino recipiat ꝓ eisdē. si tamē tpe cōtractus nō fuerat eas venditurus. Rōne enī dubij ille qui plus accipit q; dedit excusat in tali cōtractu vt dictū est.s. Sed in emptōne et venditōne reddit⁹ ad vitā:dubiū est vtrū vendens plus det q̄z accipiat.qr emens ꝑt cito mori:etiaz non ꝓcepta sorte:et vtrū emens plus accipiat vel det.quia ꝑt multū superuiuere et cito mori:sed rōne dubij videt excusari. Videtur ergo q; ꝓpter iustā excusationē et ꝓpter periculū annexū ipi ꝙtractui ex natura ei⁹ ex pte vtriusq;.s.vendentis et ementis:et etiā ꝓpter rōnes veri dominij et liberā voluntatē ꝙtrahentiū q; cōtractus de natura sit licitus. Dico aūt de natura sui.quia ex pte cōtrahentiū ꝑt esse vicium in ꝙtractu propter corruptā intentionē eius. puta si aliquis diues sibi ad sufficienciā nō ꝓpter vite necessitatē sed ꝓpter auaritiā vt ditior fiat tales redditus emit.hoc enī est turpe lucrū ex pte ꝙtrahentis. Cōcor. Kay. Idē tenet Host.s.q; iste cōtractus sit licitus in ti.de vsuris.§. an aliquo. Idem Jo.an.in additionib⁹ ad Spe.sup Rica de vsuris.et Archi.in.c. quicunq;.xiij.q.iij.et Cy.in.l.si pater.C.de inoffi. testa. et Anno.et Din.in.c.in ciuitate. et Ric. vide.s. emptio.§.ad argumenta in ꝙtrarium vide pulcras rñsiones. ij

Quo autē iure vendēs aliqđ ad vitā. puta possessionē ꝑt illud retinere quando emens post venditionez parū superuixit. vide enndē. iij

Sed quid de his qui emūt aliq̄s redditus ad vitaz venditoris seruatis debitis circumstātijs ex etate et sanitate emptoris. Rñdet monal. q; secure fieri ꝑt: quia nō cadit ibi desideriū mortis alicui⁹. sed vbi emitur ad vitā emptoris nō est tutum ne venditor desideret mortē emptoris.

Vtrum liceat emere reddi- iiij tus ꝑdiales hereditarie. Rñdet Alex. de ales vbi.s.fm aliquos q; talis cōtractus ꝑt fieri licitus si seruet equitas iuris naturalis qđ quidē fit qñ tāta equalitas seruatur in ꝙtractu q; nō liquido apparet qs cōtrahentiū habeat meliorē ptem. Si autem liquido appareat q; preciū est nimis paruū respectu rei empte tūc ē corruptio equitatis ex pte ementis et tenet emēs ad supplementū iusti ꝓcij. Et si esset precium ita paruū q; esset min⁹ medietate iusti ꝓcij posset vendēs in foro iudiciali recedere a cōtractu. Si aūt terra que vendit est ita parui valoris et preciū ita magnū q; notabiliter excedit rē emptā vel venditā tūc corrumpit equitas ex pte vendētis et tenetur vendes in foro ꝑscientie restituere qđ

i

accepit vltra iustum preciū. Et si excessus esset vltra dimidiā iusti p̄cij posset emens recedere a cōtractu. Cōcor. Ric. Nō obstat illud Leui. xxv. qñ vendis quidpiā ciui tuo vel emis ab eo ne cōtristes fratrem tuū: sed iuxta numerū annorū iubilei emas ab eo et iuxta supputatōes frugū vendet tibi quāto plus anni remanserint post iubileū crescet tps: et q̄to minus tpis numeraueris tāto minus emptio ꝓstabit. qz rñdet idē q̄ ibi fuit aliq̄d litterale et aliquid morale. qđ aūt ibi fuit lr̄ale nō obligat sicut nec iubileus. licz enī moralia legis obligent nō tñ obligant iudicialia nec ceremonialia: q̄ tū aūt qđ fuit spūale in illa lege apparet ex glo. q̄ magis ꝓhibet auaricia diuitū q̄ forma cōtractus. Vñ glo. dicit q̄ necessitatib⁹ ꝓximoꝝ est subueniendum: nec est negociandū de necessitatib⁹ pauperū. imo magis diuites debēt indigentibus subuenire cōmodando et cōmodata paulatim de fructib⁹ recipe. vbi ptz q̄ venditio a paupere facta fit ꝓpter defectū: et emptio tenet locū mutuatōis. et iō est minus iusta ꝓpter necessitatē vendētis et malitiā emētis. et ideo illud qđ plus accipit nō bz iustū titulū possessionis. Vbi est aduertendū q̄ qñ q̄s emit possessiones ad tps: vel simpliciter causa lucri qđ expetitur tñ ex natura tpis et nō ex natura rei possesse vicium est in cōtractu: et tale lucrū dicit turpe in iure. Si vero hmōi possessio emat causa lucri: et talis emptio fuerit minus iusta ꝓpter necessitatē vendētis cui ex charitate subuenire debuit i tali cōtractu est vicium vsure: nō p se sed p equipollentiā qz lucrū qđ ꝓuenit ex tali cōtractu militat cōtra charitatē. Si vero possessionem emat nō causa lucri: ꝓmo⁊ p se. sz ad necessitatē et vtilitatē vite: dummō saluet i emptione eq̄tas si plus accrescat ꝓcessu tēporis q̄ det illud fit ementis. qz illud acquirit tanq̄ suū ꝓpter naturā ꝓtractus: et nō rōe tpis nisi valde p accidēs. Ad tē nō obstat q̄ in emptōne hereditaria fructuū sp̄ sit inequalitas iusticie et notabilis excessus supra sortē. qz rñdet idē q̄ nec ius naturale: nec ius positiuū dictat q̄ ille q̄ emit rem hereditarie teneat tñ dare ꝓ ea q̄titate: ꝓbabile est q̄ ipe debeat p̄cipere p totā vitā suā et filij⁊ nepotes et tota posteritas sua. qz fm hoc res que emit hereditarie nō posset cadere sub iusta estimatione: sed qñ taxat iustū preciū sufficit q̄ habeat respectus ad illū qui emit et posteritatē vsq̄ ad certū gradū. puta forte vsq̄ ad filiū vel nepotē: nō autē oportet q̄ habeatur respectus ad oēs qui p̄nt succedere vsq̄ ad oē tps. qz sic nō posset estimari res que venditur. v

Nunquid p̄nt vendi redditus p̄cipiēdi vel ius p̄cipiendoꝝ redditū p̄cio minori eo q̄ statim emens soluit q̄ esset preciū si solutio singulis annis differet. puta an liceat emere redditus molendinoꝝ vsq̄ ad x. annos dando min⁹ p̄ciū qz statim soluit q̄ daret si solutio singulis annis expectet Rñdet Alex. vbi. s. q̄ casus ē licit⁹. Primo enī est supponendū q̄ futuri fruct⁹ emi p̄nt: sine iura p̄cipiendoꝝ fructuū sicut iura molendinoꝝ vel pedagiorū. Secundo supponit q̄ iustū preciū debuit esse ꝓportionatū rei vendite. Justicia autē precij attendi debet a tempore ꝓtractus: vt tantum detur q̄tum valet res tempore cōtractus: nō tñ q̄tum valitura est toto tempore cōsequenti. quia res non debet estimari nisi fm q̄ valet tpe cōtractus. Vñ Hosti. li. v. ti. de vsuris. quādo agit de casib⁹ qui vident esse vsurarij et nō sunt. dicit in. xij. casu. Quādo vendo fructus ad tps nō tenetur mihi emptor refarcire si plus p̄cipit de fructibus q̄ sit sors. et hoc rōne incertitudinis. fm ergo eum taxare debet p̄ciū habendo respectū ad valorē rei tempore cōtractus. Tercio p̄t ex hoc cōcludi esse licitū: qz licet plus p̄cipiat emens tpe cōsequenti q̄ dederit. tamē illud qđ p̄cipit est de sorte ꝓpter veram venditionē factam iure p̄cipiendoꝝ fructuū cum iusticia p̄cij attendat tempore cōtractus quo tempore nō magis valet q̄ vendit. Vitiū enī et vsura est qñ dat minus preciuz q̄ valeat res tempore ꝓtractus a quo tpe iustū preciū iudicandū est. Nō autem vicium est si datur minus preciū q̄ daretur in futuro. Non obstat q̄ sicut se habet venditor ad emptorem: ita ecōuerso emptor ad venditorem si plus accipiat ratione' ꝓlongate solutionis vsurarius est censendus. Sed

sic est in ꝓposito quia minus datur qz anticipatur preciū. quia rñdet ꝙ argumentum nō cogit: quia licet maioritas ꝑcij in vendente ꝓpter dilationē et minoritas in emente ꝓpter anticipationē faciat vsurariū: tñ nō sic in ꝓposito. Primo qz nō debes iudicare minus preciū qđ est ꝓportionatū et iustum rei q̄venditur. licet forte sit min⁹ respectu futuri. Secūdo qz illud de anticipatōe tp̄is locum habet quādo res que venditur nō statim traditur: sed precium statim datur et preciū expectat. In ꝓposito aūt statim datur res que vendit: licet vsus expectet. Unde in emptōe ⁊ vēditione interueniret duplex expectatio vt infra. §. primo. vi

Utrū gratia expectatōis rei vendite liceat plus accipere a venditore vel minus dare ab emptore. Rñdet alex. vbi. s. ꝙ in emptōe et venditōe interuenire ꝑt duplex expectatio. Primo vt expectet res vendita: et quia expectat ideo min⁹ datur. vt si quis dat. x. ꝙ mina frumenti que valet. xij. recepturus minā in alio tp̄e: talis expectatio si ē ex pacto vsura ē. vide. j. §. xvi. Alia est expectatio nō rei sed vsus eiusdē. puta qz res est talis nature ꝙ emens nō ꝑt statim ea vti. Potest enī cōtingere ꝙ res q̄ venditur statim tradit. sed tñ ipa res non habet statim vsuz suū. Et ideo si emens minus dat: qz nō ꝑt statim vti re sua ꝓpter expectationē vsus non peccat: qz res statim tradit et tñ vendit q̄tum valet tp̄e cōtractus: licet detur minus preciū ꝙ ea ꝓpter vsum successiuū eiusdē: sicut in redditib⁹ molendinoꝝ: vbi ꝓceptio reddituū est successiua: vel quia expectat vsus eiusdē: vt si quis ꝓ pelle varia que statim tradit minus dat circa penthecosten ꝙ circa festuz sancti Michaelis. quia vsus eius expectatur circa pentecosten. et non infesto sancti michaelis quāuis lenī res tradat vtroq; tp̄e. tñ licz vno tp̄e dare minus ꝑcium q̄ alio tēpore. nō ꝓpter rem expectatam. sed ꝓpter vsum. vij

Quid de his q̄ in agro seminato emūt fructus ꝓcipiendos illo āno. an est vsura Rñdet. Jonal. in sum. ꝙ nō ex forma cōtractus Potest tamē fieri in fraudem vsuraz. vt si tant⁹ est ager et talis ꝙ verisimile sit ꝙ inde fruct⁹ colligendi valeant in autūno plus q̄ emptor dederit. Vbi gratia. dedit. x. solidos et verisimile est ꝙ valebāt. xx. et maxime si ꝑsona est q̄ tales cōtractus consuevit exercere. Ñ restitutio in foro pnīe iniungēda ē ei. Si autē ꝓbabiliter dubitet vtrū fructus illi plus vel minus debeāt valere q̄ debitor dedit nō est vsura. Eodē mō iudicandū est de creditore qui possessionē alienā recepit pro certa pecunie q̄titate ita ꝙ vsq; ad certos annos. puta quadrienniū vel quinquenniū faciat fructus suos iure emptōis. licet enī talis cōtractus nō sit vsurarius ꝑt tñ fieri in fraudē vsurarū et recurrendū est in foro iudiciali ad supradictas ꝑsumptiones In foro aūt pnīali stabit eius cōfessioni tñ presumendū est cōtra talē cōditionem et indicēda est restitutio in cōfessione. Si fructus illius terre verisimiliter credebātur plus longe valere q̄ ille dederit, si aliquis iustus emptor inueniret. Bal. vero in Rica. C. de vsuris. dicit de his q̄ emūt frumentū in herba: aut pñs numeratio est causa dāni ipius venditoris: et tūc est vsura. aut sola quentio est causa damni. quia depñti nō soluit preciū et cōtractus est licitus. aut neutrū est causa damni: qz frumentū qđ est in herba non plus valet tp̄e cōtractus et similiter cōtractus nō est vsurarius. vt. ff. de ꝓtraben. emp. l. fistulas. §. frumēti. et. l. debitor. §. verisimile. de ver. obli. l. inter stipulantē. §. sacramēta.

Quid si q̄s tibi debeat solvere centū ducatos post tres annos ita ꝙ antea nō tenebat: et ad pñs soluit cū pacto ꝙ retineat sibi. xv. ducatos ꝓpter intercurrēs tēpus triū annoꝝ quorū terminum ꝓuenit: an vendēdo istud tp̄s sit vsura. Rñdeo fm Gerardū obdonē: ꝙ nō. et ꝙ ꝑt sibi retinere istos. xv. ducatos. qz puenit tp̄s solutōis. Nā istud tp̄s est sui iuris ꝓpter qđ ꝑt vendere valorē illius. Facit ad hoc. l. si cōstante. §. quotiēs. ff. solu. matri. ꝙ nō ē intelligendū de mutuo gratis dato. Si enī tēpus illud nihil valeret nō amplius esset teneri ad mor̄ soluendū q̄ teneri ad soluendū vsq; ad post tres annos et nō ante. Si aūt obiicias ꝙ qua rōne pecunia mutuata nihil vltra se valoris

vendibilis habet eadē rōne nec pecunia ad tres annos soluenda: et ideo vendere tempus eius.xv.florenis:videt vsura. Dicendū q̄ hic nō vendit pecunia: sed solutionis ipi⁹ tps qđ vtiq̄ est vendētis et ecōuerso. Tempus pecunie mutuate nō est p̄stitoris pecunie sed receptoris.s.vsq̄ ad terminū sibi p̄fixū. ꝓpterea sibi vendi nō p̄t sine vicio vsure. Si vero is q̄ tibi post tres āños teneť soluere mutuaret tibi.lxxx ducatos:tūc indubitāter vsura foret eo q̄ venderet tibi tps pecunie mutuate. Quāuis enī pecunia ex se nō valeat plus seip̄a tñ ex vtentis industria ⁊ facultate aliquē valorē acq̄rit seu acq̄rere p̄t. Propterea ille vsus seu facultas vtendi p̄t ab eo cui⁹ ille vsus est legitime vendi. Si iterū secūdo obstes q̄ cū habēs centū florenos facultatē habeat vtendi eis vel possidendi eos:nō solū ꝓ trib⁹ annis verū etiā ꝓ toto tpe futuro. ergo bene eque poterit vēdere facultatē hanc futuri tpis mutuando sicut p̄fatus debitor facit q̄ nō teneť eos soluere ante tres annos. Ad hoc dicendū q̄ hic et ibi nō est eadē ratio. nā habēs pecuniā nō potest ea inquantū rōem p̄cij habz seu numismatis vti nisi mutuando vel ꝓre altera cōmutando. vtrobiq̄ aūt currit tps futurū nō ꝓ eo qui pecuniā tradit sed ꝓ eo cui mutuať vel in emēdo cōmutať seu appreciať vltra simplicē vim p̄cij sui: sed debitor p̄fat⁹ nihil mutuat:dū soluit.lxxxv ducatos. sed pot⁹ debitū suū soluit: et de hoc q̄ ante tps debitū soluit vel aliquod precium recipit quod quidem mutui precium dici non p̄t:cū nihil mutuet. sed solū dici p̄t preciū anteriorationis ip̄ius solutionis:q⁹ anterioratio hoc p̄cio estimabilis est:ideo licite p̄t vendi. Fran. de maro. in iij. dist. dicit. Quero pone q̄ aliq̄s dabit alicui post annū aliq̄d ⁊ rogat q̄ soluat sibi statim et dicit q̄ sit liber ꝓ dimidio debiti. Rñdet q̄ est vsura. q⁹ mora tpis facit hoc negociū illicituz. vñ vel debet sibi totū soluere vel nihil diminuere p̄uiendo tempus:et hec erit gratia:vel expectare tempus. et tunc erit iusticia. alś si diminuit et p̄uenit tps solutionis teneť de residuo restituere. ir

Quid si emi ab habēte possessiones centum. r. corbiū frumenti ꝓ precio q̄ habent possessiones ex quibus haberent verisimiliter dicte. r. corbes adiecto q̄ de omnibus bonis suis indifferēter soluere teneať. Dubium facit q⁹ nō emo fructus certi p̄dij. et sic potius videť obligatio p̄sonalis iuxta notata ꝓ Anno. c. in ciuitate. de vsur. Item hic nō emit certū ius reale. Rñdet Io. de lig. in. c. fi. de vsuris. q̄ si cēsus cōstituitur in bonis et ad bona fiat relatio. nō est censendus cōtractus vsurari⁹ cum hec merces hoc preciū et alia iura realia licitū sit emere. ff. de here. vl ac. ven. ⁊ maxime p̄cedūt cum legitimū est p̄cium et ad obiectū census relatū. Laueat tñ ꝓtrahēs ab intentōe deprauata cuius sol⁹ deus est cognitor. ex de vsuris. c. cū tu. in fi. Sz dic̄ dñs Laur. Nescit videre quō in casu ꝓposito census ille cōstituať in bonis: et data q̄ omnia sua bona obliget: non tñ negat quin possit cōstituere in bonis suis et illū vendere. nec vllaz facio differentiā siue cōstituat in pecunia. siue in rebus: puta granovino. ar. xiiij. q. ij. plericq̄. et qđ no. Anno. in. c. in ciuitate. Et ita credo Io. de li. sensisse. Ad p̄dicta facit questio illius qui vendit fructus domus ꝓ centū annis. de qua Bar. in. l. ij. §. institutio. ff. de leg. ij. q̄ dicit q̄ aut vendit fructus ꝓstituendo ius in re ip̄i ementi: et tūc est alienatio rei. l. fi. C. de re. eccle. nō alie. Aut nō cōstituendo sed obligando se actione p̄sonali ad dandos fructus: ⁊ tunc nō est alienatio. l. fi. de cōtraben. emp. et. l. liberto. in p̄n. ff. de adim. lega. et qualiter p̄pendať. An ꝓstituat ius in re vel nō. notať. ff. de vsufruc. l. si ita

Quid de his qui emunt r
ab eccles̄ijs vel monasteri⁹ certas possessiones tenendas toto tempore vite sue ita vt post eor̄ mortē ad ecclesias redeāt. Respondet Hosti. in sum. eo. ti. §. sed an aliquo. ℣. quid de his. q̄ Ray. et Bof. iudicauerūt hūc cōtractū vsurariū eo q̄ hoīes sperant viuere et sic sperāt se amplius ꝓcepturos de p̄uentib⁹ possessionū q̄ sit pecunia quā dederunt et sola spe cōtrahitur vsura. Si tamē quis vnā possessionē dat et recipiat aliā equiualentē licitus est cōtractus certe salua pace eor̄. nā ita hoīes

ſoerare' poſſunt lucrum in hoc vltimo con-
tractu ſicut in primo. et adeo licit⁹ eſt cō-
tractus primus. ſ. emptionis et venditio-
nis ſicut et vltimi. ſ. precarij niſi in frau-
dem fiat: nā vterq; approbat a iure. Ipſi
met etiā ſcripſerūt q; nō habet locū viura
niſi in mutuo et ego addidi regulariter vt
appoſitonē multoꝝ caſuū euitarē. ideo dic
q; iſte cōtractus ſicut et ille de q̄ dicit. s.
Quid de his qui oues rōe incertitudinis
excuſant. C. eo. l. q̄. ⁊ de pac. l. i. et. l. i. ff. de
cōdi. et demō. Si tū ponas p̄ conſtanti q;
malā intentionē habeāt et q; eos remor-
deat ꝓſcīa nō excuſo: purgēt enī cōſcienti
am. s. de p̄ſcrip. c. fi. ex̄ de vſuris. c. in ciui
tate. ſed ego de illis nō ſum. hec Oſt.

Videamus circa vſurarū xi
fraudes. Pone q; quis petit a me mutuū
offerens p̄ ſecuritate mutui ipotecā ſuorū
bonoꝝ ego aūt illi dico. nolo mutuare: ſed
paratus ſum emere p̄ eodē precio: et vſq;
ad certū tp̄s reddere p̄ eodē vſurari⁹ p̄ſu-
mor maxime ſi modicū preciū interuenit
ſm Oo. in. c. ad noſtrā. de emp. et ven. per
illuꝝ tex. et. l. cūis. §. ſi cū eſſet. ff. ad velk.
Et hoc videt ſentire Oſti. q; ex ſolo pa-
cto de reuendendo cōtractus p̄ſumat vſu
rarius. Hugo vt refert Archi. xiiij. q. iij.
plericq;. ſentit cōtrariū in eo q; dicit q; ta-
lis ſi facit talē ꝓtractū in fraudē vſurarū
peccat mortaliter. nec a peccato vſure de
fenditur licet nō poſſet ab eccleſia cōdem
nari. Si autē nō facit in fraudē nō peccat
q: talis cōtractus eſt licitus. et talis em-
ptio et venditio licita. C. de pac. inter em
pto. et vendi. l. ſi fundū. et de in diē adiec.
l. quotiens. hec ille. Si ergo non p̄t er ſolo
pacto ab eccleſia cōdemnari. ergo non in-
ſurgit ex ſolo pacto p̄ſumptio q; ſit ꝓtra-
ctus vſurarius: q: tunc poſſet ab eccleſia
cōdemnari vt. d. c. ad noſtrā. ⁊. c. illo vos.
de pigno. hoc etiā videt ibi ſentire Archi.
qui poſt verba Hugo. dicit q; ſi interueni
at p̄dictū pactū de retrahendo et defe-
ctus ſit in precio iuſto ſm. c. ad noſtrā: tūc
iudicabit vſurarius. Idē expreſſe ibi di-
cit Anno. Idē Oſti. in ſum. in ti. de em-
pti. et ven. §. fi. ℣. illud aūt notat. Vbi di
cit q; qñq; tranſit de cōtractu ad ꝓtractū
in fraudē legis. vt qñ accedo ad vſurariū
et volens recipere mutuū ipe nō cōſentit.
q: timet de vſuris: ſed dicit q; emet ſi vo-
luero. Si hoc dicunt teſtes qui fuerūt me-
cum q; talia verba habuimus et venditio
fit longe circa iuſtū preciū vel ꝑpe iuſtum
preciū. et cōſtat q; emptor vſurarius eſt:
et q; ego ſi facere poſſem nullatenus eam
rem venditurus nō valet cōtractus. vt in
c. ad noſtrā. de cōtraben. emp. Io. an. in
d. c. ad noſtrā. dicebat. Experiētia docuit
q; vſurarij dimiſſis ꝓtractibus mutui in-
choauerunt facere contractus emptionū
cōdictionaliū. ſ. cum pacto de reddēdo rē
poſtea ne forma cōtractus ex vi illius pa
cti iudicaret illū vſurariū: ceperūt bina in
ſtrumenta facere primū pure emptionis.
ſcdm p̄miſſionis de reuendēdo. hodie ve-
ro oportet debitorē indigentē pecunia cō
fidere vſurario ſicut ſacriſte faciendo ſibi
purū inſtrumentū venditōis. vnde videt
ſentire q; ſolū hoc pactū ſufficiat. ſz eo. c.
ſup̄ glo. ſentit ꝓtrariū. et idē in. c. illo vos
ſcz q; tria cōcurrere debeāt. ſ. emptorē v-
ſurarium nō interueniſſe iuſtū precium: et
pactū de reuendendo. et idem dñs Laur.
de pinu. dicit ita ſeruari in practica. ſ. q; il
la tria requirunt. vid. s. vſura. i. §. xl. et. j.
§. xxv. xij

Sed quid ſi fiat pactū de reuendēdo in
fra. x. annos. ita tamē q; infra quinquenni
um inſtrumentū reuenditōis nequaq̄ fa-
cere teneat. Rñdet Oſti. et Io. an. in. d.
c. ad noſtrā. in nouella. q; eoipo fraus de-
tegitur. xiij

Quero quid ſi quis vendit ius p̄cipien
dorū reddituū qđ rpe cōtractus valet cen
tum: et quia expectat ſolutionē fiendā cer
tis terminis vult habere centū et. xx. num
quid eſt caſus licit⁹. Rñdet idē Alex. vbi
s. videt dicendū q; nō. quia cū ſtatim tra
datur res q̄ venditur ⁊ emptoris ſtet p̄icu
lo et ſtatim alteri vendere p̄t eā: et q: expe
ctas ſolutionē fieri vis habere plus ꝑpter
dilationē tp̄is. videtur indirecte cōmitti
vſura. ⁊ quaſi q̄s indirecte mutuet preciū
iuſtū rei vendite. ſ. libras centū vt ex illis
habeat. xx. libras vltra ſortē. hec vſura in
directe videt cōmitti et eſſe in omni reven
dita ad tempus ſi enī res in p̄ſenti valet. x.
et quis vendat eam. xij. ꝑpter expectandā

solutionē videtur indirecte mutuare.ꝛ.vt recipiat vltra sortē libras duas. hunc tñ casum dicit ex̄ de vsuris.c.in ciuitate tua. ex forma sua nō esse vsurariū. nihilomin⁹ tñ venditores peccatū nō incurrūt nisi dubium sit merces ip̄as plus vel minus valere tpe solutōis.forte aūt dixit ex forma sua nō esse vsurariū.qr est vsura indirecta vt enī dictū est.s. indirecta vsura incidit ꝓter cōtractū mutui.vide.j.§.primo.et §.xvi. xiiij

Quero an aliq̄ casu liceat vendere ad credentiā. ℟ñdet Alex.de alexā.vbi.s.q̄ vendere ad credentiā ꝑt fieri tripliciter. Uno mō credētia p̄cij soluendi in tpe futuro ꝑt incidere in cōtractu ꝑ gratiā et liberalitatē venditoris .s. qñ res venditur fm iustam estimationē ꝑ tpe emptōnis et cōmutatōis ip̄ius rei:et ip̄e venditor expectat solutionē libere ꝓter gratiā quā habet ad emptorē:talis credētia nullū habz vicium vsure.qr nulla excrescētia est ꝓter credentiā:cū res vendat̄ q̄tum valet fm iustā estimationē.que estimatio fit ꝑ tempore cōtractus. Secundo mō p̄t incidere ex credentia: nō ꝓter gratiā venditōnis sed ex natura cōtractus.qr res nō estimatur fm valorē quo vel quē valet qñ tradit̄ sed quo valitura est vel sperat̄ valere tpe solutionis.verbi gratia.Si aliqua res vē datur in aliquo tpe in quo nō habet tantam vtilitatē et necessitatez humana vita quantā habitura est in futuro tpe:et vendens nō eam venditurus est eo tpe quo minus valet:sed alio tpe quo sperat̄ maioris valoris. Hoc casu posito vendere ad credentiā licitū est ex natura cōtractus.vt probatur ꝑ.d.c.nauiganti.vbi dicit q̄ iste excusat̄ q̄ merces vendit plus q̄ tunc valeant in certo termino percepturus solutionem:et hoc si aliꝰ nō fuerat venditurꝰ. Vide.j.§.xix. Tercio mō potest fieri credētia in cōtractu ꝑ accidēs.s.ex natura tpis qñ quis sez plus vendit q̄ valeāt res tpe venditionis vel q̄ valiture sint ꝓbabiliter tē pore solutionis:aliter eas venditurꝰ. Et hoc mō ꝯtractus est vicios⁹. Dixerūt tñ quidā q̄ licet contractus sit vicios⁹ de se tñ excusari ꝑt ex ꝑte venditoris. Si enim venditor rem suā nō intendit vendere cha rius ꝓpter tempus:sed ꝓpter damnum q̄ videtur sibi imminere ex dilatōe recuperā de solutionis seu ꝓpter vexationē suā redimendā quā ꝓbabiliter timet futuraz sibi in repetitōe debiti sui:vel ꝓpter malitiaz creditoris ⁊ impotentiā debitoris.tūc excusatur cōtractus a vicio:qr eq̄tas estimationis in hmōi ꝯtractib⁹ ꝓpter recōpensationē dāni.q̄ ꝓbabiliter timet̄ seruat̄ et rectitudo hui⁹ intentōis:tunc apparet qñ venditor potius optaret nō vendere talibus q̄z vendere ad credentiā et qñ libēti⁹ daret alij⁹ ꝑ minori p̄cio q̄ istis ad credentiā ꝑ maiori. Sic ergo excusat̄ cōtractus fm istos. Et si excusatio vera est excusatur ꝓpter interesse:qr nō fit ꝓncipaliter ꝓpter lucrū sed ꝓpter damnū vitandū.licz aūt sic excuset̄ videt̄ mihi casus esse dubi⁹ Uno enī mō vendens sic non ꝑt excusari: qñ.s. ꝓpter credentiā plus vendit q̄z valeat res simpliciter:vel q̄z valitura sit verisimiliter tpe solutōis. vel etiā si verisimiliter tm̄ sit valitura tpe solutōis qñ venditur:tñ vendens alꝰ res suas nō venderet nisi plus reciperet ꝓpter credentiā et expectationē.vide.s.§. ꝓximo. Quid aūt iurz qñ anticipat̄ solutio p̄cij vt̄ expectat̄ vsus rei venditē.vide.s.§.v.et.vi. xv

Utrū liceat emere reddit⁹ pecuniarios hereditarie vel ad vitaz. ℟ñdet Alex. de alex.vbi.s.q̄ licet fuerit opinio magistrorū q̄ nō.tñ potest dici cōtrariū q̄ sit licitum. Cōtractus enī viciat̄ multis modis. Uno mō ex ꝑte rei que vendit̄ vel emitur. puta.qr res nō est vendibilis.vt homo liber nō potest vendi.itē spiritualia. Item res aliena. Et hoc mō fm opinionē eoꝝ vitiatur iste ꝯtractus.qr pecunia nō est vendibilis et intm̄ viciat̄ q̄ declinat a cōtractu emptōnis ⁊ sortitur ꝯtractū mutui:ex quo nō licet sperare lucrū. Sed tñ responderi ꝑt ad hoc q̄ in rebus nostris tria habemus bona sez mobilia et immobilia et ius in vtriq̄. Et sicut distinguit̄ mobile et immobile ⁊ ius in vtriq̄.ita ipsum ius vendi ꝑt:nō ergo vendit̄ ip̄a pecunia. sed ius ꝓcipiendi reddit⁹ pecuniales: q̄z aut̄ pecunia nō vendatur tamē trāsit cū iure vendito. Uidemus enim q̄ aliquid

quod vendi nō potest vel emi: et tñ transit cum aliq̄ alio qđ emitur vel vendit̄ de iure sicut ius patronatus vendi vel emi nō ꝑt. qz est annexū spirituali, et tñ transit cū venditione ville vel fundi que vendi ꝑñt de iure. ita in ꝓposito vendit̄ ius quo vendito trāsit pecunia. Jus enī ꝓcipiendi talem cōtitatē pecunie iuꝑ bonis suis vendi tis quolibet anno: siue hereditarie siue ad vitā ementis nō est pecunia. Sed distinguitur vnū ab alio. Verū est qz alia rōne nō ꝑt vendi pecunia ius patronatus. Pecunia enī nō potest vendi qz est mediū in venditōe. Jus autē patronatus qz annexum est spirituali. Secundo mō potest esse viciū in cōtractu ex ꝑte precij, et tale viciū excluditur ab isto cōtractu qñ ꝓportionatur preciū iuri qđ vendit̄. Regulare enim est qꝫ cōtractus emptōis et venditōis illicitus est cū in eo non seruat̄ equitas iuris naturalis. Cum autē talis equitas seruatur ita qꝫ nō est notabilis excessus ꝑcij super re vendita: nec ecōtra cōtractus est licitus. nō ergo negat̄ qñ talis ꝯtract⁹ possit viciari ex ꝑte ꝑcij sed tñ sicut ꝑt viciari ita ꝑt rectificari. Tercio mō ꝑt incurrere viciū in ꝯtractu ex ꝑte pacti appositi. Hoc aūt est qñ appositio pacti repugnat rei super qua transigit̄ ita qꝫ ipa res non patit̄ apponi pactum. Et hoc mō viciū est in symonia. Alio modo pactū repugnat cōtractui. puta qñ ꝯtractus est gratuit⁹. Et tale viciū facit vsurā. Vsura est enim ex hoc qꝫ aliq̄d exigit̄ ex pacto noīe rei mutuate. Tale aūt viciū nō est in ꝯtractu ꝑdicto cū ibi sit vera venditio et nō mutuū. Quarto modo ꝑt esse viciū in ꝯtractu ex ꝑte ꝯtrahentis sicut cum q̄s fingit se emere qđ in pignus recipit. et tunc nō excusat̄ a vicio vsure nisi ꝯputet fructus in sortē. ar. ex̄ de pigno. c. illo vos. Et hoc mō posset aliq̄d dicere qꝫ hic est viciū, quia tantundē est licōtrahere sicut mutuare centū ꝙ. ꝛ. quolibet anno: ita qꝫ sic cōtrahens mutuat indirecte et fingens emptionē facit mutuum. Potest dici qꝫ argumentū nō cogit. qz in tali cōtractu nō est mutuū directū nec indirectū. Vbi enī est mutuū mutuatus obligatur mutuanti in ꝑcio. In tali autem cōtractu preciū transit et ius ꝓcipiendoꝝ redditus stat periculo et lucro emptoris. Posset tñ in ꝯtractu incidere viciū ex ꝑte cōtrahentis ꝓpter cupiditatē et auariciā cōtrahentis. Sed hoc accidit contractui. Anno. Vo. et Jo. an. tenent qꝫ sit licitus emere redditus pecuniarios. in. c. in ciuitate. de vsuris. Alij etiā fm qꝫ refert idem Alex. ꝓbant hunc ꝯtractū esse licitū. qz licite posset quis emere prediū pro centū libris: et prediū emptus posset hereditarie dare alicui ꝑ se et suis heredibus. hoc pacto qꝫ recipiens prediū obligaret̄ pro se et suis heredib⁹ dare quolibet anno solidos centū danti prediū. et sic in emptione et vēditione ꝑdij talis habet ꝑ centū libris solidos centū quolibet anno. Nihil aūt differt in hoc ꝯtractu. contractus ergo videt̄ licitus. Fateor tñ qꝫ nō est ita honestus et decens sicut ꝯtractus quo emunt̄ reddit⁹ prediales. xvi

Querit de hoc casu pone qꝫ cōitas Januensis olim quosdā redditus quos recipiebat de sale et de pane qui fiebat venalis vendiderūt certis ꝑsonis vsq̄ ad certū tps ꝑ certi precij solutione ita qꝫ infra illud tps tenebat̄ cōitas preciū salis augmentare: et nihilominus qꝫ sal esset ad sufficientiā venale dederūt predicti emptores minus preciū q̄ si cōitas solutionē fiendam expectasset certis terminis. Post hoc aūt ꝑ annū vel amplius magistrat⁹ ꝑdicte cōitatis et venditores voluerūt ꝑdictos redditus recuperare. Cōtradicentibus autē primo emptorib⁹ tandē ipi ꝯcesserunt et diffinitū est qꝫ ꝑdicti reddit⁹ dimitterent̄ cōitati. et de ꝑdictis redditib⁹ ꝑdicti emptores haberent annuatim certe pecunie q̄titatem. ita tñ qꝫ cōitas posset eos reducere qñ vellet ad statū pristinum ꝓcipiendoꝝ redditū: queri. vtrū cōtractus sit licitus. Rñdet idē Alex. qꝫ cōtractus cōtinet duos casus. Primus est venditio primoꝝ redditū salis vel panis venalis. Secundus cōtinet recuperationem eoꝝundem reddituū ꝑ certa pecunie quātitate. Primus ergo cōtractus videt̄ esse licitus si cōcurrat equitas iuris naturalis. puta qꝫ precium sit equatū rei vendite. Ratio autē quare nō peccat contractus ex ꝑte rei tradite est: qz res est vendi-

bilis. Vt enī ostensum est. s. ius percipiē
dozū fructuū p̄t vendi. redditus etiā futu
ri siue fructus vendi p̄nt sicut hereditas q̄
obuenire debet et iactus retis et similia.
Nec peccat ex p̄te p̄cij: q̄ p̄supponit̄ q̄ pre
cium sit ꝓpoztionatū rei q̄ tradit̄ vt serue
tur equitas inter ementē et vendentē: nec
p̄t inferi ꝙtractus ex hoc q̄ minus preciū
dat̄ q̄̄ daret̄ si solutio fieret certis termi
nis: q̄ vt ostensum est p̄cium debet dari ꝓ
re. ita tñ q̄ estimet̄ res q̄̄tū valet tp̄e con
tractus. Nec peccat ꝙtractus ex hoc q̄ cō
tingit aliq̄d accipe vltra sozte: q̄ sozs in
venditōne locū nō habet. Venditoz enim
de nullo p̄cio tenet̄ emptozi: licet teneat̄ si
bi de obiectōne. et ideo non p̄t dici q̄ em
ptoz recipiat aliq̄d vltra sozte: imo iste q̄
sic emit nō est certus de aliqua sozte cum
sozs transeat. Posset aūt breuiter ꝓ hac
cōclusione formari talis rō. Nullū vicium
posset esse in hoc cōtractu visi vicium vsure.
sed in hoc cōtractu nō est vsura: ergo. Mi
noz patet. q̄ vsura non accidit nisi in mu
tuo directo vel indirecto. xiiij. q. iij. si fene
raueris alij. i. si mutuū dederis. ⁊ est dictū
Aug⁹. sup̄ psal. xxxvij. Vbi Aug⁹. ꝓ eodē
accipit fenerari: et mutuū dare ꝓ excrescē
tia vltra capitale mutuū. Dicit̄ aut̄ mu
tuū directū. vt cum mutuo tibi centū vt in
capite anni recipiā centū xx. Mutuū aūt
indirectū est cū aliquis merces suas cha
rius vendit. q̄ solutionē ꝓ aliq̄d certū tē
pus expectat. Si enī aliquis merces q̄ va
lent. v. dat ꝓ. vi. q̄ expectat solutionē per
quattuoz mēses indirecte vsq̄ ad q̄̄ttuoz
mēses mutuat. v. ꝓ. vi. et indirecte accipit
lucrū. xx. solidoz q̄d accidit sozti. Eodem
mō est in anticipatōe tp̄is: q̄ si quis dat
statim soldos. viij. ꝓ mina grani dāda vs
q̄̄ ad tres menses: quo tp̄e credit̄ ꝓbabi
liter q̄ valebit. xij. Iste indirecte mutuat
viij. ꝓ. iiij. vsq̄ ad tres menses. In casu
aut̄ ꝓposito nō est mutuū directū nec indi
rectū. q̄ vbicūq̄ interuenit mutuū: mutua
tus tenet̄ mutuanti in p̄cio: q̄ precium nō
nō transit. Hic aut̄ est vera venditio nec
venditoz tenetur emptozi de aliquo p̄cio
imo si sal nō vendat̄ et panis nō esset ve
nalis cōitas in nullo teneretur emptozib⁹
q̄ res empta stat periculo emptozis. non
ergo hic est vsura. Secunda etiā ps vide
tur licite posse fieri. q̄ illud nō est mutuū ⁊
licet ibi nō sit venditio et emptio: tñ est ibi
iusta permutatio: quia isti permutant ius
percipiendoz reddituū centū ꝓ. viij. reci
piendis annuatim ꝓ loco salis: et talis ꝓ
mutatio videt̄ iusta. Nō obstat q̄ cōitas
potest eos reducere ad statum pristinū ⁊ ꝓ
cōsequēs eoz iura sunt integra. et sic quic
quid accipiūt sit vsura. q̄ respōdet idem
Alex. q̄ si cōtractus iste fuisset ꝓ talē mo
dum q̄ emptozes redditū sicut emerant
spōtanee: ita spontanee cōitati redderent
vel reuenderēt in perpetuū et cōmunitas
se obligaret in ꝑpetuū dare. viij. ꝓ centū.
Nō videtur q̄ sit peccatū in ꝙtractu: dum
modo seruetur equitas iuris naturalis in
tali emptione et venditione. et hoc q̄ hic
nō habet locū sozs vel mutuū directe vel
indirecte: et seruat̄ equitas iuris dum e
mens et vendens cōueniunt: de p̄cio cōpe
tenti. Alio modo p̄t fieri cōtractus ita q̄
incidat in cōtractum ꝑmutationis qui di
citur ꝙtractus innoīatus. Et hoc q̄ em
ptozes cōcesserūt q̄ dicta cōmunitas fecit
p̄dictos redditus: et hoc q̄̄tū est ex p̄te eo
rum est perpetuū eo q̄ nō habet aliq̄d ius
repetendi. Predicta aūt cōitas dat pre
dictis emptozibus ꝓ quolibet loco salis
distinctis locis tali modo q̄ centū libre fa
ciunt vnū locum octo librarū. Et talis cō
tractus videt̄ licitus nō obstante ar. q̄ ta
lis cōtractus permutatōis ꝑpetuus est ex
parte ipoz emptozū qui nō p̄nt redditus
p̄dictos repetere. xvij

Sed nunquid si fieret ꝓ talem modū. s.
q̄ dicti emptozes tali modo conuenirent
cum cōitate. s. q̄ ꝑciperēt. viij. ꝓ quolibet
octauo loco salis vsq̄ ad certum tp̄s. inte
rim aūt nō ꝑciperēt dicti emptozes dictos
redditus nunq̄d est licitus ꝙtractus. Rñ
det idē q̄ talis casus est dubius: q̄ videt̄
ꝑcipi illud lucrū. s. viij. ꝓ centū ꝓpter dila
tionē tp̄is. s. q̄ emptozes differūt ꝑcipere
iura sua vsq̄ ad certū tp̄s ꝑcepturi illa fi
nito hoc tp̄e. xviij

Quid si emptozes emissent certo p̄cio.
puta ꝓ centū supra locū salis certū ius ꝑ
cipiendi dict̄ q̄̄titatē pecunie. puta. viij.

pro centū in perpetuū ꝙtum est ex ꝑte ipo
rū emptoꝝ:sed tñ in potestate est cōitatis
reddere emptoꝛib⁹ ꝓtiū ⁊ recuperare rē
suā:nunqd hoc ꝑt licite fieri. Et videt ali
quibus ꝙ nō:qꝛ sors hic videt habere lo⁊
cū vt sit in potestate venditoꝛis reddere
sortē. Si aūt in casu ꝓpositio fit mentio de
sorte omne lucrū qđ accedit sorti ē vsura.
Preterea videt esse indirecte mutuum:vt
quis mutuat centū ꝑ.viij.annuatim maxi
me cū sors reddi possit et lucrū sit certum
nec possit saluari rōe incertitudinis: sicut
saluat cōtractus:qñ emunt reddit⁹ peda⁊
giorū vel molendinoꝝ rōe incertitudinis
ex hoc ꝙ plures vel pauciores ꝑnt ire ad
molendinū:vel plures vel pauciores tran
seunt qui soluunt pedagia.et quo ctiā mō
soluat ꝓtractus supradictus.qñ.ſ.emitur
redditus salis fm ꝙ plures vel pauciores
veniūt ad emendū sal. Sustinēdo tñ casuꝫ
Ad primū argumentū ptꝫ rñsio.ꝙ licꝫ nō
sit ꝓtractus licit⁹ ex ꝑte venditoꝛis:tñ est
ꝓpetuus ex ꝑte emptoꝛis:et quo ad eū nul
la fit mentio de sorte:sed sorte transeunte
ius ꝓcipiendi redditus est suū.et ideo lu⁊
crū qđ accidit totū est de sorte. Nec tene⁊
tur emens tale lucrū cōputare in sortē te⁊
netur tñ si ibi essꝫ rō mutui. Cōfirmat hoc
primo ꝑ illud qđ dictū est.s.de fundo qui
vendi ꝑt tali ꝓditiōe ꝙ vsqꝫ ad certū ꝑs
vendēs ꝑt recuperare fundū dato ꝓcio.li
cet emptoꝛ nō possit recuperare ꝓciū in q̄
casu dictū est ꝙ nō est vsura.licet hoc pos⁊
sit fieri in fraudē vsurarū vt dictū est. Ad
secundū ꝑt dici ꝙ licꝫ nō sit incertitudo ex
ꝑte percipiēdi fruct⁹ quasi emptoꝛ possit
plus et minus ꝓcipere: tñ incertitudo est
ex hoc ꝙ si dicti redditus sup quibus ac⁊
cipit certa quātitas pecunie perirēt defi⁊
cerēt emptoꝛi:nec amplius sibi cōitas te⁊
neretur qꝛ quo ad emptoꝛē ꝓciū transit
et res empta stat ꝑiculo suo. licet aūt ꝓtra
ctus posset sic excusari:fateoꝛ tñ ꝙ nō est
ita honestus sicut qñ est incertitudo ꝑmo
mō,ſ,ex hoc ꝙ ꝑt plus et minus ꝓcipi.

Quid si,rē:puta frumentū nō xix
erā vendit⁹ et rogasti me vt tibi vende⁊
rem an possum petere illud qđ valebit tpe
quo intendebā vendere. Rñdet Ric.vbi
s.ꝙ sic.qꝛ rōe verisimilis dubij ꝓtractus
hmōi excusat.ex de vsuris.c.nauigāti. Vl
le enī rōne hui⁹ dubij excusat qui merces
suas vendit vt in certo termino ampli⁹ re
cipiat ꝑ eisdē ꝙꝫ valebāt tpe cōtractus:si
tñ eas tpe ꝓtractus nō fuerat vēditurus.
eo.c.ſ.vltimo. Si aūt alijs rem tpe ꝓtra⊀
ctus fuerat venditurus ꝑ minoꝛi ꝓcio ex
certa sciā plus recipiat alio termino vsu⊀
rarius est censend⁹. Et sic ꝑt intelligi fm
eū illud qđ dicit ex de vsuris.c.in ciuitate
Sed q̄d si de cetero hoc ꝓponant vsurarij
vt faciāt fraudē legi. Vl tē quid si debet.x.
soldos tpe messiū ꝑ.x.iextrarijs in pascate
solnendis nunqd ꝓbabiliter dubitari ꝑt
ꝙ minus valet bladū in pascate ꝙꝫ in mes⊀
sibus.ideo meli⁹ ⁊ tutius faciēt si a talib⁹
cōtractibus desistant. vt.in.c.in ciuitate.
Dubitari ꝑt enī vtrū plus vel minus va⊀
leat:qꝛ de futuris ꝓtingentib⁹ nō dat de⊀
terminata veritas.vt dicit pⁿus.i. ꝓiar.

Porro nō ꝑt dubitari ꝓbabiliter.i.fm
solicū cursum regionis q̄ ꝓsiderandus est
l.cū de malonis.ſ.asinā.ff.de fun.instruc.
et.l.i.de flu. Hec Hostien.in sum.in ti.de
vsuris.ſ.an aliquo.x.quid ergo.vide.s.
ſ.xiiij. xx

Quid si vendit ꝑ ꝓcio quo in instanti
currit:sed si plus valet vsqꝫ ad pasca:vult
ꝙ illud plus sibi detur.si vero minus va⊀
let nō vult ꝙ ꝓciū minuat. Respondet
Hosti.vbi.s.ꝙ proculdubio ipm vsurari⊀
um iudico cum in pacto claudicet.ar.C.
de solu.l.pe.ff.de dam.infec.l.qui bona.
ſ.si quis.et.ff.pro socio.l.si non fuerit.ſ.
aristo. xxi

Quid si habēs merces volebat eas por⊀
tare ad aliū locum vbi verisimiliter erant
charioꝛes:et inuenit in loco vbi erat q̄ si⊀
bi dat tantū ꝙꝫtum habere potuisset in lo
co ad quem illas intendebat inferre:nun⊀
quid est vsura. Dicit Ioan.ꝙ non:dum⊀
modo cōputatis ꝑiculo et laboꝛe nō acci⊀
pit vltra illud qđ in loco vbi erat vendi⊀
turus fuisset accepturus.qꝛ quo iure pōt
charius vendere ꝓpter dubiū tpis eodem
iure potest vendere propter dubium loci.
Idem Ray. Sed Hosti. dicit ꝙ hoc non
est bonum simile:cum quia non est veri⊀
simile ꝙ aliquis talem emptionem faceret

nisi multū egeret: et sic per hanc opinionē daretur via figmentis cō. c. tuas. extra de vsuris. Tum quia laboris ⁊ expēsarū est habēda ratō. s. de voto. c. magne. Jo. cal in. d. c. nauigāti. cōcordat has opiniones dicens q̄ si emptor statim soluat precium est vera opinio Jnno. quia tūc nō p̄sumitur hoc p̄mittere vel emere necessitate coactus. secus si differat solutio. Et sic p̄cedit opinio hosti. Sed in foro cōscientie in quo creditur confitenti non est necessaria istas p̄sumere fraudes. q⁊ a cōfitente exq̄renda negocij veritas ibi Kay. tenet cū Jnno. in sum. de vsuris. §. item si aliquis. vide pe. de āca. c. i. de vsuris. in. vi. xxii

Quero pone vēdit q̄s fruct⁹ predij ad tēpus. puta. x. ānor̄ p̄ mille. cum fructus illi⁹ p̄dij cōiter valeāt ānuatim centū quīq̄ginta. est ne licitus talis cōtractus ex pte emptoris. refert Jo. an. in additōib⁹ ad speculū. super Rica. de vsuris. hanc q̄stionē fuisse formatam in quodā mōasterio. et p̄ emptore facit q̄ ille mille submittit fortuito casui xxiii

Quero pone q̄ petrus hz centū libras in bācho alicuius recipiendas vsque ad q̄tuor mēses. vtrū alicui liceat emere eas pro. lxxx. dicūt multi q̄ sic. Sed Alex. de alexan. vbi. s. dicit q̄ nō. quia emēs plus et minus dat secūdū q̄ plus et minus exspectat pecunia exoluēda et scōm q̄ plus et minus retinet p̄tium vendēs. ita q̄ lucrū illud videt p̄uenire p̄pter dilationem temporis et maioritas p̄tij p̄ter anticipationē solutōis qđ nō licet. Cauēd⁹ ē ergo iste cōtractus ex eo q̄ videt fieri in fraudē vsurarū et videt esse indirectū mutuū vt q̄si quis mutuet ī p̄nti. lxxx. p. xx. recipiendis vltra sortē vsq̄ ad quatuor menses Qđ si res vt pecunia que dz haberi esset in piculo. vel in manu alicuius a quo non posset extorqueri sine magnis sumptibus et laboribus. tunc haberet locū q̄ liceret minus dare et plus accipe: q⁊ res in piculo ceteris paribus minus valet q̄ illa que est extra periculū. Nō obstat q̄ licet emere ius exigendi rem p̄ minori p̄cio q̄ expectatur. Sed in p̄posito nō sic est: quia pecunia que est in bancho nō est in p̄babili piculo cui⁹ signū est. q⁊ hoīes qui vendūt suas merces recipiūt solutiones fiendas in bancho certo termino quā solutionē nō reciperēt si esset p̄babile piculū. xxiiii

Quero de tali casu aliq̄s portauit sal Janue et vendidit ip̄m cōitati p̄ precio certo p̄cipiendo q̄n alij qui ante portauerunt sal q̄ ip̄e eidē cōitati vendiderūt fuerit satisfactū. Talis aūt vendēs nolens tā to tpe expectare solutionē fiendam vendidit iura sua que habet sup cōmunitatē minori p̄cio q̄ debeat recipe. Rīndet Alex. vbi. s. q̄ aliqui dicūt q̄ licet. alij dicūt casum istū nō differre a priori in forma. et tō sicut nō licz accipe plus in p̄mo ita nec in isto. et maxime si rōe tpis maioris vel minoris plus vel minus dat: siue emit maiori vel minori precio: secus esset si pecunia esset in piculo vel si nō sine magnis dispēdijs et sumptib⁹ posset recuperari. xxv

Quero pone q̄ quis emit terrā ab aliq̄ multo minori p̄cio q̄ valeat restituturus eā p̄ eodē p̄cio infra certū tps siue quādocūq̄ voluerit vēditor. Rīndet Alex. de alex. q̄ p̄t fieri in fraudē vsuraꝝ: et maxime q̄n̄ preciū vix accedit ad dimidiū iusti precij. Probant hec extra de empti. et ven. c. ad nostraz. vbi casus ponit. Habet de hoc in in tex. et glo. Iste etiam casus ponit extra de vsuris. c. cōquestus. in glo. magna. vbi ponunt casus quibus p̄t accipi excrescentia vltra sortē inter q̄s ponit hic. Si vendo tibi fundū iusto p̄cio ea lege. vt q̄ncūq̄ soluā tibi precium qđ mihi das fundus ad me reuertat. In isto casu lucrat oēs fructus aliter si modicuz esset precium p̄sumit cōtractus factus in fraudē vsurarū. ⁊ maxime si emptor cōsueuit exercere vsuras. Cōcedit ergo glo. q̄ cōtract⁹ poterit esse licitus. q̄n. s. iustū est precium: et p̄t fieri in fraudē vsuraꝝ q̄n. s. precium nō est p̄portionatum: et q̄n emptor cōsueuit exercere vsuras. ex de pigno. c. illo vos. Ponunt ergo tres casus quib⁹ p̄sumitur talis ꝯtractus fieri in fraudē vsurarum. Primus ex eo q̄ modicum est precium respectu valoris rei. Secundus ex eo q̄ aliq̄d persoluit vltra summā receptā. puta fuit res vendita precij centū et in pacto q̄ cū rescinditur venditio soluantur centum et viginti. Tercio quādo emptor consueuit exercere vsuras.

Probantur hec q.d.c. ad nostrã.et.c. illo vos.vide.s.ℌ.xi. xxvi

Quero de hoc casu Petr⁹ existẽs Januue emit a martino turonẽses recipiẽdos in Francia in talib⁹ nundinis. ℟ñdet idẽ Alex.q si emens plus vel min⁹ dat ꝓpter dilationẽ tꝑis vel qꝛ plus vel min⁹ dimittit vendenti vel ꝓmittenti dare turonenses in francia.verbi gra. Si vsq ad nundinas sunt tres menses min⁹ dabit emẽs ꝓ libra turonẽ:q̃, si essent tñ duo menses cõtract⁹ nõ videt licitus.et maxime si pecunia recipiẽda in termino ꝓbabiliter creditur plus valitura:vel si sic emens cõmuniter lucrat. Hoc enĩ posito videt esse indirectũ mutuũ:vt qs det minus ꝓbabiliter recepturus plus in termino.secus si esset dubiũ. ℟Rõne enĩ dubũ ꝓbabilis vel cõmuniter accidẽtis fortepossetexcusari.

Quid si vendo tibi bladũ xxvij vel rem meã vt tradas mihi tantũ q̃tum valebit in tempore quo charⁱ⁹ erit hoc anno:an sit vsura. ℟Respõdet monal.in sum. q̃ sic.qꝛ sperat aliq̃d futuri tꝑis vltra sortem. Et hoc exprimit forma cõtractus:qꝛ regula est magistralis. Vbicũq vendens de sorte intendit accipe plus q̃ sit sors.et hoc exprimit forma cõtract⁹ vsura est ibi. Et si dicat ibi nõ est mutuũ ergo nec vsura. ℟ñdet q̃ est vsura indirecte. xxvij

Quid si quis vendat alteri bladũ ꝓ.xx. soluendis in messe:qd̃ est tm̃.xv. in p̃fixo termino fm boni viri estimationẽ valiturum:et postea veniat charistia.et dictus emptor illud bladũ vendat ꝓ.xxv.nunq̃d primus venditor aliq̃d emptori restituere tenet. Videt q̃ nõ:qꝛ emptor in nullo est damnificatus imo lucratus. Jn cõtrariũ facit qꝛ ille ꝯtractus fuit vsurarius ergo tenet aliq̃d restituere. ℟ñdet Jo.in sum. li.iij.ti.xl.q̃ venditor ille tenet restituere emptori illud qd̃ supuendit vltra estimationẽ boni viri.qꝛ licet emptor damnificatus nõ sit:hoc fuit ꝓpter euentũ rei qui nõ excusat ab vsura.damnificatus tñ fuit qꝛ multoplus emit q̃ in termino valebat fm estimationẽ boni viri. xxix

Quid si tꝑe quo mensurandũ est granũ ꝓ quo tibi nũc centũ dedi.puta do tibi p̃cium tꝑe messiũ et mensure debent in pasca q̃n granũ plus valebit. ℟ñdet Hostiin sum.de vsuris.ℌ.an aliq̃.v.iij. Et ponit Jo.an.et alĩ in.c.fi.j.eo. et sentit ibidem ante glo.q̃ vsurarius erit.qꝛ fm cõmunẽ ⁊ solitũ cursum fere omniũ regionũ qui cõsiderand⁹ est.l.i.de flu.solet esse charius tꝑe pasce q̃ tꝑe messiũ. Et si dicat q̃ qñq̃ cõtingit cõtrariũ. ℟ñdet Jo. q̃ de his q̃ raro cõtingũt non est facta lex.ff.de le.l.nã ad ea.

i

Sura quarto in cõtractu societatis. Quero de hoc casu. Aliq̃s ciuis Januensis cõmittit pecuniã bone fidei alteri⁹ vt inde lucret et iuste.et habet inde partẽ in lucro:vtrũ liceat. ℟ñdet Alex.de alex.in suo tracta.q̃ cõmissio pecunie ꝑt fieri duob⁹ modis. Uno mõ qꝛ fit translatio pecunie siue rei cõmisse in toto vel in ꝑte in dñium illius cui cõmittit et ꝓ pecunia sic cõmissa nõ licet aliq̃d sperare sicut nõ licet sperare ꝓ re alteri⁹. Sed licet sperare alicui lucrũ ex re sua. Secũdo mõ fit ꝯmissio pecunie vel alterius rei ita q̃ nõ transfert dominiũ sed remanet tota res commissa in dñio cõmittentis. Et hoc modo cõmittẽs potest sperare lucrũ sicut de re sua:qꝛ tunc est commissa pecunia vel res alia:sicut cum cõmittit aliquid seruo vel ministro qui negociat de rebus dñi ad vtilitatẽ eiusdẽ:et ꝓ cõsequens qd̃ excrescit sorti sicut rei ꝓprie iusto titulo possidetur. Nec est simile de mutuo et cõmodato.qꝛ in mutuo pecunia stat in ꝑiculo illi⁹ qui accipit:nõ sic in pecunia cõmodata q̃ stat in ꝑiculo cõmodantis.et ideo licite ꝑt sperari lucrũ ex pecunia. Oportet autẽ q̃ pecunia tota sit cõmodata:qꝛ si ꝑtim esset cõmodata et partim mutuata possit ibi eẽ vicium vsure. Si enĩ aliq̃s cõmittit alicui centũ ita q̃ medietatẽ ei mutuet:et aliam medietatẽ suo retineat dñio. Ita q̃ ille cui cõmittit debeat de illis negociari ad lucrũ:dico q̃ hmõi lucrũ habet vicium vsure.qꝛ sperat nõ solũ ex re cõmissa sed etiã mutuata.et ideo ex mutui adiectõe generatur vicium in toto cõtractu. ñ

Quero quõ in ꝯmissione talis pecunie cõmittat vsura. ℟ñdet Ric.in.iij.di.xv. ar.v.q.v.q̃ hoc cõtingit quadrupliciter.

Primo mō quādo capitale et lucrū ponit sub certitudine. Secūdo qñ capitale ponitur sub certitudine et lucruz sub fortuna. Tercio qñ lucrū ponit sub certitudine et capitale sub fortuna. Quarto qñ vtrunq; ponit sub dubio. Primis trib⁹ modis accipiens vltra sortē tenet ad restitutionē. qz cōtractus sunt vsurarij siue directe siue indirecte. siue implicite siue explicite. Et qz de tercio mō nō est ita claz sicut de primo et secundo. ideo ꝓbo qđ dictum est p auctoritatē ex de vsuris. c. nauiganti. nauiganti vel eunti ad nundinas certā mutuans pecunie cōtitatē ꝓ eo q̄ suscipit in se periculū recepturus aliqđ vltra sortem vsurarius est censendus. qz nisi fuerit culpa vel negligētia illi⁹ qui accipit raro accidit q̄ pecunia quā mutuo accipit ꝓeat. Dñ ille qui in casu isto dat mutuo pecuniam habet in fauorē suū illud qđ accidit sepe. nec hz cōtra se nisi illud qđ accidit raro. Nec obstat illud qđ dicit. C. de nau. fe no. l. i. s. talē cōtractū ab obseruatōe cōmuniū vsurarū liberū esse: qz et si nō sit cōis vsura: tñ vsura est. Dñ glo. sup illud verbum. cōmuniū vsurarū. dicit. Sed nō centesimaz. Quarto mō accipiēs vltra sortē aliqđ restituere nō tenet. qz rōne verisimilis dubij ꝓtractus hmōi excusat. ex de vsuris. c. nauigāti. §. ille quoq;. iij

Quero quot modis variat contractus societatis. Rñdet idē Alex. q̄ tripliciter Aliqñ enī vnus ponit tm̄ pecuniā et alter operā corporalē. Aliqñ vnus ponit pecuniam et operā. et alius pecuniā vel operā tm̄. Aliqñ añt ambo ponūt in societatē pecuniā et operā vel pecuniā tm̄. et in oībus seruanda est equitas ne aliqđ fiat in fraudem vsurarum. iiij

Quero pone q̄ aliqs ponit in societate operā tm̄: ali⁹ ponit libras. xxx. ad terciaz partē lucri et damni: hoc est ad lucrum et damnū. x. librarū. xx. remanentibus semp saluis: hoc casu posito nisi ille qui operam ponit mercedē recipiat ꝓ labore quē sustinet ꝓ cōmertio. x. librarū quarū lucrum et damnū spectat ad illū qui pecuniā dedit vsurarius est qui pecuniā dedit. nā. xx. libras mutuauit mercatori ꝓ cōmertio. x. librarū tm̄ ptinentiū ad lucrū et ad damn. illi⁹ q̄ pecuniā dedit cū sit recepturus. x. libras q̄ nō stant piculo suo et cōmertiū circa. x. libras. Deberēt enī. xx. li. stare piculo suo: sicut q illi⁹ qui operā gerit. Et etiā debēt stare lucro illi⁹ qui operā ponit. qz q̄ habet onus ꝙueniens est vt habeat emolumentū. Et ido si ille q̄ operā gerit nihil hz ꝓ mercede laboris exhibiti in lucro qđ accidit illi q̄ pecuniā dedit vsura cōmittitur. qz hoc casu posito ille q̄ pecuniā dedit nihil debet hr̄e ꝓ. xx. libris ad similitudinē mutuātis q̄ rōne mutui nil ꝑt haberevltra sortē. Qñ enī cōtrahit societas ita q̄ vnus ponit pecuniā q alius operā licitus est cōtractus nō est in ꝓposito. qz si mercator recipiēs pecuniā et ponēs operā post cū emit merces ꝓdat eas ꝓdit. xx. libras q operam corporalē Collator añt pecunie nō ꝓdit nisi. x. libras: et non operā corporalē Casus ergo nō est licit⁹ sed in fraudē vsurarum factus. v

Quid de his qui mutuāt pecuniam ad negociandū hoc pacto q̄ capitale sit saluū. i. si perit pereat mercatori. et si qđ lucrū interueniat illud diuidat. Rñdet bal. in. l. i. C. ꝓ socio. q̄ iste cōtractus sapit vsurariā prauitatē. et iō quicqđ capiūt de lucro minuit sortē q tenet ad resti. Nō enī est ista societas neq; ex forma ꝙtractus neq; ex natura. Ex forma nō: qz est ꝙtractus mutui. Ex natura nō qz est ꝙtra naturā societatis. s. q̄ vn⁹ habeat caput saluū q alius fractū. vt. ff. e. l. mutius. Et iō illud qđ legit notat ex de dona. inter vi. et vxo. c. ꝓ vestras. debz intelligi qñ pecunia dat ad pare lucrū q damnū. quia tunc cōtractus est licitus. vi

Quero qñ vnus ponit pecuniaz tm̄ et alter operā ex quib⁹ ptibus isti intelligantur socij: tam i lucro q̄ in damno. Rñdet Bal. in. d. l. i. C. ꝓ socio. q̄ ex ptibus equalibus nisi aliud sit actū. Et est rō. qz societas habet instar fraternitatis. vnde sicut inter fratres debet seruari equalitas sic inter socios. ff. ꝓ socio. l. si nō fuerit. vij

Quero pone q̄ in diuisione societatis post longa tempora et multas labores et sudores p̄cedentes nō inuenitur nisi solū capitale saluū: an totū ipm̄ capitale debeat habere ille qui ipm̄ posuit: an vero de-

beat equalit diuidi. dicit glo. q debet eq̃ liter diuidi nisi aliud actū sit. et mouetur tali rōne. Nam tale capitale videt a prin cipio cōmunicatū: sicut dicimus in socie tate omniū bonoz q vnusq̃sq; videt cō municasse alteri qđ erat ꝓpriū. et sic de ꝓ prio transiuit in cōmune. vt. ff. eo. l. ij. Pre terea ille qui posuit operā intelligit po suisse preciū ope: qđ preciū ler assimilat et coequat pecunie posite ex altera pte. Vñ pinde est si vnus ponit. x. alter operā. ac si vterq; poneret. x. et quilibet ferret. v. ergo ita in ꝓposito. Preterea si ille q̃ ponit o perā perdit operā. ergo et ille q̃ ponit pe cuniā: aliꝫ sequeret absurdū q̃ vnus pecu niam totā q̃deret alter nihil. Videt casus l. nostre. in ꝟ. cōferente. nam cōferre ꝓprie est idē qđ cōicare. vt. j. de colla. l. illā. et. l. illud. et hanc partē tenet glo. de iure. De cōsuetudine autē dicit q̃ capitale debeat esse saluū. ꝛ si ita est cōsuetū intelligit etiā hoc tacite actum. qz cōsuetudo tacitū pa ctum inducere videt. C. loca. l. licz. Quid ergo dicemus nō videt valere ista cōsuetu do nec pactū: quia q̃ tale pactū traheretur cōtractus ad naturā fenoris. nā sicut ibi est periculū debitoris: quia nihilominus creditor accipit vsuras: ita hic esset rece ptoris ꝑiculum. Dico perditōis operarū et nihilomin9 si ope aliq̃d fructificassent lucrū esset cōmune. Sed rñdeo q̃ nō est ve rum q̃ trahat ad naturā fenoris. vt dicaz in sequenti questione. et nota. ff. ꝑ socio. l. cū duob9. §. item ex facto. Tu dic fm Ja. de are. q̃ nō solū de cōsuetudine: sed etiaz de iure est q̃ capitale sit saluū. Quare enī socius meus deberet habere pecuniā meā Et si tu dicas qz ponit operā. Rñdeo q̃ preciū opere intelligit correspondere in terusurio pecunie nō ipi sorti. Vnde si vn9 ponit cōmoditatē ope: certe ꝛ alter ponit cōmoditatē pecunie nō aūt ꝓprietatē. Fin ge enī q̃ vnus ponit in societate. x. milia. alter operā tm̃. certe hic nulla ꝑt esse ꝓpor tio. Nisi de cōmodo ope ad cōmodū pecu nie nō ad ipam totalē sortē. Preterea il lud est expssum qñ in societate ponitur ex vna parte. puta ponitur pec9 ex alia opa pastoris: quia sola cōmoda ꝛ damna in ob ventionibus sunt cōmunia: nō autem ipm pecus. vt. d. §. si coeunda. vt dicamus q̃ in dubio intelligit potius posit9 vsus rei q̃ res. Bal. vbi. s. viij

Quero pone q̃ ipm capitale est ꝑditū vel diminutum aduersa fortuna. nunquid ille qui ponit operā teneatur aliquid con ferre ei qui posuit pecuniā. exemplū in di minutione. Ponamus q̃ ego posui in so cietate. xx. et sint perdita. x. vtruz debebis mihi reficere. v. et videtur q̃ sic. quia dam num debet esse cōmune. vt dicit. l. si nō fue rit. vnde si totū damnum esset meum esset cōtra naturā societatis. Cōtrarium deter minat glo. s. q̃ ille qui ponit operā solum nunq̃ videtur se obligasse ad damnū for tis. Sufficit enim damnū amissarū opera rum. Et hoc ꝓbatur quia correlatiuorum est eadem natura. Vnde sicut de capitali nihil lucratur ponens operā ita de capita li nihil damnificabitur. Si autem lucra retur ita et damnificari deberet: quia de cōtrarijs eedē dantur regule. vt. C. de fur tis. l. manifestissimi. §. sed cum in vsura. in ter. ibi. Vbi est periculū ꝓbi et lucrū. Sed Petrus dicit aut pecunia est statim perdi ta et tunc sit damnū cōmune. aut post ope ras prestitas: et tunc sufficit damnū ope rarū. hanc opinionē dicit Ly. esse equiorē Ja. de are. dicit indistincte q̃ damnū est cōe. vt. ff. e. l. cū duob9. §. quidā sagariā. et l. id qđ. §. idē celsus. Tu dic q̃ quaten9 est cōe lucrū eatenus est cōe damnū: et nō ali ter vt ꝑdixi. et iō primā opinionē tene. Si est cōtracta societas ad ptē damn ꝛ lucri tūc tene terciā opinionē. Nec ꝑt cōqueri q̃ ꝑdidit opam manualē: nā et ali9 ꝑdidit interusuriū pecunie sue. Sz si nō apparet q̃liter sit cōtracta societas intelligit ꝓtra cta fm cōsuetudinē regionis illi9: et inter mercatores fm ꝯsuetudinē mercatoz. vt in auē. de fideius. §. fi. et de edict. edic. l. q̃ si velit. §. qui assidua. et. j. de fideius. §. fi. hec Bal. ix

Quero pone q̃ in societate vterq; ponit mixtim pecuniā et operā: sed vn9 maiorē pecuniā q̃ alter: nunqd ptes lucri erunt eq̃les eq̃litate ꝓportōis. i. q̃titatis. vbi gra. Vn9 ponit duas ptes alter terciā: naz in lucro ꝛ dāno q̃libet dz hre ptē correspō dentē ei qđ posuit i societate: si de B nihil

aliud est expressum quasi de hoc tacite in-
ter eos actū esse intelligat: vt q̄ plus one-
ris et ꝑiculi sustinet plus emolumenti spe
ctet. vt. ff. de re. iur. l. scōm naturā. Et ita
intelligit. d. l. si nō fuerit. in ꝓncipio. Q. d̄
est notabile et verum nisi opa et industria
vnius valde excederet operā et industriā
alterius. puta si solus nauiget: si solus pe-
grinet si ꝑicula ꝑ se subeat solus. si solus
stat fixus ad apotecā et sikia. vt. d. l. si nō
fuerit. §. i. Vnde ad arbitriū iudicis recur
rendū est ac si hoc esset exp̄sse actū. vt. ff. ꝑ
socio. l. si societatē mecū. r

Q. uero exempla de dānis. Rñdeo q̄d̄
dam est damnū intrinsecū. vt q̄ merces i
societate posite perierūt. vel pecunia a la-
tronibus est ablata: et de istis dictū est. s.
Q. uedā sunt damna extrinseca vt q̄ socij
cōtrarerūt multa debita: adeo q̄ de corpe
societatis nō possent solui. Et tunc indi-
stincte dico q̄ damnū taliū est cōmune: vt
si vnus totū soluit recuperat ab alio ꝑ ra-
ta. Et si vn⁹ est in carcere et facit ibi sum
ptus de ꝯmuni debēt solui. vt. d. §. quidā
sagariam. xi

Q. uero an dans pecuniā mercatori vt
de lucro partē habeat ꝯmittit vsurā. Rñ
det Jo. cal. in. c. nauiganti. ex̄ de vsuris.
Jo. glo. notat. xxiij. q. iij. plericz. q̄ si pi-
culū spectet ad accipientē nō est licitū: sed
si cōtrahunt societatē vt periculū spectet
ad vtrūcz bene est licitū. nā vn⁹ ponit pe-
cuniā alter supplet laborē. ff. ꝑ socio. l. v.
§. i. Hoc intellige cū mercatio ē licita. alꝫ
secus. ad hoc. s. de dona. inter vi. et vxo. c.
ꝑ nostras. ꝑ quā decretalē Hosti. in sum.
huius ti. §. an aliq̄. ver. quid si ꝑiculū. vbi
plene tractat d̄ hoc: voluit defendere q̄ si
etiā damnū in solidū suscipit in se recipiēs
talis societas est licita. Jnsti. ꝑ socio. §.
de illa. ꝛ sequēti: Et q̄ in alijs cōtractib⁹
valet pactū appositū p̄ter naturā ꝓtractus
vt damnū spectet ad suscipientē vt in cō-
modato et similib⁹. Dñ dicūt quidā q̄ ta
lis societas ꝓcedit ex vi pacti: quia cōtra
ctus ex cōuentione legē accipiūt in regula
iuris cōtractus. li. vi. Azo et Accursius te-
nent cōtrariū. in. l. si nō fuerit. ff. ꝑ socio.
q̄ nō est vera talis societas cum sit cōtra
eius naturā. Societas enim est quedā fra
ternitas. ff. ꝑ socio. l. verū. i. rñso. quare se
quitur q̄ tale pactū nō sit p̄ter naturā cō-
tractus: sed ꝓtra eius naturā. vnde nō va
let ex̄ de p̄ca. c. vlti. ff. e. l. cum p̄cario. Dñ
finaliter dicit Hosti. q̄ si pecunia periret
casu fortuito in foro cōscientie cōsulendū
est ei q̄ dedit q̄ remittat. veruntn̄ bene p̄t
cōtrahi societas q̄ ad vnum p̄tineat due
ptes lucri et ad aliū tercia si is q̄ plus de-
bet habere plus cōtulit societati vel pecu
nie vel opis. vt. d. l. si nō fuerit. et in. d. §.
de illa. alꝫ secus rōne p̄dicta. Q. d̄ aūt di-
citur insti. ꝑ socio. §. adeo. q̄ p̄t cōuenire.
q̄ quis lucri partē ferat: et de damno nō
teneat nō est intelligendū de capitali: sed
de damno in lucro mercimonij: quia ꝓprie
lucrū dicit omni damno deducto et dam-
num omni lucro deducto. et ideo p̄ōt coi-
re societas vt eius lucri q̄d̄ reliquū in so-
cietate sit omni dāno deducto: altera ꝑs
que supest feratur. s. ab vtracz p̄te et eius
damni q̄ similiter relinquit ꝑs capiat. s.
ab vtracz p̄te. ff. ꝑ socio. l. quint⁹ mutius.
Et ideo si solū de damno fuit expressuz q̄
esset cōmune hoc intelligit repetitū et ī lu
cro et ecōtra. insti. ꝑ socio. §. illud. Vt er-
go sit vera societas dicebat Hos. q̄ dāna
et lucra debēt esse cōia ꝑ decreta. ꝑ vrās.
nec ꝓbat cōtrariū. xij

Q. uero pone q̄ pactū est inter duos q̄
vnus ponit mille alter operā: ꝛ de his mil
le parū restat casu fortuito. vñ operari⁹ nō
vult ponere operā vel rē suā q̄ magna est
cū re socij q̄ ꝑua est. q̄d̄ iuris. Rñdet Bal.
in. d. l. i. C. ꝑ socio. q̄ talis fouet equitatē
vt. ff. de admini. tu. l. ita aūt. in ꝓn. xiij

Q. uero pone q̄ duo sunt socij omnium
bonorū: puta filius legitimus et spurius:
modo pater instituit heredē filium legiti-
mū. queritur vtrum aliquid acquirat spu-
rio. Rñdet Bal. vbi. s. q̄ sic. nō ratōne re
liciti sed societatis. Text⁹ est notabilis. ff.
de liber. lega. l. si is q̄ duos. Et ista est cau
tela quādo pater vult aliquid de suis bo-
nis ad spuriū ꝑuenire q̄ faciat eos inuicē
sociari. xiij

Q. uero pone q̄ plures sunt socij omni-
um bonorum vnus istorū ex vsuraria pra
uitate quesiuit multa et cōicauit socio seu
fratri: nunquid eps poterit cōpellere istū

fratrem eundemq̄ sociū ad restitutionem vsurarum dic q̄ sic.vt.ff.eo.l. q̄ enim.hec Baldus. xv

Quero pone q̄ ego ⁊ tu cōtraximus so cietatē duraturā quinquennio hoc pacto. q̄ ego ponam mille et tu operā.vel q̄ ego ponā merces valentes mille et tu operā: deinde casu fortuito ante quinquennium perierūt: nunq̄d ego cogar iterato pone re.glo.in.d.l.i.C.p̄ socio.dicit q̄ nō.quia est finita societas. Item quia videt actū so lum de ponendo semel nō pluries.vt.ff.e. l.socius p̄ filia.§.nec si possessor. xvi

Quero nunq̄d ille q̄ debet ponere ope ram.puta nauigādo vl̄ circumcirca nego ciando debeat ponere istā op̄am suis sum ptibus et expensis: an vero expensis socie tatis. Et videt q̄ suis:sicut dicimus in co lono.s.q̄ semē et oīa tenet ponere de suo. vt ex̄ de decimis.c.tua.et tñ colon⁹ p̄tiari us socius est.vt.ff.locati.l.si merces.§.vis maior.licet in textu sit ibi dictio q̄si.vnde nō est omnino soci⁹. Rñdet Bal.dic q̄ qñ p̄ficiscit causa societatis:debet habere ex pensas de corpe societatis. Dō intelligas exceptis his q̄s fecisset domi.ar.ff. de pe ti.heredi.l.sed et si lege.§.qō autē. Item quare nō dicit lucrū nisi deductis expen sis.vt.j.de colla.l.illud.et.ff.p̄ socio.l.mu tius.et ita tenet Ja.de are.et Ly. xvij

Quero an aliq̄ casu possit q̄s pecuniaz suā dare et indelicite recipe lucrū. Rñdet mona.in sum.q̄ sic in trib⁹ casibus. Pri mo qñ dat pecunia p̄ modū societatis. Se cundo qñ datur alicui p̄ aliqua arte:vt in ciuitate honeste negocier. Tercio qñ dat vt in aliqua certa arte q̄s laboret intra ci uitatē cū denarijs sibi datis. Si vis ergo vsurā vitare dando tuos denarios potes ita dare.verbi grā. Dñs An. annumera uit ⁊ tradidit dño Bar.centū libras noīe societatis inter eos cōtracto tali pacto. q̄ dñs Bar.ponat operā suā laborādo ⁊ ne gociando et lucrādo in tali arte in ciuita te Bononie cum dicta pecunia fideliter ⁊ sollicite et diligenter vsq̄ ad vnū annū in fine anni infra septē dies dñs Bar.debu cat de societate expensas et sumptus ⁊ ex timationes operū.que in ea bona fide fece rit et similiter dicto An.restituit capitale suū.s.centū libras.deinde illud qō super erit lucri medietatē vel terciā p̄tem ei da bit:et aliā partē sibi retineat. Si aūt fue rit ibi damnū sine omni negligētia vel cul pa vel dolo p̄dicti Bar.tūc vterq̄ sustine at de damno.s.dñs An.de tanta pecunia quā posuit in ciutate seu societate.et dñs Bar p̄ rata sumptuū et operarū ab eo p̄ stitarū. Si vero damnū cōtigerit dolo et culpa seu negligētia ip̄ius Bar.teneat dī ctus Bar.restituere dicto An.dictas cen tum libras integre cū omni damno et in teresse suo:et teneat dictus Bar. reddere rōem negociatōis sue:et p̄bare damnū si qō fuerit fm iudiciū et allegationē triū le galiū virorū.qui sint noti et amici vtriusq̄ partis et expti et periti in tali negociatō ne siue arte que oīa p̄mittit dictus Bar. dicto An.attendere et obseruare sub pe na dupli dicte quātitatis pecunie et obli gatōe bonorū suorū que cōstituit se ei⁹ no mine possidere qua pena soluta vel non et cetera. Item dñs An.fecit cōstituit et or dinauit dñm.c.p̄item:et mandatū susci pientē suū p̄curatorē specialē ad negocia sua gerēda et administrāda in quadā q̄ti tate pecunie.videlicet centū librarū bono niensium quas eidem dño Bar. coram te stibus infrascriptis numerauit et tradi dit vt deductis denarijs in ciuitate bono niensi:et in tali arte honeste negocier ⁊ lu cretur fideliter et sollicite:et fideliter hinc adv̄nū annū. Et ꝑpleto anno statim infra octo dies deductis expēsis et estimatōne operarum suarū quas bona fide fecerit oc casione p̄dictarū: superfluū vero totū qō habuerit vel ad eū p̄uenerit ex dicta pecu nia et negociatōe restituat dicto An. retē ta tamen sibi p̄ro remuneratione suscepti officij tercia parte lucri qō sibi superflue rit vltra expensas et operas suas et vltra capitale ip̄i An. ⁊ debeat reddere rationē gestionis et p̄curationis et p̄bare dam num si qō ibi fuisse direrit scōm iudicium et ap̄probationē trium legalium virorum amicorū vtriusq̄ qui sint experti et periti in tali negociatione que omnia et singula supradicta. G. suscipit et promisit per sti pulationem ipsi An. exequi et attendere

et obſeruare ⁊ in nullo cõtrauenire ſub pe
na dupli dicte quãtitatis: ⁊ ſub obligatõ
ne ſuoꝝ bonoꝝñ que ꝓſtituit ſe illius noĩe
poſſidere et pena ſoluta vel non. Itẽ dñs
Pe. cõmiſit numerauit et tradidit Jo. c.
libras bonoñ. ad laborandñ ĩ tali arte in
ciuitate Bonoñ. hinc ad ſeptẽ menſes vel
q̃tum plus eas tenuerit de cõmuni ꝓcor-
dia ad quartã ꝑtem lucri qui Jo. ꝑmiſit
dño Pe. laborare cũ dictis denarijs ⁊ lu
crari bona fide et omnẽ diligentiã et ſolli
citudinẽ ⁊ cuſtodiã adhibere. et in fine ter
mini reſtituere ei dictã pecunie q̃titatem
cum quarta ꝑte lucri ſaluo q̃ nõ teneatur
de caſu fortuito: dum tñ illud ꝑbauerit in
fra ſeptẽ dies poſt q̃ accideꝝit et nulla eiꝰ
culpa vel dolus aut incuria caſus ꝑceſſit
Et ſi dixerit perditã eſſe factam in dictis
denarijs teneatur oſtendere per bonos et
legales viros huius artis qui nõ habeãt
partem ibi.

Sura quinto. ſ. in cõtractu locationis. Quero quõ cõmittatur in hoc ꝙtractu vſura. Rñdet Alex. de alexã. Si locator eſtimat valorẽ rei locate et ſi perdat qualitercũq̃ tũc locator vult rẽ ſuã recuperare hoc fit in fraudẽ vſurarũ. qr eſtimata intercedit loco pecunie nec eſt vera locatio. qr locator tradit rem ſuã ſuo ꝑiculo ꝑ qua mer-
ces ei cõſtituit. Dicit autẽ locator qui re ſua ꝑmittit aliquẽ vti mercede conuenta. Dñ ſi permitto te vti domo mea mercede cõuenta ego dicor locator et tu conductor ex de loca. et cõduc. c. i. et. c. ꝑpter. Aliqñ tñ locatio dicit firma. ex de loca. et ꝙduc. c. veſtra nobis. ij

Nota q̃ locatio fit in ꝑpetuũ et ad tem pus: et ſi moriat cõductor infra certũ tẽpꝰ ſuccedit ei heres. ſecus ſi in vſufructu qui ꝑſonalis eſt et mori cũ ꝑſona. iij

Eſt alius cõtractus medius inter loca tionẽ ⁊ venditionẽ. ſ. emphiteoticus. de q̃ ex de loca. et cõduc. c. potuit emphiteota. vbi dicit glo. Emphiteoſis eſt medius in ter locationẽ et venditionẽ. In hoc autẽ accedit ad venditionẽ. quia q̃n talis ꝙtra ctus celebrat: aliquid datur ſicut in ven-
ditione datur precijũ. Sed tñ differunt qr per venditionẽ tranſfert dominijũ. ſecꝰ in emphiteoſi. et ideo magis videt accedere ad naturã locationis: qr ſicut locator reti net ſibi dominiũ ⁊ ſingulis annis aliquid recipit ita et hic. qr emphiteoſis in ſingu-
lis annis canonẽ cõfirmat. Emphiteoſis eſt nomẽ grecũ magis q̃ latinũ: et eſt idez qd̃ melioratio in latino. Et hoc quia anti quitus ſterilia tm̃ ꝑ hunc cõtractũ cõcede bantur: ſed poſtea ꝑmiſſum eſt fieri de fer tilibus et fructuoſis. iiij

Quid de nautico fenore. Vide Hoſt. et monal. in ſum. v

Quero an cõductor teneat de caſu for-
tuito. Rñdet Hoſti. in ſum. in ti. de loca. q̃ nõ. ff. locati. l. ſi merces. §. vis maior. et l. videamus. §. ſi hec. et. l. ſi quis fundũ. in ꝑn. §. i. et. l. marcus. §. domũ. et. l. vltima. Sed bene tenet de dolo et lata culpa ⁊ le-
ui. vt inſti. de loca. §. fi. quinimo dicit ho. ſm Azo. q̃ ſi q̃s mercedẽ accipiat ꝑ cuſto dia tenet etiã de leuiſſima culpa. inſti. de cõtraben. emp. §. q̃ ſi fugerit. et ex de de-
poſito. in. c. bona fides. §. de culpa. Culpa autẽ cõductoris ſeuicie annumerat vt ſi magiſter ſcolari oculũ effoderit ſeuerius cum calce ꝓcutiendo. qr lenis caſtigatio tm̃ ei ꝑmiſſa eſt. vt. ff. loca. l. itẽ querit. §. item iul. ff. ad. l. aquil. ſed et ſi quecũq̃. §. vltimo. ⁊ ex de homi. c. ad audientiã. Itẽ imputat ei ſi palliũ meũ dederit alteri per errorẽ: qr nõ tolerat error in facto ꝓprio Itẽ ſi veſtimenta pollienda acceperit et mures roſerint de culpa tenet. vt. d. l. item querit. §. ſi fullo. et. §. item ſi palliũ: et ad vellea. l. quẽq̃. Item ſi vitulos paſcẽdos vel aliq̃d ſartiendũ vel polliendũ vel gem mam ſculpendã vel includendaz cõduxit tenet excepto ſi vicio materie frangatur. nam tũc nõ tenet niſi ꝑ ſpeciale pactũ. ff. loca. l. ſi q̃s funduz. et. l. ſi q̃s vitulos. et. l. item querit. §. ſi gemma. Itẽ ſi carruca-
rie ſiue aurige nimiũ cõtendendo dũ cete ros tranſire nõ ꝑmittit currũ euertit ⁊ ſer uum vt bouẽ occiderit tenet ex locato. De buit enĩ temperare curſum et voluntatem ſuã. ff. loca. l. item queritur. Primo rñſo. Itẽ. ſi cũ poſſet reſiſtere exercitui vel dño nunciare neutrũ fecit nec aufugit tenet de damno ab exercitu dato. d. l. itẽ querit. §. exercitu. Itẽ ſi me inuito ponat rem meã

in alia naui ꝯ in ea quã deduxerã.d.l.itẽ querit.§.i. Itẽ tenet ꝓductor rẽ restitue re implero tpe ꝓductõis:alꝫs tenet ad in teresse.ff.locã.l.videamus.§. qui vinũ.

Quero an locator teneat vi remittere mercedẽ rei locate conductori. ℞.ho.vbi.s.q; sic.Primo ꝓpt sterilitatẽ ꝙtingentẽ nisi possit cũ vbertate ꝓcedentꝫ anni ꝛ subsequentꝫ recõpẽsari.vt ex de loca. c.ꝓpt sterilitatẽ.et.C.e.ti.l.licꝫ.et.ff.e.ti. l.ex cõducto.§.si vis.Dicit aũt sterilitas qñ nõ colligit semen conductor.vt.d.§. si vis.vel dic sterilitatẽ �fm vulgi opinionẽ vt si dicant hoies cõmuniter esse bonũ tẽ pus vel malũ.ar.ff.de fun. instruc.l. cũ de lamonis.§.asinã.et ex de sponsa.c. ex lit teris.Secundo fit remissio si fundus ter remotu vel casmate:ita perñt vt nullꝰ sit. Terciovt si ꝓ incursum hostiũ fructꝰ amis sus est.secus si exercitus transiẽs ꝓ lasci uiam aliq̃d abstulit qđ referas ad modicũ damnũ.ff.loca.l. ex cõducto.§.i.et penul. Quarto qñ ꝓpter casuꝫ fortuitũ ꝓductor impeditor frui.vt.d.l.ex conducto.§. item cũ quida.et.l.qui insulã.§.edilis.Vel ꝓ pter necessariã refectionẽ domus. Dixit tñ Azo q; si casu fortuito cõtingat vber tas augmentat pensio sicut diminuit qñ sterilitas cõtingit.secus si diligentia colo ni.vt.C.de fun.rei ꝑua.l.ꝙ.et.C. de omni agro.deser.l.vl.li.xi.et de alluuio. et pa lu.l.vlti. vij

Quero in q̃t casib⁹ inq̃linus ꝑt expelli de domo ꝙ ipm ꝓducta.℞ñdet Jo.vbi.s. q; ꝑt expelli.Primo si dñs ꝓbet domũ si bi necessariã:vt si necessitas immineat q̃ nõ imminebat tpe cõtractus. Et hoc casu est remittẽda pensio ꝓ rata tpis. extra de loca.c.ꝓpter sterilitatẽ.§.verũ.et.C. eo.l. iiij.Secũdo expelli ꝑt quãdo domus indi get refectõe q̃ nõ imminebat tpe cõtractꝰ q̃ etiã casu fit mercedis remissio. Tercio qñ inquilinꝰ ibi male versat: qz tꝫ porcos in solario vel si opa rustica suo tpe nõ exer ceret ne intempestiua cultura fundũ dete riorẽ reddat. Itẽ si ꝓpter inimicicias cul pa coloni ortas damnũ detur tenet.vt.ff. solu.ma.l.in.bis.i.rñso. Itẽ si teneat in domo cõducta publicas meretrices vel a lios publicos peccatores.ar.in aut.de le no.§.sancimus.colꝛ.ij.et de sta.mo.c.fi.§. i.et.xlv.dist.§.sed illud.et.l.non aliter.de vsu et habi.et ibi ꝙ glo. Quarto ꝑt expel li cum cõduxit ad.v.annos fundũ ꝛ stetit ꝙ biennũ q; nõ soluit mercedẽ. i

Sura .vi. ꝯtum ad cõtractumpi gnoris.Vtrũ tenens aliquã rem pignoratã tenet eã restituere cum fructibus si sibi soluit capitale ꝙ quo res fuit pignorata.℞ñdet ℞ic.in.iij. di.xv. ar.v.q.v.q; sic.Si aũt de fructibus sortẽ recipit tenet pignꝰ restituere sine solutio ne alia excepto hoc qđ sibi debet ꝓ labori bus et expensis.ex de vsuris.c.i.et se.Cõ cor.Jonal. ij

Quero pone q; quis pignorat equũ ꝙ mutuo:et soluit cibaria eius et ille cui pi gnoratus est vtiꝫ equo ꝛ equitat ad nego cia sua:vel dat ad vecturam an est vsura. ℞ñdet monal.in sum.q; sic.Itẽ de veste et similibꝰ vtiꝫ q̃s ad vtilitatẽ suũ et alte rius damnum. iij

Sed quid si quis habet equũ ociosum quẽ locare nõ velit et pignorat eũ alicui a quo mutuũ accepit hac ꝓditõne vt pascat equũ et equiter:tñ sine grauamine et ꝑicu lo equi an sit vsura.℞ñdet idẽ monal. q; nõ.licet aliquid accipiat vltra sortẽ.quia nõ grauat ꝓximũ:imo iuuat eũ pascendo. Vnde in hmõi casibus cõsiderandum est vtrũ ꝑter mutuũ pares sint vtilitates hinc inde. Et si pares inueniant circumscripto mutuo nõ est vsura vt in ꝓdicto casu. Idẽ de eo qui pignorat domũ mutuãti q̃ inuti lis est sibi:qz nõ vult eã locare et mutuãs domũ custodit a ruina ne destruat.

Sura septimo in con i
tractu ꝙmutatõnis siue in arte nu mulariorũ. Vtrũ ars campsoria sit licita.℞ñdet Alex.de ales in suo tra ctatu de vsuris.Dec ars necessaria est ad vtilitatẽ ꝓgrinantiũ et alioꝝ qui circum eunt diuersas regiones:et ad cõmutatio nes rerũ sine quibus nõ est vita humana. ℞erũ enim cõmutatio necessaria est que cõ mode nõ potest fieri sine numismate. Nõ enim in diuersa loca ꝛ remota portari pos sunt res ꝯmode ad permutationẽ facien dã et ideo necessariũ fuit numisma et grs

campsoria ꝑpter diuersitatē numismatū. Hec autē cōmutatio artis campsorie non habet rōem mutui: qz nō sperat̄ lucrū ꝓpter dilationē tp̄is. nec itez campsori reddit̄ sors eadē, specie vel numero. qz dat monetā vnius generis et recipit alterius: puta dat turonenses et recipit bononios: et ecōuerso. Nec p̄t dici emptio vel venditio ꝑprie: qz emptio et venditio ꝑprie consistit in rebus appreciabilibus quarū p̄cia mensuranꝫ et determinantur numismate Hocautē genus fit in sola cōmutatione numismatū diuersoz generū. et ideo non est emptio et venditio sed simpliciter p̄ot dici permutatio.

Permutatio enī dicit̄ vno mō generaliter qñ aliquid datur loco alterius: et sic cōprehendit omnē cōmutationē. Secūdo mō dicit̄ qñ res determinata ad vtilitatē vite datur ꝓ alia re determinata. Et hoc mō determinat̄ de ꝑmutatōe in iure canonico: vt qñ ꝑmutatur p̄benda cū prebēda vel aliqd simile.

Tercio mō dicit̄ permutatio magis determinate vt numismatū ꝑmutatio. Et hoc mō ars cāpsoria dicit̄ ꝑmutatio. Nō obstat qꝫ iste indebit⁹ vsus sit pecunie qz fm qd̄ ait p̄bs. i. polit. numisma inuenta est cā transmutatōis. vtputa ꝓ numismate habeanꝫ res necessarie ad vitā. Ju cambio aūt fit vt pecunia ꝓ pecunia habeat̄. quia Rñdet Alex. qꝫ oīno. quia cōmutatio talium rerū cōmode haberi nō p̄t ꝑpter diuersitatez numismatū: ideo hec ꝑmutatio cōceditur. Item in arte campsoria nō ꝓprie cōmutat̄ numisma ꝓ numismate: sed ꝑmutat̄ vsus ꝑprius numismatis ꝓ vtroqꝫ genere. Cōcor. Fran. de maro. in. iiij. dicens. qꝫ sicut ars mercationū facta legitime est naturalis. et sicut mercatores sunt valde vtiles: qz aliqua habent̄ in vna regione q̄ nō in alia. ita pecunie cōmutatores seu campsores. qz vna moneta currit in vna regione et nō in alia: vñ ꝓ suo labore aliquid lucrari p̄ñt licite. ij

Quero quare campsor p̄t recipe lucrū ꝑmutando. verbi gra. Sterlingus in anglia valet. iiij. turonenses et non plus.

Pone qꝫ campsor ꝓ cōmutatōe sterlingorū vel ecōuerso ad turonenses aliquid accipiat et ecōuerso: an liceat cū nō laborat plus qꝫ vsurarius. Rñdet idē Alex. qꝫ numisma habet duplicē recōpensationē. Vnā ex natura rei siue ponderis et materia et aliā ex determinatōne legis positiue: ex quo accidit qꝫ frequēter aliqd̄ numismatis genus in aliquo loco nō tm̄ valet qꝫtū valorē dedit illis positio legis. Et iō qñ campsor aliqd̄ genus numismatis accipit nō fm determinationē et positionē legis sed fm estimationē ponderis et materie: et aliud genus dat fm estimationē et positionem legis: et fit iam recōpensatio et equalitas inter datū et receptū cōparando valorē numismatis dati qd̄ valet fm estimationē legis ad valorē numismatis accepti qd̄ valet tm̄ fm naturā rei ad pondus seruaturibi iusticia similis illi que est in emptionibus et venditionib⁹. qz recōpensatio fit hic ꝓ maiorē et ampliorē vtilitatez dati apud accipientē a campsore qꝫ recepti ab eo. iij

Quero pone casum qꝫ qs dat marchā argenti ꝓ alia marcha argenti soluēda et recipiēda certo termino vtrū iste ꝑmittat vsurā. Rñdet alex. vbi. s. p̄t dici qꝫ aut verisimiliter scitur qꝫ marcha sit plus valitura tp̄e solutionis aut verisimiliter dubitatur. Si enī verisimile est qꝫ sit plus valitura tp̄e solutionis: vtputa si quis dat marcham argenti ꝓ alia marcha recipiēda tali tp̄e qñ magis requirit̄ illa pecunia: et ꝓ cōsequens est maioris valoris: multū p̄sumitur cōtra sic mutuantē qꝫ querat lucrū rōne tp̄is. Distinguūt tm̄ quidā qꝫ si creditor nō erat seruaturus eā vsqꝫ ad illud tēpus sed interim erat illam cōsumpturus: vsura est. qz ꝓ minori precio recipit maiꝰ rōne tp̄is et lucrat̄ de eo termino certo qd̄ nō erat seruatur⁹ vsqꝫ ad illū terminū. Si aūt erat seruaturus vt sic seruādo vsqꝫ ad predictū terminū lucrarez. distingue: qz si aufert creditor emptori vel debitori libertatē liberandi se a debito p̄sumit̄ ꝑtra creditorem de vsura. qꝫ ideo crediderit pecuniam vt debitorē oneraret ꝑiculo et se exoneraret. Si aūt nō aufert libertatē a debitore: sed cōcedit ei qꝫ soluat quādocūqꝫ voluerit infra terminū nō peccat talis creditor. qz nō videtur sperare lucrū propter

terminum. Sed magis videtur hoc feciſſe ad reuelandum inopiam debitoris. Si autem veriſimiliter dubitatur vtrū plus vel minus valeat tempore ſolutōis tūc poſſet excuſari contract⁹ ratione dubij. Idē autem iudiciū eſt quādo ſpecies ꝑ ſpecie puta granū ꝑ grano. vinū pro vino oleum ꝑ oleo ad certam menſuram datur. Concor. Jonal. in ſum. iiij.

Quero pone q̄ aliquis habēs pecuniā ſpecialē quā timet tempore futuro minorandā ſuo pretio ſm̄ ſtatuta legiſ poſitiue vel domini terre. et ideo ꝓpter huiuſmōi timorē non vult dare pecuniam mutuo niſi reddat̄ ſibi in equali precio in quo eſt tempore mutui. verbi gratia. Aliquis habet ſterlingos qui nunc valent. iiij. turonēſes et timet ne ꝓ auctoritatē dñi in futuro tēpore minuant̄ in precio: et ſint tm̄ valituri tres pariſienſes ꝓpter quā cauſam facto mutuo et diminuto p̄tio cōſequenti tēpore nō vult recipe tot ſterlingos numero quot dedit tpe mutui. ſed ſm̄ p̄tiū turonēſium cui⁹ erāt tempore mutui. Queritur ergo vtrū hoc liceat. Rñdet idem Alex. q̄ videtur mḳris q̄ nō. alīs autem q̄ ſic. q̄a aliō eſt in mutuo ſperare lucrū. aliō eſt vitare dānū. Primū non poteſt fieri ſine iniuria dei. quia hoc ꝓhibuit nec ſine iniuria primi cui gratis debuit fieri mutuū Qui aūt vitat dānū deo iniuriā non facit. cum hoc nulla lege ꝓhibeat̄ nec ꝓximo fit iniuria. quia nō ledit ꝓximū quia vitat dānū ſuū in ꝓpoſito autez mutuās magis querit vitare dānum ſuū q̄ habere lucrū. Debitor autē minus nihil accepit tempore mutuationis q̄ reddere teneatur. Nec erat ſimile pecuniā eſſe minus valiturā q̄ valebat tempore mutui. quia vilificatio hui⁹ pecunie nō accidit rōe dilatōis temporis ſed ex voluntate legiſlatoris. v

Quero pone q̄ depoſui pecuniā apud cāpſorem ſine aliquo pacto a cāpſor cum dicta pecunia multū fuit lucrat⁹. et ſoluit mihi pecuniā. ponam⁹. x. ꝑ cētenario. mō queritur vtz iſta ſit vſura Dicūt q̄dā q̄ aut depoſui ſub ſpe ipſius remuneratōis et tunc eſt vſura. ſecus ſi ſimpliciter. Et in hoc ſtat̄ dicto meo quia eſt queſtio de conſciencia. Tu dic q̄ aut depoſui in ſpe. et tunc quia ip̄e illicite vſus ē pecunia depoſita omne lucrū inde ꝓueniens debet mihi reſtituere: q̄ locupletior ex re mea factus eſt. ar. ff. de nego. geſt. l. q̄ ſine vſuris. Aut vſus eſt licite q̄ depoſuerā ad numerū: et tūc ſi aīo liberali et ſciens ſe nō teneri ſoluit potero retinere id cū bona cōſcientia q̄ eſt mera donatio. aut ſoluit credēs ſe teneri ex quadā equitate q̄ ſepe mouet creditores mercatores ad remunerandū: et idē q̄ ſup̄ eſt. aut credebat ſe teneri ex iure neceſſitatis cū non teneret̄. et tunc dico q̄ licite recipio ſi nō habui a p̄ncipio animum fenerādi. aliſ ſecus. Nam obligatio antidotaris iuſtā parit retentionē ꝑ errorem ſoluti. vt. ff. ō fideiuſ. l. ſi teſtator. §. i. Niſi eſſet error facti: vt q̄ putabat ꝑ iuū ꝓcuratorē eē ꝓmiſſū cū nō eſſet. tūc ei nec de iure iudiciali nec de ꝓſciētiali retinere poſſuz. hec Bal. in. l. i. C. ꝑ ſocio. vi

Quero pone recipit q̄s pecuniaz vltra mare vehendā et ibi reddendā certo p̄cio cōſtituto an ſit vſura. Rñdet dñs Lau. q. xxv. ſm̄ Jnno. in. c. fi. de vſuris. q̄ nō. ſiue in ſe recipiat ꝑiculū ſiue nō. Eſt enī locatio operaz ſiue cuſtodie. vt. ff. loca. l. in naue ſampbelli. Idē Oſtī. tenet q̄ allegat ff. nau. cau. ſta. l. et ita. fatet̄ tm̄ Jnno. q̄ vbi nō acciperet preciū tm̄ vt p̄ret: ſz negociatori mutuo dat vt in illa negocietur tunc eſt vſura. q̄ pecunie nullus eſt vſus vel vtilitas ſi retineat̄ in arcba nec deteriorat̄ vtendo. lxxviij. di. eīciēs. vide ibidem ꝑ Jo. an. et ꝑ Oo. in ſum. de vſuris. §. an aliquo. ℣. ſed nunq̄d. et in glo. in. d. c. fi. vij

Quero camſor cambiendo vel ꝑmutando recipit vnū denariū ꝑ floreno et in diſtanti loco facit pecuniā numerari: et ego hic do an ſit vſura. Rñdet dñs Lau. vidētur q̄ ſic. q̄ querit fructū de pecunia que nō parit. In cōtrarium facit q̄ nō eſt mutuum: ſed mutuatū ad inſtar venditionis. Item qui in loco diſtanti pecuniā numerari facit ſuſcipit in ſe periculū. Dāc queſtionem formar Jo. de lig. in. c. fi. de vſuris. et ibi poſt multa dicit q̄ nō videt̄ bñ excuſabilis niſi attento intereſſe. q̄ attento ſubiecto pecunia eſt inuendibilis. quia nulla rerū eſtimatio. ff. de fideiuſ. l. ſi ita.

nisi ꝓpter cursum monete. Cōcludit finaliterꝙ vbi plus recipit nō est bene tutus in ꝛscientia. Hic aduertendū si verū foret hmōi cābia nō esse licita multi dānarent Et ideo ego puto licita esse: dum tñ debito mō celebrent. Et dico ꝙ hic nō intercedit mutuū. vnde vsura nō ꝓt dici nec intercedit aliq̄d qđ ꝓtra ꝛscientiā edificet: vñ dico ꝙ in primo casu si tibi cambio florenum et dando tibi florenuz aureū recipis monetā vel econtra. et in vtroꝝ casu volo vnū denariū veri valoris: iam nō illudvolo. qz tibi vendā pecuniā que est inuendibilis. Et firmauit Archi. xiij. q. i. Necad pecuniā respectuz habeo: sed ad interesse meū rōne laboris operarū pensionū fictorum que sub eo hmōi artē exercendo iā nō teneor incassuz laborare in vtilitatē alioꝝ Nā laboris itineris ꝛ expensarū habēda est rō. ex de voto. c. magne. Bene faciunt notata ꝑ Io. an. post Host. in. c. cōquestꝰ. vt ꝑ eū in sum. de vsuris. §. an aliq̄. ix. xiij. Et ista videt etiā fuisse intētio ipius Io. de liqna. licet satis cōfuse loquat. viij

Quid de campsore qui accipit aliquid vt pecuniā quā sibi sic soluo faciat eā alibi in loco distanti numerari. Rñdet idem vbi. s. dicebat Io. de lig. hoc casu cursus monete operat excessus ī valorē ſm locoꝝ diuersitatē. Plus enī valet florenus florentie ꝙ alibi. et plus ducatus romanus rome ꝙ alibi: et sic de singulis. Est etenī alia rō. ſ. ꝑiculi. Nō ergo vendit pecunia que est inuendibilis: sed tm̄ hic soluit ꝙtū ibi numerat. Nā tm̄ valet vnus florenus cū vno denario hic ꝙtum ibi sine denario Docet iam operat monetarū diuersitas quōcūq̄. Tantū enī valēt venetijs centuz ducati ꝙtum florentie centū. vi. floreni aliquādo plus aliqñ minus. Nō ergo plus soluit sed tantundē. Itē si aliq̄d plus valeat illud plus cōputabit rōne ꝑiculi: et vt subueniat salarijs ministroꝝ et pensionū et vt nō frustra operas ponat et sudorē in aliorum vtilitatē.

Quid sit restituendum. c. viij. i

Sura. viij. ꝙtum ad restitutionē ſz quid restituendū sit. Dtrū q̄s teneatur ad restitutionē vsurarū. Rñdet Alex. de alex. in suo tractatu aduertendū ꝙ eorū que acquirūtur cum peccato quedam sunt in quibus nō transfert dñium. ꝛ quedā sunt in quibus transfert. In ꝓmo casu necessaria est restitutio: qz peccatum nō remittit nisi restituat ablatū. xiij. q. v. Et est verbū beati Augustini ad macedo. Si res aliena ꝓpter quā est peccatū reddi possit ꝛ nō reddit: pnīa nō agitur sed simulatur. Si aūt veraciter agit nō remittitur peccatū nisi restituat ablatuz. Talia sunt que acquirunt ꝑ furtū. ex de furt. c. si q̄s. et. c. litteris. et que acquirunt ꝑ vsurā. ex de vsuris. c. tua nos. et. c. consuluit. Et q̄ acquirunt ꝑ rapinaz. ex de rapto. c. i. et. c. in litteris. Et q̄ acquirunt per simoniā. ex de simo. c. veniens ad vos. In secūdo aūt casu. ſ. qñ transfert dominiū nō est necessaria restitutio omniū. Inducendi sunt tm̄ boīes qui sic accipiunt vt inde faciāt bonas ꝛ largas elemosynas. Et talia sunt q̄ acquirunt ꝑ illicitas negociatōes qñ negociatio est illicita ex ꝑte ꝑsone. puta cum clericus vel monachus negociat qui negociari nō debēt. vel qñ est illicita ex ꝑte modi. vt cum q̄s negociat cū ꝑiurijs et mendacijs. secus si negociatio esset illicita ex ꝑte contractus. vtputa ꝙ venditio fit in fraudē vsurarū. qz tūc est indirectū mutuum ꝛ tenet quis ad restitutionē. ij

Dtrū quis teneat restituere rem eandē numero. Rñdet idē Alex. vbi. s. ꝙ aliter in furto et in rapina ꝙtū in vsura. Naz aliq̄ mō est voluntariū in vsura: licet sit voluntariū mixtū. In rapina aūt ꝛ furto est simpliciter inuoluntariū ꝓpter qđ equus furatus iure poli semꝑ est restituendus idē numero in cuiuscūq̄ manus transierit: nō sic aūt est de equo accepto ꝑ vsurā: sed sufficit ꝙ fiat restitutio ꝑcij. Duplex aūt est ratio. Prima qz illud qđ accipitur vltra sortē in vsura nō est simpliciter violentū: nec ꝑ vim factā dño rei: nec est oīno inuoluntariū. Qđ aūt accipit in rapina ꝛ furto accipit ꝑ violentiā et cōtra voluntatē dñi. Secūda rō est qz vsura est in cōtractu mutui. In mutuo aūt nō est necesse ꝙ qui accipit mutuo reddat mutuanti idem numero: sed sufficit ꝙ reddat equale in ꝑciū.

Et eodē modo videt esse dicendū in excre
scentia que accidit rōne mutui, qz non est
necesse q restituens lucrū restituat idē nu
mero: sed sufficit q reddat equivalens in
p̄cio. Cōcor. ho. in sum. li. iij. ti. iiij. iij

Utrū sufficit q ꝙs restituat nō plus q̄ꝫ
accepit cū dicat. Exo. xxij. Si quis furat⁹
fuerit bouē aut ouē aut occiderit aut ven-
diderit p vno. v. vel. iiij. oues p vna. Itē
Luce. xix. dixit zacheus. Si quē fraudaui
reddo quadruplū. Rndet idem Alex. vbi
s. q sufficit q quis restituat tm̄ q̄ꝫtū acce
pit: qz sic restituendo reducitur qd̄ iniuste
actū est ad equalitatē. Leges autē p̄dicte
nō obligāt post xp̄i aduentū: quia cerimo
nialia et iudicialia nō obligāt post xp̄i ad
ventum. licet possit statui a iudice p bono
cōi. Et ideo dicit q aliter ē in vsura q̄ꝫ in
furto et rapina. Usura enī nō dicit actio-
nem violentā nec quicqd factū est in iniu-
riam primi. Et ideo solū videt dicere quā
dam inequalitatē ex p̄te rei accepte q̄ nō
p̄t accipi rōne mutui: cū debeat esse gratui
tum p̄ter qd̄ ad equalitatē faciendā suffi
cit q fiat restitutio rei: ita q tm̄ restituat
q̄ꝫtum accepit. Rapina aūt et furtū magꝫ
dicunt violentiā q̄ reprimenda est p̄ penā
et ideo si a iudice cōdemnat raptor vel fur
tenet plus restituere q̄ꝫ accepit. Nō sic est
aū q̄ꝫ sit ꝯdemnatus. Illud ergo plus ad
qd̄ iste tenet est qd̄ p̄ modū pene infligēde
raptori vel furi: et nō qz ꝙs illud reddere
teneat. quia raptor vel fur teneret qd̄ fal-
sum est. iiij

Utrū homo teneat restituere ea que legi-
tima mercatione lucratus est de bonis q̄
ipe et eius pater acquisierāt p vsurā. Rn
det Alex. vbi. s. post duas opiniones pri⁹
recitatas ꝙs nō tenet etiā Ric. Alij distin
guunt tā in rapina q̄ꝫ in furto. dicentes q
rerū quedā sunt quarū vsus earū nō est cō
sumptio sicut res q̄ habēt vsufructū de se
sicut ager vinea vel domus, et in talibus
restituende sunt nedū res sed etiā p̄uent⁹
Un hoc tū differt vsurarius a raptore fin
quosdā. qz vsurarius p̄t deducere expēsas
et forte opas suas moderatas: nō sic autē
fur vel latro vt mitius agat in hoc cū vsu
rario q̄ꝫ cū fure et raptore. qz fur et latro
nō deducūt expensas nec opas suas: licet
alī de hoc intelligāt in foro iudiciali. In
foro autē cōscientie dicūt etiā furem et la
tronē posse deducere: qz iniquū est aliquē
locupletari cū damno alteri⁹: postq̄ꝫ ei ple
ne de damno est satisfactū. Quedā autez
sunt alie res que nō habēt vsufructū sicut
pecunia. et in talib⁹ nō tenet ꝙs restituere
p̄uentū p̄venientē ex tali re: cuius ratio
est. qz talis res ex natura sua nō habet p̄-
uentū: sed p̄uentus est ex industria vel so-
lertia humana p̄ter qd̄ lucrū p̄ueniens ex
tali industria fit illius qui lucrat: et hoc si
iuste negociat vel iuste emat aliqd. vnde si
aliquis ex pecunia vsuraria negociatus
est et lucratus et inde emit p̄redium et fru
ctus p̄cipit nec lucrū nec huiusmodi fru-
ctus tenet restituere. q hoc qz totū lucrum
est ex industria operantis. et idē dicendū
de lucro qd̄ habetur ex pecunia furtiua vel
rapta p̄ negociatiōz aut p̄emptionē p̄dī
et fructuū eius. secus aūt est in re que ha-
bet vsufructū. vñ si quis vsurarius p̄ vsu-
ram extorsisset agrū vel vineā nō solū te-
netur restituere rem sed etiā fructus perce
ptos ex talibus rebus. et multomagis ad
hoc tenet fur vel raptor. et hoc qz sunt fru
ctus rerū quarū alius est dñs. Fruct⁹ autē
pecunie nō est ex natura rei sz ex industria
et labore. licet autē vsurarius nō sit ver⁹
dñs pecunie quā accepit p̄ vsurā: tamē est
dñs laboris. Nō obstat ex de vsuris. c. cū
tu manifestos. in fi. vbi dicit q possessio-
nes empte de vsuris vendi debēt et ip̄a p̄-
cia his a quibus sunt extorte vsure resti-
tui. ergo eadē rōne quicquid de vsuraria
pecunia emitur restitui debet. quia respon
det Alex. notabiliter. qz decretalis dicit
q possessiones vendant et nō dicit restitu
antur q̄si dicat. q bona vsurarij oīa sunt
obligata illis a quib⁹ vsure sunt extorte: q
ideo si vsurarius est nō soluēdo oportz ta
les possessiones vēdi vt fiat restitutio. nō
autē oportet ip̄as possessiones restitui. qz
forte valent plus q̄ꝫ requireret restitutio.
Cōcor. Ric. in. iiij. dis. xv. ar. vlti. q. vi. et
Tho. et Rodo. et Asten. li. iij. ti. iiij. Con-
cor. etiā Io. dicēs q vsurari⁹ tenet ad re
stitu endū vsuras et interesse debitoris in
quo quidē damnū q lucrū suū est cōpuran
dum. p̄ tex. ff. de eo qd̄ cer. lo. l. iij. §. pen.

in fi. et non placet ei interpretatio quam Ray. p vsurario facit cõsulens q vsurarius postq̃ satisfecerit de vsuris petat a debitore veniã ad cautelaz: qz forte teneꝫ ei amplꝰ aliq̃d restituere p interesse aliq̃ z damno. Nõ vult enĩ Hos. q debitor vltra suũ interesse possit lucrũ petere: qz hoc essz suũ repetere cũ vsuris. Adẽ etiã dicendũ fm Rodo. de lucro habito de re furtiua vl rapta p negociationẽ vel ꝓparationẽ reditus vel predi̇ factã de re hmõi furtiua vel rapta. v

Sed quid fiat si tales possessiones deueniãt ad alterius manus. Rñdet Alex. vna cũ glo. in. d. c. cũ tu. eꝛ de vsuris. q si ꝓdicte possessiones queniũt ad manus alterius ex causa lucratiua et vsurarius nõ est soluendo vendi debẽt et restitui earuz ꝓcia z hoc ad quẽcũq̃ deueniãt res de pecunia vsuraria empta. secus si emisset rem vel ex alia causa onerosa adeptus esset ab vsurario bona fide nõ credẽs forte eũ vsurariũ vel credẽs rem illã nõ esse emptã de pecunia vsuraria: vel credẽs ipm vsurariũ aliter hꝫe vñ posset reddere vsuras. vi

Dtrũ vsurariꝰ teneaꝫ ad damnũ qđ incurrit ille a quo vsuras extorsit. Respondet Ric. indistincte q sic. vbi. s. Alex. vero de ales dicit q qs damnificaꝫ duobus modis. Dno mõ cũ sibi auferꝫ id qđ actu habet: et tale damnũ semp est restituendũ vt si qs damnificaret aliquem diuẽs domum eius teneꝫ restituere tm̃ q̃tum valet domꝰ eius. Secũdo mõ quis damnificat aliquẽ non q auferat sibi qđ habz sed qz impedit eũ ne habeat qđ erat in via habẽdi. Et talis sic damnificãs nõ teneꝫ ad restitutionẽ ex equo: qz minus est habere in potentiã et esse in via ad habendũ q̃ habere in actu. Damnificãs autẽ in minori nõ teneꝫ restituere plus qz sic restitutũ nõ est simplũ sed multiplicatũ. et ideo qz damnificat boez in agro seminato. puta effodiẽdo semina nõ teneꝫ restituere totũ pretiũ seu valorẽ messis future. qz nondũ fuit habita nisi in potentia. Eodẽ mõ si qs detinet pecuniã creditoris vltra terminũ pfixum nõ teneꝫ restituere totũ lucrũ qđ posset fieri de illa pecunia: qz tale lucrũ cauſale est qz forte mercator inde p̃det. Alio mõ dicunt sic aliq̃. q in restitutõe facienda duo sunt attendẽda. s. valor rei que ablata est vel equiualẽs. Secũdo ꝯsiderandũ est damnũ qđ illatuz est iniuriã passo. Et de hoc notandũ est q hoc damnũ aliqñ illatum est. Primo et p se et directe: et tunc inferẽs damnũ teneꝫ restituere. verbi gra. si aliquis passus damnũ p pecunia sibi ablata in hoc q volebat emere sibi necessaria ad vitã. siue soluere empta vel debita et ideo in expoliatõe talis pecunie incurrit dãnũ. puta qz eũ oportuit vendere possessiones sibi vtiles vel recipe pecuniã mutuo et forte ad vsurã: in tali casu teneꝫ ꝙs restituere damnũ. Alio mõ inferaꝫ dãnuz tm̃ p accidẽs. vt puta qz quis nõ cõsecutꝰ est lucrũ qđ intendebat ex pecunia: et tale damnũ nõ teneꝫ restituere. qz pecunia de natura sua non habet partũ. Secus tñ est fm istos in rebus q̃ ex sui natura et fm moram tpis augeri p̃nt et decrescere scdm q sunt aialialia: qz talia de se habẽt partũ. et ideo spoliatoz teneꝫ restituere precium ipsarum rerũ qđ valiture erant tpe quo restitutio fit. Hoc tñ est dubiũ vtz spoliatoz ad hoc teneaꝫ qz res nondũ habita erat ꝛz habenda. Scdm hoc ergo suppositio casu q fur furatus est pullũ equũ vel vitulum quẽ verus dñs cõseruaturus erat vsq̃ ad annos pfecti valoris: fur statim vendidit et liberauit se a furto: fur autẽ nõ solũ ad valorẽ pulli vel vituli sed etiã ad valorem eius qđ valiturus erat tpe restitutõis teneretur. Hoc tñ dubiũ est: tum qz talis valor est in potẽtia: tũ qz aialia interim mori p̃nt. Cõcor. Aſten. in sum. li. iij. ti. iiij.

i

Sura nono q̃tum ad restitutionẽ s. cui sit facienda. Quero cui fieri debz restitutio. Rñdet Alex. q regulariter illi a quo accepta est vsura. Fallit in aliquibus casib⁹. Primo si res que restituit nõ est ad vtilitatem eius cui restituitur sed potius ad nocumentũ. et ideo nõ est reddendus gladius depositus furioso. sed magis est tenendus vsq̃ ad ꝯgruũ tps q̃ posset reddi. Secundo si ille cui reddi debet est mortuus: qz tunc debet restitui heredi vel in casu executoribꝰ. Tercio

si ille cui debetur est ignotus: tunc enī debet homo restituere ꝺm ꝙ ꝑt. s. dando elemosynas pauperibus ꝓ salute illius. Qñ enī ignorant expoliati vel nō inueniūtur: tunc cū consilio et auctoritate ecclesie distribuant in pias causas. puta ī alimoniꝭ paupeꝝ vel redemptionē captiuoꝝ. et hoc in villa vel dioceſi vbi rapina facta est si cōmode fieri ꝑt. ꝙ si non ꝑt. puta qr villa est nimis remota vel ex alia causa sufficit ꝙ fiat alibi. Addit Io. ꝙ vbi ignoratur cui debet fieri restitutio est pauperibꝰ erogandū. vel etiaz illi qui tenet restituere ꝓ elemosyna si egeat relinquendū. Hoc dicit in sum. in ti. de peni. §. quibus. x. Sed que forma seruāda est. Quarto si ille cui debz fieri restitutio est nimis distās. Tūc enī si nō ꝑt fieri nisi maioribꝰ expensis ꝙꝫ sit res q̄ debet restitui ꝑt dare in pias causas. vel si nō potest fieri cōmode res debz transmitti illi cuius est vel ad minꝰ reseruari in aliq̄ tuto loco: donec dño assignet. Quinto ꝓpter turpitudinem dantis: vbi primo notandū est ꝙ, aliqs dupliciter dat illicite. Primo mō qr ipa datio est illicita sicut ptz in simonia. Et tali casu posito q̄ dedit amisit qđ dedit: et ideo nō debet sibi fieri restitutio. Accipiens aūt turpiter accipit: et ideo nō ꝑt sibi retinere datū sed magis dz conuerti in pios vsus. Alio mō dat illicite nō qr datio sit illicita: sed quia datur ꝓpter rem illicitā: sicut cū quis dat meritrici ꝓpter fornicationē. tūc enī mulier ꝑt retinere. sed dans repetere nō potest Pōt et aliter distingui in casu ꝓposito. qr pecunia aliqñ male accipit et sine culpa illius a q̄ accipit. sicut ptz in rapina furto et vsura: et tunc debet restitui illi cuiꝰ fuit qr nō amisit dominiū suū. xiij. q. v. nō sane. in fi. vbi dicit. Qui vero cōtra ius societatis humane furtis rapinis calumniꝭ et oppressionibꝰ inuasionibꝰ aliqua abstulerint reddenda potius ꝙꝫ donāda censemus Zachei publicani exemplo q̄. s. dixit Si aliquē defraudaui reddo quadruplū. Aliqñ tñ aliq̄d accipit sine culpa accipiētis nō tamen sine culpa dantis. vtputa qr mala intentione dat et tñ accipiēs bona fide accipit. et tūc si illud qđ datū fuit in potestate dantis fuit retinere ꝑt. Si autē nō retinere nō potest. vtputa qr dedit alienum et debet reddere illi cuiꝰ est. De hoc xiij. q. v. et est verbū Augustini de verbis dñi q̄ dicit. Nolite facere elemosynas de fenore et vsuris. Item idē Augꝰ. in quadā Omelia. Quid possem dicere, multi sunt christiani diuites auari cupidi: nō habeo peccatū si eis abstulero suū et pauperibus dedero. Aliqñ est peccatū ex ꝑte vtriusꝙ vt in simonia. et tūc obseruandū qđ dictū est. Item dicit ꝙ si sciatur a quo extorta ē restituenda est ei si sit ꝑsens. ex. eo. c. cū tu. §. supꝝ his. Si vero sit absens restituat eiꝰ heredi vel ꝓcuratori si sit. Si vero nec ipe nec heres eius nec ꝓcurator sit pñs et vsurariꝰ nouit vbi ille habitat debet ei mittere aliquo mō si ꝑt fieri fideliter et secure Hoc enī semꝑ faciendū est qñ cōmode fieri ꝑt. Et ꝺm Ber. mitti debet sumptibus ipius debitoris absentis. ar. ff. de ope. li. l. ope. Si tñ expense nimis excederēt summā illius vsure tunc debet pauperibꝰ erogari. ñ. q. vi. anterior. ex. de iudeis. cū sit. ex. eo. cū tu.. in glo. Hosti. vero distinguit ꝙ si vsurarius qui est male fidei possessor alio se trāstulit ꝙꝫ vbi vsuras exercuit tūc ꝓꝝs sumptibus mittere tenetur. Si verois a quo vsuras extorsit vel heres eius alio se transtulit tunc locum habet, qđ aliꝫ dicunt. Et ꝓbantur hec. ff. de rei ven. l. si res. et. l. si vero. et in omnibus ꝺm Ro. pensande sunt circumstantie. s. ꝙtitas rei debite remotio loci expense que fierēt in mittendo: et paupertas et diuitie eius cui restitutio fieri debet. qr tam parua esse posset summa rei restituende. q̄ tam diues cui fienda est restitutio ꝙ nullo modo debet pro re tam modica ꝓximum suū grauare. vnde nō oportet ꝙ tunc mittat et in talibus recurrendū est ad arbitrium boni viri. hoc Ro. do. Ceterum si de eius aduentu ꝓximo speretur tunc pecunia deponet et cōsignabitur. C. de vsucapi. l. acceptā. ꝺm Hoff. Item si res esset magni valoris et nō posset cōmode mitti ei cuius est deberet in aliquo tuto loco deponi et consignari secundum Thomaz. Si vero vsurarius nesciret nec speraret ꝙ de facile scire posset vbi ille habitaret non tenetur vagari vt inueniat eum. argumen. ff. de oper.

li.l.qđ nisi.§.i.ex eo.cũ tu.in glo.vel si sci
ret.tamẽ eã cõmode mittere nõ posset de-
bet eã pauperibꝰ erogare.ij.q.vi.anterio-
rum.et melius ex eo.cum tu. fm Kay. Et
Bar.ibidẽ.et idẽ intelligendũ: si scire nõ
posset a quo eã accepit.Et qđ dictum est
de eo a quo extorte sunt vsure. idem intel-
ligendũ est ꝓ oĩa de eius herede si ille non
sit supstes.Jonal.dicit ꝙ qñ nescit ꝑso-
na cui restitutio fienda est.vel si scitur: tñ
est absens in remotis partibus nec sperat
ꝙ de facili posset sciri debet pauperibus
erogari cũ auctoritate ecclesie.Si aũt sci-
tur mittat ei si aliquo mõ ꝑt fideliter fieri
et secure:alioquin cũ auctoritate ecclesie
pauperibꝰ detur.ar.ex de vsuris.c.cum tu.
vbi de hoc.et.ij.q.vi.anterioꝝ.Sed qñ sci
tur ꝑsona vel sciri ꝑt semꝑ facienda est ei
restitutio cum cõmode fieri ꝑt.Pensande
sunt tñ circumstãtie.s.quãtitas rei debite
et remotio loci et expense q̃ fierẽt ꝓ mittẽ-
do.Et si est dives ille cui fienda ẽ restitu-
tio ita ꝙ nullo mõ deberet ꝓ re tã modica
primus grauari.et tũc nõ oportet ꝙ mit-
tatur et in talibus recurrendũ est ad arbi
trium boni viri. ij

Quero pone casuꝫ ꝙ ꝑlatus ecclesie in
iuste subtraxit aliq̃d:queritur ergo cui debe
at restituere. Rñdet idẽ Alex.videt ꝙ ec
clesie:qz ab ea subtraxit. An oppositũ fa-
cit:qz cum ꝑlatus sit ꝓseruatoz rerũ eccle
sie deveniet id qđ restituit ad restituentis
manus.Dicendũ est bene ꝙ ꝑlatus duo-
bus modis ꝑt aliq̃d ab ecclesia surripere.
Uno mõ si surripit rem alteri ⁊ nõ sibi de
putatã.vtputa qz subtraxit rem capituli.
et tunc res restituenda est ei cuius est.Se-
cundo mõ qz rẽ sue ecclesie deputatã trãs-
fert in dominiũ alteriꝰ.puta cõsanguinei
vel amici.Et tñc talis res debet restitui
ecclesie vt cõuertat in vtilitatẽ eius vel cu
stodiatur vsqꝫ ad successoris aduentũ.

Quero pone ꝙ christianus iij
recepit vsuras a iudeo cui restituet. Rñ-
det Asten.vbi.s.liberabit eidẽ restituen-
do.Conuenientius est tñ fm Kay.et Host.
ꝙ ipe noie illius iudei cũ auctoritate ec-
clesie illis christianis satisfaciat a quibꝰ
ille iudeus vsuras exegerat vel quibꝰ alꝰ
obligatus erat.ff.de ne.gest.l.soluendo.et
l.cum pecunia.vel apud edem sacramẽti
vel aliũ locuꝫ tutũ tñ auctoritate ecclesie
noie illius iudei pecuniã deponat vt cũ il
le iudeus restituerit eidẽ restituatur. Et
idem intelligendũ est fm Kay. qñ restitu-
tio debet fieri vsurarũ receptaꝝ a christia
no vsurario.Quod autẽ dictũ est.s. ꝙ ipe
noie illius ⁊c.fm Rodo.est verũ qñ factũ
est occultũ et nõ generaret scandalũ tali-
ter soluentis vel periculũ.alꝰ sufficit ꝙ re
stituantur illi a quo sunt accepte. Cõcor.
Jonal.

Pone casum ꝙ culpa est ex ꝑte accipien-
tis et dantis: sed tamẽ est sine iniuria ali-
cuius:vt cum iudex dicit iudiciũ iustũ ⁊ te
stis verũ testimoniũ et aliquid datur qđ
nõ debet dari.qz sicut Aug⁹.ad mace. nõ
ideo iudex debet vẽdere iustũ iudiciũ aut
testis verũ testimoniũ.qz vendit aduoca-
tus iustũ patrociniũ ⁊ intrinsecꝰ verũ cõsi
lium.Illi enĩ inter vtrãq; ꝑtẽ ad examẽ
adhibent.Isti ex vna ꝑte ꝓsistũt:hoc ca-
su posito ꝑt ne accipiẽs retinere pecuniã.
Et videt ꝙ nõ.qz rõne sui delicti videt a-
misisse ius acquirẽdi dñium:nec etiã resti
tuenda est dãti q̃ q̃ꝑtũ in se fuit abdicauit
eã a se.Pro hac sñia videt Aug⁹.q dicit
de dante ꝙ ille solet male sibi ablatã pe-
cuniã repetere q̃ iustũ iudiciũ emit qđ ve-
nale esse nõ debuit.Et ibidẽ dz ꝙ tales fa
cileꝰ ea q̃ hoc mõ acquisierũt tã q̃ꝫ sua pau
peribus largiunt q̃ꝫ eis a q̃bꝰ accepta sũt
tã q̃ꝫ aliena restituãt.Sic ergo fm hoc qui
pecuniã accepit vt iudicaret bñ. aut non
iudicaret cum ex officio suo teneat gratis
et bene iudicare pecuniã retinere nõ põt:
quia turpiter accepit ⁊ crimen concussio-
nis cõmisit.Est autez crimen cõcussionis
cum quis in officio cõstitutus aliquid per
metum extorquet a subditis.aut quando
nõ vult facere id ad quod tenetur nisi pe-
cunia data.Aut est aliquis officialis: aut
miles qui vltra cõstituta sibi stipendia ex
torquet cõtra illud.Estote cõtenti stipen-
dijs vestris.Vel crimẽ ꝓcussionis ẽ in ac
cusatore qui desistit ꝓpter pecuniã ab ac-
cusatõe.Posset etiã dici in hoc casu ꝙ sic
dans pecuniam aut dat bona intentione
vt scilicet sibi ius et equitatem seruet:et
tunc posset sibi reddi. Aut eo animo dat

vt animū iudicis sibi inclinet vel eorum pat: et tunc dari debet pauperibus vel illi in cuius iniuriā data est si est iniuste iudicatū. hec Alex. de alex. v

Sed q̄d si pecunia data sit simoniace in iuriā ecclesie: nā videt q̄ sit danda ecclesie in cuius iniuriā data est. ex̄ de simo. c. ad hec. Aut vbi mandat restitui pecunia accepta simoniace. Doceriaz p̄bat ex̄ de simo. e. c. audiuimus. In ꝯrariū facit. c. veniēs. ex̄ de simo. vbi mandatur q̄ talis pecunia restituat illi q̄ dedit. Distinguūt autē quidā dicētes q̄ si totū capitulū aliquid dedit nō debet ei restitui. Si aūt vnus vel duo vel tres vel extraneus deliquit danda est ecclesie: q̄ nō debet delictū persone in damnū ecclesie redundare. Et in p̄mo casu loquit. c. veniēs. Alio autē casu alia. c. Vel dicendum est melius q̄. c. veniēs. loquitur de pecunia data p̄ ingressu monasterij que mandat reddi danti si debet ingredi in aliud monasteriū ne sit onerosus monasterio. Si tñ talis vellet in seculo remanere non esset sibi reddenda. hec Alex. de alexan. i

Sura decimo. s. quis teneat ad restitutionē. Quero an tabelliones qui scienter cōficiunt instrumenta sup̄ vsuris teneant ad restitutionē. Do. in sum. in ti. de vsuris. §. an aliquo. ℟. q̄d de notarijs. nihil dicit de restitutione sed dicit q̄ p̄iuri sunt: q̄ q̄n creant iurāt q̄ hec nō facient. ergo de cetero nec testificari p̄terunt nec publica cōficere instrumenta. Periurus enī testificari nō p̄t q̄ncūq̄ penitentiā egerit. ex̄ de testi. c. ex p̄te. et. c. fi. Ex hoc etiā sunt infames quib⁹ sunt actus legitimi interdicti. ex̄ de testi. c. licz ex quadam. p̄mo rñso. ad fi. hec Host. vide. s. restitutio. v. ñ

Quid de p̄latis sigillantib⁹ et subscribentibus se in instrumētis vsurarijs. Do. in sum. de vsuris. §. an aliq̄. ℟. fi. et Goff. in sum. e. ti. in fi. dicūt q̄ p̄tices sunt criminis vsurarū q̄ si nō cōmodi: nā subscriptio in multis iuris articulis cōsensum et approbationē inducit. ex̄ de re iudi. c. cum inter vos. C. si cer. pet. l. mutuo. C. de admi. tute. l. si nō subscripsisti. Sed fateor si quis instrumēto nō licito se subscribat et eius tenorē ignorat nō approbat nec consentit. C. plus vale. q̄ agit. l. vl. Sigilla etiā p̄latorū faciūt instrumenta autentica. ex̄ de fide instru. c. scripta. Per hoc igitur laici credētes cōtractus hmōi p̄ ecclesiam approbari securius peccāt. q̄ ideo de talib⁹ dici potest laqueus iuuenū oēs vos. vt. ñ. q. v. paulus. idē Jonal. iñ

Quid de his qui tp̄e messium et vindemiarū emunt vilius frumenta et vina vt vendāt charius. Rñdet Host. vbi. s. q̄ nō tenent ad restitutionē: sed est turpe lucrū. Nec tenent aliquibus ad restitutionē sed in iudicio anime tāc̄ male acquisita que ex hoc acquisierūt debēt pauperibus erogare. Ad quod nō puto illū teneri qui nō hac intentione emit: sed vt domui sue p̄uideat: et tandē ex aliqua causa partē vendidit q̄ chari⁹. nā quicq̄d agāt hoīes intētio iudicat oēs. Ait̄ dicit monal. in sum. scz q̄ qui tp̄e messis vel vindemie emūt annonā ex cupiditate vel vinū vilius vt postea charius vendāt: peccāt mortaliter. sive sint clerici sive laici. Et est turpe lucrū. Sec⁹ tñ si aliq̄s p̄pter necessitatē. vt. s. de illa annona vel vino vivat: et postea nō indiget sicut credebat. Sic p̄t licite vendere p̄ut vendit cōiter in foro cōi: licet vendat charius q̄c̄ emerit. xiij. q. iij. quicūq̄. et. c. canonū. Ad hoc dicendū est de illo qui emit annonā vel vinū causa negociandi: dū tñ nō ex cupiditate hoc faciat: sed vt ex lucro moderato sibi p̄uideat maxime cū nesciat aliā artē nec als habet vnde sustentet. Similiter p̄t emere q̄s annonā si timet charistia in ciuitate: q̄ videt victualia extra hi de terra: dummō nō emat vt chari⁹ vendat: sz ne egens fame pereat: exemplo Ioseph Gen. xli. Qui frumēta congregauit nō vt charius venderet sed vt p̄p̄m fame liberaret: qui tñ postea vendidit p̄m cōe forum: et tales si sic emerēt mererent. aliter autem ementes p̄ter q̄ in p̄dictis casibus continetur tenentur tanc̄ turpe lucrum pauperibus erogare nō tamē de necessitate. iij

Similiter nefandi sunt mercatores q̄ ea intentōe emūt aureos vel alias monetas vel res venales: et p̄cipue victualia vt de talib⁹ charistiā inducāt. v

Quero pone q̄ vsurarius emat equū vel prediū de pecunia vsuraria: et donat rem illā alteri: et postea efficit nō soluēdo vtrū ille qui soluit vsuras possit cū effectu petere rē emptā de vsuris ab ipō possesso re cui donata est: et vtruz ille in foro p̄ie restituere teneat. ℞ñdet monal. in sum. q̄ licet preciū ex re furtiua redactū nō sit fur tum. ff. de fur. l. qui vas. §. vl. et vicia p̄sonalia nō transeant in successores. ex̄ de fi. p̄sby. c. ex trā smissa. tñ iste p̄t petere ⁊ iste restituere tenet. ex̄ de vsuris. cum in tua. si cut enī credit hic res loco p̄cij: sic ecōuerso preciū loco rei succedit. ff. de peti. here. l. si rem et preciū. Tenet ergo ille ad quem puenit res empta de pecunia vsuraria restituere: si habuit rem illā emptā ex causa lucratiua. Secꝰ tñ si emisset vel ex alia cā nō lucratiua adeptꝰ esset bona fide ab vsurario nō credēs eū forte vsurariū aut credens rē illā nō esse emptā de pecunia vsuraria: aut ip̄m vsurariū habere alias vnde posset reddere vsuras. Lōcor. Bof. et ho. in sum. de vsuris. §. fi. Lōcor. etiā Spe. ut. de vsuris. ℣. pone vsurarius. vi

Quid si talis possessio pueniat ad illū qui vsurā soluerat ex causa lucratiua: nunquid extinguit̄ eius actio quā p̄ius habebat p̄tra illū terciū possessorē. ℞ñdet ho. in sum. §. fi. q̄ sic. tñ fm Bof. vsurariꝰ vel eius heres minime liberat̄. ff. de ver. obli. l. inter stipulantē. §. si rem ꝰ et. ff. de solu. l. quotiens. vij

Quid de heredibꝰ vsurarij. ℞ñdet ho. in ti. de vsuris. §. que pena. ℣. hac pena. q̄ nō tenent̄ restituere nisi quatenꝰ vires hereditatis patiunt̄. de appel. c. qua fronte. et de rapto. c. in litteris. viij

Quid si alter heredū factus est nō solvendo. nunq̄d aliꝰ tenet̄ in solidū. ℞ñdet idem vbi. s. q̄ in solidū tenet̄ inq̄ntum ad ip̄m de hereditate puenit: nā et res hereditaria obligata videtur de vsuris. c. cū tu. §. fina. ix

Quid de illis dñis qui multa recipiūt a iudeis cum sciant eos nihil habere nisi de vsuris: et q̄ bona que possidēt ad restitutionē nō sufficerēt. ℞ñdet idē vbi. s. fm ℞odo. q̄ tenent̄ ad restitutionē p̄ceptoꝝ li ex causa lucratiua p̄ceperunt: possunt tñ ab eis accipere q̄ō sibi debent sicut et alij creditores. x

Quid de genero raptoris vel vsurarij nunq̄d potest accipere dotē de bonis eius cum quicquid habet nō sufficiat ad reddēdum q̄ habet de vsura. ℞ñdet Alsten. in sum. li. iij. ti. iiij. fm ℞odo. licet dos nō p̄ueniat ex causa lucratiua sed accipiat̄ p̄pter onera matrimonij supportanda: si tñ talis veritatē sciēs aut crassa ignorantia ductus cōtraxit cum filia. talis nō debuit dotē recipere de rebus hmōi de equitate canonica. licet de subtilitate iuris ciuilis aliter forte posset dici. Si autē fuit ductꝰ ignorantia ꝓbabili. puta q̄z credebat socerum nō esse vsurariū vel alias soluendo esse potest recipere dotē. licet postea intelligat veritatē. Concor. monal. Aler. de alexan. cōtrarium tenet. Vide. s. restitutio ij. §. lxiij. xi

Quid de creditore nūq̄d potest recipere q̄ō sibi debeat a tali vsurario vel raptore cuius. s. omnia bona que habet nō sufficerēt ad restituendū sua male ablata. ℞ñdet Alsten. vbi. s. fm ℞odo. distinguendū quia si creditor credidit talem pecuniā vt ex ea cōmodum suū faceret: et ex ea lucrando forte se liberaret: tunc potest recipere debitum suū de rebus talis vsurarij. Nec est simile de genero q̄tum ad dotem. quia socer dando dotem genero pauperior efficitur: nisi quatenus ab onere filie releuat̄: sed debitor nō fit pauperior recipiēdo rē vel rei vendite p̄cium Si autem tradiderit mala fide pecuniā. puta ludendi ad aleas vel daturo meretrici vel bistroni vt aliter bona dilapidanti nō debz huiusmodi preciū recipere de bonis predictis. Similiter nec ille qui ex causa lucratiua agit Omnes autē alij quibus debetur ex p̄tractu vel quasi ex maleficio vel quasi recipere possunt ex huiusmodi rebus q̄ō sibi debetur: dum tamē nō rem furtiuam vel raptam vel vsurariā in ip̄a specie recipiant: maxime fm illos qui dicūt q̄ in vsura dominiū nō transfert̄ sed etiā fm eos q̄ dicūt q̄ trāsfert̄. credo q̄ ip̄a res vsuraria in speciem in solidū recipi nō debet. q̄z debitor qui dedit eā p̄ vsura p̄tradicere nō potest

si ertat. Nec eo inuito creditor alia pro ea ei soluere posset. Cocor. monal. in sum.

Quid de seruientibus usu- xvij surarijs q seruiut eis de fenerandi officio scz pe eis pecuniā ad usurā numerando et usurā accipiēdo eor mandato: et tn nihil ad eos puenit. Rndet Asten. in sum. vbi s. fm Rodo. nō tenet psertim ndem usura rij p se vel p alios ministros hmōi exerce- rent usuras: licet nō p istos. Cocor. Alex. Aliqui vero vt Jonal. distinguut si dat pecuniā dni sui ad usurā de generali manda to dni sui dicētis q mutuet pecuniam cui vult ad usurā sub noīe ipi dni. et tunc seruiēs tenetur ad restitutionē si dns non restituat. qr est in hoc sicut pncipalis et in optione eius est mutuare et nō mutuare. aut hoc facit de speciali mandato dni sic mandantis sibi. mutua de pecunia ad usu ram. x. libras noīe meo: et tunc licz peccet hoc faciendo ad restitutionē tn nō tenetur vide in x. restitutio. §. ij. xiij

Quid de eo qui cum vellē mutuare pe- cuniā gratis induxit me q nō darem eam nisi sub usuris. Rndet Asten. vbi. s. q te- netur ad restitutionē. qr impediuit indebi te utilitatē primi procurando ne mutuum gratis sibi daretur. xiiij

Quid de eo q psoluit alicui vt fenereť.

Quid de eo q dat amico vel psan xv guineo pecuniā gratis vt fenereť. xvi

Quid de eo q contrahit societatē cū alio ad fenus exercendū. xvij

Quid etiā de eo qui mutuat usurario pecuniā ad participationē lucri usurarū. Rndet Astenē. vbi. s. q tales qui inducūt aliqs ad fenerandū tenenť in solidū si ali ter nō erāt feneraturi. Si aūt alr erāt fe- neraturi non tenenť nisi inquantū ad eos puenit. Scdm vero Rodo. in neutro casu tenenť nisi cōtum ad eos puenit: et est me- lior ppditio taliū in hoc casu q in furto vel rapina vbi pstant auctoritatē et restitutio nem. Tenenť etiam si nihil ad eos puenit. et hoc ideo. qr rapina et furtū cōtra volū- tatem dni fiūt qui patitur damnū: sed usu ra de voluntate dni puenit ad creditorē: nec inuenit q iura dent actionē debitori cōtra hmōi inductores ad repetendū usu ras ab eis quas debitores soluant taliter inductis per alios vel si ad inducentes ni hil quenit inde. Cocor monal. xviij

Quid de eo qui pecuniā deponit apud u- surarios. Rndet idē vbi. s. q si quis cō- mitteret pecuniā suā usurario nō habenti vnde alias usuras exerceret hac intentio- ne vt inde copiosius p usurā acquireret ei materiā peccandi daret. vnde et ipe culpe pticeps esset. Si vero usurario aliter ha- benti vnde usuras exerceat aliqs pecuniā suā cōmittat vt tutius seruet nō peccat ꝫ vtitur ad bonum homine peccatore. Hec Thomas. xix

Utrū usurarius intentionarius qui ha buit intentionē aliqd habendi et principa liter ppter hoc mutuauit: alr nō mutuatu rus no tn deduxit in pactū teneat ad resti- tutionē. Rndet Asten. vbi. s. q nō est op restitutōne ad purgationē delicti. sed sola pnīa sufficit sibi sicut in simonia mentali ex de simo. c. fi. fm Sot. et Ric. in. iij. Sz cōtrariū sentit Do. et Rodo. p. c. psuluit. ex eo. et Luce. vi. Jutuū date: nihil inde sperantes. ideo fm eos tenet ad restitutio nem in foro pnīe de omni eo qd accepit vl tra sortē quacūq intentōne debitor ei de- derit: siue ppter dilatiōz exortā ppter mu- tuū ei datū vel ppter illud recipiendū ad p lixiorē terminū. Quando tn creditor dat creditori ppter solā dilectionē nō pt repe- tere nec retentionē sibi cōsulere si forte pe nes se habeat aliquid de bonis creditoris Cocor. monal. in sum. Hoc etiā tenet Pe trus de anca. in. c. usurarum vorag̃inē. de usuris. li. vi. et dns Laur. de rodul. in suo tractatu de usuris. Et hoc dicit tuti imo veriss̄imū fm Anno. et Hosti. q semp te- netur exq illa intentione principaliter du ctus est. et etiā placuit Ray. in sum. hui ti. x. sed nunqd. et Archi. in. c. i. xiij. q. iij. et hoc q ad iudiciū aīe. Et ita etiā confir- mat Jo. an. in. c. cōsuluit. de usuris. Sed ipe Jo. an. in mercu. sup regula. peccatuz nō remittit. refert q quidā theolog hanc questionē disputans distinguebat quādo corrupta intentio mutuantis innotuit de bitori. qr videť tunc quoddā pactū impli citū qō habet vim expliciti. Est enī fm eū duplex usura.

Una mentalis nō obligans ad restitu-

tionē ex eo qꝫ fit sine omni exactiõe vel pacto implicito vel explicito. Alia vero ē obligans ad restitutionē ex eo qꝫ fit cū exactione ex pacto implicito vel explicito. Si ergo fiat cū implicito est vsura mentalis: si cū explicito est vocalis. Ex quo infertur qꝫ in casu in quo nō innotuit debitori corrupta intentio mutuantis dato qꝫ ea intētione principaliter ductꝰ sit nō obligatur ad restitutionē sm dictū theo. qui adducebat tales rōnes. Primo qr cū formale sit exactio in vsura ex pacto obligante vel aliquid aliud equipollēs. ergo sequit qꝫ vbi nō est talis exactio nec aliud equipollens ibi nō est vsura ad restitutionē obligans: cuius bene sit vsura mentalis ad peniten-tiam peccati obligās. Et hoc cōfirmatur qr aliter dicendo nō saluaretur descriptio vsure qua dicit qꝫ vsura est lucrū ex mutuo pacto debitū vel exactū. Secūdo qr sicut in furto dicimus qꝫ si aliquis gratis et liberaliter in domo recipit: recipit qđ furari intendebat cuius sit fur mente nō tamē opere: ita qꝫ ad restitutionē teneat. sic ꝫ in ꝓposito vsurarius censet fur cōuentionalis. Si ergo intendit furari vsurā accipiēdo: et tñ nō puenit ad opus pactionis vel exactōis sz liberaliter, accipit dr vsura mētalis nō obligans ad restitutionē. Tercio facit. c. fi. de symo. vbi dicit. Simoniacus mentalis qui habuit animū principaliter ad aliqđ accipiendum nō tenet ad restitutionē eiꝰ qđ gratis accepit. sed sufficit sola pnīa de peccato. Sed Io. an. rñdet ad primū distinguendo de primaria vel secūdaria intentione mutuantis. s. vt primaria equipolleat pacto: nā est pactū implicitum. Luc. vi. Mutuū date ꝛc. nō secundaria. Ad secundā rñdet Io. an. qꝫ inter casum illū furti et casum ñostrū est maxima dissimilitudo. qm̄ licet donatarius in casu furti habuerit intentionē corruptam ad furandū: nō tñ donatio causat ab eius furto: nec est annexa illi intentioni corrupte eius cōtrariū est in mutuo. qđ cū ex bono charitatis deberet fieri gratis fiebat principaliter spe lucri cuius spei viciose sequit effectus cōsequendo lucrū. Ad tercium rñdet dñs Anto. de bu. qꝫ rō diuersitatis quare vsurarius mentalis obligat ad restitutionē in foro pnīali: et simoniacus mentalis est sm doc. qr vsura vtroq; testamento est ꝓhibita: nec dispensationē pape recipit de vsuris. c. sup eo. Simonia vero est ꝓhibita a iure positiuo et in eo est simoniacū. qr ꝓhibitū sicut est acquirere beneficiū simoniace vbi papa ꝑt dispensare. Vnde dicunt doc. qꝫ in ꝓhibitis quia simoniaca. Idem dicendum quod in vsuramenti scilicet vt simoniacus mentalis teneatur ad restitutionem quia ꝓhibita. Ideo dicit Gof. in sum. e. ti. in ꝑn. qꝫ quedam illicite tenent sm ius diuinū ꝛ humanū ꝛ in his si nō ꝓstat obligat ad restitutōz in foro pnīali. Si vero ꝓstat obligat in foro ecclesiastico. Et sic loquit de detinentibus vsuraz. qr ibi tenetur alienum qđ est omni iure ꝓhibitū.

Quedā sunt que tenent iuste sm ius diuinū et iniuste sm ius humanū. et tunc cōsiderandus est modus ꝓhibendi iuris qr si ius ꝓhibeat mentē cōstito de mente illa punit sicut est in simonia ꝓhibita a iure positiuo. qr actualis venditio est ꝓhibita nō solum mentalis: qr hoc agere est vetitū licet restituere nō ꝓpellat obligatur ad satisfactionē peccati. Et hoc est quod vult dicere tex. in. d. c. fi. Et si dicat vlterius quare vsura plus ꝓhibet iure diuino qꝫ simonia in beneficio. dicendū qr in vsura alienū rapit in simonia alienū emitur. Et ꝑ hoc ptz quare magis emēs punitur in vsura qꝫ in simonia: qr vsure ꝓhibitio habuit orīū a iure diuino simonie aūt a iure humano. Vide alias rōnes aliorū doc. ibi per dñm An. Ional. dicit qr in simonia est turpitudo ex ꝑte dantis et accipientis. Sed in vsura non est turpitudo ex ꝑte dantis vsuras. et ideo ex iure diuino et naturali equitate facienda est ei restitutio. Nec posset in hoc casu papa dispēsare: sz ex solo iure hūano pecunia simoniace acceptaꝫ recepta restituēda est nō illi q̄ dedit turpiter sz ecclesie. vnde nec helisēꝰ ꝓcepit Giezi restituere qđ accepit a naaman: et papa qđvult pōt in hoc cāu statuere. Posset etiā dispensare qꝫ nō solū in mentali simonia: sed etiaz in illa que pacto esset expressa qꝫ retineri posset: qđ esset simoniace acceptum.

Quero an mutuãs secundario sub spe aliquid habendi peccet et an teneat ad restitutionẽ: dicit q̃ nõ. ar. lxi. di. quid ꝑderit. lviij. di. si officia. i. q. i. qua ꝓpter. imo naturaliter est obligatus ad antidota. vt in. c. cũ in officijs. de test. et hoc tenet glo. in. c. cõsuluit. de vsuris. Bof. et Hosti. in sum. huius ti. post ꝓn. de quo q̃ Jo. an. in c. cõsuluit. Et in mercu. sup secũda regula et Jonal. in sum. xxi

Verũ creditor cui ex charitate mutuãti debitor aliquid vltra sortẽ cõtulit non voluntarie sed coacte. puta dubitãs ne indiscretus reputet in tm̃ q̃ aliũ vel hũc de cetero nõ inueniat mutuantẽ vel alia simili causa teneat ad restitutiõz. ℞ndet dñs Lau. q̃ licet sit tuti⁹ restituere tñ puto q̃ si recipit pure credẽs donatũ liberaliter et nõ vt vsurã vel vt coacte donatũ nõ tenetur ad restitutionẽ: licet postea sciat nõ liberaliter datũ esse. Ex quo enĩ tpe donationis habuit bonã fidẽ recipit licite: licz donãs tali coactione ductus dederit ꝛ creditor non habuit intentionẽ tacitã vel expressam. Nam semp̃ mihi placuit opinio glo. in. c. vigilanti. ꝛ c. fi. extra de ꝓscrip. q̃ mala fides supueniens ꝓscriptioni cõplete non facit quem obnoxiũ restitutioni Q. dõ enĩ dicit q̃ possessor male fidei nullo tempore nõ ꝓscribit. hoc verũ est. dum est in cursu ꝓscribendi. quia tunc requirit bona fides. secus quãdo iã ꝓscripsit. nã lex potest de meo facere tuũ iuxta notata per Jnno. in. c. conquestus. et. glo. in. d. c. vigilanti. quã opinionẽ circa ꝓscriptionẽ seq̃tur Jo. Bosfr. Vincẽ. et Hosti. ꝙ Hosti. dicit q̃ si tantũ sua cõscientia remanet lesa debet satisfacere cõscientie. licz sit potius scrupulosa quam theologa. ex quo timet vbi nõ est timendũ de simonia. c. et si quotiẽs. de quo in sum. ei⁹. ĩ. c. de ꝓscrip. rex immobi. ℌ. que exigũt. Hunc passum plene examinat Jo. an. in mercur. posita sup regula. Possessor male fidei. in vltimo articulo. nisi talis credulitas esset crassa vel supina qõ bonus vir habet arbitrari. Contra tamẽ ꝓdictam determinationem tenet magister Greg. de arimino. Item nota q̃ si creditor antequã debitor donasset sciuisset eius intentionẽ quia coacte dedisset non posset recipere sua conscientia. puta si sciret q̃ debitor donaret creditori timore ne reperat capitale de pñti nõ sine magno forsan incõmodo debitoris iuxta ea que notant. ff. ꝙ cõdi. indebi. l. si nõ sortem. ℌ. si quis falso. in glo. et facit qõ no. in. c. debitore. ex de reg. iur̃. Vel si soluat ne reputet indiscretus: et alia vice nõ reperiat mutuantẽ in suis necessitatib⁹. ar. eo. que notant. x. q. ij. hoc ius. in glo. et Jo. an. sup regula. damnũ. in. iij. ar. ꝑme ꝓtis. et in solutõe. q. i. iiij membro. in ℣. et dico cum Bof. Nõ tñ debet credor leuiter iudicare debitorẽ coacte donare ne in pniti em ruat. l. penul. in ꝓn. ad tercul. de ver. signi. l. iij. in fi. Nec debem⁹ eũ iudicare cõpulsum tanq̃ nolentẽ reputari indiscretũ Jonal. dicit q̃ si debitor creditorẽ volẽtem recipere pecuniã suã ꝓuenit muneri⁹ gratis rogans vt det dilationẽ ꝓpter dilectionẽ vel ꝓpter deũ et creditorẽ recipiẽs munera gratis respectu ꝓteriti tpis non futuri q̃uis postea det indigẽti beniuolã dilationẽ quã alias nõ daret vt si vidisset eũ ingratũ dat: dico ꝓncipaliter ꝓpter amicitiã vel ꝓpter deũ. Secundario vero ꝓpter gratitudinẽ debitoris. et hoc facit rõne ꝓteriti tpis nõ futuri: nõ est vsura. dũ modo gratis recipiatur et offeratur scõm quosdam. xxij

Quid si nõ sit corrupta intentio creditoris debitor tñ ꝓpter mutuũ acceptũ vel vlterius retinendũ dat ei aliquid nunq̃d creditor tenet restituere illud. ℞espõdet Alsten. vbi. s. nõ tenet de bona fide cõsumptis: nec etiã de extantib⁹ q̃diu ꝓbabiliter credidit q̃ ex dilectõe sola ei dederit. Si autẽ credat vel ꝓbabiliter dubitet q̃ ꝓpter illã causam ei seruierit restituere tenetur. Quãdo autẽ debitor nõ gratis dat vel gratis creditor non mutuat debitor si alias habeat de bonis creditoris et ꝓtentionẽ sibi consulat de vsura quã dedit nõ est cogẽdus ad restitutionẽ in foro penitentiali. Cõcor. monal. in sum. xxiij

Quid de illis qui aduenĩẽte solutõis tpe siue termino nolũt dare dilationẽ debitori qui iuramento astrictus est soluere nisi data ei pecunia vel alio equipollenti. ℞ndet Asten. vbi. s. q̃ tenent ad restitu-

rionem.extra eo.c.consuluit. fm Ray. Si
tñ debitor creditorem volentē recipe vel
exigere pecuniā suā preueniat muneribus
gratis rogās eum vt dilationē pter amici
tiam vel pter deū ⁊ gratis recipiat cre
ditor illa munera rōne pteriti tpis nō fu
turi. licet postea det indigenti vt beniuo
lo et dilecto: q aliꝰ nō daret si eū ingratū
videret. Det dico ꝑncipaliter pter amici
tiam vel pter deū: secundario vero p
pter gratitudinē debitoris. et hoc facit rō
ne pteriti tpis nō futuri nō est vsura. Dñ
ille nō tenet ad restitutionē eor que sic ac
cipit fm quosdā. vide. s. vsura. i. §. xxij.

Nunquid clerici vsuras quas xxiiij
habēt vl habuerūt de rebus ecclesie resti
tuere pñt. Rñdet Asten. in sum. vbi. s. q
nō. qr res ille sunt pauperū nisi quatenus
de pecunia vsuraria: vel qualibet alia sua
expendisset in vtilitatē ecclesie. sz restitue
re debēt de rebus suis patrimonialibus.
Rodo. vero credit q si hec nō pñt de bo
nis suis facere de fructibus ecclesie quos
percipiūt licite pñt se liberare. xxv

Quid de hoc casu quidā ꝑsuluit alicui
q feneraret ⁊ dedit alicui pecuniā gratis
vt fenerare: nunqd isti tenent in solidum
ad restitutionē. Rñdet Aler. de aleran. in
suo tractatu pt dici fm quosdā q qui in
ducūt aliꝗs ad fenerandū q aliꝰ nō essent
feneraturi tenent in solidū. Si autem aliꝰ
essent feneraturi nō tenent nisi inquantū
ad eos puenit. Aliꝗ aūt dicūt rōnabiliter
moti: q in neutro casu tenent: nisi inq̄tū
ad eos puenit: nec in aliꝗs duobus casib⁹.
sc̄z cū quis cōtrahit societatē cum aliquo
ad fenus exercendū: vel cū quis dat pecu
niā vsurario ad ꝓticipationē lucri. Do
nentur autē isti ad hoc dicendū pter dif
ferentiā que ē inter rapinā et furtū ex vna
pte et vsuraz ex alia: penes voluntariū et
nō voluntariū. ex qua differētia oritur q
in his casibus melior est cōditio vsurarij
q̄ latronis furis vel raptoris. Nā in rapi
na et furto tenet restituere qui p̄stat au
ctoritatē etiā si nihil ad eū puenerit. Et
hoc qr furtū et rapina est cōtra voluntatē
dñi nō sic aūt est in vsura vbi est volunta
riū mixtū. Dñ in rapina et furto iura dāt
actionē spoliatis ꝓtra illos quoꝝ op̄e vel
cōsilio vel ministerio furta et rapine fiunt
licet ad eos nihil puenerit: nō autē sic est
in vsura. qr nō dat actio ꝓtra tales indu
ctores: cū ad eos nihil puenerit. xxvi

Utrū vxor teneat ad restitutionē pvi
ro defuncto q̄ fuit vsurarius. Rñdet idem
Alex. q mulier tenet ad restitutionē p vi
ro defuncto inq̄tū ad eā puenerit de bo
nis eiusdē vel inq̄tuz vsura est de bonis
eiusdē. q si nihil ad eā de talib⁹ bonis de
uoluit: vel si in domo mariti habet fruct⁹
sufficientes p suis necessitatibus et p oī
bus q̄ expedit: tūc in nullo tenet. xxvij

Utrum viro viuēte ipo ignorāte vxor
possit restituere. Rñdet idē Alex. q vxor
cū nō sit dña rerū nō dz se intromittere de
resti. ignorāte viro vl ꝓtradicēte. Dxerūt
quidā q licz vxor nō sit dña rerū: tñ qr est
data in adiutoriū viro cui salutē p̄curare
tenet. et ideo sicut de bonis ꝑpr̄ij viri tā
q̄ de bonis ꝑpr̄ijs pt facere elemosynas
ignorāte viro ⁊ nō ꝓhibēte. qr sicut agit
causaz viri eodē nō pt facere restitutionē:
et si sciente et nō ꝓtradicēte hoc faciat se
curius est. Secus aūt est si sciat et cōtradi
cat: tūc enī mulier tenet obedire in omit
tendo tale bonū ad qd nō tenet de necessi
tate. Cōcor. Asten. in sum. li. iij. ti. iiij. Et
fm eū mulier nō tenet restituere p furto vi
ri nisi q̄tū ad eā puenit de bonis eius vel
inquantū bonis eius vsa fuit. Si vero ad
eā nihil de talib⁹ bonis puenit vel etiā in
domo eius de dote sua vel etiā aliūde ex
pensas sufficiēter habuit ī nullo tenet: qr
nihil inde habuit qd nō recōpensauerit.

Utrū vxor ⁊ familia teneantur xxviij
tur ad restitutionē eoꝝ que cedūt in vsum
vite eoꝝ. Rñdet idē Alex. q ꝓcipi aliq̄d
de bonis vsurarij vl raptoris ē duob⁹ mo
dis. Aut enī ꝓcipit ignorāter aut sciēter
Si ignorāter excusat. Si scienter excusa
ri pt pter recōpensationē vt dictū est. Ex
cusari etiā pt p necessitate corporali qñ
sc̄z aliud remediū cōmode inueniri nō pt
sicut accidit pauplb⁹ mēdicantib⁹. Per
hoc excusari pñt filij ⁊ filie ī domo parētū
q̄ necessitate cogēte aliter viuere nō pñt ⁊
eodē mō vxor. Aliqñ fit excusatio pter re
cōpensationē fiendā vt si q̄s accipit neces
sitate cogente sperās se recōpensaturū in

futurū. Et hoc excusari ꝑt vxor et familia dū.s. ꝓponūt se recōpensaturos.qz sperāt habere facultates ad hoc:et hic est vn⁹ modus dicendi. Cōsuevit tn̄ dici cōiter qꝫ si vxor et familia nō sperāt de correctōe viu rarij:et videāt eū nō soluēdo si sunt ibi a liqua bona de iusto.i.iuste acq̄sita:de illis si separata sunt debēt expēdere. Et ide est si sunt ibi aliqua de iusto: sed ita mixta qꝫ discerni nō ꝑnt. Et hoc intelligēdo qn̄ vir est in soluēdo. Si aūt nihil est ibi de iusto vel vir nō est in soluēdo.qz oīa bona illi⁹ nō sufficiūt ad restitutionē vel satisfactio nē:tunc nihil accipiāt de bonis illius:sed magis querant sibi victū aliunde. Addit Astēn.in sum.li.iij.ti.iiij.qꝫ vxori vsurarij cuius dos est de vsura et vir nihil hz̄ q̄ de vsura:succurrit vt viuere possit de his que sunt in domo viri:si ipa laborat in domo siue vendendo siue ruendo:siue etiā bona ne pereāt custodiēdo.qz in hoc agit credi torū vtilitatem. Si vero vir habeat plura incerta tūc auctoritate ep̄i q̄ debet paupe ribus ꝓuidere licite ꝑt de eis viuere.ar. di.lxxij.§. generaliter. et.c.eps. cauere tn̄ aliter tenetur. xxix

Quid de recipientibus ab eis munera elemosynas et oblatōes. Rn̄det idē Alex. qꝫ recipientes elemosynas ab vsurarijs: aut sciunt qꝫ sunt vsurarij aut nō. Si non sciunt nō peccāt recipiēdo nec tenent ad restitutionē. Si vero hoc sciūt et faciūt ne cessitate compellente nō peccant: necessi tate vero cessante peccat quis accipiendo ab vsurarijs notorijs propter scandalū. Et qz ipo iure sunt excōmunicati:ideo ac ceptū est restituendū. Si vero vsurarij nō sunt notarij ꝑt aliq̄d accipi ab eis: si cre datur qꝫ aliq̄d hn̄t preter vsuras. Secus est si nihil hn̄t.tūc enī acceptū debet resti tui. Sed cui restituet clericus oblatōz quā a tali recepit. Rn̄det hos.in sum.ti.de vsu ris.§.qua pena.v. sed cui. fm Alanū. qꝫ ep̄o loci. Sed fm Guil. restituat ei q̄ obtu lit in obprobriū sui.ar.de homi. sicut di gnū.§.eos.de vsuris.c.cū tu.§.sup̄ his.

Quid de vxore vsurarij qui xxx quicq̄d hz̄ est de vsura. et hoc dictat ei cō scientia. vide.s. ꝓplexitas.§.i.et.§.xv.

Quid de tutore et curatore xxxi qui dāt pecuniā pupilli vel adulti ad vsu ram. Rndet mo.in sum.qꝫ tenent ad restitu tionē ꝑ eo qꝫ ꝓstāt auctoritate talib⁹ cō tractibus. et illi quoq̄ tutelā vel curā ge runt ꝑ se nō essent talia facturi. xxxij

Quid de seruiētib⁹ et mercēnarijs viu rarioꝝ:et de emētib⁹ et vendentib⁹ ab eis Rndet idē Alex. vbi.s. qꝫ q̄s ꝑt fieri ꝓ ceps vsurarij recipiēdo aliq̄d ab eo ꝓp̄ter aliquā recompensationē factā vel fiendā. Et ideo seruiētes vsurarijs et mercēnarij ꝑnt recipe mercedē suā si seruiāt eis in li citis et honestis. nec tenent ad resti. et hoc qz vtilitas quā cōsequunt ipi vsurarij ex ope hmōi seruientiū cōpensat cū mercede quā dāt seruiētib⁹ illis. et maxime qz ꝓt mercedē datā nō ꝑnt dici pauperiores cū loco mercedis habeant cōmodū operarū. Sec⁹ aūt si seruirēt in illicitis et honestis tūc enī nō ꝑnt recipe mercedē. Idē iudi candū est de cultorib⁹ p̄dioꝝ vsurarioꝝ et alijs mercēnarijs eorundē. Cōcor. Astēn. in sum.li.iij.ti.xi. et Sto.in sum. Propter eandē recōpensationē excusat creditor vt emptor vel venditor q̄ recipit ab vsurario q̄d sibi debet.qz ex hoc nō fit vsurari⁹ pau perior:dū.s.dando preciū recipit rem. Et ideo cōsuevit dici qꝫ illis quibus debet a liquid ex cōtractu vel q̄si ex maleficio vel quasi ꝑnt recipe q̄d sibi debet ex hmōi re bus.dū tn̄ rē furtiuā vel raptā vel vsurariā in suā speciē nō recipiāt. Hoc aūt verū est maxime si dn̄ium rei in vsura nō transfera tur. fm etiā illos qui dicūt ꝓtrariū:credē dum est qꝫ nō hz̄ recipi in solutionē res v suraria in specie. qz ꝓtea debitor q̄ dedit educere a creditore si extat. xxxiij

Dctū fautores vel retinētes vsurarios in terra sua teneant ad resti. Rndet idem Alex qꝫ tales nihil tenent restituere si ni hil ad eos ꝓuenit de bonis vsurarij. licz̄ a liter peccēt cōtra deū dando fauorē talib⁹ nec est simile de auctoribus mali q̄ sunt cā ꝑ se mali eiusdē. Et de istis q̄ sunt magis cā ꝑ accidēs mali. puta qꝫ tale malū cōser uetur in ꝑma vel libere fiat. xxxiij

Quid de illo qui mutuauit noīe alieno ad vsurā vt̄ teneat restituere. Rndet idē Alex. qꝫ sicut ꝓhibet q̄s accipere vsuras noīe suo ita noīe alieno. Dn̄. xlvi. dist. sic

dicitur. et est verbū Leonis pape. Sicut nō suo ita nec alieno noīe quis clericoꝝ exercere fenus attemptet. Indecens enī est crimen suū cōmodis impendere alienis. Et qz nullus dz exercere vsuras noīe alieno. ideo si tutor vl curator exerceret tales vsuras noīe alieno tenet ad restitutionē. et specialiter si ille cuiꝰ noīe hoc fit nō est soluēdo. qz agētes ꝛ ꝓsentiētes pariꝑ pena puniunt. Quidā tn dicūt ꝙ etiaz ille cuiꝰ noīe fit est soluēdo ꝙ tutor tenet. Dez est ꝙ si ille cuius noīe sunt accepte vsure soluerit liberat q̄ accepit. Sed primū dictuz est rōnabilius: licz aūt si dicat de tutore ꝛ curatore ꝙ tenent. qz ꝓstant auctoritatez talibus ꝓtractibus ꝛ illiꝫ quoꝝ curā gerūt alꝫ nō essent hoc facturi. tn hoc dici nō ꝑt de illis q̄ gerūt ministeriū nudū sicut sunt seruiētes vsurarijs qui numerāt pecuniā ꝓ dñis suis ad vsurā: et eā recipiūt ad opꝰ et vsum eoꝝ. Tales enī non vident teneri cū ipsis vsurarijs. alꝫ ꝙ seipos vl alios ministros essent hoc facturi. vide. j. xxxv

Quid de tutore et curatore. vide. j. §. proximo. xxxvi

Quid de illo qui gerit negociū alienū et sine mādato eius fenerat ad opꝰ illius cuius negociū gerit an teneat ad restitutionē. Rndet idē Alex. ꝙ sic. qz talis fuit actor et minister cōtractus vsurarij Con. co. Asten. in sum. in li. iij. ti. xl. xxxvij

Quid de illo qui bona intentōne rogat vsurariū ad instantiā pauperis vt illi mutuet vt rū peccet. Rndet Ric. in. iij. di. xv. ar. v. q. v. ꝙ nō. qz q̄uis sciat ꝙ vsurariꝰ accipiat vsurā: hoc tn nō intendit iste. qz potius vellet ꝙ mutuaret sine vsura.

Quid de ciuitatibꝰ vel col- xxxviij legijs dantibꝰ pecuniā ad vsuras: nunqd oēs et singuli sunt vsurarij ꝛ tenent ad restitutōz. Rndet Aste. li. iij. ti. xl. fm Ray. ꝙ sic. s. oēs illi quoꝝ auctte et cōsensu fit. argumēto. ex de vsur. c. Quest. vij. q. i. sicut vir. xxiij. q. iij. si beres. Et fm Hosti. etiā oēs illi quibꝰ placet in mente: et ratū habēt et cōsentiūt: ꝛ phibere pnt et nō faciunt. ex de sen. excō. c. quāte. Dec Hosti. in sum. de peni. §. fi. x. quid de ciuibꝰ. Lō co. Jo. de lig. ꝙ. l. municipes. de cōdi. et demō. Secus in phibere nō valentibus ꝙ nota. in. c. sup eo. de rap. nisi et ipsi ꝓticipa rent comodū. Jdē Archi. xlij. di. c. ij. Et Jo. an. in. c. cōquestus. de vsuris.

Sed nunqd singuli de colle xxxix gio vel ciuitate tenent restituere in solidū qđ habuit collegiū ex vsuris. Rndet idez vbi. s. fm Rodo. licet illi quoꝝ auctoritate et cōsensu talia fiūt sint vsurarij. vt dicit Ray. nō tn tenent ad restitutionē: nisi q̄tum ad eos ꝓuenit de vsura. vel q̄tū relevati sunt ab expēsis q̄s de suo fecissent in sustinendis oneribꝰ cōitatis: nisi forte ꝑstiterint auctoritatē cōpellendo: aut ꝑcipiendo cōitati taliter fenerari q̄ aliter hec factura nō esset: in quo casu insolidū tenētur. Cōco. mo. in sum. rl

Quid de regibus et alijs dñis qui cogunt debitores dare vsuras. Rndet idem vbi. s. ꝙ tenent ad restitutionē. etiā si nihil ad eos ꝓuenerit. Scōm vero Alex. de alexan. dicūt qui vsurarijs fauēt: vel eos in terris suis retinēt nihil restituere tenētur si nihil ad eos de bonis eoꝝ ꝓuenerit licet alꝫ peccēt. vt. s. §. xxxij.

i

Sura vndecimo. s. qn debet fieri restitutio. Quero quādo debz fieri restitutio vsuraꝝ. Rndet Alex. de alexan. in suo tractatu de vsuris. ꝙ statim. qz nō remittit peccatū ꝛc. Tenet aūt homo esse in tali statu vt remittat sibi peccatū. Preterea illa et eadē iniuria q̄ recipit q̄s alienū vel illud retinet. sed ad semp tenet alienū nō recipe: ergo ad semp tenet illud nō retinere. Preterea licz ꝑcepta affirmatiua nō obligent ad semp: tn ad hoc obligāt ꝑcepta negatiua: licet aūt ꝑceptū de restitutōe facienda fm formā videatur affirmatiuū. tn fm veritatē implicat negatiuū ꝑceptū quo ꝓhibetur aliquis detinere alienum. Detinere enim alienū peccatum est. Et ideo sicut quis semp tenet desserere peccatū: ita tenetur semper reddere alienum. Jn aliquibꝰ tamē casibꝰ nō tenetur quis statim restituere. Primus qn restituendū esset cōtra bonum ꝓximi. Et ideo nō tenetur quis gladiū restituere furioso. Debet tamē habens gladiū habere animū vt sit paratus ad restituendū. De hoc vide in pisana periurij. Alius casus

est si hoc fiat de voluntate illius cui debet fieri restitutio. Tali enī cōsentiente nō tenet statim restituere, qz pinde est ac si accōmodaret. Hoc aūt intelligendū si libere z sine tīore psentit. Alius casus ē qñ debēs restituere expectat oportunitatē restituēdi: cū maiori pace et honestate cp si statī restitueret: licet de se sit statim paratus restituere. puta si ille cui fienda est restitutio ignorat debitū et nō sine scandalo: aut aliqua dehonestate possit fieri talis restitutio. Alius casus est si possibilitas nō adest: tūc enī nō tenet. xiiij. q. vi. et est verbū Augustini ad Macedō. Si res aliena ꝓpt quā peccatū est posset reddi: et non redditur pnīa nō agit sed simulat. Bene aūt dicit possit reddi, qz si nō potest nō tenet. ex de vsuris. c. cū tu manifestos. vbi dicit. qp vsurarij sunt cogendi ad restituendū: dū habeant in facultatib⁹ vnde possint restituere. Bene aūt dicit in facultatibus vt ibidē dicit glo. qz licz vsurari⁹ amiserit vsuras nihilomin⁹ nō tenet ꝓpter morā. Si autez nihil habet liberat. Si aūt habet semp est in mora: et maxime in furto vbi tenet res aliena invito dño et detinēdo semp auget peccatū. Ideo dicit Aug⁹. ad Mace. Nolentes reddere qđ nouim⁹ male abstulisse et vī reddat habere cognouimus increpemus obsecrem⁹ z detestem: r quosdā clam quosdā palā sicut diuersitas psonarū diuersam videt posse accipere medicinā. qp statim etiā qs teneat restituere satis habetur. ex de simo. matheus. vbi dicit cuidā. Multū tibi cōsulis si administrationē celeriter ac spōte dimittas. glo. celeriter. i. incōtinenti. qz qto amplius cōtrectat rē tanto graui⁹ peccat: sicut fur q semp est in mora. Vnde ex de simo. cū in ecclesie corpore: dicit qp tāto grauiora sunt crimina. qto diutius infelicē aīam detinēt alligatam in oībus supradictis. Cōcor. Asten. in sum. li. iij. ti. xl. ij

Quero pone qp aliqs nō pōt restituere sine grandi dispendio bonorū suor: forte qz nō inuenit qui velit bona sua emere vel qz ille cui restitutio fiēda est nimis distat et nō pt ire ad eū sine grandi dāno: nec hz qui velit pecuniā ad eum deferre. Rndet idē Alex. in primo casu. dici pt tali qp petat licentiā deferendi: et obtineat qp satisfaciat illi cui debet rōne interesse et dānī qđ incurrere pt ex dilatione data: aut tm donet ei ex reb⁹ suis qtū res vel pecunia ablata valet. In secūdo aūt casu qñ ille cui faciēda est restitutio est absens dici pt qp si modicū est illud qđ restitui debet nec mitti pt illud modicū sine magno damno illi⁹ qui debet restituere z modico emolimento alteri⁹: pt restituēs sibi formare cōscientiā qp nō placeret illi cui tenet qp sustineret magnū dispendium vbi ipe haberet modicū emolumentū. Et iō expectare pt donec inueniat nunciū q deferat restitutionē: vel qp ille veniat ad ptes ppinqs Interim aūt pt deponi depositum illud qđ dz restitui apud locuz religiosum: si tm oporteat raptorē vel furē pati aliqs expēsas: nō ꝓpter hoc dz differre restitutionē. vñ ex de rapto. c. i. dicit de illis qui de loco ad locū euntes rapinas faciūt qp excōicandi sunt a plātis illius loci vbi rapinā fecerūt et significanda est eor excōicatio epō ꝓprio qui ipos nō recipiat antecp illuc redeāt vbi rapinam fecerunt: et omnia plene emendent. Concor. Astens. in sum. vbi. s. iij

Quero pone qp ille qui debet restituere est multū indigēs et quasi in extrema necessitate. Rndet idem Alex. quia aut ille cui tenet restituere equaliter indiget sicut et ille qui debet restituere: aut nō multum indiget. In primo casu videt qp statim debet restituere quia nullus debet facere ꝓfectum suum de re aliena cum damno illi⁹ cuius est ipo inuito. In secundo aūt casu si ille qui debet restituere tm indiget qp si sciret ille qui debet recipere indigentiā eius et necessitatē nō deberet pm rationē rectam et charitatē fraternā sibi claudere viscera pietatis: sed eadem charitate sibi subuenire vel remittere in toto vel in pte. Et in tali casu pt differri restitutio ita tm qpparat⁹ sit et ꝓmptus restituere quando mutabitur eius cōditio. Hec aūt dilatio fiat de cōsensu iudicis ecclesiastici. Si aūt ille qui restituere debet nō tm indiget qp si ille qui debet recipere sciret indigentiam et necessitatē ei⁹ non teneretur ex fraterna dilectione dare sibi dilationē pro toto vel

i iij

ꝓzo parte tenetur statim restituere. Con-
cor. Aſten. vbi. s. Ric. vero in. iiij. diſ. xv.
ar. vlti. q. v. dicit. ꝙ ſi ille qui damnū intu
lit habet aliq̄d vltra necessitatē ſustenta-
tionis nature: cuius ſit ſibi neceſſariū ad
victū ſm decentiā ſue ꝑſone reſtituere te-
netur. Nō enī licitum eſt de alieno viuere
cū ſeculari honore. Si autē nō habet niſi
neceſſaria ad ſuſtentationē nature. tūc di-
ſtinguendū eſt. q̄z aut ille qui damnū paſ-
ſus eſt nō indiget ad ſuſtentationē nature
eo ꝙ eſt ablatū. et tunc ille q̄ abſtulit reſti
tuere nō teneť. q̄z ex iure nature licitus eſt
vnicuiq̄ vſus poſſeſſiōis neceſſarie ad ſu
ſtentationē nature. Extrema enī neceſſi-
tas oīa facit cōia. ff. ad. l. rodiā de iactu.
li. ij. in tex: et glo. Aut indiget ad ſuſtenta
tionē nature eo ꝙ ablatū eſt. Et tunc ſub-
diſtinguo. q̄z vt ꝓius indiget illa re ad ſu
ſtentatiōz ſue nature q̄ fuit neceſſaria ad
ſuſtentationē nature illius qui abſtulit.
Aut eodē tpe vterq̄ factus eſt indigens
illa re ad ſuſtentationē ſue nature: aut ille
q̄ abſtulit ꝓius factus eſt indigēs illa re
ad ſuſtentationem nature ſue q̄ ille a quo
ablata eſt. Primo et ſecundo ꝑt dici ſine
ꝓiudicio ꝙ ille q̄ abſtulit rē illā teneť re-
ſtituere illi a quo abſtulit. q̄z nunq̄ facta
fuit res illius q̄ eā abſtulit: ſz ſemꝑ remā-
ſit iſti⁹ de iure. poſtq̄ enī ſum in ſtatu in
quo res mea eſt mihi neceſſaria ad ſuſten-
tationē nature nō ꝑt fieri alterius me cō-
tradicente. Si rercio mō tunc ille q̄ abſtu
lit non teneť reſtituere. q̄z ab illo tpe quo
facta eſt neceſſaria ad ſuſtentationē natu-
re cū tunc illi a q̄ ablata eſt nō eſſet neceſ-
saria acquiſitū fuit ius in illa re illi q̄ ab-
ſtulit. et ideo q̄uis damnū paſſus poſtea
venit ad ſtatū in quos res q̄ fuit ſibi abla-
ta eſſet ſibi neceſſaria ad ſuſtentationē na
ture: nō ꝓpter hoc ꝫ minus ius in illa re
q̄ ille q̄ abſtulit: niſi ille qui eam abſtulit
deuenīſſet in ſtatū in quo ampli⁹ non eſſet
ſibi neceſſaria ad ſuſtentationē nature.

Vtrū ſufficiat vſurario qui iiij
debet reſtituere in ꝓiculo mortis exiſtenti
cōdere teſtamentū ſuꝑ reſtitōe male abla-
torū. Rñdet idē Alex. ꝙ nō. cui⁹ rō eſt. q̄z
teſtamentū eſt voluntatis nr̄e iuxta ſnīam
de eo qđ poſt mortē ſuam fieri voluit. Te-
ſtans enī vult hoc fieri poſt mortē vbi nō
eſt locus pnīe ſine qua nō abſoluit vſura-
rius: et oportz ꝙ in vita velit hoc reſtitui
alꝫs non remittit peccatū. Preterea iuſti-
cia dei req̄rit vt ille ſatiſfaciat q̄ peccauit
et ideo ſicut vſurari⁹ peccauit ita ipe idez
teneť ſatiſfacere. Nō añt hoc facit ſz relin
quit in teſtamēto ꝙ ꝓ alio fiat. Si ḡ vult
ſatiſfacere ita ꝙ ei remittat peccatū: ſi hz
pecuniā vñ poſſit reſtitutio fieri pri⁹ expo
nat eā ꝑ fidelē nunciū ſuū reſtitutōni añq̄
moriať: et faciat ꝓclamari ꝙ oēs veniāt
recepturi plenā ſatiſfactionē a quib⁹ habi
ta eſt vſura. Seruať añt in abſolutōne ta-
lium qđ dicit ex de vſuris. c. quanq̄. vbi
dicit ꝙ vſurarꝫs ſepultura deneget do-
nec plene ſatiſfactū fuerit illis quib⁹ facie
da eſt ſatiſfactio: ſi ꝑſto ſint ipſi aut alij q̄
ꝑnt acquirere vel eis abſentib⁹ loci ordi-
nario aut ei⁹ vicē gerenti: ſiue rectori par-
rochie in q̄ teſtator habitat. ex de vſuris.
c. q̄q̄. li. vi. Cōcor. Aſtē. i ſum. li. iij. ti. xi.
Quero q̄ ſit forma teſtamēti vſurarij. vi-
de Aſten. vbi. s. v

Quid ſi is qui vſuras exercuit vel extor
ſit ad inopiā deuenerit. Rñdet Aſten. in
ſum. li. iij. ti. iiij. ꝙ licet vſurari⁹ intelligať
ſp eſſe in mora. vt. C. de furtz. l. ſubtracte.
tñ ſi pauꝑtas eū excuſet ꝙ bonis cedat eſt
excuſat⁹ et abſoluēdus. tñ teneť ſatiſface-
re ſi ad pinguiorē fortunā deuenerit. i. ha
bita rōne ne egeat ſuꝑ quo ꝓſtabit idoneā
cautionē. ex e. c. cum tu. §. penū. et de ſolu-
c. iordanus. Et ꝑt cedere ante litē in ꝑſen
tia: vel etiā in abſentia ꝑ nunciū vel epi-
ſtolā. ff. de ceſſi. bo. l. penū. et ſi. et hoc verū
eſt in iudicio cōtentioſo. vi

Sed nunq̄d idē eſt in foro penitentiali.
Oſt. dicit ꝙ nō. imo dicet ei ꝙ totū reſti
tuat. q̄z nō remittit peccatuz niſi reſtituat
ablatū. ex eo. c. cū tu. xiiij. q. vi. ſi res. Ab-
latum dico ſiue ꝑ furtū ſiue ꝑ rapinā ſiue
ꝑ vſurā. xiiij. q. v. ſi quid inueniſti. Et hoc
videtur velle Ber. in. c. cū tu. in glo. Sed
in ꝓtrarium arguens Oſti. dicit ꝙ amit
tit priuilegiū ex iuſta cauſa ſibi datū. Nā
ſi tempore famis licet alienū ſine peccato
accipere multofortius retinere. hec Io.
Aliqui autē volūt ꝙ ſi nō ꝑt talis ſatiſfa-
cere petere teneť dilationē vel remiſſionē

sibi fieri cā elemosyne ab illis q̄bus teneť restituere. Et sic erit in statu salutz aliter nō.xiiij.q.vi.si res. Sed hoc minus durū videť. Dñ credo q̄ ad salutez ei sufficiat q̄ si ad pinguiorē fortunā venerit restitue re firmiter in corde ꝓponat. vij

Quid si quis det vsurario modiū bladi ꝓ vsura qui mō valet.x.solidos.q̄ post annū idē modius valet.xx.solidos.nunq̄d vsurarius teneť restituere modiū bladi illi qui dedit in valorē in quo nunc est:vel in q̄ fuit qñ dedit. ℞. Astē.in sum.li.iij.ti. iiij.q̄ hoc erit in optione recipiētis. q̄ cū vsurarius vsq̄ modo nō restituit et mora reddendi p̄iudicare debeat sibi restitutio fm optionē recipiētis fieri debet.

i

Dsura duodecimo.s.q̄tū ad locum vbi debz fieri restitutio. Quero vbi debeat fieri restitutio male ablatorꝝ. ℞ñdet Do.in ti.de peni.§.q̄b⁹. x.sed q̄ forma seruanda est.q̄ si sunt male ablata incerta dñt erogari in pias causas et maxime in alimoniā pauperū et redemptionē captiuorꝝ.ar.de pig.c.i.x.q.ij. hoc ius. Et p̄cipue in villa:vel si villa nescitur in diocesi:vbi talia sunt ꝓmissa. Cōcor. Jonal.in sum.in tracta.resti.dicēs. q̄ qñ ignorāter spoliati distribuanť pauperibus vel in pias causas. Et hoc in villa vbi facta est spoliatio si ꝓmode fieri p̄t aks si multū remota sit:vť ex alia iusta cā sufficit q̄ hoc alibi fiat. Similiter si villa nesciť saltē fiat in illa diocesi vbi rapina facta est. Cōcor. Alex.de alex.vt.s.vsura.

i

Sura terciodecimo. q̄tum ad ordinem restituendi et modū. Dtrū restitutio vsurarū debeat fieri publice vel p̄iuate. ℞ñdet Alex.de alexan. in suo tractatu de vsuris. q̄ vsurario notorio de necessitate salutz opus est facere restitutionē publice ꝓpter infamiā et scandalum qđ est inde. vt sicut peccauit in scandalū ꝓmorꝝ et malū exemplū ita satisfaciat publice. aks nō deberent sibi dari sacramenta ecclesie et ecclesiastica sepultura. ij

Dtrū p̄ius sit fienda restitutio male ablatorū q̄ solutio debitorꝝ vel legatorꝝ. ℞ spondet idē Alex. q̄ p̄ius restituēda sunt male ablata q̄ soluēda legata: cuius ratio est. qz donatio legatorꝝ est ex deuotōne legatoris. et ideo superogationis fuit in eo reddere aut male ablata est fm necessitatem iusticie. p̄ius autē illa sunt reddēda q̄ sunt fm necessitatem iusticie q̄ illa danda que sunt superogationis. Cōcor. Astē. in sum.li.iij.ti.iiij. iij

Dtrū p̄ius restituenda sunt male ablata q̄ debita soluēda. ℞ñdet idē Alex. q̄ male ablata: et est ratio. qz eoꝝ solutio tollit iniuriā factā deo et ꝓximo et maxime in furto et rapina. An solutōe aūt debitorū nō tollitur iniuria sed soluať iusticia. Et ideo videť hoc p̄ius faciendū illo Et si fiat ꝑtrariū in pluribus videtur hoc esse. qz debita sunt clara q̄ manifesta. restituentes aūt nō sic sed inquirēde sunt. Ceteris autē paribus clarū p̄cedit incertū. Debita sunt determinata. puta qz debeo tibi.x. Nō sic autē que debēt restitui. Concordat Asten. in sum. vbi.s. iiij

Dtrū fienda est p̄ius restitutio vni q̄ alteri. ℞ñdet idē Alex. q̄ sic in casu. puta qñ restitutio vni⁹ est determinata et clara alterius aūt nō. Et sic videť q̄ ceteris paribus p̄ius sit facienda isti q̄ illi. Ad hoc si restitutio amborꝝ sit eque clara. tñ vn⁹ est pauper et alter diues videť q̄ ceteris paribus q̄ p̄ius possit fieri pauperi q̄ diviti: tū qz magis indiget. tū qz cū maiori iniuria tenet res pauperis q̄ diuitis. Adhoc si vterq̄ est equalis ꝯditōnis in paupertate et in diuitijs: tñ vni facta est p̄ius iniuria q̄ alteri: videť q̄ illi p̄i⁹ faciēda est restitutio cui p̄ius facta est iniuria. Concor. Asten. in sum. vbi.s. v

Quid si hereditas nō sufficiat ad satisfaciendū omnib⁹: nunquid satisfaciet p̄imo venientibus. ℞ñdet Asten. vbi.s. fm Guil. in.c.quanq̄. exť e.li.vi. q̄ nō. imo satisfaciat eis et alijs ꝓrata. exť de testa.c. relatū. et. ff. de pac.l.si plures. Jo.an. dicit q̄ satis videť in hoc casu tps ꝯsiderandū: vt qui p̄imo soluit qđ suū est integre recipiat. et sic de singulis. de regu.iur.c. qui p̄ior. Sed p̄imū dictū magis placet mihi Astensi. à

Sura decimoquarto.ſ. ḡtum ad penā vſurariox. Quero de pena vſurariox. Rñdet Alex.de alexā. q̄ prima pena vſurariox eſt qz cōpellunt ad reſtitutionem a iure et a iudice. A iure quidē:qz manifeſti vſurarij triplici pena cohibent.de qua ex̄ devſuris.c.qz in oīb⁹. dicit. Prima eſt,qz nō recipiunt ad ꝯmunionē altaris.Secūda qz ſi in hoc peccato deceſſerint debēt carere eccleſiaſtica ſepultura.Tercia qz eox oblatōnes accipi nō debēt:et qui recipit reddere tenet.Cui autē debeāt reſtitui recitat glo.ibidē duas opiniones.Quidā enī direruṅ q̄ tenentur reſtituere ipi ep̄o loci. Alij et meli⁹ q̄ ille qui dedit a ip̄e poſtmodū reſtituat illi a quo accepit.ar ex̄ de vſuris.c.cū tu manifeſtos.et de homi.c.ſicut dignū.Sic ergo vſurarij ſunt excōicati ipo iure quo ad hec tria.Cōtumaces autē et qui iuri non obediūt p̄t iudex cōpellere ad reſtituendū vſuras ſi neceſſe fuerit p̄ maiorē excōmunicationē.ex̄ de vſuris.c.qſi nō ſolū.Ite ex̄ de vſuris.c.p̄terea.mandat interdictis vſurarū p̄cipiendox q̄ ſi clerici hoc ꝑtem ꝑſerint ab officio et beneficio ſuſpēdi debent.Si aūt laici p̄t vſq̄ ad dignā ſatisfactionē vinculo excōicatiōis aſtringi prius inflicta illis pena illius ꝓſtitutōnis:qz fere in oībus. Cōpellunt etiā alio mō. qz ſi vſurarius repetit ab illo vſuras repellitur p̄ exceptionē donec ipſe reſtituat vſuras quas ab illo accepit.ex̄ de vſuris.c.qz frustra. An foro aūt penitentiali ꝯpellendi ſunt vſurarij:qz abſolui nō poſſunt.nec debēt niſi reſtituant:aut dilationē petāt ab illis quibus tenent.aut ſi pauperes ſive impotentes ſint ꝛponāt et p̄mittāt ſuo cōfeſſori reſtituere ſi venerint ad pinguiorem fortunā. Unde Aug⁹.Non remittit peccatum ꝛc. ij

Quid ſi certū eſt et notoriū aliquē fenebrem pecuniā exigiſſe et cōſtat q̄ debitores qui ſoluerūt nō remittūt: ſed repetere nō audēt ꝛpter potentiā exactorū. Rñdet Oſt.q̄ aliquo denunciante vel etiā nullo eccleſia ex officio ſuo ꝓcedet et ad reſtitutionem cōpellet.extra de vſuris.c. cum in dioceſi.

An et quō liceat accipe vſurā.c.xv.

Sura decimoquinto.ſ. ḡtū i ad recipientē.An licitū ſit recipe ad vſurā. Rñdet Ric.in.iiij. diſ. xv.ar.v.q.v. q̄ ſic in caſu neceſſitatis nec peccat.ar.ad hoc.xiij.q.i.q̄d culpat. Nec intelligo hic de extrema neceſſitate: ſz qñ homo notabiliter damnificaret vel notabilem penuriā pateretur ſi nō accipiat ad vſurā. Item monal.in ſum. dicit q̄ licet ſit peccatū ꝑter neceſſitatē recipere ad vſuram:tñ in neceſſitate licitū eſt.Sed ꝓ quāta neceſſitate licitū ſit et p̄ quāta nō. hoc nō determinat ars vel ſcientia:ſed doctio charitatis que de omnibus docet:et eſt certior omni arte. Idē dicit Bon. in iij.di.xxvij.in expoſitōne illius p̄cepti. Nō furtū facies.dicens q̄ ſi quis dat vel ſoluit vſuras ꝑter neceſſitatē nō eſt immunis a culpa:cum vero ex neceſſitate ſoluit nō peccat.qz licitū eſt vnicuiq̄ redimere iuris ſui:alꝫ vexationē. Unde ſicut ille q̄ dat veſtes ſuas latroni anteq̄ p̄mittat ſe interfici nō dicit currere:ſiue p̄ticipare cū latrone:ſic qui ſoluit vſurā in neceſſitate nō dicit currere cū fure. Quantā autē neceſſitatē quis debeat expectare:hoc nō eſt intentionis et rōnis determinate p̄ eo q̄ ſm diuerſas cōditiones p̄ſonarū diuerſe neceſſitates debēt penſari. Idē Alex.de ales in.iij. in tractatu reſti. dicēs q̄ peccat mortaliter qui accipit pecuniā ad vſuram.cum det occaſionē peccati mortalis vſurario niſi in neceſſitate.Tūc ei nō dat occaſionē peccandi:ſed redimit ius ſuum Uſurarius enī tenetur gratis cōmodare pecuniā ſuā indigenti. Luc.vi. Mutuum date:nihil inde ſperantes.

Incipiunt excõmunicationes maiores. Excõmunicatio primo cõtra ecclesiasticas psonas.

i

Vero qui sint casus maioris excõmunicatõnis cõtra psonas ecclesiasticas ℞ñdeo primo cõtra monarchã totiꝰ ecclesie.i. papam. Quicũqꝫ gerit se ꝑ papa nõ electus a duabꝰ ptibus cardinalibus cum oĩbus sibi ꝓsentientibus.eẍ.de elec.c.licet. ſm ℞ic.in. iiij.vide.j. excom. ij.§.i.

ij

Episcopus grecus nõ obediẽs episcopo latino ꝑ quẽ fuit deputatus eẍ de off.or.c.qm̃. ſm Aſtẽ.in sum. li.vj.ti.ij. Notandũ qꝫ in.d.c.qm̃.dr.qꝫ si in vna ciuitate sint plures populi diuersarum linguarꝫ qꝫ epꝰ ꝑt ꝓstituere vnũ pontificẽ catholicũ sibi vicariũ qui eis ſm ritum eorꝫ diuina celebret officia et ecclesiastica miniſtret sacramenta inſtruẽdo eos verbo pariter et exemplo:qui ꝑ oĩa debet obedire pontifici eũ cõſtituenti ſuũ vicariũ:alꝫ incidit in excõicationẽ.glo. exemplificat in grecis et latinis q̃ ſub vna fide habẽt diuerſos ritus:nõ tñ ſi ſint fidei cõtrarij ritus.vide.j.excõ.ij.§.ij. iij

Decani archidiaconi ꝓpoſiti cantores plebani et alij quicũqꝫ clerici ꝑſonatus.i. dignitatẽ eccleſiaſticã habẽtes.aut etiaꝫ quicũqꝫ ꝑſbyteri audiũt leges vel phiſicã niſi infra duos mẽſes deſtiterint,extra necle.vel mo.c.ſuꝑ ſpecu.ſm ℞ic.vide.j.excõmunicatio.ij.§.iij. iiij

Clerici qui manifeſtis vſurarijs alieni genis ad fenus exercendũ domũ locãt'vel alio titulo cõcedunt.eẍ de vſu.c.vſuraruꝫ vorazinẽ.li.vi. Maiores vero ꝓlati q̃ eos cõducũt vel habitare ꝑmittũt in terris ſuis vel domos locãt ſunt ſuſpenſi. Si vero collegiũ vꝫ vniuerſitas clericoꝝ incurrũt interdictũ ſi talẽ ſnĩam ꝑ menſeꝫ ſuſtinuerint. Si vero ſunt laici debẽt ꝑ eccleſiaſticam cenſurã ꝯpelli:nõ aũt intelligas hãc conſtitutionẽ generaliter de vniuerſitate vel collegio laicoꝝ qꝫ ſint interdicti et qꝫ ſi ſint ſingulares ꝓpone laicoꝝ qꝫ ſint excõicati ꝑꝫ ꝑt ꝓpter ꝓpter ꝓpter

alia quecūq; ꝓsidia publice vel occulte ꝑ se vel ꝑ aliū. Tercio falsarios bullarū apostolicarū vel supplicationū. Quarto illos qui equos arma ferrū lignamina et alia ꝓhibita deferunt saracenis. Quinto impedientes ne victualia deferant ad curiā romanā. Sexto inuadētes euntes et redeuntes ad sedē apostolicā. Septimo oēs illos qui in terris suis noua pedagia imponūt Octauo oēs qui offendūt in ꝑsona aut bonis eos qui habēt aliquā causam in curia vel eoꝝ ꝓcuratores. Nono oēs ledētes romipetas euntes vel redeūtes gratia deuotionis romā. Decimo oēs inuadētes hostiliter terras ecclesie vel detinētes per se vel ꝑ aliū. Et in fine dicit. De quib⁹ sentētijs nullus ꝑ aliū q; ꝑ romanū pontificē: nisi dumtaxat mortis articulo cōstitutus possit absolui: nec etiā tunc nisi de stando sancte ecclesie mādatis satisfactōe vel sufficienti cautōe ꝓstatis. Illos aūt cuiuscū q; fuerint ꝓeminentie dignitatis ordinis cōditionis aut status. et si pontificali aut alia q̄is dignitate ꝓditos q̄ cōtra tenorē ꝓsentiū talib⁹ absolutōis beneficiū impēdere de facto ꝓsumpserint excōicationis et anathematis sn̄ia innodam⁹ eisq; ꝓdicationis lectōis administratōis sacramētorū: et audiendi ꝓfessiones officia interdicimus. Itē dicit q; null⁹ ꝓt ignorantiā ꝓtendere vel excusationē allegare: cū nō sit verisimile q̄ ad ipos remanere incognitū vel occultū q̄ tā patēter oīb⁹ publicat.

Clerici qui ꝓcurāt vsurpare xi
custodiā vacantiū ecclesiaꝝ in quib⁹ sunt instituti. vt. j. §. iiij. ℞. v.

Cōtra religiosos. i

Item religiosi qui exeūt claustrū suū ad audiendū philicā vel legem nisi infra duos menses redierint. ne cle. vel mo. c. nō magnope. et. c. sup speculā. Itē religiosi religiōis approbate tacite vel expresse ꝓfessi: qui vadūt ad q̄is studia sine lnīa sui ꝓlati data cū ꝓsilio maioris ptis cōuentus. in. c. vt piculosa. ex̄ ne cle. vel mo. li. vi. vide. j. excō. ij. §. viij. ij

Itē religiosi ꝓfessi qui temere vbicūq; habitū sue religionis dimiserint in scolis vel alibi. d. c. piculosa. Itē doctores qui eos docēt. vide. j. excō. ij. §. ix. iij

Religiosi religionū mendicantiū abolitarū deinceps aliquē ad suū ordinē recipientes: vel locū seu domū de nouo acquirentes vel loca ceteraq; bona acq̄sita absq; lnīa pape alienātes. in. c. religionū diuersitates. de reli. do. li. vi. fm Ric. in. iiij. et Astēn. in sum. li. vi. ti. ij. ver. liij. ab hoc aūt statuto excipiunt in. d. c. religionū. q̄tuor ordines ꝓdicatorū minoꝝ carmelitarū et heremitarū. vide. j. excō. ij. §. x. iiij

Religiosi mendicātes religionū approbataꝝ q̄ domos ad habitandū: vel loca de nouo reciperēt sine lnīa sedis aplice: vel recepta mutarēt seu alienarēt. in cle. c. cupientes. de penis. vide. j. excō. ij. §. xi. v

Religiosi qui dicūt aliq̄ verba in ꝓdicatōe: vel alibi vt retrahāt audiētes a solutione decimarū. in. d. c. cupiētes. vide ex com. ij. §. xij. vi

Religiosi qui cōfitentib⁹ sibi nō faciūt cōscientiā de decimis soluēdis: et ꝓdicatores qui nō predicāt cū fuerint requisiti sunt suspēsi a ꝓdictis officijs: donec si cōmode pñt eis ꝓscientiā faciant. Et si interim predicant sunt excōmunicati. d. c. cupientes et specialiter tenent ꝓdicare in prima dñica quadragesime et quarta et vltima. et in festo ascensionis dñi et penthecosten et natiuitatis dñi. et beati Johānis baptiste. et assumptōis et natiuitatis beate Marie: cū fuerint requisiti. vide. j. excō. ij. §. xij. vij

Religiosi qui decimas ecclesiꝝ debitas sibi approprīāt et vsurpāt: sine qui nō ꝑmittunt solui ecclesiꝝ decimas de aialibus familiarū et pastoꝝ suorū vel aliorum immiscentiū ipa aialia gregibus eoꝝ vel de aialib⁹ q̄ in fraudibus ecclesiarū emūt et empta tradūt venditoribus: vel alijs tenēda: seu q̄ nō ꝑmittūt vel ꝓhibēt solui decimas ecclesiꝝ de terris quas tradunt alijs colendas. nisi requisiti destiterint infra mensem. aut si de his que vsurpauerūt cōtra premissa nō satisfecerint damnificatis ecclesiꝝ infra duos menses: sunt suspēsi ab administrationib⁹ et beneficijs suis q̄ si nō habent administrationē et beneficia ipo facto excōmunicationē incurrunt. in cle. religiosi. de decimis. c. reli. vide excō. ij. §. xiij. viij

Item inuentores nouaꝝ religionū vel capientes habitū ipaꝝ sine speciali licentia sedis aplice in extrauagāti Jo.xxi. q̄ incipit.sancta romana ecclesia.vide.j.excō.ij.§.xvi. ix

Religiosi tam exempti q̄ nō exempti: qui viderint vel sciuerint cathedralē vel matricē.i.baptismalē loci ecclesiā seruare interdictū q̄cunq̄ positū auctoritate sedis aplice vel ordinarioꝝ debent et ipi seruare:alioquin nō seruātes incurrūt excōicationē ipo facto. Jdē etiā in interdicto et cessationib⁹ a diuinis q̄ statuta pꝛincialiū conciliorꝝ vel ipoꝝ aucte factis. Jdē in generalib⁹ cessationib⁹ a diuinis ciuitatū terrarū vel alioꝝ locoꝝ quos ali q̄n ex cōsuetudine vel aliter canonica collegia:vel cōuent⁹ seculariū ecclesiarū aut regulariū sibi vendicāt.et q̄n vt p̄mittit cathedralis vel matrix ecclesia obseruat eas nō obstantib⁹ quibuscūq̄ appellationibus ad sedē apostolicā et alīs obiectionibus quibuscūq̄.in cle.i.de sen.excō.vide.j.excō.ij.§.xv. x

Fratres minores qui tpe interdicti recipiūt ad diuina fratres vel sorores de tercio ordine q̄ cōtinentes vocant.ex̄ de sen. excō.c.cū ex eo.in cle.et est papalis.ꝛ datur licentia ordinarīs vel ep̄is vt satisfactione p̄missa eos auctoritate aplica absoluāt.vide.j.excō.ij.§.xvi. xi

Jonachi et canonici seculares administrationē aliquā nō habētes ad curias pꝛincipū sine speciali lnīa suoꝝ p̄latoꝝ ire nō debēt:et si vt suis p̄latis aut monasterio damnū aliqđ inferāt ad dictas curias se transferāt sunt excōicati.vt in cle. ne in agro.de sta.mo.vide.j.excō.ij.§.xvij. xij

Jonachi infra septa monasteriorꝝ suoꝝ tenentes arma sine lnīa suoꝝ abbatū.d.c.ne i agro.vid.j.excō.ij.§.xviij xiij

Julieres q̄ begine vocant et religiosi q̄ eas fouēt in illo statu begine erāt q̄ assumentes certū habitū nulli p̄mittētes obedientiā nec renunciātes pꝛīs nec regulā hn̄tes quibusdā religiosis adherebant et disputabāt de fide catholica de trinitate:de sacramētis et multas hereses habebant in.c.i.de reli.do.t̄n vt dicit glo.nō loquit̄ de illis de tercio ordine beati Francisci:cū habeāt regulā approbatā a Nicolao papa.iij. xiiij

Religiosi quicūq̄ qui absq̄ lnīa pꝛīj sacerdotis solemnizarēt matrimonia.i. solenniter benedicerēt:aut ministrarent sacramenta eucharistie vel extreme vnctionis.vt in cle.reli. de p̄uile.vide.j. excō.ij. §.xix. xv

Religiosi qui excōicatos a canone absoluunt p̄terq̄ a casib⁹ a iure ex̄pssis:vel q̄ pꝛiuilegia a sede aplica eisdē cocessis.vel qui absoluūt a sentētijs q̄ statuta pꝛincialia aut sinodalia p̄mulgaīꝛ.vel q̄ absolueront a pena et culpa.vt.d.c.religiosi. Jtē q̄ absoluerēt a pcessu Eugenij.iiij.de quo dictū est.s.de clericis secularib⁹.vide excom.ij.§.xx. xvi

Religiosi inducētes aliquē ad vouendū iurandū vel p̄mittendū de eligēdo apud eos sepulturā vel iā electā vlteri⁹ nō mutent.in cle.cupiētes.de penis.vide.j.excom..ij.§.xxi. xvij

Religiosi qui tpe interdicti sepelierūt corpora in cimiterijs.aut sepelirēt publice excōicatos vsurarios manifestos aut nominatim interdictos:vt dictū est.s.de clericis secularib⁹.vide.j.excō.ij.§.xxv.

Religiosi cōtrahentes matrimoniū vt dictū est.s.de clericis secularib⁹ et intelligit̄ fm glo.de pfessis pfessione tacita vel ex̄pssa in vna de regulis approbatis.ex̄ de cōsan.q affi.c.eos.vel de voto.c.i.li.vi.vide.j.excō.ij.§.vi. xviij

Religiosi qui tradūt hereticos ecclesiastice sepulture.vt dictū est.s.de clericꝭ secularibus xx

Religiosi mendicantes pfessi qui transeunt ad aliquē ordinem monachalē excepto cartusiensi et recipientes tales scienter sunt excōmunicati.et nō possunt absolui citra sedē apostolicā excepto in articulo mortis. Similiter incurrunt si transeunt ad ordinem canonicorū regularium per cōstitutionem Jartini.v. constantie factam. xxi

Religiosi q̄ pcurarēt vsurpari p̄ aliquē patronatū custodiā seu titulū aduocationis vel defensionis alicuius vacantis ecclesie in quibus residēt:vel monasteriꝭ.

vel pio2ũ loco2ũ:vel bona ipsorum loco2ũ vacantiũ vel collectam que fit rõne legis vel imperato2is seu tributuz regi debitũ. extra de electõe.c.generali.li.vi.vide.j.§. iiij.v. xxij

Abbas vel pio2 etiã causa co2rectõis monachũ vel clericum verberari faciens per laicũ est excõicatus tam precipiens q̃ verberãs:si aliter sit co2rigibilis.extra de sen.excõ.vniuersitatis.et appellatõe laici cõprehenditur cõuersus fm Archi et Anto.de bu.in.d.c.vniuersitatis.xlv.dist.in principio.

Cõtra impugnato2es fidei.§.iij. i

Vicunq̃ incidit in heresim iam damnatam vel nouam adinuenit. xxiiij.q.i.c.i.et.ij.et.iij. Item quicũ q̃ de sacramẽtis ecclesie vel articulis fidei.aliter sentit vel docet q̃ sancta romana etclesia p̃dicat et obseruat.de hereticj. c.ad abolendã. Item quicũq̃ p̃ romanã ecclesiã vel per episcopos cum cõsilio clericoz̃um:vel p̃ ip̃os clericos vacante sede cum cõsilio si oportuerit vicinoz̃ũ episcopoz̃um tãq̃ hereticí sunt damnati ꝛ sunt excõicati.vt no.i.d.c.ad abolendã. Et generaliter oẽs hereticí quocũq̃ noie censeantur.de hereticis.c.excõicam⁹. Item oẽs credentes receptoz̃es defensoz̃es et fautores eoz̃.vt in.d.c.excõicamus.§.credẽtes et.c.nouerit.de sen.excõ.et est facta papalis p̃ p̃cessum annualẽ curie et specialiter Eugenij iiij. Item quicunq̃ p̃sumpserit p̃dictos ecclesiastice sepulture tradere.vide.j.§.2tra impugnato2es sepulture ꝛ excõ.ij.§.xxij. ij

Quicũq̃ recto2 secularis vel quicunq̃ officialis eius cognosceret de crimine heresis cum ad seculares nõ p̃tineat:aut captos liberaret.vel episcopoz̃ vel inquisito2um officium impediret.ex̃ de here.c.vt inquisitõis.li.vi.vide excõ.ij.§.xxiij. iij

Inquisito2es hereticoz̃ q̃ odio gratia vel amo2e cõtra ꝛscientiã omiserint 2tra quempiã p̃cedere:vel ip̃az heresim alicui imponerẽt:qõ impediat officiũ suũ.vt in c.multoz̃.in fi.de here.in cle.vide excõ.ij.§.xxiiij. iiij

Inquisito2es hereticoz̃ qui p̃texru officij inquisitõis quouis mõ illicito extoquent pecuniã:vl scienter bona ecclesiarũ ob delicta clericoz̃ etiã si fisco ecclesie applicarẽt:nec p̃t absolui nisi in mo2tis articulo donec illis quibus extoz̃serint plene satisfaciãt de pecunia nullis ꝓuilegijs pactis aut remissionibus sup̃ hoc valituris.ex̃ de here.c.nolentes. in cle.vide.j.excõ.ij.§.xxv. v

Qui p̃ assasinos quẽq̃ christianũ interfecerit iusserit vel mandauerit interfici etiam si mo2s non fuerat secuta vel assasinos defenderit vel occultauerit.ex̃ de homi.c.p̃ humani.li.vi. Assasini fuerũt quidam infideles qui ex quibusdã erro2ibus de facili nitebantur christianos occidere fm Ric.in.iij.vide excõ.ij.§.xxvi. vi

Omnes et singuli cuiuscũq̃ status gradus p̃eminentie aut p̃ditõis existãt:etiã si pontificali regali aut quauis ecclesiastica vel mundana fulgeant dignitate q̃ p̃fidis hereticis et vioclefistis arma equos plumbũ lignamina sal oleũ viuũ victualia:et oĩa quecũq̃ ad vsum hoĩm p̃tinentia:aut queuis alia p̃sidia publice vel occulte subministrãt:ac p̃ se vel p̃ subditos afferri faciũt vel p̃mittunt cum quibus ip̃i vioclefiste x̃pifideles et catholicos quomodolibet impugnare seu offendere possent.necnõ oẽs et singulos eo2undẽ hereticoz̃ũ ꝛ vioclefistarũ adherẽtes fauto2es defenso2es et receptoz̃es cuiuscũq̃ status nobilitatis excellentie vel cõditionis existant.etiã si põtificali regali reginali aut queuis ecclesiastica vel seculari sint p̃diti dignitate ac cõsentientes et p̃stantes eisdem in p̃missis quomodocũq̃ vel qualiter cũq̃ auxiliũ cõsilium vel fauo2ẽ sunt excõmunicati p̃ p̃cessum Eugenij.iiij. vij

Po2tantes ferrũ arma lignamina necessaria ad impugnandũ x̃pianos. Item vendẽtes galeas vel naues et qui in piraticis saracenoz̃ nauibus gubernationem exercent aut machinis.aut quibuslibet alijs impendũt cõsilium auxiliũ et fauo2ẽ in dispendiũ terre sancte nec p̃t absolui nisi totũ lucz̃ er tã damnato mercimonio fecerũt:et tantundẽ de suo in subsidiũ terre sancte transmiserint vel alia pena puniantur:si fuerint nõ soluendo.ex̃ de iudeis. ita quo2undã.et.c.ad liberandã.ꝛ est pa-

palis per ꝓcessum curie et ſpecialiter Eugenij quarti.qui addit equos.et alia ꝓhibita quibus cristianos impugnāt.⁊ ꝑ extrauagantem.Nicolai quarti que incipit Olim qui statuit. et innouauit ꝙ null⁹ arma equorū ferrum lignamina victualia et alia quecūq; mercimonia in alexandriā. vl̄ alia loca saracenoꝝ terre Egypti deferre vel mittere audeat.seu de suis portub⁹ vt eis deferant̄ extrahere. vl̄ extrahi ꝓmittere.aut eis cōsiliū auxiliū vel fauorē prestare.alit̄ sunt excommunicati ipso facto. nec p̄nt absolui nisi tm̄ de bonis ꝓpr̄is in terre sancte subsidiū quertēduz exoluerīt quātū ad ptes predictas detulerint vl̄ miserint.aut deferri vel de ipsoꝝ portub⁹ deferendū eis extrahi ꝓmiserint.et similiter statuit ꝺ terris soldano subiectis .Que extrauagans licet fuerit reuocata ꝑ phemiū sexti.tamē post sextū.j.annū papa .Bonifaci⁹ innouauit in quadā extrauagāti q̄ incipit Contra illos.Post hec Clemēs quintus etiā innouauit.et pape absolutionē.p̄ terq; in articulo mortis reseruauit in extrauaganti que incipit.Multa.vide exco.ij. §.xxviij. viij.

Ordinati ad ordines ꝑ scismaticos vl̄ accipientes ab eis ecclesiasticas dignitates vel beneficia.Itē alienatōnes facte ab eis vel mediantibus laycis sunt inanes⁊ ad ecclesias sine onere reuerti debēt ⁊ cōtra faciētes sunt excōicati. extra de scismaticis.c.i.et generaliter oēs scismatici et specialiter sequētes dānatū scismā Petri de luna.et successoꝝ eius et fautoꝝ sunt excōicati excōicatione papali ꝑ ꝓcessum annalem curie.Vide excō.ij.§.xxvij.

Contra impugnatores ecclesie et ministrorum eius.§.iij. i

Qui dicit romanā ecclesiā non esse caput omniū ecclesiarū nec ei tanq; capiti obediendū ,xix.di.c.nulli fas.et fm glo.talis est heretic⁹ et excōicatus excōicatione papali per ꝓcessum curie.vt.s.§.iij.ver.i. ij

Qui incēdit vel frangit ecclesiam vel locum religiosum.vel que in eis sunt ante denūciatōnem ab eꝑo post denunciatōnē a solo papa.extra de sen.ex.c.cōquesti.et c.tua nos.Vide exco.ij.§.xxix. iij

Incendarij aliarū rerū q̄ ecclesiarū si excōicentur vel denūcient̄ excōicati a solo papa absoluūt̄.d.c.tua nos.Vide.j.exco.ij.§.xxix. iiij.

Omnes qui fecerint statuta contra libertatē ecclesie et cōsuetudines .et qui iā facta fecerint obseruari.⁊ qui ea de libris nō aboleuerint.Item scriptores eoꝝ potestates cōsules et rectores ⁊ ꝓsiliarij loco.vbi huiusmodi statuta edita fuerint. Item qui fm ea iudicare p̄sumpserint vl̄ in publicā formaz redegerint publicata . extra ꝺ sen ex.c.nouerit.⁊.c.grauē.vide exco.ij.§.xxx. v

Quicūq; de nouo vsurpāt custodiam vacantiū ecclesiarū vl̄ monasteriorū vl̄ aliorū piorū locoꝝ.puta hospitaliū et occupant bona ipsoꝝ ⁊ clerici et alie ꝑsone eorūdem locoꝝ qui fieri hoc procurāt.extra de elec.c.generali.li.vi.vide.j. excommu.ij.§.xxxi. vi

Omnes mutilantes vulnerantes ⁊ interficientes seu detinētes et capiētes seu depredantes romipetas et pegrinos ītro mā causa deuotōis et pegrinationis accedentes:et in ea morantes et recedentes ab ip̄a:et in his dantes auxiliū cōsilium ⁊ fauorē eorūq; bona confiscamus. vt in ꝓcessu annuali curie et specialiter Eugenij iiij.in quo nedū statuit̄ de romipetis specialiter:sed generaliter etiā. Unde dicit̄. Itē excōicamus et anathematisam⁹ oēs illos qui ad sedē apostolicā venientes ⁊ recedentes ab eadē:necnō illos qui iurisdictionē ordinariā vel delegatā aliquā non habētes in eadē curia manētes temerita te ꝓpria capiunt spoliant et detinent:aut exꝓposito deliberato verberare mutilare vel interficere p̄sumūt: et qui talia fieri faciunt seu mandant. vij

Falsificantes litteras dñi pape vel falsis litteris sciēter vtentib⁹.ex̄ de falsis.c. ad falsarioꝝ.et.c.dura.et est papalis ꝓcessum curie annualē:et specialiter Eugenij quarti.vbi dicit̄.Item excōicamus⁊ anathematisamus oēs falsarios bullarū seu litterarū apostolicarū ⁊ supplicationū gratiā seu iusticiā ꝙtinentiū per summuz pontificē vel vicecancellariū seu gerētes vices aut officium vicecancellarij sancte

romane ecclesie de mandato eiusdē summi pōtificis signataꝫ aut sub noīe eiusdē summi pōtificis: seu vicecācellarij. aut gerentes officiū predictū signātes supplicationes easdē ⁊ nedū falsificantes. sed apponentes manū ad corrigendū etiā vnam litterā vel vnū punctū in litteris papalibus: exceptis his quib⁹ hoc cōmissum est fm Host. p sententiā latā in curia. vide .j. excōicatio. ij. §. xxxij. viij

Papa ante coronationē pt exercere sum officiū: et q hac occasione impugnaret litteras eius excōicatus est p extrauagantem Benedicti. xi. que incipit. qz nōnulli.

Insecutores cardinaliū ix
et eoꝝ pticipes. eꝛ de penis. c. feli. li. vi. vide. j. excō. ij. §. xxxiij. x

Rectores terrarū et eoꝝ officiales qui nō fecerint obseruari ea q̄ statuunt cōtra insecutores cardinaliū. vt. d. c. feli. vide. j. excō. ij. §. xxxiiij. xi

Insecutores epoꝝ qui eos temere vel iniuriose pcusserint aut ceperint aut bannierint vel hoc mandauerint fieri: aut facto ab illis rata habuerint vl̄ socij fuerint facientis: aut consiliū in his dederint aut fauorē seu scienter insecutores defensauerint. in cle. si quis suadente. de penis. vide exco. ij. §. xxxv. xij

Rectores locorum imponētes clericis aut ecclesijs exactōes aliqs vel grauamia absq; lnīa pape si admoniti nō destiterint sunt excōicati vna cū fautoribus suis: nec absolui pnt nisi admoniti satisfecerint. et durat excōicatio etiā post tps regiminis etiam in successores officij: intm̄ q̄ si heredes ipoꝝ seu successores officij nisi satisfecerint infra mensem incurrūt predictā excōicationē. eꝛ de immu. ec. c. nō minus. c. aduersus. et in cle. e. ti. c. quoniā. Vide ex com. ij: §. xxxvi. xiij

Cōpellentes prelatos seu capitula seu alꝰ ecclesiasticas psonas ad submittendū laicis vel alienandū bona immobilia seu iura ecclesiarū: et similiter laici qui vsurpant sibi illicite hmōi nisi moniti destiterint. eꝛ de re. eccle. non alie. hoc cōsultissimo. li. vi. et in cle. c. multoꝝ. de penis. vide excō. ij. §. xxxvij. xiiij

Quicūq; ab ecclesijs vel ecclesiasticis psonis per se vel p aliū suo noīe vl̄ alieno pro psonis vel rebus quas nō causa negociationis deferunt vel deferri faciunt vel transmittunt exigunt aliqd datiū vel guidatium. eꝛ de cēsi. c. quancq;. li. vi. vide excom. ij. §. xxxviij. xv

Dni tpales qui subditis interdicūt ne platis seu psonis ecclesiasticis quicquid vendāt vel emant ab eis vel ipis bladum molāt nec coquant panē vel alia hmōi obsequia exhibere psumant eoipo sunt excōicati. de immu. ec. c. eos. li. vi. xvi

Iniuriciēs manꝰ violentas in clericū vel religiosum vel cōuersum est excōicatꝰ excōicatione papali. xvij. q. iij. si qs suadente. et eꝛ de sen. excō. nō dubiū: et hoc si iniuria est enormis. Idē de pcussione nouicioꝝ. c. religiosus. e. ti. li. vi. Itē quicūq; eū detinet in custodia publica vel priuata etiā absq; alia corporis lesione. vel intrudit in vincula. de sen. excō. nup. xvij

Impedientes seu inuadētes victualia seu alia ad vsum romane curie necessaria adducentes. vel ne ad curiā ipsam adducant vel deferant impedientes seu perturbantes. et qui talia faciunt vel defendunt cuiuscunq; fuerint ordinis peminentie et statꝰ etiā si pontificali regali reginali. vl̄ alia q̄uis ecclesiastica vel mūdana pfulgeant dignitate per pcessum curie ānualē ⁊ spālit Eugenij. iiij. sunt excōicati. xviij

Omnes illi qui p se vel p alium seu alios directe vel indirecte sub quocūq; titulo vel colore occupant detinent vl̄ hostiliter discurrūt. seu inuadūt. aut occupare detinere vel discurrere hostiliter psumūt in totū vel in ptē. aut q occupabūt detinebūt hostiliter discurrēt seu inuadēt. aut occupare detinere vel discurrere hostiliter psument almā vrbem. Regna scicilie Trinacrie īsulas. Sardinie Corsice terram citra farrū Patrimoniū beati petri in Tuscia. Ducatū spoletanū comitatū veneusini sabinie marchie anchonitane Iasse trebarie Romandiole Campanie atq; maritime puincias et terras specialis commissionis ⁊ Arnolfoꝝ ciuitatesq; nostras Ferariēsem Beneuentanam Bononiensem Perusinam Auinionensem arriminēsem ciuitatem castelle Tudertinā. ⁊ alias ciui

tates terras et loca vel iura ad ipam spectantia et adherētes fautores et defensores eoꝝ seu in his dantes eisdē auxiliū cōsiliū et fauorē nō obstantib⁹ quibuscunq; priuilegiis indulgētiis ac lr̄is apl̄icis generalib⁹ vel specialibus eis vel eoꝝ alicui vel aliquibus quibuscūq; cuiuscūq; ordinis cōditionis dignitatis et p̄eminentie fuerint ecclesiastice vel tp̄alis a p̄dicta sede sub quauis forma vel tenore concessis ꝙ excōicari vl̄ anathematizari nō possint p̄ litteras apl̄icas nō facientes plenā et expressam: ac de verbo ad verbū de indulto hmōi ac ordinib⁹ locis nōibus ꝓpriis cognominib⁹ ac dignitatib⁹ eoꝝ mentionē: necnō cōsuetudinibus et obseruātiis scriptis et nō scriptis. ac aliis cōtrarijs quibuscūq; ꝓtra hmōi nostros ꝓcessus ac sententias quominꝰ includant̄ in eis se iuuare valeant et tueri: et q̄ quo ad hos ꝓcessus tollimus et oīno reuocamus ex ꝓcessu curie annuali et specialiter Eugenij. iiij. sunt excōmunicati. xix

Omnes illos q̄ p̄ se vel p̄ aliū: seu alias quascūq; p̄sonas ecclesiasticas vel seculares ad romanā curiā sup̄ earū causis ꝛ negocijs recurrentes illacq; in eadē curia ꝓlequentes aut ꝓcuratores negociorū gestores aduocatos vel ꝓmotores ip̄oꝝ vel etiā auditores seu iudices sup̄ dictis causis seu negocijs deputatos occasione causarū seu negociorꝝ hmōi verberā t mutilāt occidūt: aut bonis spoliāt cuiuscūq; p̄eminentie dignitatis seu status fuerit etiā si pōtificali regali reginali: seu quauis alia p̄fulgeāt dignitate p̄ ꝓcessum curie et specialiter Eugenij. iiij. sunt excōicati. xx

Facientes pactū vel ꝓmissionē vel recipientes ex pacto vel ꝓmissione occulta vel manifesta aliq̄d etiā parū ꝓ aliqua iusticia vel gratia ꝓ se vel alio in causis iudicijs seu alīs ꝓ litteris obtinendis ab apostolica sede et est papalis excōmunicatio p̄ extrauagantē Bonifacij. viij. Ite qui scienter vtunt̄ talibus gratijs vel litteris sic obtentis vbi. s. xxi

Euntes ad terrā sanctā etiā causa deuotionis seu voti sine licētia sedis aplice: sunt excōicati vt in libro penitētiarie summi penitētiarij p̄nt etiā absolui a, summo penitentiario. xxij

Recipientes in curia romana lr̄as pape ab alio q̄ a vicecancellario vel a papa vl̄ a bullatorib⁹. ex de cri. falsi. c. dura. Si sunt laici sunt excōicati et eoꝝ nuncij. Si clerici officij ꝛ beneficij suspensiōe damnē tur et est papalis: vt patet in registro cancellarie. xxiij

Quicūq; ꝓ eo q̄ in reges ꝓncipes barones nobiles balinos vel ministros eorū aut quoscūq; alios excōicationis suspensionis siue interdicti sn̄ia fuerit ꝓmulgata licentiā alicui dederint occidēdi capiēdi seu aliter in personis: seu bonis suis vel suoꝝ grauādi eos: qui tales sn̄ias ꝓtulerunt: siue quorū sunt occasione plate: vel dederint licentiā grauādi tales sn̄ias obseruātes seu taliter excōicatis cōicare nolentes nisi ln̄iam ip̄am re integra reuocauerint vel si ad bonoꝝ captionē occasione ip̄ius ln̄ie sit ꝓcessum: nisi ip̄a bona infra octo dierū spaciū restituta fuerint aut satisfactio ꝓp̄ia bonis fiat eoip̄o incurrūt excōicationē. Ytez qui ausi fuerint dicta licentia vti. Qui autē in dicta sn̄ia ꝑmanserint duoꝝ mensiū spacio extunc non p̄nt nisi p̄ sedē apostolicā absolui. c. quicūq;. de sen. excō. li. vi. xxiiij

Cōcedentes rep̄salias cōtra ecclesiasticas p̄sonas generaliter vel specialiter ex de inīur. et dā. da. c. et si pignoratores. li. vi. vide. j. excō. ij. §. xxxix. xxv

Quicunq; impedit officiū delegati vel cuiuscūq; iudicis ecclesiastici vel impetratoris lr̄aꝝ dn̄i pape sup̄ causis vel questionibus q̄ de iure vel antiqua consuetudine ad forū ecclesiasticū spectant cōpellūt desistere ab hmōi ꝓsecutione vel de q̄stionibus hmōi in foro seculari litigare capiendo iudices impetratos vel impetrātes vel sub iudicib⁹ impetratis litigare volentes vel eorum ꝓpinquos vel res, eorum vel ecclesiarum vel alijs quibuscunq; modis compellentes vel procurantes per se vel p̄ alios quominꝰ coram iudicib⁹ delegatis vel ordinarijs possint dicti cōquerentes libere de causis predictis iusticiā obtinere vel qui in talib⁹ dederint auxiliū cōsilium vel fauorē excōicati sunt ip̄o facto a qua nō possunt absolui nisi tam iudici cuiꝰ co-

gnitio fuerit impedita vel iurisdictio vsurpata ꝯz parti que ꝓturbata fuerit ī ꝓsecutione sui iuris de iniuria damnis expēsis et interesse ꝓius integre satisfaciāt. ex de immu. ec. c. qm̄. li. vi. vide. j. excōmunicatio. ij. §. xl. xxvi

Dñi tpales cōpellentes clericos reassignare sua beneficia eos capiēdo vel detinendo ne citati ad sedem apostolicā accedant: aut ipi clerici q̄ procurarēt detineri ne occasionē habeāt ꝓparendi. c. multoꝝ. de penis. in cle. vide. j. excō. ij. §. xli.

Cōtra impugnatores religionū. §. v.

Glosantes in scriptis declarationē Nicolai. iij. supꝝ regulā fratrū minoꝝ alr ꝯz ipe determinauit. Insupꝝ doctores siue lectores dum docēt in publico ex certa scientia intellectū declarationis p̄dicte depravantes facientesꝯz cōmentū scripturas seu libellū. nisi ꝯz tum grāmaticaliter sensus verbi possit intellgi ac ex certa scientia et deliberatione determinārel in scholis seu p̄dicantes cōtra regulā et statū fratrū minoꝝ. vel in eadē declaratione positoꝝ seu cōtra aliq̄ vl aliqd̄ p̄dictoꝝ nō obstantib⁹ quibuscūꝯz priuilegiis qualitercūꝯz ꝓcessis et quibuscunꝯz sunt excōicati ipo facto q̄ a solo papa possunt absolui. c. exīt q̄ seminat de ver. signi. li. vi. ij

Ingrediētes monasteria monialiū ordinis p̄dicatoꝝ extra' casus necessarios q̄ declarant in cōstitutionib⁹ eaꝝ vt ad dandum sacramēta infirmis ad medendū eis ad reparandū' edificia et hmōi nō habita licētia a papa vel a magistro ordinis sunt excōicati et absolutio reseruatur pape vl magistro odinis vel illi cui ab aliquo predictoꝝ fuerit cōmissum. vt patet in bulla ordinis. iij

Ingredientes monasteria monalium sancte clare sine lnīa pape extra casus cōcessos in cōstitutionibus suis. Excipit cā multū grauis infirmitatis q̄ flebotomatoꝝ cū necesse fuerit qui nō absꝯz duob⁹ socijs de familia monasterij introducat nec ab uuice intra monasteriū separent: necnō et alij quos occasione incendij vel ruine vel alterius periculi vel dispendij seu ꝓtuendis a violentia quorumlibet monasterio vel personis aut ꝓ quolibet opere exercendo qd̄ ꝯmode extra monasteriū fieri non pōt necessitas exegerit introire. Qui oēs suo ministerio expedito vel imminenti necessitati satiffacto ꝓinꝑos sine mora exeant. Nulli tn̄ psone extranee intra clausuram monasterij liceat comedere vel dormire. Itē dat lnīa generali cardinali ꝓtectori ordinis visitatori: et epo gratia cōsecratiōis ecclesie vl altaris. Et hec excō. facta est ꝓ Gregoriū nonū. non tn̄ sibi reseruauit absolutionē. et ideo videt epalis ꝓ regulā. c. nup. de sen excō. Sed est hodie facta papalis ꝓ Eugeniū. iiij. et publicata est in capitulo generali Janue celebrato. Mcccxl. iiij

Quicūꝯz iniecerit manꝰ violētas in religiosum religionis approbare vel cōuersum vel nouiciū. ex de sen. ex. c. nō dubiū. et. c. religiosus. li. vi. Itē mandans vl ratum habēs suo noīe factū. vide. j. excom. ij §. xlij. v

Impediētes in officio suo visitatores monialiū vel canonicarū: si moniti nō destiterint. de sta. mo. c. attendentes. in cle. vide. j. excō. ij. §. xliij. vi

Doctores seu magistri qui sciēter illos religiosos q̄ dimiserūt habitū docēt leges vel physicā. ex ne cle. vel mo. c. vt ꝓiculosa. vide. j. excō. ij. §. xliij. vij

Contra impugnatores sacramentoꝝ et primo baptismi. §. vi. i

Recus baptisans baptisatū a latino q̄ lauās altare tanꝯz maculatum in quo latinus celebrauit de baptismo. c. vltimo. fm Astēn. in sum. li. vij. ti. ij.

Matrimonij.

Contrahentes matrimonia sciēter in gradibus cōsanguinitatis vel affinitatis prohibitis in cle. eos. de cōsan. et affi. vide. j. excō. ij. §. xlv.

Penitentie. iij

Extorquentes ꝓ vim vel metū absolutionē ab excōicatione vl reuocationē eius aut suspensionis vel interdicti nō valet absolutio et nouā incurrit excōicationeꝫ. ex de his q̄ vi me. ve cau. fi. c. absolutōnis. li. vi. vide. j. excom. ij. §. xlvi.

Eucharistie. iiij

Ompellentes celebrari in loco interdicto vel ad audiendū aduocātes excōicatos vel interdictos vel ꝓhibētes ne moniti exeant. ī cle. c. grauis. de sen. ex. vide. j. excō. ij. §. xlvij.

Cōtra impugnatores sepulture. §. vij.

Dicūq; corpus alicui⁹ defunctī inciderīt: vel decorerint ꝙ ossib⁹ transferēdis in extrauagāti bonifacij q̄ incipit. detestanda. ij

Quicūq; in cimeteriis sepeliūt corpa tēpore īterdicti: aut publice excōicatos aut nominatim interdictos aut vsurarios manifestos. vt. s. §. i. ℞. v. ℣. §. ij. ℞. xvij. vide j. excōi. ij. §. v. iij

Clerici ℣ religiosi qui inducūt ad vouē dū ℣ ꝓmittendū vīiurandū aliquē de eligendo apd eos sepulturā. vt. s. §. i. ℞. vij. ℣. §. ij. ℞. xvi. vide. j. excōi. ij. §. xxi. iij

Quicunq; hereticos credētes vel receptores defensores vel fautores eorū sciēter tradiderit ecclesiastice sepulture. extra de here. quicunq;. li. vi. vt. s. §. i. ℞. ix. ℣. §. ij. ℞. xix. qui aūt dicātur credentes receptores defensores et fautores. vide excom. ij. §. xxij.

Cōtra impugnatores electoꝝ ℣ malos electores. §. vij. i

Rauantes ꝙ se vel ꝙ alios electores vel amicos eoꝝ eo ꝙ noluerint eligere illos ꝙ quibus erāt rogati vel inducti. ex de elec. c. sciant cuncti. li. vi. vide. j. excō. ij. §. xlix. ij

Quicūq; loquit secrete vel mittit scriptura vel nunciū alicui cardinali q̄n sunt recluſi occasione electōis pape. ex de elec. c. vbi piculū. vide. j. excō. ij. §. l. iij

Oni rectores et officiales qui imminēte dicta electōe nō seruāt ipam cōstitutionē dicti. c. vbi periculū. vide. j. excōicatio ij. §. li. iiij

Qui vocant ad dirigēdas moniales in electionib⁹ nisi abstineāt ab his ꝙ q̄ posset ī eas discordia oriri vel nutriri. de elec. indēnitatib⁹. li. vi. vide. j. excō. ij. §. lij. v

Eligētes vel noiantes imperatorē regem marchionē principē ducē comitē vel baronē vel alteri⁹ ēminentie dignitatis potestatis vel excellētie: vel q̄ elegerit frē vel filiū vel nepotē ipoꝝ in ꝑpetuū vel ad tps in senatorē vl rectorē vrbis rome quocūq; nole vocek ipa rectoria. Item eligētes quēnis aliū ꝑter predictos ad ipi⁹ ciuitatis regimē vltra annū. Item ipi electi si cōsenserint. Item eis obedientes. Item dantes eisdē electis vel electorib⁹ auxiliū cōsilium vel fauorē ipo facto sunt excōicati excōicatione papali: nisi supdicta facta fuerint de speciali lnīa ipius sedis apostolice lnīa litteris exprimēda. de elec. fundamenta. li. vi. vide. j. excōmunicatio. ij. §. liij.

Cōtra impugnatores gratie spiritus sancti. §. ix. i

Vnis symoniacus siue ꝙ ordinibus: siue ꝙ beneficijs vel officijs aut ꝑlaturis ecclesiasticis: vel ꝙ ingressu religionis vel ꝙ alijs spiritualib⁹ est excōicatus: et est papalis ꝑ extrauagātem Martini. v. quā Eugenius quartus cōfirmauit. ij

Facientes pactū vel ꝓmissionē ꝙ aliq̄ gratia vel litteris obtinendis ab apostolica sede. vt. s. §. iij. ℞. xx.

Quidā cātus speciales. §. x. i

Agister vel scholaris tractans cū aliquo cīue Bon. de ꝓductōne hospitij nō requisitis inquilinis nisi tps cōductionis sit elapsum. ex de loca. c. ex rescripto. vide. j. excō. ij. §. lv. ij

Quādo papa aliquē noīatim excōicauit sol⁹ papa absoluit: et etiā solus absoluit oēs ei ꝑticipantes in crimine ꝓpter qđ excōicatus ē. de sen. ex. c. significauit. Alij intelligūt dictū. c. q̄n etiā sciēter ꝑticipat ei in diuinis. vide. j. excō. ij. §. lv. iij

Quādo q̄s ꝑticipat excōicato nō soluz a papa sz etiā a quocūq; in crimine: ꝓpter qđ excōicatus est dando ei auxiliū cōsiliū et fauorē. de sen. ex. c. si cōcubiū. et. c. nup. vide. j. excō. ij. §. lvi. iiij

Quī ꝓcurauit ꝙ cōseruatores priuilegiorū dati se intromittant: et cū effectu sequetur de his qui nō licet eis: nam nisi de manifestis iniurijs se intromittere pñt: et nō pñt absolui nisi ei quē fatigauerūt indebite primo de expensis integre satisfaciant. de offi. dele. c. fi. et. c. statuimus. li. vi. vide. j. excō. ij. §. lvij. v

Qui fingit aliquē casum ꝓpter quē aliquis iudex vadat vel mittat ad aliquā mulierem ꝓ testimonio. c. mulieres. de iudicijs. li. vi. vide. j. excō. ij. §. lvij. vi

Quādo qui absolutꝰ fuit in mortis articulo vel alio impedimēto si adueniente sanitate vel alio impedimento cessante se nō repsentat ei a quo absoluendus erat si tale impedimentum nō fuisset reincidit in eandē sententiā. de sen. excō. c. eos. li. vi. vide. j. excō. ij. §. lix. vij

Quādo quis absoluit̄ a sede apostolica vel a legatis: et iniungit̄ ei ꝙ se repsentet ordinarijs vel alijs susceptur⁹ penitentiā et passis iniuriā. seu eis quibꝰ obligatus ē satisfaciat: si hoc nō facit cōmode cū possit reincidit ī eandē. d. c. eos. viij

Rectores ciuitatū et alij officiales et cōsiliarij qui statuta faciūt et scribūt ꝙ quis cōpellat̄ soluere vsuras vel solutas nō repetere: et qui ꝑm ea inducāt: et q̄ habent sup hoc potestatē nisi ipa statuta deleuerint infra spaciū triū mensiū. aut si ꝓsumpserint dicta statuta obseruare. de vsuris. c. ex graui. in cle. vide. j. excōmunicatio. ij. §. lx. ix

Des pirate et latrunculi marini et receptores eoꝝ ꝙ ꝓcessum curie annualē. x

Des q̄ in terris suis noua pedagia imponūt ꝙ ꝓcessum curie annualē. xi

Excōicatus a legato pape post annuz a solo papa potest absolui. de offi. dele. c. querenti. xij

Qui lata sīa ꝓtra ipm qui in curia beneficiū ante ꝙ triennium nō possederat sequestrationē fructuū eius impedit. in cle. vnica. de seque. possess. et fructuū.

Declaratio excōicationū.

Excōicatio secundo de eo qui gerit se ꝓ papa nō electus a duabus ꝑtibus cardinalium. §. i. i

Dantū ad declarationē excōmunicationū supraposita rū in ✠. excōicatio ꝓmo. Circa hanc excōicationē primā scz de eo qui gerit se ꝓ papa nō electꝰ a duabus ꝑtibꝰ cardinaliū. Quero q̄d si cardinales vnanimiter dent potestatē nominandi papā duobꝰ vel tribus et ipsi nominatum ab illis recipiūt. Rñdet Asten. in sum. li. vij. ti. ij. ꝑm Hosti. ꝙ electio valet. vñ dicit Anto. de bu. Nota ꝙ due ꝑtes collegij sunt necessarie q̄ō est verum nisi maior cōcordia interuenerit: qz si cardinales ordinarēt inter se ꝙ electus a maiori ꝑte sit electus. tunc videbit̄ electꝰ ab oībus q̄ eligeret̄ a maiori parte sicut ꝓcōpromissariū videbit̄ electus a toto capitulo. ex̄ de elec. c. qz ꝓpter. ij

Quid si ꝓsentiunt in illū qui gessit se ꝓ papa: cum nō esset a duabꝰ ꝑtibus electus Rñdet idē vbi. s. ꝑm Hosti. ꝙ nō valet. qz non ꝑnt cōsentire in excōicatū. imo oēs ei cōsentientes: vel adherentes sunt excōicati: nisi forte eū penituisset et absolutus fuisset ꝓ illos cardinales qui ei non adheserant. Ite nota ꝙ nō oportet papā eligi a duabus ꝑtibus oīm cardinaliū sed ꝑsentium tm̄: nisi aliqui cardinales absentes essent in loco vicino: vñ cōmode possent vocari. Sed videt̄ ꝙ in electōe pape admittatur Imperator et eiꝰ nuncij. lxij. di. §. verū. Rñdet Anto. de bu. ꝙ illud ꝓcedebat olim: hodie soli cardinales admittuntur: et si de omnibꝰ cardinalibus nō essent nisi duo ī loco: vbi debet fieri electio: alijs legitimo tpe expectatis ipi duo eligerēt. ex̄ de elec. c. i. et vnus ꝑt eligere alium: ita ꝙ si vnꝰ illoꝝ eligat alterū valet: et alter electus tacere debet. Si vnꝰ tm̄ supest adhuc ille solus eligeret. de iur̄. patro. c. ꝙ nr̄as. licet aliqui dicāt ꝙ ius eligēdi non cadat in vno: oībus vero deficientibus clerꝰ romanus eligere debet. xxij. di. c. ij. et. lxxix. di. c. i. et. c. si q̄s pecunia. Alij dicūt ꝙ cōcilium generale. lxv. di. c. ij. et. iij. et cōuocatur ꝙ clerum et populū romanū. lxv. di. c. si forte. dicit Hosti. ꝙ licet hoc secundū videat iustiꝰ: primū est leuius et cōmodiꝰ ꝓpter ꝑiculū more in fra. c. ne ꝙ defectu. iij

Quero an papa possit eligere sibi successorē. Rñdet Anto. de bu. ꝙ nō. vt no. in. §. his oībus. vij. q. i. facit. c. nulla. de ꝑben. iiij

Sed q̄d si duo vel vnꝰ volūt cōpromittere an alij cogunt̄. Rñdet Anto. de but̄. ꝙ nō. ar. l. salbinus. ff. cōi diui. imo vno cōtradicente nō ꝑt fieri cōpromissum: scz bñ ꝑt statui ꝙ vno vel duobꝰ cōtradicentibꝰ

electus a maiori pte sit electus. v

Quero dicit hic q electꝰ a minori pte duarũ si gerit se p electo patiat has penas: et vitat aliquas si respuerit. Quero an vitet penã excõicationis. Rñdet dñs Anto. q nõ. sed penã datan et abyron. i. penã eterne damnatõis fm Jnno. vi

Quero an in numerũ duarũ ptiũ ꝑputetur electus. Rñdet dñs Anto. qñ eligeret ꝙs ad ecclesiã in qua nõ habz vocẽ est planũ q nõ cõputabit vox eius: aut eligit in illa in qua habet vocẽ: et tunc si eligeret p formã scrutinij nõ cõputatur vox. et si per viã cõpromissi sic rõ est. qz in scrutinio requirit vox certo et determinato tpe: et electus cõsentit demũ post scrutiniũ: ideo eiꝰ vox nõ auget. Sed si in forma cõpromissi non requirit determinatio tpis: ideo vox subsequẽs auget. Et fm hoc vox electi deberet cõputari i numero cardinaliũ qz nõ exigit ad augmẽtandũ in certo et determinato tempore. vij

Sed an cardinales possint tollere talẽ cõstitutionẽ. Rñdet glo. q sic. et dicũt doctores q pñt cardinales int se ordiare q electio valeat que est facta a maiori pte: cũ censeat ab oĩbus electus. vt in. c. ꝑter. qđ intellige vt notat de elec. si cui. li. vi. in glo. notabili. viij

Quid si papa sit hereticus. Rñdet Anto. de bu. q admittit exceptio cõtra suam electionẽ per glo. xl. dist. si papa. Et sufficiant duo testes si negatur esse papa p heresim: in qua erat tpe electionis. c. si quis pecuniã. lxxix. di. Jdẽ si est mulier qz nõ est capax ordinis. ix

Quid si sit symoniacꝰ. Rñdet dñs Anto. q nõ repelleret ꝑter hoc. d. c. si ꝙs pecuniam. pñt tñ eligẽtes accusari de simonia cõmissa in electione pape. x

Quid si sit bigamus. Rñdet dñs Anto. q hec exceptio opponi ei nõ ꝑt. xi

Sed an vxor poterit repetere electũ in papã. glo. ponit in. d. c. si ꝙs pe. dñs An. dicit q si nõ est dubiũ de matrimonio põt repeti: nisi reducat vxorem ad cõtinentiã: vñ erit tunc papa et habebit vxorẽ. nec hoc erit cõtra substantiã papatus. qz Petrus habuit vxorẽ: vnde poterit reddere debitum vxori et etiã esse papa. vt dicit glo. d. c. si quis pecuniam. xij

Quid de infante. dicit q nõ ꝑt esse nisi a spiritu sancto esset facta electio: qz non est capax ordinis.

Quid de laico. Rñdet dñs Anto. q eligi ꝑt. vt ptz de beato Ambrosio. xiiij

Quid si papa nõ sit canonice electus. Rñdet dñs Anto. q si est occultũ de hoc nõ iudicat ecclesia. de symo. c. sicut. Excusat tñ ꝓbabilis ignorantia: licet nõ crassa ex de sen. excõ. c. apostolice. xv

Quero de intronizato p seditionẽ presumptionẽ vel aliud ingeniũ. Rñdet dñs An. q est excõicatus. lxxix. di. c. i. et. ij.

De episcopo greco deputato p episcopum latinum. §. ij. i

Jrca hanc excõicationẽ. s. de epo greco deputato p epm latinum.

Nota q qñ civitas habet populũ diuerse lingue: nõ ꝓpter hoc habebit plures epos. sed eps eius ꝓuidebit viros idoneos qui officia celebrent et sacramẽta ministrent. poterit etiã statuere epus illi⁹ loci aliũ epm sibi vicariũ qui illis ꝑsit tã q vicarius et epalia cõferat: qui p oĩa debet obedire pontifici eũ cõstituenti suũ vicarium: alꝫ ipo facto incidit in excõicationẽ glo. sup. c. quoniã. de offi. ordi. exemplificat in epo latino: qui si habebit subditos grecos habebit vicariũ episcopũ grecũ vt sic prouideatur circa pontificalia illis exhibenda. ij

Glo. sup verbo. ꝓcussiz. querit an sit excõicatus ipso iure dicit q sic. et sic est canon late sententie. xvij. q. iij. si quis suadente. de elec. c. cũ in cunctis. et sic notat domin⁹ Anto. q p hec verba noueris te excõicatũ est ꝓmulgata excõicatõis sñia.

Jtẽ nota rõe loci ꝑt vnus iij epus ꝑesse alteri: licz sit par in dignitate.

Quero an de iure possit alius iiij epus aliũ sibi vicariũ constituere. Rñdet glo. q nõ. ꝛ hic ꝓmittit dispẽsatiue ꝓpter necessitatẽ. vij. q. i. c. nõ autẽ. de renũ. c. ad supplicationem. v

Quero an talis vicarius habebit iurisdictionẽ ordinariã vel delegatã. dicit glo. q habebit ordinariã: qz vt vicarius habz ordinariam.

De clericis ꝓsonatū habētibus qui au
diunt phyſicā vel leges. §. iiij. i

Circa hanc excōicationē. ſ. de cle
ricis ꝓsonatus habentib⁹ qui au
diunt phyſicā vel leges niſi infra
duos menſes deſtiterint. Quero q̄d ſit ꝓ
ſonatus. Dic. i. eccleſiaſtica dignitas. vt
primicerius q̄ ꝑest diacono. ex̄ de of. ꝓmi.
c. i. theuſaurarius. de cōceſ. ꝓben. c. cū no
ſtris. cancellarius. ex̄ vt eccle. bene. c. i. ꝑ
centor et ſuccentor. ex̄ de exceſ. ꝓla. c. iiij.
cuſtos. ex̄ de offi. cuſto. c. i. ſacriſta. de offi.
ſacri. c. archipreſbyter. de offi. archi. c. i. §.
et. iij. Idē intellige in alijs ꝓsonatus ha
bentibus q̄ſm diuerſas cōſuetudines ec
cleſiarū in eis habent. §

Sed q̄d de his qui habēt beneficia qui
bus eſt cura animarū annexa. vtputa ha
bent eccleſias ꝓchiales. Rñdet Aſten.
et Inno. glo. c. ſtatutuz. ne cle. vel mo. li.
vi. q̄ hec ꝓhibitio nō extendit ad illos rō
ne hmōi eccleſiarū: niſi ſint plebanie ſub
ſe capellas habētes in quib⁹ clerici inſtitu
ti non ꝑnt inde ſine cauſa rationabili am
moueri. d. c. ſtatutū. Si vero tales ſunt ꝑ
ſbyteri extendit ad eos nō rōne eccleſie ſz
rōe ꝑſbyteratus: qz ibi dicit necnō ⁊ ꝑſby
teros. et hoc vult glo. d. c. ſtatutū. in ver.
rōne. Idē eſſet dicendū ſi haberēt diſpen
ſatiue: vel alio mō ꝓsonatū in illis eccle
ſijs: tunc enī tenerent rōe ꝓsonatus. Sed
quid ſi plebania habet vnicā capellā. Re
ſpondet glo. q̄ incidit in excōicationē.

Quero quō intelligit iſtud niſi iij
infra duoꝝ menſiū ſpaciū. Itē quid ſi le
git audit vel ſtudet in domo. Item quid
ſi cauſa honorandi⁹ amicū audit. vide in
fra. §. viij. iij

Sed quero cū leges vtiles ſint clericis
ꝓter regimē temporaliū: et cum eccleſia
eis vtat in defectu canonū. vt in. c. i. de op.
no. nūn. et. x. di. c. ſi in aditoriū. Vale eī
ſine legib⁹ canoniſta ſimpler iudicabit de
queſtionibus ſup cōtractib⁹ teſtamentis
et alijs infinitis materijs de quibus in iu
re canonico modicū ſiue nihil habet quō
faciēt ꝓdicti. Rñdet Pe. de ancha. in. d.
c. ſtatutū. ſm Hoſti. q̄ illas leges ſine qui
bus canones intelligere nō pōt poterit in
camera ſtudere vel dicit q̄ poterit inter
rogare: et ab alijs informari.

De locantibus domos ſuas vſurarijs
publicis alienigenis. §. iiij. i

Circa hanc excōicationē de locā
tibus domos vſurarijs publicis
alienigenis. Nota ſcōm Io. an.
Inno. et Pe. de ancha. q̄ hec cōſtitutio
facta fuit ꝓpter Florētinos. Senēſes. Pi
ſtoriēn. Lucanos. et Aſtenſes. qui circun
dant diuerſas ꝓuincias ad exercendū vſu
ras immoderatas. et qz ꝓ multos ꝓlatos
et ꝓncides recipiebant. ideo hic ꝓhibet et
ꝓuidet. q̄

Item nota q̄ ad hoc vt habeat locum
hec cōſtitutio requirit q̄ nō ſit inde oriun
dus. et ideo ſit aliter ciuis vel incola: non
tñ oriundus incurrit hec pena. ſi fiat ꝓtra
hāc ꝓſtitutionē ſm glo. in ℞. alienigenas.

Quero qui dicant vſurarij iij
manifeſti. Rñdet glo. q̄ illi de quibus eſt
notoriū de iure: vt qz cōfeſſi vel cōdemna
ti vel eſt notoriū de facto vt qz habēt ope
ris euidentiā q̄ nulla ꝑt tergiuerſatōne ce
lari. et qz tenēt altare ſuū paratū. iij

Quero quis dicat oriundus in ciuita
te. Rñdet glo. q̄ ille qui naſcit in ciuitate
vel vico. puta in comitatu. ff. ad munici. l.
qui ex vico. vel etiā ſi pater ei⁹ inde origi
nem duxit. C. eo. l. aſſumpto. §. fili⁹. et. C.
de munici. et originari. l. i. et. l. filios. li. x.
Que autē differētia ſit inter ciuē munici
pem aduenā et incolā. no. ff. ad munici. l. i.
et. C. de incolis. l. ciues. li. x. v

Quid ſi talis oriundus in vna ciuitate
et tñ in alia ciuitate eiuſdē dñi ꝓmittitur
habitare. Rñdet Io. an. in nouella. q̄ eſt
locus huic pene. Itē nota ſm Pe. de an
cha. in q̄ tū textus loquit de vnitate ⁊ col
legio. nā clericus piſanus intelligit de v
nitate eccleſiaſtica non ſeculari. Guil. et
Archi. intelligūt de vtraq̄: et ſic generali
ter dictū generaliter intelligat. de ꝓuile.
quia circa. Io. an. in nouella dicit q̄ ille
intellectus eſt nimiū rigoroſus et include
ret totū orbem iſtud interdictū. ideo pri
or intellectus ſibi magis placz. Pe. dicit
ego credo q̄ intellect⁹ Guil. et Archi. ſit
verior. et aſſignat plures rōnes. vi

Quero qñ currat tempus triū menſiū
Reſpōdet glo. q̄ a tempore publicatōnis

regulariter ligat constitutio. de postu. c. i. interdū auget interdū diminuit. vt hic.

Sed qd si vn⁹ simplicit denūciat vñ dño. Rñdet glo. q ꝓpter simplicē vni⁹ denunciationē nō debet dñs terre eoꝝ illū qui dicit esse vsurarius expellere: sed tunc debet inquirere. et si illū verū esse reperit expellere. quideat aūt in his ꝓscientie sue simile. s. de here. c. vltimo. viij

Quid si locauit vsurario quē tñ vsurarium ignorabat: vel nō locauit ad exercēdum fenus. Rñdet glo. q ꝓbabilis ignorantia eū excusat. ff. loca. l. si qs ignorans de seu. excō. c. si vero. et. c. in audientia. Iu dubio tñ ꝓsumit cōducere vsuras exercendas si cōsueuit vsuras exercere. ff. de accusa. l. si cui. qꝝ semel mal⁹ semꝑ ꝓsumit malus. s. in eodē genere mali. et exquo quenit sibi ad noticiā tenet eū expellere. ex dōlo ca. c. ꝓpter. qꝝ querse quersat in ea. vt ibi.

Quero qꝝ hic dicit q nemo ix vsurarijs ad fen⁹ exercendū domos locet. vel alio titulo cōcedat: quō intelligit. Rñdet glo. puta pignoris cōmodati depositi precarij et hmōi. et idē si sine titulo ibi illum sineret esse. xlv. di. recedite. sed si vendat donat vel ꝑmittat nō videt habere locum hec ꝙstitutio ꝑ verbū cōcedat q solū vsus eius cōcessionē nō dñij translationē denotare videt. Sed Guil. dixit idē si manifeste apparet q ad exercendū fenus vult accipe. qꝝ ꝓsumit etiā in fraudē agi. s. de pigno. illa. de emp. et vendi. ad nostrā. nā verbū ꝙcedo est generale: et accipit fm naturā cōtractus cui addicit. x

Quero dicit hic q si ꝑmittentes habitare vsurarios manifestos ī terris suis vt locātes domos sustinuerint penā excōicationis vel suspēsionis ꝑ mensem aīo indurato q q̄diu tales vsurarij ibi morantur terre iꝑoꝝ ecclesiastico subiacēt interdicto: nunqd ergo recedētib⁹ vel expulsis vsurarijs erūt interdicti. Rñdet glo. q nō. et sic non erit necessaria relaxatio: qꝝ illis recedentibus vel expulsis intelligitur relaxatum.

De bis qui tpe interdicti sepelijūt corpora in cimeterijs. §. v. i

Arca hanc excōicationē. s. de bis qui tpe interdicti sepeliūt ꝙpora ī cimiterijs. Nota q intelligit generaliter de q̄cūq; q hoc faceret siue masculus siue fēa: siue clericus siue laicus siue religiosus cuiuscūq; ꝓfessionis fm glo.

Item nota q hoc intelligit qñ ij sepeliunt in cimiterijs ꝑ epm solēniter benedictis. Si ergo sepelirēt ī campis vel locis priuatis nō est locus huic pene: etiā si locus ille esset vicinus et cōtiguus ecclesie vel cimiterio: qꝝ exquo ad vlum cimiterij ꝑ epm nō est benedict⁹. fm. c. nemo. de cōse. di. i. nō erit locus huic pene nisi sepelirent in ecclesia vel claustro deputatis ad sepulturā qꝝ tūc etsi nō essent benedicta ꝑ epm esset locus huic pene fm Ste. iij

Quero quare ꝙpora sepeliunt in cimiterijs. Glo. assignat tres rōes. Prima qñ eoꝝ ꝓximi euntes ad illa loca: et aspiciunt ea inuitant ad orandū ꝓ eis. xij. q. ij. cum grauia. Secunda qꝝ specialiter adiuuant patrocinijs et orōnib⁹ illoꝝ sanctorum in quoꝝ honorē dedicata est ecclesia illa. vt ea. q. c. nō estimemus. Tercia rō qꝝ ibi min⁹a spiritib⁹ immundis verant. vñ in cimiterijs dicit esse requies defunctorum. xij. q. ij. aurū. iiij

Sz pone q religiosi ampliauerūt cimiteriū et in illa ampliatōe sepelierūt: an sit locus ibi pene. Rñdet Laudul. q nō si nō est ꝑ epm solenniter benedictus. v

Quid si sepeliant ꝙpora clericorum qui seruauerunt interdictū in cimiterijs. Rñdet glo. q nō incidūt in excōicationē qꝝ eis cōcedit sepultura cū silentio: et absq; campanarū pulsatōe. de pe. et re. c. q in te. et hoc vult dicere textus in casibus nō cōcessis a iure. vi

Sed nunquid tempore interdicti liceat sepelire in quattuor festiuitatib⁹. s. natiuitatis domini. paschatis pentheoste et assumptionis beate virginis in quibus est licitum alta voce celebrare diuina pulsatis campanis et apertis ianuis et interdictis a missis admissis. Rñdet glo. nō licet in istis festiuitatibus sepelire ꝙpora in cimiterijs tpe interdicti. Cōcor. Pau. erzenze. vij

Item nota q̃ istud q̃ dicit hic q̃ sepeliens excõicatos publice incidit in hãc penã intelligit fm glo. de his qui sepeliũt excõicatos maiori excõicatione siue a iure siue ab hoĩe: nõ autẽ de minori. licz ꝑticipans cum mortuo excõicato participatione fauorabili. s. lauãdo sepeliendo incidit in minorem excõicationẽ fm glo. de sepul. sacris. Cõcor. Ricar. in. iiij. di. xviij. ar. vij. q. iij. Idẽ dicit Paulus etiã si nõ sit publice excõicatus. Idẽ Ala. Phi. et Ber. in. c. ad hec. de ꝑui. q̃ excõicatio durat etiã post mortẽ. de sen. excõ. c. a nobis. nam licet nõ sit cõtio actualis ex ꝑte mortui: est tñ ex ꝑte viuẽtis. q̃ sufficit. de cle. excõ. c. nõ illud. q̃ aĺs sequeret q̃ cõicans excõicato dormienti vel furioso: vel nõ respondenti nõ esset excõicatus. q̃ ita cessat ratio Host. qui tenebat q̃ ꝑticipãs mortuo nõ esset excõicatus minori excõicatione: q̃ dicebat q̃ nõ est cõmunio cũ mortuo Itẽ nota fm Zenzeli. Landul. et Paulũ et Io. an. q̃ intelligit siue sint interdicti generaliter vel specialiter: vel a canone vl̃ ab homine. viij

Item nota fm Landul. q̃ qñ quis rẽpotze interdicti sepelit excõicatos vl̃ interdictos est necessaria cimiterij reconciliatio vt notat de cõsecra. eccle. cõsuluisti. de ꝑuile. c. ad hoc. et de sacra. nõ itera. c. ij. ¶ Quero quis dicat publice excõicat⁹ vt habeat locũ hec pena. Rñdet glo. q̃ dicit publice excõicatus ab hoĩe qñ fit corã tot q̃ verisimiliter nõ ꝑt ꝑtendi ignorantia: vel dicit publice excõicatus a iure: qñ casus est q̃ sit eis imputandũ si ignorabant q̃ publice sciebat. secus si nõ esset publice excõicatus ita q̃ scire potuit: puta q̃ fuit excõicatus corã duobus vel trib⁹ licet iudice sedente in bancho. x

Item nota q̃ si esset occulte excõicat⁹ sepeliẽs sciret nõ est locus huic pene: licet incideret in minorẽ excõicationẽ fm glo. vt ꝑdixi. Cõcor. Sathe⁹. Item nota fm glo. q̃ p hãc ꝓstitutionẽ nõ tollit pena de cretalis epõz. de ꝑuil. li. vi. vbi dicit. q̃ si cõtrafecerint interdicit ingressus ecclesie istis tales sepelientibus. xi

Quero quis dicat vsurari⁹ manifestus Rñdet Host. q̃ vno mõ dicit manifest⁹ ꝑ euidentiã facti. puta q̃ tenet mensaz paratam ad vsuras. Alio mõ si de hoc sit in iure cõfessus vel ꝓuictus: sed sola fama nõ sufficit vt manifestus dicat. Addit Sat. fm q̃ refert Io. de lig. q̃ etiã dicunt manifesti qñ ex libris eorũ cõuinci ꝑnt. vt in cle. i. de vsuris. et facit. xlv. di. qui sincera ff. de eden. l. i. ¶. editõnis. q̃ notat. xxiij. q. ij. c. sane. Itẽ dicit manifestus: si corã sacerdote et testibus publice se fatet vsurarium: et vsuras restitui mãdet forte libros rationũ tradens fm Guil. hunc casum notat glo. in. c. quãꝯ. de vsu. li. vi. Itẽ dicit idem Sat. q̃ sacerdos qui habet in parrochia sua vsurarios manifestos debz esse cautus: ne incidat in hãc penam vt seruet hanc formã. Debet enĩ vsurarius satisfacere de vsuris ꝓceptis ꝑut potuit facultates ei⁹ si ꝑt illis a q̃bus extorsit. Si enĩ non ꝑt dz cauere idonee eis: si pñtes sunt de satisfaciẽdo integre. Si nõ sunt pñtes dz cauere ꝑsonis ꝑ q̃s ipis creditoribꝰ acquirant. vel si tales nõ reperiunt dz cauere ordinario vel ei⁹ vicario vel rectori ꝓchie. in q̃ habitat pñtib⁹ aliquib⁹ ꝓchianis fidedignis. vl̃ debz cauere notario de mãdato ordinarij. Et nõ dz credere dicenti de q̃ntitate certa: sed diligẽter dz indagare. vt in. c. quãꝯ. de vsur. li. vi. q̃ decreta lis nõ est correcta ꝑ istã. xij

Quero q̃d si in vsurario manifesto appareãt signa ꝓtritõis: q̃ iubet satisfieri de vsuris: et post mortẽ ꝑstat cautio ab heredib⁹ de restituẽdo: an poterit sepeliri. Rñdet glo. et Io. de lig. q̃ cautio valet: q̃ sepeliri possit: licz nõ vt recõualescat testamentũ. et hoc dico qñ apparẽt signa cõtritionis: et iubet satisfieri. aĺs secus. q̃ non sufficeret cautio heredũ cum decesserit in peccato. Idẽ Paul⁹. xiij

Quid si sepeliẽs ignorabat istum quẽ sepeliuit excõicatũ vel vsurariũ vel interdictũ. Rñdet glo. q̃ talis sepeliens nõ est excõicatus: quia hec ꝓstitutio requirit scientiam. Cõcor. de sen. excom. c. significauit. et. c. cum desideres. et de here. c. ij. li. vi. Et ideo dicit textus scienter. Item dicit ꝓprie temeritatis audacia. Nam vbi est ignorantia temeritatis dici nõ potest

fm Zenzel xiiij

Quero an portãtes ad sepulcrũ qui tñ nõ sepeliũt sint excõicati. Jtẽ quid de comitãtibus funus. Jtem q̃d de fabricantibus et fodientibus vel aperientib⁹ sepulcrum. Jtẽ quid de ꝑlatis clericis vel ministris ecclesiarũ in quarũ cimiteriis sepeliunt̃ qui illud nõ ꝓhibent sed patiuntur. Jtẽ quid de clericis vel laicis q̃ portant cereos cruces et sikia. glo. arguit ad ꝓtes et non determinat. Lap. et Ste. tenent q̃ isti sunt excõicati. Addit Paul⁹ q̃ nedũ actualiter ponẽtes corpus sub terra: sed etiã dicẽtes officiũ supra fun⁹ forte incurrunt hanc penam. imo fortius incurrunt: quia plus cõtemnũt Addit etiã idem intelligo de sepelientib⁹ de facto absentib⁹ clericis. idẽ de sepeliri facientibus vel mãdantibus. de sen. excõ. c. mulieres. Tñ littera videt̃ sepeliẽtes in cimiterio punire: et sic forte dicẽtes officia qui nõ sunt sepeliẽtes nõ incidũt: cũ in penis sit mitior interpretatio faciẽda: vt. l. interpretatõe. et l. pñs. ff. de penis. xv

Quero qui dicant̃ noïatim interdicti. Rñdet Landul. q̃ illi qui in snĩa noïant̃ specialiter vel exp̃sse. vt notat Jnno. de ꝓben. illa. et sic talis exp̃ssa noïatio intelligitur de illis quoꝝ culpa vel dolo lata est snĩa interdicti: et etiã quoꝝ auxilio cõsilio et fauore. de sen. excõ. alma. li. vi. Jtẽ intelligit Paul⁹ de interdictis a diuinis et sacramentoꝝ ꝓceptione. aĺs si essent interdicti ab aliquo temporali dicit q̃ non procederet. xvi

Quid si quis sepeliat publice excõicatum et noïatim interdictũ et vsurariũ manifestũ tpe interdicti. Rñdet Paulus q̃ talis est ligat⁹ q̃druplici excõicatione: ad hoc facit de sen. excõ. c. cum ꝑ cã. et addit glo. q̃ de oĩbus debet satisfacere et ab oĩbus absolui. xvij

Quero an sepulti debeant exhumari. Rñdet glo. q̃ sic. si eorũ corpora vel ossa discerni pñt. l. in trib⁹ vltimis casibus. ex de sepulturis. c. sacris. sed in primo casu q̃ñ corpora tpe interdicti nõ exhumant̃ si fuerit penitẽs tpe interdicti qui sepultus est: et post interdictũ. sed durante interdicto debet exhumari. Cõcor. Jnno. Host. Jo. de lig. et Ric. in. iiij. dist. xviij. ar. vij. q. iij. xviij

Quero cui debet fieri satisfactio. Rñdet glo. quo ad excõicatos et interdictos debet fieri bis quoꝝ fauore sunt late snĩe: sed quo ad vsurarios illis quib⁹ debz fieri restitutio. si qua enĩ violẽtia fuisset illata clericis vel ministris ecclesie illis etiã fieret satisfactio. xix

Quero an hec pena excõicatõis haberet locũ in sepeliẽtib⁹ eos in alĳs casib⁹ in quib⁹ denegat̃ sepultura. q̃ notant̃. s. eo. ti. c. ex ꝓte. et de sta. mo. c. i. et. c. cũ amouit. Rñdet glo. q̃ nõ. Et cõcor. Ste. xx

Quero an excõicatis minori excõicatione negãda sit ecclesiastica sepultura. vide Ric. in. iiij. di. xviij. ar. vĳ. q. iij.

De clericis in sacris et religiosis ꝓtrahentib⁹ matrimoniũ. §. vi. i

Jrca hãc excõicationẽ. s. de clericis in sacris et de religiosis ꝓtrahentibus matrimoniũ querit glo. quid si coacte cõtrahant an incidãt in hãc penã. Rñdet q̃ si de absoluta coactiõe loq̃mur. puta qz actuali violẽtia cogit̃ imponere anulũ manũ. et tũc ẽ certũ q̃ tũc nõ incurrit hãc penã. exĩ qõ vi me. ve can. c. sacris Si aũt loquamur de coactõe ꝓditionaliter. puta qz tyrãn⁹ dicit clerico vel religioso: nisi cõtrahas matrimoniũ cũ moniali faciã tibi abscidi manũ vel mori: et tũc si facit incidit in excõicationẽ: licz sit met⁹ qui cadat in cõstantem virũ. d. c. sacris. et hoc q̃ñtum ad coactionẽ: sed ꝑ aliũ respectum nõ incidit. qz vbi est met⁹ deficit cõsensus: et sic nõ est matrimoniũ. et sic non dicet̃ cõtraxisse matrimoniũ ꝓut requirit hec littera vt incidat̃ in hanc penã. Jtem deficit rõ littere: qz fuit imposita hec pena: et facta est cõstitutio ꝓter publice honestatis iusticiã: vnde hic nulla honestas insurgit cũ coacta sit. facit de sen. excom. significauit. ij

Quid si cõtrahat sed nõ cõsumit. Rñdet glo. q̃ incidit in excõicationem. qz hec cõstitutio punit ꝓtractũ matrimonĳ: z nõ coitũ vel incestũ. Jdẽ Paulus. iij

Quero q̃d si cõtraxit solũ sponsalia q̃ verba de futuro. Rñdet glo. et Paulus q̃ nõ ligat̃ nisi cõsumauerit per copulam

quia tunc transit in matrimoniū. vt in. c. veniēs. de spon. et. c. his qui. iiij

Quero q̄ꝫtū ad religiosos an intelligat de religiosis ꝓfessis tacite vel exp̄sse vnā de religionib⁹ approbatis. Rñdet glo. q̄ sic. vt in. c. i. de voto. li. vi. Et an tacita ꝓfessio obliget illi religioni. Rñdet glo. q̄ nō. sed religioni in generali. ex̄ de regula. c. nō solū. et. c. sequēti. li. vi. v

Quero quis dicat ꝓfessus tacitus. Rñdet glo. c. i. d̄ voto. li. vi. cū maior. xiiij annis sponte ⁊ sciēs recipiēs habitū ꝓfessorū vbi est distinctus de regularib⁹. li. vi. c. i. ⁊. c. cōstitutionē. vel cū habitū indistinctum ferret p annū. eo. ti. c. ex pte. Addit Anno. c. cōsulti. ex̄ de regu. dicēs. q̄ si q̄n intrauit ꝓtestatus est q̄ vult mutare vitā et habitū. etsi de his cōstiterit hic habit⁹ solenniter susceptus dirimit matrimoniū iam cōtractum. Nec enī ꝓtestatio siue intentio cū susceptione habitus ꝓbationis habet̄ p tacita ꝓfessione. Et hic notandū q̄ habitus ꝓbationis solennisat ꝓpositus. Et dicit Landul. in cle. i. de cōsan. et affi. q̄ isti q̄ obligant̄ religioni in genere. si cōtrahunt matrimoniū sunt excōicati. de regula. c. ꝓstitutionē. li. vi. cū iam ꝓfecte matrimoniū spirituale cōtraxerint. xxvij. q. i. c. i. et. ij. vi

Quid si quis cōtraxit cū moniali ignorans eā monialē. Rñdet glo. q̄ ipa incurrit excōicationē ⁊ nō ꝓtrabēs cū ea. vij

Quid de his qui ꝓtrabūt contra istam ꝓhibitionē an poterūt absolui per ep̄m Landul. tenet q̄ sic: nisi pendente excōicatione immiscuerit se diuinis. q⁹ tunc a solo papa absolui p̄nt. d̄ re iudi. c. cū eterni. vel nisi ad bigamiā transierint. c. nuper. de bigamis. viij

Vtrū papa possit dispensare vt existēs in sacris cōtrahat. Rñdet Landul. q̄ sic. q⁹ cōtinentia annexa ordini et solennitas voti perdet a ꝓstitutione ecclesie. ergo p papā tolli p̄t. ex̄ de ele. c. significasti. et. c. innotuit. licet aliqui nō cōsentiant de religiosis q̄cū eis possit papa dispēsare quibus substantialiter inest cōtinentia sine q̄ nō sunt religiosi. de sta. mo. cum ad monasterū: sed cōtra eos facit. c. q̄ votū. vbi dicitur solennitatē voti ex sola cōstitutione ecclesie inuentā esse.

De clerico qui habet officiū vicecomitis vel p̄positi secularis. §. vij. i

Arca hanc excōicationē. s. de clerico q̄ h⁹ officiū vicecomitis vel p̄positi secularis. Nota fm Anto. de butri. q̄ in sacris ꝓstitutus nō p̄t habere officiū aliq̄d tpale. ij

Quero de cōstitutis in minoribus: an possint talia exercere. dicit q̄ nō. sed maius imminet periculū existentib⁹ in sacris

Contra religiosos. iij

Ed nunq̄d possit officiū annexū dignitati sue habere seculare. dic q̄ sic. dummō p se nō exerceat sed alteri cōmittat. iiij

Quero an sit canon late sentētie. Rñdet glo. q̄ sic. Et addit Anto. de butri. q̄ vbi canon loquit̄ p verba futuri tp̄is: ⁊ nō diriget sermonē ad iudicem: sed ad p̄sonā delinquentē est late sn̄ie.

De religiosis exeuntib⁹ claustrū vt audiant leges vel phisicā. §. viij.

Arca hanc excōicationē. s. de religiosis qui exeunt claustrum vt vadant ad audiendum leges vel phisicam. i

Quero quare sit facta hec ꝓhibitio cū scientia canonica nō possit bene sciri sine legali: et mandat̄ omnibus in ꝓhemio vt sciant et addiscant hanc scientiā: nā multe sunt materie que vix aut nullo mō sciri possunt sine legib⁹. ergo nō debuit ꝓhiberi sciri leges. Rñdet Hosti. q̄ sine principali studio ⁊ auditu legū p libros legales sufficiēs scientia p̄t haberi de ip̄is per ea que in libris canonicis apponunt̄: et q̄ dubitat querat. Nam hoc non ꝓhibetur sc̄z de dubijs certiorari: dummō principaliter ibi studeat. Ad hec. xxvij. di. §. fi. xxviij di. c. fi. ij

Quero an habeat locū pena huius capituli si nō exeūt claustrū nec visitāt scolas sed in claustro studeāt: vt audiant vel legāt audientib⁹. Dicit Anno. q̄ ligant̄. Idem An. de bu. in e. c. nō magno. et est verū fm Host. q̄ ad verba: sec⁹ q̄ ad mentē. Cōsulit tñ illū in hoc dubio se putari ligatū. ar. eoꝛ que no. de cle. excō. ministr. illud.

Nam licet exitus claustri fuerit causa impulsiua cõstitutionis: causa tñ finalis fuit qz ille scie religionẽ nõ proueniũt. Et q̃s dicatur ꝓprie legere: et q̃d importet hoc verbum. Vide Jo. an. in regu. iuñ. cũ quid. li. vi.

Quid si vadit ad audiendũ cã honorã di amicũ suũ in ꝓncipio studij. Rñdet ho. q̃ fm verba excõicatus est. puta tñ q̃ papa rñderet talem nõ ligari ex mente. ff. ad exi. l. penul. qz verba cũ affectu debent intelligi maxime in penalib⁹. ff. q̃ q̃sq; iurj. l. i. §. hoc aũt. Jdẽ Jo. an. dicit q̃ nõ est ita amara interpretatio facienda. l. fi. ff. ad eriben. iiij

Quid si doctor incepit habere paucos scholares ⁊ religiosus vult eũ cõtinue honorare. Dicit glo. q̃ nõ admittit talẽ honorẽ: imo etiã si tm̃ legeret semel in ebdomada religiosus audiẽs esset ligat⁹ vt oĩs fraus excludatur. v

Quero an ꝑsona ecclesiastica aliquib⁹ socijs possit priuatim legere vel audire leges in claustro. Rñdet dñs Ant. q̃ nõ. et si facit nõ euadet sententiã excõicationis qz nõ verbis sed rebus lex imponit. de ele. cõmissa. li. vi. nã lectõis audit⁹ et ꝓncipaliter studiũ ꝓhibet. de hoc in re. iuñ. cũ q̃d vna via ꝓhibetur. de re. iuñ. li. vi. Jdẽ tenet ibi Jo. an. in mercurialibus. licet cõtrariũ teneat Anno. ꝓpter verbũ exeũtes. et Pe. de ancha. qui dicit q̃ est licitũ in camera studere. vi

Quero quia dicit nisi infra duos menses destiterint: qñ incipit cursus duoꝝ mẽsium. glo. dicit q̃ a tpe scie cõstitutionis siue publicatõis. Dincẽ. dicit numerandus ab exitu monasterij. Jdẽ Jn. Pe. et Abbas quo ad religiosos. quo aũt ad clericos seculares currũt ab inceptõne audituꝰ. i. qñ incipiũt audire. vij

Quid si post exitũ mutato ꝓposito vadit ad theologiã. Rñdet An. q̃ nõ ꝓdest nisi priꝰ huic ꝓstitutioni satisfaciat redeũdo ad claustrũ: nisi abbas significaret ei q̃ iret ad theologiã. qz tũc reuersus censetur in claustro. licet verba hoc nõ sonent.

Quid si plebani et sires desti- viij terint infra duos mẽses: postea iterato inceperũt. Rñdet An. q̃ liganꝰ. ix

Quid si tñ tps fluxit de duobus mensibus ita q̃ nõ possint infra duos mẽses redire ad claustrũ. Rñdet An. q̃ ꝓpter hoc nõ sunt excõicati nisi post terminũ. ad hoc de elec. cõmissa. li. vi. x

Jtem nota q̃ monachi nõ possunt studere in scientia humana: nec obstat q̃ lex humana sit ꝑs diuĩe. de ero. et q̃li. c. penꝰ. ⁊ q̃ leges ab omnib⁹ sciri debẽt ⁊ omnes astringãt. C. de legi. l. leges. quia istud loquitur de laycis clericos autem nõ astringit. de cõsti. c. q̃ in ecclesiaꝝ. et. c. ecclesia. licet clerici eis ꝓhibeant vti cum ꝓ eis faciunt. di. x. c. si in adiutoriũ. xi

Quero an hec pena habeat locum: siue sit ꝓfessus tacite vel exꝑsse. dicit q̃ sic.

Jtem nota q̃ isti cõtra facientes xij sunt priuati spe promotõis ad dignitates nõ ad ordines fm glo. c. sup spec. cũ q̃bus solus papa dispensat. xiij

Quero qz religiosi ꝓhibent ire ad q̃s studia sine lnĩa sui ꝓlati cũ cõsensu maioris ꝓis cõuentus. xiiij

Quid si velit ire ad studiũ sacre theologie an hẽat locũ hec pena: vel si studere velit in scia canonica. Rñdet Pe. de anch. q̃ sic. xv

Quid si ꝓlatus religioso studioso et docili nolit dare lnĩam studẽdi. arguit Jo. an. in nouella. q̃ eꝑs dare poterit. nam cõtẽptor scientie est membrũ diaboli. xxviij. di. c. vlti. Et dicit q̃ hoc placet Arch. licꝫ alique rões vrgeãt in ꝯtrariũ. de quibus in nouella. Jtem nota fm glo. q̃ obtenta licentia ꝓlati intelligunt̃ concessa oĩa sine quib⁹ cõmode studere non posset. Ex quo infert si accipit pecuniã mutuo ꝓ sua necessitate obligatur monasteriũ. qđ intelligit verũ Archi. nisi actũ fuisset q̃ aliunde sibi q̃reret forte a cõsanguineo vel amico.

Quero de quo ꝓlato intelligit xvi Rñdet Jo. an. in nouella. q̃ Archi. intelligit de abbate. xvij

Sꝫ quid si ipe abbas vult accedere ad studia: nunq̃d poterit sine lnĩa alicuiꝰ absq; metu excõicationis huius. Archi. dicit fm qđ refert Pe. q̃ licet male faciat ire sine cõuentus sui lnĩa: tñ si vadit nõ incurrit istaꝫ penã. sed alꝫ puniri ꝑt. xviij

Quid si vadit ad studendũ sine licẽtia

prelati:sed nō dimittit habitū vel ecōuer so.Rñdet glo.q̄ vtroq̄ casu excōmunica tus est.

De religiosis qui temere habitū sue re ligionis dimiserint.§.ix.

Circa hanc excōicationē.s. de religiosis qui temere vbicūq̄ habitū sue religionis dimiserint'. Nota fm glo.q̄ speciale est in religioso apostata.q̄ alīs apostata nō est excōicatus ꝫ excōicandus.fm q̄d notat Io.et Ber.xrtij. di.si q̄s ex clericis.et extra de vi.⁊ ho.cle. si quis ex clericis.et de apo.c.iij. i

Quid si portet ꝫ habitū absconsuz.puta quia cooperit habitū religionis habitu clericoꝝ secularīū.Rñdet glo.ī cle.c.qm. de vi.et.ho.cle.q̄ est apostata:et p̄ consequens excōicatus. Idem Landul.Nota quemlibet religiosum obligatū ad habitum deferendū extrinsecus et supōes alias vestes deferendū si velit euitare penā c.vt periculosa.ne cle.vel mo.li.vi.nisi cā rōnabilis subsit.Idē dicit Pau.in.d.c. qm.in cle.dicens.Nunq̄d sufficit portare habitū sub cappa vt tabaro:apparet q̄ nō p̄ hunc tex.imo talis est apostata ⁊ incidit in penā.c.vt p̄iculosa.ne cle.vel mo.li.vi. Et ita fuit determinatū Bononie. Idez tenet Fran.de maro.q̄ portās habitū vellatum sit excōicatus. ij

Quero hic dicit vt p̄iculosa euagandi materia subtrahat̄ districtius inhibemus vt ne de cetero alicꝰ quācunq̄ religionē tacite vel exp̄sse p̄fessus in scholis:vel alibi temere habitū sue religionis dimittat. Querit glo.quare dicitur temere.Rñdet q̄ ex cā licet habitū transformare.vt puta timoris.de vi.et ho.cle.c.pe.⁊ ideo ter.in cle.c.quoniā.de vi.et hone.cle.dicit.Religiosi quilibet quos oportet p̄ decentiā habit⁹ extrinsecī et intrinsecā moꝝ hone statē ostendere:si p̄terq̄ ex causa rōnabili publice vestē ferāt hmōi subandit virgatam vt partitā p̄annū reddant inhabiles ad q̄dcūq̄ beneficiū ecclesiasticū obtinendum.vbi dicit Zenze.q̄ que sit rōnabilis causa arbitrio boni viri iudicabit̄. Item dicit q̄ non dicit̄ quis assumpsisse q̄ statim est dimissurus.vñ si sacerdos vel religiosus has vestes in momento assumeret statim eas dimissurus nō diceret eas assumpsisse.ff.de diuortijs.l.diuortiū. Item assumere intelligit̄ cū quis cū affectu assumit.ff.de verbo.sig.l.nomē filioꝝ.ergo videtur a cōtrario q̄ nō dicit̄ quis dimittere habitū quē ex rōabili causa dimisit statim reassumpturus.nā verba sunt intelligenda cū effectu.vnde dicit in.d.c.qm.in cle.q̄ quicūq̄ clericꝰ virgata vel p̄tita veste vtet:nisi rōnabilis cā subsit si beneficiatus extiterit p̄ sex menses a p̄ticipatōe fructuū beneficioꝝ q̄ obtinet sit ip̄o facto suspensus.vñ dicit Zenze.Quid si deferat nō p̄tinue:nec cā vsus p̄xij:sed ob festū,so cij qui militat vel doctorat̄ vel vxorat̄ an incurrat hanc penā.Rñdet non.q̄ talia raro occurrūt:et iura coaptant̄ his q̄ sepe fiunt.ff.de legi.l.ex his.cū.l.se.et.l.ea que raro.ff.de re.iur̄. Item ea que cā festi ⁊ io co fiūt obligationē nō inducūt.ff. de acti. et obli.l.obligationū.§.verboꝝ.xv.q.i.l lud.de sen.excō.c.i.⁊ idē de his que fiunt cā honoris mom̄tanei.vt notat̄.s.ne cle. vel mo.c.sup̄ specu.vnde religiosus cā honorandi amicū audiēs leges vel physicā in p̄incipio studij nō est excōicatus.vide s.§.p̄rimo. Item qui aliq̄d facit cā veritatis excusat̄ a pena infamie quā alīs incideret.ff.de his q̄ no.infa.li.vj.§.fi.nec talis peccare dicit̄.vt notat Inno.de vi.et ho.cle.c.cū decorē.et facit iste tex.vbi dicit.nisi cā rōnabilis:et hec est arbitraria. Item in simili dicit Inn.d.c. cū decorē. q̄ licz theatrales ludos faciētes tanq̄ infames nō sunt p̄monēdi.tñ dicit q̄ si hoc facerēt ad cōsolationē alicuius infirmi vt alia iusta cā nō peccarēt. iij

Sed nunq̄d in lectulo debet deferre habitū.Rñdet Pe. de ancha. q̄ canon sentit q̄ sic.xx.q.i.c.fi. dum dicit semp̄ Io. an.dicit q̄ nō putat de mēte q̄ monach⁹ in cella sua dimittēs habitū suū:vel dum balneū intrat in occulto vel iacēs sine habitu ligetur hac cōstitutione. sed tunc qñ exhibet se cōspectibus hominū sine habitu in habitu laicali:vel secularis clerici si ne iusta causa tunc ligatur.alīs pauci reperirentur nō ligati.p̄ hoc facit p̄ohemiū siue ratio de qua in p̄incipio huius.c.vt periculosa,facultas euagandi subtrahat̄.

que ratio cessat in casibus suprad̃ictis: et ratio restringit dictū. l. cū pater. §. dulcissimis. de leg. ij. nec verbū positū in canone est ita amare sumendū vt nō fiat intermissio naturalis. de cōse. di. v. si tibi. et. l. antiquitas. C. de testa. et. ff. de solu. l. matri. p doc. dñs Dñicus de sancto Geminiano. d. c. vt piculosa. addit ad rationem Jo. an. qui dicit. q̄ hic cessat rō decretalis que intendit eoꝝ vacatōnib⁹ q̄uidere. allegat cle. ij. de vi. et ho. cle. que imponit penā si publice vestē p̄hibitā ferant. vt ibi ptz in. §. dignitatē. ergo occulta mutatio: licet nō sit licita non tamen tali pena puniatur.

De fratribus cessate religionis. §. x.

Arca hanc excōmunicationē de fratrib⁹ cessate religionis qui de nouo aliquē reciperent. Nota q̄ hoc. c. et. c. fi. s. eo. ti. cōiter ad hoc allegat̃ q̄ causa religionis nō licet cōgregationē facere. et hic glo. dicit q̄ nō licet absq̄ licentia p̄incipis nouū ordinē vel collegium constituere. C. de colle. illi. l. i. et. iij. et Anto. de bu. c. fi. de excess. p̄la. dicit q̄ ista est regula q̄ oīa collegia sunt reprobata: nisi appareant permissa. vt. l. collegia. §. in summa. ff. de colle. illi. Et ideo omnes secte vel collegatōes sunt p̄hibite in ciuitatibus q̄ nō fiunt sup̄ his que habēt simul tractare. puta societas sartoꝝ textorum ⁊ similiū. Et ideo dicit Buil. fm q̄ recitat Pe. in hoc. c. q̄ reprobati fuerūt illi q̄ vulgo vocant̃ apostoli. nec tamē volebant fm apostolū victū manib⁹ querere. x. q. iij. canēdum. de cē. c. cū apostolus. Item dicit hic Jo an q̄ papa Jo. reuocauit q̄stū de facto p̄cesserat eos qui dicunt̃ fraticelli vel fratres de paupere vita. siue pizocholi. sine begini in extrauaganti que incipit sancta romana. Sed istud videt̃ contra dictū Junno. in. d. c. fi. de excess. p̄latoꝝ. vbi dicitur q̄ causa pietatis et religionis licet. cōuenire. vt. l. i. ff. de colle. illi. hoc est facere collegiū. Sz solutio ar. patet ex verbis ei⁹ qui subdit dūmodo nihil mali faciant occasione collegij. et hec collegia licet bonū nomē habeāt. tamē quia male opant̃ fit illicitū collegiū. et ideo destruendū. Ad hoc facit. l. vltimo. e. ti. ⁊ l. greca ibi posita q̄si dicat Jnno. q̄ nouitates regulariter sunt suspecte. vt. c. cōsuetudines. ex̄ de cōsue. ⁊ ideo papa hic statuit q̄ nō p̄dicta auctoritate fiant: sed cū sola pape auctoritate fieri possint.

De religiosis mendicantibus q̄ recipiunt domos vel loca de nouo. §. xi.

Arca hanc excōicationē de religiosis mendicātibus qui domos ad habitandū vel loca de nouo reciperent. i

Quero quō intelligit̃ istud de nouo. Rn̄det Pau. q̄ intelligit̃ respectu p̄cipij q̄d nunq̄ fuit. viij. q. i. nō autē. viij. q. i. nec nouum. de ver. signi. q̄d p nouale. q̄nq̄ dicit̃ nouū q̄d fuit et postea desijt esse: et iterū renouat̃. xviij. q. ij. de monachis. et sic nō intelligit̃ hic. nā si dom⁹ antiq̄ corruat ⁊ super eodē solo reedificat̃ nō est locus pene huic: sed solū cū locū de nouo querūt. sec⁹ si locus ille desijsset esse suus: et ip̄m quererent nouo titulo: tunc locus est huic cōstitutioni. c. cū inter. de renūcia. ij

Quero quia text⁹ de quo fit mentio in hac cle. cupientes. qui est potius in. c. vnico. de excess. p̄la. li. vi. dicit sine licentia sedis apostolice. An ergo sufficiet lnīa legati de latere. Rn̄det Pe. de anc. in. d. c. vnico. q̄ Jo. an. tenet q̄ non. quia aliud est sedes apostolica: aliud legatus ipsius. ad hoc de filijs p̄sby. c. fi. de sen. ex. ea nō scitur. et. c. q̄ de his. de sen. excom. li. vi. c. eos. et in cle. c. p litteras. de p̄ben. Nō enī licet legato facere cōtra iura. Nō enī q̄d facit legat⁹ dicit̃ facere sedes apostolica. de p̄ben. bi qui. li. vi. fm ea q̄ notat Spe. in ti. de le. §. nunc tractemus. in p̄n.

De religiosis qui dicunt aliqua verba vt retrahant audientes a solutione decimarū. §. xij.

Arca hāc excōmunicationē de religiosis qui dicūt aliqua verba vt retrahant audiētes a solutione decimarum. i

Dicit Pau. q̄ duo requiruntur vt hec pena vendicet sibi locū. Primū q̄ talia p̄ferant vt retrahant audientes a solutione decimarum. Secundū q̄ p̄ferant obligatis ad decimas solnēdas. secus si p̄ferāt alia intentione vel nō obligatis. ij

Item nota q̄ hanc penam incidunt: si hec verba dicunt in sermonibus suis. i. in predicationibus: vel alibi id est priuatis locutionibus. iij

Item nota dum dicit religiosos q̄ hec pena nō habet locū in clericis secularib⁹ vel laicis qui cōtrafacerent.

De religiosis qui cōfitentibus sibi nō faciūt ꝯscientiā de decimis. ℣. xiij.

Circa hanc excōicationē scz de religiosis q̄ ꝯfitentibus sibi nō faciunt cōscientiā de decimis. i

Querit Landul. an si inueniant aliqui retentores decimarum sint absoluendi. et Rñdet q̄ nō. ex quo sunt cōtinue in pecca to mortali ex retentione decimarū. de decimis. c. ꝓhibemus. cū sciant peccatū non esse remissibile nisi restituat ablatū. ij

Item nota q̄ p̄dicatores q̄ nō faciunt cōscientiā de decimis sibi cōfitentibus vt qui negligūt p̄dicare q̄n fuerint requisiti nō incurrūt excōicationē ipo facto: sed suspensionē ab officio p̄dicationis et cōfessionis donec cōfitentibus ipis si hoc ipm sibi dicendi cōmode facultatē habuerint cōscientiā fecerint: sed si in p̄dicta suspensione p̄sumpserint p̄dicare ipo facto sentē tiam excōicationis incurrūt. iij

Quero quia dicit q̄ tenent facere conscientiā quādo populo p̄dicabūt: an ergo teneant quando clericis p̄dicant. Rñdet glo. et Pau. q̄ nō. de sen. ex. si sniā. li. vi.

Item nota ꝑm Zenze. q̄ hic nō fit mētio de festo natiuitatis dñi ꝓpter celebratio nem triū missarū que celebrant illa die. p pter qđ nō est forte cōmoditas p̄dicandi. scz solū de festo natiuitatis beate virginis

Item non fit mentio de festo pasce ꝓpter cōmunionem. iiij

Quero quia hic dicitur cum fuerint requisiti: an teneant si non fuerint requisiti. Rñdet glo. q̄ nō. v

Sed quid si requirunt in alijs temporibus p̄terq̄ in istis solennitatibus. Videtur q̄ nō teneant p̄dicare. quia hic solum dicit textus quando predicant in istis solennitatibus. vi

Item nota tertiū. studeant informare. Nam ꝑm zenze. nō sufficit q̄ predicando dicant. Soluatis decimas: sed tenent in formare qualiter ad eas soluendas ex debito astringantur. vij

Item nota qui sunt isti a quib⁹ p̄nt requiri: q̄ text. dicit. ab ecclesiarū rectoribꝰ vicarijs aut loca eorundē tenentibus.

De religiosis qui decimas ecclesijs debitas vsurpāt. ℣. xiij.

Circa hanc excommunicationē. s. de religiosis qui decimas ecclesijs debitas vsurpant. i

Nota ꝑm glo. et Aster. in sum. vij. li. ti. ij. ver. lxxxviij. q̄ in hoc q̄ dicit text. religiosi. patet q̄ nō habēt locū he pene in secularibus clericis vel laicis: qui delinquunt in istis. ij

Item in hoc q̄ dicit. Quicūq;. cōprehendit etiā feminas religiosas: et etiā religiosum ad secularē ecclesiā translatū.

Item in hoc q̄ dicit ecclesijs iij debitas patet q̄ si decime deberent nō ecclesijs sed priuatis p̄sonis per priuilegiū vel antiquū feudum: et religiosi ꝓhiberēt solui. vel aliter faceret cōtra istam cōstitutionē nō inciderent in has penas. Item dicit tex. nō ꝓmittunt facto intelligit vel ꝓhibent verbo. iiij

Querit glo. q̄ textus dicit q̄ tales religiosi cōtrafacientes sunt suspensi ab officijs: an intelligant de diuinis officijs an de alijs. puta si erat sacrista elemosinarius camerarius clauicularius et similes. glo. arguit ad ptes et nō determinat. Pau. dicit intellige de diuinis. Item dicit Ste. et facit littera infra. vbi nō repetit. quibus officijs cum omnes religiosi non teneant ad diuina officia. sed solū ꝓfessi et clerici. xvi. q. i. nemo. et. c. se. et. c. si monacus. vel ꝑt intelligi de officijs tpalibus que habēt aliquādo religiosi: vt sunt ꝓcurationes et castaldionatus. i. q. iij. saluator. et de solu. c. ij. et hec secūda expositio est beniguior. Intelligi etiā posset q̄n in eadē p̄sona cōcurrūt officia diuina et alia. alꝰ si diuina tm̄ officia cōcurrūt: tunc illis sit suspēsus vt vitet maiorem pena. s. excōmunicationis qua nulla est maior in ecclesia. xxiij. q. i. c. nō auferamus. i. q. iiij. corripiant.

De religiosis qui non seruant interdictum qñ matrix ecclesia seruat. §. xv.

Circa hanc excõicationẽ. i. de religiosis qui nõ seruãt interdictum qñ matrix ecclesia seruat. i

Aduertendũ fm glo. q nõ ligant clerici seculares hac ẽstitutõne. s. vt incidãt in excõicationẽ: si nõ seruant interdictuz qñ matrix ecclesia seruat. ij

Quero an intelligat de interdicto a iure: puta canon ponit interdictũ ciuitati q̃ insecuta fuerit episcopũ. vt in cle. in. §. ciuitas. de penis. iij

Pone q matrix ecclesia vult istud interdictũ obseruare et obseruat. an religiosi non obseruantes sint excõicati. Rñdet glo. in x. sedis aplice. q sic. iiij

Quero q̃ dicat matrix ecclesia. Rñdet glo. in x. matricẽ. i. maiorẽ vel baptismalem est que dicit matrix. q sicut mater generat sic illa generat p baptismũ. et q: interdicunt qñq; loca nõ hñtia intra se ecclesiaz cathedralẽ: habẽt tñ matricẽ. ideo exprimũt hoc: et dico hoc locũ habere etiã cũ illa matrix ecclesia religiosis nõ obsernantibus subest cõtuz ad p̃sentationẽ collationis. vel q: sit ip̃oz vicaria: cũ hic generaliter loquatur. v

Quero quõ intelligitur matrix ecclesia obseruare interdictũ. An intelligit qñ solus episcopus vel p̃latus seruat: an qñ solum capitulũ: an quando vtrũq; mixtum. Item quid si vacat ecclesia cathedralis et ps capituli seruat: et ps nõ seruat. et fortre partes sunt equales. i. tot sunt obseruãtes quot sunt nõ obseruãtes. Rñdet glo. q in oĩbus his casibus ecclesia sumitur p materiali ecclesia. s. p ip̃ius ecclesie p̃rietibus: et q exquo quotidie in ecclesia celebratur ianuis aptis: siue p̃ p̃relatũ: siue p capitulũ totũ vel p̃tem: siue p alios clericos ecclesie nõ sit locus huic pene. Lõcor. Stepha. vi

Quero an quo ad interdictũ p̃uincie dicetur ecclesia metropolitana matrix ita q illa seruãte interdictũ religiosi totius p̃uincie non obseruantes ligati hac pena sint: de scientibus loquor. Rñdet glo. q nõ p hãc litterã q̃ dicit cathedralẽ vel matricem loci. Lõstat tñ q metropoli. puta Rauenas nõ est iuris vt cathedralis ciuitatis Bononie: ligabuntur ergo religiosi rauenatis dioceſis tm̃. vij

Quero q̃d si sit interdicta villa vel castrum nõ habens certã ecclesiã cathedralem inclusaz vel matricẽ q̃ ẽsse posset. puta q: matrix ecclesia est in alia nõ interdicta: vel q: plures sunt ecclesie in villa vel in castro: et nulla est p̃incipalior. q: q̃libet baptisat suos prochianos: et forte exillis ecclesiis aliq̃ seruant interdicta alique nõ. Rñdet glo. puto q tũc nõ sit loc⁹ huic cõstitutioni. Deficit enĩ mens q verba sicut nec locũ haberet qñ in loco singulariter interdicto nulla esset ecclesia: nisi illa religiosoz nõ seruantiũ. viij

Quero qualiter religiosi intelligantur scire matricẽ ecclesiã seruari interdictuz. Rñdet glo. qñ viderint vel alio corporis sensu p̃ceperint. puta audierint. als p̃babiliter ignorantes talem obseruantiã nõ ligant hac pena. ix

Quero quid si interdictuz sit nullũ p̃pter appellationẽ illoz cõtra quos latum fuerit: et tñ matrix ecclesia seruat. Rñdet glo. q nihilominus religiosi nõ obseruantes incurrũt excõicationẽ. x

Sed quid si matrix ecclesia non seruat vbi est seruandũ: num q̃d religiosi seruare tenent. Rñdet Pau. q sic. nã nõ excusantur. licz matrix ecclesia nõ seruet. xi

Sed q̃d si eps mandat seruari interdictum et capitulũ mandat ꝓtrariũ. Rñdet zenze. q potiꝰ est obediendũ epo. vt in. c. i. de postu. p̃la. Item dicit de interdicto q̃ mandat seruari p epm: licet p ecclesiã cathedralẽ nõ seruat: q: nõ q̃ fit sed q̃ fieri debet attendit. de elec. c. cũ causam.

Item nota fm Landul. q religiosi nõ seruãtes interdictũ sunt excõicati. Clerici vero seculares et etiã religiosi sunt suspẽsi. vt i. c. tãta. de excess. p̃la. Item est interdictꝰ ingressus ecclesie. de p̃uil. c. epoz. li. vi. Item sunt excõicati sepeliẽtes interdictos. in cle. eos. de sepul. Item est irregularis et ineligibilis actiue et passiue. s. eo. ti. is qui. li. vi.

De fratribus minoribus recipientibꝰ ad diuina. frẽs de tercio ordine. §. xvi.

Arca hanc excõicationẽ.s.de fra/
trib⁹ minoribus recipientibus ad
diuina fratres et sorores de ter/
cio ordine. i

Querit glo. an si alĩ religiosi vel cleri
ci seculares eos recipiãt incidãt in excõi/
cationẽ. Rñdet q̃ nõ. nã specialiter excõi
cantur frẽs minores ẽm Landul. q̃ spe/
cialiter eis afficiebañ. vtpote sui ordis.

Itẽ nota q̃ hec excõicatio hz lo/ ñ
cum nõ obstãtibus quibuscũq; ꝓuilegiis
tam ipor fratrũ minorũ q̃ illorum de ter
cio ordine. iĩ

Quero an si fratres minores recipiant
ad diuina in alĩs ecclesĩis et nõ suis inci/
dant in excõicationẽ. Rñdet glo. q̃ non.
Posset tñ habere locũ alia pena cõis. c. i.
eo. ti. q̃ nõ seruaret interdictũ qñ matrix
ecclesia seruat: sz si matrix ecclesia nõ ser/
uat interdictũ si ipi fratres minores reci/
perent eos ad diuina in alĩs ecclesĩis nõ
incurrunt excõicationẽ ẽm Ste. Fatet tñ
q̃ si eos reciperẽt ad diuina cõtra volun/
tatẽ rector assumẽdo sibi banc auctorita
tem q̃ inciderẽt. iiĩ

Item nota ẽm Pau. q̃ isti de tercio or
dine gaudent priuilegio q̃ tpe interdicti
possunt interesse diuinis quo ad alias ec/
clesias: dummõ nõ fratrũ minor. et sic di
cit Landul. et Zenze. q̃ gaudent priuile/
gio clericali. et hoc dicit zenze. credo ver.
et sic cõsului in vna q̃stione perusina.

De monachis et canonicis regularib⁹
q̃ transferũt se ad curias ꝓncipũ. ℌ. xvĩ

Arca hanc excõicationẽ. s. de mo
nachis et canonicis regularib⁹ q̃
trãsferũt se ad curias ꝓncipũ. i

Nota ẽm glo. et Asten. in sum. q̃ tex. di
cit nõ habentes administrationẽ. ergo si
habent administrationẽ ire pñt causa ad/
ministrationis. ĩ

Item nota q̃ ad excõicationẽ hanc cõ
trahendã duo sunt necessaria. s. q̃ intrave
rint curiã: et q̃ animo damnificandi mo/
nasterĩ vel prelatũ: licentiã autẽ habere
vel nõ habere nõ est ponderandũ. qz etiaz
si intrarẽt curiã de lnĩa ꝑlati aĩo damni/
ficandi monasteriuz vel prelatum essent
ligati. Ex solo igiẽ exitu claustri ob banc
causam nõ ligat: exquo nõ intrauit curiã.
Landul. tñ dicit q̃ si intrat curiã: licz nõ
aĩo malo peccat mortaliter faciẽdo cõtra
ꝓhibitionẽ: licz nõ sit excõicatus. iĩĩ

Quid si intrauit curiã ob hãc causaz. i.
aĩo damnificandi ꝑlatum vel monasteriũ
tñ nõ intulit damnũ. siue qz nõ potuit siue
quia penituit. Rñdet glo. q̃ excommuni/
catus est.

De monachis qui sine lnĩa abbatũ in/
fra monasteria tenẽt arma. ℌ. xviĩ.

Arca hanc excõicationẽ. s. de mo/
nachis qui sine lnĩa abbatũ infra
sepra monasterioz suorum tenent
arma. i

Nota q̃ hoc nõ extendit ad canonicos
regulares: qz hic de eis nõ repetit ẽm glo.

Quero quid si teneãt arma extra ĩĩ
sepra monasterĩ. Rñdet glo. q̃ non sunt
excõmunicati. iĩĩ

Quero quid intelligit noĩe armoz. Rñ
det glo. q̃ intelliguntẽ tam arma ad defen
dendum q̃ ad offendendũ vt tela et simi/
lia. insti. de interdic. ℌ. armorũ. et insti. de
pu. in. ℌ. item lex cornelia. ff. de ver. signi.
l. armoz. Cõcor. Pau. Landul. et zenze.
qui addit. ꝓt tamẽ de his intelligi que cõi
vsu loquẽdi arma appellãt: vt stetur vsui
loquendi. ff. de fun. instruc. l. cum de lamo/
nĩs. ℌ. asinam. ff. de ver. sig. l. vt alfenus.
et l. aniculus. iiĩĩ

Quid si tenẽt arma nõ ad offensaz sed
ad aliũ vsum. vt lapides ad edificandum
cultellos ad vsum coquine vel mense. Rñ
det Pau. q̃ nõ est locus huic pene. Si au
tem haberẽt aceruũ lapidũ ad fenestrã su
per portã ad impugnandũ venientes: tunc
accedit iste tertus. v

Nunq̃d clerici portantes peccant mor
taliter. Rñdet Hat. q̃ sic. aks nõ pñt ex/
cõicari. xi. q. iĩĩ. nemo. et ibi notat.

De religiosis ministrantib⁹ sacramen
ta eucharistie extreme vnctionis absq;
lnĩa ꝓpr̃ĩ sacerdotis. ℌ. xix.

Arca hanc excõicationẽ de reli/
giosis ministrantib⁹ sacramenta
eucharistie extreme vnctionis abs
q̃ lnĩa ꝓpr̃ĩ sacerdotis. i

Quero an credat religiosus ꝓchia/
no volẽti recipe eucharistiã: si dicat se ha

bere lniam a ꝓprio sacerdote. Rñdet glo. ꝙ sic. qz ꝑsumendus est esse memor ꝓprie salutz. i. q. vij. §. sancim⁹. eꝛ de hom. significasti. Cõcor. Pau. Lan. et Ste. ij

Quero, q̃d de secularib⁹ mercẽnarijs z similibus. Rñdet glo. ꝙ sufficit lnia ꝑsbyteror in quor parrochijs habitãt. iij

Quero an sufficiat lnia prochialis q̃nõ dum est ꝑsbyter. Rñdet glo. ꝙ sic si est legitime etatis. vt infra annũ possit ordinari sacerdos et ita faciat se ordinari infra annũ a die quo est sibi cura cõmissa: aliter ipo facto est priuat⁹ beneficio. vt in. c. licz. de elec. li. vi. nisi ecclesia parrochialis sit collegiata. qz in isto casu nõ est priuatus: sed nisi admonitus faciat se infra dictum terminũ ordinari debet ꝓuari. eꝛ de elec. c. cum in cunctis. §. cum inferiora. et. c. instituti. de elec. li. vi. tñ epi z supiores ꝑnt cũ aliquibus dispensare rõne studij: vt nõ teneant se facere ꝓmoueri ad sacerdotiũ nisi post septenniũ. dum tñ infra annũ faciant se ꝓmoueri ad subdiaconatũ z post septimũ annũ ceptũ infra annũ recipiant diaconatũ et ꝑsbyteratũ: aliter sunt ꝓuati ipo iure. de elec. c. cũ ex eo. li. vi. iiij

Quero an sufficiat licẽtia vicarij q̃ gerit curã ordinariã illius ecclesie prochialis: et est cõstitutus ab epo. Rñdet glo. ꝙ sic. Ex quo infert ꝙ si nõ habet curã ordinariã sed est sibi cura ecclesie quo tpe remissa ꝙ non ꝑt dare hanc lniam nisi in speciali hoc sibi sit cõmissum. v

Quero an sufficiat lnia diocesani. Rñdet glo. ꝙ sic. de ꝓpe. et re. c. ij. li. vi. qz eps est prochialis ꝑsbyter oim subiector lue diocesi. z specialiter q̃nvacat ecclesia parrochialis. cõsulit tñ glo. ꝙ a parrochiali ꝑsbytero recipiat lniã: qz tutius est nõ recedere a ꝓbis. c. ad audientiã. de decimis.

Quid si prochianus dicat vi do tibi lniam vt recipias a quouis sacerdote siue religioso. An requirat specialis specificatio ꝙ possis recipere a tali fratre minor vel ꝓdicator. vij

Item q̃d si prochianus dicat religioso do tibi lniaz vt des eucharistiã z extremã vnctionẽ meis subditis: an req̃rat specialis specificatio prochianor q̃bus hec sunt ꝓbenda. Rñdet glo. ꝙ nõ. exquo de sacramento fit specificatio. viij

Quero an religiosi cõferentes sacramenta baptismi incidant in excõicationẽ. Respondet glo. ꝙ nõ. ix

Item fm Landul. ꝙ sacerdos parrochialis curatus q̃tumcũq; simplex exquo cõmissa est sibi cura ꝑt in adiutoriũ ipius cure sibi assumere sociũ ad tps quemcũq; religiosuz vel aliũ sine cuiuscũq; supioris licẽtia. puta in quadragesima qui ipm iuuet in sacramẽtis ꝓferendis vel in officio ꝑdicandi: dummõ cõstet sibi de ipius sufficientia. vt no. Anno. in. c. tua. eꝛ de cle. pegri. z. c. excõicamus. §. qz vero. eꝛ de hereticis. nam exquo tales sunt ordinati rite ita ꝑnt illa facere sicut curati: nec deficit eis nisi materia. i. populus. si ergo curatus paret sibi materiã exercere poterit. xvi. q. i. ecce.

De religiosis qui absoluũt excõmunicatos a canone. §. xx.

Arca banc excõmunicationẽ de religiosis qui absoluunt excõicatos a canone. i

Quero an si religiosi absoluunt a sñia lata ab hoĩe incidãt in excõicationẽ. Rñdet glo. ꝙ nõ: exquo nõ exꝑssit. Idẽ Landul. et Pau. dicunt ꝙ si absoluũt a sñia lata ab hoĩe: vel ꝑ delegationẽ pape vel per litteras aliorz inferiorũ ꝓlatorz nõ incidunt in excõicationẽ. qz si de hoc intellexisset exꝑssisset. vt in. c. ad audientiaz. de deci. Item qz hec cõstitutio est penalis. vt in. c. statuti. de elec. li. vi. ij

Quero qz textus dicit. ꝑterq; a casib⁹ a iure exꝑssis: q̃ sint casus a iure exꝑssi in quibus religiosi sine metu excõicationis ꝑnt absoluere. Rñdeo q̃n regularis regulare ꝑcutit vel monachus monachum. qz tũc ad curiã mitti nõ debet: sed eũ põt absoluere ꝑlatus. vt i. c. monachi. de sen. ex. vel in articulo mortis q̃ casu quilibet simplex sacerdos absoluit z alij similes. vt in c. cum eorz. eo. ti. iij

Quid si religiosi habẽt ex ꝓuilegio vt possint absoluere a casibus excõicationũ in iure positarũ. Rñdet glo. ꝙ tunc si absoluunt nõ incidũt in excõicationẽ. et hoc est qd̃ dicit tex. vel ꝓuilegijs sedis aplice cõcessis eisdẽ. s. fratribus. iiij

Quero que sint iste sententie a quibus si religiosi absoluũt incidũt in excõicationem. Rñdet glo. in ver. a sentẽtijs. q̃ intelligit ab oĩbus sentẽtijs: siue sint sententie excõicationis siue suspensionis siue interdicti p̃ statuta synodalia vel ꝓuincialia promulgate. v

Sed nunq̃d p̃lati collegiatarũ ecclesiarum cũ capellis suis possint facere statuta sine cõsensu ep̃i vel capituli cathedraliũ. Rñdet Ste. q̃ nõ. vt in. c. cũ ꝓsuetudinis. eẋ de consue. et in. c. nouit. de iudi. et eẋ de his q̃ fi. a p̃la. sine cõsen. capi. c. nouit. Et no. Ioñ. de cõsti. cũ omnes. eps autẽ cũ cõsensu capituli p̃t. de cõsti. c. vt animaꝝ. li. vi. de maio. et obe. c. ij. et. xvij. di. in p̃n. de cõse. di. iij. c. i. vi

Quero quid si absoluãt sociũ vel religiosuz a p̃dictis. puta ab excõicatione canonis. Rñdet glo. sup ꝟbo. quẽq̃z. q̃ tales absoluentes incidũt in excõicationẽ:

Sed an absoluti incidãt tãq̃z vij participantes in crimine. glo. Ioñ. an. remittit se ad notata in. c. contingit. de sen. excom. viij

Quero pone q̃ frater minor absolvit percussorẽ clerici vel interfectorẽ nõ a sñia excõicationis: sed a peccato: nunquid incurrat hanc penam. Rñdet Landul. videt q̃ nõ. q̃ aliud est absoluere a peccato homicidij aliud ab excõicatione. Nam aliquando remanẽs in mortali ꝓpter qđ est excõicatus: absolvitur ab excõicatione durãte peccato. de testib⁹. c. veniẽs. Item excõicatus q̃ irregularis p̃t absolui ab excõicatione remanente irregularitate. de sen. ex. cũ illoꝝ. Ite q̃ si textus iste voluisset dixisset. vt in. c. ad audientiam. de decimis. Dicit ergo q̃ si talis scienter admittit excõicatum ante absolutionẽ ad sacramentum pñie. tunc et si nõ incurrãt hãc excõicationẽ directe: incidũt tñ in minorẽ participando cũ excõicato et cõferendo ecclesiastica sacramẽta: et sic ꝑticipando in diuinis. eẋ de sen. ex. c. nup. secus si ꝓbabiliter ignorabat factũ: vel ius speciale vł cõstitutionẽ sinodalẽ vel ꝓuinciale fulminãtem excõicationis sñiam: tunc enĩ foret excusatus. vt in. c. ad apostolice. de cle. excõ. minis. et in. c. vt animarũ. de ꝓsti. li. vi. nisi ignorantia fuerit crassa vel supina. et ibi dicit tex. puta si cõstitutio fuit publice publicata ĩ ciuitate. vt no. in. c. cũ ĩ tua. q̃ matri. accu. p̃nt. et. xxxiij. di. in p̃n. ix

Utrũ secularis ꝓcutiens clericũ: et ingrediens religionez possit absolui. Vide Ric. in. iiij. di. xvij. x

Utrũ sacerdos absoluens aliquẽ ab illis peccatis a quib⁹ nõ põt peccet mortaliter. vide Ric. in. iij. di. xxviij. ar. ij. q. v.

De clericis secularibus et religiosis inducentib⁹ ad vouendũ iurandũ vel promittendũ de eligendo sepulturã apud eos: vel iam electã nõ mutando. §. xxi.

Circa hanc excõicationẽ de clericis secularibus et religiosis inducentibus ad vouendũ iurandũ vel ꝓmittendum de eligendo apud eos sepulturam vel iã electã nõ mutandã. i

Aduertendũ q̃ sic dicit in. c. i. de sepul. li. vi. de quo. c. facit mentionẽ tex. in cle. c. cupientes. de penis. si ꝓtrafactũ fuerit talis electio erit irrita. et qui sic elegerint nõ p̃nt sepeliri apud ecclesias sic electas. nec p̃nt eligere alibi: sed oĩno sepeliendi sunt apud ecclesias apud quas fuissent sepeliẽ di: si non elegissent sepulturã. ars religiosi et clerici qui p̃diccos in suis ecclesijs vel cimiterijs p̃sumpserint sepelire: tenent ad restitutionẽ corporũ si petant. et etiã tenẽtur ad restitutionẽ omniũ q̃ occasione sepulture eoꝝ ꝓuenerint: quomodolibet ad eos dẽ faciendã integraliter infra. x. dies. quã nisi fecerint ecclesia apud quã sepulti fuerint et cimiteria eius. extunc tamdiu remaneant interdicta donec facta fuerit restitutio p̃dictoꝝ. d. c. i. ij

Quero quid si nõ inducãt ad iurandũz vouendũ vel ꝓmittendũ: sed inducunt vt eligãt. Rñdet Pe de ancha. sm Ioñ. an. q̃ nõ ligant ĩ ista cõstitutione. nã simpliciter eligens p̃t variare et penitere: qđ non p̃t iurans vouẽs vel ꝓmittẽs. iij

Quero quid si inducat ad vouendũ iurandũ vel ꝓmittendũ de eligendo apud nõ suam ecclesiã. s. inducentis. Respõdet idẽ sm Ioñ. an. q̃ nor ligant hac cõstitutione. vide qđ notat Hosti. eo. ti. in sum.

§.an licitū.℣.quid si quis eligat.vbi loquitur de illo qui iurauit non mutare sepulturā an mutare possit. iiij

Quid si quis ꝓprio motu iuraret vel voueret in tali loco eligere sepulturam.Rñdet,Hosti. q̄ tunc teneť seruare votuz vel iuramentū:nisi causa noua supueniat. puta q̄ factus est epūs vel religiosus:vel locus est dissipatus. ex̄ de reli.do.inter q̄tuor.licet Pe.de ancha.teneat cōtrariū.d. c.i.de testa. v

Item nota q̄ qui illicite sepeliūt tenenť ad restitutionez corporū:et hoc si petanť. Ad restitutionē aūt aliox q̄ occasione sepulture ꝓceperunt infra.x.dies:etiā si nō petanť.vt dicit glo.in ver.decenniū.et rō est ꝙm Pe.de ancha.q̄ semp qui male accipit est ī mora sicut fur.l.in re furtiua.ff. de q̄di.fur.Nō ergo debet interpellari:ꝫ vltro se offerre vt libereť a peccato. vi

Quero quare ex delicto vnius forte minimi de ecclesia ꝓpter iuramentū vel ꝓmissionē quā sibi fecit fieri tota ecclesia damnum patiať vt sit interdicta cū cimiterio. Rñdet Pe.de ancha.q̄ reliqui de ecclesia hanc penā interdicti incurrunt potius ex sequenti eoz delicto nō restituendo male accepta que ex facto alicui⁹ de collegio hoc inducentis quasi totū collegiū dicať deliquisse si retinēt rē inuasam ab vno de collegio. Facit qđ notať.c.ij. de ordi. cog. Presumiť enī ille talis eoz ꝙscia deliquisse postq̄ retinēt rem sic inuasam.ar. de re sti.spo.cum ad sedē.nā rōne cōiunctionis alter alterius facta presumiť scire.ar.l.de tutela.et qđ ibi notať.C. de in inte. resti. minorum. vij

Quero dicit in.d.c.i. de sepul. q̄ si q̄s fecerit sibi ꝓmitti de eligendo apud illuz sepulturā q̄ tali ꝓmissione non obstante debet ille sepeliri apud ecclesiā illā apud quā de iure sepelire debuisset. Quid ergo si ipa est illa cuius clericus sic deliquit faciendo sibi iurare vouere vel ꝓmittere.puta est suus ꝓchianus vbi alꝫ sepeliri debebat.Rñdet Jo.an.in nouella q̄ ista q̄stio ē indubitata.q̄ ista ꝙstitutio emanat in fauorē ecclesie cui sepultura debeť.ergo in ipius penā retorqueri nō debet.de re.iuř.c.q̄ ob gratiā.li.vi. Item licz pecet auferendo libertatē eligendi sepulturam:tñ certat de debito retinendo. Nō est ergo habenda illa ratio de tali que habetur de illo qui certat de lucro captando.l. fi.C.de codici.facit.C.si q̄s ali.te.ꝓhi.l. fi.et.l.iulianus.cum.l.se.de acqui:re.do. Cōcor.Pe.de ancha. viij

Quid si illa apud quā debebat sepeliri de iure etiā erat interdicta eius cimiterio.Rñdet Archi.illū sepeliendū in ecclesia cathedrali q̄ etiā si esset interdicta seruabitur ordo.xvij.q.ij.c.vbicūq̄. ix

Quero si ista qua debebāt restitui huic ecclesie in qua debebat sepeliri si interdicta nō fuisset postq̄ nō ibi sed in cathedrali vel alibi sepeliť vtrū debebunť ista huic ecclesie ad quā funus transferť. Eadē etiam esset questio de canonica portione debita ecclesie ꝓchialiter an ea ꝓdat si deꝓbenditur interdicta tpe sepulture. Posset etiā dici in primo casu q̄ postq̄ cathedralis vel alia subrogať loco interdicte debz intelligi subrogata cū oībus qualitatib⁹: et cū onere et honore.ff.si q̄s ex testa.liber esse iuſ.fue.l.i.§.hec actio. Onus enī comitatur in tali casu emolumentū.l.alūne. §.scia.de alimento legato. Item posset dici q̄ si sine delicto esset ecclesia interdicta nō esset ecclesia priuāda cōmodis consuetis.ar.l.administratōne.C.de lega. Idē sentio si nō potuit sepeliri apud ecclesiaz apud quā elegit sepulturā ꝓpter casuz cōtingentē in ꝑsona mortui.puta q̄ decessit in campis nec reperiť vel est bannitus.ꝓpter ista enī ecclesia nō est priuanda legatis sibi factis gratia sepulture.vt notať in.c.in nostra.de sepul.li.vi. Si aūt quis post electā sepulturā et legatū ecclesie factum mutasset animū eligēdo alibi sepulturā videť legatū ademptū et translatum ad illā in qua voluit vltimo sepeliri.ar.d. §.scia.hec Pe.de ancha. x

Querit idem Pe.post Jo.an.quid de viatoribus decedentibus:vbi debeant sepeliri.Jo.an.in.ca.i. de sepul.in nouella dicit.q̄ in ecclesia cathedrali. Et recitat opinionem Archi.tenentis cōtrarium.s. q̄ sepeliatur in ecclesia in cuius ꝓchia mortuus est. Idem Hugo.et Ray. per.c. ecclesias.xxiij.questi.i.et.xvi.q.i.capi.i.

erponentes ibi patrũ.i. christianoꝝ.xi.q. iij.ad mensam.Gof.in sum.e.ti.ver. quid si pegrinus.dicit ꝙ sepeliat in cathedrali vel in alia in cuius parrochia est mortuus p.d.c.ecclesias.et fuit hec q̃stio de facto. Senis in psona cuiusdã militis magnifici forẽsis qui decessit in parrochia sancti christoferi.et sepult⁹ fuit in ecclesia cathedrali:cuius funera fuerunt magnifica et sumptuosa valde:ubi tñ nõ erat questio de omnibus funerabilib⁹.sed de quarta parrochialiꝫ quã petebat ecclesia sancti christoferi. xi

Quero dicit hic ꝙ ille qui iniuste sepeliuit tenet ad restitutionẽ oĩm illi ecclesie vbi debuit sepeliri.sz pone ꝙ ille in ecclesia nõ pòt sepeliri:qz ciuitas erat interdicta:et de facto sepultus fuit apud fratres minores ipis inuitis.Multa tñ ꝑ oblationibus et ꝑ missis dicendis oblata sunt fratribus.Querit an illa ecclesia debeat illa habere vel an parrochialis debeat de illis habere quartã:cũ nec apud ipam potuisset etiã sepeliri.Fede.de senis cõsuluit ꝙ ista male ablata et male accepta nõveniant diuidenda.ff.fami. hercis.l. ceterũ. §.sed et si qui.Ad hoc facit qđ no.Anno. in.d.c.in nostra.vbi ad litterã sic dicitur. Sive ꝙ is de quo agit apud hospitalarios nõ de iure sed de facto sepultus est de relictis eisdẽ nec totũ nec partẽ reddent ecclesie prochiali:sed corpus tñ et oblationes omnes que occasione sepulture facte fuissent.vt ex̃ de sepul.c.ex pte.Nec obstat.c. in nostra.qz debet intelligi qñ ꝓsus alibi sepultus de facto debebat apud suã ecclesiam sepeliri:sed in casu nostro nulla sibi irrogat iniuria:cum nõ haberet ius tũc sepeliendi ꝓter interdictũ.de pe. et re.c. ꝙ in re.et de ꝓhi.c.cum ꝙ plantare.§.ꝙ si templarij.Et infert istam rationẽ ꝙ si ecclesia parrochialis est interdicta: sed non ꝓ rationẽ ꝙ prochianus alibi sepultus ex electione vel iuramento dicto casu ecclesia prochialis nõ habebit quartam. et ita scripsi in.d.c.in nostra.ꝟ.vl.q̃rit. Et hoc dico ꝙ si apud ecclesiã vbi debuit esse sepultus de iure.ꝑt de iure defendit sua ecclesia interdicta nihil ꝓcipiat. Sed si alibi est sepultus de facto:tunc si sine interdicto sua ecclesia cõmisit culpã tũc forte idẽ Si vero culpam nõ cõmisit quia forte ꝓpter delictum dñi fuit ciuitas interdicta: tunc etiã nõ deberet suo iure priuari cũ ꝓ eam nõ staret:sed ꝓ casum occurrentẽ.ar. d.l.ab administratõne.Item si in sua poterat sepeliri: tunc omnium debet fieri restitutio ꝓ ecclesiã que illicite sepeliunt.ar. huius.c.et.c.in nostra.q̃ enĩ occasione rei mee ad te veniunt debes mihi reddere sicut ipam rem:qđ dic sicut plene no.Bar. in.l.ꝓtor ait.§.qđ de fructibus.ff. de bo. aucto.iudi.possi.

De quocunq; qui incidit in heresim iã damnatã vel nouam adinuenit et generaliter de quocũq; heretico. §.xxij.

Arca hanc excõicationẽ.s.de quocunq; qui incidit in heresim iam damnatam vel nouã adinuenit: et generaliter de quocũq; heretico. i

Quero quis dicat hereticus.glo.ordinaria:in.c.illi qui peregrinos.xxiiij.q.iij. enumerat plures modos dicẽs. Uno mõ dicit hereticus quicũq; est dubius in fide ex̃ de here.c.dubius.Secũdo oĩs scismaticus dicit hereticus.ij.q.i.quisquis. Tercio omnis ꝑcisus ab ecclesia fm ꝙ excõicatus dicitur hereticus.iiij.q.i.c.i.Quarto modo dicit hereticus qui male interpretatur sacram scripturã. xxiiij.q.iij. heresis. Quinto qui nouã opinionẽ inuenit.xxiiij. q.iij.hereticus.Sexto qui vult auferre priuilegium romane ecclesie que ꝑest oĩbus. xxij.dist.omnes.Septimo qui transgreditur precepta sedis apostolice ꝑtinaciter. xix.di.nulli fas.Item large quãdoq; dicitur hereticus omnis qui nõ tenet articulos fidei.et fm hoc iudei et gẽtiles sunt heretici.xxiiij.q.iij. quia vero.et fm hoc non omnis hereticus est excõmunicatus.Stricte autez sumitur hereticus omnis qui remotus est ab ecclesia.quia errat in fide.et scdm hoc omnis hereticus est excõmunicatus.extra de here.c.ad abolendam. Est et alia similis glo.in.c. firmissime.de hereticis.que dicit ꝙ sex modis dicitur quis hereticus.scilicet qui peruertit sacramenta ecclesie:sicut est symoniacus.i.quest.i. eos qui per pecuniam. Item ille qui se

scindit ab vnitate ecclesie. viij. q. i. denicq. Item qui errat in expositione scripture. xxiiij. q. iij. heresis. Item ois excoicatus. iiij. q. v. q autē. Item qui fingit nouā sectam vel cōfictam sequit. xxiij. q. iij. hereticus: Itē qui aliter sentit de articulis fidei cz romana ecclesia. xxiij. q. i. hec est fides. Addit Ant. de bu. in. d. c. firmissime. q ꝓprie dicit hereticus qui nō tenet q̄ttuor cōcilia. C. de here. l. quicūcz. et. l. fi. C. de sum. tri. et fi. ca. Item qui decretalib⁹ epistolis cōtradicit: vel eas nō recipit. xx. di. de libellis. Itē qui cōionē catholice ecclesie nō recipit. in auten. de ꝑuilegijs ociū. post ꝓu. col. viij. adde q hereticꝰ essz qui diceret xp̄m nō esse verū hoīem. vt in c. cū xp̄s. de hereticis. Itē qui diceret ptinaciter asserendo q aīa rōnalis seu intellectiua nō sit forma corꝑis humani ꝑ se et essentialiter tanczz hereticꝰ sit censendus. vt in cle. i. de sum. tri. et fi. catho. Itē octo articuli vt hereticī damnant̄ et reꝓbantur. in cle. ad nostrā. de hereticis. Primo q hmo in vita p̄nti tm̄ et talē ꝑfectionis gradū p̄t acquirere q redderet penitus impeccabilis et amplioꝰ in gratia ꝑficere nō valebit. nā dicunt q si quis semꝑ ꝑficere posset. posset aliquis ꝑfectior xp̄o inueniri. glo. dicit q si hoc intelligūt de dei potentia absoluta catholice dictū est ꝑ eam posse reddi quē impeccabilē et hoc priuilegiū beate virgini credat̄ datū esse diuinitus. Dicere autē hoīem hoc posse fm legem cōem qua deus sanctis dona gratie sue dispensat hoc est hereticū. nā fm cōem legem nullus p̄t impeccabilis fieri: nisi ꝑ dei beatificā visionē: q̄liter solū post hanc vitā datur beatis. et ꝓut dicit Tho. ꝑte. i. q. c. ar. iij. forte mouebant̄ isti auctoritate Jo. in epla. i. c. iij. ibi. Dis qui natus est ex deo nō peccat. Sed Piero. cōtra Jouinianū pleue huic auctoritati reſpōdet. de pe. di. ij. Si enī ꝓbans multis auctoritatibus hoīem etiā perfectū in hac vita peccare posse exēplo Dauid Salomōis Josie Petri. Scdo q ieiunare nō oportz hoīez nec orare postczz gradū ꝑfectōis hmōi fuerit assecutus. qz tūc sensualitas est ita ꝑfecte spiritui et rōni subiecta q homo p̄t libere corꝑori cōcedere quicq̄d placz. Glo. pulcris demonstrationibus ꝓbat hoc esse hereticū. Tercio q illi qui sunt in ꝓdicto gradu ꝑfectionis z spiritus libertatis nō sunt humane subiecti obediētie. nec ad alia ꝓcepta ecclesie obligant̄: qz vt asserunt vbi spiritus dñi ibi libertas. Quarto q homo p̄t ita supernaturalē beatitudinē fm omnē gradū ꝑfectionis in p̄senti vita assequi: sicut in vita eā obtinebit beata. Quinto q q̄libet intellectualis natura ex seip̄a naturaliter est beata qdczz anima nō indiget lumine glorie ip̄am eleuāte ad deum videndū et eo beate fruendū. Sexto q se exercere in actibus virtutū est hominis imꝑfecti z ꝑfecta anima licētiat a se virtutes. Septimo q mulieris osculū cum ad hoc nō inclinet natura est mortale peccatū. actus vero carnalis cū ad hoc declinet natura peccatū nō est: maxime cum tentat̄ exercēs. Octauo q in eleuatōe corꝑoris Jesu xp̄i homo nō debet assurgere nec eidem reuerētiā exhibere asserētes q esset imperfectōis eisdē. si a puritate z altitudine sue cōtemplationis tm̄ descenderent: q circa mysteriū seu circa sacramentum eucharistie: aut circa passionē humanitatis christi aliqua cogitarēt. Vnde pa da ꝓcipit q nullus dictos errores teneat et defendat: et p̄cipit inquisitoribus vt diligenter inquirant z puniant. Vide glosas pulcre exponentes et demonstrantes hos esse hereticos errores. Item sunt heretici qui negare p̄sumpserint spiritū sanctum eternaliter ex patre et filio ꝓcedere. Item qui assereret spiritū sanctum ꝓcedere a patre et filo tanczz duobus principijs: et nō tanczz ab vno principio. de sum. tri. c. vnico. li. vi. Item esset hereticꝰ qui teneret libellū Joachim abbatis contra Pe. lombardū editum. in quo ip̄e abbas Joachim ponit pluralitatē personarū in trinitate. pluralitatē dico collectiuā sicut dicimus plures homines efficere populū. et sic diuidit personas substantialiter et nō per proprietatem. et ideo reꝓbatur in. c. damnamus. extra de sum. trini. et fi. catho. Item est hereticus qui ptinaciter affirmat vsuras nō esse peccatū. vt in cle. i. §. sane. de vsuris. et ibi p̄cipitur ordinariis et inquisitoribꝰ. vt cōtra diffamatos

de huiusmodi errore ꝓcedere nō omittāt. Iudei tñ si hoc ꝑtinaciter assererēt: non ꝓnt ꝙ inquisitores puniri vt heretici. fm Pau. tñ si hoc dogmatisarēt posset eccle-sia eos punire. facit ad hoc qđ no. Hosti. de voto. c. ꝙ suꝑbis. sicut puniunt in alijs casibus in quib⁹ offendūt fidē. de iudeis. iudei secundo. §. ij

Quero an heretici possint reconciliari post mortē: si in morte apparuerint signa cōtritionis. Rñdet Anto. de bu. in. c. a nobis. de sen. ex. ꝙ ꝓnt et debēt. xxvi. q. vi. c. q̄ recedūt. et. c. se. de cōse. di. iiij. egrotātes. et ex de here. excōicamus. i. §. sane. iij

Quero quis dicat hereticus ꝓpter dubium fidei. Rñdet glo. i. d. c. dubi⁹. ex de here. qñ dubitat i articulis fidei: et hic est qui saluus esse nō ꝑt: qui cōtradicit alicui articulo posito in symbolo. Credo in vnū deū. quibus ꝙ fidē solā exhibenda est credulitas: q̄ fides est de re nō visa. de pe. di. iij. c. i dona. C. de sum. tri. et fi. catho. l. fi. Sed cōtra. q̄ null⁹ est qui qñq; ex carnis stimulo nō reuocet in dubiū. Rñdet Ant. de butri. ꝙ quedā est dubietas que habet pertinaciā animi et deliberationē et placentiā habet: et hec inducit hereſim circa articulos fidei. Quedā est dubitatio que ꝓcedit nō ex cōscientia: et hec est poti⁹ pena q̄ culpa et debilitas ꝓprie imaginationis q̄ peccatū: nec habet hereſim cum frequenter cōtra voluntatē accidat. imo ille qui se bene firmat in fide et talib⁹ motibus resistit meret sicut ille q̄ resistit carnis stimulis. vi. dist. sed pensandū. ad hoc. xxiij. di. dixit. iiij

Quero an iudei sint excōicati tanq̄ heretici. Rñdet Anto. de bu. in. c. ad abolēdam. ꝙ nō. q̄ quo ad canonicas sanctiones nihil ad nos de his q̄ foris sunt. ij. q. i. multi. ex de diuor. gaudemus. v

Quero an heretici occulti sint excōicati. Rñdet glo. ꝙ sic. de here. in cle. i. vi

Quero qui dicunt credētes hereticoꝝ. Rñdet Anto. de bu. ꝙ quidā sunt credentes hereticos esse bonos: et istis nō ponit pena hereticoꝝ. Quidā sunt credētes hereticorū erroribus et tales sunt heretici. Pe. asit de anch. in. c. quicūq;. de here. li. vi. dicit. ꝙ credētes dicunt qui se dicunt credere eoꝝ erroribus. de pe. di. i. ꝑt. Item qui in orationib⁹ sequunt eoꝝ ritū et cōsolationē et cōionē ab hereticis recipiūt vel similia que ad eoꝝ ritū ꝑtinēt. et ideo tales dicunt credētes. q̄ ꝑsumit affectus ad eos esse quoꝝ opera sequunt. l. dolū. C. de dolo. et plus est facto q̄ verbo aliq̄d facere. de appella. c. dilecti. l. certū. ff. si cer. pe. et intellige de factis que ꝑtinēt ad ritum errantiū. aꝝs secus. puta si ducatū ꝑberet heretico vel alimenta vel silia que nō spectant ad cultū fidei. Tales enī nō credentes sed receptatores dicerent. j. eo. c. accusatus. §. ille quoq;. vij

Sed q̄d de audientib⁹ sermones et p̄dicationes hereticoꝝ. Dic ꝙ hi nō ꝓnt dici credētes: sed graviter sunt suspecti. ita ꝙ etiā purgatio indicēda est. de here. c. excōicamus. §. qui autē. Similiter qui cōicant in ducatu cibis vt p̄dixi. semel alit in talibus actibus ꝑticipando nō ꝑt dici q̄s credens vel suspectus. i. q. i. cōstat. ex de presump. c. ex studijs. viij

Quero q̄ dicunt receptatores. Rñdet idē Pe. vbi. s. ꝙ illi qui sciēter hereticos suscipiūt. vt in. c. felicj. de pe. post ꝓn. Ex autē illū receptatorē vocat qui receptat et celat: vt celatus iudicis manus euadat. l. i. et. ij. ff. de recepta. et. ff. de offi. ꝓcō. l. congruit. et qđ notat in. l. quicunq;. C. de ser. fu. et no. Io. in sum. huius ti. §. que pena.

Quero qui dicunt defenso ix res. Rñdet idē vbi. s. ꝙ qñq; q̄s defendit errorē qñq; errantes. primus damnabilior est. xxiij. q. iij. qui alioꝝ. Secūdus, q̄ defendit ꝑsonā et punit. c. quicūq;. de here. li. vi. et ista defensio ꝑsone ꝑt multipliciter cōtingere. puta virib⁹ et potētia ne ꝓueniat ad manus iudicis. et de ista defensione loquit. xxi. q. i. ꝙ totū. Item dicunt tales defendere ꝓncipes et ꝑlati qui tales nō corrigunt: nam in eis negligere est fauere. ij. q. vij. negligere. lxxxiij. di. error. et. c. vt fame. de sen. excō. x

Quero qui dicunt fautores. Rñdet idē vbi. s. distinguendum inter personas publicas et priuatas. Illi enī qui habēt publicā potestatē ex sola cōmissione ꝓnt dici fautores quando scz nō fugāt ab ecclesia damnatuz: neq; puniūt. xxi. q. iij. qui ꝓnt.

et.c.quante.de sen.ex.vbi de hoc. Priuate vero psone nō capiendo:vel detinendo nō dicunt fautores q3 hoc spectat ad habentes potestatē. Quantū aūt ad verbalē resistentiā quilibet tenet resistere blasphemantibus supra.ca.i..et.c. qui alios.vbi de hoc. xi

Vtrū quis dicat fauere hereticis verbis. Rñdet idē q3 sic si nō per iocū:nec ex lingue lubrico:sed in publico et in cōuēticula dicūt illos nō esse tales quales dicūt Et generaliter quādo ꝓuocāt verbis plebem ad hereticoꝝ amorē:et fidē eneruant fauere dicūt et ꝓbat.xi.q.iij timendo.ij.q i.c.fi. Item defendēs colorate dicit fauere.xi.q.iij.ita.secus si ꝑ lubricū lingue.ff. de actio.et obli.l.obligationū substantia. Aduocati etiā qui defendendo eoꝝ excessus excusant fauere dicunt. Et de istis adnotatis:vide qđ notat Jo. an.in.c. ꝓposuit.ex de de.excō.minis.

De dñis tpalibus qui cognoscūt de officio inquisitionis.ℌ.xxiij.

Circa hāc excōicationē scz de dominis tpalibꝰ q cognoscūt de officio inquisitōis. Aduertendū q incurrūt hanc excōicationē:siue principaliter:siue incidēter cognoscāt. ꝓncipaliter puta q3 ista de causa principali facit capi hereticū. Incidēter puta q3 fecerat capi eū alia de causa: sed incidēter etiā de hoc inquisinit. Ite nota q dantes eis auxilium cōsiliū et fauorē sunt excōicati:si sciēter hoc faciūt:secus si ignorāter fm glo.

De inquisitoribꝰ qui quis mō omittūt ꝓcedere cōtra hereticos.ℌ.xxiiij.

Circa hāc excōmunicationē de inquisitoribus q odio gr̄a vel amore omittunt procedere cōtra hereticos. i

Quero.quid si omittāt timore:vel ꝓpter vitandū scandalū. Rñdet glo. q nō est locus huic pene. ij

Quero quis dicat suspectus:et ꝑ quā suspitionē ꝑt cōtra quem pīa ꝓcedi.vide anto. de but.in.c. excōicamus.de here.et Jo.de lig.in de.i.eo.ti. iij

Quero quia hic dicit q non ꝑt absolui ꝓterq̄ ꝑ romanū pontificē:qđ si vacat sedes apostolica: an possit absolui a collegio cardinaliū. Rñdet Lap. q nō. de elec. ne romani.sed solū papa viuēte:vel ab eo cui cōmiserit. nā hic intelligit de psona: nō de dignitate.vt scribit arch. de rescrip. c.si graciose.li.vi. iiij

Quero q3 hic dicit q ep̄s cōtrafaciēs incurrit penā suspēsionis ab officio ꝑ triēnium. An pene suspēsionis q excōis ligēt occultos vt indigeāt dispensatōe et absolutōne. Rñdet glo. q sic. q sp ad hoc allegatur. Nota ergo q necessariū est cōfessoribus scire suspēsiones vt possint eos mittere ꝓ dispensatione.

De inquisitoribus q̄ extorquēt pecuniam rōne sui officij.ℌ.xxv.

Circa hanc excōicationē de inquisitoribus qui extorquent pecunias rōne sui officij. i

Quero quantū debēt satisfacere vt absolui possint. Rñdet glo. q sufficit restituere q̄tum extorserūt. Ite nota q ecclesia habet fiscuz suū fm Lan. vt refert Jo. de lig. qui vocatur thesauraria seu burſa cui applicant bona alicuius ꝓlati: sicut bona et res imperij dicunt fiscus. Nō aūt bona ꝓpria imperatoris vel ꝓlati. Habet enī ecclesia loculos q̄ ꝓcesserūt ex loculis quos habuit dñs.xij.q.i.exemplū.a.c.habebat In hoc tñ fisco oēs res ecclesie oblatōes fideliū appellate sunt eo q a fidelibꝰ collate sunt ampliātes.xij.q.i. videntes. Et in tm ampliatus est fiscus q nulla ꝑsona ecclesiastica maxime cōem vitā gerens pōt egēs vel paup inueniri qđ verū est si bene fieret diuisio. Sed ꝓlati nr̄i tpis male diuidunt:sed totū sibi appropriāt.

De his qui mandāt christianos occidi ꝑ assassinos.ℌ.xxvi.

Circa hāc excōicationē scz de his qui mandāt christianos occidi ꝑ assessinos.et cetera. i

Quero q̄ dicant assassini. Rñdet Jo. de anch. q assassini dicunt q̄ ꝑcio cōducti delicta ꝑmittūt:et istr̄ attrocius de cōsuetudine q̄niunt q̄ si gratis mādato susceptо occiderēt. vt no. Bar. in.l.nō solū.ℌ. si mandato.de iniurijs.et.l.cicero. de penis. Idē dicit Jo.an. i nouella:scz q assassini dicunt q̄ ꝑ pecuniā hoīes occidūt: et dicunt a scindo scindis.q3 scindūt aīaz

a corpore fm archi. ij

Quero quid si mãdat occidi iudeos vel paganos. Rñdet Pe. fm Jo. an. q non est excõicatus. et ideo dicit Jo an. se defendisse quendã prelatũ cõtra quẽ fuerat ꝓbatũ q fecerat occidi boies ꝑ assassinos sed cũ illi boies potuissent fuisse non christiani nõ erat sufficiẽs ꝓbatio. iij

Quero quid si mãdauit ꝙs occidi christianũ per assessinos et re integra antecꝫ mors fuerit secuta reuocauit. Rñdet glo. q nihilominus est excõicatus ex solo mãdato. Item nota q tales nedũ sunt excõicati: sed depositi a dignitate ordine honore officio ꝙ bñficio. vt in. d. c. ꝑ humani.

De scismaticis ꝙ qui inuitunt eor ordinationibus ꝙ alienatõibus. §. xxvij.

Circa hãc excõicationẽ scz de scismaticis: et qui inuitunt eor ordinationibus vel alienationib⁹. Notandum q irrite sunt ordinatões beneficiorũ collatões ꝙ ecclesiasticarũ rerũ alienationes a scismaticis facte et a dignitate et ordine suspendit qui iurat scisma tenere. vt in. c. i. de scismat. i

Sed nunqd ordinatus a scismatico accipiat caractere. Rñdet glo. i. d. c. i. dicẽs q sic, dummõ in forma ecclesie fuerit ordinatus: tñ est suspensus et nõ habet executiones nisi dispenset et dispensari ꝑt cũ recipiente a scismatico ignoranter: et debet expelli ab officio: nisi ꝓbet ꝙ testes vel q litteras secũ dispensatũ fuisse: qui tñ non ꝑt dispensari ab epo scismatico qui eũ ordinauit etiã postꝫ ipse epus est reuersus ad fidei vnitatem. vt in. c. fraternitatẽ. in tex. et in glo. ex de scismaticis. ij

Quero an suspẽsio ꝓcedat in infinitũ. puta si suspensus ordinat vnũ et ille aliũ: et ille alterũ an in infinitũ oẽs sint suspẽsi. Rñdet anto. de bu. in. d. c. i. q quidã tenent q sic. Sed Joan. habet hoc ꝙ absurdo. vñ dicit q nõ est verũ q potestas ordinandi tollat in infinitũ. qr nõ extendit nisi ad ordinatos et noiatim ꝑcisos: ꝙsi diceret q nõ trãsit hec pena ad terciã personam sicut in excõicato. Dic tñ q lex ꝓtra dicit: qr si ꝙ plures manus ambulauerint idem erit. ff. de minori. l. in cause. §. fi. et. l. sed et vbi, et qõ dicit, canon q de radice infecta bonus fructus exire nõ poterit. i. q. i. fertur. Hosti. dicit q durãte ignorantia sicut ordinator ꝓfert opinio veritati: et omnia i christi fide purgant. ex de cohabi. cle. et mu. c. vestra. Veritate aũt cõperta necessaria erit dispensatio. Et dato q totus mundus sit inuolutus: et multitudo sit in causa: ꝓstabit saltẽ pape legitimam causam dispensandi. ex de ordi. ab epo. c. i. et. ij. et de cle. excõ. mi. c. latores.

Quero quis dicat ꝙ prie ⁊ iij scismatic⁹. Rñdet anto. de bu. q quãdocꝫ hoc verbũ sumit largissime: vt oĩs in peccato mortali ꝓstitutus. xviij. q. iij. aplice. i. q. i. sacerdotes. et hi sunt a deo sepati nõ autẽ a sacramẽtis ecclesie. Large dicunt esse scismatici oẽs excõicati ex qbus aliq peccant aliqui nõ: sed sine peccato nõ debet excõicatio fieri. ex de resti. spo. c. litteras. de sen. excõ. c. inquisitioni. tñ sunt ab omni actu fideliũ sepati. Stricte aũt qui cõiurationes faciũt ꝓtra epm ꝓprie. et in his nõ habet locũ. c. i. de scisma. non enim sunt suspensi sed suspendendi. fm Host. et Joan. Adhuc magis stricte ꝑnt dici scismatici qui ꝓtra epm ꝓprie insurgũt et episcopatũ tenẽt et suos cõstituunt sacerdotes faciũt. vij. q. i. scire. xxiij. q. iij. iter scisma. Quidã sũt scismatici strictissime: ꝓut in. c. i. de scismaticis. sumit. vt qui sunt diuisi ab vnitate ecclesie: et qui conant sibi epos et ꝑsbyteros et cõstitutiones facere. vij. q. i. nouatianus. iiij

Sed nunqd tales sunt heretici ꝙ incurrunt penas hereticor. Videt q sic, quasi male sentiãt de illo articulo vnã sanctam ecclesiã. Alij tenẽt ꝓtrariũ q ꝓprie nõ sũt heretici: et hanc opinionẽ tenet hosti. dũmodo recognoscãt romanã ecclesiã. quia tunc nõ sunt ab vnitate diuisi. vnde duo licet cõtendant se pontifices romanos nõ ꝓpter hoc heretici sunt, qr credunt vnã ecclesiam. licet quilibet credat se eius sponsum esse. Sed si ꝙs se papã cõtenderet: qr crederet ecclesiã duos habere pontifices esset hereticus. qr crederet duas ecclesias. cõtra illud vnã sanctã ecclesiã catholicã. ⁊ sic intellige Jo. vij. q. i. nõ autem. v

Utrũ omnes scismatici sint excõicati. Respondet idem anto. in dicto. c. i. q illi

scismatici tñ sunt excõicati qui se ꝑtra romanam ecclesiã extollũt: et ab ipa se separant. qz tales sunt hereticí: ꝛ ꝑ cõsequens excõicati. vt in dicto. c. excõicamus. de here. et ideo greci hucusq; fuerũt excõicati. quia fuerũt diuisi ab eo qđ ecclesia ꝓ articulis fidei determinauit. Alíj aũt sunt excõmunicandi. scz scismatici large qui non sunt cõtra articulos fidei nec contra vniuersalẽ ecclesiã ita q; sunt suspensi nõ excõmunicati. vt hic in fine: sed ꝓcessu curie oẽs sunt excõicati. vi

Quero que differẽtia sit inter scisma et heresim. glo. in. c. inter heresim. xxiiij. q. iij. dicit. q; ẽ differẽtia q̃ est inter dispositiõz habitũ. primo enĩ dicit scisma. Sz postq; ꝓtinaciter adhereret sue secte dicit heresis. vel aliter vt dicas q; oĩs hereticus est scismaticus sed nõ cõuertit: et sic est illa dña que est inter genus et speciẽ.

De ferentibus ferrũ arma ligñamina ad impugnandũ christianos nectia.

Arca hãc excõicationẽ §. xxviij scz de ferentibus ferrũ arma. et cetera. i

Quero qđ si ferrũ et alia hmõi sint delata: nõ intentione vt impugnent christiani. Rñdet anto. de bu. d. c. ita quorundã. q; sufficit q; portent licet nõ hac intentõe vt impugnent christiani sed sufficit q; impugnari possunt. ij

Quero an sit alia pena vltra excõem. Rñdet glo. q; sic. qz debent capite puniri. l. ij. C. q̃ res exportari nõ debent. Ité dicit in his qui docent naues facere eos cũ pri illi rei pticã nõ haberẽt. C. d pe. l. fi.

Quero qđ cõtineat appellatio iij ne armoꝝ. Rñdet glo. q; fustes et lapides: puta si deferrent lapides machinis imponendos. iiij

Quero qđ de his qui exercẽt gubernationẽ in piraticis nauibus saracenoꝝ nõ cõtra xpianos: sed cõtra alios infideles. Rñdet anto. de bu. in. c. ad liberandũ. sm aliq̃s q; sunt excõicati. qz docẽt eos in piratica arte q̃ poterũt postea xpianos impugnare: licet hoc nõ placeat Inno.

De fractoribus seu incendiarijs. §. xxix.

Circa hãc excõicationẽ de fractoribus siue incendiarijs. Nota differentiã inter incendiarios ecclesiarũ et religiosoꝝ locoꝝ et aliarũ rerũ sm hic. in. iij. ꝛ Aste. in sum. li. vij. ti. ij. ver. xviij. qz incensores ecclesiarũ et religiosoꝝ locorum et cimiterioꝝ q̃ infra spacium priuilegiarũ cõtinent sunt excõicati ipo iure: sed ante denunciationẽ pñt absolui ab epo: post denunciationẽ vero a solo papa. Incendiarij vero aliarũ rerũ nõ sunt excõmunicati ipo iure sed excõicandi ꝛ cũ fuerint excõicati a solo papa absolui possunt. ij

Quero qui dicant incendiarij. Rñdet Aste. sm Ray. q̃ incendũt auctoritate ꝓpria ciuitatẽ villã domũ segetẽ vel similẽ rem malo studio: siue ꝑ vindicta seu odio xxiij. q. vl. c. pessimã. Nõ solũ autẽ sm Rodo. dicit incendiarius qui incendit: sed etiã qui facit incendi: vel ad hoc scienter ꝙsiliũ vel auxiliũ impendit auctoritate ꝓpria. vt dictũ est: ꝛ dicit malo studio. qz si casu vel negligentia faciat non est incendiarius. his cõcoꝝ. ... al. in sum. iij

Quid de illo q̃ habet ius indicendi bellum iustũ. Rñdet Ray. q; incendiarius dici nõ debet nec ipe nec q̃ iussu eius incendit.

Quid de illo qui incendit ꝓpriã iiij domũ vel segetẽ. Rñdet Aste. sm Gof. q; talis licz peccaret abutẽdo re sua: nõ tñ incideret in penã incendiarij nisi dolo malo hoc faceret: vt vicini bona incenderet.

Quero q̃s dicat effractor eccle v sie. Rñdet Aste. sm Rodo. q; ille qui dolo malo: aut ꝑ iniuriã violẽter parietẽ foderit: aut vitreã [illegible] aut ferratã ruperit aut hostia: aut vectes: aut cardines: dum tenent hostia firmata diruperit aut tectũ ecclesie. vi

Sed nunquid factor occultus erit excõmunicatus ipso iure. Rñdet Rodo. q; sic in fauorẽ ecclesie. Ex ꝓdictis ptz q; si ꝓdones causa frangendi ecclesiã vadãt nõ tñ frangant. puta qz eã apertã et nullũ resistentem inueniũt. qz inde custodes ꝓpter eorum timorẽ aufugerent nõ incidũt in excõmunicationẽ. licet intrãt parati inferre vim volentibus eis resistere. vij

Quero quid de sacrilegis vtrum sint

excõicati. ℞ñdet Alsten. fm ℞ic. in. iiq. di. xvij. ar. xij. q. i. q vt dicit. vij. q. iij. si quis. Sacrilegiũ cõmittit auferẽdo sacrũ de sacro. vel sacrũ de nõ sacro: vel nõ sacrũ de sacro. quocũcq aũt istorũ modorũ quis cõmittat sacrilegiũ nõ incurrit excõicationem mgiorẽ ipo iure: nisi faciat hoc cũ violatione ecclesie siue incendio. ex de sen. ex. c. cõquesti. in glo. Tales tñ sunt excõicandi si moniti satisfacere contempserint. vt. xvij. q. iij. si quis domũ dei. ex. x. q. ij. indigne. Videt tñ aliquib⁹ pbabiliter q ipo iure minorẽ excõicationẽ incurrãt. Dicit enim in. c. si quis domũ dei. donec incõuentu legitime monitus satisfaciat sciat se cõmunione priuatũ esse. vnde illud. c. ij. q. iij canonica. in quo violatores ecclesiarũ excõmunicant. Loquit de his qui ecclesias violant cũ effractõne. similiter illud. xvij. q. iij. oẽs ecclesie. Vbi excõicant oẽs raptores ecclesie: alienatores facultatũ ei⁹ loquit de raptoribus rerũ ecclesie vim inferendo. s. eam frangẽdo. Ex ꝓdictis ergo ꝓz q illi qui ecclesias offendunt vel bona ipsarum diripiũt aliter cq ecclesias incendendo vel violando etiã opere nõ sunt excõmunicati ipo iure: sed tñ sunt excõicandi: licet dicant sacrilegi. ex de fo. cõpe. ca. conquestũ. Patet etiã ex ꝓdictis q defloran s monialẽ benedictã: licet auferat rem sacrã. s. virginitatẽ de muliere sacra nõ incurrit excõicationẽ ipo iure: nisi eã opprimat violenter. Si tñ epus in cõsecrando ferat sententiã excõicationis in oẽs qui cũ talibus se immiscebũt carnaliter post hoc carnaliter eã ꝓgnoscens excõicationẽ incurrit. hec ℞ic. viij

Quid si aliquis cõmittit in ecclesia aliquid enorme. puta accipit corpus xpi de altari: vel duo colligunt. enet in ore ꝓpter sortiarias. i. ad inciendũ sortilegium vel crisma. vel frangit altare: vel crucẽ vel simile. ℞ñdet a. fm Ray. q talis ẽ excõmunicatus. ex e. c. conquesti. xvij. q. iij. oẽs ecclesie. Sz Anen. dicit q sicut ex ꝓdictis ꝓz videt q q accipit talia sine fractione ecclesie siue violatõe nõ sit ipo iure excõicatus fm ℞ic. di. xvij. in. iij. Item nota q nedũ effractor vel incẽdiari⁹ ecclesie vel loci vel religiosi cimiterij est excõicatus. sz etiã totꝰ spacij ꝓuilegiati q sũt xxx. passus in circũitu ecclesie. xvij. q. iij. quisqs. et. c. diffinit. nisi sint capelle que sunt infra ambitũ murorꝫ quasi in modum castri fabricate. vt. d. c. quisqs. ix

Quero dicit hic q effractor siue incendiarius excõicatus si denunciet a quo debet denunciari. ℞ñdet ℞ic. q a quocũcq etiã a simplici sacerdote dũ tñ habeat ex cõsuetudine excõicandi vel denunciandi vel sunt denunciati ab hoie vel cõstitutione synodali. x

Quero an alij incendiarij nõ ecclesiarꝫ qui apud aliqs ꝓuincias ex ꝓsuetudie reputant excõicati. vt in theotonica an vigore talis ꝓsuetudinis sint excõicati. Io. in sum. de incẽdiarijs tenet q sic. Idẽ ℞ay. Sed ℞od. tenet q cõsuetudo sine sñia vel cõstitutione tacita vel exꝓssa nõ ꝓt facere aliquẽ excõicatum. xi

Quero an excusat metꝰ vel coactio q cunq cõditionalis. puta cũ ꝓcipit alicui si nõ incendis hanc ecclesiã occidã te: an iste metus excusat: vt nõ incidat in excõicationẽ. ℞ñdet Alsten. fm ℞o. et Ber. q nõ. Item dicit ab illo incendiario aliarũ rerũ q vis et metus nõ excusant quin possint excõicari. Sed bene isti excusant cq tñ ad alleuiationẽ peccati a tanto: sed non a toto.

De statuentibus cõtra libertatẽ ecclesie. ℌ. xxx.

Circa hãc excõicationẽ de statutis cõtra libertatẽ ecclesie. Notat Anto. de bu. q ꝓponentes, statuta et scribentes cõtra libertatẽ ecclesie: licet eis nõ vtantur sunt ipo iure excõmunicati. i

Quero an scriptores ꝓsiliarij rectores et ceteri sint ipo iure excõicati. ℞ñdet idẽ q sic. eo ipo q interfuerint edictioni vel scripserint: sed illi qui nõ interfuerint incurrũt si sunt negligẽtes in ipis delendis et abolendis. ij

Quero qñ dicant negligentes in delendo vel in non faciendo obseruari. ℞ñdet Alsten. fm Hosti. q ex quo certificati sunt cũ obedire negligunt ligant: qd referri potest ad arbitriũ boni viri. sz qñ potuerũt

scire et qñ impedire. s. ne seruarent. iij

Quid si certificat de nocte vel in die festo qñ ꝓsiliũ generale nõ ꝑt fieri. vel certificatur dum est infirmus. Rñdet anto. de bu. ꝙ arbitrio boni viri relinquit. iij

Quid si cõsiliarius dedit ꝓrariũ cõsilium vt nõ ederet statutũ an sit excõicat⁹. Rñdet idẽ fm quosdã ꝙ sic. qz debent potius dimittere dignitatẽ vel officium: nisi destruant statuta si habent potestatẽ destruendi. vt in. c. aduersus. de immu. ec. secus si nõ haberẽt: qz tũc nõ ipi sed statuto ꝓsentiẽtes illaqueant. ad hoc cle. ex grandi. de vsuris. nõ tñ statim sunt ligati statuta nõ delentes: sed arbitrio boni viri. v

Quero an ꝓpter statutũ factũ ꝑ aliqs principales de vniuersalitate liget vniuersitas pena excõicationis. Rñdet idẽ in. c. graue. ꝙ sic. si tota cõsentit vel maior ꝑs: vel si hoc factuz ratũ habet: vel si monita nõ emendet vel faciat emendari. vt supra eo. cõuerti. vi

Quero quid intelligat fieri cõtra libertatem ecclesie. Rñdet Anto. de bu. d. c. nouerit. ꝙ qñ detrahit ꝓiuilegio generali ecclesie concesso sup spiritualib⁹: siue a deo siue a papa: siue ab imperatore a deo sicut illud Quodcũq ligueris sup terrã ꝛc. Quod trahit etiã ad interpretationẽ dubioꝝ. vt dicit in. c. pervenerabilẽ. ſ. noibus. ex qui fi. sint legi. Item priuilegiũ a deo cõcessum de decimis ꝛ primitijs et oblatõibus habendis. xvi. q. i. reuertimini. de dec. c. a nobis. et. c. tua. Item ꝙ ecclesia solas res ecclesiasticas administret. xvi. di. si imperator. et ꝙ ipa sola de spũalibus iudicet. xxvi. di. idemq. et alia multa q̃ tam ex veteri q̃ ex nouo testamẽto colligi ꝑt ꝙ manus non mittat in ꝑsonã ecclesiasticã. xvij. q. iij. c. si qs suadente diabolo. Item ꝙ in relictis ad pias causas sufficit testamentũ cũ duobus testibus. de testa. c. relatum. et. c. oẽs. Ab imperatore ꝑt etiã priuilegia cõcedi: qz ipe cũ vniuersis laicis ꝛ clericis ꝑesse debet in tpalib⁹. vñ q̃ ad illa tpalia ꝑt priuilegia cõcedere. xcvi. dis. tuus. vnde qñq cõcedit imperator priuilegia loco quo ad immunitatẽ: qñq ecclesie vniuersali. i. congregationi fideliũ. qñq rõne ecclesie: qñq personis ecclesiasticis: C. de epi. et cle. l. nemo. C. de his qui ad eccle. cõfugi. l. in ꝑncipio. in auten. vt ecclesia romana. colr. ij. nõ aũt ꝓcedit in priuilegijs aliquibus specialibus vel singularibus ecclesijs: vel collegijs: vel ꝑsonis concessis. siue a papa siue ab imperatoribus: siue ab alijs principibus. in his q̃ ad eos spectant. vnde cõtrauenies nõ incidit in canonẽ istũ. nam qui facit cõtra libertatẽ istius vel illius ecclesie non ꝓpterea dicit facere contra libertatem ecclesiasticã fm Anno. xi

Item notat Ant. de bu. in. d. c. graue. ꝙ nõ valet statutũ factũ ꝑ laicos coartãs clericos ad castra custodieda et penã imponens clericis nõ custodientibus. Item notat Vincen. et Ab. ꝙ statutũ factũ per laicos ꝙ vadens de nocte puniat in tãta quãtitate pecunie nõ ligat clericos. ſz debent ꝑ ecclesiã puniri. extra de cõsti. c. ecclesiasticam. xvij. dis. bene quidẽ. De immunitate ecclesie personarũ et rerũ ecclesiasticarũ. Vide in verbo immunitas. in Pisan. xij

Vtrum violatores non solũ ecclesie: sed etiaz immunitatis ecclesie sint ipo iure excõmunicati. Rñdet Asten. li. vij. ti. ij. ℞. xviij. ꝙ nõ est idem violare ecclesiã et immunitatem ecclesie. quia ecclesiã violare est ipam frangere vel incẽdere. violare vero immunitatẽ ecclesie est facere cõtra libertatẽ ecclesie. Violans ecclesiã actua-

liter est excõmunicatus ipso iure. violans vero immunitatẽ ecclesie nõ est excõmunicatus ipo iure: sed post monitionẽ sufficiẽtem si emendare ꝓtempserit est excõmunicatus. xvij. q. iiij. nullus. et. c. si quis deinceps. vnde extrahẽs hoiem de ecclesia ad quã ꝙ refugio fugerat nõ est excõicat⁹ ipo iure cõi. in aliquib⁹ vero casibus violatoꝛ ecclesiastice immunitatis est excõmunicatus ipo iure: vt imponentes indebitas exactiones clericis. Textus aũt in. c. nouerit. de sen. ex. loquit de faciẽtibus statuta cõtra libertatẽ ecclesie. puta si q̃s statueret ꝙ fugiens ad ecclesiã quocũq̃ modo et casu posset inde extrahi talis esset excõmunicatus. vel q̃ statuta vel cõsuetudines seruari faceret. Itẽ si qui statuerẽt ꝙ clerici tenerent soluere pedagia vl guidagia a quib⁹ sunt immunes sunt excõicati: vel qui facerẽt ꝓtrariã cõsuetudinẽ obseruari. vt in. c. quãq̃. de cen. li. vi. Et generaliter quicũq̃ facerẽt statutũ cõtra generale ꝓuilegiũ cõcessum generaliter oĩ ecclesie vel ꝑsonis ecclesiasticis vel cõsuetudines cõtrarias facerent obseruari. Cõcoꝛ. Ric. in. iiij. dist. xvij. ar. xij. q. ij. vbi vide plene de hac excõmunicatione. xiij

Quero an clerici vel scholares ad sua cõsilia possint in ecclesijs cõgregari. Rñdet Pe. de an. in. c. decet. de immu. ec. li. vi. sed Guil. dicit ꝙ ecclesiastica et spiritualia negocia possunt ibi tractari vnde ꝑnt ibi clerici synodũ facere: et de libertate ecclesiarũ et statu clericoꝝ et reformatione moꝝ in clero et in populo. Itẽ scholares ꝑnt ibi magistrari et similia facere. qz hoc ecclesiasticũ est: et ab ecclesiastica ꝑsona magisteriũ recipiũt. ex de magni. c. i. Est enĩ res sanctissima sciẽtia. ff. de vaĩ. et extraoꝛ. cog. l. i. §. est quidẽ. Si aũt scholares vellent ibi tpalia tumultuose tractare. d. c. decet. eis obstat ibi quarũlibet vniuersitatuz et societatum. facit de maio. et obe. c. solite. in fine. Addit etiã Jo. an. in nouella. ꝙ si laici vellent ibi spũalia tractare. puta de faciẽdo festum beate marie virginis: vel aliquã cõfraternitatẽ in honoꝛẽ dei vl alicuĩ⁹ sancti. vel de pace etiã inter laicos facienda hoc nõ est interdictum eis. xiiij

Quero an ordinarij possint dare licentiam laicis cõtra immunitatẽ ecclesie. puta ꝙ fiant perlamẽta cõtiones vel causaruñ cognitiões et similia. Rñdet Pe. de ancha. et Guil. et de. pisanũ ꝙ nõ. et allegant. ff. de transac. l. cũ hi. §. si ꝓtoꝛ. et de off. ꝓcu. cesaris. l. i. et ex de natis ex. li. vẽ. c. vnico. vñ dicit tex. in. d. c. decet. Ordinarij locoꝝ hoc faciant, obseruari suadenda suadeant interdicta huius canonis auctoritate cõpescant. Dicit tñ Guil. hoc verũ esse nisi vrgens et euidens causa subesset. hoc potest intelligi: puta quando cursus hostium adesset. xv

Quero que sint vetita in ecclesijs fieri tex. in dicto. c. decet. sic dicit. Nullus in locis eisdem. i. ecclesijs in quibus in pace et quiete vota cõuenit celebꝛari seditionẽ excitet cõclamationẽ moueat impetũ ve cõmittat. Cessent in illis vniuersitatũ et societatũ quarũlibet cõsilia cõtiones et publica ꝓclamenta. Cessent vanaꝛ multo foꝛtius feda et ꝓphana colloquia. Cessent cõ fabulationes q̃libet sint. Postremo queq̃ alia que diuinũ possint turbare officium: aut oculos diuine maiestatis offendere ab ipis ꝓsus extranea: ne vbi peccatoꝝ est venia postulanda ibi peccandi detur occasio: aut deprehendat peccata cõmitti. Cessent in ecclesijs et earũ cimiterijs negociatões: et ꝑcipue nundinarũ ac foꝛi cuiuscũq̃ tumultus. Omnis in eis secularium iudicioꝝ strepit⁹ cõquiescat. Nulla inibi causa per laicos criminalis mari me agitet. Sint loca eadem a laicoꝝ cognitionibus aliena. xvi

Quero an ꝓtractus facti in ecclesia teneant. Rñdet glo. in. d. c. decet. ꝙ sic. licet nõ debeãt fieri: et qui faciũt peccãt. secus in ꝓcessibus et sentẽtijs iudicialib⁹. xvij

Quid si fieret statutũ ꝙ nõ possit ecclesijs donari, vendi vl relinqui. Rñdet Pe. de ancha. in. c. eos. de immu. eccle. li. vi. ꝙ statuentes sunt excõmunicati ipo iure.

Quid si fiat statutum xviij generale quod veniat includere clericos. puta, senis: ꝙ si citatus coram officialib⁹ cõmunis declinauerit iꝑoꝝ iurisdictionem sit extra protectionẽ cõmunis: et poꝛestas in ciuilib⁹ et criminalib⁹ nõ audiat

ipsum:clerici coram talibus officialibus citati nō audent declinare quia postea in eoꝝ iniurijs ꝛ offensis potestas eos nō audiret an si cōtra libertatē ecclesie. ℞ñdet Pe.de an.q̄ episcopus potest:si ex hoc videt clericos de facto damnificari:et timidiores fieri cogere secularē potestatez ad declarandū q̄ statutum illud sic generale nō intelligat de clericis volentibus declinare.et ita dixi in.c.si diligēti.de fo.cōpe. et p̄ Bal.post Jaco.bu.in auten.statuimus.C.de epi.et cle.

De his qui vsurpant sibi custodiā vacantiū ecclesiarum.§.xxxi.

Arca banc excōicationē.s.de his q̄ui vsurpant sibi custodiā vacantium ecclesiarū. i

Querit glo.qr textus dicit vniuersos an masculinū cōcipiat femininū:vt intelligatur etiā vniuersas.an mulieres q̄ sibi vsurparēt sint excōmunicate.℞ñdet glo. q̄ sic.quia semp masculinū cōcipit femininum q̄n a canone ꝓfertur.de quo hic vide plene p̄ Pe.de ancha. ij

Quero qr textus dicit vniuersos ꝛ singulos qui regalia custodiā siue guardiam aduocationis seu defensionis titulū in ecclesijs monasterijs siue alijs quibuslibet pijs locis de nouo vsurpare conantes bona ecclesiarū monasteriorꝝ aut locoꝝ ipsorum vacantiū occupare presumūt que dicuntur regalia.℞ñdet glo.i.collecta q̄ fit regis rōne vel imperatoris vel tributū q̄d debetur regi vel iura que ad imperatorē ptinere cōsueuerunt.vt portus vectigalia que erant ecclesijs cōcessa per imperatorē vel ab imperatore vel regente aliquis de nouo volebat sibi vsurpare vacante ecclesia.i.mortuo rectore. Alia vocabula que sequunt custodiā et guardiam ꝛc.sunt nomina iurispatronatus.quocūq̄ ergo noīe censeantur vsurpātes de nouo tale ius in ecclesijs vel alijs pijs locis et bona ipoꝝ locorum vacantiū excōmunicati sunt ipo iure. iij

Quero quare dicit de nouo vsurpare ꝛ quādo dicatur de nouo vsurpare. ℞ñdet glo.et Pe.de ancha. q̄ quādo vsurpans ostendit titulū.puta quia tenet ista titulo patronatus:et adhuc p̄scriptio non est cō pleta.xl.annorum.Si autē ostenderet titulum:et esset cōpleta p̄scriptio nō diceretur de nouo vsurpare.Si vero nullum habet titulum dicitur de nouo vsurpare:nisi tenuisset tanto tempore:cui⁹ initij memoria nō existit.Si vero existeret memoria diceretī de nouo vsurpare. iij

Quero dr hic q̄ clerici ecclesiarū ꝛ monachi monasteriorꝝ ꝛ p̄sone alioꝝ pioꝝ locoꝝ.puta hospitaliū qui ꝓcurant vt bona dictoꝝ locoꝝ vacantiū occupentī sunt excōmunicati.Quero quomō dicantī hoc ꝓcurare.℞ñdet glo. occasiōe discordie inter ipos suscite dicuntī ꝓcurare opere cōsilio ꝛ p̄sue e et cooperatione.extra de homi.sicut d.gnū.Jtē no.fm glo.Pe.q̄ clerici cum vident bona ecclesie vsurpari debent se opponere.q̄d intelligē cum effectu q̄tum in eis erit inuocādo brachiū seculare:vel sibi nunciādo.ex de homi.postulasti.ꝛ.c.dilecto.j.de sen.excō. vbi ad defensionē talem licitā p̄nt laicos inuocare.ad hoc.l.iij.§.cum igit.ff.de vi et vi armata.et si in cōflictu alicui⁹ mors interuenerit nō imputabitur sibi sed aduersario.l.quoniam multa.C.ad.l.iuliā. de vi.et notat Jnno.de resti.spo.c.olim. v

Jtem nota q̄ ꝓ tempore quo clerici nō defendunt ecclesiam ab oppressione nō debent recipere ꝓuentus.vt hic in textu qui dicit, Illos vero clericos qui se vt deberent talia facientibus nō opponunt de ꝓuentibus ecclesiarū seu locorum ipoꝝ ꝓ tempore quo p̄missa sine debita ꝓtractione p̄miserint aliquid percipere districtius inhibemus. Sed an saltem possint percipere victum et vestitum. Archi.tenet q̄ nō.quia qui nō laborat nō manducet.vt no.ff.de dam.infec.l. q̄uis. Jtem nota fm glo.q̄ fundans et dotans ecclesiā de diocesani ꝓsensu potest hoc statuere:vt fructus ipius ecclesie cū vacabit possit suos facere.xvij.q.ij.eleutherius.de iure patro.c.preterea.et.c.nobis. vi

Quero quid de illo qui iusto titulo vel antiqua cōsuetudine debet habere custodiam vacantis ecclesie vel monasterij vel hospitalis vel alterius pij loci.An vacante ecclesia sibi lucrifaciat fructus.℞ñdet glo.q̄ non, sed fructus conseruare debet

futuro sucessori. Qui enī cūstodiā habet custodire debet nō cōsumere: habebūt tñ ꝯdiu custodie dant operam moderata cibaria.

De falsificantibus litteras domini pape. §. xxxij.

Circa hanc excōmunicationē. s. de falsificantibus litteras dñi pape vide qđ dicit in Pisañ. in verbo. excōmunicatio tercio. quia eadē ponunt in sum. Astēn. li. vij. ti. ij. §. xxiiij. i

Quero quid si falsitas est ita latens ꝙ videri etiam nō possit etiam a perito. Respondet Astēn. vbi. s. ꝙ si diligentiā quā potuit per se vel per alios fecit non tenet. aliter nō excusat. ij

Quero vtrum impetrans litteras a papa tacita veritate suggesta falsitate sit excōmunicatus ipo iure. Rñdet Astēn. vbi s. ꝙ nō. siue hoc faciat impetrās scienter vel ignoranter. etiam si talis veritas taceatur: vel si talis falsitas suggerat ꝙ ea veritate manifesta vel falsitate nō suggesta papa litteras illas nō cōcessisset. vnde de rescrip. c. sup litteris. habet ꝙ littere sic impetrate per maliciā vel fraudē indistincte nō valēt. nō tamē dicit ibi ꝙ impetrans excōicationē incurrat. vide Ric. in iiij. di. xviij. ar. xj. q. iij. iij

Quid de illo q̄ litteris vtitur apostolicis sub alio noīe impetratis. Rñdet idem vbi. s. ꝙ licet tam isti ꝙ illi sint digni magna pena et cōfusione nō oportuit tñ ius condere ꝙ tales ipo iure excōmunicationem incurrāt: qz talis fraus a pte aduersa vel a iudice ꝓtra vtentes faciliter ⁊ certitudinaliter ꝓbari potest. puta si talis littera sit impetrata sub noīe Petri clerici: vel cruce signati. et non sit ita faciliter et certitudinaliter excipi ꝑt cōtra vtentē talibus litteris ostendendo ꝙ nō est clericꝰ vel cruce signatus Nō ob. xxv. q. ij. dicenti. vbi dicit. Falsarius qui litteras impetrat falsa suggestione: vel falsis p̄cibus. quia licet talis sit falsariꝰ lato sumpto vocabulo: nō tñ est ꝓprie falsarius litterarū pape. qz veras litteras impetrat licet falsa suggestione. vide Ric. vbi. s. iij

Quero qui sunt modi falsificandi lr̄as papales. Rñdet tex. in. c. licet. de cri. fal. ponit plures modos et species falsitatis. Primus siue prima species falsitatis est vt falsa bulla falsis litteris apponat. Secunda vt filū de vera bulla extrahat ex toto: et per aliud filum missuz falsis litteris inseratur. Tercia vt filum ab ea parte in qua carta plicatur incisum cum vera bulla falsis litteris immittat sub eadē plicatura cum filo similis canapis restauratū. Quarta cum a superiori pte bulle altera pars fili sub plumbo rescinditur: et ꝙ idē filum litteris falsis inserta reducit infra plumbū. Quinta cum litteris bullatis et redditis in eis aliq̄d ꝙ rasurā tenuem immittatur. Sexta vt cum scriptura litterarum quibus fuerat apposita vera bulla cū aqua et vino vniuersaliter abolita seu deleta eadem carta cum calce vel alīs iuxta cōsuetum modū siue artificiū dealbata de nouo rescribitur. Septima cum carte fuerat apposita vera bulla totaliter abolite vel abrase alia subtilissima carta eiusdem quātitatis scripta cum tenacissimo glutino cōiungitur. Deinde subdit ter. Eos etiam a crimine falsitatis nō reputamꝰ immunes qui cōtra cōstitutionē nostrā scienter litteras nō de nostra vel bullatoris nostri manu recipiunt. Illos quoq; qui accedentes ad bullā falsas litteras caute ꝑ̄ciunt: vt de vera bulla cum alīs sigillent. Sed he due species falsitatis nō possunt facile cōprehendi nisi in modo dictaminis vel ī forma scripture vel qualitate carte falsitas cognoscatur. In ceteris aūt diligens indagator falsitatē poterit intueri vel in adiunctione filorū vel in collatione bulle vel motione vel obtusione p̄sertim si bulla nō sit equalis. sed alicubi magis tumida: et alibi magis depressa. v

Quero vtrum si inueniens litterā pape: cuius efficacia iam expirauit. puta qz fuit data ad tempus qđ iam transiit ludo nō intentione vtendi litterā aliquā in ea male formatā reformet vel punctum faciat: vel quolibet alio modo aliquid immutet an sit excōmunicatus ipo iure. Rñdet Astēn. vbi. s. Dicunt aliqui ꝙ nō. qz illa excōicatio nō intelligit nisi de litteris q̄ p̄nt vtiles esse aliter: p̄dicta aūt littera quo ad cōmunē hominē inutilis esset. Sz

contra licet illa littera nō mutata sit inu-
tilis: tamē per rasurā sic immutari posset
q̄ vtilis appareret: vt si ibi scriptura esset
post terminū. nam videtur vtilis que erat
ante inutilis. Cum ergo quecūq̄ immuta
tio siue parua siue magna circa litterā pa
pe que p̄ mutationē posset apparere vtili-
or q̄ erat: vel vtilis cum nō esset: sit p̄hibi
ta sub pena excōmunicationis late sn̄e. vi
detur q̄ immutans aliquid circa litterā
de qua est questio sit excōmunicatus ipso
iure. quod concedendū videt. vt ex̄ de cri.
fal. c. licz. in glo. vbi dicit. Quicūq̄ addit
vel immutat rescriptū pape est excōmuni
catus vel falsarius indistincte. Nō obstat
de fide instru. c. ex litteris. vbi dicitur de
quibusdā litteris quas p̄s aduersa de fal
sitate arguebat eo q̄ in narratōe facti ab
rase erant. quia per illā rasurā false iudi-
care nō possunt. quia sicut dicit in glo. d.
c. licet. Rasura illa facta fuit per eum qui
litteras scripsit: et nō p̄ eum qui illis vte-
batur. De litteris aūt que p̄ nullā rasurā
possent apparere vtiles. puta de littera ci-
tatoria aliter iudicandū esset. q̄ si tota ra
deretur et de nouo scriberetur non posset
apparere vtilis. Concor. Ric. in. iiij. dist.
xviij. ar. vj. q. iij. Nota sm̄ Jo. an. circa
secundā speciē falsitatis. s. de isto filo ex-
tracto et alio immisso: ista falsitas fit in-
cludendo bullam in loco calido ita q̄ licz
nō liquescat: tn̄ intenerascit. ita q̄ filū po
test trahi: in tractione est tamē aliqualis
tumor per quē post filum immissum opor
tet bullam maleari: et hoc intendit finis.
Terciā falsitatē ita exemplificat Host. q̄
incidatur verū filū sub plicatū vere litte-
re: et extrahat̄ de littera: et immittat̄ false
littere ad modū littere vere plicate. et sub
plicatura false litters resarciē filū et eius
scissura cum filo similis canapis.

De insecutoribus cardinaliū. §. xxxiij.

Circa hanc excōmunicationē. s. de
insecutoribus cardinaliū. i

Nota multiplices penas vt sci
as quō rectores ciuitatū qui nō faciūt eas
obseruari incurrūt excōmunicationē. Pri
mo ergo dicit. Si quis deinceps in hoc sa
crilegij genus irrepserit q̄ sancte romane
ecclesie cardinalē hostiliter fuerit insecu-
tus vel p̄cusserit vel receperit: vel socius
fuerit facientis: aut fieri mandauerit aut
factum ratū habuerit: aut cōsilium dede-
rit vel fauorē: aut postea receptauerit: vel
defensauerit scienter eundē sicut reus cri
minis lese maiestatis p̄petuo sit infamis
hec est prima pena. Secunda q̄ sit diffida
tus et bannitus. Tercia q̄ sit intestabilis
actiue et passiue. i. nō possit condere testa-
mentū: nec alicuius bona possit habere ex
testamēto vel ab intestato. Quarta q̄ cun
cta eius edificia dentur in ruinā et nullo
tempore possint reparari. Quinta q̄ nul-
lus ei soluat si est debitor eius: nec teneat̄
in iudicio ei respondere. Sexta q̄ eius bo
na cōfiscent̄. Septima q̄ si q̄ feuda loca-
tiones officiū vel beneficiū spirituale vel
tēporale ab aliquib⁹ ecclesiis obtinet sit
eis ipso iure priuatus. que sic libere ad ec-
clesias reuertant̄ q̄ eccclesiarū rectores
ip̄is p̄ sua voluntate disponant. Octaua
q̄ si habet filios vel nepotes beneficiatos
per rectā lineā descendētes quouis bene-
ficio etiā pontificalē adepti fuerint digni
tatē sint eis ipso iure priuati spe p̄motio-
nis omnino sublata. Nona q̄ dicti filij vl
nepotes ex virili seru descendētes nō pos-
sint ascendere ad aliquā dignitatē eccle-
siasticā vel mundanā nec ad alicuius loci
regimen. Decima q̄ nō possint esse aduo-
cati notarij iudices: nec aliud ministeriū
seu officiū publicū possint habere. Unde-
cima q̄ non possunt esse testes in iudicio.
Duodecima q̄ nō possint ascendere ad or
dines: nec ascendere ad officium vel bene
ficium ecclesiasticum. Terciadecima q̄ sit
priuatus omnibus actibus legitimis om
ni spe dispensationis adempta. Quarta-
decima q̄ sic ex insecutiōne predicta sicut
ex iniectione manuum violenta ipso facto
sententiā excōmunicationis incurrat: taz
insecutor: q̄ alij supradicti. Quintadeci-
ma q̄ quādiu in sua cōtumacia perdurāt
singulis diebus festiuis et dominicis pul
satis campanis et cādelis accensis p̄ oēs
ipsius loci ecclesias in quo tm̄ facinus fue
rit attentatū: necnon ciuitatū et diocesum
vicinarū, excōicati publice nuncient̄: nec

ab alio q̄ a romano pontifice absolutionis beneficiū obtinere possint: nisi in articulo mortis. Sextadecima cū fuerint absoluendi primo et sufficienter et idonee caueant p̄ inferende pene parebūt: et p̄ penitentiā pagent inmungendā. Decimaseptima p̄ p̄ omnes illi⁹ loci ecclesias principales vicinor̄ūq̄ locor̄ū dieb⁹ dñicis et solennibus incedāt nudi coram populo semoralia tm̄ habentes ac ferulas ferentes in manibus: cum quibus p̄ eas dē ecclesias publice fustigent. Decimaoctaua p̄ postea debent ire vltra mare acturi penitentiam p̄ tres annos ad minus: nec debeant inde reuerti sine speciali lr̄a sedis apl̄ice sed postq̄ sic fuerint absoluti possint exigere credita a suis debitorib⁹ que postmodum acquisiuerūt. Decimanona p̄ si pape videbit poterit dictas penas extendere ad collaterales. i. ad fratres nepotes ex fratribus et p̄nepotes. Tm̄ si quis in premissis nudo p̄silio: vel simplici fauore fuerit culpabilis debet puniri p̄ iudicē scdm quantitatē culpe. Nudum cōsiliū vel simplex fauor intelligit illi⁹ qui ad maleficiū faciendū nihil adꝺicit. et in nouella ponit exemplū Jo. an. in illo qui post insecutionem requisitus ab insequēte grauauit maleficiū. Vide eum et Pe. de an. Item si quis familiarē clericū vel religiosum de familia pape: vel cardinalis offenderit debet acriter puniri: vt pena p̄portionet delicto. Si quis vero cardinalē occiderit vel causam dederit p̄ sevel per aliū vltra premissa debet exasperari ita rigore vindicte p̄ viuens desideret et inuocet mortem in auxilium. ij

Querit glo. sup̄ verbo. sacrilegijs. q̄d si quis percuteret cardinalē se defendēdo an habeant locum iste pene. Rñdet p̄ nō. Item nota p̄ ille qui solū insequitur cardinalem est excōmunicatus: et est speciale. nam insequēs alium clericū nō tm̄ p̄cutiens excōmunicatus nō est fm Jo. an. et Archi. iij

Item nota fm Pe. de ancha. p̄ multis modis dicit quis hostiliter delinquere insequendo q̄nq̄ p̄cutiendo. et hoc clarū: quādoq̄ capiendo. et hoc intellige cū effectu fm Archi. qui nō putat p̄ per insultū vel obsessionē factam ad domū sit locus huic pene si nō obsideatur ibi ad custodiā: sed ad verecundiā p̄ ea que no. Jnno. in c. nuper. de sen. excō. de alijs delinquendi modis hic exp̄ssis. iiij

Querit glo. et Pe. de an. quid si receptator insequentis cardinalem sit cōsanguine⁹ receptati vel affinis. Rñdet p̄ nō tenetur istis penis. qō intelligit Jo. an. in nouella verū. s. p̄ nō puniunt pari pena sicut extranei. ff. eo. l. ij. dicit enī p̄ nō absoluuntur: nec tam seuere puniuntur sicut extranei. v

Quero dicit textus si quis ratū habuerit insecutionē cardinalis incidit in has penas. Pone ergo p̄ talis insecutio non fuit facta eius noīe vel mandato sed noīe alterius: tm̄ postq̄ fuit facta iste habuit ratum: an sit excōicatus. Rñdet glo. p̄ non. p̄ regulā iuris q̄ dicit. Ratū quis habere nō p̄t qō eius noīe nō est gestū. vi

Quero dicit hic p̄ ei⁹ edificia debēt dirui: quid si habebit domū vel turrim p̄munem cū alio: et p̄s inferior erat sua et superior socij. Rñdet Jo. an. et Pe. de an. p̄ quidam dicūt p̄ ille socius cogēt redimere partē delinquētis: et istud p̄ciū erit fisci. Alij dicūt p̄ pars superior destruetur et inferior assignabitur socio: sed illa esset mala diuisio. quia remanebit pars inferior absq̄ tecto: et sic inutilis. Alij dicunt p̄ tota destruetur. ff. de aqua plu. arcen. l. sed interdū. Jo. an. in nouella dicit. p̄ superior cōtra inferiorē regressum habebit. Pe. de an. dicit p̄ p̄babilior mihi videt opinio p̄ fiscus redimat partē socij: cum succedat in bonis istius delinquētis. Nota p̄ post publicationē bonor̄ delinquentis: debitores nō tenent ei de debitis rñdere siue soluere: sed fisco qui vicē heredū obtinet. vt. l. iij. C. ad. l. iuliā de vi. et hoc est verū quādo bona sunt ip̄o iure publicata: quādo vero p̄ sententiā venirēt publicanda: vtrū debitores solvēdo liberentur. vide hic Pe. de an. vij

Quero quia hic dicitur p̄ insecutores cardinalium debent per ecclesias vicinarū ciuitatū diebus dñicis et festiuis publice nunciari excōmunicati que dicunt esse vicine ciuitates. Rñdet glo. in verbo. beue,

ficiū. q̄ iudicis arbitrio est relinquendū: vel possum⁹ dicere vicina nō distantia vltra duas dietas: vel nō distātia vltra vnā vel. i. quinciā. et ideo arbitret in hoc bonus iudex. viij

Quero dicit hic q̄ q̄n isti absoluent debent cauere idonee. Quero quō intelligatur idonee. Rñdet glo. dando pignora vt fideiussores: sed si nō p̄t sufficientē cautionē dare debent dare iuratoriā cautionē: et cauebit sub hypotheca suarū rerum

Quero dicit hic q̄ debēt ire vltra mare acturi puiam p tres annos. Pone q̄ christiani nihil possideāt vltra mare vbi iste posset viuere et habitare. Rñdet glo. q̄ hec pena tunc esset in aliam cōmutanda. ix x

Quero etiā dicit hic q̄ quicunq̄ dederit insecutori cardinalis auxiliū et fauorē incidit in has penas. quō intelligit q̄s dare auxiliū et fauorē. Rñdet Pe. de anch. q̄ plures p̄t esse culpabiles in delicto variis modis. Nam q̄nq̄ plures principaliter deliquerūt: q̄nq̄ vn⁹ principaliter. alij accessorie: et hoc accessorie multis modis. Quādoq̄ mandādo: q̄nq̄ ratū habendo: q̄nq̄ cōsulendo: quādoq̄ suggerēdo: siue animū inflamando. q̄nq̄ assistendo et hoc multipliciter. Nā q̄nq̄ assistit vt adiuuet q̄nq̄ nō vt adiuuet: sed ne offendens ledi possit. quādoq̄ custodiendo vestes spolia victualia passum transitū et similia. Singulis ergo casibus qualiter puniat nō p̄t dari certa regula. q̄ plus et minus peccatur in talibus. ideo imponit pena exordinaria vt fin q̄ excessus exegerit vindictā p̄cedat vt in textu.

De rectoribus ciuitatū qui nō puniūt insecutores cardinaliū. §. xxxiij.

Circa hanc excōmunicationē. s. de rectorib⁹ ciuitatū qui nō puniunt insecutores cardinaliū fin hāc cōstitutionē. Nota q̄ hic nō est papalis: q̄ papa sibi nō reseruat. ideo diocesan⁹ p̄t absoluere. p. c. nup. de sen. ex. Item nota q̄ princeps senator cōsul potestas: vel alius dñs siue rector incidūt in excōicationem tā ipi q̄ officiales eor. si infra mensem postq̄ res ad eor noticiā peuenerit si nō fecerūt puniri fin hanc cōstitutionē tales insecutores. Ciuitates vero p̄ter vrbē romanaz q̄ talibus insecutorib⁹ dederint auxiliū cōsiliū vel fauorē. vel si p̄t infra mensem non punierint tales insecutores sunt priuati dignitate pontificali vel alia supra pontificalē. i. archiepali vel alia: et etiā remanent interdicte.

De insecutoribus eōr. §. xxxv.

Circa hanc excōicationē. s. de insecutoribus eōr. i

Nota primo penas qui iniuriose vel temere p̄cusserit ceperit vel bannierit vel mandauerit fieri: vel facta ab alīs rata habuerit: vel socius fuerit faciētis aut cōsilium dederit aut fauorē: seu sciēter defensauerit eundē etiā in illis casib⁹ in quibus p̄cutiens clericū nō esset excōicatus. nihilominus tales insecutores sunt excōmunicati: et hec est prima pena. Secunda pena est q̄ cadit a feudis locationib⁹ officijs et spiritualib⁹ beneficijs siue tpalib⁹ que obtinet ab ecclesia cui p̄est eps sic offensus cadit ipo iure et ad ipam ecclesiaz libere reuertunt. Tercia q̄ filij p masculinam lineā descendētes vsq̄ ad generationē secundā omni spe dispensatōis adempta reddant ipso facto inhabiles. s. ad ecclesiastica bñficia in ciuitate dioc̄esum q̄bus idem eps p̄sidet obtinenda. Quarta q̄ terra talis insequētis eōm: dū tñ vltra vnā dioc̄esim nō cōtineat. Ite locus aut loca alia in q̄bus captus est: q̄diu detinetur sit interdicta. Si vero terra talis insequētis eōm habet duas dioc̄eses: tūc dioc̄esis domicilij principalis ipsius: et illa etiā q̄ fuerit delictū cōmissum si suasit: et due alie q̄ sub ipo sunt eidē loco magis vicine interdicto subiaceāt supdicto. Quinta q̄ p̄ oēs ecclesias illi⁹ loci in q̄ cōmissus est facin⁹: et p ecclesias vicinarū dioc̄esum q̄buscūq̄ dieb⁹ dñicis et festiuis pulsatis cāpanis et cādelis accensis excōicat⁹ publice denūciet. Sexta q̄ cū absoluēd⁹ erit vt fuerit sufficiēter et idonee caueat q̄ inferende p̄nie parebit et penitentiaz peraget iniungendā. Septima q̄ ciuitas que p̄missa vel aliq̄d p̄missoz ī eōm suū p̄miserit sit interdicta donec satisfaciat. Octaua q̄ ptās cōsiliarij baiuli scabini aduocati rectores consules et officiales ipsius

quocunq; noīe censeantur in p̄missis culpabiles existentes excōicati excōmunicatione papali a qua nisi in mortis articulo absolui nequeunt. Nona q̄ tanto exacerbentur dicte pene in interfectoribꝰ eōq̄ to grauior est culpa. Decima q̄si aliq̄s in articulo mortis absoluit nisi postq̄ pristine restitutus est sanitati q̄cito cōmode poterit cōspectui romani pontificis p̄sentare se curauerit eius mandatū humiliter recepturus in eandē excōicationē ipo facto reincidat. ñ

Querit glo. sup verbo. quēnis pontificem. an he pene habeāt locū in p̄sequente ep̄m qui renūciauit ep̄atui. i. loco nō ordini. Rñdet glo. q̄ sic. iñ

Item q̄rit an habeat locū in p̄sequente illos qui sunt electi et nondū cōsecrati. Rñdet glo. q̄ nō. ūñ

Quero quid, si p̄cutit ep̄m se defendendo. Rñdet glo. q̄ non ligabit his penis. Nota fm glo. in verbo bannierit. q̄ decretalis felicis q̄ loquit̄ de insecutoribus cardinaliū habet minus q̄ ista in eo q̄ punit hostiliter p̄sequentē: ista solū p̄cutientē capientem vel bannientē habet tñ plus ista in eo q̄ punit bannientē qđ illa nō facit.

Quero quid si quis mandauit v istas p̄secutiones fieri in ep̄m et tñ nō est secutū maleficiū: an habeāt locum he pene. Rñdet glo. q̄ nō. nec ob. c. p̄ humani. de homi. li. vi. quia ibi speciale fm Jo. de ligna. vi

Quero quid si ista maleficia nō sunt facta eius noīe et is ratū habuit. An locum habeāt he pene. Rñdet glo. q̄ nō. p̄ regulam iuris. q̄ q̄s rat[illegible] habere nō p̄t qđ eiꝰ noīe nō est gestum. Nota pulchrā glo. sup verbo defensauerit. que sic dicit. q̄ ista littera si bis quattuor tractat. s. de socio fauorem dante p̄siliario et defensante. ideo de singulis videamꝰ. Circa p̄mū dic q̄ socij p̄prie dicunt̄ fm derivationes p̄pter periculū vel opis sotietatē. vel dicit̄ sociꝰ a sequor sequeris. vnde dicūt. socius p̄prie in p̄iculo collega in officio: comes in itinere: cōsors in p̄mio: sodalis in mensa vel in sede. Sed nos iuriste dicimus sociū in crimine. xxij. q. iij. si ad peccatū. xxvi. q. ij. illud. in fi. Item dicimus sociū in ecclesia. de offi. dele. cum rīso. de sen. excō. ex tenore. Item dicimus socīū in ordīe. de cōse. c. i. in fi. Itē dicimus socīū in via. de voc. ij. Item dicimus socīū in cōiugio. xxvij q. ij. cū societas. Itē dicimus in lucro. de spon. c. ij. de sepult̄. c. i. De socio criminis quē vocamus q̄nq; cōsortem. de here. c. cū secundū. li. vi. dicit canon quē posse in malo aliquē tripliciter sociare cōmittendo faciendo nō corrigēdo. xxiij. q. iij. ita plane. Et ideo non caret scrupulo societatis occulte qui manifesto facinori desinit obuiare. lxxxvi. di. facientis. ij. q. vij. negligere. de homi. sicut dignū. §. ij. hic tñ stricte puto socīū sumi p̄ agente. i. qui aliq̄d operatur ad actū p̄cussionis captionis vel banni. Scilicet in delinquēdo sint: q̄nq; plures tales quorū nullus est principalior. et tales includunt̄ sub agentibus de quibus p̄misit. quādoq; tñ vnꝰ est principalis alter cooperans. et sic sumit̄ hic socius: qđ p̄z. quia de fauente p̄miserat: et sic est similis distinctio circa vnionē notata un. c. i. ne sede vacante. Circa secundū sc̄z de cōsiliario nō insisto: sed vide que notaui de re. iu. nullus er cōsilio. li. vi. ff. de ver. sig. l. sepe. in fine. ff. man. l. ij. in fi. insti. de obli. q̄ er delic. nal. §. opere. Circa tertiū de fautore et fauente. Sciendū q̄ est simpler fautor qui nihil adicit ad peccatū. de quo in. c. felicis. li. vi. de re. et de tali nō videt̄ hic intelligendū p̄id quod dicit in his vt statim dicā. Item sciendū q̄ canō dicit illum impietati fauere q̄ obuiare p̄t et nō obuiat. xxij. q. iij. qui potest. lxxxiij. dist. error. de sen. excō. c. quāte. sed de hoc dic vt ibi. et quia littera dicit in his sc̄z p̄cussione captione vel bāno. p̄z q̄ fauēs huic delinquēti post delictū p̄ter defensorē de q̄ sequit̄ nō incurrit hāc penā: sc̄z in materia hereticoꝝ latius recipiūt̄ fautores de q̄bꝰ in. c. excōicamꝰ. §. credētes. de here. e. ti. c. ij. et. c. ꝯrpianos. li. vi. vt ligent̄ etiā post delictū q̄ post sniaz hereticj fauētes. de q̄ p̄ Jo. et Do. in sum. de hereticis. §. penū. et dixi in p̄dicto. §. credētes, et facit de hereti. accusa. §. penul. li. vi. Circa quartū. s. de defensore. Aduertendū q̄ līa nō repetit ea q̄ p̄dixit in his tribꝰ casibus: p̄ hoc puto q̄ etiam defensorē post maleficium

punire intendit. Est ergo quidã defensor id est auctorisator delicti: et talis grauius punit ꝯ agens. xi. q. iij. qui cõsentit. xiij. q. iij. qui alios. et notat. ij. q. i. notũ. de of. dele. c. i. Est alius defensor qui etiam post delictũ defendit. puta impediendo ne delinquens ad manus iudicis veniat examinandus vel puniẽdus. xxvij. q. i. si custos. facit. xxi. q. v. ꝓ totũ. vel impediendo ne fiat executio. de of. dele. c. ex litteris. q hunc intendit includere. vt probat in. c. felicis. post prin. eo. ti. ibi postea receptauerit vel defensauerit. Tñ nõ puto ꝙ is qui talẽ defensauerit ne ledat a priuato vel a tercio: vel ab offenso. puta ab epo vel eis cõsanguineis vindicare volentibus includatur hac pena: cum illa sit iniuria ad q.. ꝓpulsandam a socio ꝙs tenet. de sen. excõ. c. dilecto. cũ suis cõcor. li. vi. De illo q defendit in iudicio patrocinãdo. vide qd dixi post Host. de cle. excõ. mi. c. ꝓposuit. sup verbo fautorẽ. Item nota hic fm Io. de lig. si quis esset socius insequẽtis epm sola pñtia nihil faciendo nec cooperãdo nõ esset in culpa nec in pena. xij. q. cum deuotissimam. vij

Quid si aduocatus vult talẽ insecutorẽ defendere in iudicio de iure: an incidat in hanc penã. Rñdet idẽ fm Ba. ꝙ. nõ.

Quero dicit hic ꝙ filij descen- vij dentes ꝓ lineã masculinã sint inhabiles ad beneficia obtinẽda in dioceſi in q epus offensus ꝓsidet: nunqd ergo in alia dioceſi erũt habiles. Rñdet glo. ꝙ sic. ix

Sed nunquid priuat bñficijs ia obtentis. Rñdet glo. ꝙ nõ. dicit tñ ꝙ credit ꝙ iste nõ posset ꝓmutare cũ alio bñficio existente in illa dioceſi in qua ꝓsidet epiſcopus offensus. x

Querit glo. quid faciendũ de istis candelis accẽsis cũ qbus sunt isti excõicandi Rñdet ꝙ debẽt extingui et pedibus conculcari. nã iste modus excõicandi positus xi. q. iij. debent. xi

Quero dicit hic ꝙ qñ qs absoluit ab hac excõicatione in articulo mortis. ꝙ ni si aduenien te sanitate ẽcito comode poterit se repreſentet ſedi apice reincidit in eandẽ excõicationẽ.

Quero quomõ intelligit illud ꝓmode. Rñdet glo. i. ẽcitius opportunitatẽ habuerit qd exponit Hosti. i. cessante impedimento et aliquo modico tpe indulto q sibi de necessarijs valeat prouidere. vt. ff. ex qui. cau. ma. l. ab hostib⁹. ℈. si. Io. de lig. dicit fm Lan. si ẽcito dictat cõscientia: et sine pſone piculo ꝑt ire et nõ vadit paratis suis sarcinulis statim in excõicationẽ incidit. v. q. i. quidã maligni. cũ ibi notatis. i. q. vij. qua ꝓpter. ff. de manu. testa. l. libertas. et in hoc relinquit arbitrio ist⁹. xij

Sed nunqd credit in hoc absoluto. Rñdet glo. ꝙ nõ. deber enĩ iudex hoc arbitrari qñ iste dicat ꝓmode posse: alꝫ si sibi crederet deludere posset cõstitutionẽ istaꝫ friuolis excusationibus frigoris vel caloris et similibus. xiij.

Sed nunqd credet ei in foro penitẽtiali. Rñdet glo. ꝙ sic. nã de re occulta et aie piculo est ei credendũ. de homici. c. significasti. ij. de sen. ex. c. si vero. xiij

Querit hic Io. de lig. fm Lan. nunqd capiens equũ ꝓ quẽ equitat vel res quas supra se portat sit excõicatus. Rñdet ꝙ aut est res talis quã licet sua auctoritate de iure accipe. vt si locauit domũ clerico et debeat pensionẽ quã nõ soluit: et hoc casu nõ incidit in excõicationẽ ipm expellẽdo cum moderamine tñ. ex de resti. spo. olim. aut nõ est talis. et tunc aut inducit cleric⁹ sup merũ ad tradendũ alicui. vt q: dicitur clerico: nisi des equũ tali te occidã: et tũc nõ incidit in excõicationẽ inferens metũ verbalẽ. quia vt incidat in canonẽ illũ requirit manuũ iniectio. xvij. q. iij. si qs suadente. Aut subtrahit ir- nualiter rẽ clerici: et tunc aut res adheret ꝓsone clerici vt equus et vestis. et tunc incidit aut nõ adheret semꝑ et incidit cũ adheret si violenter arripiat: secus si furtiue. xv

Quero dicit hic ꝙ si est ciuitas subiacet interdicto donec satisfecerit: nunqd ergo facta satisfactione est abolitũ interdictum sine aliqua relaxatione. Rñdet Io. de lig. fm Lan. ꝙ nõ. immo est necessaria superioris sententia que relaxet. ij. q. vi. presbyter. secus si vsqꝫ ad certum tempus vel modum fuit factum interdictum. quia tunc lapso tempore vel modo cessante cessat interdictum. extra de sponsa. non est.

Ratio diuersitatis est. qz primo casu pōt dubitari an plene foret satisfactū: sed ī alijs secus. de hoc de eta. et quali. cū bene.

Quero an socius excōicatus xvi teneat evitare socium excōicatū. Vide de sen. excō. si nos. et ibi notat. xvij

Quero qz dicit hic qd dans cōsilium incurrit excōicationē: de quo cōsilio loquit Rñdet Jo. de lig. fm Pau. qd intelligit de cōsilio fraudulento: nō de nudo. qz nudum cōsiliū nihil addit ad peccatū. vt notatur de sen. ex. ca. nuper. de homi. c. sicut dignū. et in regula. nullus ex cōsilio. et ibi notatur. Cōsilium autē prestat suadendo et vtilitatē securā ostendendo. vt no. Jno. de homi. ad audientiā: et pbatur. ff. de fur. l. furti. §. cōsilium. et per Bar. in. l. nō solū. §. si mandato. ff. de fur. De nudo aūt hic nō dicit sicut in. c. felicis. e. ti. li. vi. de quo regulariter quis nō tenet. in fi. mandati. §. tua gra. xvij

Quero quō dicatur ciuitas delinquere in ep̄m vt subiaceat interdicto. Respōdet Jo. de lig. qd tunc dicit ciuitas delinquere cum hoīes cōuocato cōsilio hoc faciūt et fit vt corpus: secus si vt singuli nullo cōsilio prehabito vel occupato. ff. qd vi aut clam. l. qd aūt. §. si ī sepulchro. et. ff. qd cuiusq; noīe. l. nulli. et ibi no. de cōsti. cum oēs. et ibi notat. et p hoc cōsului ciuitatē Bononie nō esse interdictā ꝓpter rebellionē factā a quibusdā. vt singulis: supposito qd lex interdicat ciuitatē rebellionē facientē et defendi in curia in p̄sentia pape: et postea in p̄sentia cardinaliū hoc ꝓcedere. etiā si oēs de ciuitate fecissent vt singuli: nō vt corpus. xix

Quero pone qd statuto ciuitatis cauet qd si aliquis insultum fecerit ad domū alicui puniatur in. xx. libris. quidā insultauit aliquē sub porticu: an dicat fecisse insultum ad domū. Specu. tenet qd sic. ꝙ. c. si quis cōtumax. xvij. q. iij. et. c. si qs ī atrio. extra de immu. ec. cum ecclesia. Dec specu lator notat de immu. ec. §. hi. ℞. sed pone.

De exigentibus et extorquētib⁹ talias a clericis vel collectas. §. xxvi.

Circa hāc excōicationē scz de exigentibus et extorquentib⁹ talias vel collectas a clericis. i

Quero pone qd nō exigūt vel extorquēt ab inuitis: sed ipi clerici spōte soluunt: an incidant in excōmunicationē. Rñdet glo. et Pau. in cle. quoniā. de immu. ec. qd nō.

Nota qd ecclesiastice ꝑsone ij nō debent grauari angarijs nec ꝓangarijs. puta ad fossata facienda vel huiusce modi. vt in. d. c. nō minus. vel ad collectas vel talias siue exactiones quascūq;. vt in. c. aduersus. extra de immu. eccle. nec pro domibus p̄dijs vel quibuscūq; possessionibus ab eisdem ecclesijs vel ꝑsonis ecclesiasticis legitime acten⁹ acq̄sitis vel in posterū acquirēdis. vt. ī. c. de immu. ec. li. vi.

Quid dices de istis fratrib⁹ iij tertij ordinis beati francisci: et de illis qs vocat Bar. milites gaudentes. an dicent immunes tanq; ꝑsone ecclesiastice: ita vt imponentes eis collectas sint excōicati. Rñdet Pe. de an. c. i. ex̄ de immu. ec. li. vi qd nō sint ꝑsone ecclesiastice. predicti enī nō renunciant ꝓprio. Jtē habent vxores et viuūt in ꝓprijs domibus sicut laici. licz habeant quendā modū viuendi: et habitū approbatū ab ecclesia. vt notat Jo. an. in cle. cum ex eo. de sen. excō. et ideo videt qd isti⁹ nō sunt exempti a datijs et collectis. qz licet habeāt certū modū viuēdi et habitū: tn nō sunt clerici nec exercent ministeria clericoꝝ. vñ qui nō exercet artē licz sit descriptus in collegio: nō ꝓpter hoc habet immunitatē. l. sub ptextu. C. de sa. san. ec. Bar. tn dicit se vidisse cōsilia plurimoꝝ doctoꝝ iuris canonici et ciuilis. qd isti a talibus exactionibus sint exempti: sunt enī deo deuoti. xij. q. i. duo sunt genera. ꝓ quo dicto facit tex. in. d. c. i. de immu. ec. li. vi. dū dicit ꝑsonis ecclesiasticis. nā nō ꝑt negari qd iste nō sint ꝑsone ecclesiastice: licet nō sint clerici. et ℞ tenet Bar. ff. de iure immu. l. sp. §. quibusdā. qd intelligit verū nisi assumpsissent illū habitū ī fraudē onez. l. cura. ff. de mu. et bono. vbi glo. facit mētionē de istis fratrib⁹ de pnīa. iij

Quid si occurrit necessitas reipublice. puta insultus latronū vel exercitus volens patriam delere vel cōburere quibus oportet obuiare et resistere: nec tempus consulendi papam. an si grauetur ecclesia incurrantur be pene. Respōdet Pe. de aucha.

in.c.i.de immu.eccle.et fm Oldra. q̄ nō: si mora essz piculū allatura.vt.ff. de dam. infec.l.iiij. §.si causa.et.ff.de op.no. nun. l.pupillo.§.si quis riuos. Nota q̄ quedā bona vsibus ecclesiarū dedicant q̄ ad fundationē vel ortū vel mansum vel dotē ecclesie: et hec exempta sunt. Cetera cū suo onere transeūt.de cen.c.i. Itē nota q̄ fossata dicunt sordida munera ad que ecclesia nō tenetur. v

Quero que dicant expeditōes. Rñdet Anto.de but.i. caualcatas vel missiones nuncior ad que clerici psonaliter cogi nō pñt qr sunt sordida. Item nota fm anto. de bu.in.d.c.nō minus que debeāt occurrere:vt posset eps factis laicor imponere collectā. Primo psensus clerici. Secūdo euidens vtilitas et necessitas. Tercio q̄ vtilitas sit cōis pro republica Quarto q̄ facultates laicor nō suppetant: sed hodie etiā bis cōcurrentib⁹ nō pñt sine lnīa pape.vt.d.c.aduersus. vi

Quero ad q̄ munera seu collectas subiaceat ecclesia:et papa p̄t dare soluendi licentiā. Rñdet anto. de bu.dicto.c. nō minus. q̄ quedā sunt munera sordida:vt calcis coquende arene fodiende vel fossati psonaliter faciēdi:sine stabuli curandi vel mundandi.et ad talia nō potest cogi ecclesia. C. de sacrosanc. eccle.l. placet. Quedam sunt munera extraordinaria:vt sunt hospitia et similia' q̄ dicunt extraordinaria.qr nō sunt p aliquā legē vel statutū ordinata:sed capitaneus fm suā voluntatē imponit tpe fertilitatis.et ad talia nō tenetur ecclesia. C. de sacrosanc.eccle.l. placet.xvi.q.i. romanor.et.c.iuxta sanctōes. Quedā sunt munera extraordinaria q̄ respiciūt publicā vtilitatē:vt defendere rē publicā:ire ad exercitū principis p̄tra sarracenos vel mittere vel firmare muros tē pore nocris. Quedā sunt extraordinaria que respiciūt pietatē.vt refectio viarū et pontiū. Itē facere p̄lato charitatiuū subsidium vel pauperibus:siue subuenire domino in necessitate.vt q̄n emptionē fecit: vel captus est:vel filiā maritauit:vel miles factus est:vel qr ad principē iuit pro suis negocijs:vel qr alias expensas graues vel intolerabiles fecit rōnabiliter:vel alia quacūq̄ causa depauperatus est vel nimis obligatus:vel nō habet aliqd comedere de istis dic.iij.q.vl.ex̄ de sen.ex cō. c.peruenit.et vltra illa dic q̄ nulla maior pietas q̄ defendere patriā et pauper es et debiles ab hostibus.xxiij.q.iij.fortitudo. et.c.si quis.et.c.nō inferēda. q̄ quo ad publicam vtilitatē. Quedā sunt munera ordinaria angariarū et pangariarū. Munera angaria.i. psonalia sunt:vt q̄n quis teneat ire vel mittere in caualcatā dñi expensis tñ ipius dñi.ff.de mune.et bono.l. munerū. Itē pangaria sunt mixta.i. partim reale et partim psonale.i. q̄n q̄s tenetur ire vel mittere in caualcatā expensis euntis vel mittentis.vt.d.l.munerū.§.mixta. et ab istis scz angarijs et pangarijs ordinarijs sunt oēs clerici liberi. C. de epis. et cle.l.ij.a fm doc.hoc etiā verū quo ad res deputatas alimonijs eor qui ecclesie deseruiunt et nō multū abundant.xij.q.ij.ecclesiarū seruos. C. de sacrosanc.ec.l. placet.et.l.priuilegiū.secus tamē in rusticis et colonis possessionū ecclesiar.qui ab angarijs q̄ pangarijs.imo etiā a talibus fm aliquod in aduentu principis nō excusantur. C. de sacrosanc. eccle.l. neminē. Itē si eps vel abbas tenet magnum et nobile feudū a principe aliquo qd cōsuevit ei aliquo modo seruire.nā in hoc casu q̄uis nō teneat ire in caualcatā psonaliter.ar.xxiij q.viij.§.i.et.§.bis a quib⁹.et extra de voto.ex multa.§.vl.tñ dz mittere fm q̄ solitum est:aliter nō teneat feudū: ex quo non vult facere seruitiū.ar.s.de cle. cōiu.qd a te.et hoc verū si sit iustū bellū:et si sit iniustum:tūc debet cognoscere imperatorē celestem in superiorē.xi.q.iij. iulian⁹.nec p q̄ in tali casu si nō mittat p̄t priuari feudo ar.de p̄scrip.c.fi.et de cōsue.c.fi. Quedaz sunt munera ordinaria qua rex sunt sicut tributa et sensus certi:siue seruitia vel caualcate hospitia vrsilia certa et annualia possessionib⁹ annexa:et ad ista teneī eccle sia si res ad ipam deueniat.xi.q.i.si tributū.et.c.magnū.xxiij.q.viij.cōuenior. et.c. tributū. et talia p̄nt vocari supindicta.i. tributa reb⁹ posita a q̄b⁹ null⁹ excusaī. C. de supindicto.l.i.et.ij. li.x. et a predictis nō excusaī ecclesia ex pacto vel causa: nō

tanꝯ onera:sed tanꝯ tenēs rem oneratā cū quelibet res trāseat cū onere suo.ff. de cōtra.emp.l.ex litteris.§.fi.et de deci.c. pastoralis.q; que sunt cesaris debēt red⁊ di cesari:et q̄ sunt dei deo.de cle.cōiu.c.ex pte.et sic ꝯtum ad decimas oblatiōes et alia spūalia.et quo ad mansum siue dotē: excusat ecclesia.xxiij.q.vl.fm canonistas. et.s.de censibus.c.i. Itē q; de decimis⁊ oblationibus nō soluit tributū. Itē q; si fundus redimeret etiā nō soluet tributū. xxiij.q.vi. cōpimus. An aūt debeat clerⁱ cus soluere decimā de p̄benda sua. Vide s.de decimis.c.i.et.c.nouū genus.et.c.i. de censibus. Quedā sunt munera ꝓuenīē tia ex lucratiuo titulo rei trāslate in eccle⁊ siam a curtali q̄ inscriptōes lucratiue ap⁊ pellant.nā inscriptio erat quarta ipi⁹ rei quā aliquis dabat venerabili loco. Exem plum.si curialis dabat ecclesie.xvi. eccle⁊ sia quartā ptem illoꝝ.xvi.debebat dare ꝓ tributo:et vocabat inscriptio lucratiua.⁊ ad tales inscriptōes vel munera seu tribu ta nō tenet ecclesia xxiij.q.viij.sancim⁹.p qđ puto q; ad istas gabellas q̄ soluunt de cōtractib⁹ illis donatōnib⁹ lucratiuis nō teneatur ecclesia.l.sancimus. C.de sacro⁊ sanc.eccle. viij

Quero quia dicit in.d.c.q; imponētes collectas clericis nō p̄nt absolui:nec suc⁊ cessores nisi satisfecerint. Quero de q̄ ha⁊ bet talis rector satisfacere añꝯ absoluat Rñdet an.de but.q; de emendatōe cuius cunꝯ dāni ecclesie ꝓpter hoc cōtingentis si nullū ꝑsiliū dedit de collecta imponēda Sed si ꝑsiliū dedit tenet nedum ad inter⁊ esse:sed ad ipius collecte restitutionē. Si vero ꝑsiliū nō dedisset:forte nō teneretur ad emendationē collecte: sed ad alterius interesse qđ obuenit ecclesie ob ipi⁹ regimē et forte spiritualē vel pecuniariā oporte⁊ bit eū subire fm q; forsitan bon⁹ iudex ar bitrabit. Dec aūt locū habent q̄n q̄s suc⁊ cedit in regimine eius q̄ est excōicatus ex p̄dictis causis vel aliter qualitercūꝯ ꝓ⁊ pter libertatē ecclesie violatā. Secus si ex alia causa esset potestas excōicatus vel cō siliarij:vel vniuersitas seu ciuitas interdi cta:tunc enī successor nō esset excōmuni⁊ catus fm Juno. viij

Quero quid si nouus successor operam dedit ꝯtumcūꝯ potuit q; hoc damnū collecte emendaret:sed vniuersitate resistēte nō potuit obtinere qđ intendebat. Videt q; sit excōicat⁹.ar.xxiiij.q.iij.si heres. Tu dic ꝛtrariū scz q; ex hoc tm̄ nō sit excōica tus vbi relinquat regimen: nec stet ꝓpter timorē salarij q̄ amissionis q; nō renunciet officio.q; si ista de causa renunciet officio cū vniuersitas in culpa sit. nihilomin⁹ te⁊ netur salariū reddere ei cū q̄ eum nō stet q̄ minus regat.et idē est dicendū si cōtra ex p̄ssaz inhibitionē antiqui rectoris excel sit vniuersitas in p̄dictis.q; nō excusatur nisi officio renunciet.

De his qui cōpellunt p̄latos seu capi tula ad summittendū laicis vel alienā⁊ dum bona immobilia. §.xxxvij.

Circa hāc excōicationē scz de his qui cōpellunt p̄latos seu capitula ad summittendū laicis:vel alienā dum bona immobilia. i

Nota fm Jo.mo.et Pe.de an.q; p̄hi bentur hic quidā modi alienatōis vel da⁊ tionis in rebus immobilib⁹.nā ante istam cōstitutionē p̄lati oppressi cōtra opprimē⁊ tes inuocabāt nobiles ad defensionē suā et potētes faciēdo eos aduocatos vel de fensores locoꝝ et ꝓpter hoc illi sibi vendi⁊ cabunt quoddā ius dñij:vel aduocatōis i ecclesijs vel locis defensis.et refert Guil. et Fran.sevidisse multos p̄latos faciles ad talia:et q̄ñꝯ nobiles summittebāt ali os vt opprimět ad p̄dictū finē a q̄ vt abstineant vidētes p̄latis summissiones istos penitus interdictas p̄istā cōstitutio⁊ nem est ꝓuisum. Primo q; clerici non au⁊ deant summittere. Deinde q; laici nō faci ant sibi eos summittere a clericis p̄ hanc viā indirectā vel directā summittēdo mo lestatores vt postea sub colore defensionis et patrocinij earū rerū sibi summissarū ec clesie defraudent:vendicando sibi ius do minij.nam isti summittebāt molestatores et postea dicebāt sacerdoti summitte mi⁊ bi banc rē:et iste nō audebit me molestare vñ sacerdos fatebat se habere ab illo talē rem et postea facta summissione volebant verum ius habere:et dominium rei ven⁊ dicare ij

Nota fm glo.et Pe.q̄ hec ꝓhibitio solum locū habet in rebus immobilibus et iuribus ecclesiarū.secus ergo in reb⁹ mobilibus:in ꝯis enī nō ꝑt dare certa regula.q̄ fm donū quod est paruū vel magnū tenet vel nō tenet:et fm qualitatē donatarij sc̄z vtruz sit bene meritus nec ne. ex de dona.c.i. iij

Item nota q̄ iura incorporalia inter immobilia iudicant̄ et idem ius statuit̄ in eor alienatōe qđ in alienatione rerū immobiliū.vnde annus reddit⁹ inter immobilia cōputat̄.vt in cle.exiui de paradiso. §.cūq̄.extra de ver.sig.et l. iubemus.C. de sa.san.ec. Item nota q̄ licet oīs alienatō rei ecclesiastice regulariter sit vetita nisi'in casib⁹ a iure cōcessis tñ summissio de qua hic loquit̄ specialiter ꝓhibetur.nā fm Guil. si bene attendat̄ est quedā alienatio q̄si ad illos cōfiteat̄ dominiū ptinere directū.ff.si ager vectigal.l.i.§.fi.sicut cum me cōstituerem tuo noīe possidere interetransit possessio q̄ abdicat̄ a me:quia is possidet cuius noīe possidet̄.vt in.c.cū venisset.de resti.spo.et.ff. de acqui.pos.l. q̄ meo.vnde ꝑ hoc dicit Jo.et Guil.q̄ siverus dñs cōstituat se alieno noīe rem suam detinere.per hoc transfert dominiū et possessionē. Item nota q̄ dominiū rerū ecclesiasticarū est penes ecclesiā hoc modo fm Jo.an.in nouella.Nam ecclesia.i. cōgregatio fideliū cuius christus est caput habet dominiū sed pauperū sunt quo ad sustentationē et clericor quo ad gubernationem seu administrationē. Item nota fm glo.q̄ Pe.q̄ in ista summissione de qua in textu requirit̄ lnīa specialis pape nō sufficeret ergo generalis. iiij

Item nota modos hui⁹ summissionis ꝓhibite hic in textu enarratos.Primo dicit q̄ prelati nō pñt summittere seu suppone laicis ecclesias sibi ꝓmissas bona immobilia seu iura ipārum sine ꝯsensu capituli:et aplice sedis lnīa speciali. seu cōcedendo ipa bona vel iura in emphiteosim nō q̄ hic ꝓhibeat̄ emphiteosis q̄ alie alienationes et cōtractus a iure ꝓmissi forma et casib⁹:sed ꝓhibet summissiones fieri vt defendant̄ ab his quibus summittunt̄ fm glo. Item alias alienando in forma et casibus a iure ꝓmissis subaudi per summissionē. Item cōstituendo eū dñm. Item tē recognoscendo seu ꝓfitendo ab istis ea tanq̄ a superioribus se tenere. Item aduocando.i.tanq̄ ab aduocatis recognoscendo vel ipos patronos vel aduocatos ecclesiarum seu bonor ipārum ꝑpetuo. aut ad tēpus nō modicū statuendo.vnde dicit glo. Ad modicū ergo tps pñt vocari in patronos et defensores.q̄ tūc in modico tpe nō est ꝑiculum.Potest autē dici modicū tps infra.x.annos.vel fm Guil.et Bari.relinquitur iudicis arbitrio exquo hoc nō determinat inspecto statu ecclesie et imminenti periculo et cōditione ꝑsonarū.vnde si fieret locatio vni dño vel potenti per.x. annos:vt tueretur eam nō incideret̄ excōmunicatio. v

Item nota q̄ ꝑlati qui cōtra hanc ꝓhibitionē summiserunt bona immobilia vel iura ecclesiastica ipo facto sunt suspēsi ab officio diuino et ab administratōe.Clerici vero qui hoc sciunt fieri a ꝑlato:q̄ nō denuncient superioribus sunt suspensi ꝑ triennium a ꝓceptione beneficior.De istis suspensionibus vide qđ notat̄ in.c.cum dilectus.de cōsuetudine. et in cle. cupientes. de penis.vbi est glo.magistra.et de re iudicata.c.cū eterni.li.vi.et qđ ibi no.super verbo officij. vi

Item nota q̄ ꝓpter delictū dñi terra ꝑt subiici interdicto vt hic dicit̄ q̄ qui legitime admoniti a tali vsurpatione nō desiterint restituendo que taliter vsurpauerint eo ipo sniam excōicationis incurrāt. et ex tunc ad suppondū terrā ipor ecclesiastico interdicto libere ꝓcedatur.

De exigentibus pedagia q̄ guidagia a ꝑsonis ecclesiasticis.§.xxxvij.

Circa hanc excōicationē de exigētibus pedagia et guidagia a ꝑsonis ecclesiasticis. i

Nota fm Pe.de an.varia noīa.sc̄z vectigal pedagiū tributū cēsus pensio.Pedagiū et vectigal idē significant:et soluit̄ ab itinerantib⁹ de his que deferūt nō suis vsus causa.et qñq̄ soluit̄ ꝓ transitu ꝑsonarū tñ vt ferarie.Tributū vero est quod prestatur fisco:et idem importat, qđ census vel pensio. q

Nota q̄ clerici sunt immunes a solutio
ne pedagij p̄ rebus quas deferūt vel trās
mittunt: nō causa negociandi: a cōtrario
ergo sensu si negociandi causa tenebunt.
Item nota q̄ in solutione pedagij a cleri
cis nō p̄cedit cōsuetudo: q̄ papa iudicat
eam corruptelā. iij

Quero q̄ dō hic q̄ tales exigentes sa
tisfacere debent cui debet satisfieri de illa
transgressione. Videt q̄ p̄lato p̄ notata
xvij. q. iij. si q̄s cōtumax. et placet Archi.
dictū Lan. qui ibi hoc tenuit: et dixit illud
capitulum loqui cū iniuria fit loco. si vero
fiat p̄sone locus habet. c. parrochiano. de
sen. excom. iij

Quero q̄ dicit hic q̄ ecclesiastice p̄so
ne nō tenent de suis rebus soluere peda
gia. Quid de emptoribus reddituū cleri
corū vel rerū vtrū ijsdem priuilegijs pos
sint vti. Jo. an. remittit ad Spec. de im.
ecc. Archi. hic tenet q̄ non. p̄ quo facit
qđ notat de iure patro. c. i. Pe. de ancha.
dicit q̄ aut est vectigal ordinarium et ex
p̄sona ecclesie siue fisci nō trāsibit immu
nitas in emptorē. l. licitatio. §. mercato
res. ff. de publi. Aut est vectigal extraordi
nariū qđ nō ponit. l. vel senat⁹ cōsulto vel
cōstitutione p̄cipis Ista enī sunt exordi
naria. ff. de vaca. mu. l. in bonorib⁹. §. q̄d.
et quo ad ista immunitas trāsit in empto
rem. et hoc notat Bar. in dicto. §. merca
tores. v

Quero hic dicit q̄ p̄sone ecclesiastice
nō tenent soluere de rebus quas nō negoci
andi causa deferūt. Quero q̄s dicat p̄
prie negociator. dicit Jo. an. post Archi.
q̄ ille qui rem emit: et ipam integrā et im
mutatam vendendo lucrat. Ille vero qui
emit vel sit sibi materia aliq̄d inde operā
di: ille non est negociator vt dicit Crisost.
lxxvij. di. c. ejiciens. Et per hoc cōsuluit
Frede. de senis in. q. monasterij sancti gal
gani diocesis vulturane. qđ monasterium
habet venā ferri in insula belbe: et facit il
lam fodi: et venā deferri p̄ territoriū senē
se vt faciat inde ferrū vt vendat postea et
lucret. Exactores gabellaꝝ senensiū pete
bant pedagium. Alb. dicebat se non teneri.
Frede. cōsuluit p̄ eo. s. q̄ nō tenebat. s. q̄
ista nō est negociatio sicut cuꝫ faber emit
ferrū: vt inde diuersas formas educat gla
diorū clauoꝝ. vnde dixit q̄ etiā si fratres
emerēt venā ferri vt facerēt exinde ferrū:
nō dicunt ex hoc negociari. q̄ vt dictū est
negociari est rem emptā nō immutatā vē
dere. Emere vero rudem materiā et illā p̄
artificiū ad aliquā formā redigere nō est
negociari. immo tales vocant⁹ potiꝰ artifi
ces q̄ꝫ mercatores. Pe. de ancha. dicit q̄
q̄n nō in p̄prio solo venā ferri fodere faci
unt: sed emunt et ferrū postea inde reda
ctum vendicant cōsultus respondi: q̄ ne
gociatio est mixta artificio si p̄ magistros
et alios faciūt hoc fieri: tunc enī nulla ver
satur industria clericoꝝ. ideo soluere tenē
tur. secus si ecclesia habet venā: et p̄ ope
rarios fieri fecit et postea vendit. sicut enī
in simili de frumēto et alijs redditib⁹ col
lectis in p̄prio solo non tenent soluere. ita
nec de isto ferro vel de alia materia q̄ ap
pellatione fructuū cōtinet. l. diuortio. §. si
vir. in fundo. ff. so. ma. vi

Quid si fiat statutū q̄ si quis vendat
teneat dare duos denarios regi vel cōmu
ni ciuitatis: an clerici teneant vina vendē
do vel frumenta que habent ex prebenda.
Rñdet Cy. q̄ nō. in. l. oīs. C. de epi. et de.
Idem Pe. p. d. l. omnis. vbi dicit. q̄ me
lius est q̄ bona in paupes distribuant q̄ꝫ
sordibus muneribus. vel alis illicite con
sumant. vbi dicit Pe. et Bal. q̄ clerici de
bonis prebendarū suarū que vendunt vel
vendi faciunt nō tenent soluere gabellā:
nec etiā ad portā. et idem cōsuluit Bar.
fm qđ refert Bal. in. l. placz. C. de sacro.
ecc. q̄ nō tenent ad gabellas. De hoc vi
de in Spe. de cle. coniuga. et. c. vl. de vi. et
ho. cle. Idē Jo. de lig. dicens. Quid de
gabellis et datijs q̄ leuant in ciuitatib⁹
lombardie. Rñdet idem. xiij. q. ij. putant
quidā. et. c. plericꝫ. de priui. c. quāto. Et
subdit fm hoc tota italia est interdicta et
irregulares oēs clerici non obseruantes.
Idē Jo. an. in glo. Theologi tñ. s. dñs
Boñ. et Ric. in. ij. di. vl. ar. vlt. q. penk. ex
ponentes illud Mat. xvij. Quid tibi vi
detur Petre. reges terre a quibus accipi
unt censum a filijs an ab alijs. et infra. ergo liberi sunt filij. dicunt q̄ ille tex. intel
ligitur de christo. q̄ christus nō tenebat

reddere tributum:nec hi qui sunt imitatores eius ꝓfecti:puta apostoli ꝑ eo ꝙ naturaliter liberi erant: et oīa bona temporalia dimiserant.et ideo censum vel tributū ab eis reges terre accipere nō debebant. Ⅎn alīs aūt christianis vel qui sunt seruitis cōditionis vel qui abundāt temporalibus bonis illa auctoritas nō habet intelligi:vnde tenent̄ soluere vectigalia.vnde ꝑ eis bene facit textus.xxiij.q.viij.c. tributum.vbi dicit̄.Tributū in ore piscis piscante Petro inuentū est:q; de exterioribus suis que palā cunctis apparent tributū ecclesia reddi.Nō autē piscē totū dare iussus est:sed tm̄ staterem qui in ore ei⁹ inuentus est.q; nō ecclesia imperatori dari: nō pontificalis apex q̄n in ore piscis.i.christi ecclesie ꝑeminet subīci regibus potest. Sed sane vt diximus ꝙ in ore piscis.i.xp̄i inuent̄ ꝑ petro et dño dare iubetur. quia de exteriobus ecclesie qđ cōstitutum anti quitus est ꝑ pace et quiete quia nos tueri et defensare debent imperatoribus ꝓsoluendum est. Item Ambro.xi.q.i. Si tributum petit imperator nō ei negam⁹ agri ecclesie soluāt tributū:vel si agros desiderat imperator nō dono:sed nō nego. Itē idem dicit vbi.s.c.sequenti.Magnū quidem est⁊ speciale documentū qn̄ viri christiani sublimioribus potestatib⁹ docent̄ debere esse subiecti:nec quis cōstitutionē terreni regis putet esse soluendam. Si enim censuz filius dei soluit:q̄s tu tantus es qui putas nō esse soluendū.Item apo. Ro.xiij.Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit.Nō est potestas nisi a deo.Que aūt sunt a deo ordinata sunt. Itaq; ꝙ qui resistit potestati dei ordinationi resistit.Qui autē resistit ipi sibi damnationē acquirit.et.j.Reddite ergo oībus debita:cui tributū tributū. cui vectigal vectigal.Cōclude ergo ꝙ theologi loquuntur de iure antiquo decretoꝝ: sed hodie de iure sexti et clemētinaꝝ nō tenent̄.

De his qui cōcedunt represalias ꝓtra ecclesiasticas ꝓsonas.§.xxxix.

Arca hanc excōicationē.s.de his qui cōcedunt represalias cōtra ecclesiasticas ꝓsonas. i

Nota ꝙ cōcedentes represalias cōtra ecclesiasticas ꝑsonas tā ipi ꝙ illi quibus cōcesse sunt:eas extendentes cōtra ecclesiasticas ꝓsonas:vel earū bona nisi infra mensem.s.a tempore cōcessionis:vel extensionis ipas cōcessiones vel extensiones reuocauerint:si persone singulares fuerint sententiā excōmunicationis incurrūt. vniuersitates vero incurrūt sententiā interdicti quacunq; cōtraria cōsuetudine nō obstante. ij

Quid si clericꝰ principalis debitor cuius occasione represalie sunt concesse captus est:an hec decretalis habeat locum. Rñdet glo.ꝙ quidā dicūt ꝙ non. tū quia hic idem grauat̄ ꝑ seipō.et hic cessat ratio textus vbi dicit̄.represalias ī quibꝰ alius ꝑ alio ꝓgrauatur.tum quia cōstitutio penalis est restringenda.extra de elec. statutum.li.vi. iij

Quero q̄ sunt ꝓsone ecclesiastice ꝓtra quas nō debet cōcedi. Rñdet glo.vt sunt clerici templarij hospitalarij ꝙuersi ⁊ deo deuoti.xij.q.i.duo sunt genera.de sen.ex. parrochiano.de elec.sciant.li.vi. iiij

Quero vtrum possint cōcedi ꝑ credito clerici vnius diocesis cōtra clericos alterius diocesis.Rñdet glo.ꝙ nō. v

Quero an ꝓdictā decretalē corrigat̄.c. dñs deus noster.xxiij.q.ij.vnde cōcedunt̄ represalie quādo ciuitas vindicare negligit quod a suis improbe factū est. Rñdet glo.ꝙ nō.sed solū statuit ꝙ ꝑ delicto vel crediro alterius cōtra ꝓsonas ecclesiasticas cōcedi vel extendi nō possint:sed si cōcedātur cōtra laicos cū modis a iure permissis.licet de quo hic plene ꝓ Petrum.

Quid si infra mensem ꝓcessum fuerit ad actū.s.ꝙ fuerit ꝓsona ecclesiastica ꝑ alio pignorata: nunqd hec pena habebit locū infra mensē. Rñdet glo. ꝙ in statum pristinū reuocandū erit infra mensem.vel ꝝ Bar. Reuocatio re integra fieri debet anteq; ꝓcedatur ad actū: alꝫ nō habet locū hec pena.

De impedientibus officiū cuiuscūq; iudicis ecclesiasti.§.xl.

Arca hanc excōicationē de impedientibus officiū cuiuscūq; iudicis ecclesiastici.q; in ꝓncipio dicit papa ꝙ intellexit ꝙ dñi temporales fa-

ciebant ista. i

Querit Jo.an. vtrum sit idem in priuata psona vt sit locus huic pene: et quid de de clerico sic agente. Rñdet q sic. nam licet sic narret in habente temporalē iurisdictionē cōstitutio tñ est generalis: dū dicit. statuimus ne quis et in fine subdit. si quis vero. ij

Quero hic dicit q impediens officiū iudicis in causa que de iure vel cōsuetudine spectat ad forū ecclesiasticū est excōicatus. quero que sunt ille. Rñdeo sunt multe. q notant in. c. cū sit. de fo. cōpe. Primo cognoscit de sacrilegio. vt. d. c. cū sit. Sūt et alia crimina de quib⁹ ecclesia punit tā clericos q̄ laicos: vt crimen piurij. vt de elec. c. venerabilis. Crimē symonie. vt de symo. per totū. Item crimen heresis. vt de here. c. ad abolendā. Crimē vsurarū. vt de vsuris. c. cum tu. et. c. quia in oīb⁹. Crimen adulterij cum agit ad thori sepationem. vt de pcu. c. tue. In his directe spectat iudiciū ad ecclesiaz. Indirecte vt si agat p modū denunciationis ad pnīam. vt in. c. nouit. de iudicijs. Et dicit Jnno. dicto. c. cū sit. q raptores rerū ecclesie dicunt sacrilegi. xvij. q. iij. ca. iij. ¶. c. sicut q. iccirco ptinet ad iudiciū ecclesie. xij. q. ij. nulli liceat predia. et. c. de laicis. Immo etiā si dubiū sit: puta q̄ neget rapinaz: tñ cognoscit ecclesia. xvi. q. i. in canonibus. xxiij. q. iij. si q̄s. vbi etiā dicit q nō solus de rapina sed de qualibet etiā oppressione et nō solū clericoz: sed oīm pauperū cognoscet. immo si de fraude habita in contractu ecclesie agat: vl etiā sine fraude cōtractus null⁹ dicat ecclesia cognoscit. xvij q. ij. apl̄icos. immo quocūq̄ modo de re ecclesiastica agat cognoscet ecclesia. xij. q. ij. quicūq̄. Jd dē dicit ī. c. nouit. de iudicijs. vbi etiā addit q crimen pacis fracte ptinet ad iudiciū ecclesie.

De cōpellentibus reassignare beneficia et detinentibus citatos romā ne vadant. §. xli.

Jrca hanc excōmunicationē de cōpellentibus reassignare beneficia et detinentes citatos romam ne vadant. i

Quero quid si quis laicus citatum ad apostolicā sedē detinet. Rñdet glo. q nō habet locū hec pena. quia dicit textus ecclesiasticos: sed appellatōe ecclesiasticoz intelligūt etiā deo deuoti. xij. q. i. duo. ij

Sed quid si essent alibi citati. Rñdet glo. q nō incideret in has penas: licet q̄ ad excōicationē ipius detinentis esset locus huic cōstitutioni: sed nō q̄ ad alias penas ipius detenti. iij

Sed quid si citatus procurat se capi per prelatum ecclesiasticum. Rñdet glo. q vō est locus huic pene: sed si plat⁹ secularis hoc faciat incurrit excōmunicationē: etiā si clerico nō intēdit iniuriari. Janus enī seua et iniuriosa est. quia fit iniuria sedi apl̄ice: ad quā est citatus ¶ totī ordini clericali. iij

Sed quid si detineant mulieres regulares. Rñdet Zenze. q licet nō dicat incurrit excōmunicatio ꝑpter manus iniectionē. de sen. excom. veniens. et. c. de monialibus. v

Item nota q ad penā excōmunicationis incurrendā sola captio sufficit. de sen. excō. nup. sed pena suspensionis et priuationis a beneficijs non habet locum nisi in tribus casibus. Primo in capiente. vt captus beneficia reassignet. Secūdo in illo q̄ citatū ad sedē apl̄icā impedivit. Tercio in illo qui sic hanc captionē sibi procurauit. vi

Quero quia hic dicit q obtentis beneficijs sint ꝑuati: qd de obtinēdis: an erūt inhabiles ad obtinēda. Rñdet Ste. q si priuant obtentis multo fortius obtinendis. magis enī fauēt iura in retinendo q̄ in querēdo. C. de codi. l. fi. s. de ꝑces. prebē. c. fina. li. vi. C. de bono. prescrip. l. de portati. vij

Nota q iste suspensiones sunt sciēde: q̄ etiā occultos ligāt in foro pnīali. et est necessaria dispensatio. vt est glo. ordinaria in cle. i. in verbo currant. de hereticis.

De pcntiente religiosum vel cōuersum §. xlij.

Jrca hanc excōicationē scz de pcurietē religiosum vel ꝙuersuz. i

Querit glo. ī. d. c. nō dubiū. de sen. ex. An cōuersi ecclesiaz seculariū gaudeant priuilegio. videt q nō vt hic a ꝙrio

vbi loquit de cõuersis ecclesiarũ regularium. Rñdet q̃ si traderẽt se et sua: siue ecclesie seculari: siue regulari censebunt̃ pſone eccleſcastice et in totũ trãſlate: et sic habent immunitatẽ ecclesiasticã. xvij. q. iij. quisq̃s. qz duo genera xp̃ianoz. Vnũ qđ deo dedicatũ est: vt clerici et cõuersi. Aliud vt laici. xij. q. i. duo sunt genera. et hãc opinionẽ dicit glo. benignioꝛẽ: qz equum est q̃ eoz gaudeãt p̃iuilegio quoz vitã reliqionẽ assumpserint. de sta. mo. recolentes. licz Jo. ſet Vin. teneãt ꝓtrariũ. in. c. dilecta. de ma. et obe. Vo. tenet q̃ nõ gaudeant qñ cõuersus in domo sua manet. vt laic⁹. ar. de p̃iuil. c. iij. §. de ꝓfratrib⁹. Sz si est cõuersus qui tradidit se et sua: et habitũ mutauit: audit horas: viuit honeste. talis intelligit̃ in totũ trãſlatus in foꝛũ ecclesie: et gaudẽt immunitate. et sic intelligit. c. quisq̃s. xvij. q. iij. et in li. feudoz de p̃uil. sancto. l. vna. ad hoc de p̃uile. p̃iuilegia. §. hoc aũt. Et p hoc facit rõ. qz cõuersus nõ dicit̃ q̃ retinet ꝑpriũ: licet dicat̃ in ministerio q̃uersionis q̃ facit se cõuersum ſm Tan. ſ. eo. prochianos. Vide Petrũ in. c. religiosus. de sen. ex. li. vi. ij

Quid si vn⁹ p̃cutit vnũ de tercio ordĩe beati Franciſci. Vide. s. §. xxxvi. iij

Quero an mandans occidit clericũ et moꝛiens ante reuocationẽ mãdati incurratiã moꝛtuus excõicationẽ qñ nuncius mandatũ exequit̃. Vide Ric. in. iij. dist. xvij. ar. v. q. iij. iij

Qualiter intelligat̃ enoꝛmis iniectio. Vide ibidẽ. ar. xij. q. i.

De impedientibus officia visitatoꝛum monialiũ. §. xlij.

Arca hanc excõicationẽ. ſ. de impediẽtib⁹ officiũ visitatoꝛ moniali seu canonicarũ. i. earũ q̃ viuũt sicut canonici seculares. i

Quero an debeat p̃cedere monitio impedimentũ: vel ecõtra vt sit locus huic pene. Rñdet glo. q̃ p̃ius requirit̃ q̃ q̃s impediat officiũ: deinde q̃ fiat monitio q̃ facta nisi tales impedientes desistẽt incurrunt excõicationẽ. secus si monitio p̃cedat impedimentũ. ij

Quero an sufficiat monitio generalis sz q̃ nullus impediat visitatoꝛes. An requiratur p̃ticularis et specialis noĩatim sz amonemus te talẽ ne impedias officiũ nostrũ glo. nõ determinat. Zenze. tenet q̃ sufficit generalis monitio.

De doctoꝛib⁹ q̃ scienter docẽt illos q̃ dimiserũt habitũ sue religionis. §. xliij.

Arca hanc excõicationẽ. ſ. de doctoꝛib⁹ qui scienter docẽt illos religiosos: q̃ dimiserit habitũ sue religionis. Idẽ dicit eẽ glo. et Pe. de an. Si doctoꝛ legat scholari q̃ nõ dimisit habitũ sz q̃ ipe doctoꝛ est excõicat⁹. qz p̃cipat in crimine: ꝓter qđ scholaris est excõicatus. vt in. c. nup̃. ꝛ. c. si cõcubine. de sen. ex. Addit ipe Pe. pulchrã distinctionẽ post Lap. qz aut religiosus ingredit studiũ cã audiẽdi leges vel physicã: aut theologiã vel canones sine aliã scientiã nõ ꝓhibitã Primo casu si nõ reuertat̃ infra duos mẽses ſm Jn. vel audiat semel tm̃ infra duos mẽses ſm Vo. p. c. fi. §. verũ. ex ne cle. vel mo. excõicat⁹ est ipo fcõ tã ipe religiosus q̃ ipe doctoꝛ scienter ei p̃ticipãs. Hoc verũ: etiã si habitũ non dimittat. Et ideo subaudi ad tertũ dum dicit habitu suo dimisso maxime: et hoc quo ad leges et physicã: ſm Arch. etiã si de lnĩa sui p̃lati ipas audiat. s. eo. c. nõ magnop̃e. ꝛ. c. sup̃ Spe. In secundo casu dicas q̃ si vadit de lnĩa sui p̃lati et poꝛtat habitũ clarum q̃ nõ incurrit aliquã penã. Si aũt vadit sine lnĩa vel etiã cũ lnĩa et habitũ nõ poꝛtet ipo facto incurrit excõis sniaz vt hic. Similiter doctoꝛ q̃ ei scienter p̃ticipat in crimine ex q̃ admittit eũ scienter nõ deferentẽ habitũ. Item nota ſm glo. q̃ officiũ doctoꝛis est scholarẽ expellere de scholis. i

Quid si monachus habet domũ iuxta scholas et stando in ea p̃t audire lectionẽ et doctoꝛ scit et legit: an doctoꝛ sit excõicatus. Rñdet glo. q̃ nõ. qz nõ posset ꝓhibere: quin in domo ꝓpria moꝛaret̃. ij

Quid si talis monachus nõ vult exire scholas an possit vi expelli. Rñdet glo. q̃ nõ. qz etiã excõicatus gaudet p̃iuilegio: vt eũ p̃cutiens incidat in excõicationẽ. ſm qđ no. Jo. ber. xvij. q. iij. si q̃s deinceps. et de sen. excõ. c. cõtingit. iij

Quid si nõ p̃t expelli. Rñdet glo. q̃ doctoꝛ debet exire scholas sicut dicimus qñ

ercõicatus intrat ecclesiã.vt no.xi.q.iij. sicut.de sen.excõ.nuper.

De cõtrahentibus matrimoniũ in gradu cõsanguinitatis.§.xlv.

Circa hanc ercõicationẽ.s. de cõtrahentib⁹ matrimoniũ in gradu cõsanguinitatis et affinitatis ꝓhibitis. i

Querit glo.quid si ꝓtrahat q̃s cũ habente maritũ:vel cũ iudea:vel cũ pagana vel cũ cognata spirituali vel legali:vel cõtra impedimentũ publice honestatis.Rñdet glo.ꝙ licet nõ teneat matrimoniũ:tñ nõ incidit in excõicationẽ.qz in istis casibus nõ est expressa. ij

Quid si q̃s cõtrahat infra gradus cõsanguinitatis vel affinitatis cũ dispensatione pape.Rñdet glo.ꝙ nõ est locus huic pene.de qua dispensatione no. de resti. spo.c.lras.in ꝑn.et de sta.mo.cũ ad monasteriũ.et ꝑ Jo.an.de voto.c.i. iij

Itẽ nota de eo ꝙ tex.dicit scienter. ꝙ si q̃s cõtraheret ignorãter.s. ignorãtia facti ꝓbabili et nõ affectata. puta qz nesciebat talẽ esse suã affinã vel ꝓsanguineã nõ est excõicatus. iiij

Sed quid si ignorabãt ius nesciẽtes vsq; ad quotũ gradũ cõsanguinitatis vel affinitatis extenderet ꝓhibitio iuris tñ bene sciebãt in q̃ gradu erãt. Rñdet glo. ꝙ incidũt in excõicationẽ:qz ignorãtia facti et nõ iuris excusat. v

Sed q̃d si solus vnus cõtrahentiũ sciẽter ꝓtraxit sciẽs se esse in gradu ꝓhibito. Rñdet glo.ꝙ ille solus ligat. vi

Sed q̃d si ignorãter a ꝓncipio ꝓtraxit sed postea supuenit sibi scia:et tñ cohabitauit cũ ꝓsanguinea quã accepit. Rñdet glo.ꝙ nõ est excõicatus:qz hec cõstitutio nõ punit cohabitationẽ vel incestũ sz solũ cõtractũ matrimonij.sicut dicim⁹ in simili ꝙ qui ignorãter eligit indignũ:licz postea sciat non incurrit pena mconcilij̃ positam in.c.cum in cunctis. de elec.cum in hoc ponderet initiũ.vt in.c. dubiũ.eo.ti. ꝙ ꝓbat hoc ex eo ꝙ sine iudicio ecclesie ab illa diuertere nõ posset.de diuor.c.porro. Fateor tñ ꝙ peccat cognoscendo.de sen. excõ.inquisitioni. vij

Quid si cõtraxi cũ ea quã credebã cõsanguineã affinẽ vel monialẽ:sed in veritate nõ erat glo.remittit ad no. de sentẽ. excõ.c.si vero.et.c.in audiẽtia.

De his qui ꝓ vim vel metũ extorquent absolutionẽ ab excõicatione.§.xlvi.

Circa hanc excõicationẽ.s.de his qui ꝓ vim vel metũ extorquẽt absolutionẽ ab excõicatione. i

Querit glo. q̃d si iniusta erat excõicatio.Rñdet idẽ.s.ꝙ excõicatus est.qz humiliter debet petere absolutionẽ nõ ꝓ metum ꝓpellere:qz sñia pastoris siue iusta sive iniusta timẽda est.xi.q.iij.c.i. ij

Quero de qua suspensione hic loquit. Rñdet glo.ꝙ indistincte si quis cõpellat vel extorqueat absolutionẽ vel reuocationẽ suspẽsiõis.siue ab officio siue a bñficio ab ingressu ecclesie est excõicatus. iij

Quid si excõicatio est ꝓ metũ extorta.i. ꝙ quis cõpulit iudicẽ vt aliquẽ excõicaret.Rñdet glo.ꝙ valet excõicatio.xi.q.iij quattuor.põt tñ ꝓ exceptionẽ elidi.vt ibi notat.ar.de fur.interdũ. iiij

Quid si quis intulit metũ:tñ iudex ꝓpter hoc absoluere noluit. Rñdet glo. ꝙ talis inferẽs nõ est excõicatus. v

Quid si nõ excõicat⁹ intulit metũ ꝛz alius.Rñdet glo.ꝙ inferẽs excõicat⁹ erit.

Sed nunq̃d in ꝑdicto casu ipe vi excõicatus suspẽsus vel interdict⁹ incurrit hãc penã:si alius ꝓ eo vel ei⁹ noĩe metum intulit.Rñdet glo.ꝙ sic:si mãdauit: vel eius noĩe factũ ratũ habuit. de elec.c. sciant.et de sen.excõ.cũ quis. vij

Quid si absolutor qui ꝓ metũ absoluerat postea ratũ habuit id qõd ꝓ metũ fecerat.Rñdet glo.ꝙ nihilominus sunt excõmunicati metũ inferentes:quia textus dicit ꝙ est nulla. viij

Sed quid si q̃s nõ inferat metũ in corpore:sed ꝓ penã amissionis rerũ cõpellat absolui. Ex.glo.ꝙ est excõicatus. ix

Sed quid si cõpulit ꝓ vanũ metũ de q̃ timere nõ debuit:nunq̃d habet locum hec pena.Rñdet glo.ꝙ nõ.qz talis metus nõ inducit restitutionẽ:nec ꝓprie appellat metus.ff.qõd me.cã.l.metũ.et l.se.et.l. nec timorẽ. Ille ergo metus q̃ putat iustus ad reuocandũ ea q̃ per illud fiũt facit incurrere excõicationẽ.alius vero nõ. x

Sed qs dicit iustus metus. Rñdet petrus de an. q metus mortis vel cruciatus corpis: et talis qui possit cadere in cõstantem virũ qđ arbitrio iudicis relinquit. vt no. C. qđ me. cã. l. interpositas. et. s. eo. c. cũ dilectus. vbi glo. Alio modis ꝓsiderat iustũ metũ ad recisionẽ actus. Addit idẽ Pe. distinguẽdo. Tu dic latiꝰ. nam qñq vult rescindere qđ gestũ est ꝙ metũ ex edicto ꝓtoris. et tũc requirit metus: de q ꝓdixi statim. Qñq qs vult rescindere sñia vt mente ediceti: tũc sufficit si in ꝑsona filij vt cõiuncti inferat. l. isti quidẽ. ff. qđ me. cã. Qñq qs vult rescindere ꝙ officiũ iudicis et tũc sufficit metus verecũdie. licz ibi nõ sit mortis piculũ vel cruciatus corpis. l. fi. ſ. fi. ff. eo. Aliqñ infert metus alicui futuri eventꝰ. vt in medico q cã ertorquẽdi pecuniã morbũ leuẽ aggrauat: et tunc rescindit officio iudicis. l. medicus. ff. de va. et exor. cog. qñq infert metus cã maiorita tis et obediẽtie. et hoc dupliciter. nã qdã est maioritas absq publica ptãte. vt maioritas q habet a marito in vxorẽ: et tunc rescindit officio iudicis. l. i. ſ. honorande. ff. q. rex ac. nõ da. et. l. fi. ff. de fur. Quedã est maioritas cũ publica ptãte: cuiꝰ timore aliqđ gerit: et tunc rescindit ꝓditione ex lege. vt. C. eo. l. si ꝙ impressionem. xi

Quero quõ cognoscet vtrũ metu publice ptãtis aliqđ gerit. Dic hoc iudicis arbitrio relinquendũ est ponderatis circumstantijs: an cõsueuit esse terribilis et sic ia vt no. Bar. in. l. de pupillo. ſ. si qs ipi ꝓtori. ff. de op. no. nun. xij

Quero an metus cõminate excõicationis sit censendꝰ iustus. Dic vt no. Jo. an. in. d. c. cum dilectus. xiij

Itẽ nota ſm Pe. q sicut requirit metus qui possit cadere in constantẽ virũ ad recessionẽ actus: ita requirit dolus q potuerit cadere in prudentissimũ. Si qs ergo inducit fatuitate ad actũ gerendũ ex q nõ pot ꝓtendere se deceptũ dolo. qz fatuitas que est similis late culpe cũ dolo alterius cõpensatur.

De cõpellentibus celebrari in loco interdicto. ſ. xl vij.

Circa hãc excõicationẽ. s. de ꝙpellentibꝰ celebrari i loco interdicto

Quero qz textus dicit q gra i
uis q̃rela ad papã quenit q dñi tpales cogũt celebrare in loco interdicto. Quid ergo si sunt epi vel ecclesiaꝝ prelati. Rñdet glo. idem. l. q sunt excõicati. ij

Quero hic dicit q cogũt celebrari in loco interdicto: de quo interdicto hic loquit. Rñdet q de interdicto a iure vel ab homine. iij

Quid si est occultũ q locꝰ sit intdictꝰ tamẽ clericus scit: an teneat seruare licz nõ sit publicatũ. Rñdet glo. q sic et idem tenet Archi. de sen. ex. is q. li. vi. qđ ꝓbum intelligit Vinceu. vbi factum ꝓpter qđ esset interdictus locus esset occultũ: secus vbi factũ esset publicũ: licz nesciret q eẽt locꝰ interdictus: vnde glo. dicit q esset necesse q fieret vna cõstitutio ꝓ salute aiaꝝ qua ꝓuideret q clerici nõ tenerent ad obseruationẽ interdicti lati a iure nisi ꝓus fieret illoꝝ declaratõ: seu publicatio. iiij

Quero quid si ꝓhibeant excõmunicatos exire non a missa: sed ab alijs diuinis officijs. Respondet glo. q nõ est locus huic pene. v

Quero quia excõmunicat illos qui ꝓhibent ne excõmunicati moniti exeant: de qua monitione loquitur: an generali vel speciali. Rñdet glo. q sufficit generalis monitio: vt postq facta est ꝓhibẽtes sunt excõmunicati: sed quo ad excõmunicatos vel interdictos nõ exeuntes requirit q nominatim sint moniti vt exeãt: qui si postea remanẽt sunt excõmunicati. vi

Quero quia hic dicit textꝰ q ad papã grauis querela deuenit q quidaz cogunt celebrari tempore interdicti: nedum in locorum suorum capellis: sed in collegiatis ecclesijs. Quero quid si faciunt celebrari in suis oratorijs quibus ex speciali licentia tales potẽtes causa inanis glorie potius q deuotõis faciũt in aliquo domus sue angulo celebrari: an sit locus huic pene. Rñdet Lan. q nõ. vij

Quero an tpe interdicti possint campane pulsari ꝓpter ꝑdicationẽ vel gratia capituli ꝙgregãdi. Rñdet Lan. q sic. dũ mõ nõ fiat in fraudẽ. viij

Itẽ nota hic q publice excõmunicati et interdicti si moniti nõ exeũt cũ diuinis

celebrant incidunt in aliã excõicationẽ.ꝛ sic excõicatus ꝑt iterũ excõicari. ir

Sed an ligatus pluribꝰ sentẽtijs possit vna absolutõe absolui. Distinguit Lan. ꝙ aut q̃ est excõicatus ab vno aut a pluribus. Primo casu aut vna sñia aut pluribus. Si vna aut ꝓpter vnã cãm aut ꝓpter plures. si ꝓpter vnã cãm tunc sufficit vna absolutio ꝓ oĩbus. si ꝓpter plures causas tunc aut ꝓstat ꝙ ꝓpter quãlibet intẽdebat singulas ferre sñias: aut ꝓpter simul oẽs causas aut dubiũ est. Primo casu erũt necessarie tot absolutõnes quot fuerũt sñie. In secundo sufficit vna absolutio: tñ oẽs causẽ exprimẽde sunt in ea: alꝫ nõ sufficit. Si pluribus sentẽtijs tunc erũt necessarie plures absolutões. ff. de op. no. nũ. l. pupillo. Si aũt vnã intẽdebat ferre sñiam sic dicendo. excõmunico anathematizo te: tunc sufficit vna absolutio. eẍ de iudeis. c. ad liberandã. ff. de accep. l. pluribus. Si aũt a pluribus iudicibus si oẽs habẽt vnã iurisditionẽ valet absolutio: et vna ab vno eorum: dũ tñ habeat potestatẽ ab alijs. ff. de offi. dele. l. causaz. aut habet distinctas iurisdictiones: et tũc tot requirunt absolutiones quot iurisdictõnes et excõicatões eẍ de sen. excõ. c. officij. et dicet ordinario sum excõicatus a vobis et ab alijs. cũ fuero absolutus a vobis: postea petã ab alijs De hoc etiã vide Ric. in. iiij. dist. xviij. ar. x. o. iij.

De sepelientibus hereticos. §. xlviij.

Arca hanc excõem scz de sepelientibus hereticos ꝛc. Nota ꝙ absolui nõ ꝓnt: nisi ꝓpꝛijs manibꝰ exhumauerint: et locus debet carere ꝑpetua sepultura.

De grauantibus electores et ꝙ noluerint eligere eos ꝑ quibꝰ rogati sunt. §. xlix

Arca hanc excõem. s. de his q̃ grauant electores eo ꝙ noluerint eligere eos ꝑ quibꝰ rogati sunt. i

Querit glo: quid si sint epi q̃ hoc faciant. Rñdet ꝙ sunt excõicati. ij

Quero qꝛ textus hic dicit ꝙ q̃ grauant clericos vel ꝓsonas ecclesiasticas. qꝛ noluerũt eligere eos ꝑ quibꝰ rogati sunt: q̃ dicunt ꝓsone ecclesiastice. Rñdet glo. cõuersi templarij licet nõ sint clerici. iij

Quero hic dicit qui grauãt clericos vl alias ꝓsonas ecclesiasticas: ad q̃s in aliquibꝰ monasterijs ecclesijs: aut alijs pijs locis spectat electio ad quos ergo spectat electio de iure cõi. Rñdet glo. ꝙ in collegiata ecclesia spectat ad collegiũ electio. eẍ de iure pa. c. nobis. xvi. q. vl. ꝯgregatio Et si nõ est collegiũ spectat ad patronũ. vt in. c. postulasti. de iure pa. Et hoc de iure cõi nisi aliud inducat de cõsuetudine. vt in. c. cũ ecclesia. de cã possessionis. si autem nõ esset collegiũ vel patronꝰ ꝑ dioce sanũ habet ordinari. x. q. i. regenda. xvi. q. vij. oẽs basilice. Et hec vera q̃ ad electionẽ ꝓlati. De inferioribus beneficijs no. eẍ de elec. c. cũ ecclesia vulterana. iiij

Querit glo. an ꝑces inducãt simoniã. dic vt. viij. q. ij. illud. vij. q. i. moyses. et eẍ de eta. et quali. tuam. v

Itẽ nota ꝙ hic dicit ꝙ grauãtes electores ꝓsanguineos casum specialẽ in q̃ ꝓcutiẽs laicũ est excõicatus ipso iure ad idem de sen. excõ. c. quicunq;. et de immu. eccle. quoniã. vi

Quero an grauãtes eos q̃ noluerũt pñtare illũ ꝑ quo rogati erãt: sint excõicati. Rñdet glo. ꝙ sic fauore ecclesiarũ. Idez dicit in nouella de cõfirmante ꝛ postulante. j. eo. si postq;. in fi. et qõ no. s. eo. in causis.

De mittentibus cardinalibꝰ in cõclaui positis gratia electõis pape nunciũ vel epistolã. §. l.

Arca hãc excõicationẽ scz de his qui cardinalibus in cõclaui positis gra electõis pape mittũt nunciũ vel epistolã vel oĩbus vel alicui eoꝝ. ꝛ de loquente secũ secrete fm glo. est epalis qꝛ papa nõ sibi reseruauit.

De rectoribus ciuitatũ in quibꝰ fuerit celebranda electio pape q̃ nõ faciũt seruari dictã cõstitutionẽ. §. li.

Arca hanc excõmunicationẽ scz de rectoribus ciuitatũ in quibus fuerit celebranda electio Romani pontificis qui nõ faciunt seruari dictã cõstitutionem. i

Nota qñ moritur romanꝰ pontifex statim audito romani pontificis obitu rectores ciuitatis in qua dz fieri electio coꝛa clero ꝛ

populo vniuerso ciuitatis ad hoc specialiter conuocandis debet ꝑstare corporale iuramentū ꝙ totū ordinē illi⁹ cōstitutionis diligēter obseruabit. ij

Item nota penas quas incurrit si non facit diligēter obseruari: aut si fraudē cōmittat. Primo est excōicatus ipso facto. Secundo est ꝑpetuo infamis. Tercio nō potest habere aliquā dignitatē nec aliqd publicuz officiū. Quarto feudis et bonis ceteris que ab eadē romana ecclesia tenet vel ab alijs ecclesijs ipo facto est priuat⁹ et reuertunt ad ipas ecclesias cum pleno iure de eis disponedi quicqd placet ecclesiarum ꝑlatis. Quinto ꝙ ipa ciuitas in q̄ dicta electio fieri debebat ipo facto interdicta. Sexto ꝙ pontificali careat dignitate. iij

Item nota ꝙ districte ꝑcipit patriarchis archiep̄is ep̄is et aliarū ecclesiarum ꝑlatis: et ꝑdicatorib⁹ vt exhortent clerū et populū ad orandū ꝓ electōe pape: et ꝓ ut circumstantie pensande suaserint ieiunia indicant. iiij

Quero que sunt illa que obseruari debent post mortē summi pontificis ad que obseruari facienda tenet dñs ciuitatis in qua moritur papa. Rñdeo plura. Primo ꝙ si papa morit in ciuitate in qua cū sua curia residebat cardinales qui fuerint in ciuitate ipa pñtes teneant expectare absentes p. x. dies tm̄. quib⁹ elapsis siue absentes venerint siue nō: ex tunc oēs cōueniant in palatio: in quo idem pontifex habitauit cōtenti singuli vno seruitore clerico vel laico ꝓut elegerint. Illi autē qui manifesta necessitate cogunt pñt duos habere seruitores ꝓut elegerint siue clericos siue laicos. Secūdo ꝙ in eodē palatio vnū cōclaue nullo intermedio pariete seu alio velamine. puta cortinarū oēs habitēt in cōmuni. Tercio ꝙ dictū cōclaue ita claudatur ex omni ꝑte ꝙ nullus illud intrare valeat vel exire nisi ꝙ relinquat aditū ad secretā camerā ꝓ necessitatib⁹ ipoz cardinalium corporalibus. puta ꝓ supfluo ponere deponendo fm̄ ff. e. l. de testa. l. antiquitas. Quarto ꝙ nullus possit ad eos accedere vel secrete loqui. et ipi cardinales nō debent tales audire: nisi aliqs velet loqui aliquid de his que ꝑtinēt ad electionē. puta si esset aduocatus iurisperit⁹ religiosus vel tabellio fm̄ glo. qui de voluntate omniū cardinaliū ibi ꝑsentiū vocaretur. Quinto ꝙ nulli ex cardinalibus liceat emittere nunciū vel scripturā vel secrete loqui. als ipo facto sententiā excommunicationis incurrit. Sexto ꝙ in cōclaui ꝑdicto vna fenestra cōpetens dimittat ꝑ quā ipis cardinalibus ad victū necessaria possint cōmode administrari. cōpetens dico fm̄ glo. ita ꝙ ꝑ eam intrare vel exire null⁹ possit. Septimo ꝙ si infra tres dies post ꝯ ꝑclaue dicti cardinales intrauerint nō fuerit facta electio pape ꝓ spacium quinq; dierū immediate iequentiū: tā in prādio q̄ in cena nō habeāt nisi ferculū. Octauo ꝙ si post istos quinq; dies adhuc non fuerit facta electio: tunc tm̄ ministretur eis panis et vinū z aqua: donec sit facta electio. Nono ꝙ pendente dicta electione cardinales nihil possint ꝑcipere lucri de camera pape: nec aliud lucrū vnde cū ꝯ ꝓueniēs ipi ecclesie. sed ille cui ꝑmissa est custodia camere pape debet oīa lucra seruare futuro pontifici. Decimo ꝙ si aliquid lucri de camera pape pendēte electione ꝑcipiāt: et tūc sūt suspēsi a ꝑceptione reddituū suoz bñficioz quousq; hmōi lucra restituāt. Undecimo ꝙ cardinales nō dñt se interim de alio negocio impedire nisi forte supueniat adeo vrgēs necessitas ꝙ oporteret ꝓuidere de defendendo aliquā terrā ipius ecclesie: vel nisi eueniret aliud tā euidēs et tam graue piculū ꝙ oēs cardinales cōcorditer iudicarent ꝓuidendū esse. Duodecimo ꝙ si aliqs cardinaliū dictū cōclaue nō intrauerit infra decē dies: aut postq̄ intrauerit absq; manifesta causa infirmitatis exierit: tunc nō possit vlterius ad electionē admitti. Terciodecimo ꝙ si aliquis ex cardinalib⁹ infirmaret ꝑ tm̄ sine eo ad electionē ꝑ alios ꝓcedi: et cessante infirmitate debet admitti. Quartodecimo ꝙ si cardinales absentes infra terminū. x. diez supuenerīt: añq; electio facta sit int⁹ admittant ad electionē faciendā cū moderamīe seruientiū z cum clausura cibo et potu sicut ꝑdictū ē. Quintodecimo ꝙ si papa moritur in comitatu

sive in territorio illius civitatis in q̃ erat cum sua curia: tunc cardinales in dicta civitate debent convenire p electione facienda: nisi forte esset interdicta vel rebellis romane ecclesie. quo casu in alia vicinjori cõveniant que nõ sit rebellis vel interdicta cum clausura et alijs modis suprадictis. Item nota q̃ cõstitutio similis fuit facta p Celestinum: sed fuit revocata per Adrianũ sine cõsensu cõcilij q̃d facere potuit papa de plenitudine potestatis: cũ sit sup omnia pcilia. ex de elec. c. significasti. quã Bze. cõfirmauit fm glo. Item nota fm glo. q̃ est speciale in electione pape q̃ cardinales absentes non citant̃ sed expectantur p. x. dies. secus in alijs electõib⁹.

Sed pone q̃ cardinales vi
quidã sunt absentes: et ita remoti q̃ nullo modo possent venire infra. x. dies ad locũ vbi debet electio celebrari: nunquid poterunt pñtes statim ad electionẽ pcedere: vel ante lapsum spaciũ horum decem dierum. Rñdet glo. q̃ non. nam posset esse q̃ absentes audientes de infirmitate pape: vel alia causa venire ceperãt ante mortẽ: ita q̃ .j. x. dies a morte erũt in loco. vij

Item pone q̃ aliquis cardinalis non debito tpe expectatus vult agere de contemptu vtrũ possit. Rñdet glo. q̃ nõ. si electio facta fuit ab oĩbus alijs vel a duabus ptibus eo nõ cõputato. viij

Quero hic dicit̃ q̃ pñtes teneant̃ expectare absentes. p. x. dies: quibus elapsis oẽs pñtes debent ingredi ad electionem. Quid ergo si isti pñtes essent pauciores q̃ tercia pars. Rñdet glo. q̃ pñt eligere. nã illud q̃d dicit̃ q̃ si electus a paucioribus q̃ a duabus ptibus cardinaliũ gerit se pro papa sit excõicatus. vt in. c. licet. de elec. intelligitur de duabus partibus scz presentium. ix

Quero que sit necessitas qua cardinalis possit habere duos servitores in cõclaui. Rñdet glo. puta quia podagras habz ita q̃ necesse habet p duos servitores sustentari vel portari: vel alia simili causa.

Quid si cardinalis pter x
infirmitatẽ nolens inclusus stare renunciat voci sue: nunquid valet renunciatio: et nunq̃d rediens admittet̃. Rñdet glo. fm Hosti. cui hoc de facto cõtigit q̃ penitẽs et rediens admittendus est. de his tamen que medio tempore facta sunt cõqueri nõ potest. xi

Quero pone q̃ absens cardinalis venit post diẽ octauũ post diẽ inclusure vel a die inclusure. ita q̃ cardiales inclusi tũc nõ habent nisi vinũ et aquã et panẽ. vt dictum est nunq̃d iste supueniens statim cõpellitur suscipe ip̃orum vitã. Rñdet glo. q̃ sic. licet nõ fuerit in culpa: q̃ sepe sine culpa quis punitur ex causa. de re. iur̃. sine culpa. xij

Quid si papa morit̃ in mari vbi debẽt cõuenire cardinales ad electionẽ. Rñdet glo. q̃ debent cõuenire in ciuitate p quã locus ille maris distinguit̃. puta si vocat̃ mare pisanũ debent cõuenire pisis. si aũt nõ distinguit̃ p aliquã civitatẽ debent cõuenire vicinjori. xiij

Quid si electio pape sit facta in civitate interdicta. Rñdet glo. q̃ valet. xiiij

Item nota fm glo. q̃ cardinales tenẽtur eligere idoneũ: licet dicamus q̃ nulla exceptio admittit̃ cõtra electũ a duabus ptibus. vt. s. eo. l. licet. xv

Quid ergo si laicus illiteratũ eligant. glo. remittit ad notata. in. c. si quis pecunia. lxxix. xvi

Item nota cautelã adhibendam circa cõclaue fm Be. vt habeat vnũ accessum et nullum mediũ parietẽ sive velamẽ. Ex eliorem cautelã adhibet iurisc̃onsultus: cũ mulierẽ dicentẽ se pregnantẽ tpe partus iubet in cõclaue poni: et caute custodiri ne supponatur partus quẽ postea se peperisse dicat: vt sic mariti cõsanguineos a successione excludat. l. i. §. de inspiciendo. ff. de ven. inspi. vnde nota posse cõmitti fraudẽ pter velamen medium q̃d facit ad questionem q̃ si inter testes et attestatorẽ est cortina in medio ita q̃ audiunt vocẽ eius sed nõ vident q̃ nõ valet testamentũ: nec depositio testium deponentiũ de auditu et nõ devisu. vt notat Cy. in. l. fi. nõ specialiter. C. de testa. et p Bar. in. l. summa. §. idẽ labeo. ff. de aqua plu. arcen.

De his qui vocantur ad dirigẽdas monjales in electionibus. §. lij.

Arca hāc excōmunicationē. s. de bis qui vocanť ad dirigēdas mo niales in electionibus ab eis fa ciendis: nisi abstineant ab bis q̄ que inter eas posset ab ip̄is electionib⁹ oriri discor dia vel orta nutriri. i

Quero qui sunt isti qui p̄nt incidere in banc excōicationē. Rn̄det glo. puta reli giosi cōsiliarij aduocati discreti viri: qui vocanť ad dirigendas moniales circa mo dum electōis ab ip̄is faciende. ij

Sed quero q̄ hic dicit bi: quid si voca rentur mulieres religiose vel alie discrete an si cōtra facerent incideret excōicationē Rn̄det glo. q̄ sic. iij

Item nota q̄ hec pena habet locū ne dum in bis qui vocanť ad dirigēdas mo niales regularū approbatarū in earū ele ctionibus faciendis: sed etiā in bis qui vo cantur ad dirigēdas illas que nō renun ciant p̄p̄ris: nec faciunt p̄fessionē regula rem in vna de regulis approbatis: q̄ viuūt sicut canonici seculares in secularibus ec clesiis nisi abstineāt a p̄dictis.

De electoribus et electis ad regimen vrbis rome contra. c. fundamēta. §. iiij.

Arca hanc excōicationē. s. de elec toribus et electis ad regimē vr bis rome contra. c. fundamēta. de elec. li. vi. i

Nota q̄ in principio dicti capitu. vsq̄ ad. §. p̄inde. ponitur ratio quare facta fu it hec cōstitutio et excōicatio. sc̄z q̄ nullus notabilis p̄eminentie potestatis, et digni tatis eligať in senatorē. s. ue cum sua potē tia possit sibi dictā vrbē vsurpare et sub iugare ecclesiā et romanū pōtificē. sicut fe cit Loardin⁹ qui de venenosa radice Fre derici quondā romani imperatoris colu bri tortuosi iusto ecclesie iudicio reprobā ti p̄dictis esse videbatur in regulū quicq̄ ad ex terminiū romane ecclesie manifestis iudi ciis: vna cū suis fautorib⁹ aspirabat. Se cundo statuit q̄ nullus inferioris digni tatis a p̄dictis eligať vltra annū in sena torē ne habeat causaz acquirēdi in ea po tentiā et principatū: q̄ velit postea sibi ei⁹ dñium subiugare. ij

Nota etiā penas. q̄ primo electio est nulla. Secundo incurrūt excōicationē tā electores q̄z electi cum dantibus eis auxi lium cōsilium vel fauorē. Tercio q̄ si ta les electi se immisceāt vel cōsentiant ele ctioni sunt priuati vna cum suis posteris oībus feudis p̄iuilegiis libertatibus im munitatibus gratiis et bonorib⁹ q̄ tenent ab ecclesia romana: vel ab aliis ecclesiis q̄ reuertanť ad ip̄as ecclesias a quib⁹ tene bāt. Quarto q̄ oīa facta ab istis in dicto officio sint nulla. Quinto q̄ iudices et ta belliones qui auctoritatē tali electioni in terposuerint vel instrumēta p̄fecerint sint priuati dignitate et officio suo. Sexto q̄ nō p̄nt absolui a dicta excōicatione: nisi p̄ romanū pontificē vel de ei⁹ lnīa speciali.

Itē nota q̄ ciues romani p̄nt eē iij senatores vel patritij vrbis rome: dummō nō vltra annū etiā si fuerint fratres vel ne potes vel filij dictor̄ p̄incipū: vel etiā si habuerint dignitatē vel titulū comitatus baronie: vel alterius tituli. dummō dicta potentia sit extra territoriū rome: nisi esset multum notabilis et excellēs potētia: ad quā ratio huius cōstitutionis possit meri to extendi.

De magistris et scholaribus bononiē sibus cōducentibus hospitia ante tem pus. §. iiij.

Arca hanc excōicationē de magi stris et scholarib⁹ bononie q̄ ante tempus cōductionis p̄ducūt alio rum magistror̄ vel scholariū hospitia si ne ip̄orum cōsensu. i

Quero an locatores incidēt in excōica tionē: q̄ solū videť dicere de cōducentib⁹

Rn̄det Anto. de bu. q̄ doctores cōiter tenent q̄ ligenť. q̄ p̄ticipant in delicto p̄ quo conductor est excōmunicatus. q̄ iste nō cōduceret nisi locaretur: vnde p̄ regu lam. c. si cōcubine. est excōmunicatus loca tor. Sed videtur q̄ hec cōstitutio p̄tineat iniquitatē si nō est licitū interpellare loca torē vt locet ante tempus finitū iam erit apta via ad eludendū locatorē. quia si ex pectabit tempus poterit esse q̄ recedet il le q̄ibi habitat: et tūc sic remanebit vacua dicit Jo. an. imaginandū eē q̄ erat certū tp̄s in medio locatōis q̄ erat determina tū fm cōsuetudinē ad interpellandū loca tores: vt hic in bononia in medio augusti:

modo ante istud tempus locationis faciē de: nō dico facte nō erat licitū interpellare post hoc tempus: sic ꝙ hoc voluit hec decretalis. ij

Quero an hec ꝯstitutio astringat locatorem ad locandū secundo anno. Rñdet Anto. de bu. fm Host. ꝙ nō. dummō locet elapso tempore cōductionis fm qđ declarat Jo. an. aut facere nō potest sine cōsensu inquilini. hec autē cōstitutio nihil dicit de necessitate locandi in secūdo anno. Dicit tñ Bos. ꝙ si novus inquilinus vult p eodem precio quo antiqus est ꝓferendus antiquus. sicut dicim⁹ in locatione ꝑdiorum fiscaliū. Anto. de but. dicit ꝙ hoc de iure nō est determinatū ꝙ quis cogat locare in secundo anno: saluo ꝙ in ꝑdīs fiscalibus. Est tñ verū ꝙ ex quadam vrbanitate potius deberet antiquo ꝙ novo locare. et quasi dicit facere iniuriā lato sumpto vocabulo: si omisso antiquo locat novo p eodem ꝑcio. sicut dicit in emphiteota. vt. no. in. l. i. de priuile. credi. iij

Quero an hec cōstitutio in alijs scholaribus sit seruāda sicut Bononie. ita ꝙ sit seruanda generaliter in quolibet studio. Hosti. dicit ꝙ sic. qr alꝫ frustratorie fuisset hic posita: quia sufficisset cōstitutio legati. Item qr olim erat in suprascriptōe ep̄o Bononie: qđ est remotum. ergo papa voluit esse cōstitutionē generalē. Item qr eadem est ratio igitur in oibus debet esse idem ius. l. actio. de ver. obli. et de cō. trāsl lato. Item ꝙ sit generalis patet: quia est clausa in corpore iuris. licz de bononia loquatur. vt instī. de iure natu. gen. et civi. §. sed qđ principi. Item qr fundata est super bono publico et cōmuni: tñ cōiter doctores tenēt oppositū. Item dicit Jo. an. ꝙ est localis. vt patet ex verbis ipius cōstitutionis. et hoc dicit anto. de bu. tenendum. s. ꝙ sit localis solum bononie seruāda: et nō generalis. iij

Quero an sufficiat ep̄o bononie facere legi p scholas. Rñdet anto. de bu. ꝙ nō. quia est cōmunis audiētia oīm scholariū debent ergo in generali ꝯgregatōe scholarium publicari: de quo nihil fit. v

Quero an hec cōstitutio sit ferēda vel late sīe. Rñdet anto. de bu. ꝙ est late.

Quero an hec cōstitutio extenvi datur ad scriptores. Rñdet anto. de bu. ꝙ credit ꝙ nō. quia hec cōstitutio est penalis: ideo nō debet extendi. Item qr in scriptura appellatione scholaris non cōtinet scriptor.

De participante cum excōicato a papa in diuinis. §. lv.

Circa hāc excōicationē scz de participante cum excōmunicato a papa in diuinis. i

Nota ꝙ ad hoc vt hāc excōicationē incurrat talis ptcipans quinqz requirunt fm Anto. de bu. Primo ꝙ participās sit clericus. Secūdo ꝙ ptcipās fiat ex certa sciētia. Tercio ꝙ sponte. Quarto ꝙ excōicatio sit papalis. Quinto ꝙ excōmunicatio sit in diuinis. Et ita tenet Ant. de bu. ꝙ in oībus istis cōcurrentib⁹ participās in diuinis sit excōicatus. et ideo facit pulchram distinctionē dicēs. Tu dic ꝙ ptcipans cum illo qui est excōicatus cū participantibus incurrit maiorē excōicationē Idem de cōmunicante in crimine p quo est excōicatus. s. qr incurrit maiorē excōmunicationē. Idem de cōicante in diuinis oībus illis quinqz cōcurrentib⁹ de quibus predixi que hic in textu enumerātur. Cōcor. Host. Jo. tñ tenuit ꝙ cōmunicās excōicato in diuinis nō distinguēdo inter papā et alios incurrat maiorē. secus si cōmunicat in alijs ꝯ in diuinis. puta comedendo loquēdo dormiēdo. Ita notat. xi. q. iij. c. si quis epūs in cōcilio. Item nota textū de verbo adverbū: vt discernere possis opinionū diuersitatē qui dicit. Significauit nobis ꝛc. Verū clericos qui scienter et sponte participauerūt excōmunicatis a nobis: et ipos in officijs receperunt eadē excōmunicationis sententia nō dubitamus inuolui. quos etiā p absolutionis beneficio habendo ad nos volumus cum litterarū tuarū insinuatione remitti. Ric. in. iij. di. xvij. ar. vi. q. iij. vna cum Host. tenet ꝙ scienter ptcipans in diuinis cū excōicato a papa noīatim incurrit eandē sententiam.

De participāte cum excōmunicato nedum a papa sed a quocunqz in crimine. §. lvi.

Circa hanc excõicationẽ de ptici-
pante cum excõicato nedũ a pa-
pa: sed a quocũq; in crimine ꝓpter
quod est excõmunicatus incurrit excõica-
tionẽ maiorẽ. i

Nota fm Anto. de bu. in dicto. c. si cõ-
cubine. q; hoc intelligit post latã sententi-
am. s. qñ ptícipat excõicato post latã sen-
tentiã: secus si ante. et hoc in excõicationi
bus ab homine. secus a canone cũ iam sit
lata sñia tpe facte cõstitutionis. ñ

Sed quid si ptícipat in locatõne oꝛõe
dormitione et similia, dic q; incurrit ma-
iorem. vt in. d. c. nud. iij

Item nota fm Anto. de bu. in. d. c. nu-
per. q; illud qđ dicit q; ptícipans excõica-
to in crimine dãdo ei ꝓsiliũ auxiliũ ꝛc. in-
telligit de cõsilio directo dato ad crimen:
ꝓpter qđ agens est excõicatus. puta dat
cõsiliũ ad clericũ verberandũ: secus si da-
retur in facto ꝓ quo talis excõicatus non
fuisset. Item dicit q; si ego do tibi auxiliuꝫ
ꝓsiliũ et fauorẽ ꝓncipaliter ꝓ delicto ꝓ q̃
tu nõ incurrebas excõicationẽ quanꝯ ꝓ-
pter hoc in quandã ꝓsequentiã delictũ cõ
mittas ꝓpter qđ incurras excõicationẽ:
nõ ꝓpterea ego incido ĩ excõem. Exemplũ
ego ꝓsto tibi auxilium ꝓsiliũ et fauorẽ vt
aggrediaris quendã laicum: et illũ offen-
das. tu vadis: et illo aggresso nedũ laicũ:
sed et clericũ offendis. mõ quãꝯ tu sis ex-
cõmunicatus: certe nõ ego. qꝛ meũ cõsiliũ
directe nõ intendebat ad ꝓcussionẽ clerici
Idem esset si darẽ ꝓsiliũ vt aliquã rẽ au-
ferres: certe si in ablatione ipius offende-
res clericũ nõ essem excõicatus. qꝛ meũ cõ
siliũ nõ fuit directũ ad hoc: et sic ptz q; q̃
ad hoc vt ptícipans criminoso in crimine
incidat in excõicationẽ: necesse est q; dire
cte participet in illo crimine: exquo cõmit
tens incurrit excõicationẽ. Possunt etiaꝫ
intelligi ꝑdicta ꝓut sentiũt doctoꝛes qñ
nõ ptícipat in crimine damnato: sed dam
nando. q; tũc ptícipans in tali delicto nõ
sit excõicatus. Exemplũ ꝑbeo tibi cõsiliũ
in tali crimine: ꝓpter qđ tu ꝓmittẽs nõ in-
curris excõicationẽ ipo iure: sed bene ꝓ-
pter tale delictũ potes excõicari. modo si
postmodũ excõiceris: nunq̃d ego qui ꝓ-
beo ꝓsiliũ in ꝑdicto crimine ero excõmuni
catus. certe nõ qꝛ auxiliũ nõ fuerat ꝑstitũ
directe sup facto damnato: vt incurreret
excõicatio. qꝛ requirit iste tex. in. c. nuper.
qđ. s. factũ sit damnatũ et nõ damnandũ.
Item hic videt tenere An. de bu. et Jo-
uo. q; in ista participatione dando cõsiliu-
um auxiliũ et fauorez: non distinguit an
alꝫ esset facturꝰ vel nõ. qꝛ fm qđ dicit glo.
nõ refert an de bono malũ vel de malo pes
simũ quis efficiat. ff. de ser. co. l. i. §. qui igi
tur. de hac materia habet in reg. iur. nullꝰ
ex ꝓsilio. li. vi. ibi dicit Jo. an. tñ ibi dicit
quo ad pene quantitatẽ. placet sibi illa di
stinctio q; ea que habent in. c. sicut dignũ.
de homici. Bar. idẽ in. l. nõ. §. si manife-
sto. ff. de iniurijs.

De his qui procurant q; cõseruatoꝛes
dati se intromittant de his que eis nõ
licet. §. lvij.

Circa hanc excõicationẽ. s. de his
qui ꝓcurant q; cõseruatoꝛes dati
se intromittãt de his que eis non
licet. i

Nota q; cõseruatoꝛes qñq; dantꝫ a pa-
pa et pñt solum cognoscere de manifestis
iniurijs. vt. d. c. i. de offi. del. vñ si de alijs
q; de manifestis iniurijs se intromittant
scienter seu ad alia que iudicialẽ indagi-
nem exigũt suã extenderint potestatẽ: eo
ipo per vnũ annũ ab officio sunt suspensi.
Pars vero q̃ hoc ꝓcurat sñiam excõmu-
nicationis incurrit: a qua nõ potest absol
ui nisi ei quẽ sic fatigauit indebite primo
satisfaciat integraliter de expensis. vt in
c. fi. eo. ti. ñ

Quero qui dicunt cõseruatoꝛes. Rñ-
det glo. d. c. i. q; cõseruatoꝛes possunt dici
episcopi qui habent cõseruare et defende
re viduas pupillos q; oꝛphanos ab oppres
sionibus et iniurijs. ex de foꝛo compe. c. ex
parte. et. c. a tenoꝛe. lxxxvij. dis. c. i. et. ñ. et
xxvij. q. v. admiñstratoꝛes. Et scire debes
q; isti cõseruatoꝛes interdũ dantur vt ali
quos defendant ꝓtra latrones vel predo-
nes: interdũ cõtra eos qui eoꝝ priuilegia
cõfringunt vt ea faciãt obseruari priuile-
giatis interdũ latius: vt defendãt ab in-
iurijs et offensis. et in nullo dictoꝝ casuũ
bñt iudicialẽ indaginẽ. i. nõ ꝓñt ꝓcedere
per viam iudicij. vt. d. c. fi. De manifestis

ergo solū habent cognoscere:et intellige manifesta illa q̄ notoria sunt.et ita potentia q̄ nulla ꝓbabili tergiuersatione celari p̄t.vt de ver.sig.ex parte.v.c.vl. de co ba.cle.et mulie. iij

Sed quid si negeť offensa notoria.Negatione enī videť res fieri dubia.C.qui. ad liberta.ꝓcla.nō licet.l.iij.Dic q̄ bene ꝓbationes recipiet cōseruator.s. an factū sit notoriū vt sic videat:an sua sit iurisdictio.ff.de iudi.l.si quis ex aliena.et de rescrip.c.sup litteris.alʒ enī istoꝝ officium esset inutile:et si inueniet factū notoriū ꝓcedet alʒ desistet Nō enī habet potestatē defendēdi simpliciter iniuriā sed qualificatā notoriā.Sic ergo conseruator habet vocare reū:et si p̄siteať factū bene quidē: et si negať sup notorio ꝓbatōes recipiet. Si autē cōsiteať factū ꝛ̄ dicit se illud suo iure fecisse.dicunt quidā q̄ vlterius se intromittere nō debet.Alij cōtra dicētes q̄ ꝓbatōes recipiet sup notoria offensa. ad hoc in.c.bone.de elec.alʒ facile esset conseruatoꝝ officiū deludere.vñ si videať cōseruatori ꝓbabilis negatio non ꝓcedat. alʒ puniat sicut notoriū. iiij

Quero an cōseruator nedū offensam iā possit punire sed etiam inferendā.Rñdet glo.q̄ sic. v

Quero q̄ in.c.fi.dicit scienter se intromittāt nisi de manifestis iniurijs.quid ergo si ꝓ ignorantiā iuris hoc faciunt vel ꝓ ignorantiā crassam vel affectatā.Rñdet glo.q̄ in excōicationē incidunt.de re.iur. ignorātia.ex̄ de tempo.or.eos.de clande. despon.c.i. vi

Quero q̄ hic dicit q̄ si isti cōseruatores se intromittāt p̄terq̄ de manifestis iniurijs sunt suspēsi ab officio:nunq̄d etiā a beneficio.Rñdet glo.q̄ sic.q̄ est eius sequela.xxxij.di.c.p̄ter.lxxxi.di.c.si qui.

Quero vtrū alius q̄ papa possit vij dare istos ꝓseruatores.Rñdet Pe.de an. fm Jo.an.in nouella.q̄ etiā legatus p̄t cū sit ordinarius.de offi.le.c.ij.si p̄t per se ergo ꝓ aliū.vt in regula potest quis.li.vi. Et ita refert de facto fecisse quendā legatū.Ex qua rōne sequit q̄ quilibet ordinarius posset in sua dioceſi tales cōseruatores creare fm Jo.an.j.eo.c.fi.sup verbo. dietā.Allegat tū aliqua iura ciuilia q̄ ꝓhibēt hoc fieri.l.loci cōseruatores ꝓstituť vt in auť.vt iudi.si.q̄q̄ suffra.§.nulli q̄z iudici.et.§.interdicimus.cok.ij.et de manda.prin.§.eos autē.cok.iij.et in auten.vt nulli iudi.liceat ba.lo.cōser.in prin.cok. ix.nā vt dicit tex.in.d.§.interdicim⁹.magis isti ꝓseruatores erant fures et violēti q̄z illi quos a talib⁹ cohibere debebāt.Ex qua rōne et alijs cōcludit Jo.an.in ꝛbo dietā. q̄ equū est cōsentire et cōcludere tales cōseruatores ꝓ solos romanos pontifices dari posse qđ ꝓbat.c.i.de of.dele. dū dicit cōcedim⁹.et.c.fi.j.eo.vbi a sede apca cōcedit.et ad hoc p̄stat argumentū. de offi.or.c.i.ver.nec ꝓ eo.li.vi.

De eo q̄ fingit aliquē casum ꝓpter quē alicꝭ iudex vadat vel mittat ad aliquā mulierē ꝓ testimonio.§.lvij.

Circa hanc excōicationē.s.de eo q̄ fingit aliquē casum ꝓpter quē aliquis iudex vadat vel mittat ad aliquā mulierē ꝓ testimonio. i

Nota rationē quare fuit facta hec excōmunicatio posita in p̄ncipio texrus:q̄ nō cōuenit mulieres euagari sup palatia nec virorū cetibus cōmisceri.Et glo.addit q̄ ꝑiculosa est sexuū cōmixtio.xvij.q.i. diffinimus.et ideo hic ꝓhibet papa q̄ mulieres nō debeāt ꝓsonaliter ad iudiciū cōuocari vel inuite trahi causa ferendi testimoniū nec auctoritate litterarū apcaꝝ vel legatorū ipius vel alia quacūq̄:sed cū necessariū fuerit testimoniū earundē:iudex exp̄ēsis p̄tis cui incūbit ꝓbatio trāsmittat ad eas tabellionē:vel aliā ꝓsonā idoneā. puta fm glo.p̄sbyterū vť aliū viz honestū corā quo iurēt.et ibi erit tabellio:q̄ citabitur ps aduersa.vel si casus occurreret q̄ iure ꝓhibēte receptio testiū alteri nō posset cōmitti.tūc iudex debet ꝓsonaliter ad eas accedere.vel si iudex sit ꝓsona notabilis:puta epūs quē p̄ reuerentiā episcopalis dignitatꝫ ad mulierculas accedere nō decet tūc etiā debēt mittere. ij

Item nota fm glo.in eo q̄ dicit inuitas trahi:q̄ si volēres ire volunt et nō coacte ad testimoniū ferendū nō incurritur hec pena.Et in hoc autē differūt religiose de quibus statim infra.q̄ etiā si vellēt ire

ad iudicium:nō possunt. iij

Quid de matre tutrice filiorū. Rñdet Pe. de ancha. credo q̄ p se ipam possit si voluerit in iudicio esse. Postq̄ enī tutela sibi deferī a lege tanq̄ legitimā administrationē habēs potest rem in iudiciū deducere. de appell. c. sua nobis. iiij

Querit Jo. an. vtrū hec pēa habeat locū in iudice layco. Respondet q̄ sic. v.

Item nota sm eū q̄ si quis ꝓcurator vel pars nominat aliquā mulierē in testez vel fingit casum aliquē. dicendo talez esse suum debitorē in centum de qua re testis est talis mulier: et hoc facit ad hūc finē vt iudex vadat vl mittat ad eā ꝓ testimonio excōmunicatus est. vi

Quero an eo ipo q̄ q̄s fingit ꝛtra istā cōstitutionem sit excōicatus. Rñder Jo. an. q̄ nō. immo expedit q̄ iudex ꝓduxerit eā ad effectum eundo vel mittendo ad eā. quia verba sunt intelligenda cum effectu. vt in. c. relatū. de cle. nō resi.

De eo qui absolut⁹ fuit in articulo mortis: vt adueniente sanitate repꝛesenter. se. §. lix.

Circa hanc excōicationē. s. de eo qui absolutus fuit ī arriculo mortis: vel alio impedimēto. si adueniente sanitate: vel alio impedimēto cessante nō se pñtat: cū cōmode poterit reincidit in eandem. i

Quero quomodo intelligī illud ꝛmo de. vide. s. excō. ij. §. xxxv. Nota etiam hic glo. enumerantē omnes casus excōicationum positos in hoc li. vi. ij

Item nota q̄ ꝓpter iustū impedimentum p̄t q̄s absolui ab alio q̄ ab eo a q̄ de iure fuerat absoluendus. Imminēs autē piculū mortis dicī iustum impedimentū: etiam si immineat aliter q̄ p infirmitatē. puta timet hostē capitalē: vel est obsessus vel in manibus predonis vel tyranni vel est nauigaturus piculoso nauigio: vel patitur naufragiū vel iturus est p loca piculosa. ff. de dona. cau. mor. l. ij. cum. l. fe. iij

Sed hic queritur vtrū illa absolutio que cōceditur ꝓpter iustū impedimētum p̄t fieri ab alio q̄ ab eo qui debet an habeat locū in excōicatis alia rōne cōtracta aliter q̄ p iniectionē manuū. Rñde. De. de ancha. sm Jnno. q̄ habet locum solū in excōmunicatis ꝓpter manuū iniectionē: sed si aliꝰ sit excōmunicatus a iudice vel a iure: licet absolui possit in mortis articulo. ar. de sen. excō. c. a nobis. ij. in fi. tñ in alijs casibus qui ponunt in. c. q̄uis. de sen. excō. nō habet locū: sed tm̄ ab excōmunicatore vel ab illo ad quē spectat absoluēdi sunt. et ita notat. s. c. q̄uis. in nouella. Sed hic in nouella Jo. an. dicit q̄ iste textus facit cōtra istā opinionē dū dicit ab alio absoluunt. et supra generaliter dixit ab hoīe vel a iure. et sic de alia etiaz excōmunicatione q̄ de illa que p manuū iniectionē infligit locū habet illa absolutio ꝓpter iustū impedimentū ꝓueniens ex multis causis. vt. d. c. ea noscit. et. c. q̄uis et. c. q̄ de his. iiij

Item nota q̄ quis absolui ab excōicatione debet satisfacere: qđ intellige iurta ꝓprias facultates. et p hoc infert Archi. facultates ecclesie q̄s ad vsum habet clericus ad hoc non teneri. xvi. q. vi. §. fi. pro hoc facit cle. volētes. §. i. de here. et de appella. c. reprehensibilis. vide qđ notat de p̄ben. c. de multa. iij. glo. v

Querit Jo. an. in nouella vtrum legati de latere possint absoluere inj̄ciētes manus in clericum si lesio sit enormis. refert hic Archi. tenere q̄ sic. Dicit Pe. de an. Aduerte quia supiunt opiniones de quibus in nouella. s. eo. ad eminentiā: et finaliter tenet q̄ possit in atroci siue graui de licto. puta mutilatione ossis fractione et homicidio et silia. Jo. an. ibi dicit q̄ vidit aliquos legatos absoluentes et aliꝗs abstinētes de iure tñ credit q̄ pñt. q⁹ iura que eis tribuūt istā potestatē generaliter loquunt: q⁹ iura que excipiūt atrocē loquūtur nō in legatis: sed in inferioribꝰ. et hoc tenere expedit saluti animarū sm eū. vi

Querit etiā in nouella vtrū in alijs casibus reseruatis pape possunt legati absoluere. Rñdet q̄ nō nisi in casu reseruato p manuū iniectionē. nam iste casus incepit eis cōpetere de cōsuetudine postea approbata p. c. q̄ translationē. de offi. le. vnde excōmunicatos notātim a papa vel ab eius delegato non posset absoluere. de offi. le. c. studuisti. et de of. or. c. pastoralis.

hoc verū nisi sup hoc habeat speciale mandatū super quo sibi nō credetur nisi ostendat q si perdiderit probet amissionē et tenorem. Sufficit tamen q semel fuerit publicatus. ad hoc facit de man. princi. l. i. de priui. c. cum olim. C. de testa. l. publicati. eī de fi. instru. si instrumēta. vij

Quero cum textus excuset excōmunicatum ab accessu romā ꝓpter impedimentū alis infert q teneatur se psonaliter presentare ꝓ absolutione obtinenda: sed an talē absolutionē posset quis petere per procuratorem. Jnno. respondet q sic ex iusta causa: aliter nō. Hosti. tenet cōtrarium. dicit enim q nullo modo potest peti absolutio per procuratorē. Requirit enim cōtritionē et cōfessionem excōmunicati. xi. q. iij. cum aliquis. et certam formā et solennitatē et introductionē in ecclesia et manus impositionem et recōciliationē anteq̄ nō est ei cōmunicandū. xxiij. q. iij. notandū. Tamē ptrarium seruatur in curia. vt no. Spe. in ti. de ꝓcu. §. i. ℣. item opponitur. immo si habet speciale mandatū petendi absolutionē videtur posse vitare licet ad hoc nō habeat speciale mandatū. de hoc in Spe. in ti. de iuramento calumnie. §. restat. ℣. quid ergo. Si sententia vero interdicti et suspensionis: potest peti absolutio ꝓ procuratorem. quia nō solennitatē forme nec recōciliationē desiderat: q in hoc omnes cōcordant. et hec notantur. s. eo. cum desideres. in nouella.

De rectoribus ciuitatū qui faciūt statuta per que quis compellatur soluere vsuras. §. lx.

Jrca hāc excōmunicationē. s. de rectoribus ciuitatū qui faciūt statuta per que quis cōpellat̄ soluere vsuras vel soluras nō repetere. i

Nota q paria sunt aliquid facere ꝓ viam directam. s. impedire repetitionē vsurarum vel vtendo sup his diuersis colorib⁹ et fraudibus exquisitis ad hoc vt excōmunicationē incurrant. ij

Jtem nota in ver. ceterū. q feneratores sic vt plurimū cōtractus vsurarios occulte ineunt et dolose q vix cōuinci pñt de vsuraria prauitate. ideo debēt cōpelli ad exhibendū q ꝓducendū in iudicio libros rationū per censuram ecclesiasticā ꝓ quorum inspectionē discerni possit: an sit vsura quibus libris creditur cōtra ipos vsurarios: nō ꝓ eis vt hic in glo. C. de probatio. l. instrumenta. et notat̄. ff. de eden. l. i. §. numularios. iij

Jtem nota q iste est vnus specialis casus per hanc cōstitutionē in quo quis cōpellitur producere rōnes cōtra se. nā ante hanc cōstitutionē nō fiebat. iij

Jtem nota q debet cōpelli per censuram ecclesiasticā ꝓducere libros. i. ꝓ sententiam excōmunicationis suspensionis q interdicti: scōm q discretus iudex viderit expedire. nam in appellatōne ecclesiastice censure hec tria cōtinentur. vt in. c. querē ti. de verbo. signi. Non vult ergo hec constitutio fm glo. ipo inuito domū ipius ingredi: vel archam ipius frangi. et q⁹ hanc censuram: licet nō directe: tamen indirecte cōtra iudeos non exerceat ecclesia. scz priuando cōmunione fideliū: tamen satis videtur q etiam in iudeis haberet locum si ꝓ seculares principes tales libros edere nō cogantur. Concor. Paulus Dy. et Jo. delig. v

Quid si dicat vsurari⁹ vel heres se non habere rationes vel se illas perdidisse: nūquid stabitur sacramento suo. Respōdet glo. q nō. nisi probat q amisit: et probat causam quomodo amisit. puta probat incendium quo fuerunt succense: vel ruinam vel naufragium quo fuerunt submerse. ff. de eden. l. si quis ex argentarijs. in fi. et. l. fi. de fi. instru. et hoc fm Dy. fit ꝓpter fraudes quas cōmittunt. vi

Sed quid si cognosco vsurariū qui non scripsit rōnes in libro: sed i cedulis quas statim dilacerat solutis debitis et vsuris. Respondet glo. q si tali succederet heres nō vsurarius: sed alius fide dignus satis videtur stare iuramento suo si huic rei fama cōsentit. vij

Jtem nota hic iuncta glo. in verbo. iuramento. q iuramentum factum sup seruando iniquo statuto nō valet sicut hic patet. Si quis iurat seruare statuta sup vsuris soluēdis vel nō repetēdis facta. vij

Quero quid de statuto q̄ est bergomi q̄ repetētes vsuras in foro ecclesiastico p̄potestatē :ogant mutuare vsurario tan tā pecuniā tāto tpe q̄sto tpe tenuerūt pe cuniā vsurarij. Rñdet glo. q̄ hoc statutū nō valet. Addit Paul⁹ q̄ incidūt hoc sta tuentes in excōicationē ibi. ix

Quid si dicat statutū q̄ null⁹ recipiat p̄ vsura nisi duos denarios p libza in mē se. Rñdet glo. q̄ tales sic statuentes non sunt excōiciti. Cōcor. Paulus.

Excōicatio tercio scz percutientiū cleri cos scz in quot casibus percutiens sit excōmunicatus.

Excutiens clericū vel religiosum cōuersum vel nouitiū religionis aprobate est excōicatus excōica tione papli. xvij. q. iij. si quis suadente. ex̄ de sen. ex. non dubiū. et eo. ti. religioso. li. vi. et hoc si p̄cussio sit enormis. ij

Quicūq detinet eū in custodia publi ca vel priuata absq alia corporis lesione vel intrudit in vincula. vt in. c. nuper. de sen. excom. iij

Abbas vel prior etiā causa correctōis clericū vel monachū p laicū verberari fa ciens est excōicatus: tā precipiēs q̄ ver berās si alter sit corrigibilis. ex̄ de sentē. excō. c. vniuersitatis. iiij

Nō defendēs clericū cum ad eius offi cium ptinet: q̄ fauere videt. qui cū possit manifesto facinori desinit obuiare. de sen. ex. quāte. xxiij. q. v. administratores. v

Verberans clericū qui volens satisfa cere spōte se subiecit verberibus. de sentē. excō. contingit. vi

Prelatus magister dūs vel cōsangui neus ex ꝓposito et aio irato multum exce dens in p̄cussione clerici. vij

Qui libidine vindicte repercutit clericū ludentē: licet graviter percutientē. ex̄ de sen. ex. c. veniēs. et. c. i. viij

Qui spuit vel aliquid effundit sup̄ cle ricum: aut claudit ei hostiū vel ponit custo des ad capiendū eū: si de domo exeat vel ei equitanti capit habenas equi: vel rum pit cingulū selle: vel minis et terroribus restare eū facit in loco. vel quasi captū fa cit ad iudicē ire. de sen. ex. cū desideres.

Qui rem coherentē clerico ix

aufert: aut rem de manu eius arripit: aut vestes q̄bus indutus est scindit. x

Qui arestat vel aufert rē clerico post q̄ ipe q̄uenerit ad locū suū: et adeptus fue rit plene possessionē illius. xi

Qui ordinat cū vxore sua vt clericum inuiter ad turpitudinē: si postea p̄cutiunt sunt ambo excōicati. xij

Mulier que p̄cutit clericū inuitan tem eā ad turpitudinē: si solū verbis impetat: secus si in facto. xiij

Qui persequit clericū et ipe quasi coa ctus p̄icit se in aquā vel ad periculū vt euadat. xiiij

Si quis animo iniuriādi capit clericū per capillos dicēs: nisi esses clericus p̄cu terem te. xv

Mandās clericū verberare si sequit̄ ef fectus: tā mandās q̄ verberās est excōica tus. ex̄ de sen. ex. mulieres. §. fi. xvi

Qui ratā habet p̄cussionē clerici eius noīe factā. de sen. excō. cum quis. xvij

Qui p̄curando dixit q̄ libenter veller vindicari de tali clerico: si p̄pter hec verba quis verberet illū: licet nō noīe eius.

Opus restitutionū perutile Reueren dissimi in christo patris fratris Fran cisci de platea bononiensis. ordinis mi norum Spire impressum finit feliciter. Anno dñi M.cccc.lxxxix.

Casus papales epales et abbatiales.
Et primo papales viginti.

Primus casus papalis est in illo qui pcutit enormiter clericum. vt pbatur. xvij. q. iiij. si quis suadente. Si aũt est leuis percussio episcopus absoluit. vt in. c. puenit. de sen. excõ.

Secundus est in illo qui cõburit ecclesias vel infringit eas qui postq̃ denunciatus est absolutio pertinet ad solum papaz. vt de sen. excõ. cõquesti. Item idẽ est de quocunq̃ alio incendiario si forte excõmunicetur et publicet. vt de sen. ex. tua.

Tercius est in illo q̃ falsificat litteras dñi nostri pape vel falsis sciẽter vtitur. de crifal. c. cura. et. c. falsarioz.

Quartus est in illo qui excõmunicat⁹ est a delegato pape qui nõ potest absolui per aliquem nisi per papã vel pape delegatũ vt de sen. ex. significauit.

Quintus est in illo qui participat cum excõmunicato a papa quia nõ potest absolui nisi per papam: quod intelligit de participante in crimine pter quod talis est excõmunicatus.

Sextus est in illo qui participat in osculo vel alĩs ei q̃ excõmunicat⁹ est per papã cũ participantibus: quoniã iste talis etiam ab illo debet absolui qui sententiã tulit.

Septimus est in clerico qui secundas nuptias benedixit. de sen. cum nup. c. i. Sed de isto casu an sit papalis vel episcopalis dubitant multi.

Octauus est in psecutoribus cardinalitũ qui graues et multas penas incurrũt. vt habet in. c. felicis. de peni. li. vi.

Nonus est in eo qui dat licentiã grauandi eos qui tulerunt sententiã excõmunicationis suspensionis vel interdicti vel in suis psonis vel bonis. vt de sen. excõ. c. quicunq̃. li. vi.

Decimus est in eo qui corpus defuncti incendit vel decoquit possibus transferendis. in extraua. Boni. viij. de test.

Undecimus est inquisitorũ hereticeprauitatis. si odio vel gratia amore vel lucro cõtra cõscientiam vel iusticiam omiserit contra quempiam procedere vel ipam beresim alicui imponere. vt habet in cle. de hereticis. ij.

Duodecimus est de religiosis q̃ absq̃ speciali licentia parrochialis presbyteri solennizant matrimonia: aut ministrant sacramenta veluti eucharistie aut extreme vnctionis. sufficit tamen licentia parrochialis clerici: etiam si nondum est sacerdos. Similiter etiam licentia illius vicariꝰ qui gerit ordinariam curam ecclesie. Item sufficit licentia diocesani vt notat Jo. an. de prini. reli. in cle. Item excõmunicati sunt religiosi qui excõmunicatos a canone absoluunt in casibus non cõcessis aut absoluunt a sententijs per synodalia statuta siue puincialia promulgatis. aut absoluunt a pena et culpa. de penis. ca. si quis. in cle.

Tredecimus est de persecutoribus episcoporum: vel qui eos faciunt exiliari seu procurant illos ad persequendũ vel carcerẽ tradunt. aut qui precipiunt hoc fieri: vel tribuunt cõsilium auxilium vel fauorẽ ad hoc faciendum.

Decimusquartus est de religiosis vel clericis inducentibus ad vouendũ vel pmittendum vel iurandum de eligenda sepultura apud eos vel vltimam iam electam nõ immutent vlterius. vt habetur in cle. de penis. cupientes.

Decimusquintus est de his qui cogunt celebrari sibi in loco interdicto: vel ad audiendum inuocant excõmunicatos vel interdictos. vel pbibent eis ne moniti exeant. Et de illis qui moniti non exeunt. vt habetur de sen. ex. c. grauis. in cle.

Demussextus est de his qui ferunt ferrum arma et equos ad impugnandũ christianos: vel alia necessaria deferunt vel transmittunt: seu galeas vel naues vendũt: vel in piraticis saracenoz̃ nauibus gubernationem exercent. vel impediunt cõsilium vel auxilium in dispendium terre sancte. vt habetur de iude. quorundam. et. c. ad liberandã. Et iste casus est papalis p extrauagantem. Boni. viij. que incipit. Cõtra illos.

Decimusseptimus est in piratis q̃ ore papali excõmunicantur. vt no. Jo. an. in. c. excõmunicationũ. de rapto.

Decimusoctauus est de eo qui absolutus pter mortis articulum vel aliud impedimentũ ab eo q̃ alĩs absoluere nõ poterat:

Si cessante impedimēto nō se pñtat cum se cōmode poterit ei a quo prius absolui debebat in eandem sententiam qua prius ligatus erat ab homine vel alias iure reincidit ipo facto. vt in. capi. eos. de sen ten. excō. li. vi. Ponit exemplū de aliquo impedimēto. vicz egritudo vel inimicicie capitales. vt no. glo. in. c. religioso. de sen. ex. li. vi. Et iste casus est papalis si talis absoluendus erat a papa.

Decimusnon⁹. Est in absoluto a papa vel eius penitētiario de ip⁹ speciali mandato qui se debet alicui cōspectui pñtare. nā reincidit si hoc non faciat vt in p̄cedenti casu dictū est. vt in. c. eos. de sen. ex. li. vi. alle.

Decimusprimus. Imperator rex vel princeps dux marchio vel comes aut baro. seu ali⁹ aliquis notabilis p̄eminentie dignitatis vel potestatis frater filius vel nepos ip̄orum qui ad terminū vel imperpetuū noīatur eligitur vel assumit̄ rectorē vel senatorē vrbis ro. q̄ cū noīe vocet̄ ip̄a rectoria et quicūq; alius qui vltra annū ad hoc regimen assumit̄ p̄ter aplice sedis licentiaz oēs pdicti in litteris ip̄ius sedis exprimēdi et cōsentientes siue noīationi electioni vel assumptioni et eos taliter noīantes, eligentes vel assumentes et eis obediētes auxiliū cōsilium vel fauorē dantes sunt absoluendi per papā. vt in. c. fundamēta. §. quod si. de elec. li. vi.

Per papā clerū feriens falsarius vreus.
Solui⁹ et quisq̄s audet cantare ligat⁹
Simon qui fuerit nec fallit regula talis.

Nota tñ q̄ nō oīs percutiens clerū tenetur ire ad papam.

Percutiēs clerū romaz petat: excipiunt.
Vt puer atq; senex egrotus fēa pauper.
Et claustral: hōs inimicos hostia seruās.

Cāsus episcopales quadraginta

Sciant sacerdotes q̄ licet in prinata penitentia p̄ occultis delictis regulare pos sint imponere penitentiā. vt habet in. c. presbiteri. xxi. q. i. Regulare enī est q̄ ip̄i cognoscere possint de oībus criminibus occultis. in. c. si peccauerit. ij. q. i.
Sunt tamē etiā certi casus de quibus ip̄i cognoscere nō possunt. immo de talib⁹ criminibus oportet eos necessario remittere suos cōfitentes ad superiorē p̄latū ep̄m. Et isti casus dicunt epales. Et sunt isti q̄ sequunt et eos. notat Ho. in sum. de pe. et re. §. iiij. ℟. cui cōfitendū. Notat etiā lati⁹ Specul. in. iiij. q̄te. circa. fi. de pe. et re. §. fi. ℟. priuatā autē.

Primus est in eo qui cognouit carnaliter monialē cōsecratā vel nō cōsecratā. virginem vel non virginem. vel forte si mulier coiuit cum religioso: dum nō sit in loco sacro: q̄ tunc esset papalis.
Secundus est in eo qui verberat patrem aut matrē. s. ex casu. Sed si ex certa sciētia pertinet dño nostro pape.
Tercius est in eo qui deflorat virginē fraudulenter. Sed si violēter malitiose et vi: ptinet dño nr̄o pape.
Quartus est in eo qui in mortem cōiugis machinatur.
Quintus est in eo qui abutit̄ crismate seu eucharistia vel alia re sacra. aut facit furtum in ecclesia. Et etiā in illo clerico ex cuius negligētia hoc cōtingit.
Sextus est in illo qui baptisauit p̄rium filiū vel eum ad baptismū vel cōfirmationem tenuit.
Septimus in eo qui facit votū castitatis et post votum cōtrahit cum aliqua vel aliqua cum aliquo.
Octauus est in eo qui ꝛtrahit vel cōtinet seu religionē intrat̄ ꝛvita vxoris sue post carnalem copulam.
Nonus est in illo maleficio qui cōfitetur se credidisse hereticep̄rauitati.
Decimus est in symoniaco sub quocūq; genere symonie fuerit symoniac⁹ quo ad absolutionem nō quo ad dispensationē q̄ ad solum papā spectat.
Undecimus est in illo qui excōmunicatus est ꝛ solēniter celebrat in ecclesia quo ad absolutionē.

Duodecimus est in illo qui per saltum est promotus.
Tredecimus est in illo qui ordinat ab alieno epo sine lnia sui epi.
Quartuordecimꝰ est in homicida siue in verbo siue in ꝓsensu vel se defendendo vel dormiendo. vel si occidat furem vim facientem vel si homicida fuerit infantis.
Quindecimus est de faciente luxuriam in ecclesia maxime cōsecrata.
Sedecimus in eo qui cognouit iudeaz vel sarracenam.
Decimusseptimus in ea que cōcepit ex alieno viro: et vir suus credens suum proprium filium esse instituit eum heredem in aliorum filiorum preiudicium et gravamen.

Decimusoctauus est in illo vel in illa qui vel que procurat abortum vel sterilitatē siue in se siue in alia.
Decimusnonus est in illo qui est excōmunicatus a iudice et nō vult exire ecclesiaz sed est diuinū officiū impediēs.
Vicesimus in eo qui contrahit matrimonium post sponsalia cōtracta cum alia vel iuramento interposito in cōtracto.
Vicesimusprimus est in eo qui scienter celebrat in loco interdicto siue in publico siue in secreto.
Vicesimussecundus est in eo qui est sacrilegus. puta in eo qui inuocat demones ꝓ furtis vel mulieribus vel alijs rebus licet aliqui extendunt istum casum ad existētes in sacris ordinibus.
Vicesimustercius est in illo qui scienter et publice sepelit corpus alicuius excōmunicati in cimiterio.
Vicesimusquartus in illo qui excōmunicatus est a canone in casibus in quibꝰ ab episcopo ꝑt absolui.
Vicesimusquintus est in illo qui est irregularis.
Vicesimussextus est in eo qui ꝓtrahit matrimoniū clandestinū.
Vicesimusseptimus est in eo qui est criminosus publicus vel blasphemator.
Vicesimusoctauus est si episcopus audiuit cōfessionem de aliquo peccato inferior clericus nō habet talem absoluere sed debet ad episcopū ipm remittere.
Vicesimusnonꝰ est de illo vel illa qui vel que opprimit filios suos studiose vel negligenter.
Tricesimus est in eo qui cōmittit sacrilegium vel incendiū.
Tricesimusprimus est in illo qui cōmittit falsi siue in litteris siue in testimoniū cōmissum. Et q̄ dico in litteris intelligo nō papalibus. qz ille casus est papalis.
Tricesimsecundus est in illo qui violat ecclesias et libertates et immunitates earum.
Tricesimustercius est in eo qui committit peccatum cōtra naturam: vtputa. Si vir virum cognoscit: vel bzutū. vel etiaz si vir vtitur viro: cognoscit vel bzutum. vel etiam si vir vtitur membzo mulieris ad hoc non cōcesso.
Tricesimusquartus est in illo qui cōmittit incestum vt si cognoscat consanguineam.
Tricesimusquintus est in illo qui est periurus licet aliqui velint illum extendere de periurio pueri qui est infra sacros ordines.
Tricesimussextus est de illo qui cognouit carnaliter eam quā baptisauit vel cuius cōfessionem audiuit.
Tricesimusseptimus de illo qui est excōmunicatus est ab epo qui nō potest absolui per aliquē inferiorē clericū.
Tricesimusoctauus est in illo qui est vsurarius publicus.
Tricesimusnonus est in illo qui celebrat missam in altari nō consecrato. vel si celebrat sine sacris indumentis vel si celebrat nō ieiunus.
Vltimus est in illo qui nō restituit ablata vel subtracta vel alias illicite q̄sita.

Sciendum q̄ si episcopus cōmittat alicui sacerdoti vices suas in casibus in quibus episcopus ipse habet potestatem. talis sacerdos potest suam iurisdictionem exercere in omnibus casibus ꝑter quinq̄.

Primus vbi solennis penitentia est iniungenda.

BONAVEN

TRACTAT

VARII

1739

Sala R
Gab.
Est.
Tab. 37
N.° 11